

वीर सेवा मन्दिर
दिल्ली

★

26/5
21.3.29

॥ अहंम् ॥

જૈન તીર્થ અર્પ સંગ્રહ

ભાષ્ય ભરણાં જૈન તીર્થો અને
ભગ્યોનું ઔતિહાસિક વર્ણન

ભાગ પહેલો

ખ. ૮ પહેલો

૪૫૧૨૧૩-
શ્રી ગુણદેવ કવિભાણી.
અવેરીવાડ - અમદાવાદ

વિ. સં. ૨૦૧૦ | વીર નિ. સં. ૨૪૮૦ | સને ૧૯૫૩

પ્રકાશક :

શ્રેષ્ઠ આશુદંડુ કલ્યાણુદુ
અવેરીવાડા, પો. ઝા. નં ૫૧,
અમદાવાદ.

આ અંધના સ્વામિત્વના સર્વ હક ઓ આશુદંડુ કલ્યાણુદુ, અમદાવાદના ઝા.
નેમની લેખિત મંજૂરી સિવાય કોઈએ આ અંધમાં આંતરો કરી સામગ્રીનો
કોઈ પણ નફાનો ઉપયોગ કરેલો નહીં.

ALL RIGHTS RESERVED

[પહેલી આવૃત્તિ — નવેમ્બર ૧૯૫૬]

ચુક્ર :

જયંતી ચેલાવાઈ કલ્યાણ
જયંતી પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ,
શ્રીકાંટા રોડ, અમદાવાદ.

બે ખોલ

ભારતવર્ષના ધર્મેમાં જૈનધર્મ પોતાની પ્રાચીનતા, પોતાનું તત્ત્વજ્ઞાન અને પોતાની કલાપ્રિયતાથી મહાનનું સ્થાન ધરાવે છે. જૈનધર્મની આ પ્રાચીનતા, બંધતા અને ઉદારતાના એક પ્રતીકરૂપ જૈન તીર્થ છે, એમ ભારતીય તથા યુરોપીય વિદ્વાનોએ એકમતે સ્વીકારેલું છે. જેના અણુએ અણુમાં જૈનોનો બંધ્ય જૂલકાળ ગૂંજી રહ્યો છે, અને જેના પરમાણુએ પરમાણુમાં મન અને આત્માને પવિત્ર કરે એવું વાતાવરણ છે, એવાં પોતાનાં પુનિત તીર્થોને ને મંદિરોને શેજ પ્રભાતકાલે આભાસવુદ્ધ જૈન “ સકલ તીર્થ વંદુ કરે જોડ ” એમ કહી વંદે છે; ત્યારે ભારતવર્ષના વિશાળ પટ પર આવેલાં એ તીર્થો, મંદિરો, મંદિરાવલિઓ વિષે જાણવા અંગે તેઓમાં ઉત્કંઠા ને ઉત્કલાસ બંને એ પણુ સ્વાભાવિક છે, ત્યાં રહેતા પોતાના સાધર્મી જૈન શાધકો, જનસંખ્યા, ત્યાં ચાલતો વહીવટ, ત્યાં જવાના માર્ગો, ધર્મશાળાઓ વિષે જાણવાની ઇતેભરી યાચ, એ પણુ એટલું જ સ્વાભાવિક છે.

આજે સ્વાતંત્ર્યપ્રાપ્તિ પછીનું ભારતવર્ષ પોતાની અસ્મિતાનો તપાસ કરી રહ્યું છે. આ અસ્મિતાના અભ્યાસો ઇતિહાસવિદો અને પુરાતત્ત્વવિદોનું જૈનધર્મનાં આ મહત્ત્વનાં સ્થાપત્યો તરફ ખાસ લક્ષ ગર્યું છે, ને બંધ્ય ભારતના ઇતિહાસની તૂટતી કડીઓ સાંધવા તેઓ જૈનોના આ પ્રનાપી વારસા પ્રત્યે સવિશેષ દ્રષ્ટિ નાખી રહ્યા છે. ઘણા વખતથી આ સંશોધકવર્ગ તરફથી આ મહાન તીર્થો અંગે સર્વજનસુલભ કોઈ માહિતીમય પ્રગટ કરવાની માગણી ચાલુ જ હતી.

લગભગ એકાદ દશકાથી આ માહિતી-મંથ વિષે વિચારણા આરંભ કરતી હતી. આ કાર્ય સામાન્ય નહોતું, વળી, એમાં જવાબદારી ને બેખમ પણુ અદ્ય નહોતાં. એમાં પણુ શેઠ આણંદજી કપ્યાલજીની પેઢી જેવો સંસ્થા એ પ્રગટ કરે ત્યારે તેા એ ખૂબ વધી જતાં હતાં જીજી તરફ આ વિષયની સર્વમાહી, સર્વમાન્ય હકીકતો એકત્ર કરવી એ ગાગરમાં સાગર ભરવા જેવી કઠિન વાન હતી: છતાં આ કાર્ય અનિવાર્ય લાગ્યું ને તેના પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો.

પ્રારંભમાં આ માટે એક ખાતું ખોલોને-તેના દ્વારા ને તે વિષયના અભ્યાસીઓને હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા પ્રાંતોમાં મોકલવામાં આવ્યા. રેલથી, ગાડીથી, મોટરથી, ગાડાથી ને પગે ચાલીને તે તે સ્થળે પહોંચીને બધી માહિતીઓ પ્રમાણભૂત સાધનો દ્વારા એકત્ર કરવામાં આવી. આ સુદીર્ઘ પ્રવાસો ને અટપટું માહિતીરૂપણ લાંબો વખત લે એ સ્વાભાવિક હતું.

આ માહિતીઓ એકત્ર કર્યા પછી એને પરિષ્કૃત-શુદ્ધ કરવા માટે ચાળવાનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું. કોઈ જરૂરી હકીકત રહી જવા ન પામે, કોઈ ગિનજરૂરી હકીકત પેસી ન બાય, સત્ય હકીકતોમાં ભેગસેળ ન આવી બાય, કંઈક વિવાદી વિધાનો ન થઈ બાય, એ માટે ભારે કાળજીથી સંપાદન-કાર્ય કરવામાં આવ્યું છે.

આવા પુસ્તકનું છાપકામ ને કાગળો પણુ ભારે ચીવટ મારે છે. પુસ્તકને યોગ્ય કાગળો મેળવવામાં ઘણી સુરકેલી ને ઘણો સમય લાગ્યો. આખરે એનું મુદ્રણકામ શરૂ થયું. એમાં શુદ્ધ, સ્વચ્છતા ને સુધરતા સાચવવામાં પણુ પૂરતી તકેદારી લેવામાં આવી.

પરિણમે આ ઉપયોગી મંથ બહાર જનતા સમક્ષ રખાય છે. આ મંથથી સમાજની ને રાષ્ટ્રની ઘણા વખતથી ચાલુ એક માગણી સંતોષાય છે ને અભ્યાસીઓ તેમજ યાત્રિકોના હાથમાં ઉપયોગી પ્રમાણુભૂત સાધન ચૂકી શકીએ છીએ, તેના આનંદ થાય છે. છતાં આ બગીચે કાર્યમાં અનેક ક્ષતિઓ, અનેક માહિતી-ભૂલો રહી જવા સંભવ છે, એ અમે ખરાબર જાણીએ છીએ. આશા છે કે કુલ વાચકો અમને તેવી ક્ષતિઓ જણાવી આભારી કરશે, જેથી નવીન આવૃત્તિ વખતે એમાં યથાપોચા સુધારો કરી શકાય.

આ શ્રદ્ધમાં ગામેગામ ફેરી બધી સામગ્રી એકઠી કરવામાં મદદરૂપ થનાર શ્રી. સારાભાઈ મણિલાલ નવાબ ને તેમના સહકાર્યકર્તા અને વિશેષ નોંધ તેવાર કરી આપનાર પડિત શ્રી. અંબાલાલ પ્રેમચંદ શ્યામ તેમજ જાપકામ અંગે વચંત્રિ-ટીંગ પ્રેમવાળા, શ્રી. જયંતી દલાલની કાર્યદક્ષતાની નોંધ લેતાં અમને આનંદ થાય છે.

આ પ્રકાશનને અંગે બાણીતા લેખક શ્રી. જયભિખુજીએ અમોને વારંવાર કીમતી માર્ગસૂચન કર્યું છે; તેમજ મેસર્સ જેમ. વાડીલાલની કું.વાળા શ્રી. મોહનલાલભાઈએ પણ આ કાર્યમાં ઘણી મદદ કરી છે. આ બંને ગૃહસ્થોની નાસ્વાર્થ સેવાનો ઉલ્લેખ કરતાં અમોને આનંદ થાય છે.

આશા છે કે આ મહત્વનો શ્રદ્ધ બાણીકોને, યાત્રિકોને, ઇતિહાસપ્રેમીઓને, પુરાતત્ત્વવિદોને અને પ્રવાસીઓને ઉપયોગી ને પ્રેરક થશે.

અમદાવાદ

તા. ૨૧-૩-૧૯૫૩

નામરદાસ કર્ણુરચંદ શાહ

મેનેજર

સેક આણંદજી કલ્યાણુજી

નિવેદન.

જૈન સંસ્કૃતિ ભારતની અગ્રગણ્ય સંસ્કૃતિઓમાંની એક છે. સુખ્યત્વે હિંસાવિજય અને મારવિજય પર નિર્માણ થયેલી આ સંસ્કૃતિના ઇતિહાસ પશુ મધ્ય પ્રાચીન અને મહત્ત્વનો છે ને ધર્મવીરો, જ્ઞાનવીરો અને કર્મવીરોનાં ઉજ્જવળ ચરિત્રોમાં ભરેલો છે. આ ધર્મની શતકાલીન ભક્તિજ્વાલો, ઉત્તર કળાજીવન તથા ઉપ્પાદાનના આત્મસમર્પણના પ્રતીકરૂપો એવાં શિવસ્થાપત્ય ને કળાભાવના તથા ખર્જભાવનાથી ભરેલાં તીર્થો છે. એ તીર્થો ભારતવર્ષના વિશાળ પટ પર રચેલે રચેલે પથરાયેલાં છે, ને એ જૈન તીર્થોના પ્રવાસી સહેલાઈથી ભારતભરની પુણ્ય યાત્રા કરી શકે છે.

અખિલ ભારતવર્ષીય પ્રવેતાંવર મૂર્તિપૂજક જૈનોનું પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતી શેઠ, બાણદંટી કલ્યાણજીની પેઢી જૈન સંસ્કૃતિની બંધ્ય પતાકાસમાં જૈન તીર્થોના સંરક્ષણ ને સંગોપન વિશે હંમેશાં ભારે ઉત્સાહ ધરાવતી રહી છે, એ પણ ભક્તિની બાળત છે. આ પેઢી તરફથી જનુ પ્રયાસે ને જનુ ખર્ચે ‘જૈન તીર્થ સર્વસંગ્રહ’ નામનો ગ્રંથ તૈયાર થઈ રહ્યો છે, એવી માહિતી મારા મિત્ર અને ભણેલા હેબક શ્રી. જયભિખુ તરફથી મળી ત્યારે ખરેખર અવહર્ષનીય આનંદ થયો. બધા વખતથી તીર્થ વિષયક અને પુરાતત્ત્વ વિષયક ચારી કુશિ અને અભ્યાસથી પરિચિત શ્રી. જયભિખુને પેઢી તરફથી સવિશેષ નોંધ લખવાનું નિઃશંક મળ્યું ત્યારે તેઓએ પેઢી પાસે માડું નામ રજૂ કર્યું. સારાંશમાં આ પુસ્તકનો હેબન-સંપાદનભાર મારે સ્વીકારવાનું નક્કી થયું.

પેઢીના માહિતીખાતા તરફથી તીર્થોની ગામ, કામ, કેશજી વગેરેની નોંધ શ્રી. સારાભાઈ નવાબ જેવાની ફેખફેખ નીંધે તૈયાર કરવામાં આપ્યાં હતાં. આ નોંધ-ટિપ્પણને ધ્યાનમાં રાખી દરેક તીર્થનું પ્રાચીન મહત્ત્વ, અર્વાચીન સ્થિતિ તેમજ ઇતિહાસની વિગતો એકઠી કરવાનું કામ મેં થરૂં કર્યું, જે વિશેષ નેધ તરીકે ગ્રંથના પૂર્વાર્ધમાં આપવામાં આવેલ છે. સ્વત્ત્વ એવો આ સવિશેષ નોંધ માટે તત્કાલીન મળી આવતા શિલાલેખો, તામ્રપત્રો, અવશેષો, પ્રવાસોઓની નોંધો, પ્રાચીન સાહિત્યગ્રંથો ને અર્વાચીન પુરાતત્ત્વવિદોના નિર્ણયોની જાનવીન કરવાની હતી. આ કામ ખરેખર, સાકારને ગાગરમાં ભરવા જેવું કઠિન હતું! યુરોપીય વિદ્વાનો ને વિદેશી સંશોધકોએ પણ ભારતનાં શિવસ્થાપત્યભર્ષી સ્થાનો વિશે શંભેલા ગ્રંથો લખ્યા છે; એ પણ સાચે સાચે ભેઈ જવાના હતા. આપણા પૂર્વજોની તીર્થભક્તિ અને તીર્થ-સંરક્ષણની જૈન સંભેલી તમજાને પણ એમાં અંજલિ આપવાની હતી અને ગ્રંથલાઘવની દૃષ્ટિએ ટૂંકા યાત્રામાં એના કદને અર્થાહિત રાખવાનું હતું! આ બધી મર્યાદાઓમાં રહીને મેં માડું કામ થરૂં કર્યું.

ગ્રંથના ‘જૈન તીર્થ સર્વસંગ્રહ’ એવા નામ ઉપરથી જ તેના વિષયનો સામાન્ય ખ્યાલ આવી જાય એમ છે; છતાં આ સંગ્રહ એટલો ખુલાસો કરવા જરૂરી છે કે, આમાં પ્રવેતાંવર જૈનોની દૃષ્ટિએ જૈન તીર્થો, તીર્થ ન હોય એવાં પ્રાચીન ગામ-નગરો, અર્વાચીન તીર્થો અને નગરો, તેમજ જેના સાંસ્કૃતિક ધરતરમાં જૈન જનતાએ વિશિષ્ટ ફાળો અર્પ્યો હોય એવાં સ્થળોમાં બની ગયેલી જૈન ધર્મનાઓના જે ઉલ્લેખો મળી આવતા હોય તેનો પણ અહીં સમાવેશ કર્યો છે. આ દૃષ્ટિએ સુખ્ય એવાં ૨૭૦ સ્થળો અને ખંડિત, વિસ્તૃત કે નામરોધ બનેલાં ૧૧૦ સ્થળો અતી કુલ ૩૮૦ જેટલાં સ્થાનોનો પરિચય આ સંગ્રહમાં આપવામાં આવ્યો છે અને પરિશિષ્ટમાં ૬૪ પ્રકારની વિષયસૂચિકો પણ દાખલ કરી છે.

આ વર્ણનનો કમ ગ્રંથના ઉત્તરાર્ધમાં આપવામાં આવેલા કોષ્ટકો (કોષ્ટકો)ના કમ સુખ્ય રાખવામાં આવ્યો છે. એટલે સુજરાત, મારવાડ, મેવાડ, માળવા, સિંધ-પંજાબ, દક્ષિણ, મધ્યપ્રદેશ, ઉત્તરપ્રદેશ, બિહાર-બંગાળ, આસામ અને ઓરિસા પ્રદેશનું કમરૂ: વર્ણન આપ્યું છે.

મારે અહીં એટલું સ્પષ્ટ કરવું જોઈએ કે, વર્ણન કરેલાં બધાં સ્થળોના પ્રત્યક્ષ પરિચયમાં હું આવેલો નથી. કેટલાંક સ્થળો જોયેલાં અને જાણીતાં અવશ્ય છે પણ પરિચય આપવાની દૃષ્ટિએ મેં એ સ્થળોને જોયાં નથી. આ આખોયે સંગ્રહ માટે ભાગે સાહિત્યિક કે પુરાતત્ત્વિક આધારો પસંદ કરવામાં આવ્યો છે. પ્રાચીન સંસ્થાના આધારો તો તે સ્થળે નોંધ્યા જ છે ને આની સાથે જોડવામાં આવેલી 'સંકલ્પ' અથવા 'નીત્ય'માં જોના નિર્દેશ કર્યો છે.

ગુજરાત, મારવાડ-મિવાડ, માલવા, સિંધ-પંજાબ, દક્ષિણ-મહારાષ્ટ્ર, અધ્યાપ્રાંત, ઉત્તરપ્રદેશ-બિહાર-બંગાળ-આસામ-મોરિસ વિશેના પ્રાસ્તાવિકામાં જૈનોના વિકાસ-વિસ્તાર કે વાતાવરણ અને ધ્રુસની આછી ઝાંખી કરાવવાનો અત્યંત સેવ્યો છે. મતલબ કે ઔદ્યોગિક માહિતી, જૈનોના પ્રભાવ, મંદિરની સ્થિતિ અને તેમાંના શિલ્પોની વિગત, બન્ટી શકાયું ત્યાં સુધી કમસર વિકાસરૂપે નોંધવાની તકદારી રાખી છે. આથી એ હકીકતોને અહીં યોગ્યતાવાની જરૂર નથી.

આ ગ્રંથમાં ગામ અને મંદિરને લગતા પ્રાચીનતાદર્શક શિલાલેખીય આધારોને ગ્રુખ્ય સ્થાન આપ્યું છે. કેટલાક પ્રસિદ્ધ શિલાલેખો ઉપરાંત મારા સંગ્રહના અપ્રસિદ્ધ શિલાલેખોને પણ આમાં પહેલવહેલા પ્રગટ કર્યા છે. તે તે સ્થળોની તત્કાલીન ઘટનાઓ માટે પ્રાચીન એવા આગમશ્રેયો, જાખ્યો, નિયુક્તિઓ, સૂચિઓ, ટીકાઓ, કાવ્યસાહિત્ય, વિવિધતીર્થસ્થ, પ્રભાવકચરિત એવા પ્રગંધશ્રેયો, ગ્રંથપ્રશસ્તિઓ, તીર્થમાળાઓ, ચૈત્ય પરિપાટીઓ વગેરેના ચાતુરશકલ ઉલ્લેખો નોંધવાનો પણ પ્રયત્ન કર્યો છે. બન્ટી શકાયું ત્યાં ચીનીપ્રવાસી શાહિયાન અને હુએનસાંગ તેમજ બીજા દેશી-વિદેશી યાત્રીઓના રિપોર્ટોની નોંધને પણ મેં સાધાર બનાવ્યાં છે. એ પછી શિલ્પ-સ્થાપત્યની રચના વિષે અને કૃતિવિશેષનું વર્ણન એટલું જાણી શકાયું તેટલું આપવા તરફ મેં માત્ર ધ્યાન દોર્યું છે. જૈનોના ધાર્મિક ઇતિહાસની દૃષ્ટિએ જેનું મહત્ત્વ ઉલ્લેખનીય છે તે ગ્રંથો અને ગ્રંથામંદિરો વિષે પણ પરિચય કરાવ્યો છે.

આ રીતે બની આવેલી ભુદી ભુદી સામગ્રીના આધારે આ ગ્રંથની સંચોજના થયેલી છે. આવા જવાબદારીવાળા અતિમહત્ત્વના ગ્રંથની સંચોજના કરતી વખતે પૂરતી તકેદારી રાખી છે; પણ હજી સ્થળે જાણી શકાયેલાં સ્વાભાવિક છે. આ ગ્રંથમાં રહી ગયેલી એવી જૂલ કે કૃતિ તરફ પ્રેમભાવે ને કેળવેલ દોર્યો, તેના આભારી ગર્વશ.

વસ્તુતઃ તીર્થોના જીર્ણોદ્ધાર એટલું જ તીર્થોના ઇતિહાસ પ્રગટ કરવાનું કાર્ય મહત્ત્વનું છે. આ પુસ્તક આ રીતે પ્રગટ થાય છે, તેના સમય થયે શેઠ શ્રી. આણંદજી કલ્યાણજીની પૈદીને ફાળે જાય છે. પૈદીના દુસ્તીઓએ આ કામ અને સોંપી, સમયે સમયે માર્ગસૂચક જાણાવણી કરી તેમજ જરૂરી સગવડો પૂરી પાડી આ કાર્ય માટે ને જરૂરતા કરી આપી છે તે માટે તેમનાં હું ખૂબ ખૂબ આભાર માનું છું.

આ પુસ્તકના લેખનમાં ને ગ્રંથોએ એક યા બીજી રીતે સહાય કરી છે તે વિશે કે હયાત ગ્રંથ લેખકોના જીવનકોષરો સાથે જ મારા લેખન સમયે જેમની સહાય અને પ્રેરણા અને સતત જાગરૂક રાખી શકી છે એ મારા પરમસ્નેહી મિત્રો શ્રી. રતિલાલ દીપચંદ દેસાઈ અને શ્રી. બાલાભાઈ વીરચંદ દેસાઈ- (જયજિજ્ઞાસુ) ની બંધુબેઠીનો આભાર માનવાનું જૂલો શકતો નથી. વળી, સાહિત્યપ્રેમી શ્રી. અગરવંદલ નાહટાએ અપ્રસિદ્ધ તીર્થમાળાઓનો સંગ્રહ મોકલો આપી અને ઉપદ્રુત બનાવ્યો છે તેની પણ અહીં નોંધ લઈ છું.

અતે-ને તીર્થોએ લોકજીવનના સંસ્કારને સુધારિત કરવામાં મહત્ત્વનો ભાગ ભજવ્યો છે એવી જૈન સંસ્કૃતિના અંગજી તીર્થસંસ્થાનું ઐતિહાસિક હાલ જરૂર કરવામાં મારો આ અલ્પ પ્રયત્ન કંઈ પણ ફાળો નોંધાવી શકશે તો મારો અમ સદ્ગુ થયો માનીશ.

સં. ૨૦૦૬
થેની પુસ્તકાલય
દહેમ
(એ. પી. રેલવે)

અંબાલાલ મેમસાંદ શાહ

જૈન તીર્થ સર્વસંગ્રહ

વિશેષ નોંધ સૂચી

[ભાગ ૧ : ખંડ ૧]

પ્રકાશકોએ બોલ	૩	૨૧. જમણપુર (૮૬૮)	૪૬
લેખકનું નિવેદન	૫	૨૨. શંખેશ્વર (૮૬૮)	૪૭
વિશેષ નોંધ સૂચી	૭-૧૦	૨૩. કંબોઈ (૬૧૦)	૫૦
કોઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની		નમપરા (૧)	૫૦
અકારાદિ સૂચી ૧૧		૨૪. હારીજ (૬૧૧)	૫૧
આસ્તાવકઃતીર્થ-મંદિર મૂર્તિદેવનાઅવલોકન ૧		૨૫. ગુજપુર (૬૧૪-૬૧૫)	૫૨
૧. ગુજરૂભુવિની અદિરાવલી	૩	૨૬. પંચાસર (૬૧૬)	૫૨
(ગામ નંબર : ૧-૭૮; પૃષ્ઠ : ૧-૧૫૨)		એરવાડા (૭)	૫૩
૧. અમદાવાદ (કોઠા નંબર : ૧-૨૦૪)	૭	૨૭. ચાલુક્યા (૬૨૪)	૫૩
આસાવલ (૧)	૭	૨૮. રૂપપર (૬૨૬)	૫૪
કર્ણાવતી (૨)	૭	૨૯. પાટણ (૬૨૬-૧૦૩૪)	૫૬
૨. માંતર (૨૩૦)	૧૩	૩૦. વડનગર (૧૦૬૮-૧૦૭૨)	૬૩
૩. અંબાત (૩૦૧-૩૬૪)	૧૪	૩૧. પાનસર (૧૦૮૩-૧૦૮૪)	૬૪
૪. વડોદરા (૩૭૬-૪૧૩)	૧૭	૩૨. વામજ (૧૦૮૬)	૬૫
અકોટા (૪)	૧૮	૩૩. ઉંજા (૧૦૬૭-૧૦૬૬)	૬૬
પાવાગઢ (૫)	૧૬	૩૪. સિદ્ધપુર (૧૧૦૪-૧૧૦૫)	૬૬
ચાંપાનેર (૬)	૨૦	૩૫. મહેસાણા (૧૧૦૮-૧૧૧૮)	૬૭
૫. કંબોઈ (૪૩૬-૪૪૩)	૨૦	૩૬. ગાંધી (૧૧૧૬)	૬૮
૬. કાવી (૪૬૨-૪૬૩)	૨૧	૩૭. મોડિરા (૧૧૨૦)	૭૦
૭. ગંધાર (૪૭૨)	૨૪	૩૮. સુર (૧૧૩૦)	૭૧
૮. ભરૂચ (૪૭૫-૪૮૬)	૨૫	૩૯. શંખેશ્વર (૧૧૩૪)	૭૨
૯. ગઝડિયા (૪૯૦)	૨૬	૪૦. જીંજુવાડા (૧૧૩૫)	૭૩
૧૦. સુરત (૪૯૬-૫૬૬)	૨૬	૪૧. વડગામ (૧૧૫૬)	૭૪
૧૧. પાલનપુર (૭૧૦-૭૨૨)	૩૨	૪૨. ઉપરિયાળા (૧૧૬૫)	૭૫
૧૨. ભરોચા (૭૨૮)	૩૪	૪૩. રાંતેજ (૧૧૬૦)	૭૬
૧૩. દાંડીવાડા (૭૩૬)	૩૫	૪૪. ભોજપી (૧૧૬૫)	૭૬
૧૪. બીલડિયા (૭૫૩-૭૫૪)	૩૬	૪૫. સેરિયા (૧૨૨૬)	૭૭
૧૫. રામસેન (૭૬૨)	૩૮	૪૬. મહુડી (૧૨૪૬)	૮૦
૧૬. ઘરહ (૮૦૦-૮૧૦)	૪૦	૪૭. નરોડા (૧૨૫૪)	૮૨
૧૭. વાવ (૮૧૧-૮૧૨)	૪૨	૪૮. દાંપડ (૧૩૦૪)	૮૩
૧૮. ભોરાણ (૮૨૭)	૪૨	૪૯. ઈંદર (૧૩૧૦-૧૩૧૫)	૮૩
૧૯. આરૂષ (૮૫૬)	૪૪	૫૦. એડામલા (૧૩૨૧-૧૩૨૨)	૮૬
૨૦. મેન્નાળા (૮૬૦)	૪૫	૫૧. વઘાલી (૧૩૨૫-૧૩૨૬)	૮૭

૫૨. મોટા પોથીના (૧૩૩૦-૧૩૩૩)	૮૬	૬૪. વંચલી (સોરઠ) (૧૭૫૬)	૧૩૨
નાના પોથીના (૮)	૯૦	મોસમપહાડ (૧૪)	૧૩૩
૫૩. વિલપુર (૧૩૪૬-૧૩૫૪)	૯૦	૬૫. પ્રભાસપાટણ (૧૮૦૭-૧૮૧૬)	૧૩૪
સોરીપટ્ટ		૬૬. ઊના (૧૮૧૭-૧૮૨૨)	૧૩૬
૫૪. ધોળકા (૧૩૬૬-૧૪૦૧)	૯૪	૬૭. કીવ (૧૮૨૩-૧૮૨૫)	૧૩૬
૫૫. ધંધુકા (૧૪૦૬)	૯૬	૬૮. ઢેલવાડા (૧૮૨૬)	૧૩૭
૫૬. વડવાણ શહેર (૧૪૩૨-૧૪૩૪)	૯૬	૬૯. અભરા (૧૮૨૭)	૧૩૭
૫૭. ભામનગર (૧૪૮૬-૧૫૦૨)	૯૭	કેમલ	
૫૮. શરૂબથ (૧૫૩૨-૧૬૫૮-૧૬૭૬-૧૬૮૨)	૯૮	૭૦. ભદ્રેશ્વર (૧૮૫૬)	૧૩૮
પાલીતાણા (૬)	૯૮	૭૧. સુધરી (૧૬૧૨)	૧૪૧
૫૯. તળાભ (૧૬૬૭-૧૭૦૦)	૧૦૬	૭૨. જખો (૧૬૧૬)	૧૪૨
૬૦. મહુવા (૧૭૧૦-૧૭૧૨)	૧૧૦	૭૩. નળિયા (૧૬૨૩)	૧૪૨
૬૧. શેઠા (૧૭૩૨-૧૭૩૪)	૧૧૧	૭૪. તેરા (૧૬૨૭-૧૬૨૮)	૧૪૩
પીરમગેટ (૧૦)	૧૧૨	૭૫. કોઠારા (૧૬૩૦)	૧૪૩
૬૨. વલ્લભીપુર (૧૭૫૫)	૧૧૪	૭૬. કટારિયા (૧૬૮૩)	૧૪૪
૬૩. મિરનાર (૧૭૭૦-૧૭૬૪)	૧૧૬	૭૭. ગેડી (૧૬૬૧)	૧૪૫
ગુનાગ (૧૧)	૧૧૮	કથોર (૧૫)	૧૪૫
કારકા (૧૨)	૧૨૬	સીરા (૧૬)	૧૪૬
કાંક (૧૩)	૧૩૧	૭૮. તારંગા (ગુજરાત) (૨૦૧૩-૨૦૨૦)	૧૪૬

વાચકોને પૃષ્ઠોમાં સ્થળ મેળવવાની સૂચના

[ભાગ પહેલો : ખંડ ૧-૨ માટે]

ભાગ પહેલો - ખંડ પહેલો અને બીજો-ત્રેણાં વિશેષ નામોની પરિચિત રૂપે મળીને દરેક સ્ત્રીઓ ખંડ બીજાની અંતે કોઠાઓ પછી મૂકેલી છે. બ્યારે કોઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગાયોની અકારાદિ સૂચી ભાગ પહેલાના ખંડ પહેલામાં મૂકેલી છે. એટલે ભાગ પહેલાના ખંડ પહેલામાં વિશેષ નોંધ અને તે ભાગ પૂરતા કોઠાઓ અને તેની અકારાદિ સમગ્ર સૂચી આપેલી છે; અને ભાગ પહેલાના ખંડ બીજામાં વિશેષ નોંધ, કોઠાઓ અને ભાગ પહેલાના ખંડ પહેલા - બીજાના વિશેષ નામોની પરિચિત રૂપે દરેક સ્ત્રીઓ આપેલી છે. વળી, ભાગ પહેલાના ખંડ પહેલાના પાનાંનો અનુક્રમ : પ્રકાશકીય બે ગોલથી ૧ થી ૪૪ પૃષ્ઠ, વિશેષ નોંધ ૧ થી ૧૫૨ પૃષ્ઠ, કોઠાઓ : ૧ થી ૩૦૨ પૃષ્ઠ; તેમજ ભાગ પહેલાના ખંડ બીજાના પાનાંનો અનુક્રમ : વિશેષ નોંધ પૃષ્ઠ : ૧૫૩ થી ૩૦૮ પૃષ્ઠ, કોઠાઓ : ૩૦૫ થી ૪૬૨ પૃષ્ઠ અને પરિચિત : ૫૦૬ થી ૫૬૪ સુધીનો આપેલ છે.

જૈન તીર્થ સર્વસંગ્રહ

ભાગ પહેલો

[અ'ક પહેલો]

કોઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની

અકારાદિ સૂચી

*

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.
અમરેલી	૧૦૬૫	૧૫૬-૧૬૦			અમરેલી	૧૭૬૦-૧૭૬૧	૨૬૧-૨૬૨		
અમરેલી	૪૦૮૧	૬૧૫-૬૧૬			અમરેલી	૨૦૭૫-૨૦૭૬	૩૧૩-૩૧૪	૮૧	૧૭૦
અમરેલી			૧૮		અમરેલીના મુલાકાત	૧૨૬૧	૧૮૩-૧૮૪		
અમરેલી	૧૭૬૬	૨૬૭-૨૬૮			અમરેલી	૩૩૮૫	૫૦૩-૫૦૪		
અમરેલી	૨૮૭૪-૨૮૭૬	૪૨૭-૪૩૦			અમરેલી	૪૧૭૩-૪૧૭૪	૬૩૩-૬૩૪		
અમરેલી	૬૭૬	૬૬૬-૧૦૦			અમરેલી	૨૩૩૦	૩૪૬-૩૫૦		
અમરેલી	૧૬૬૮	૨૪૦-૨૪૮			અમરેલી	૪૧૦૫	૬૧૭-૬૧૮	૨૨૮	૩૮૬
અમરેલી			૨૬૩		અમરેલી	૬૦૭	૮૬-૮૦		
અમરેલી	૬૧૭	૬૧-૬૨			અમરેલી	૨૬૨	૩૭-૩૮		
અમરેલી	૨૫૩૫-૨૫૪૦	૩૭૬-૩૮૦	૬૭	૨૦૩	અમરેલી	૩૩૨૭	૪૬૫-૪૬૬	૧૮૧	૩૨૮
અમરેલી	૧૮૨૭	૨૭૩-૨૭૪	૬૬	૧૩૭	અમરેલી	૩૮૫૭	૫૭૫-૫૭૬		
અમરેલી	૨૬૧૧	૪૩૩-૪૩૪	૧૨૧	૨૮૧	અમરેલી	૪૨૮૫	૬૫૩-૬૫૪	૨૫૬	૪૬૬
અમરેલી	૪૩૬૧-૪૩૭૦	૬૬૩-૬૬૬	૨૬૫	૪૬૧	અમરેલી	૪૨૪૧	૫૦૬-૫૧૦		
અમરેલી	૨૫૭૬	૩૮૫-૩૮૬			અમરેલી	૩૬૭૦	૫૪૫-૫૪૬		
અમરેલી	૨૮૬૫	૪૩૧-૪૩૨			અમરેલી	૨૬૦૬	૩૮૬-૩૮૭		
અમરેલી	૩૬૭૨	૫૪૭-૫૪૮			અમરેલી	૨૫૩૮	૩૭૬-૩૮૦		
અમરેલી	૧૨૬૦	૧૮૭-૧૮૮			અમરેલી	૪૧૨૩	૬૨૩-૬૨૪		
અમરેલી	૫૭૨	૮૩-૮૪			અમરેલી	૨૫૦૩	૩૭૫-૩૭૬	૬૬	૨૦૧
અમરેલી	૧૩૮૬	૨૦૧-૨૦૨			અમરેલી	૧૫૨૦	૨૨૧-૨૨૨		
અમરેલી	૮૬૩	૧૨૫-૧૨૬			અમરેલી	૭૦૪	૧૦૩-૧૦૪		
અમરેલી	૪૧૬	૫૬-૬૦			અમરેલી	૩૧૧૫-૩૧૧૬	૪૬૫-૪૬૬		
અમરેલી	૨૩૨	૩૩-૩૪			અમરેલી	૬૨૮	૬૩-૬૪		
અમરેલી	૨૬૨૩	૩૬૧-૩૬૨			અમરેલી	૩૩૦૦-૩૩૦૧	૪૬૧-૪૬૨		
અમરેલી			૩૮૧		અમરેલી				૪૬૬
અમરેલી	૨૬૦૮	૪૩૩-૪૩૪			અમરેલી	૮૨૩	૧૧૬-૧૨૦		
અમરેલી	૪૨૭૦-૪૨૭૧	૬૫૧-૬૫૨			અમરેલી	૩૬૭૮-૩૬૭૯	૫૬૬-૫૦૨	૨૧૬	૩૮૩
અમરેલી	૩૫૫૦	૫૨૬-૫૩૦			અમરેલી				૪૨૨
અમરેલી	૪૦૬૫	૬૧૩-૬૧૪			અમરેલી	૧૪૧૬	૨૦૫-૨૦૬		
અમરેલી			૩૬૨		અમરેલી	૪૮૮	૬૬-૭૦		
અમરેલી	૩૩૭૮	૫૦૩-૫૦૪			અમરેલી	૪૩૧	૬૧-૬૨		
અમરેલી	૬૩૬	૬૩-૬૪			અમરેલી	૨૬૩	૪૧-૪૨		
અમરેલી	૩૬૭૫	૫૬૬-૬૦૦			અમરેલી	૩૩૫૦	૪૬૬-૫૦૦		
અમરેલી	૧-૨૦૪	૧-૨૬	૧	૭	અમરેલી				૩૮૧
અમરેલી	૩૭૩૫	૫૫૫-૫૫૬			અમરેલી	૧૮૫૨-૧૮૫૪	૨૭૬-૨૮૦		

આમંત્રી નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ.નં. ચિ.નં. આમ નં. પુ. નં.
આંટાલી	૩૮૦૯	૫૬૫-૫૬૬	
આંતરાલીઆ	૩૪૪૬	૫૧૧-૫૧૨	
આંતુર	૩૯૨૮	૫૯૩-૫૯૪	
આંધરી	૬૮૦-૬૮૫	૯૯-૧૦૨	
આંખાચ	૬૪૦	૯૩-૯૪	
આંખાહા	૩૯૦૫	૫૮૩-૫૮૪	૨૧૨ ૩૭૦
આંખાસણ	૧૧૪૨	૧૬૭-૧૬૮	
આઉ	૨૦૮૮	૩૧૫-૩૧૬	
આઉવા	૨૬૩૪	૩૯૩-૩૯૪	
આઉવાની દેવલી	૨૬૪૬	૩૯૫-૩૯૬	
આકાસાદા	૩૮૧૨	૫૬૫-૫૬૬	
આકાદીઆ	૩૨૯૪	૪૯૧-૪૯૨	
આકાલા (તાણા)	૩૭૭૦	૫૫૯-૫૬૦	
આકાલા (જુના)	૩૭૫૫	૫૫૭-૫૫૮	
આકાલા	૩૯૯૦	૬૦૧-૬૦૨	
આકાલી	૪૧૬૮	૬૩૩-૬૩૪	૨૩૭ ૪૦૫
આકાલી	૨૬૧૨	૩૩૧-૩૩૨	
આકાલાલી	૧૬૫૯	૨૪૫-૨૪૬	
આકાભાવ	૧૩૩૭	૧૯૩-૧૯૪	
આગર	૩૪૬૫	૫૧૫-૫૧૬	
આગર	૪૨૯૮-૪૩૦૮	૬૫૫-૬૫૬	૨૪૭ ૪૩૭
આગરીઆ	૩૬૧૯	૫૩૯-૫૪૦	
આગરોડ	૧૨૪૩-૧૨૪૪	૧૮૧-૧૮૨	
આગીઆહ	૧૨૯૬	૧૮૯-૧૯૦	
આગુઆ	૩૮૦૦	૫૬૩-૫૬૪	
આગેવા	૨૬૧૭	૩૯૧-૩૯૨	
આગેલાઈ	૨૨૧૫-૨૨૧૬	૩૩૩-૩૩૪	
આગળપ	૧૮૦૧	૨૬૯-૨૭૦	
આગળદર	૨૧૪૨	૩૨૩-૨૨૪	
આગળશ	૧૩૬૩	૧૯૭-૧૯૮	
આડીસર	૨૦૦૬	૨૯૯-૩૦૦	
આણદ	૨૮૬	૪૧-૪૨	
આતરસુઆ	૧૨૬૫	૧૮૫-૧૮૬	
આઠરિયાણા	૧૧૫૮	૧૬૯-૧૭૦	
આઠરી	૧૮૦૬	૨૬૯-૨૭૦	
આઠરજી (મેળા)	૧૦૮૫	૧૫૯-૧૬૦	
આપાપ	૧૯૮૫-૧૯૮૬	૨૯૭-૨૯૮	
આના	૨૬૯૭	૪૦૩-૪૦૪	
આપાણુ			
(કેલવાડા)	૩૦૨૫-૩૦૩૪	૪૪૯-૪૫૨	૧૫૫ ૨૮૮
આપાપર	૨૯૬૬	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૭ ૨૬૨
આપરણુ	૧૫૨૫	૨૨૧-૨૨૨	
આપલકાપા			૪૮૬

આમંત્રી નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ.નં. ચિ.નં. આમ નં. પુ. નં.
આમલા	૩૨૪૧	૪૮૩-૪૮૪	
આમલી	૩૭૬૩	૫૫૯-૫૬૦	
આમોટ	૩૬૧૮	૫૩૯-૫૪૦	
આમોર	૨૨૭૬	૩૪૧-૩૪૨	
આમોદ	૪૬૪-૪૬૬	૬૫-૬૬	
આમોડ	૩૫૧૨-૩૫૧૬	૫૨૩-૫૨૬	૧૮૮ ૩૩૫
આરખી	૩૦૮૪	૪૫૯-૪૬૦	
આરગ	૪૦૪૪	૬૦૯-૬૧૦	
આરણી	૩૭૬૯	૫૫૯-૫૬૦	
આરમડા	૧૫૦૩	૨૧૯-૨૨૦	
આરતી	૪૧૯૨	૬૩૭-૬૩૮	
આરીઆણા	૧૯૧૩	૨૮૭-૨૮૮	
આણિયાવાસ	૨૫૬૪	૩૮૩-૩૮૪	
આણપા	૨૮૮૯	૪૨૯-૪૩૦	
આણવા	૨૮૮૩	૪૨૯-૪૩૦	
આણવાડા	૩૦૬૧	૪૫૫-૪૫૬	
આણસણ	૨૮૪૮	૮૨૫-૮૨૬	
આણીપોર	૬૩૦	૯૩-૯૪	
આણીટ	૩૪૪૦-૩૪૪૬	૫૧૧-૫૧૨	
આવર	૩૪૫૩-૩૪૫૪	૫૧૩-૫૧૪	
આશાચલ			૭
આસનજી	૧૧૮૯	૧૭૩-૧૭૪	
આસપુર	૩૮૨૯	૫૧૭-૫૧૮	
આસામપુરી	૩૩૧૬	૯૯૩-૯૯૪	
આસીદ	૩૮૧૮	૫૧૫-૫૧૬	
આસેડા	૭૫૧	૧૦૯-૧૧૦	
આસોતર	૨૨૦૦	૩૩૧-૩૩૨	
આસોદર	૩૭૬	૫૩-૫૪	
આસોપ	૨૨૪૬-૨૨૪૭	૩૩૭-૩૩૮	
આઠોર	૨૧૭૧-૨૧૭૫	૩૨૭-૩૨૮	
આંકલાવ	૬૭૭	૫૩-૫૪	
આંક	૬૩૫	૯૩-૯૪	
આંકાહોડા	૩૩૫૩	૪૯૯-૫૦૦	
આંતરી	૩૩૯૨	૫૦૫-૫૦૬	
આંતરંગી	૨૩૯	૩૩-૩૪	
આંતરારી	૩૦૦૪	૪૪૭-૪૪૮	
આંતરીઆરા	૧૨૮૬	૧૮૭-૧૮૮	
આંતરી	૧૯૭૩	૨૯૫-૨૯૬	
આંતરી	૩૮૧૬	૫૬૫-૫૬૬	
બાંકેરા	૨૩૬૪	૩૫૩-૩૫૪	
બાંકેરા	૪૦૪૭	૧૦૯-૧૧૦	
બાંકુરી	૩૯૬૭	૫૯૯-૬૦૦	
બાંકુરી	૨૬૦૪	૩૮૯-૩૯૦	

કોઠામાં અને વિદેશ નોંધમાં આવેલાં ગામોની અક્ષરશ્રેણી સૂચી

૧૩

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નોં. ગામ નં.	વિ. નોં. પૂ. નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નોં. ગામ નં.	વિ. નોં. પૂ. નં.
ઈંદાદરા	૧૨૧૬	૧૭૭-૧૭૮			ઉગલખ	૧૨૩૦	૧૭૬-૧૮૦		
ઈંદારસો	૪૨૨૨	૬૮૧-૬૪૨			ઉગરી	૧૦૬૧	૧૫૫-૧૫૬		
ઈંદાલી	૩૫૪૪	૫૨૬-૫૩૦			ઉમતા	૧૦૭૩	૧૫૭-૧૫૮		
ઈંદાલીઆ	૧૭૫૩	૨૫૬-૨૬૦			ઉમરકોટ	૩૨૧૧	૪૭૬-૪૮૦		
ઈંડર	૧૩૧૦-૧૩૧૫	૧૬૧-૧૬૨	૮૬	૮૩	ઉમરકોટ	૩૬૦૬	૫૮૭-૫૮૮	૨૧૫	૩૭૨
ઈંદવા	૨૨૭૨	૩૪૧-૩૪૨			ઉમરખ	૩૪૫૭	૫૧૩-૫૧૪		
ઈંલુંદરા	૨૬૮૩	૪૦૧-૪૦૨			ઉમરાળા	૧૭૫૬	૨૬૧-૨૬૨		
ઈંલુરાનાં શુદ્ધમંદિરો			૩૬૬		ઉમોટા	૨૬૧૧	૩૭-૩૮		
ઈંલાલ	૧૩૦૫-૧૩૦૬	૧૮૬-૧૮૦			ઉમોપુર	૨૮૭૮-૨૮૭૯	૪૨૬-૪૩૦		
ઈંસનપુરા-મોટા	૧૨૭૩	૧૮૫-૧૮૬			ઉમંડ	૩૭૭૧	૫૫૬-૫૬૦		
ઈંસરી			૨૬૭		ઉમરખ	૩૮૬૦	૫૮૧-૫૮૨		
ઈંસવાલ	૩૫૫૬	૫૩૧-૫૩૨			ઉવારસદ	૧૩૮૭	૨૦૧-૨૦૨		
ઈંસલામપુર	૪૦૩૪	૬૦૭-૬૦૮			ઉંઝા	૧૦૬૭-૧૦૬૯	૧૫૬-૧૬૨	૩૩	૬૬
ઈંસોટા	૧૩૮૩	૨૦૧-૨૦૨			ઉંઝાલા	૩૫૪૩	૫૨૬-૫૩૦		
ઈંદાક	૩૪૩૬	૫૧૧-૫૧૨			ઉંઝી	૧૩૦૨	૧૮૬-૧૮૦		
ઈંદોર	૩૨૩૦-૩૨૩૫	૪૮૩-૪૮૪			ઉંદરા	૮૫૬	૧૨૫-૧૨૬		
ઉંધરોળ	૧૧૮૨	૧૭૩-૧૭૪			ઉંદરા	૨૬૭૭	૪૪૧-૪૪૪	૧૪૬	૨૭૦
ઉંચાસાળ	૮૧૯	૧૬૦-૧૨૦			ઉંઝાશી				૨૭૭
ઉંચાવન	૩૨૭૪-૩૨૮૩	૪૮૬-૪૮૭	૧૭૬	૩૨૨	ઉંઝરી	૮૩૯	૧૨૧-૧૨૨		
ઉંડ	૨૬૧૬-૨૬૧૦	૪૩૫-૪૩૬			બંટી	૬૧૨	૮૬-૮૦		
ઉંભ	૮૫૪	૧૨૩-૧૨૪			બંટી	૧૦૪૨	૧૫૩-૧૫૪		
ઉંભાદ	૧૦૫૩/૨	૧૫૩-૧૫૪			અકસારો	૧૩૦૩	૧૮૬-૧૮૦		
ઉંભવાળા	૨૩૭૬	૩૫૫-૩૫૬			અકલ અળ			૩૩૮	
ઉંમરીઆ	૧૬૦૬	૨૦૩-૨૦૪			અકસારો	૪૦૬૫	૬૧૭-૬૧૮		
ઉંધમળ	૨૬૦૨	૬૦૧-૫૩૦	૧૧૮	૨૩૭	અકસારો	૧૨૦૩	૧૭૫-૧૭૬		
ઉંધયગિરિ			૩૨૭		અકસારો	૪૧૬૭	૬૩૩-૬૩૪		
ઉંધયાગિરિ			૪૫૮		અનસારો ઝૂંડો	૨૭૧૨	૬૦૫-૬૦૬		
ઉંધયગિરિ-ખડગિરિ			૫૦૩		અનસારો પૂર્વ	૪૧૩૩	૬૨૫-૬૨૬		
ઉંધામસર	૨૪૪૬	૩૬૫-૩૬૬			અનસારો	૩૭૮૪	૫૦૩-૫૦૪		
ઉંદરી	૨૭૪૫	૪૦૬-૪૧૦			અનસારો	૨૫૦૦	૩૭૫-૩૭૬		
ઉંદરાપુર	૧૩૩૫	૧૬૧-૧૬૬			અનસારો	૪૧૮૦	૬૩૫-૬૩૬		
ઉંદરાસર	૨૪૪૩	૩૬૫-૩૬૬			અંબવાડા			૫૩	
ઉંદપુર	૩૫૧૦	૫૨૩-૫૨૪			અંબવ	૩૬૪૭	૫૬૫-૫૬૬		
ઉંદપુર	૩૬૭૨-૩૫૦૭	૫૧૬-૫૨૪			અંબલા	૩૬૭૬	૫૬૬-૬૦૦		
ઉંનડી	૨૧૬૨	૩૨૬-૩૩૦			અંબીનાથાદ	૨૪૬૯	૩૬૬-૩૭૦		
ઉંના	૧૮૧૭-૧૮૨૨	૨૭૧-૨૭૨	૬૬	૧૩૬	અંબલીની જેન શુદ્ધ			૩૮૮	
ઉંનાવા (ઉનાબ)	૧૩૭૫	૧૬૬-૨૦૦			અંબલીની જેન શુદ્ધ			૩૮૭	
ઉંનાવા	૧૦૬૨-૧૦૬૩	૧૫૬-૧૬૦			અંબલીની જેન શુદ્ધ			૩૮૭	
ઉંજેલ	૩૨૭૩	૪૮૬-૪૮૦			અંબલીની જેન શુદ્ધ			૩૮૭	
ઉંખરવાડા	૩૧૭૧	૪૭૩-૪૭૪			અંબલીની જેન શુદ્ધ			૩૮૭	
ઉંખરિયાલી	૧૧૬૫	૧૭૧-૧૭૨	૪૨	૭૫	અંબલીની જેન શુદ્ધ			૩૮૭	
ઉંખરેડા	૩૭૪૬	૫૫૭-૫૫૮			અંબલીની જેન શુદ્ધ			૩૮૭	
ઉંખરેડા	૧૮૪૧	૨૭૩-૨૭૪			અંબલીની જેન શુદ્ધ			૩૮૭	

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૂ.નં.	આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૂ.નં.
મોહું	૧૧૬૪	૧૬૬-૧૭૦			કરજભુ	૪૧૮	૫૯-૬૦		
મોર	૨૯૬૬	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૯	૨૬૩	કરજભુ	૧૨૧૦	૧૭૭-૧૭૮		
મોરિયા				૨૬૩	કરજ	૩૦૮૧	૪૫૭-૪૫૮		
મોરાળુ	૧૪૯	૧૮૧-૧૮૨			કરજનગર (કંડ)	૧૨૦૨	૧૭૫-૧૭૬		
મોલપાડ	૫૯૯	૮૭-૮૮			કરજપુર	૩૫૪૧	૫૨૭-૫૨૮		
મોલિયા	૨૦૮૯	૩૧૪-૩૧૬	૮૩	૧૭૩	કરજા	૩૫૬૯	૫૩૧-૫૩૨		
મોસમપહાડ				૧૩૩	કરનાવડ	૩૨૭૦	૪૮૭-૪૮૮		
મોરખાખાદ	૪૧૫૯-૪૧૬૧	૬૨૯-૬૩૦	૨૩૬	૩૯૮	કરનાવડ	૪૧૬૪	૬૨૬-૬૩૦		
					કરખાદી	૩૧૪૩-૩૧૪૪	૪૬૬-૪૭૦		
મ્યાનારા	૩૧૮૭	૪૭૫-૪૭૬			કરખાલા	૪૮૫૪	૬૧૫-૬૧૬		
મજાલી	૬૩૮	૯૩-૯૪			કરખાવસ	૨૪૮૯	૩૭૩-૩૭૪		
કોઠાલા-નરસિંહપુર	૪૩૦૮	૬૬૩-૬૬૪	૨૬૩	૪૮૪	કરખાવસ	૨૭૫૮	૧૧૧-૧૧૨		
કોઠારિયા	૧૬૮૩	૨૯૭-૨૯૮	૭૬	૧૪૪	કરેલી	૪૦૦૪	૬૩૭-૬૩૮		
કોટુડા	૧૪૪૦	૨૦૬-૨૧૦			કરવડીઆ (પંપલદર)	૧૦૫૧	૧૫૩-૧૫૪		
કોટસાળુ	૧૧૮૮	૧૭૩-૧૭૪			કરેડા	૪૦૩૬	૬૦૭-૬૦૮	૪૨૧	૩૮૪
કોંદર	૫૯૭-૫૯૮	૮૭-૮૮			કરોડી	૬૩૪	૯૩-૯૬		
કોંપુ	૨૩૯૫	૩૫૯-૩૬૦			કરિકાયા	૩૨૬૩	૮૮૭-૮૮૮		
કડા	૧૦૪૧	૧૫૩-૧૫૪			કરોડા (રામજીભા)	૩૬૨૭	૫૩૯-૫૪૦		
કડો	૧૧૯૮-૧૨૦૧	૧૭૫-૧૭૬			કરેડા-ભોપાલસાગર	૩૬૪૫	૫૪૩-૫૪૪	૧૯૨	૩૪૩
કડીઆ	૩૬૦૧	૫૩૭-૫૩૮			કરોલી	૨૩૮૧-૨૩૮૨	૩૫૭-૩૫૮		
કડોદ	૫૯૨	૮૭-૮૮			કરંગી	૪૨૦૦	૬૩૭-૬૩૮		
કડોદ	૩૩૨૨-૩૩૨૩	૧૯૫-૧૯૬			કરંગી	૩૬૦૧	૫૮૭-૫૮૮	૨૧૩	૩૭૦
કડોદીઆ	૩૩૫૮	૧૯૯-૫૦૦			કરંગી				૭
કડોલી	૧૨૪૧	૧૮૧-૧૮૨			કરંગી				
કદારનામ	૫૭૩-૫૭૪	૮૩-૮૪			કરંગી				
કદવાસા	૩૭૨૧	૫૫૩-૫૫૪			કરંગી				
કનગેરી	૩૪૨૪	૫૦૬-૫૧૦			કરંગી				
કનિયા (કનકપુર)	૩૮૦૭	૫૬૫-૫૬૬			કરંગી				
કનિય	૨૧૬	૩૧-૩૨			કરંગી				
કનેરા	૩૬૭૪	૫૪૭-૫૪૮			કરંગી				
કનોરા	૩૪૭૪	૫૦૭-૫૦૮			કરંગી				
કપર્ધા	૧૮૭૧	૨૮૧-૨૮૨			કરંગી				
કપડવંજ	૨૪૦-૨૪૧	૩૩-૩૬			કરંગી				
કપાસન	૩૬૮૧-૩૬૮૨	૫૪૭-૫૪૮			કરંગી				
કમલાખેડા	૩૧૬૪	૪૭૩-૪૭૪			કરંગી				
કમળેજ	૧૭૨૨	૨૫૫-૨૫૬			કરંગી				
કમળા	૧૦૪૨	૧૫૩-૧૫૪			કરંગી				
કમલપરા	૯૧૯	૧૩૩-૧૩૪			કરંગી				
કમોલ	૩૫૭૪	૫૩૩-૫૩૪			કરંગી				
કમળપુર	૩૩૭૦	૫૦૧-૫૦૨			કરંગી				
કરચલીયા	૬૨૬	૯૧-૯૨			કરંગી				
કરજા	૩૯૯૯	૬૦૩-૬૦૪			કરંગી				
કરજા	૪૦૦૨	૬૦૩-૬૦૪			કરંગી				

આમલું નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પ્ર. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.	આમલું નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પ્ર. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.
કાચગા	૩૦૮૩	૪૫૯-૪૬૦			કાચડા	૧૩૬૪	૨૦૩-૨૦૪		
કાચવ	૪૦૫૭	૬૧૧-૬૧૨			કાચોડા	૨૬૬૫	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૬	૨૬૧
કેઠાલી	૨૬૫૬	૪૩૬-૮૮૦	૧૩૦	૨૫૭	કાળાગર				૨૫૪
કોળીખડેડા	૩૨૪૩	૪૮૩-૪૮૪			કિરોડું				૧૮૩
કોલકોલ (કબોદ)	૩૨૬૬	૪૮૧-૪૮૮			કિરવા	૩૮૬૨	૫૭૫-૫૭૬		
કાલુદર	૩૦૩૫	૪૫૧-૪૫૨			કોલિયાનવર	૧૯૯૮	૫૯૬-૩૦૦		
કાલોસાળા	૩૭૯૫	૫૬૩-૫૬૪			કોલિનર	૭૭૭	૧૦૭-૧૦૮		
કાનડ	૩૪૬૬	૫૧૫-૫૧૬			કોનાલી	૩૯૯૬	૬૦૩-૬૦૪		
કાનપુર	૪૨૪૨	૬૪૫-૬૪૬			કોનરલી	૨૯૬૭	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૮	૨૬૨
કાનપુર	૨૮૦૭	૬૧૬-૬૨૦			કોસનગર	૨૫૨૭-૨૫૩૧	૩૭૭-૩૮૦		
કાનમર	૨૦૦૬	૨૯૯-૩૦૦			કોસનગર (કપલ)	૩૨૦૮	૪૭૬-૮૮૦		
કાનુન (કાનપન)	૩૩૩૪	૪૯૧-૮૯૮			કુકડીઆ	૧૩૬૬	૧૯૧-૧૯૨		
કાનુન	૩૫૫૨-૩૫૫૩	૫૨૬-૫૩૦			કુકડીઆ	૩૬૦૪-૩૬૦૫	૫૦૫-૫૦૬		
કાનુરડા	૨૨૮૫	૬૩૫-૩૩૬	૬૦	૧૬૪	કુકડવાડા	૧૩૬૫	૧૬૫-૧૬૬		
કામડી	૮૧૬૫	૬૩૭-૬૩૮			કુકડાણા	૬૧૩	૧૩૩-૧૩૪		
કામલપુર	૧૦૪૬	૧૫૩-૧૫૪			કુકડવા	૧૧૬૬	૧૭૫-૧૭૬		
કામળાલ	૧૭૦૬	૨૫૩-૨૫૪			કુકડી	૩૨૧૬-૩૨૨૦	૮૮૧-૮૮૨		
કાવડ	૩૮૩૫	૫૬૬-૫૭૦			કુલમિલ્કાડ	૪૩૮૫	૬૬૭-૬૬૮		
કાવથા	૩૪૫૬	૫૧૩-૫૧૪			કુલમનરેલી	૨૫૨૫	૩૭૭-૩૭૮		
કાવડવ	૪૩૮૬	૬૧૬-૬૨૦			કુલડી	૨૬૬૬-૨૬૬૭	૩૫૯-૩૬૦		
કારીઆણી	૧૭૫૧	૨૫૬-૨૬૦			કુલડી	૨૬૬૬	૩૮૬-૩૮૭		
કારુસાની નેન ચુકા				૩૮૯	કુલપુર	૮૬૬	૧૨૫-૧૨૬		
કારોડ	૧૧૨૬	૨૦૭-૨૦૮			કુલીઆણા	૧૮૩૫	૨૭૩-૨૭૪		
કારંગ	૬૧૭૬	૬૩૩-૬૩૪			કુલકોડા	૩૭૪૫	૫૫૭-૫૫૮		
કારંગ	૩૬૯૨	૫૮૬-૫૮૭			કુનાડી	૨૬૫૩	૩૫૩-૩૫૪		
કાલપી	૮૨૮૧	૬૪૫-૬૪૬			કુભાસણ	૭૦૪૪	૧૦૬-૧૦૭		
કાલડી	૧૧૩૨	૬૬૫-૬૬૬			કુમહા	૪૦૧૬	૬૦૫-૬૦૬		
કાલપડા	૪૦૩૨	૬૦૭-૬૦૮			કુમહા	૪૦૬૪	૬૧૧-૬૧૨		
કાલાડના	૩૨૪૫	૩૩૭-૩૩૮			કુમારડી	૮૩૭૮	૬૬૭-૬૬૮	૨૬૮	૬૬૫
કાલાપીપલ	૩૨૯૭	૮૯૧-૪૯૨			કુમરવાડી	૮૦૮૬	૬૧૫-૬૧૬		
કાસિઆમ	૩૮૭૩	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૮	૬૧૫	કુમળા	૨૬૬૬	૩૧૭-૩૧૮		
કાસિઆણી	૬૦૫	૮૯-૯૦			કુમળા	૬૬૩-૬૬૪	૧૦૧-૧૦૨		
કાલીકટ	૪૧૨૮-૪૧૨૯	૬૨૫-૬૨૬			કુમળા	૫૫૩	૬૫-૬૬		
કાલુ	૨૪૬૨	૩૬૬-૩૭૦			કુમળા	૩૧૩૦	૬૬૭-૬૬૮		
કાલુઆ	૩૧૮૨	૪૦૫-૪૦૬			કુમળા	૮૦૮૬	૬૦૬-૬૦૭		
કાલડી	૨૯૮૮-૨૯૯૦	૪૪૫-૪૪૬			કુમળા	૨૪૮૪	૩૭૭-૩૭૮		
કાલનાથ	૩૯૬૬	૫૯૬-૬૦૦			કુમળા	૪૬૬૬	૬૨૭-૬૨૮	૨૩૫	૩૯૫
કાલો	૪૬૨-૪૬૩	૬૫-૬૬	૬	૨૧	કુમળા	૬૦૬	૧૩૧-૧૩૨		
કાલીકા	૨૫૯	૩૭-૩૮			કુમળા	૨૫૭૮	૩૮૫-૩૮૬		
કાલીકા	૧૩૯૭	૨૦૩-૨૦૪			કુમળા	૨૫૬૫-૨૫૬૬	૩૮૩-૩૮૪		
કાસા	૮૫૮	૧૨૫-૧૨૬			કુમળા	૨૩૪૧	૩૫૧-૩૫૨		
કાસંગાવ	૪૦૩૩	૬૦૭-૬૦૮							
કાસાર	૨૮૨	૩૯-૪૦							

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નો. આમ નં.	વિ.નો. પૂ. નં.	આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નો. આમ નં.	વિ.નો. પૂ. નં.
કેમ	૪૦૮૭	૬૧૫-૬૧૬	૪૫૬		કોઠાચણી	૧૦૬૩	૧૫૫-૧૫૬		
કેર					કોઠાચારી	૩૬૪૯-૩૬૫૦	૫૪૩-૫૪૪		
કેરવાડા	૪૬૮	૬૭-૬૮			કોઠાચ	૧૮૮૯-૧૮૯૦	૨૮૩-૨૮૪		
કેરવાસા	૩૧૭૫	૪૭૫-૪૭૬			કોઠા	૩૩૨૦	૪૬૫-૪૬૬		
કેરાલ	૨૬૦૦	૪૩૧-૪૩૨			કોઠારણા			૨૭૪	
કેરી	૩૬૭૧	૫૮૭-૫૮૮			કોઠારામ	૭૮૨	૧૧૩-૧૧૪		
કેરીઆ	૩૭૭૭	૫૬૧-૫૬૨			કોઠારામ	૩૯૮૬	૬૦૧-૬૦૨		
કેર	૨૨૨૨	૩૩૩-૩૩૪			કોઠા	૧૩૮૫	૨૦૧-૨૦૨		
કેરોટ	૨૬૦૦	૩૮૭-૩૮૮			કોઠેશ	૨૮૦૩-૨૮૦૬	૪૧૭-૪૨૦	૧૧૨	૨૨૮
કેલવા	૩૬૧૩-૩૬૧૫	૫૩૭-૫૩૮			કોઠરા	૬૦૭	૧૩૧-૧૩૨		
કેલવાડા	૩૬૦૦	૫૩૭-૫૩૮			કોઠરા	૨૮૪૨	૪૨૫-૪૨૬		
કેલવાડા	૩૬૦૩	૫૩૭-૫૩૮			કોઠેચાલ	૪૦૧૪-૪૦૧૫	૬૦૫-૬૦૬		
કેલવાસ	૨૭૫૬	૪૧૧-૪૧૨			કોલકો	૧૮૪૨	૨૭૫-૨૭૬		
કેશવરામજીનું પાટણ	૨૩૮૩	૩૫૭-૩૫૮			કોલર	૨૬૦૬	૪૩૩-૪૩૪		
કેસર (કેર)	૩૫૬૬	૫૩૧-૫૩૨			કોલવાડા	૧૨૩૬	૧૭૯-૧૮૦		
કેસરિયાજી (કુસિયા)	૩૮૪૯-૩૮૫૦	૫૭૧-૫૭૨	૧૬૬	૩૪૭	કોલાખા	૬૮૯	૧૦૧-૧૦૨		
કેસલજી	૨૮૪૭	૪૨૫-૪૨૬			કોલોઆરી	૩૫૩૦	૫૨૭-૫૨૮		
કેસર	૧૩૩૬-૩૩૩૭	૪૬૭-૪૬૮			કોલોવાડા	૨૭૪૭	૪૦૯-૪૧૦		
કેસુદા	૩૬૬૩	૫૪૯-૫૫૦			કોલેશુર	૪૦૪૬-૪૦૫૫	૬૦૬-૬૦૭	૨૨૧	૩૮૫
કેપલ	૧૨૦૭	૧૭૭-૧૭૮			કોલોચાલ	૨૭૧૬-૨૭૧૭	૬૦૫-૬૦૬		
કોઈનખતુર	૪૧૨૭	૬૩૫-૬૩૬			કોસાડ	૫૮૨	૧૫-૮૬		
કોઈના (મદાનચેરી)	૮૧૨૪-૪૧૨૬	૬૨૩-૬૨૪			કોસાણા	૨૨૩૨	૩૩૫-૩૩૬		
કોઈવડા	૨૬૭૮	૪૪૩-૪૪૪	૧૪૭	૨૭૧	કોસીપલ	૩-૨૧	૫૩૯-૫૪૦		
કોટ	૨૬૭૮	૬૦૧-૬૦૨			કોસીદા	૨૬૦	૩૧૭-૩૮		
કોટ	૩૦૬૪	૪૫૫-૪૫૬			કોશાળી			૪૭૭	
કોટડા	૧૯૫૧	૨૬૩-૨૬૪			કોશાળી				
કોટડા	૨૧૦૮-૨૧૦૯	૩૧૭-૩૧૮			કોશાળી	૩૮૦૩	૫૦૫-૫૦૬		
કોટડા	૩૪૫૨	૫૧૩-૫૧૪			કોશાળી	૨૭૫૨	૪૧૧-૪૧૨		
કોટડી	૭૯૧૭	૧૧૫-૧૧૬			કોશાળી	૧૧૨૮	૬૬૫-૬૬૬		૧૪૫
કોટડી	૨૫૬૧	૩૭૫-૩૭૬			કોશાળી (કોશાળી)	૩૯૬૧	૬૦૧-૬૦૨		
કોટડી	૩૪૪૯	૫૧૩-૫૧૪			કોશાળી (કોશાળી)	૮૪૦	૧૨૧-૧૨૨		
કોટડી (કોશાળી)	૩૭૪૨	૫૫૫-૫૫૬			કોશાળી (કોશાળી)	૬૧૦	૧૩૩-૧૩૪	૨૩	૪૦
કોટડી (મહાદેવપુરી)	૧૯૪૨	૨૬૧-૨૬૨			કોશાળી				
કોટડરા			૨૬૬		કોશાળી				
કોટ સોલકિયા	૨૬૫૦	૩૬૫-૩૬૬			કોશાળી				
કોટ	૨૩૦૬-૨૩૧૭	૩૪૭-૩૪૮			કોશાળી				
કોટ	૧૪૦૪	૨૦૩-૨૦૪			કોશાળી				
કોટા (કપડા)	૩૯૩૮	૫૬૫-૫૬૬			કોશાળી				
કોટારા	૧૬૩૦	૨૮૯-૨૯૦	૭૫	૧૪૩	કોશાળી				
કોટિયા	૨૬૦૫	૩૮૬-૩૮૭			કોશાળી				

કેડામાં અને વિશેષ નાંવમાં આવેલાં ગાંભાની અજરાદિ સૂચી

१७

[illegible]

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. વિ.નં.	આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. વિ.નં.
અંબાલા	૩૦૧-૩૬૪	૪૩-૨૪	૩ ૧૪	ગીરમઠા (ભવમથા)	૨૧૦	૨૬-૩૦	
અંબીપ	૨૫૧૫	૩૭૭-૩૭૮		ગીરી	૨૬૨૭	૩૯૧-૩૯૨	
અંબીપ	૨૪૮૮	૩૭૩-૩૭૪		ગીરુડ	૩૬૩૦	૫૪૧-૫૪૨	
અંબીલી	૨૩૧	૩૩-૩૪		ગીરુડ	૩૬૬૨	૫૪૫-૫૪૬	
અંબીલા	૩૦૧૨	૮૪૭-૪૪૮		ગુજરાવડી	૧૮૪૨	૨૦૯-૨૧૦	
ખુંદવાડા-મોદા	૧૭૧૨	૨૫૩-૨૫૪		ગુજરાવાલા	૩૮૬૩-૩૮૬૫	૫૭૫-૫૭૮	
ગઢદીવાલા	૩૮૯૪	૫૮૧-૫૮૨		ગુઢી	૩૫૩૭	૫૨૭-૫૨૮	
ગઢદિગજ	૪૦૫૮	૬૧૧-૬૧૨		ગુઢા	૨૧૮૨-૨૧૮૩	૩૨૭-૩૩૦	
ગઢા	૨૯૯૨	૪૪૫-૪૪૬		ગુઢા	૩૭૧૯	૫૫૩-૫૫૪	
ગઢ	૭૪૪	૧૦૯-૧૧૦		ગુઢાભોભારા	૨૮૭૦-૨૮૭૩	૪૨૭-૪૨૮	
ગઢા (સ્વામીના)	૧૭૪૯	૨૫૯-૨૬૦		ગુઢીવાડા	૪૧૪૦	૬૨૫-૬૨૬	૨૩૨ ૩૯૪
ગઢવાડા	૨૧૧૪	૩૧૯-૩૨૦		ગુજાનસિંહજીની પાલડી	૨૯૦૬	૪૨૩-૪૨૪	
ગઢસીવાના	૨૪૯૨	૩૭૩-૩૭૪		ગુરસા	૩૭૮૯	૫૬૧-૫૬૪	
ગઢસીસા	૧૯૫૬	૨૯૩-૨૯૪		ગુસામપુરા	૨૬૧૧	૩૮૯-૩૯૦	
ગઢોડા	૧૨૯૭	૧૮૯-૧૯૦		ગુસામ	૨૫૭૨	૩૮૫-૩૮૬	
ગણુકેરી	૬૦૯	૮૯-૯૦		ગંડી	૧૯૯૧	૨૯૭-૨૯૮	૧૭૧ ૧૪૫
ગઢજ	૪૦૬૬-૪૦૬૯	૬૧૩-૬૧૪	૨૨૬ ૩૮૬	ગેરીના	૧૨૩૧-૧૨૩૨	૧૭૯-૧૮૦	
ગાનપતમંજ	૪૩૮૩	૬૬૭-૬૬૮		ગાનુદા(મોદાગામ)૩૫૬૧-૩૫૬૩	૫૩૧-૫૩૨	૧૩૧-૧૩૨	
ગમખાદ	૪૬૭	૬૭-૬૮		ગોતરકા	૯૦૫	૧૩૧-૧૩૨	
ગમ્યા			૪૭૨	ગોત્રુ	૨૮૬૧-૨૮૬૨	૪૨૩-૪૨૪	
ગરદા	૩૭૯૨	૫૬૩-૫૬૪		ગોધમલ (ગાંધીમાલ)	૧૩૨૦	૧૯૧-૧૯૨	
ગરદા	૨૩૦૫	૩૪૫-૩૪૬		ગોધરા	૨૮૭-૨૮૮	૬૧-૬૨	
ગરવાદર	૧૯૭૫	૨૯૫-૨૯૬		ગોધરા	૧૯૦૨	૨૮૫-૨૮૫	
ગસીઆકોટ	૩૮૪૭	૫૬૯-૫૭૦		ગોધારી	૧૧૭૬	૧૭૧-૧૭૨	
ગસાડા (લક્ષ્મીપુરા)	૧૩૨૧	૧૯૩-૧૯૪		ગોધી	૮૩૩	૧૨૧-૧૨૨	
ગવાડા	૧૨૩૫-૧૨૩૬	૧૭૬-૧૮૨		ગોધરસમા	૧૮૬૪	૨૭૯-૨૮૦	
ગવાલપાડા	૮૩૯૪	૬૬૯-૬૭૦	૨૭૦ ૫૦૦	ગોરકા	૧૭૪૮	૨૫૬-૨૬૦	
ગાગોદર	૨૦૦૨	૨૯૯-૩૦૦		ગોર બડા	૧૮૪૦	૨૭૩-૨૭૪	
ગાડરવાડા	૮૨૦૬	૬૩૯-૬૪૦		ગોરજ	૧૧૭૫	૧૭૧-૧૭૨	
ગાગુલિયર	૨૦૦૩	૨૯૯-૩૦૦		ગોરાણા	૩૫૨૮	૫૪૫-૫૪૬	
ગાદેરી	૨૧૮૪	૩૨૯-૩૩૦		ગોરાદ	૧૧૨૭	૧૬૫-૧૬૬	
ગાંધકડા	૧૭૧૬	૨૫૫-૨૫૬		ગોરશાંપ	૪૨૦૫	૬૩૭-૬૩૮	
ગામગઢા	૩૫૯૫	૫૩૫-૫૩૬		ગોસ	૨૫૦૧-૨૫૦૨	૩૭૫-૩૭૬	
ગારખદેસર	૨૮૬૩	૩૬૯-૩૭૦		ગોલવડ	૬૨૨	૯૧-૯૨	
ગારીઆધાર	૧૬૭૧	૨૪૭-૨૪૮		ગોલસિયા	૨૫૮૭	૩૮૭-૩૮૮	
ગાળા	૧૪૪૬	૨૦૯-૨૧૦		ગોલિંદગ	૨૬૧૬	૩૯૧-૩૯૨	
ગાળા	૧૪૭૪	૨૧૫-૨૧૬		ગોસુંદા	૩૬૭૯	૫૪૭-૫૪૮	
ગિરનાર	૧૭૭૦-૧૭૯૪	૨૬૩-૨૬૮	૬૩ ૧૧૬	ગોહલી	૨૯૧૭	૪૩૩-૪૩૪	૧૨૪ ૨૪૫
ગિરિયર			૨૮૨	ગોળા	૭૮૬	૧૧૫-૧૧૬	
ગીરકી-જાણવાણી	૪૩૧૧-૪૩૧૨	૬૫૭-૬૫૮	૨૪૮ ૪૮૦	ગૌતમપુરા	૩૩૫૬	૪૯૯-૫૦૦	

કોડામાં અને વિશેષ નાંખમાં આવેલાં ગાયમાની અકારણિક સ્ત્રી

૧૯

ગાયમાની નામ	કોડાનો અંક	કોડા પુ. નં.	વિ. નં. વિ. નં.	ગાયમાની નામ	કોડાનો અંક	કોડા પુ. નં.	વિ. નં. વિ. નં.
ગોલ	૪૧૫૩	૬૨૭-૬૨૮	આમ નં. પુ. નં.	ધાંધાળી	૨૨૨૦	૩૩૩-૩૩૪	૯૧ ૧૯૩
મંખધાર	૨૩૦૦-૨૩૦૩	૩૪૫-૩૪૬		મફઆલ	૩૦૦૯	૪૪૭-૪૪૮	
મંખરાંર	૩૬૪૬-૩૬૪૭	૫૪૩-૫૪૪		મજરાણા ઝા	૨૭૫૪	૪૧૧-૪૧૨	
મંખાપુર	૩૭૬૨	૫૫૬-૫૫૭		મખલાણા	૩૩૬૩	૫૦૫-૫૦૬	
મંખાસહર	૨૪૪૬-૨૪૪૭	૩૬૭-૩૬૮		મરપાટિયા	૨૧૦૪	૩૧૭-૩૧૮	
મંખર	૪૧૪૨	૬૨૭-૬૨૮		મરલી	૨૮૩૭	૪૨૩-૪૨૪	૧૧૬ ૨૩૬
મંખાર	૪૭૨૨	૬૭-૬૮	૧૭ ૨૪	મરાડા	૧૩૬૨	૧૯૭-૧૯૮	
મંખારિ	૨૬૪	૩૭-૩૮		મલોડા	૧૩૯૮	૨૦૩-૨૦૪	
મખા	૧૪૫૫	૨૦૩-૨૦૪		મખરદી			૨૩૫
મખિરડા	૨૫૫૬	૩૮૧-૩૮૨		મખેલી	૧૧૨૨	૧૬૩-૧૬૪	
ગાંધી	૧૧૧૯	૧૬૩-૧૬૪	૩૬ ૬૮	મણિમહાલા	૨૨૯૯	૩૪૫-૩૪૬	
ગુન	૧૦૭૭	૧૫૭-૧૫૮		મણિ	૩૯૩૫	૫૬૩-૫૬૪	
ગુનલા	૧૧૬૩	૧૭૫-૧૭૬		મણિ	૨૩૯૮	૩૫૬-૩૬૦	
ગુદા	૧૫૧૪	૨૧૯-૨૨૦		મણિસોલ	૧૦૫૮	૧૫૫-૧૫૬	
ગુદાપાળી	૧૮૯૯	૨૮૫-૨૮૬		મણિસા	૬૨૪	૧૩૫-૧૩૬	૨૭ ૫૩
ગુદાજી	૨૧૧૦	૩૧૭-૩૧૮		મણિસા	૨૭૧૧	૪૦૫-૪૦૬	
ગોંડલ	૧૪૮૬	૨૧૫-૨૧૬		મણિસા	૨૯૭૭	૪૪૧-૪૪૨	૧૪૩ ૨૬૬
ગોંડિયા	૪૧૯૭	૬૩૭-૬૩૮		મણિસા	૩૬૫૫	૫૪૩-૫૪૪	
ગાંધીપર	૯૨૩૪-૪૨૩૮	૬૪૫-૬૪૬	૨૪૦ ૪૧૬	મણિસા	૮૫૯	૧૨૫-૧૨૬	૧૯ ૪૪
ધાંધાવલી	૩૬૬૧	૫૪૫-૫૪૬		મણિસા	૪૦૯૯	૧૧૭-૧૧૮	
ધાંધાળી	૨૫૧૮	૬૮૩-૬૮૪		મણિસા	૩૯૨૨	૫૯૧-૫૯૨	
ધાંધાળી	૧૨૫૦	૧૮૩-૧૮૪		મણિસા	૩૬૩૫-૩૬૩૬	૫૪૧-૫૪૨	૧૯૧ ૩૩૯
ધાંધાળી	૧૨૫૧	૧૮૩-૧૮૪		મણિસા	૭૩૧	૧૦૭-૧૦૮	
ધાંધાળી	૩૪૫૫	૫૧૩-૫૧૪	૧૮૭ ૩૩૪	મણિસા	૧૬૪૬	૨૬૧-૨૬૨	
ધાંધાળી	૬૯૫-૬૯૬	૧૦૧-૧૦૨		મણિસા	૩૧૮૧	૪૭૫-૪૭૬	
ધાંધાળી	૩૬૫૩	૫૪૩-૫૪૪		મણિસા	૩૬૮૯	૫૪૬-૫૪૭	
ધાંધાળી	૬૯૫-૬૯૬	૧૦૧-૧૦૨		મણિસા	૨૪૦૬	૩૬૧-૩૬૨	
ધાંધાળી	૩૬૫૩	૫૪૩-૫૪૪		મણિસા	૨૦૦૧	૨૯૯-૩૦૦	
ધાંધાળી	૨૭૭૫-૨૭૮૬	૬૧૩-૬૧૬	૧૦૮ ૨૨૦	મણિસા	૭૭૯	૧૧૩-૧૧૪	
ધાંધાળી	૩૬૬૦	૫૪૫-૫૪૬		મણિસા	૩૦૯૮	૬૬૧-૬૬૨	
ધાંધાળી	૨૫૫૩	૩૮૧-૩૮૨		મણિસા	૧૭૫૬	૨૬૧-૨૬૨	
ધાંધાળી	૨૧૮૮	૩૨૬-૩૨૭		મણિસા	૪૦૨૪	૬૦૭-૬૦૮	
ધાંધાળી	૧૦૮૨	૧૫૭-૧૫૮		મણિસા	૩૪૨૭-૩૪૨૮	૫૦૯-૫૧૦	
ધાંધાળી	૧૬૫૭-૧૬૫૮	૨૪૫-૨૪૬		મણિસા	૩૨૪૮	૪૮૫-૪૮૬	
ધાંધાળી	૧૭૩૨-૧૭૩૩	૨૫૭-૨૫૮	૧૧૧ ૧૧૨	મણિસા	૨૩૪	૩૩-૩૪	
ધાંધાળી	૩૬૬૪	૫૬૭-૫૬૮		મણિસા	૨૮૬૧	૯૨૭-૯૨૮	
ધાંધાળી	૩૯૨૪	૫૬૩-૫૬૪		મણિસા	૨૪૬૦	૩૬૬-૩૬૭	
ધાંધાળી	૭૭૫	૧૧૩-૧૧૪		મણિસા	૨૮૬૬	૪૩૧-૪૩૨	
ધાંધાળી	૭૭૫	૧૧૩-૧૧૪		મણિસા	૧૪૨૪	૨૦૭-૨૦૮	
ધાંધાળી	૭૭૫	૧૧૩-૧૧૪		મણિસા	૧૫૧૬	૨૨૧-૨૨૨	

આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.	આમનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.
મથાવાસ	૨૧૦૫	૩૧૭-૩૧૮		છોટી ગુણદી (શંકર)	૩૧૮૬	૪૭૫-૪૭૬	
મોઢો	૧૪૨૫	૨૦૭-૨૦૮		છોટી ટોંક	૩૨૦૧	૪૭૭-૪૭૮	
મોટન	૨૧૨૬	૩૨૧-૩૨૨		છોટી સાદી	૩૬૬૦-૩૬૬૧	૫૪૬-૫૪૦	
મોટીલા	૧૪૭૦	૨૧૧-૨૧૪		છાંદવાડા	૪૧૬૪	૬૩૭-૬૩૮	
મોથકા બરવાડા	૨૩૭૪	૩૫૫-૩૫૬		જાનાવાડા	૩૨૧૦	૪૭૬-૪૮૦	
મોપકા	૨૨૨૬	૩૩૫-૩૩૬		જાપો	૧૬૧૬	૨૮૭-૨૮૮	૭૨ ૧૪૨
મોખારી	૧૬૮૮	૨૬૭-૨૬૮		જાપુરા	૩૮૨૦	૫૬૭-૫૬૮	
મોમુસાનોદ	૨૪૦૪	૩૬૧-૩૬૨		જાણાણા	૭૨૩	૧૦૫-૧૦૬	
મોરવાડ	૧૮૦૨	૨૬૬-૨૭૦		જાણન	૧૦૭૬	૧૫૭-૧૫૮	
મોરવીરા	૧૪૬૫	૨૧૩-૨૧૪		જાણોદ	૪૩૦	૬૧-૬૨	
મોરઠો	૨૮૫૨	૪૨૫-૪૨૬		જાનાપુર	૨૬૧૨	૪૩૩-૪૩૪	
મગેડી	૩૭૭૨	૫૪૬-૫૬૦		જાભણપુર	૪૨૦૭	૬૩૬-૬૪૦	
મંડાવલ	૨૫૬૭	૩૮૩-૩૮૪		જાભણપુર સીંદી	૪૨૦૮	૬૩૬-૬૪૦	
મંડીસર	૭૪૭	૧૦૬-૧૧૦		જામખંડી	૪૦૭૪	૬૩૩-૬૩૮	
મંદુપુરી			૪૩૬	જામણપુર	૮૬૮	૧૨૭-૧૨૮	૨૧ ૪૬
મંદાવલી			૬૭૬	જામણવાવ	૧૬૭૫	૨૪૪-૨૪૮	
મંદાપુરી	૪૩૪૮-૪૩૫૩	૬૬૧-૬૬૪	૨૬૧ ૪૮૬	જામુલિયા	૩૪૦૦	૫૦૫-૫૦૬	
માંગડામ	૧૬૦૮	૨૮૫-૨૮૬		જામુલિયા (કોઠા)	૩૪૩૧	૫૦૬-૫૧૦	
માંગા	૭૨૬	૧૦૭-૧૦૮		જામુલિયા	૩૮૮૫	૫૭૫-૫૭૬	
માંદરા	૨૮૩૪	૪૨૩-૪૨૪		જાપુરસીંદી	૨૨૭૭-૨૨૬૧	૩૪૧-૩૪૮	
માંદલ	૩૬૫૩-૩૬૫૮	૫૬૭-૫૬૮		જાસિંગપુર	૪૦૪૫	૬૦૬-૬૧૦	
માંદા	૪૧૮૬	૬૩૫-૬૩૬		જાસાંવા (અનોદ)	૪૧૭૧	૬૩૩-૬૩૪	
માંદુર	૩૦૭૫-૩૦૭૬	૪૫૭-૪૫૮		જાસાંવા (મેર)	૪૧૦૩	૬૧૭-૬૧૮	
માંદોડની ગુફાઓ			૩૮૧ ૨૦	જાસાંવાપોર	૬૦૬	૮૬-૮૭	
માંપાનેર				જાસાંવા	૭૭૧	૧૧૩-૧૧૪	
માંપાનેરી	૨૫૬૮	૩૮૭-૩૮૮		જાસાંવા	૨૬૮૪	૪૦૧-૪૦૨	
માંપાંચા	૨૫૭૭	૩૮૫-૩૮૬		જાસાંવા (કોઠા)	૨૨૭૦	૩૪૧-૩૪૨	
માંપાંચાલી	૬૬૨	૧૦૧-૧૦૨		જાસાંવા	૮૩૪	૧૨૧-૧૨૨	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૧૬૬૧	૨૫૧-૨૫૨	
માંપાંચાલી				જાસાંવાપુરા	૩૦૭૬-૩૦૮૦	૪૫૭-૪૫૮	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૧૬૨૦	૩૮૭-૩૮૮	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૨૧૪૭-૨૧૪૮	૩૨૩-૩૨૪	૮૮ ૧૮૬
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૩૭૩૮	૫૫૫-૫૫૬	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૨૧૬૮	૩૩૧-૩૩૨	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૨૭૪૬	૪૦૬-૪૧૦	૧૦૬ ૨૧૪
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૬૨૭	૧૩૫-૧૩૬	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૧૭૦૭	૨૫૩-૨૫૪	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૩૬૭૫	૫૪૭-૫૪૮	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૨૬૪૫	૩૬૫-૩૬૬	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૩૦૬૭	૪૬૧-૪૬૨	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૧૫૩૧	૨૨૩-૨૨૪	
માંપાંચાલી				જાસાંવા	૧૫૦૪	૨૧૬-૨૨૦	

કાંઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની અકારણ સ્થિતિ

૨૧

આમનું નામ	કાંઠાનો આંક	કાંઠા જુ. નં.	વિ.નં. આમ નં. જુ.નં.	આમનું નામ	કાંઠાનો આંક	કાંઠા જુ. નં.	વિ.નં. આમ નં. જુ.નં.
ગામગામ (સીંધીઆનું) ૩૯૮૦	૧૪૮૬-૧૫૦૨	૧૦-૧૦૨		જોતાવાડા	૩૦૮૭	૪૫૬-૪૬૦	
જામનગર		૨૧૭-૨૨૦	૫૭ ૬૭	જોનગર	૩૮૧૩	૫૬૫-૫૬૬	
જામધરા			૫૦	જોડા	૭૬૯	૧૧૭-૧૧૮	
જામલા	૧૩૦૧	૧૮૯-૧૯૦		જોલમ	૩૮૭૫	૫૭૬-૫૮૦	
જામવજીવલી	૧૫૨૧	૨૨૧-૨૨૨		જોલા	૩૦૦૭	૪૪૭-૪૪૮	
જામગા	૧૨૧૮	૧૭૭-૧૭૮		જોલા	૧૬૯૦	૨૬૭-૨૬૮	
જામોતારા	૨૬૪૭	૪૩૯-૪૪૦		જોસલમેર	૨૦૫૫-૨૦૭૪	૩૦૬-૩૨૪	૮૦ ૧૬૩
જામોલા	૨૬૩૮	૩૬૩-૩૬૪		જોગેન	૩૮૬૫	૫૮૧-૫૮૨	
જાંરડા	૩૩૬૪	૫૦૫-૫૦૬		જોન શુશ્કો			૩૬૬
જાલિયા	૩૮૦૬	૫૬૫-૫૬૬		જોનાબાદ (કલાણ)	૧૧૬૩	૧૬૬-૧૭૦	
જાલિયાના મઠ	૧૨૮૩	૧૮૭-૧૮૮		જોનીવાડા	૩૮૪૦	૫૬૬-૫૭૦	
જાલોર	૨૧૫૦-૨૧૬૬	૩૨૩-૩૨૬	૮૬ ૧૮૭	જોનપર	૨૬૮૬	૪૦૧-૪૦૨	
જાલધરસીરી	૩૮૮૭	૫૮૧-૫૮૨		જોડાણ	૧૧૪૪	૧૬૭-૧૬૮	
જાવડ	૩૭૦૪-૩૭૦૭	૫૫૧-૫૫૨		જોડીઆ	૧૫૪૪	૨૨૧-૨૨૨	
જાવરા	૩૧૫૬-૩૧૬૨	૪૭૧-૪૭૪		જોધપુર	૨૦૨૧-૨૦૩૭	૩૦૫-૩૦૮	
જાવલા	૨૫૨૩	૩૭૭-૩૭૮		જોરજીજ	૧૦૮૧	૧૫૭-૧૫૮	
જાવાલ	૨૬૩૫-૨૬૩૯	૪૩૩-૪૩૮		જોરાવરનગર	૧૪૩૫-૧૪૩૬	૨૦૬-૨૧૦	
જાવી	૩૭૦૯	૫૫૧-૫૫૨		જોગી	૧૬૮૦	૨૬૫-૨૬૬	
જાલકા	૧૦૭૪	૧૫૭-૧૫૮		જોગીવાલાગુરુ	૩૮૮૪-૩૮૮૫	૫૭૬-૫૮૦	
જાંરખ	૩૪૨૬	૫૦૬-૫૧૦		જોનાલ	૧૦૪૯	૧૫૩-૧૫૪	
જાંર	૩૮૭૯	૫૭૬-૫૮૦	૨૦૮ ૩૬૭	જોખુર	૪૫૮-૪૬૧	૬૫-૬૬	
જાંરવલા	૩૦૬૦	૪૫૫-૪૫૬	૧૬૦ ૨૬૯	જોડિયા	૪૬૦	૬૬-૭૦	૬ ૨૬
જાવાળા	૨૧૬૬	૩૨૬-૩૩૦		જોડ	૨૮૪૮-૨૪૪૯	૩૬૭-૩૬૮	
જાનાગઢ	૧૭૭૦-૧૭૭૧	૨૬૩-૨૬૪	૬૩ ૧૧૮	જોડાલ	૩૬૨૧	૫૩૬-૫૪૦	
જાના સબુદરા	૩૦૭૪	૪૫૭-૪૫૮		જોડિયા	૪૩૭૭	૬૬૭-૬૬૮	
જાનવા	૨૫૮૩	૩૮૮-૩૮૯		જોડાલ	૩૫૩૨	૫૨૭-૫૨૮	
જાની રામપુર	૩૧૬૮	૪૭૩-૪૭૪		જોડાલી	૨૬૧૦	૪૩૩-૪૩૪	૧૨૦ ૨૩૯
જાનોર	૩૬૨૬-૩૬૨૭	૫૬૩-૫૬૪	૨૧૭ ૩૮૦	જોડાલી	૩૦૪૩	૪૫૩-૪૫૪	
જાંર	૬૮૬	૧૦૧-૧૦૨		જાણુઆ	૩૧૨૨	૪૫૫-૪૬૬	
જાંના			૧૮૧	જોરેરા	૨૩૬૪	૩૫૬-૩૬૦	
જાના નેગાપુરા	૨૮૬૦	૪૨૬-૪૩૦		જોડા	૩૪૬૦	૫૧૩-૫૧૪	
જાના નેમલા	૨૮૬૨	૪૩૧-૪૩૨		જોલા	૪૧૫૬	૬૨૬-૬૩૦	
જાના ઝાંઝાના	૪૧૫૭	૬૨૬-૬૩૦		જોલરા પાટણ	૨૩૫૭-૨૩૬૦	૩૫૩-૩૫૪	
જોનગઢ	૩૮૨૧	૫૬૭-૫૬૮		જોલારી મંડાર	૩૫૬૪	૫૩૫-૫૩૬	
જોનમ (ધરા)	૭૫૭	૧૧૧-૧૧૨		જોલાલ	૩૧૧૪	૪૬૫-૪૬૬	
જોનપુર	૧૭૬૫	૨૬૧-૨૬૨		જોલવાડા	૩૬૦૫-૩૬૦૬	૫૩૭-૫૩૮	
જોનપુર	૨૫૬૯	૩૮૭-૩૮૮		જોડા	૨૫૭૯	૩૮૫-૩૮૬	
જોનપુર	૨૦૫	૨૬-૩૦		જોખુ	૨૪૫૦	૩૬૭-૩૬૮	
જોનસી મણકા ગુડા	૨૬૫૪	૩૬૭-૩૬૮		જોસી	૪૨૪૦	૬૪૫-૬૪૬	
જોનાણા	૪૧૦૧	૬૧૭-૬૧૮					
જોનારજી	૨૬૧૮-૨૬૨૦	૩૬૧-૩૬૨					

આમલ નામ	કોઠાનો ઘાંઠ	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં. પૂ.નં.	આમલ નામ	કોઠાનો ઘાંઠ	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. આમ નં. પૂ.નં.
ઝીંડવાડા	૧૧૩૫	૧૬૮-૧૭૦	૪૦ ૭૩	ઝોડા (મહાલ)	૧૨૭૦	૧૮૫-૧૮૬	
ઝુંઝ	૨૪૦૫	૩૬૧-૩૬૨		ઝીં	૨૪૮૧	૩૭૧-૩૭૨	
ઢાકરવાડા	૭૩૮	૧૦૭-૧૦૮		ઢાક			૨૬૮
ઢાકે (જુદરક)	૩૯૬૫	૫૯૯-૬૦૦		ઢામલા	૩૭૯૧	૫૬૩-૫૬૪	
ઢાદમ	૧૭૪૭	૨૫૯-૨૬૦		ઢામી	૩૭૧૮	૫૫૩-૫૫૪	
ઢાણા	૧૬૬૩	૨૪૫-૨૪૬		ઢામલા (વસઈ)	૧૩૪૪	૧૯૫-૧૯૬	
ઢાપર	૨૧૬૮	૩૨૫-૩૨૬		ઢામી	૧૦૬૪	૧૫૯-૧૬૦	
ઢીકર (પરમારની)	૧૪૬૮	૨૧૩-૨૧૪		ઢામલા	૭૨૪	૧૦૫-૧૦૬	
ઢીકર (રજુની)	૧૪૫૩	૨૧૧-૨૧૨		ઢીમસ	૪૧૭૭	૬૩૬-૬૩૭	
ઢુમ્મ	૬૧૭	૧૩૩-૧૩૪		ઢીવાણા	૨૫૨૨	૩૭૭-૩૭૮	
ઢુમ્મર	૪૧૩૭	૬૨૫-૬૨૬		ઢીસા (જૂના)	૭૪૫-૭૪૬	૧૦૯-૧૧૦	
				ઢીસા (નવા)	૭૫૦	૧૦૯-૧૧૦	
ટાંકવા			૨૬૮	ઢુમ્મર	૪૦૬૪	૬૧૩-૬૧૪	
ટાંકમ	૬૨૬	૬૩-૬૪		ઢુમ્મરા	૩૯૬૮	૫૯૯-૬૦૦	
ટાંકારા	૧૪૭૫	૨૧૩-૨૧૪		ઢુમ્મરા	૧૯૩૫	૨૮૯-૨૯૦	
ટાંકાડી	૨૫૯૨	૩૮૭-૩૮૮		ઢુમ્મસ	૫૭૦	૮૩-૮૪	
ટાંકા	૩૨૧૬	૪૭૯-૪૮૦		ટાંકાના	૨૨૫૫	૩૩૯-૩૪૦	
ટાંપી	૮૩૧	૧૨૧-૧૨૨		ટાંકોલ	૨૧૭૬	૩૬-૪૦	
ટીંકાઈ	૧૨૮૮	૧૮૭-૧૮૮		ટાંકાનાજીવાન	૩૮૧૭	૫૭૬-૫૮૦	૨૦૭ ૩૬૭
ટીંકાડા	૧૨૨૩	૧૭૯-૧૮૦		ટાંકોલ (વામીલા)	૧૩૨૩	૧૯૧-૧૯૨	
ટીંકા	૧૦૬૭	૧૫૫-૧૫૬		ટાંકાના	૩૦૧૦-૩૦૧૧	૪૪૭-૪૪૮	
ટુંકાવ	૧૧૦૭	૧૬૧-૧૬૨		ટાંકા	૧૯૫૪	૨૬૩-૨૬૪	
ટુંકાવ				ટાંકાનામ	૩૯૬૫	૬૦૩-૬૦૪	
ટુંકાવ	૧૩૬૦	૧૯૭-૧૯૮		ટાંકરવા (ઢામી)	૧૨૦૮	૧૭૭-૧૭૮	
ટુંકાવ	૭૯૮	૧૧૫-૧૧૬		ટાંકાલી	૩૬૩૧	૫૯૧-૫૯૨	
ટુંક	૨૩૭૮-૨૩૮૦	૩૫૭-૩૫૮					
ટુંકા	૧૮૭૮	૨૮૧-૨૮૨					
ટુંકા							
ટુંકા	૧૭૦૪	૨૫૩-૨૫૪					
ટુંકા	૧૭૦૨	૨૫૧-૨૫૨					
ટુંકા	૩૮૭૧	૫૯૯-૬૦૦					
ટુંકા	૬૯૬	૧૦૩-૧૦૪					
ટુંકા	૧૬૭૦	૨૬૫-૨૬૬					
ટુંકા	૧૧૮૦	૧૭૩-૧૭૪					
ટુંકા	૩૧૦૬	૬૬૧-૬૬૨	૧૬૮ ૩૦૮				
ટુંકા	૧૫૧૨	૨૧૯-૨૨૦					
ટુંકા	૩૫૩૯	૫૨૭-૫૨૮					
ટુંકા	૧૦૫૯	૧૫૫-૧૫૬					
ટુંકા	૪૩૬-૪૪૭	૬૧-૬૪	૫ ૨૦				
ટુંકા	૨૭૬	૩૬-૪૦					

કાકામાં અને વિરોધ નોંધમાં આવેલાં ગામાની વ્યક્તિગત સૂચી

૨૩

ગામનું નામ	કાકાનો આંક	કાકા પુ. નં.	વિ. નં. ગામ નં.	વિ. નં. પુ. નં.	ગામનું નામ	કાકાનો આંક	કાકા પુ. નં.	વિ. નં. ગામ નં.	વિ. નં. પુ. નં.
દોલારા	૨૭૨૩	૪૦૧૭-૪૦૮			દુર્ગમી				૨૬૦
ઢાંક			૧૩૧		દુઆવ	૮૧૩	૧૧૮-૧૨૦		
દીકલી	૩૫૧૭	૫૨૫-૫૨૬			તેનાલી	૪૧૪૩	૬૨૭-૬૨૮	૨૩૩	૩૬૪
દીકાડા	૩૫૭૯	૫૩૩-૫૩૪			તેનીવાડા	૭૯૮	૧૧૫-૧૧૬		
દીકાવા	૩૭૪૫	૫૫૭-૫૫૮			તેરવાડા	૮૪૯	૧૨૩-૧૨૪		
નખતાર	૨૭૩૨-૨૭૩૬	૪૦૭-૪૧૦			તેરા	૧૬૨૭-૧૬૨૮	૨૮૯-૨૯૦	૭૪	૧૪૩
નકેશ્વર	૫૬૪	૮૭-૮૮			તેણપુર	૨૬૮૨	૪૪૩-૪૪૪	૧૫૧	૨૭૫
નજુસા	૧૬૬૨	૨૫૧-૨૫૨			તેલાલી	૧૧૮૭	૧૭૩-૧૭૪		
નખાલ	૩૫૭૫	૫૩૩-૫૩૪			તેલારા	૮૧૭૨	૬૩૩-૬૩૪		
નજાલી	૪૧૫	૫૯-૬૦			દુર્ગમ સંનિવેશ				૪૭૨
નગના	૩૨૦૨	૪૭૭-૪૭૮			દુર્ગમી				૪૭૪
નજવાસુ	૧૮૮૮	૨૮૩-૨૮૪			નુંગી (ફક્કા)	૧૫૦૭	૨૧૬-૨૨૦		
નમન (નમનગઢ)	૩૩૦૮	૬૬૩-૬૬૪			નુંગડી	૧૮૮૪	૨૮૩-૨૮૪		
નધાદા	૩૬૬૮	૮૭-૮૮			નગડી	૧૮૮૦	૨૮-૨૮૨		
નવરી	૩૦૦૮	૬૪૭-૬૪૮			નાપજ	૧૬૬૬	૨૫૧-૨૫૨		
નગામ	૧૬૬૭-૧૭૦૦	૨૫૧-૨૫૨	૫૬	૧૧૦	નમક	૩૬૬૩	૫૬૭		
નગમ (નમરો)	૩૬૩૪	૫૬૩-૫૬૪			ત્રિંગલવાડીજી સુકામંદિર				૩૮૬
નગમ (દાભાડે)	૧૮૪૮	૫૬૫-૫૬૬			ચંડવાડ	૨૮૫૬	૬૨૫-૬૨૬		
તક્કાચલા			૩૬૨		ચંડા	૮૫૩	૧૨૩-૧૨૪		
તોકારી	૪૦૩૫	૬૦૬-૬૦૭			ચંડા	૮૦૬-૮૦૭	૧૧૭-૧૧૮	૧૬	૪૦
નાજપુર	૩૨૦૩	૪૭૯-૪૮૦			ચલનજ	૧૩૬૧	૨૦૧-૨૦૨		
નાજપુરી	૧૩૦૭	૧૮૬-૧૮૭			ચલા	૧૪૪૯	૨૧૧-૨૧૨		
નારાપુર			૩૩૨		ચાખા દેવળી	૧૭૬૧	૨૬૧-૨૬૨		
નારાપુર	૩૧૭૨	૫૩-૫૪			ચાખા	૧૬૬૬	૨૬૩-૨૬૪		
નારાપુર	૩૬૭૩	૫૪૭-૫૪૮			ચામસા	૩૬૫૭	૫૪૫-૫૪૬		
નારંગા	૩૦૧૩-૨૦૨૦	૩૦૧-૩૦૨	૭૮	૧૪૬	ચુર	૩૦૭૩	૪૫૭-૪૫૮		
નાસ	૩૮૨૪	૫૬૭-૫૬૮			ચુર	૩૫૫૮	૫૩૧-૫૩૨		
નાલા	૩૪૪૩	૫૧૧-૫૧૨			ચોખ	૨૨૦૭	૩૩૧-૩૩૨		
નાસનપુર	૩૨૨૫-૩૨૨૬	૪૮૧-૪૮૨	૧૧૭	૩૨૦	ચાદના	૩૧૨૭-૩૧૨૮	૪૬૭-૪૬૮		
નાસગાંવ	૪૦૩૮	૬૦૬-૫૧૦			ચાંવલા	૨૫૬૩	૦૮૩-૩૮૪		
તિલવાડા	૨૬૪૪	૩૨૩-૩૨૪			ચાંવલા	૨૮૮૬	૪૨૭-૪૨૮		
તિલ્લી			૪૬૬		ચુલા	૨૮૩૫	૪૨૩-૪૨૪		
તીખા	૨૫૦૪	૩૭૫-૩૭૬			દનાવડીઆ	૧૨૨૮	૧૭૬-૧૮૦		
તીતરા	૩૩૭૫	૫૦૩-૫૦૪			દડાલી	૩૬૭૭	૫૪૭-૫૪૮		
તીતરાદ	૨૩૦૬	૩૪૫-૩૪૬			દત્તવાસ	૨૪૦૭	૩૬૧-૩૬૨		
તીથગામ	૮૧૭	૧૧૬-૧૨૦			દવાણી				૨૮૨
તીસાલી	૩૬૨૬	૫૩૬-૫૪૦							
તીવરી	૨૦૬૦-૨૦૬૧	૩૧૫-૩૧૬							

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા જુ. નં.	વિ.નો. વિ.નો. ગ્રામ નં. જુ.નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા જુ. નં.	વિ.નો. વિ.નો. ગ્રામ નં. જુ.નં.
મધાસિયા	૧૨૮૭	૧૮૭-૧૮૮		કુણી	૨૪૭૫	૩૭૧-૩૭૨	
મધાલીઆ	૩૪૪૪	૫૧૧-૫૧૨		કુદાણી	૧૭૦૫	૨૫૩-૨૫૪	
મગધુ	૬૧૬	૯૧-૯૨		કુદાનાવાડા	૨૫૦૮	૩૭૫-૩૭૬	
મવાલપુરા	૨૮૬૯	૪૨૭-૪૨૮		કુધા	૯૨૩	૧૩૩-૧૩૪	
મરાપરા	૪૫૦	૬૩-૬૪		કુધાડ	૨૬૩૩	૩૯૩-૩૯૪	
મવીગેર (દીવીપર)	૬૨૦	૯૧-૯૨		કુનતા	૩૨૭૧	૪૮૭-૪૮૮	
મુઝાણા	૧૧૮૪	૧૭૩-૧૭૪		કુનાવાડા	૮૬૬	૧૨૫-૧૨૬	
મુઝાણપુર			૩૧૬	કુપાડા	૩૩૫૯	૪૯૯-૫૦૦	
મુઝાડા	૧૧૬૧	૧૬૯-૧૭૦		કુર્ગાપુર ઉર્ફે નવાવાસ	૧૯૦૦	૨૮૫-૨૮૬	
મુઝાધુ	૬૨૩	૯૧-૯૨		કુધર્મ	૧૯૭૧	૨૯૫-૨૯૬	
મુઝેગામ	૧૨૬૭-૧૨૬૮	૧૮૫-૧૮૬		કુધરેજ	૧૪૩૯	૨૦૯-૨૧૦	
મુઝેજ	૪૭૧	૬૭-૬૮		કુઠેર	૪૦૦૯	૬૦૫-૬૦૬	
મુઝેવાધુ	૨૬૭	૩૭-૩૮		કુઠાવાડા	૧૧૯૨	૧૭૫-૧૭૬	
મુઝા	૬૭૦૮	૨૫૩-૨૫૪		કુઠીઆ	૧૯૩૮	૨૯૧-૨૯૨	
મુઝર	૬૭૨	૯૯-૧૦૦		કુઠુપ	૧૦૭૫	૧૫૭-૧૫૮	
મુઝાવરસી	૨૭૦૩	૪૦૩-૪૦૪		કુઠુક	૨૦૮૭	૩૧૫-૩૧૬	
મુપા (મણપા)	૨૮૫૫	૪૨૪-૪૨૬		કુઠુજ	૧૧૯૧	૧૭૩-૧૭૪	
મુપા	૭૬૯	૧૧૩-૧૧૪		કુઠુલી	૧૧૩૧	૧૬૫-૧૬૬	
મુપાલાધુ	૨૭૬૦	૪૧૧-૪૧૨		કુઠાળ	૨૧૯૦	૩૨૯-૩૩૦	
મુપવા	૪૧૭૫	૬૩૩-૬૩૪		કુપાલપુર	૩૩૫૨	૪૯૯-૫૦૦	
મુર	૩૭૦૨	૫૫૧-૫૫૨		કુપાર	૩૬૫૬	૫૪૫-૫૪૬	
મુપવાળા	૭૮૯	૧૧૫-૧૧૬		કુપેરુકા	૨૯૬૯	૪૪૧-૪૪૨	૧૪૦ ૨૬૪
મુપાદ	૧૧૭૨	૧૭૧-૧૭૨		કુલેશ્વર	૨૯૪૨	૪૩૭-૪૩૮	૧૨૬ ૨૫૧
મુપાડ	૧૩૦૪	૧૮૯-૧૯૦	૪૮ ૮૩	કુલેવાડા	૧૮૨૬	૨૭૧-૨૭૨	૬૮ ૧૩૭
મુપાલપિરિ	૪૦૭૩	૬૧૩-૬૧૪		કુલેવાડા	૩૫૨૧-૩૫૨૫	૫૨૫-૫૨૬	૧૪૧ ૨૬૪
મુપાજ	૧૦૯૬	૧૫૯-૧૬૦		કુનાવસ	૨૪૬૭	૩૭૩-૩૭૪	
મુપાદ	૩૧૧૨	૪૬૫-૪૬૬		કુપજ	૩૩૩૧	૩૪૯-૩૫૦	
મુપાલ	૩૩૩૮-૩૩૩૯	૪૯૭-૪૯૮		કુપજ	૩૬૧૬-૩૬૧૭	૫૩૯-૫૪૦	
મુપાલ	૩૮૫૧-૩૮૫૬	૫૭૫-૫૭૬	૧૯૭ ૩૫૨	કુપાલા	૧૬૬૫	૨૪૭-૨૪૮	
મુપાલ	૮૪૩	૧૨૩-૧૨૪		કુપામ	૨૪૮૨	૩૮૫-૩૮૬	
મુપાલ	૧૬૯૪	૨૫૧-૨૫૨		કુપરાડી	૧૪૪૧	૨૦૯-૨૧૦	
મુપાલપુર	૪૩૮૩	૬૬૭-૬૬૮		કુપડા	૧૨૨૭	૧૭૯-૧૮૦	
મુપાખેડા	૨૩૦૭	૩૪૭-૩૪૮		કુપુર	૧૯૬૧	૨૯૩-૨૯૪	
મુપાખેડા	૩૩૭૬	૫૦૫-૫૦૪		કુપરિયા	૩૬૨૩	૫૩૯-૫૪૦	
મુપાલા	૨૮૫૩-૨૮૫૪	૪૩૯-૪૪૦	૧૨૯ ૨૫૫	કુપરિયાકલાં	૨૬૦૧	૩૮૯-૩૯૦	
મુપા	૧૮૨૩-૧૮૨૪	૨૭૧-૨૭૨	૬૭ ૧૩૬	કુપલી	૨૫૭૫	૩૮૫-૩૮૬	
મુપાલુદી	૨૫૧૭	૩૭૭-૩૭૮		કુપાળિયા	૧૭૦૧	૨૫૧-૨૫૨	
મુપા	૭૬૦-૭૬૧	૧૧૧-૧૧૨		કુપા	૨૭૫	૩૯-૪૦	
મુપાલ	૨૭૦	૪૦૭-૪૦૮		કુપાલ જુનિપર	૩૧૯૭	૪૭૭-૪૭૮	
મુપા	૮૩૨	૧૨૧-૧૨૨		કુપાલ સીનિપર	૩૧૯૬	૪૭૭-૪૭૮	
મુપારિયા	૨૬૮૨	૪૦૧-૪૦૨		કુપાલ	૨૦૫૪	૩૦૯-૩૧૦	
				કુપાલ	૨૪૦૧-૨૪૦૨	૩૫૯-૩૬૦	

ગામનું નામ	કેઠાનો અંક	કેઠા પુ. નં.	વિ.નો. ગામ નં. પુ.નં.	ગામનું નામ	કેઠાનો અંક	કેઠા પુ. નં.	વિ.નો. ગામ નં. પુ.નં.
દેસલપુર	૧૮૭૪	૨૧૧-૨૮૨		ધાભુધા	૭૭૨	૧૧૩-૧૧૪	
દેમુરી	૨૧૮૮-૨૭૦૧	૮૦૩-૪૦૪		ધાભા	૦૮૫૭	૪૨૫-૪૨૬	
દેડ	૩૯૩૯	૫૯૫-૫૯૬		ધાનેરા	૭૬૪-૭૬૬	૧૧૧-૧૧૨	
દોડકા	૩૭૭	૫૩-૫૪		ધામલુધાંવ	૪૧૭૮	૬૩૫-૬૩૬	
દોરડા	૩૦૭૮	૪૫૭-૪૫૮		ધામલુધા	૧૩૩૯	૧૬૫-૧૬૬	
દોલનમઢ	૩૮૧૭	૫૬૫-૫૬૬		ધામલુધા	૩૧૫૮	૪૭૧-૪૭૨	
દોનડા	૨૬૩૯	૩૯૩-૩૯૪		ધામનીઆ	૩૭૧૧	૫૫૧-૫૫૨	
દોનડા	૩૭૪૧	૫૫૫-૫૫૬		ધામરી	૨૬૯૨	૪૦૩-૪૦૪	
દોનરાઈ	૩૦૫૮	૪૫૫-૪૫૬		ધામરા	૧૧૫૧	૧૬૬-૧૬૭	
દોના	૧૫૦૫	૨૧૬-૨૨૦		ધામરા	૩૩૨૪	૪૬૫-૪૬૬	
દોન	૩૧૧૧	૪૬૧-૪૬૨		ધાર	૫૩૪૪-૩૩૪૫	૪૯૭-૪૯૮	૧૮૪ ૩૩૨
દોતીયાડા	૭૩૬	૧૦૭-૧૦૮	૧૩ ૩૫	ધારડી	૩૭૨૨	૫૫૩-૫૫૪	
દોડાઈયા	૪૧૧૨	૬૧૬-૬૨૦		ધારવાડ	૪૦૫૯	૬૧૧-૬૧૨	
				ધારી	૧૮૫૧	૨૭૫-૨૭૬	
				ધારીનાથા	૧૨૮૪	૧૮૧-૧૮૮	
દોરકા			૧૨૬	ધાંગાળ	૧૧૨૬	૧૬૫-૧૬૬	
ધાભુજ	૬૧૮૮	૬૩૫-૬૩૬		ધુનાડા	૦૫૧૮-૨૫૧૯	૩૭૭-૩૭૮	
ધાભુસા	૪૬૮૭	૪૦૧-૪૦૨		ધુલીઆ	૪૧૦૧	૬૧૭-૬૧૮	
ધાભુ	૨૭૨૦	૫૦૭-૫૦૮		ધાના સઠસાળા	૭૭૭	૧૧૩-૧૧૪	
ધાભુડી	૦૬૬૪	૩૯૭-૩૯૮		ધામરા	૩૫૮૩	૫૩૩-૫૩૪	
ધાધાભા	૮૯૬	૧૩૧-૧૩૨		ધારાજી	૧૮૪૫-૧૮૪૦	૨૭૫-૨૭૬	
ધાનડોદા	૩૩૮૧	૫૦૩-૫૦૪		ધારાસભુ	૧૦૮૦	૧૫૭-૧૫૮	
ધાનાપરા	૨૮૯૯	૬૩૧-૬૩૨		ધારેરા	૧૪૧૦	૨૦૫-૨૦૬	
ધનારી	૨૯૫૧	૪૩૯-૪૪૦	૧૨૭ ૦૫૨	ધોળકા	૧૩૯૯-૧૪૦૧	૨૦૩-૨૦૪	૫૪ ૯૪
ધનાલી	૭૭૬	૧૧૩-૧૧૪		ધંજીકા	૧૪૦૯	૨૦૫-૨૦૬	૫૫ ૯૬
ધનાસુથા	૩૨૫૦	૪૮૫-૪૮૬		ધાંજીયા	૩૦૧૫	૪૪૭-૪૪૮	
ધનીયાવાડા	૩૦૮૫	૪૫૯-૪૬૦		ધુધકા	૩૩૭૯	૫૦૩-૫૦૪	
ધનેડી	૨૬૫૫	૩૯૫-૩૯૬		ધુવાવ	૧૫૧૯	૨૨૧-૨૨૨	
ધનેપ	૨૬૦૨	૩૮૬-૩૮૭		ધોડ	૩૯૪૦	૫૯૫-૫૯૬	
ધનેરા	૯૧૮	૧૩૩-૧૩૪		ધુધકા	૧૪૪૮	૨૦૬-૨૦૭	
ધમડા	૧૯૭૨	૨૯૫-૨૯૬		ધોળ	૧૫૨૩	૨૨૧-૨૨૨	
ધમતરી	૪૨૧૫	૬૩૯-૬૪૦		ધાંધા	૧૪૪૪-૧૪૪૫	૨૦૬-૨૦૭	
ધમનાર	૩૩૮૦	૫૦૩-૫૦૪	૧૮૫ ૩૩૩	ધોડાર	૩૮૯૯	૫૮૧-૫૮૨	
ધમોતર	૩૪૨૦	૫૦૬-૫૦૭		ધાધાનાથા	૧૯૬૭	૨૯૫-૨૯૬	
ધરમજી	૨૬૯	૩૭-૩૮		ધાર	૨૧૮૧	૩૨૭-૩૨૮	
ધરડા	૩૩૧૩	૪૯૩-૪૯૪		ધાધુરા	૯૨૧	૧૩૩-૧૩૪	
ધરીઆવડ	૩૬૯૬-૩૬૯૮	૫૪૬-૫૪૦		ધાધા	૨૫૩-૨૫૫	૩૫-૩૬	
ધવલી	૩૧૦૪	૪૬૧-૪૬૨	૧૬૭ ૩૦૮				
ધસાઈ	૩૩૨૫	૪૯૫-૪૯૬					
ધસાઈ	૩૯૯૭	૬૦૩-૬૦૪					
ધાકડી	૨૫૪૫	૩૮૧-૩૮૨					
ધાખા	૭૬૩	૧૧૧-૧૧૨					

ગ્રામજન નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પૃ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૃ.નં.
નડોદ	૬૦૧	૮૭-૮૮		
નખીપુરા	૪૨૧૬	૬૩૯-૬૪૦		
નખાણા	૩૬૫૬	૫૪૩-૫૪૪		
નખાગામ	૩૭૦૩	૫૫૧-૫૫૨		
નરસંઘ	૨૫૨	૩૫-૩૬		
નરસીંગદ	૩૩૬૭	૫૦૧-૫૦૨		
નરસીંગપુરા (કડેલી) ૪૨૦૨-૪૨૦૩	૬૩૭-૬૩૮			
નરેરી	૧૬૫૦	૨૬૧-૨૬૧		
નરેલી	૧૨૫૪	૧૮૩-૧૮૪	૪૭	૮૨
નરેલી (દમણ)	૬૪૧	૬૩-૬૪		
નવસારી	૬૦૪	૮૬-૮૭		
નવસારી સ્ટેશન	૬૦૪	૮૬-૮૭		
નવાગામ	૨૧૧	૨૬-૩૦		
નવાગામ	૧૫૧૧	૨૧૬-૨૨૦		
નવા ભોળાપુરા	૨૮૬૧	૪૩૧-૪૩૨		
નવાપુરા	૨૬૫	૩૭-૩૮		
નવા સુધપુરા	૧૨૪૪	૧૮૧-૧૮૨		
નવીનાર	૧૮૭૩	૨૮૧-૨૮૨		
નળખેડા	૩૪૬૬	૫૧૫-૫૧૬		
નળખેડા	૧૬૨૩	૨૮૭-૨૮૮	૭૩	૧૮૨
નળારંગ	૩૩૬૮	૫૦૧-૫૦૨		
નાઇ	૩૫૨૭	૫૨૫-૫૨૬		
નામદા	૩૨૬૧	૪૮૭-૪૮૮		
નામદા	૩૩૩૫	૪૮૭-૪૮૮		
નામદા (આમદાદ)	૩૫૧૬	૫૨૫-૫૨૬	૧૮૮	૩૩૬
નામપુરા	૪૧૮૫-૪૧૮૬	૬૩૫-૬૩૬		
નામરેયા	૧૬૪૧	૨૬૧-૨૬૨		
નામરેપુરા	૧૮૬૨	૨૮૩-૨૮૪		
નાનાભુવન શુકા			૪૮૧	
નાગેર	૨૩૮૭-૨૩૮૮	૩૫૭-૩૬૦	૬૫	૧૬૮
નાગેયાણા	૭૦૭	૧૦૩-૧૦૪		
નાગેશ્વર (ઉ-જેલ)	૩૪૪૨	૫૧૧-૫૧૨		
નાગોળા	૨૫૯૭	૩૮૭-૩૮૮		
નાચનગાવ	૪૧૯૩	૬૩૭-૬૩૮		
નાડાલી	૨૭૮૮-૨૭૮૯	૪૧૫-૪૧૮	૧૦૮	૨૨૧
નાડાલી	૨૮૬૮-૨૮૬૯	૪૧૭-૪૧૮	૧૧૦	૨૨૫
નાંચા	૨૮૨૨	૮૨૧-૪૨૨	૧૧૮	૨૩૦
નાંદ	૪૧૫૮	૬૨૬-૬૩૦		
નાંદોરા	૭૮૦	૧૧૫-૧૧૬		
નાંદોરા	૭૫૮૨	૫૩૩-૫૩૪		
નાંદોરા	૪૪૪૭	૬૬૧-૬૬૨	૨૬૦	૪૮૬
નાંદોરા ભોધારી	૨૭૦૬	૪૦૫-૪૦૬		
નાનપુરા	૩૧૧૮	૪૬૫-૪૬૬		

ગ્રામજન નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પૃ. નં.	વિ.નં. આમ નં.	વિ.નં. પૃ.નં.
નાનરવાડા	૨૬૫૫	૪૩૬-૪૪૦		
નાના આસાનીઆ	૧૮૮૬	૨૮૩-૨૮૪		
નાના પોરીના				૬૦
નાના પોરીના	૧૩૧૬	૧૬૧-૧૬૨		
નાના જાડિયા	૧૮૭૬	૨૮૧-૨૮૨		
નાના રાણીવાડા	૩૦૬૭	૪૫૭-૪૫૮		
નાની આખર	૧૮૭૬	૨૮૧-૨૮૨		
નાની ખાલડી	૧૫૧૦	૨૧૬-૨૨૦		
નાની ચંકુર	૬૦૨	૧૩૧-૧૩૨		
નાની રાકુડ	૧૫૧૩	૨૧૬-૨૨૦		
નાનોદરા	૧૪૦૮	૨૦૩-૨૦૪		
નાનો રાગિયો	૧૬૫૩	૨૬૩-૨૬૪		
નાપાડ	૩૦૦	૪૧-૪૨		
નાપાસર	૨૪૫૪	૩૬૭-૩૬૮		
નાપા				૩૬૬
નામલી	૩૧૪૭	૪૭૧-૪૭૨		
નામદા	૨૧૪	૨૬-૩૦		
નામદા	૬૨૨	૧૩૩-૧૩૪		
નાર	૩૭૧	૫૩-૫૪		
નારડીપુરા	૧૨૨૦	૧૭૭-૧૭૮		
નારાદરા	૩૦૪૬	૪૫૩-૪૫૪		
નારાયણ ગદ	૩૩૮૬-૩૩૮૭	૫૦૩-૫૦૬		
નારાયણપુરા	૧૦૮૪	૨૬૧-૨૬૨		
નારાલી	૬૧૦૭	૮૬૧-૪૬૨		
નાનવાડ	૨૮૬૦	૫૭૫-૫૭૬		
નાર્મકાચ				૩૬૭
નાસ	૨૧૫૨-૨૧૫૩	૩૬૭-૩૬૮		
નાસડા	૩૩૪૦-૩૩૪૧	૪૬૬-૪૬૮		
નાવલી	૨૬૬	૪૧-૪૨		
નાવી	૨૮૮૪-૨૮૮૬	૪૨૬-૪૩૦		
નારિક	૩૬૬૦-૩૬૬૨	૫૬૭-૫૬૮	૨૧૮	૩૮૦
નાસિક પાસેની જૈન શુકાઆ				૩૮૧
નીડમ	૩૬૬૬	૫૪૬-૫૫૦		
નીકોરા	૪૩૨	૬૧-૬૨		
નીનોડા	૨૬૫૨	૪૩૬-૪૪૦	૧૨૮	૨૫૩
નીનોરા	૩૧૬૬	૪૭૩-૪૭૪		
નીપળ	૨૭૬૪	૪૧૩-૪૧૪		
નીપાળી	૪૦૮૬-૪૦૮૭	૬૧૫-૬૧૬		
નીખળ	૩૦૫૬	૪૫૫-૪૫૬		
નીખળ	૨૬૨૧	૩૬૧-૩૬૨		
નીખળ	૨૬૨૪	૩૬૧-૩૬૨		
નીખળ	૩૪૩૨	૫૦૬-૫૧૦		
નીખળ ખાલડી	૩૪૩૦	૫૦૬-૫૧૦		

કેહામાં અને વિશેષ નાંખમાં આવેલાં ગાયોની અકારાદિ સૂચી

૨૭

આખડું નામ	કેહાનો આંક	કેહા પૂ. નં.	વિ.નો. આમ નં.	વિ.નો. પૂ.નં.	આખડું નામ	કેહાનો આંક	કેહા પૂ. નં.	વિ.નો. આમ નં.	વિ.નો. પૂ.નં.
નીમલા	૨૪૮૬	૩૭૩-૩૭૪			પદી	૩૮૮૨-૩૮૮૩	૫૧૭૬-૫૮૦		
નીમલાણી	૨૪૯૯	૩૭૩-૩૭૪			પાધરી	૧૫૨૮	૨૨૩-૨૨૪		
નીમાડા (પાખાંછકા)	૩૬૪૩	૫૪૧-૫૪૨			પાધા	૩૪૦૨	૫૦૫-૫૦૬		
નિરમાલી	૨૫૧	૩૫-૩૬			પાણુ	૭૪૧	૧૦૬-૧૧૦		
નીસરપુર	૩૨૨૮	૪૮૧-૪૮૨			પાણી	૧૫૦૮	૨૧૬-૨૨૦		
નુગોર	૧૧૩૭	૧૬૫-૧૬૬			પાના	૩૩૬૩	૫૦૧-૫૦૨		
નૂન	૨૮૬૨	૪૨૭-૪૨૮			પાસલી	૩૬૧૨	૫૩૭-૫૩૮		
નલ	૨૯૯૬	૪૪૫-૪૪૬			પદારિયા	૧૩૪૦	૧૬૫-૧૬૬		
નેનાવા	૩૧૦૯	૪૬૧-૪૬૨			પતિમાળા				૩૬૬
નેપાલ			૪૮૬		પદારાડા	૩૫૭૩	૫૩૩-૫૩૪		
નેવરી	૩૨૬૭	૪૮૭-૪૮૮			પનવાડ	૨૩૮૫-૨૩૮૬	૩૫૭-૩૫૮		
નેવરીઆ	૩૭૮૩	૫૬૧-૫૬૨			પનવેલ	૭૦૧	૧૦૩-૧૦૪		
નેસા	૭૫૫	૧૧૧-૧૧૨			પનાર	૬૩૭	૯૩-૯૪		
નોખામંડી	૨૪૦૦	૩૫૯-૩૬૦			પનોના	૨૬૪૯	૩૬૫-૩૬૬		
નોગામ	૩૪૧૫	૫૦૭-૫૦૮			પપનાખા	૩૮૬૬	૫૭૭-૫૭૮		
નોઘણુવપર	૧૭૪૧	૨૫૯-૨૬૦			પપી	૧૮૬૨	૨૭૯-૨૮૦		
નોસા	૨૪૮૭	૧૭૩-૩૭૪			પરખી	૭૮૪	૧૧૫-૧૧૬		
નોઠર	૨૪૬૮	૩૬૬-૩૭૦			પરભાંકિ	૧૯૨૧	૨૮૭-૨૮૮		
નંદપુર	૨૩૬૩	૫૫૩-૫૫૪			પરદોસ	૧૨૫૭	૧૮૩-૧૮૪		
નંદરખાર	૪૧૧૪	૬૧૯-૬૨૦			પરભાંકી	૪૧૫૫	૬૨૬-૬૩૦		
નંદરાય	૩૭૬૩	૫૫૫-૫૫૬			પરવડી	૧૭૩૭	૨૫૭-૨૫૮		
નંદાવના	૩૩૮૩	૫૦૩-૫૦૪			પરવા	૩૨૪૫	૪૮૫-૪૮૬		
નંદાસણુ	૧૨૦૬	૧૭૭-૧૭૮			પરાસરી	૨૩૬૮	૩૫૧-૩૫૨		
નંદામામ			૪૭૨		પરસોદા	૩૧૫૩	૪૭૧-૪૭૨		
નંદામામ	૩૯૭૩	૫૯૬-૬૦૦			પરાસોલી	૩૮૧૯	૫૬૫-૫૬૬		
નાંદિયા	૨૯૧૩-૨૯૧૪	૪૩૩-૬૦૪	૧૨૨	૨૪૨	પરાવલ	૩૫૮૭	૫૩૫-૫૩૬		
નાંદિસમા	૩૫૭૦-૩૫૭૧	૫૩૩-૫૩૪			પરેલ	૬૮૮	૧૦૧-૧૦૨		
નીંગાળા	૧૭૪૬	૨૫૯-૨૬૦			પરેલ	૬૯૧	૧૦૧-૧૦૨		
નીંખસોડ	૬૦૨૩	૬૦૭-૬૦૮			પરોલયા	૩૪૧૧	૫૦૭-૫૦૮		
નીંખાહેડા	૩૬૬૬-૩૬૬૮	૫૪૫-૫૪૬			પરોસી (દેવગઢ બાંદિયા)	૨૬૦	૪૧૧-૪૨૨		
પચપદરાસીદી	૨૨૦૪-૨૨૦૬	૩૩૧-૩૩૨			પરડી	૮૧૩	૬૨૬-૬૩૦		
પચપહાડ	૨૩૩૭-૨૩૩૮	૩૫૧-૩૫૨			પલકુણા	૩૧૫૧	૪૭૧-૪૭૨		
પચલાણી (ભાલ)	૩૨૪૯	૪૮૫-૪૮૬			પલાણી	૩૬૫૮	૫૪૫-૫૪૬		
પચારપહોડી					પલાસરા	૨૦૦૫	૨૯૯-૩૦૦		
પછામામ	૧૭૫૪	૨૫૯-૨૬૦			પાલીઆ (હસન)	૩૧૫૫	૪૭૧-૪૭૨		
પહાણી	૪૩૪૨-૪૩૪૫	૬૬૧-૬૬૨	૨૫૮	૪૭૫	પહાન	૪૬૯	૬૭-૬૮		
પટલાવલ	૩૨૦૬-૩૨૦૭	૪૭૬-૪૮૦			પહોડપુર				૪૯૬
પટાસણુ	૭૩૬	૧૦૭-૨૦૮			પહોના	૩૭૬૫	૫૫૯-૫૬૦		
					પળસે	૩૬૭૬	૫૬૯-૬૦૦		
					પામોરા	૪૧૦૪	૬૧૭-૬૧૮		
					પાણીપાપુરા	૪૨૬	૬૧૧-૬૧૨		
					પાહી	૧૧૫૩	૧૬૬-૧૭૦		

આમણું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ. નં. આમ. નં. પુ. નં.
પાટણ	૬૨૬-૧૦૧૬	૧૩૫-૧૫૨	૨૯ ૫૬
પાટણવાવ	૧૮૪૩	૨૭૫-૨૧૭	
પાટન	૩૮૧૧	૫૬૫-૫૬૬	
પાટના કૂવા	૧૨૮૫	૧૮૭-૧૮૮	
પાટોદી	૨૨૦૮	૩૩૧-૩૩૨	
પાટોલા	૨૮૦	૩૬-૪૦	
પાટીવ	૨૬૮૬	૪૪૩-૪૪૪	
પાટીવ	૨૬૮૭	૪૪૫-૪૪૬	
પાણચીખણ	૧૪૩૧	૨૦૭-૨૦૮	
પાદરડી	૨૮૩૬	૪૨૩-૪૨૪	
પાદરડી	૩૮૪૧	૫૬૬-૫૭૦	
પાદરા	૪૪૭-૪૪૮	૬૩-૬૪	
પાદરીખા	૪૭૪	૬૭-૬૮	
પાદર	૨૧૬૭	૬૨૬-૬૩૦	
પાદુબડી	૨૨૭૧	૩૪૧-૩૪૨	
પાનસર	૧૦૮૪-૧૦૮૮	૧૫૭-૧૬૦	૩૧ ૬૪
પાનસી-મોડી	૧૮૩૬	૨૭૩-૨૭૪	
પાપદા	૨૫૧૩	૩૭૫-૩૭૬	
પાખળ	૩૬૩૧	૫૬૩-૫૬૪	
પામિર	૩૦૫૧	૬૫૩-૬૫૪	૧૫૮ ૨૬૭
પામોલ	૧૨૩૪	૧૭૬-૧૮૦	
પારડી (કિલ્લા)	૬૧૧	૬૧-૬૨	
પારડી (તળી)	૪૧૬૧	૬૩૭-૬૩૮	
પારજી	૨૨૧૦	૩૩૧-૩૩૨	
પારસોલી (રાવજી)	૩૭૨૬	૫૪૩-૫૪૪	
પારા	૩૧૨૫	૪૬૭-૪૬૮	
પારોલા	૪૧૦૦	૬૧૭-૬૧૮	
પારોલી	૩૭૩૬-૩૭૪૦	૫૫૫-૫૫૬	
પાલ	૫૭૧	૮૩-૮૪	
પાલ	૧૩૨૭	૧૬૩-૧૬૪	
પાલડી	૧૭૫૭	૨૬૧-૨૬૨	
પાલડી	૨૮૮૮	૪૧૬-૪૨૦	
પાલકી (અણ્ણારા)	૩૦૫૮	૪૫૫-૪૫૬	૧૫૭ ૨૬૬
પાલકી (દિગ્ધાર)	૮૪૫	૧૨૩-૧૨૪	
પાલનપુર	૭૧૦-૭૨૨	૧૦૩-૧૦૬	૧૧ ૩૨
પાલસોડા	૩૬૬૪	૫૪૬-૫૫૦	
પાલાસજી	૨૨૩૦	૩૩૫-૩૩૬	
પાલિયાદ	૧૪૧૮	૨૦૪-૨૦૬	
પાલી	૭૦૬	૧૦૩-૧૦૪	
પાલી	૨૦૬૫-૨૧૦૩	૩૧૫-૩૧૮	૮૪ ૧૭૫
પાલીલાખા			૬૮
પાલિય	૪૨૮	૬૧-૬૨	
પાલુદરા	૧૨૬૩	૧૮૩-૧૮૪	
પાવડી	૨૩૩૬	૩૪૬-૩૫૦	

આમણું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ. નં. આમ. નં. પુ. નં.
પાવડા	૨૮૩૮	૪૨૬-૪૩૦	૧૧૭ ૨૩૭
પાવા	૨૭૧૫	૪૦૫-૪૦૬	
પાવાગઢ			૧૬
પાવાપુરી	૪૩૨૭-૪૩૩૦	૬૫૬-૬૬૦	૨૫૩ ૪૫૦
પિપાવા	૧૭૨૦	૨૫૫-૨૫૬	
પી	૨૫૪૧	૩૭૬-૩૮૦	
પીચિયાક	૨૨૪૪	૩૩૭-૩૩૮	
પીતાસ	૩૭૮૨	૫૬૧-૫૬૨	
પીપલરામા	૩૩૧૦	૪૬૩-૪૬૪	
પીપસિયા	૨૭૫૬	૪૧૧-૪૧૨	
પીપસિયા (રાવાજી)	૩૩૬૮	૫૦૫-૫૦૬	
પીપલી	૧૪૧૨	૨૦૫-૨૦૬	
પીપજી	૩૨૪૦	૮૮૧-૪૮૪	
પીપલોદા	૩૧૬૩	૪૭૩-૪૭૪	
પીપલોદા (ભાગલા)	૩૨૭૨	૪૮૭-૪૮૮	
પીપલોન	૪૪૬૨-૪૪૬૩	૫૧૫-૫૧૬	
પીપળ	૧૧૨૩	૧૬૩-૧૬૪	
પીપાસીડી	૨૨૨૫-૨૨૨૬	૩૩૩-૩૩૬	૧૧૨
પીરઅમીટ			
પીલવાઈ	૧૩૫૭	૧૬૭-૧૬૮	
પીલુયા	૭૮૭-૭૮૮	૧૧૫-૧૧૬	
પીલુડા	૩૧૦૮	૪૬૧-૪૬૨	
પીલાવજી	૨૬૫૬	૩૬૭-૩૬૮	
પીલાવા	૨૭૨૧	૪૦૭-૪૦૮	
પીલાવન	૨૬૧૪-૨૬૧૫	૩૬૬-૩૬૦	
પુજપુર	૩૮૩૧	૫૬૭-૫૬૮	
પુનડી	૧૮૮૫	૨૮૩-૨૮૪	
પુના	૩૦૬૮	૪૫૭-૪૫૮	
પુનાલી	૩૮૩૨	૫૬૭-૫૬૮	૧૬૪ ૩૪૫
પુનાંગ	૩૦૬૬	૪૫૭-૪૫૮	
પુનાંગી	૩૧૬૫	૪૭૩-૪૭૪	
પુર	૩૧૭૮૪-૩૧૮૮	૪૬૧-૪૬૨	
પુરાણાપાટ	૮૨૬૭	૩૪૫-૩૪૬	
પુર્ણિયાસોડી	૪૩૭૬	૬૬૭-૬૬૮	
પૂના	૩૬૧૦-૩૬૧૭	૫૬૧-૫૬૨	૨૧૬ ૩૭૬
પૂન (પાન)	૨૧૩૬	૩૨૧-૩૨૨	
પેટલા	૨૧૦-૨૧૩	૩૭-૪૦	
પેટલાલી	૧૨૪૦	૧૮૧-૧૮૨	
પેટારપુર	૧૧૨૫	૧૬૩-૧૬૪	
પેલાપુર	૧૩૭૬-૧૩૮૧	૧૬૬-૨૦૦	
પેન	૭૦૨	૧૦૩-૧૦૪	

કેઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની અકારણ સ્ત્રી

૨૯

આમદી નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પૃ. નં.	ચિ. નં. આમ નં.	ચિ. નં. પૃ. નં.	આમદી નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પૃ. નં.	ચિ. નં. આમ નં.	ચિ. નં. પૃ. નં.
પેરવા	૨૧૪૮	૪૧૧-૪૧૨			કૃતાપુરા	૨૮૮૮	૪૨૬-૪૩૦		
પેશાવાડા	૧૪૦૨	૨૦૩-૨૦૪			કૃતેમલ	૨૪૮૫	૩૮૫-૩૮૬		
પેશુવા	૨૬૮૦	૪૪૩-૪૪૪	૧૪૯	૨૭૩	કૃતેમલ	૩૩૮૭	૫૦૩-૫૦૪		
પાકરણ	૨૦૫૦-૨૦૫૨	૩૦૯-૩૧૦			કૃતેકાળાદ (અદ્રાવતીમંચ)	૩૩૫૫	૪૬૯-૫૦૦		
પોટલા	૩૭૫૯-૩૭૬૦	૫૫૭-૫૬૦			કૃતેમલ	૧૬૬૪	૨૬૭-૨૬૮		
પોણા	૨૮૫૩	૪૨૫-૪૨૬			કૃત્તલા	૬૧૯	૬૧-૬૨		
પોઆવા	૨૭૪૦	૬૦૯-૪૧૦			કૃત્તપી	૧૮૮૨	૨૮૩-૨૮૪		
પોમનાડ	૭૦૩	૧૦૩-૧૦૪			કૃત્તકાળાદ	૪૨૬૪	૬૪૬-૬૫૦		
પોર	૧૩૮૪	૨૦૧-૨૦૨			કૃત્તીકોટ				૩૬૮
પોરબદર	૧૮૩૧-૧૮૩૩	૨૭૩-૨૭૪			કૃત્તલન	૪૦૦૮	૬૦૫-૬૦૬		
પોસલિયા	૨૮૬૩	૪૩૧-૪૩૨			કૃત્તોપિ	૨૦૪૨-૨૦૪૬	૩૦૭-૩૧૦		
પોસાણા	૨૧૬૩	૩૨૬-૩૩૦			કૃત્તોપિ	૨૨૫૨-૨૨૫૩	૩૩૬-૩૪૦	૬૩	૧૬૬
પોસીતણા	૩૦૫૩	૪૫૫-૪૫૬			કૃત્તપાકા	૩૮૮૦-૩૮૮૧	૫૭૯-૫૮૦		
પ'આસર	૬૧૬	૧૩૩-૧૩૪	૨૬	૫૨	કૃત્તવીસમંચ	૪૩૮૭	૬૬૬-૬૭૦		
પાંચી	૭૮૦	૧૧૩-૧૧૪			કૃત્તલા	૨૬૮૮	૪૦૧-૪૦૨		
પાંચુ	૨૪૫૧	૩૬૭-૩૬૮			કૃત્તલવ	૩૭૦	૫૩-૫૪		
પાંચે	૩૧૫૨	૪૭૧-૪૭૨			કૃત્તિશમળાદ	૪૨૬૮	૬૪૬-૬૫૦		
પાંચીદ	૧૧૩૬	૧૬૫-૧૬૬			કૃત્તપી	૨૬૬૫	૪૬૫-૪૬૬		
પાંચોડીઆ	૨૬૫૭	૩૬૭-૩૬૮			કૃત્તે	૧૨૪૨	૧૮૧-૧૮૨		
પાંચાવાડા	૭૩૭	૧૦૭-૧૦૮			કૃત્તિયા	૨૬૦૧	૩૮૬-૩૮૦		
					કૃત્તેરા				૨૭૫
પેડાદાનખાન	૩૮૭૨	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૩	૩૬૫	કૃત્તેરા	૧૪૧૩	૨૦૫-૨૦૬		
પેડવાડા	૨૮૨૩-૨૮૨૪	૪૨૧-૪૨૨	૧૧૫	૨૩૨	કૃત્તેણી	૩૦૭૭	૬૫૭-૪૫૮		
પોપગામ	૩૬૫૬	૫૬૭-૫૬૮			કૃત્તેઆદ	૬૨૮૬	૬૫૩-૬૫૪		
પુનપરા	૧૨૧૭	૧૭૭-૧૭૮			બકુરા	૨૦૧૨	૩૦૧-૩૦૨		
પુધરા	૧૩૫૬	૧૬૭-૧૬૮			બગડી	૨૭૫૫	૬૧૧-૪૧૨		
પેંડ	૪૦૩૫	૬૦૭-૬૦૮			બગવાડા	૬૧૬	૬૧-૬૨		
મનાપગલ	૨૩૧૮-૨૩૨૬	૩૪૭-૩૫૦			બગસરા	૧૭૬૨	૨૬૧-૨૬૨		
મનાપગંચ	૪૩૮૧	૬૬૭-૬૬૮			બગાણા (નીમચ)	૩૪૨૬	૫૦૬-૫૧૦		
મનાપનગર	૪૬૬૧	૬૬૯-૭૦			બગાણગલ	૨૩૭૫	૩૫૫-૩૫૬		
મનાસપાટણ	૧૮૦૭-૧૮૧૬	૨૬૬-૨૭૦	૬૫	૧૩૪	બગાણગલ	૩૭૬૬	૫૬૩-૫૬૪		
મયાગ-અલ્લાહાબાદ				૪૬૮	બગરંગલ	૪૨૩૧	૬૬૫-૬૬૬		
					બગાણા	૧૧૬૭	૧૭૧-૧૭૨		
મગપર	૧૬૬૬	૨૬૬-૩૦૦			બગનગર	૩૨૩૬-૩૨૩૭	૪૮૩-૪૮૪		
મોતીઆ	૧૨૭૧	૧૮૫-૧૮૬			બગરંગ (મેટ્ટા)	૪૨૨૧	૬૪૧-૬૪૨		
મોતીજ	૧૨૪૮	૧૮૧-૧૮૨			બગડી	૨૬૦૮	૩૮૬-૩૮૭		
					બગડી	૨૮૦૧	૫૬૩-૫૬૪		
					બગડી	૨૭૫૪	૪૧૧-૪૧૨		
					બગડી	૩૪૬૭	૫૧૫-૫૧૬		
મોહડા	૨૫૪૪	૩૮૫-૩૮૬			બગડી	૩૫૪૨	૫૨૭-૫૨૮		

આમત્ત નામ	કોઠાનો આક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.	આમત્ત નામ	કોઠાનો આક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.
ખડાસુખા	૩૭૪૬	૫૫૭-૫૫૮		બલાદ	૧૦૫૭	૧૫૫-૧૫૬	
બડા નિકાસ	૨૬૩૫-૨૬૩૬	૩૬૩-૩૬૪		બલોલ	૧૧૪૬	૧૬૭-૧૬૮	
બડી ખરસોદ	૩૨૪૭	૪૮૫-૪૮૬		બલ્લુદા	૨૬૨૨	૩૬૧-૩૬૨	
બડી છપત	૨૭૬૧	૪૧૧-૪૧૨		બસમનગર	૪૧૫૪	૬૨૭-૬૨૮	
બડી રાવલીઆ	૩૫૬૭	૫૩૧-૫૩૨		બસી	૭૩૩	૧૦૭-૧૦૮	
બડી સાહી	૩૬૬૫	૫૪૬-૫૪૭		બસીમિલ	૧૨૬૪	૧૮૩-૧૮૪	
બડુ	૨૫૨૫	૩૭૭-૩૭૮		બડુધાન	૫૬૫	૮૭-૮૮	
બડોદ	૩૪૬૪	૫૧૫-૫૧૬		બાંચોદ	૧૬૦૫	૨૮૫-૨૮૬	
બડોદા	૩૮૩૦	૫૬૭-૫૬૮	૧૬૩ ૩૪૫	બાકરા	૨૮૬૦	૪૪૨-૪૪૩	
બડોત	૪૨૮૧	૬૫૧-૬૫૨		બાગ	૩૨૧૮	૪૮૧-૪૮૨	
બડોદા	૩૧૪૬	૪૭૧-૪૭૨		બાગપુરા	૩૫૩૪	૫૨૭-૫૨૮	
બદનાવર	૩૩૧૭-૩૩૧૮	૪૬૩-૪૬૪		બાગરા	૨૧૭૬-૨૧૮૦	૩૨૭-૩૨૮	
બદનોર	૩૮૨૨	૫૬૭-૫૬૮		બામરોડ	૩૩૬૬	૫૦૫-૫૦૬	
બદરઆ	૧૩૬૬	૨૦૩-૨૦૪		બાગવી	૩૨૬૮	૪૮૭-૪૮૮	
બહામીની જૈન શ્રદ્ધા			૩૮૭	બાગોર	૩૭૮૧	૫૬૧-૫૬૨	
બધેરા	૨૫૮૧	૩૮૫-૩૮૬		બાજના	૩૩૧૨	૪૬૩-૪૬૪	
બનકા ખેડા	૩૭૪૪	૫૫૫-૫૫૬		બાગપરા	૫૮૫	૮૫-૮૬	
બનકોડા	૩૮૩૩-૩૮૩૪	૫૬૭-૫૬૮		બાડી	૩૫૬૮	૫૩૫-૫૩૬	
બનાડા	૨૨૧૩	૩૩૩-૩૩૪		બાડમેર	૨૧૨૧-૨૧૨૭	૩૧૬-૩૨૨	૮૬ ૧૮૦
બનારસ	૪૨૮૭-૪૨૮૮,			બાડા	૧૬૦૬	૨૮૫-૨૮૬	
	૪૩૦૩-૪૩૦૪	૬૫૩-૬૫૬	૨૪૬ ૪૩૪	બાદનાવાડી	૨૮૪૫-૨૮૪૬	૪૨૩-૪૨૬	
બનેડા	૩૭૫૦	૫૫૭-૫૫૮		બાદરગી (વીરોધ)	૬૦૦૦	૨૬૬-૩૦૦	
બનેડીઆ	૩૨૪૬	૪૮૫-૪૮૬		બાદલપુર	૪૧૦૭	૬૧૬-૬૧૭	
બનેડીઆ	૩૭૫૬	૫૫૭-૫૫૮		બાપલા	૩૦૬૬	૪૫૫-૪૫૬	
બખુ	૩૮૭૪	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૫ ૩૬૬	બાબાનામ	૨૭૧૬	૪૦૭-૪૦૮	
બયાના	૨૪૭૪	૩૭૧-૩૭૨		બામણામ	૨૬૩	૩૭-૩૮	
બરખેડા	૨૩૬૬	૩૫૬-૩૬૦		બામોસણા	૧૦૮૬	૧૫૬-૧૬૦	
બરડિયા (આંબલી)	૩૪૨૫	૫૦૬-૫૧૦		બારડોલી	૫૮૬	૮૫-૮૬	
બરડીઆ (ભાલજી)	૩૧૭૮	૬૭૫-૬૭૬		બારસી	૪૦૮૦	૬૧૫-૬૧૬	
બરહોળ			૪૬૮	બારામની	૩૬૪૧	૫૬૫-૫૬૬	
બરહ	૩૮૦૪	૫૬૩-૫૬૪		બારીઆ	૧૨૬૫	૧૮૫-૧૮૬	
બરહુદ	૨૬૪૦-૨૬૪૧	૪૩૭-૪૩૮			૨૦૬-૨૦૮	૨૬-૩૦	
બરવાડા	૩૫૬૫	૫૩૧-૫૩૨		બારીઈ	૧૮૬૫-૧૮૬૬	૨૭૬-૨૮૦	
બરવાડા (બલવાઈ)	૩૨૬૨	૪૮૭-૪૮૮		બારી	૨૩૬૮	૩૫૫-૩૫૬	
બરવાળા (ધેલાલાડુ)	૧૪૧૪	૨૦૫-૨૦૬		બારણા	૨૬૮૪	૪૪૩-૪૪૪	
બરસાઈ	૩૮૧૫	૫૬૫-૫૬૬		બાલરવા	૨૦૬૨	૩૧૫-૩૧૬	
બરસાઈ			૪૪૦	બાલવાડા	૨૫૦૫	૩૭૫-૩૭૬	
બરેજ	૧૮૩૪	૨૭૩-૨૭૪		બાલસાસણ	૧૧૬૬	૧૭૫-૧૭૬	
બરેડી	૩૩૫૧	૪૬૬-૪૬૭		બાલવા	૧૩૭૪	૧૬૬-૨૦૦	
બરેલી	૩૩૦૭	૪૬૩-૪૬૪		બાલ	૨૨૩૩	૩૩૫-૩૩૬	
બલદાણા	૧૪૫૫	૨૧૧-૨૧૨		બાલા	૨૫૦૭	૩૭૫-૩૭૬	
બલવના	૨૭૨૫	૪૦૭-૪૦૮		બાલાબાદ	૪૧૬૮	૬૩૭-૬૩૮	
બલાણા	૨૭૩૧	૪૦૭-૪૦૮		બાલાપુર	૪૧૬૦-૪૧૬૧	૬૩૫-૬૩૮	

ગામનું નામ	કેઠાનો અંક	કેઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં. પુ.નં.	ગામનું નામ	કેઠાનો અંક	કેઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં. પુ.નં.
બાલી	૨૬૬૬-૨૬૬૮	૩૯૭-૮૦૦	૧૦૦ ૨૦૬	બેઝવાડા	૮૧૩૬	૬૨૫-૬૨૬	૨૩૧ ૩૯૪
બાલુચર	૪૩૫૪-૪૩૫૭	૬૬૩-૬૬૪	૭૬૨ ૮૮૮	બેઝા	૩૭૪૬	૪૬૭-૮૬૮	
બાલેસર	૨૨૧૭-૨૨૧૮	૩૩૩-૩૩૪		બેઝાહાસ	૮૦૬૮	૬૧૭-૬૧૮	
બાલોતરા	૨૧૩૧-૨૧૩૪	૩૨૧-૩૨૨		બેઝવા	૨૬૭	૬૧-૬૪	
બાલોતરી	૮૨૬	૧૧૯-૧૨૦		બેઝા	૨૮૧૮-૨૮૨૦	૮૧૯-૮૨૨	૧૧૩ ૨૩૦
બાલોદા (બડા)	૩૪૪૪	૪૮૫-૪૮૬		બેઝુપ	૮૧૮	૧૧૯-૧૨૦	
બાલોબા	૧૫૨૬	૨૨૧-૨૨૨		બેઝુસા	૭૦૮	૧૦૩-૧૦૪	
બાવલ	૩૭૧૩	૫૫૧-૫૫૨		બેઝુસા	૪૨૨૦	૬૪૧-૬૪૨	
બાવલા	૧૪૦૩	૨૦૩-૩૦૪		બેઝુસા	૩૫૫૬	૫૨૯-૫૩૦	
બાવલી	૨૯૯૧	૪૪૫-૪૪૬		બેઝાલી	૩૬૨૮	૫૩૬-૫૪૦	
બાસોદા	૩૩૦૪	૪૬૩-૪૬૪		બેઝાલી	૧૨૬૫	૧૮૬-૧૮૭	
બાસોદા (ગંજ)	૩૩૦૫	૪૬૩-૪૬૪		બેઝાલી	૪૦૬૮	૬૧૭-૬૧૮	
બિખડોદ	૩૧૪૫	૪૬૯-૪૬૦	૧૭૬ ૩૧૬	બેઝા	૧૪૭૬	૨૧૫-૨૧૬	
બિયાવર	૨૬૨૬-૨૬૩૧	૩૬૨-૩૬૨		બેઝા	૧૬૬૩	૨૬૭-૨૬૮	
બિયાવર (જુનું)	૨૬૩૨	૩૬૩-૩૬૪		બેઝા પુરોહી	૩૯૮૫	૧૦૧-૧૦૨	
બિહાર	૪૩૪૦-૪૩૪૧	૬૬૧-૬૬૨	૨૫૧૭ ૮૭૩	બેઝારી	૪૦૭૦	૬૧૩-૬૧૪	
બીકાનેર	૨૪૧૪-૨૪૪૨	૩૬૧-૩૬૬		બેઝવા	૨૨૨૩	૩૩૩-૩૩૪	
બીજોદ	૩૭૩૧	૫૫૫-૫૫૬		બેઝાલી	૨૨૧૪	૩૩૩-૩૩૪	
બીહડોદ	૩૩૫૭	૪૬૯-૫૦૦		બેઝા	૨૮૪૩	૪૨૩-૪૨૪	
બીહડોદ	૨૬૧૨	૩૮૯-૩૯૦		બેઝાવાડા	૧૦૬૧	૧૫૬-૧૬૦	
બીહડોદ	૨૨૦૮	૩૩૧-૩૩૨		બેઝાદોદ	૧૪૧૭-૧૪૧૮	૨૦૫-૨૦૬	
બીહડોદ	૨૧૩૩	૨૬-૩૦		બેઝાલી	૪૪૫	૬૩-૬૪	
બીહડોદ	૩૩૨૧	૪૬૫-૪૬૬		બાનસપુર (પાલિયા)	૩૪૧૨	૫૦૭-૫૦૮	
બીહડોદ	૧૮૮૧	૨૮૧-૨૮૨		બાપા	૨૬૬૬	૩૬૯-૪૦૦	
બીહડોદ	૨૪૫૫	૩૬૭-૩૬૮		બાપા	૩૧૭૨	૪૭૩-૪૭૪	
બીહડોદ	૮૨૮૦	૬૫૧-૬૫૨		બેઝાલી	૬૨૧	૬૧-૬૨	
બીહડોદ (મોલાવાળા)	૨૬૦૮	૩૬૧-૩૬૨		બેઝાવાડા	૮૬૭	૧૩૧-૧૩૨	
બીહડોદ	૨૨૪૦-૨૨૪૩	૩૩૭-૩૩૮		બેઝાસર	૪૫૬-૨૫૮	૩૭-૩૮	
બીહડોદ	૨૫૫૮	૧૮૩-૩૮૪		બેઝા	૩૩૧	૪૬૩-૪૬૪	
બીહડોદ	૬૦૮	૮૬-૮૭		બેઝાલી	૩૬૨	૫૩૬-૫૪૦	
બીહડોદ	૧૩૬૧	૧૬૭-૧૬૮		બેઝાવાડા	૨૨૭૫	૩૪૧-૩૪૨	
બીહડોદ	૨૧૧૩	૩૧૯-૩૨૦		બેઝાલી	૩૧૨૬	૪૬૭-૪૬૮	
બુધા	૮૨૪	૧૧૯-૧૨૦		બેઝાલી	૩૪૧૬	૫૦૭-૫૦૮	
બુધા	૩૩૬૧	૫૦૫-૫૦૬		બેઝાલી	૧૧૩૬	૧૬૫-૧૬૬	
બુધાવાડા	૨૧૬૯	૩૩૧-૩૩૨		બેઝાલી	૧૩૮૨	૨૦૧-૨૦૨	
બુધાવાડા	૧૬૬૧	૨૪૫-૨૪૬		બેઝાલી	૮૧૩૪	૬૨૫-૬૨૬	
બુધાવાડા	૨૮૬૪	૪૨૭-૪૨૮		બેઝાલી	૧૨૧૫	૧૭૭-૧૭૮	
બુધાવાડા	૪૨૨૮-૪૨૩૦	૬૪૧-૬૪૨		બેઝાલી	૨૨૩૫	૩૩૫-૩૩૬	
બુધાવાડા	૨૬૬૪	૪૦૩-૪૦૪		બેઝાલી	૪૧૫૦	૬૨૭-૬૨૮	
બુધાવાડા	૫૮૬	૮૫-૮૬		બેઝાલી	૩૪૫૧	૫૧૩-૫૧૪	
બુધાવાડા	૩૭૨૩-૩૭૨૪	૫૫૩-૫૫૪		બેઝાલી	૩૦૬૨	૪૫૫-૪૫૬	
બુધાવાડા	૧૧૩૩	૧૬૫-૧૬૬		બેઝાલી	૧૮૩૦	૨૭૩-૨૭૪	

આમનું નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પુ. નં.	ચિ. નં.	ચિ. નં. આમ નં. પુ. નં.
પાંડીઆ	૧૯૨૬	૨૮૯-૨૯૦		
પાંશિઆ	૧૯૦૧	૨૮૫-૨૮૬		
પાંતા	૨૬૪૭	૩૯૫-૩૯૬		
પાંદનવાડા	૨૫૯૧	૩૮૭-૩૮૮		
સુ દોશસર	૨૩૫૦-૨૩૫૧	૩૫૧-૩૫૨		
મેગધાર	૮૧૩૦-૪૧૩૧	૬૨૫-૬૨૬		
મેગધાર (જે-ટો-મેંદ)	૪૧૩૫	૬૨૫-૬૨૬		
બાણગી	૪૦૭૨	૬૧૩-૬૧૮		
બાણરા	૩૩૬૬	૫૦૧-૫૦૨		
બાણસર	૨૦૫૩	૩૦૯-૩૧૦		
બાણસુવા	૧૦૫૦	૧૫૩-૧૫૪		
બાણસુવાડા	૧૧૦૬	૧૧૧-૧૧૨		
બાણસુવાડા	૨૯૭૯	૪૪૩-૪૪૪	૧૪૮	૨૭૧
બીજનગર	૨૩૫૫-૨૩૫૬	૩૫૩-૩૫૪		
બાવાનપુરા	૩૭૭૯	૫૬૧-૫૬૨		
બાવાળિ	૧૯૭૪	૨૯૫-૨૯૬		
બાદાણા	૩૧૦૦	૪૬૧-૪૬૨	૧૬૪	૩૦૬
બાલી	૧૯૬૪	૨૯૩-૨૯૪		
બાડીઆદ	૧૪૧૧	૨૦૫-૨૦૬		
બાદેસર	૩૭૧૬	૫૫૩-૫૫૪		
બાલિપુર			૪૭૩	
બાલપા	૧૬૯૫	૨૫૧-૨૫૨		
બાદેપુર	૧૮૫૬	૨૭૯-૨૮૦	૭૦	૧૩૮
બામરાણ	૩૫૦૯	૫૨૩-૫૨૪		
બારપા	૮૨૨	૧૧૯-૧૨૦		
બારનપુર	૨૪૭૬-૨૪૭૯	૩૭૧-૩૭૨		
બારગી	૪૭૫૪-૪૮૬	૬૭-૭૦	૮	૨૫
બારી	૩૦૬૫	૪૫૫-૪૫૬		
બારીઆ	૧૯૮૯	૨૯૭-૨૯૮		
બારાણી	૨૪૬૬	૩૭૩-૩૭૪		
બારાનીગઢ	૨૩૩૯	૩૫૧-૩૫૨		
બારાનીમીડી	૩૪૭૧	૫૧૫-૫૧૬		
બાણદર	૬૭૩	૯૯-૧૦૦		
બાણગઢ	૩૩૮૨	૫૦૩-૫૦૪		
બાણગણપુર	૪૩૪૬	૬૬૧-૬૬૨	૨૫૯	૪૮૪
બાણગી	૭૯૬	૧૧૫-૧૧૬		
બાટમેડા	૩૪૦૧	૫૦૫-૫૦૬		
બાટુંદ	૨૬૭૧	૩૯૯-૪૦૦		
બાપા	૨૧૦૭	૩૧૭-૩૧૮		

આમનું નામ	કેઠાનો આંક	કેઠા પુ. નં.	ચિ. નં.	ચિ. નં. આમ નં. પુ. નં.
બાટોનરા	૩૦૮૬	૪૫૯-૪૬૦		
બાણવડ (ભમ)	૧૮૩૬-૧૮૩૭	૨૭૩-૨૭૪		
બાન	૧૩૯૫	૨૦૩-૨૦૪		
બાદરપા	૩૭૪	૫૩-૫૪		
બાદરગાંધિ	૨૬૮૧	૪૦૧-૪૦૨		
બાદા	૨૪૬૭	૩૬૯-૩૭૦		
બાદરાગણ	૨૯૮૩	૩૭૧-૩૭૨		
બાદરાંડ	૧૭૦૯	૨૫૩-૨૫૪		
બાદસોડા (બાદોડા)	૩૬૮૭	૫૪૯-૫૫૦		
બાગેર	૮૪૮	૧૨૩-૧૨૪		
બાનપુરા	૨૩૪૨-૨૩૪૭	૩૫૧-૩૫૨		
બાનપુરા	૪૫૮૦	૫૩૩-૫૩૪		
બાનસવીમડા	૩૯૮૧	૬૦૧-૬૦૨		
બામરા	૩૦૫૭	૪૫૫-૪૫૬		
બાથખરા	૬૮૭	૧૦૧-૧૦૨		
બારેજી	૨૯૬૪	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૫	૨૬૦
બારુદા	૨૯૦૧	૪૩૧-૪૩૨		
બાલક	૧૦૪૭	૧૫૩-૧૫૪		
બાણના	૨૩૬૫	૩૫૩-૩૫૪		
બાણસુવા	૧૦૬૨	૧૫૫-૧૫૬		
બાલંગ	૨૯૪	૪૧-૪૨		
બાલીટ	૩૩૮૬	૫૦૩-૫૦૪		
બાવાનગર	૧૭૨૩-૧૭૨૬	૨૫૫-૨૫૬		
બાવરી	૨૯૫૭	૪૩૯-૪૪૦		
બાલી	૨૨૩૪	૩૩૫-૩૩૬		
બિન્નમાલ	૮૧૧૫-૨૧૨૦	૩૧૯-૩૨૦	૮૫	૧૭૬
બંધાર	૩૭૨૫	૫૫૩-૫૫૪		
બીનાય	૨૫૯૩-૨૫૯૬	૩૮૭-૩૮૮		
બીનાસર	૨૪૪૫	૩૬૭-૩૬૮		
બાંમ	૩૮૨૩	૫૬૭-૫૬૮		
બાંમગઢ	૩૭૬૭	૫૫૯-૫૬૦		
બીમાણા	૨૬૬૩	૪૮૧-૪૮૨	૧૩૪	૨૬૦
બીમાલિયા	૨૬૮૫	૪૦૧-૪૦૨		
બીમાસર	૧૬૯૭	૨૯૯-૩૦૦		
બીસડિયા	૭૫૩૩-૭૫૪	૧૦૬-૧૦૭	૧૪	૬૬
બીસવાડા	૩૭૨૮-૩૭૩૦	૫૫૩-૫૫૬		
બીંશા	૯૦૮	૧૩૧-૧૩૨		
બીપડી	૭૦૦	૧૦૩-૧૦૪		
બીસરા	૧૯૦૪	૨૮૫-૨૮૬		
જુજ	૧૯૫૮-૧૯૬૦	૨૯૩-૨૯૪		
જુજપુર	૧૮૭૨	૨૮૧-૨૮૨		
જુડીંગા	૧૯૯૫	૨૯૯-૩૦૦		

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં.	વિ.નં. પુ.નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં.	વિ.નં. પુ.નં.
બુધનરા	૮૨૯	૧૨૧-૧૫૨			મગરેલી	૩૨૦૦	૪૭૭-૪૭૮	૧૭૬	૩૧૯
બુલ	૧૮૫૫	૨૭૯-૨૮૦			મગરોડી	૧૨૭૨	૧૮૫-૧૮૬		
બુલનેશ્વર			૫૦૧		મગીદ	૩૫૯૭	૫૩૫-૫૩૬		
બુધાના	-૧૧૧	૫૨૫-૫૨૮			મગવા	૧૧૦૧	૧૧૧-૧૧૨		
બુધામ	૫૬૪૮	૮૩૬-૪૪૦			મગલ	૨૫૧૨	૩૭૫-૩૭૬		
બુધાસા	૩૫૬૦	૫૩૧-૫૩૨			મગલર	૭૯૫	૧૧૫-૧૧૬		
બુધી	૨૮૨૫-૨૮૨૬	૬૨૧-૬૨૨			મગલવી	૩૫૬૮	૫૩૧-૫૩૨		
બુધીઆ	૧૭૪૪	૨૫૯-૨૬૦			મગરેરા	૩૬૦૪	૫૩૭-૫૩૮		
બુધી	૧૦૧૫-૧૦૮				મગલવી	૧૭૬૯	૨૬૧-૨૬૨		
બુધી	૩૮૭૧	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૧	૩૫૭	મગુપ	૩૫૩૫	૫૨૭-૫૨૮		
બેલસા	૩૦૦૬	૮૯૩-૪૯૪	૧૮૦	૧૨૫	મહાર	૩૦૮૮-૩૦૮૯	૮૫૯-૮૬૦	૧૬૧	૩૦૧
બેલ	૨૯૦૩	૪૩૧-૮૩૨			મહાવલ	૩૨૫૧	૮૮૫-૮૮૬		
બાગમ	૧૬૬૯	૨૯૧-૬૨૨			મહા	૧૬૬૦	૨૬૫-૨૬૬		
બાગસ	૩૦૦૩	૪૯૩-૮૯૪			મહી	૫૮૮	૮૫-૮૬		
બાગસમઠ (બાગુ)૨૨૩૬	૨૨૩૬	૩૩૫-૩૩૮			મહાદેવ	૩૦૮૪-૩૦૮૫	૪૫૩-૪૫૪		
બાગસમઠ	૩૩૨૮	૮૯૫-૮૯૬	૧૮૫	૩૫૮	મહિયામઠ	૫૬૪૯	૪૩૮-૪૪૦		૪૬૦
બાગસમઠ	૧૬૬૫	૧૭૫-૧૭૬	૪૪	૭૦	મહિરા	૧૬૬૯	૧૬૫-૧૬૬		
બોરેરા	૮૫૭	૧૨૧-૧૨૨	૧૮	૪૦	મહુરા	૪૨૬૬	૬૮૯-૬૯૦	૨૪૩	૪૨૪
બોરેરા	૧૦૦૭	૨૦૩-૦૦૪			મહુરા ચાનેમલાઈ				૩૯૩
બાગસમઠ (કામગિયાના)	૧૬૭૭	૨૪૭-૨૪૮			મહાસા	૪૧૧૬-૪૧૨૦	૬૦૩-૬૦૪	૨૨૯	૩૮૯
બાગસ	૫૮૨૧	૪૨૧-૪૨૨			મહુલ	૪૩૧૫-૪૩૨૩	૬૫૭-૬૫૮	૨૪૯	૪૪૨
બાગસ	૧૨૭૯	૫૫૧-૫૫૨			મહાસા	૧૮૮૧	૨૬૭-૨૬૮		
બાગસ	૨૧૬૫	૩૨૯-૩૩૦	૬૦	૧૬૨	મહાસા	૩૨૨૯	૮૮૧-૪૮૨		
બાગસ	૫૫૦૬	૩૭૫-૩૭૬			મહાસા	૦૩૬૬	૫૦૫-૫૦૬		
બાગસ	૧૦૮૭	૧૫૬-૧૬૦			મહીયા	૨૬૯૭	૪૪૫-૪૪૬		
બાગસ	૧૦૦	૮૭-૮૮			મહાસા	૬૦૨	૮૭-૮૮		
બાગસ	૧૦૬૭	૧૦૧-૧૦૨			મહાસા	૪૧૬૫-૪૧૬૬	૬૦૩-૬૦૪		
બાગસ	૮૧૮૩-૮૧૮૪	૬૩૫-૬૩૬	૫૬૯	૮૦૭	મહાસા	૩૬૩૭	૫૬૫-૫૬૬		
બાગસ	૨૪૮૦	૩૭૧-૩૭૨			મહાસા	૬૭૮-૬૭૯	૬૯૬-૬૯૭		
બાગસ	૪૨૩૩	૬૪૫-૬૪૬			મહાસા	૧૭૨	૧૦૭-૧૦૮		
બાગસ	૩૫૪૯	૫૨૯-૫૩૦			મહાસા	૩૪૩૩-૩૪૩૪	૫૦૯-૫૧૦		
બાગસ	૩૭૨૦	૫૫૩-૫૫૪			મહાસા	૨૩૪૦	૩૫૧-૩૫૨		
બાગસ	૨૮૩૮-૨૮૩૯	૪૨૩-૪૨૪			મહાસા	૮૯૪	૧૨૯-૧૩૦		
બાગસ	૧૧૪૦	૧૬૫-૧૬૬			મહુરા	૮૦૬૯-૮૦૭૦	૬૦૫-૬૦૬		
બાગસ	૨૭૪૯	૪૧૧-૪૧૨			મહાસા	૨૬૩૭	૩૬૩-૩૬૪		
મહારપુરા	૪૪૪	૫૬-૬૦			મહારોલી				૩૫૫
મહારપુરા	૨૬૫૧	૩૬૫-૩૬૬			મહાસા	૩૩૬૫	૫૦૫-૫૦૬		
મહારા	૩૩૦૨	૪૬૧-૪૬૨			મહાસા	૨૪૪૪	૩૬૬-૩૬૭		
મહારા	૭૬૩	૧૧૫-૧૧૬			મહાસા	૪૦૨૨	૬૦૭-૬૦૮		
મહારા	૭૬૩	૧૧૫-૧૧૬			મહાસા	૪૩૫૬-૪૩૬૦	૬૬૩-૬૬૪	૨૬૪	૪૮૯

ग्रामस्थ नाम	कोठा नं. आंक	कोठा पृ. नं.	वि. नं. नं. ग्राम पृ. नं.	वि. नं.
महीन	२१५	३१-३२		
महीनपुर	३४३५-३४३८	५११-५१२		
महु (ठावल्लु)	३३४७	१६६-५००		
महुधा	२३५-२३८	३३-३४		
महुवा	१७१०-१७११	२५३-२५४	६०	११०
महुडी	१२४६	१८१-१८२	४६	८०
महुराव	२८१	३६-४०		
महुधर	३२६५	४८७-४८८		
महुसाधु	११०८-१११८	१६१-१६४	३५	६७
महुदरेल	२३३	३३-३४		

मार्ग विभाग

२६७

माकडी	४२७२	६५१-६५२		
माकणान	११४५	१६७-१६८		
माकडा	६६८-६७०	६७-६८		
माकडा	४०८२-४०८३	६१५-६१६		
माकडा	१३६८-१३७१	१६६-२००		
माकडापुर	१३७२	१६६-२००		
माकडा	२३०	३३-३४	२	१३
माकडा (मीवा)	४२३	५६-६०		
माकडा	१६६८	२६५-२६६		
माकडा	३५३३	५२७-५२८		

२७७

माकडा	४१४	५६-६०		
माकडा	३०१७	४४६-४५०		
माकडा	३३४६	४६६-५००		
माकडा	३१७६	४७५-४७६		
माकडा	२०६३	३१५-३१६		
माकडा	३१०१	४११-४१२	१६५	३०६
माकडा	२४८२	३७१-३७२		
माकडा	३०५२	४५३-४५४		
माकडा	७७०	११३-११४		
माकडा	२६७३	४४३-४४४		
माकडा	२२६२-२२६३	३४३-३४६		
माकडा	२१३५	०२१-०२२		
माकडा	२७६५	४१३-४१४		
माकडा	३६५२	५६७-५६८		
माकडा	३८६६-३८६७	५८३-५८४	२११	३६६
माकडा	१७६३	२६१-२६२		
माकडा	४५४	६५-६६		
माकडा	४५६-४५७	६५-६६		
माकडा	४३८४	६६७-६६८		
माकडा	६६०	१०१-१०२		
माकडा	३८६६	५६६-५७०		

ग्रामस्थ नाम	कोठा नं. आंक	कोठा पृ. नं.	वि. नं. नं. ग्राम पृ. नं.	वि. नं.
माकडा	१४७८	२१५-२४६		
माकडा (गुणगुणाना)	३६३३	५६३-५६४		
माकडा	३८६१	५८१-५८२		
माकडा	४०४३	६०३-६०४		
माकडा	४००३	६०३-६०४		
माकडा	२८४४	४२३-४२४		
माकडा	४२०-४२२	५६-६०		
माकडा	३००३	४४७-४४८		
माकडा	३०१४	४४७-४४८	१५५	२७६

माकडा	२१४६	३२३-३२४		
माकडा	४४६	६३-६४		
माकडा	४२७६	६५१-६५२		
माकडा	८१४	११६-११७		
माकडा	३६६६	६०३-६०४		
माकडा	३३८८	५०३-५०४		
माकडा	११४३	१६७-१६८		
माकडा	४०७५	६१३-६१४		
माकडा	२७५७	४११-४१२		
माकडा	४०३६	६४५-६४६		
माकडा	३८७६	५७६-५७७	४०६	३६६
माकडा	३३१६	४६३-४६४		
माकडा	१३३८	१६३-१६४		
माकडा	६६८	१०१-१०२		
माकडा	२७५१	४११-४१२		
माकडा	३०४८	५५७-५५८		

माकडा	१८६६-१८६७	२१३-२१४		
माकडा	१३४१	१६५-१६६		
माकडा	२२५६-२२६६	६४-६५	३३६	३४२
माकडा	३०४७	४५३-४५४	१५६	२६५
माकडा	३५४८	५२६-५३०		
माकडा	७३०	१०७-१०८		
माकडा	८६०	१२५-१२६	२०	४५
माकडा	७६१	११५-११६		
माकडा	४२७४	६५१-६५२		
माकडा	११००	१६१-१६२		
माकडा	१६०१	२८५-२८६		
माकडा	३७७४	५५१-५५२		
माकडा	२१३७-२१३८	३२१-३२२	८७	१८३

मैदानग [नाकेडा]

કોઠામાં અને વિશેષ નોંધમાં આવેલાં ગામોની અકારણિ સૂચી

૩૫

અખતું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા જુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં.	વિ.નં. જુ.નં.	અખતું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા જુ. નં.	વિ.નં. ગામ નં.	વિ.નં. જુ.નં.
બેવાસા	૩૬૬૬	૫૪૫-૫૪૬			મોઢેરા	૧૧૨૦	૧૬૩-૧૬૪	૩૭	૧૭૦
બેસર	૮૬૨	૧૨૫-૧૨૬			મોતુપર	૧૭૧૪	૨૫૫-૨૫૬		
મોઈ	૩૬૩૨	૫૪૧-૫૪૨			મોતી મોતેનાના વડાલા	૧૫૩૦	૨૨૩-૨૨૪		
મોઠસસર	૨૪૯૩	૩૭૩-૩૭૪			મોરારા	૧૯૮૮	૨૯૧-૨૯૨		
મોખડકા	૧૬૭૪	૨૪૭-૨૪૮			મોરસા	૨૮૫૯	૪૨૫-૪૨૬		
મોખા	૧૮૫૯	૨૭૯-૨૮૦			મોઠા	૪૫૨	૬૩-૬૪		
મોખાડા	૩૯૯૨	૬૦૧-૬૦૨			મોતીનાગામ	૪૧૬૨	૬૨૯-૬૩૦		
મોખડા	૩૬૨૨	૫૩૯-૫૪૦			મોરધમા	૧૩૯૩	૨૦૧-૨૦૨		
મોવર (રેલ્વે)	૨૯૮	૪૧-૪૨			મોરકા લીંગેડા	૩૭૭૮	૫૬૧-૫૬૨		
મોટપ	૧૧૩૮	૧૬૫-૧૬૬			મોરગામ	૩૯૪૬	૫૯૫-૫૯૬		
મોટા અંચિયા	૧૬૬૬	૨૯૫-૨૯૬			મોરલી	૨૯૦૭	૪૩૩-૪૩૪		
મોટા આસ'બીઆ	૧૮૮૬	૨૮૩-૨૮૪			મોરબી	૧૮૭૩-૧૮૭૪	૨૧૩-૨૧૪		
મોટા ખટાપ	૪૦૨૬	૬૦૭-૬૦૮			મોરવણ	૩૬૮૫	૫૪૭-૫૪૮		
મોટાગામ	૨૯૬૩-૨૯૬૪	૪૪૫-૪૪૬			મોરવન (ધાટોડા)	૩૭૧૨	૫૫૧-૫૫૨		
મોટાગામ	૩૮૨૭	૫૬૭-૫૬૮			મોરવાડા	૮૨૦	૧૬૯-૧૭૦		
મોટાગોળદરા	૨૪૮૫	૩૭૧-૩૭૨			મોરસોમ	૨૧૮૧-૨૧૮૨	૩૨૯-૩૩૦		
મોટા મોરવા	૧૬૬૬	૧૭૧-૧૭૨			મોર	૨૮૭૭	૪૨૯-૪૩૦		
મોટા મુઝા	૧૨૫૬	૧૮૩-૧૮૪			મોરવા	૭૭૧	૧૧૩-૧૧૪		
મોટા વનમપુર	૮૫૧	૧૨૫-૧૨૬			મોરવાખડા	૩૨૧૭	૪૮૧-૪૮૨		
મોટા પાણસા	૩૬૬૭	૫૬૯-૫૭૦			મોરવાપુર	૧૨૬૩	૧૮૧-૧૮૨		
મોટા પાણીના	૧૩૩૦-૧૩૩૩	૧૬૩-૧૬૪	૫૨	૮૯	મોરવાવાડી	૨૨૯૮	૩૪૫-૩૪૬		
મોટા પાટીગામ	૩૮૩૮	૫૬૯-૫૭૦			મોરવા	૩૪૬૮	૫૧૫-૫૧૬		
મોટા મીયાં-મોરગામ	૪૯૮-૪૯૯	૧૭૧-૧૭૨			મોરવા-મે-વાડા			૩૭૦	
મોટા નામોલાડા	૨૧૪૧	૩૨૩-૩૨૪			મોરવાવાડ	૩૬૮૪	૫૪૭-૫૪૮		
મોટા ભખમવા	૨૮૯૯	૪૩૧-૪૩૨			મોર	૩૯૨૩	૫૬૩-૫૬૪		
મોટા સુરકા	૧૬૭૦	૨૯૫-૨૯૬			મોરવા મુચ્છાપા	૧૬૫૭	૨૬૩-૨૬૪		
મોટી આંબેજી	૧૨૨૨	૧૭૯-૧૮૦			મોરવા પેશાંપા	૧૬૬૩	૨૬૧-૨૬૨		
મોટી ઉભકા	૧૬૪૦	૨૯૧-૨૯૨			મોરવા	૬૮૮	૫૪૯-૫૫૦		
મોટી કોરજ	૪૩૫૫	૬૧-૬૨			મોરવાડા	૨૬૧૮	૪૩૫-૪૩૬		
મોટી ખાખર	૧૮૭૫	૨૮૧-૨૮૨			મોરવાડા-લા	૨૯૪૪-૨૯૪૬	૮૩૭-૮૩૮		
મોટી ખાવડી	૧૪૦૯	૨૧૯-૨૨૦			મોરવાડા	૨૫૧૦	૩૭૫-૩૭૬		
મોટી મોરવા	૧૬૭૬	૨૯૫-૨૯૬			મોરવાડા	૩૩૬૨	૪૦૧-૪૦૨		
મોટી મોરવા	૮૯૯	૧૩૧-૧૩૨			મોરવાડા	૨૦૬૮-૨૦૬૯	૩૦૭-૩૦૮	૭૬	૧૬૨
મોટી મોરવા	૧૦૮	૧૫૬-૧૬૦			મોરવાડા	૧૧૦૨	૧૧૧-૧૧૨		
મોટી મોરવા	૧૧૨૯	૨૯૩-૨૯૪			મોરવાડા	૩૧૮૮-૩૧૮૯	૪૦૫-૪૦૬	૧૭૫	૩૧૮
મોટી મોરવા	૧૮૮૬	૨૭૧-૨૭૨			મોરવાડા	૨૧૮૮-૨૧૮૯	૪૦૫-૪૦૬		૪૮૮
મોટી મોરવા	૧૬૩૮	૨૮૯-૨૯૦			મોરવાડા	૩૦૧૬	૪૪૯-૪૫૦		
મોટી મોરવા	૧૬૫૨	૨૯૩-૨૯૪			મોરવાડા	૧૭૯૭-૧૮૦૦	૨૬૭-૨૬૮		
મોટી મોરવા	૧૪૦૬	૨૧૯-૨૨૦			મોરવાડા	૨૩૮૪	૩૭૫-૩૭૬		
મોટી મોરવા	૧૨૫૩	૧૮૩-૧૮૪			મોરવાડા	૩૬૬૪	૫૪૫-૫૪૬		
મોટી મોરવા	૩૭૭૮	૫૫૧-૫૫૨			મોરવાડા	૮૧૬	૧૧૯-૧૨૦		
મોટી મોરવા	૩૫૪૦	૫૨૭-૫૨૮							

ଆମର ନାମ	କୋଲୋରାଡ଼	କୋଲୋରାଡ଼	ବି.ନି. ବି.ନି.	ଆମର ନାମ	କୋଲୋରାଡ଼	କୋଲୋରାଡ଼	ବି.ନି. ବି.ନି.
	ପୂ.ନ.	ଆମ ନ.	ପୂ.ନ.		ପୂ.ନ.	ଆମ ନ.	ପୂ.ନ.
ଆମର	111-1111	111-1111		ଆମର	211-1111	311-1111	
ଆମର	211-1111	311-1111		ଆମର	411-1111	511-1111	
ଆମର	311-1111	411-1111		ଆମର	611-1111	711-1111	
ଆମର	411-1111	511-1111		ଆମର	811-1111	911-1111	
ଆମର	511-1111	611-1111		ଆମର	1011-1111	1111-1111	
ଆମର	611-1111	711-1111		ଆମର	1211-1111	1311-1111	
ଆମର	711-1111	811-1111		ଆମର	1411-1111	1511-1111	
ଆମର	811-1111	911-1111		ଆମର	1611-1111	1711-1111	
ଆମର	911-1111	1011-1111		ଆମର	1811-1111	1911-1111	
ଆମର	1011-1111	1111-1111		ଆମର	2011-1111	2111-1111	
ଆମର	1111-1111	1211-1111		ଆମର	2211-1111	2311-1111	
ଆମର	1211-1111	1311-1111		ଆମର	2411-1111	2511-1111	
ଆମର	1311-1111	1411-1111		ଆମର	2611-1111	2711-1111	
ଆମର	1411-1111	1511-1111		ଆମର	2811-1111	2911-1111	
ଆମର	1511-1111	1611-1111		ଆମର	3011-1111	3111-1111	
ଆମର	1611-1111	1711-1111		ଆମର	3211-1111	3311-1111	
ଆମର	1711-1111	1811-1111		ଆମର	3411-1111	3511-1111	
ଆମର	1811-1111	1911-1111		ଆମର	3611-1111	3711-1111	
ଆମର	1911-1111	2011-1111		ଆମର	3811-1111	3911-1111	
ଆମର	2011-1111	2111-1111		ଆମର	4011-1111	4111-1111	
ଆମର	2111-1111	2211-1111		ଆମର	4211-1111	4311-1111	
ଆମର	2211-1111	2311-1111		ଆମର	4411-1111	4511-1111	
ଆମର	2311-1111	2411-1111		ଆମର	4611-1111	4711-1111	
ଆମର	2411-1111	2511-1111		ଆମର	4811-1111	4911-1111	
ଆମର	2511-1111	2611-1111		ଆମର	5011-1111	5111-1111	
ଆମର	2611-1111	2711-1111		ଆମର	5211-1111	5311-1111	
ଆମର	2711-1111	2811-1111		ଆମର	5411-1111	5511-1111	
ଆମର	2811-1111	2911-1111		ଆମର	5611-1111	5711-1111	
ଆମର	2911-1111	3011-1111		ଆମର	5811-1111	5911-1111	
ଆମର	3011-1111	3111-1111		ଆମର	6011-1111	6111-1111	
ଆମର	3111-1111	3211-1111		ଆମର	6211-1111	6311-1111	
ଆମର	3211-1111	3311-1111		ଆମର	6411-1111	6511-1111	
ଆମର	3311-1111	3411-1111		ଆମର	6611-1111	6711-1111	
ଆମର	3411-1111	3511-1111		ଆମର	6811-1111	6911-1111	
ଆମର	3511-1111	3611-1111		ଆମର	7011-1111	7111-1111	
ଆମର	3611-1111	3711-1111		ଆମର	7211-1111	7311-1111	
ଆମର	3711-1111	3811-1111		ଆମର	7411-1111	7511-1111	
ଆମର	3811-1111	3911-1111		ଆମର	7611-1111	7711-1111	
ଆମର	3911-1111	4011-1111		ଆମର	7811-1111	7911-1111	
ଆମର	4011-1111	4111-1111		ଆମର	8011-1111	8111-1111	
ଆମର	4111-1111	4211-1111		ଆମର	8211-1111	8311-1111	
ଆମର	4211-1111	4311-1111		ଆମର	8411-1111	8511-1111	
ଆମର	4311-1111	4411-1111		ଆମର	8611-1111	8711-1111	
ଆମର	4411-1111	4511-1111		ଆମର	8811-1111	8911-1111	
ଆମର	4511-1111	4611-1111		ଆମର	9011-1111	9111-1111	
ଆମର	4611-1111	4711-1111		ଆମର	9211-1111	9311-1111	
ଆମର	4711-1111	4811-1111		ଆମର	9411-1111	9511-1111	
ଆମର	4811-1111	4911-1111		ଆମର	9611-1111	9711-1111	
ଆମର	4911-1111	5011-1111		ଆମର	9811-1111	9911-1111	
ଆମର	5011-1111	5111-1111		ଆମର	10011-1111	10111-1111	

અમલું નામ	કોડમાં આંક	કોડ જુ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.	અમલું નામ	કોડમાં આંક	કોડ જુ. નં.	વિ. નં.	વિ. નં.
રામપુરા	૩૪૦૬-૩૪૧૦	૫૦૭-૫૦૮			રૂપાલેલી (ગોરી)	૩૭૬૦	૫૬૩-૫૬૪		
રામસર	૨૫૬૦	૩૮૭-૩૮૮			રૂપભરણ	૩૭૫૭	૫૫૭-૫૫૮		
રામસરના	૭૬૨	૧૧૧-૧૧૨	૧૫	૩૮	રેવનડા	૨૮૪૯	૪૨૫-૪૨૬		
રામસરના(કાળાની)	૩૦૭૦-૩૦૭૧	૪૫૭-૪૫૮			રેવદર	૩૧૦૩	૪૬૧-૪૬૨		
રામા	૩૫૨૦	૫૨૫-૫૨૬			રેવડા	૭૭૫	૧૦૩-૧૦૪		
રામાબુઆ	૧૮૮૩	૨૮૩-૨૮૪			રેવાસ (દેવા)	૩૪૧૬	૫૦૭-૫૦૮		
રામોલ	૨૭૮	૩૬-૪૦			રામભુઆ	૩૧૭૩	૪૭૩-૪૭૪		
રામકોટ	૩૮૯૬	૫૮૧-૫૮૨			રાણા	૨૮૨૮	૪૨૧-૪૨૨		
રામજી	૧૮૯૧	૨૮૩-૨૮૪			રાપડ	૩૬૦૪	૫૮૩-૫૮૪		
રામજીભરણ	૧૬૪૫	૨૬૧-૨૬૨			રાપલા	૪૦૮૮	૬૧૫-૬૧૬		
રામજીઆ	૩૦૩૬	૪૫૧-૪૫૨			રાખડેસન પેદ	૪૧૩૨	૬૨૫-૬૨૬		
રામપુર	૧૨૫૬	૧૮૩-૧૮૪			રાવાડા	૨૮૬૮	૪૩૧-૪૩૨		
રામપુર	૨૩૬૨	૩૫૩-૩૫૪			રાજક	૨૫૨૦	૩૭૭-૩૭૮		
રામપુર	૨૫૮૦	૩૮૫-૩૮૬			રાહા	૭૦૬	૧૦૩-૧૦૪		
રામપુર	૩૦૬૯	૪૬૧-૪૬૨			રાહિડા	૨૬૫૬-૨૬૬૧	૪૩૬-૪૩૭	૧૩૨	૨૫૮
રામપુર	૩૬૨૫	૫૩૯-૫૪૦			રાહિયાળા	૧૬૭૬	૨૪૭-૨૪૮		
રામપુર	૪૨૧૮-૪૨૧૯	૬૩૬-૬૪૦			રાગમામ	૩૬૪૫	૫૬૫-૫૬૬		
રામપુર (મોરંગનગર)	૪૨૭૮	૬૫૧-૬૫૨			રામપુર	૩૧૨૧	૪૬૫-૪૬૬		
રામપુર	૪૦૦૧	૬૦૩-૬૦૪			રાયગા	૧૭૪૩	૨૫૮-૨૫૯		
રામપુર	૩૧૬૮	૫૫૬-૫૬૦			રાડા	૩૫૪૫	૫૨૬-૫૩૦		
રાસ	૨૬૨૬	૩૬૧-૩૬૨			રાયગા	૬૩૦૯	૬૬૩-૬૬૪		
રાસનગર	૪૨૧૦	૬૩૬-૬૪૦			રાયાપુર	૩૧૨૦	૪૬૫-૪૬૬		
રાસપુરી	૩૯૮૮	૬૦૧-૬૦૨			રાયા	૪૩૭૬	૬૧૭-૬૧૮		
રાસપુર	૬૬૧૫	૫૧૧-૫૨૨			રાયેજ	૧૧૬૦	૧૭૩-૧૭૪	૪૩	૭૬
રાસપુર	૪૨૭૩	૩૮૧-૩૮૨			રાયેજ	૫૭૫-૫૮૦	૮૩-૮૬		
રાસપુર	૩૧૮૩	૪૭૫-૪૭૬			રાયેજ	૧૩૭૭-૧૦૭૮	૧૬૬-૨૦૦		
રાસપુર	૩૩૨૬	૪૬૫-૪૬૬			રાયેજ	૩૧૮૬-૩૧૮૭	૪૭૫-૪૭૬	૧૭૬	૩૧૭
રાસપુર	૩૬૫૪	૫૪૩-૫૪૪			રાયેજ	૩૫૩૬	૫૨૭-૫૨૮		
રાસપુર (નારાયણ)	૨૦૫૬	૩૬૭-૩૬૮			રાયેજ	૩૧૧૭	૪૬૫-૪૬૬	૧૬૬	૩૧૩
રાસપુર	૧૩૬૪	૧૬૭-૧૬૮			રાયેજ	૧૬૫૭	૨૧૧-૨૧૨		
રાસ	૩૭૭૦	૫૧૪-૫૧૬			રાયેજ	૪૨૮૩-૪૨૮૪	૪૪૫-૪૪૬	૨૬૧	૪૧૮
રાસપુર	૩૭૪૨	૪૮૩-૪૮૪			રાયેજ	૩૫૫૫	૫૩૧-૫૩૨		
રાસ	૩૭૬૬	૫૫૬-૫૬૦			રાયેજ	૪૬૭૩			
રાસપુર	૩૮૫૬	૫૧૬-૫૧૭			રાયેજ	૪૩૭૧-૪૩૭૨	૬૬૫-૬૬૬	૨૬૬	૪૬૨
રાસપુર	૨૫૩૨-૨૫૩૩	૩૭૬-૩૮૦			રાયેજ	૧૬૧૦	૨૮૫-૨૮૬		
રાસપુર	૩૬૦૭	૫૩૭-૫૩૮			રાયેજ	૧૧૨૪	૧૧૩-૧૧૪		
રાસપુર	૬૨૮	૧૩૫-૧૩૬	૨૮	૫૪	રાયેજ	૧૫૨૭	૨૨૧-૨૨૨		
રાસપુર	૧૨૬૧	૧૮૭-૧૮૮			રાયેજ	૨૩૦૮	૩૭૭-૩૭૮		
રાસપુર	૧૬૭૩	૪૭૭-૪૭૮			રાયેજ	૩૩૭૭	૫૦૩-૫૦૪		
રાસપુર	૨૧૦૬	૩૧૭-૩૧૮			રાયેજ	૨૨૨૧	૩૩૩-૩૩૪		
રાસપુર	૨૫૫૭	૩૮૩-૩૮૪							

૩૮

આમત્ત નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ.નં. મામ નં.	ચિ.નં. પુ.નં.
જસદામચુ વસુડિયા	૩૬૬૫	૫૪૫-૫૪૬		
	૩૧૭૭	૮૭૫-૮૭૬		
પાકડિયા	૧૮૮૪	૨૬૭-૨૬૮		
ભાકરોડા	૧૩૬૬	૧૮૭-૧૮૮		
ભાખા બાવળ	૧૫૧૭	૨૨૧-૨૨૨		
ભાખિયાણી	૧૭૫૨	૨૫૬-૨૬૦		
ભાખોલા	૩૭૬૪	૫૫૬-૫૬૦		
ભાખડી	૧૦૪૫	૧૫૩-૧૫૪		
ભાખુડા	૩૭૭૬	૫૬૧-૫૬૨		
ભાજ	૨૯૮૧	૪૪૩-૪૪૪	૧૫૦	૨૭૪
ભાહારા	૨૬૭૭	૩૯૯-૪૦૦		
ભાડી	૧૭૫૮	૨૬૧-૨૬૨		
ભાહીદ	૧૭૫૦	૨૫૯-૨૬૦		
ભાડનુ	૨૫૨૧	૩૭૭-૩૭૮		
ભાકાલ	૧૨૩૭-૧૨૩૮	૧૮૧-૧૮૨		
ભાપાલ	૨૭૨૨	૪૦૭-૪૦૮		
ભાખરીઆ	૩૩૩૧	૪૯૫-૪૯૬		
ભાખનો	૧૮૦૩	૨૮૫-૨૮૬		
ભાલગઢ	૩૪૬૧	૫૧૩-૫૧૪		
ભાલપુર	૧૫૧૫	૨૨૧-૨૨૨		
ભાલા	૧૯૧૭	૨૮૭-૨૮૮		
ભાસી	૨૧૪૪	૩૧-૩૨		
ભાલ	૩૦૪૦-૩૦૪૧	૪૫૫-૪૫૬		
ભાસરા ઝુડા	૨૧૦૪	૪૦૫-૪૦૬		
ભાહોર	૩૮૬૭-૩૮૬૮	૫૭૭-૫૭૮	૨૦૨	૩૫૮
ભીમડા	૩૧૧૩	૮૬૫-૮૬૬		
ઘરરા	૮૪૪	૧૨૩-૧૨૪		
ભુધીઆના	૩૮૬૭-૩૮૬૮	૫૮૧-૫૮૨	૨૧૦	૩૬૮
ભુલકરણસર	૨૪૬૧	૩૬૬-૩૭૦		
ભુલવા	૧૧૦૩	૧૬૧-૧૬૨		
ભુલવા	૨૬૭૫-૨૬૭૬	૩૯૯-૪૦૦		
ભુલવાડા	૨૯૧-૩૦૨	૪૧-૪૨		
ભુલ્લી	૧૮૫૮	૨૭૯-૨૮૦		
ભુલ્લી	૩૧૦૫	૮૬૧-૮૬૨		
ભુલાણી	૭૫૯	૧૧૧-૧૧૨		
ભેદા	૨૧૬૭	૩૨૫-૩૨૬		
ભેડાવ	૩૩૨૬	૪૯૫-૪૯૬		
ભોહાણા	૨૯૧૬	૪૩૩-૪૩૮	૧૨૩	૨૪૪
ભોહા	૧૬૬૬	૨૯૫-૨૯૬		
ભોહાર	૪૧૮૭	૬૩૫-૬૩૬		
ભોલુદ	૪૦૦૭	૬૦૩-૬૦૪		

જેન તીર્થ સર્વસંમલ

આમત્ત નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પુ. નં.	ચિ.નં. મામ નં.	ચિ.નં. પુ.નં.
બોદરાણી લોહરી	૧૯૯૨	૨૬૭-૨૬૮		
બોદવા	૨૦૭૮-૨૦૮૩	૩૧૩-૩૧૪	૮૨	૧૭૧
બોહા	૧૩૬૫	૧૬૭-૧૬૮		
બોનાવાલા	૩૯૫૧	૫૬૭-૫૬૮		
બોલાડા	૯૦૦	૧૩૧-૧૩૨		
બોહાવલ	૨૦૮૫-૨૦૮૬	૩૧૫-૩૧૬		
ભાંગા	૩૮૦૫	૫૬૫-૫૬૬		
ભાંગલ	૩૬૩૪	૫૪૧-૫૪૨		
ભાંધેળજ	૧૨૪૨	૧૬૫-૧૬૬		
ભાંગડીઆ	૧૩૨૯	૧૬૩-૧૬૪		
ભાંગા	૩૮૦૫	૫૬૫-૫૬૬		
ભાંખિયા	૨૬૨૫	૩૯૧-૩૯૨		
ભાંખોડી	૩૧૧૧	૫૩૭-૫૩૮		
ભીચ	૧૧૪૧	૧૬૭-૧૬૮		
ભીંગમામ	૩૮૩૦	૫૬૩-૫૬૪		
ભીંગડી	૧૪૨૭-૧૪૨૮	૨૦૭-૨૦૮		
ભીંખોદરા	૧૩૧૩	૧૯૯-૨૦૦		
ભીંખેડ (લીમિટ)	૮૯૨	૭૧-૭૨		
વડ	૩૬૧૪	૫૦૭-૫૦૮	૧૮૬	૩૩૮
વઢાપુર	૧૩૦૦	૧૮૬-૧૮૭		
વખાનગ	૩૦૧૬	૧૬૫-૧૬૬		
વખલા	૭૮૩	૧૧૦-૧૧૧		
વઢાદરા	૩૬૯	૫૩-૫૪		
વડમામ	૭૯૨	૧૧૫-૧૧૬		
વડમામ	૧૧૫૯	૧૬૯-૧૭૦	૪૧	૭૪
વડમામ(વાંકડિયા)	૨૧૪૬-૨૧૪૭	૩૨૩-૩૨૪		
વડમામ(સિવમળ)	૨૮૦૯-૨૮૧૦	૪૧૬-૪૧૭		
વડગાંવ	૪૦૫૬	૬૧૧-૬૧૨		
વડગાંવ	૩૧૭૮	૫૩-૫૪		
વડગોશ્વર	૧૦૮-૧૦૭	૧૫૫-૧૫૬	૩૦	૬૩
વડગોર	૩૯૫૫	૫૬૭-૫૬૮		
વડગાસા	૧૨૭૬	૧૮૫-૧૮૬		
વડગીઆળા	૧૮૨૮	૨૭૩-૨૭૪		
વડસમા	૧૨૧૧	૧૭૭-૧૭૮		
વડસર	૧૯૨૪	૨૮૯-૨૯૦		
વડા	૮૫૨	૧૨૩-૧૨૪		
વડાવ	૧૭૬૬	૨૬૧-૨૬૨		
વડાવા	૮૮૫૭	૨૭૯-૨૮૦		
વડાલી	૧૩૨૫-૧૩૨૬	૧૬૩-૧૬૪	૫૧	૮૭
વડાવલ	૭૫૨	૧૦૬-૧૦૭		
વડાવલી	૧૧૨૧	૧૬૩-૧૬૪		

કોઠામાં અને વિરૂપ નેપાંમાં આવેલાં ગામોની અકાશદિ સૂચી

૩૬

ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. વિ.નં. આમ નં. પૂ.નં.	ગામનું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	વિ.નં. વિ.નં. આમ નં. પૂ.નં.
વાસણ	૧૨૨૯	૧૭૬-૧૮૦		વાગોડા	૨૧૮૯	૩૨૬-૩૩૦	
વડીઆ	૧૧૬૯	૨૪૭-૨૪૮		વાગોડા	૩૫૮૬	૫૩૫-૫૩૬	
વડુધ	૪૦૧૩	૬૦૫-૬૦૫		વાગોળ	૨૬૫૨	૩૯૫-૩૯૬	
વડોદરા	૩૭૬-૪૧૩	૫૩-૬૦	૪ ૧૭	વાઘપુર	૧૨૪૭	૧૮૧-૧૮૨	
વડોદરા (ઝોલા)	૧૨૬૯	૧૮૫-૧૮૬		વાઘેત	૯૧૨	૧૩૩-૧૩૪	
વઢુ	૧૨૦૯	૧૭૭-૧૭૮		વાઢોડા	૨૯૬૨	૪૪૧-૪૪૨	૧૩૩ ૨૫૯
વઢવાણ કંચ (સુરેન્દ્રનગર)	૧૪૩૭-૧૮૩૮	૨૦૯-૨૧૦		વાઢોર	૪૦૧૮	૬૦૫-૬૦૬	
વઢવાણ રાહોર	૧૪૩૨-૧૮૩૪	૨૦૭-૨૦૮	૫૨ ૬૭	વાઢા	૩૯૨૧	૫૯૧-૫૯૨	
વઢાપરા	૪૫૫	૬૫-૬૬		વાઢાસીનોર	૨૮૪	૩૯-૪૦	
વઢાગોલ	૭૭૨	૧૧૩-૧૧૪		વાઢી	૩૭૦૧	૧૫૧-૧૫૨	
વઢા	૧૮૫૮	૨૧૧-૨૧૨		વાઢુ	૩૦૪૨	૪૫૩-૪૫૪	
વઢોદ	૧૧૬૨	૧૬૬-૧૭૦		વાઢમ	૭૫૮	૧૧૧-૧૧૨	
વઢરા	૩૬૮	૫૩-૫૪		વાઢલપરા	૬૩૩	૯૩-૯૪	
વઢા	૩૯૫૮	૫૯૭-૫૯૮		વાઢીબુ	૩૬૪૮	૫૪૩-૫૪૪	
વઢકોણા	૨૮૦૨	૪૧૭-૪૧૮	૧૧૧ ૨૨૬	વાઢી	૬૧૫	૯૧-૯૨	
વઢાગુ	૭૬૧૭	૧૧૧-૧૧૨		વાઢગામ	૩૯૩૨	૫૯૩-૫૯૪	
વઢગેજ	૧૭૨૧	૨૫૫-૨૫૬		વાઢમજ	૧૦૮૬	૧૫૯-૧૬૦	૩૨ ૬૫
વઢદરા	૨૮૩૦-૨૮૩૧	૧૦૧-૧૦૨		વાઢડ	૮૩૮	૧૨૧-૧૨૨	
વઢદામણ	૩૧૦૨	૬૧-૬૨	૧૬૬ ૨૦૭	વાઢપપર	૧૯૨૦	૨૮૭-૨૮૮	
વઢદાલ	૩૩૩૦	૯૯૫-૯૯૬		વાઢાસીવતી	૪૧૯૯	૬૩૭-૬૩૮	
વઢદ	૧૬૬૨	૨૪૫-૨૪૬		વઢોડી	૯૦૬	૧૩૧-૧૩૨	
વઢદોડા	૧૩૧૭	૧૯૬-૨૦૦		વાઢમ (તીથ)	૧૦૭૬	૧૫૭-૧૫૮	
વઢદા	૫૯૧	૮૭-૮૮		વાઢરાઇ	૨૭૧૧	૬૦૫-૬૦૬	
વઢદોડા	૨૯૮૩	૪૩૭-૪૩૮		વાઢવાડ	૨૬૮	૩૭-૩૮	
વઢદોધા	૧૯૩૨	૨૮૬-૨૮૭		વાઢા	૬૦૦૬	૬૦૩-૬૦૪	
વઢીઆવ	૫૮૧	૮૫-૮૬		વાઢાગિરિ	૬૦૬૬	૬૧૧-૬૧૨	
વઢરા	૮૧૮૨	૬૩૫-૬૩૬		વાઢી (સાગરી)	૨૧૮૫	૧૨૬-૧૨૭	
વઢા	૪૧૭૯	૬૩૫-૬૩૬		વાઢીયા	૬૮૦	૭૧-૭૨	
વઢણ	૯૨૭	૬૧-૬૨		વાઢુકડ	૧૭૩૫-૧૭૩૬	૨૫૧-૨૫૨	
વઢદરા	૩૦૩૮	૬૫૩-૬૫૪		વાઢોડ	૫૮૭	૧૫-૮૬	
વઢલોપુર (વઢા)	૧૭૫૫	૨૬૧-૨૬૨	૬૭ ૧૧૪	વાઢ	૮૧૧-૮૧૨	૧૧૭-૧૧૮	૧૭ ૪૨
વઢલવન	૩૯૫૦	૫૯૫-૫૯૬		વાઢ (અનંતસણા)	૧૦૬૬	૧૫૫-૧૫૬	
વઢસાડ	૬૧૧	૯૯-૯૦		વાઢણા	૭૫૬	૧૧૧-૧૧૨	
વઢસાડ	૧૨૫૫	૧૮૩-૧૮૪		વાઢણા	૧૩૭૪	૧૬૮-૨૦૦	
વઢાગીયા	૧૦૭૭	૨૧૫-૨૧૬		વાઢણા	૫૫૧૧	૧૮૧-૧૮૨	
વઢસઈ	૧૫૧૮	૨૨૨-૨૨૨		વાઢણા (જગાળા)	૭૨૫	૧૦૫-૧૦૬	
વઢા (પુરા)	૨૭૪	૩૯-૪૦		વાઢસ	૩૭૫	૫૩-૫૪	
વઢસ તાગડ			૨૩૫	વાઢસા	૨૯૫૮	૨૪૬-૨૪૭	૧૩૧ ૨૫૭
વાઈ	૪૦૧૦	૬૦૫-૬૦૬		વાઢીબુ. વીસલનગર			૨૬૯
વાઈપાદ	૮૩૫	૧૨૧-૧૨૨		વિઢપુર	૧૩૪૬-૧૩૫૪	૧૯૫-૧૯૮	૫૩ ૯૦
વાઈરા	૪૭૦	૬૭-૬૮		વિઢપુર	૨૬૭૫	૩૯૯-૪૦૦	
વાઢીબુ	૨૯૦૬-૨૯૦૫	૪૩૧-૪૩૨	૧૧૯ ૨૩૮	વિઢપુર	૪૦૭૬	૬૧૩-૬૧૪	૨૨૭ ૩૮૭
				વિઢવા	૨૬૮૦	૪૦૧-૪૦૨	

આમનું નામ	કેશાનો આંક	કેશા પૂ. નં.	ચિ.નોં. આમ નં.	વિ.નોં. પૂ.નં.
વિહંગલ (વાંકું)	૧૪૬૦	૨૧૧-૨૧૨		
વિહંગપુર	૧૧૮૧	૧૭૩-૧૭૪		
વિનાના	૩૭૦૦	૫૫૧-૫૫૨		
વિપુલગિરિ			૪૫૭	
વિહાર	૧૩૫૯	૧૬૭-૧૬૮		
વીળ/વાસર	૧૯૭૮	૨૯૫-૨૯૬		
વીઠા	૯૦૨૫	૬૦૭-૬૦૮		
વીઠુડા	૨૭૧૩	૪૦૫-૪૦૬		
વીઠ (મોઢ કુખાવાડી)	૧૯૦૯	૨૮૫-૨૮૬		
વીથોથુ	૧૯૬૫	૨૯૩-૨૯૪		
વીરપુર	૨૮૫	૩૯૭-૪૦		
વીરમખામ	૧૧૪૭-૧૧૫૨	૧૭૭-૧૬૮		
વીરવાડા	૨૯૭૫-૨૯૭૬	૪૪૮-૪૪૪	૧૪૫	૨૬૭
વીરામી	૨૭૨૪	૪૦૭-૪૦૮		
વીરોલી			૨૭૦	
વીરિવારલે	૬૭૫	૬૯-૬૦૦		
વીસનગર	૧૦૩૫-૧૦૪૦	૧૫૧-૧૫૨		
વીસલપુર	૨૨૨૮	૩૩૫-૩૩૬		
વીસલપુર	૨૭૨૬	૪૦૭-૪૦૮		
વીસાવડી	૧૧૫૭	૧૬૯-૧૭૦		
વુખામ	૩૦૭૨	૪૫૭-૪૫૮		
વેળસપુર	૨૮૯૯	૪૧-૪૨		
વેલુ (બીરાનગર)	૨૫૦૬	૩૭૫-૩૭૬		
વેડ	૯૦૪	૧૩૧-૧૩૨		
વેઢા (વીસવાઈ બીરાનગર)	૧૩૫૮	૧૬૭-૧૬૮		
વેઢા (વાણીઆ)	૧૨૧૩	૧૭૭-૧૭૮		
વેઢાયા	૭૪૮	૧૦૯-૧૧૦		
વેઢાથુ	૨૮૮૦	૪૨૯-૪૩૦		
વેરાવળ	૧૮૦૩-૧૮૦૫	૨૬૯-૨૭૦		
વેરાવાસ	૩૮૮૬	૫૮૧-૫૮૨		
વેઢાસર	૨૯૭૧	૪૪૧-૪૪૨	૧૪૨	૨૬૪
વેઢામરી	૩૦૪૮	૪૫૩-૪૫૪		
વેઢાસર	૧૨૫૮	૧૮૩-૧૮૪		
વેળાવદર	૧૪૮૮	૨૧૫-૨૧૬		
વેળાસરગિરિ			૪૬૧	
વેર	૨૪૭૩	૩૭૧-૩૭૨		
વેથાલી			૪૮૬	
વેથલી: (સોઠ)	૧૭૫૯	૨૬૭-૨૬૮	૬૪	૧૩૨
વેઢા	૧૭૧૯	૨૫૫-૨૬૬		
વાંકી	૨૭૩૯	૫૦૬-૫૧૦		

આમનું નામ	કેશાનો આંક	કેશા પૂ. નં.	ચિ.નોં. આમ નં.	વિ.નોં. પૂ.નં.
વાંકાનેર	૫૮૮	૮૫-૮૬		
વાંકાનેર	૧૪૭૧-૧૪૭૨	૨૧૩-૨૧૪		
વાંકી	૧૮૬૩	૨૭૯-૨૮૦		
વાંકું	૧૯૧૪	૨૮૭-૨૮૮		
વાંકી	૪૦૨૯	૬૦૭-૬૦૮		
વાંકી	૪૦૮૪	૬૧૫-૬૧૬		
વાંકી	૧૧૭૯	૧૭૧-૧૭૨		
વાંકી	૧૪૨૦	૨૦૫-૨૦૬		
વાંકી	૬૨૫	૯૧-૯૨		
વાંકી	૧૬૩૩	૨૮૯-૨૯૦		
વાંકીવદર	૧૪૫૪	૨૧૧-૨૧૨		
વાંકી	૧૯૫૫	૨૯૩-૨૯૪		
વાંકી	૧૯૮૧	૨૯૭-૨૯૮		
વાંકી	૧૭૪	૯૯-૧૦૦		
વાંકી	૩૯૮૩	૬૦૧-૬૦૨		
વાંકી	૬૧૦	૮૯-૯૦		
વાંકી (સેટ)	૩૮૨૫-૩૮૨૬	૫૬૭-૫૬૮		
વાંકી	૮૬૭	૧૨૭-૧૨૮		
વાંકી	૧૯૭૪	૨૯૫-૨૯૬		
વાંકી	૪૮૦	૬૩-૬૪		
વાંકી	૫૮૩	૮૫-૮૬		
વાંકી	૩૬૫-૩૬૬	૫૧-૫૨		
વાંકી	૧૫૩૨-૧૫૩૩	૨૨૩-૨૨૪	૫૮	૯૮
વાંકી	૧૬૭૧-૧૬૭૨	૪૨૮	૬૫૧-૬૫૨	
વાંકી	૩૭૯૬-૩૭૯૭	૫૬૩-૫૬૪		
વાંકી	૩૯૯૨	૬૦૧-૬૦૨		
વાંકી	૧૯૮૨	૨૯૭-૨૯૮		
વાંકી	૨૫૫૨	૩૮૧-૩૮૨		
વાંકી	૪૧૧૦-૪૧૧૧	૬૧૯-૬૨૦		
વાંકી	૪૧૦૬	૬૧૭-૬૧૮		
વાંકી	૪૧૦૮	૬૧૯-૬૨૦		
વાંકી	૩૦૦૦	૪૪૫-૪૪૬		
વાંકી	૨૯૮૫	૪૪૩-૪૪૪		
વાંકી	૩૦૦૪	૪૭૯-૪૮૦		
વાંકી	૨૮૧૧-૨૮૧૨	૪૭૯-૪૮૦		
વાંકી	૨૩૬૬-૨૩૬૭	૩૫૫-૩૫૬		
વાંકી	૧૮૩૮	૨૭૩-૨૭૪		
વાંકી (વાણી)	૩૯૧૮	૫૯૧-૫૯૨		
વાંકી (વાણી)	૩૨૬૮	૫૯૧-૫૯૨		

ગામનું નામ	કોઠાના આંક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ.નં. ગામ નં.	ચિ.નં. પૂ.નં.	ગામનું નામ	કોઠાના આંક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ.નં. ગામ નં.	ચિ.નં. પૂ.નં.
સિદ્ધોદ (સાંદર)	૩૨૯૯	૯૯૧-૪૯૨			સગાસગા	૧૯૪૯	૨૯૧-૧૯૨		
સિદ્ધોદ	૧૬૬૬-૧૬૬૮	૨૯૭-૨૯૮			સગાપાંદા	૩૬૬૩	૫૪૫-૫૪૬		
સીઆ	૩૧૬૮	૪૭૭-૪૭૮			સાતના	૪૨૧૧	૬૩૯-૬૪૦		
સીમેરી	૩૧૫૪	૮૭૧-૪૭૨			સગલાસજી	૧૦૬૪-૧૦૬૫	૧૫૫-૧૫૬		
સીમોગાદાઉન	૪૧૩૮	૬૨૫-૬૨૬			સાપાપરા	૨૯૫૦	૪૩૯-૪૪૦		
સીરાળા	૪૦૩૬	૬૦૭-૬૦૮			સેનારો	૪૦૧૧-૪૦૧૨	૬૦૫-૬૦૬	૨૨૦	૩૮૩
સીરર (ધોનડી)	૩૯૩૬	૫૯૫-૫૯૬			સથાજી	૩૮૦૩	૫૬૩-૫૬૪		
સુકસતીધ	૪૮૭૭	૬૯-૭૦			સકારા	૨૫૭૧	૩૮૫-૩૮૬		
સેભાવ	૪૧૬૯	૬૩૩-૬૩૪			સનખતરો	૩૮૬૧	૫૭૫-૫૭૬		
સેનવા	૨૨૨૪	૩૩૩-૩૩૪			સનપદ	૩૦૦૫	૪૪૭-૪૪૮		
સેરમદ	૫૨૧૯	૩૩૩-૩૩૪			સનવાડ	૩૭૭૩	૫૫૬-૫૬૦		
સેરડી	૧૬૬૩	૫૯૦-૨૯૪			સજાડીઆ	૧૭૫૫	૨૫૬-૨૬૦		
સેરપુર	૮૫૧૧	૩૭૭-૩૭૮			સમઠિ	૧૩૬૩	૧૬૫-૧૬૬		
સેમગાવ	૪૦૦૧	૬૦૫-૬૦૬			સમદડી	૨૧૭૬-૨૧૭૮	૩૭૭-૩૭૮		
સેપુરકા	૧૦૩૭	૬૧૫-૬૧૬			સમતી	૪૬૬	૬૭-૬૮		
સેકરપુર	૪૦૬૧	૧૦૬-૧૦૭	૨૪૪	૮૩૧	સમરોરપુર	૩૯૮૧	૬૦૧-૬૦૨		
સાખલપુર	૧૧૩૪	૧૬૫-૧૬૬	૩૯	૭૨	સમાના	૩૯૦૨-૩૯૦૩	૫૮૦-૫૮૪		
સાખધર	૮૯૮	૧૩૧-૧૩૨	૨૨	૧૭	સપી	૮૯૫	૧૨૯-૧૩૦		
સાંજુગદ	૬૮૧૯	૫૬૫-૫૬૬			સપીના બેઠા	૩૫૧૧	૫૨૩-૫૨૪		
સાકર	૪૮૮૮	૫૮૧-૫૮૨			સમતારીખર	૪૩૨૫	૬૫૬-૬૬૯	૨૫૧	૪૮૮
સાગ	૫૮૦૩	૧૦૭-૪૦૮			સમત	૭૬૬૬	૧૬૩-૩૬૪		
સાંતપરગદ	૨૦૧૩	૩૬૧-૩૬૨			સંગાઉ	૮૩૬	૧૨૧-૨૨૨		
સાંતપરગદ : કાંચી			૩૬૪		સરદી	૧૨૧૫	૧૮૫-૧૮૬		
સાવતી			૪૮૧		સરગોજ	૧૧૧૭	૧૭૧-૧૭૨		
સાવતીઓ			૪૮૧		સરકાઈ	૧૨૮૯	૧૮૭-૧૮૮		
સકતપુર	૨૬૫૫	૫૫૫-૫૫૬			સરકાવ	૧૨૨૧	૧૭૬-૧૮૦		
સકરગ	૧૭૭૭	૫૫૫-૫૫૬			સરકારપદ	૩૬૨૦	૫૩૯-૫૪૦		
સકરોજી	૫૮૮૦	૬૨૬-૬૨૪			સરકારપુર	૧૨૩૯	૧૮૧-૧૮૨		
સકરોડી	૬૦૦૫	૫૬૬-૫૬૭			સરકારસાંદર	૨૪૫૬-૨૪૫૭	૩૬૭-૩૬૮		
સગોરિયા	૫૩૦૫	૩૬૫-૩૬૬			સરપાન	૧૪૮૭	૨૧૫-૨૧૬		
સગારા	૩૯૦૬	૫૮૩-૫૮૪			સરભોજ	૫૯૦	૮૭-૮૮		
સગદરી	૨૧૬૬-૨૧૭૦	૩૭૭-૩૭૮			સરવાડ	૨૫૮૪	૩૮૫-૩૮૬		
સગુલી	૨૧૪૦	૩૨૩-૩૨૪			સરવાનીઆ (મહારાજ)	૩૭૭૦	૫૫૧-૫૫૨		
સજુપા	૨૦૦૭	૨૬૬-૩૦૦			સરકો	૩૧૭૪	૪૦૫-૪૦૬		
સજુપાડ	૮૨૮	૧૨૧-૧૨૨			સરવાગ	૧૪૪૭	૨૦૬-૨૧૦		
સજુપાડા	૩૦૪૯	૪૫૩-૪૫૪			સર	૧૪૫૧	૨૧૧-૨૧૨		
સજુસરા	૧૭૪૨	૨૬૫-૨૬૬			સરાગા	૨૫૮૮	૩૮૭-૩૮૮		
					સરિપદ	૮૫૧૭	૧૨૫-૧૨૬		
					સરીગામ	૬૧૮	૬૧-૬૨		
					સરેગામ	૭૨૮	૧૦૭-૧૦૮	૧૨	૩૪
					સરેના	૪૨૪૭	૧૫૧-૧૫૨		
					સરમકાદ	૭૮૧	૧૩૩-૧૩૪		
					સસાલ	૧૩૦૮	૧૮૬-૧૮૭		
					સસોદરિયા	૨૮૮૭	૪૨૬-૪૩૦		

આમળું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ. નં. ચિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.	આમળું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૂ. નં.	ચિ. નં. ચિ. નં. આમ નં. પૂ. નં.
સહોદા	૩૫૯૬	૫૩૫-૫૩૬		સારંગી	૩૨૦૯	૪૭૯-૪૮૦	
સાહુબર	૩૫૦૮	૫૨૩-૫૨૪		સાસડી	૧૨૧૬	૧૭૭-૧૭૮	
સહ્યા	૭૪૦	૧૦૭-૧૦૮		સાલમગઢ	૩૧૬૭	૪૭૩-૪૭૪	
સવળા	૩૦૩૭	૪૫૧-૪૫૨		સાલદિયા	૨૭૦૫	૪૦૫-૪૦૬	
સવરસા	૨૮૬૫	૪૨૭-૪૨૮		સાલાવાસ	૨૨૪૮	૩૩૭-૩૩૮	
સવાઈ આધવપુરા	૨૩૭૧-૨૩૭૩	૩૫૫-૩૫૬		સાલરંગે ડહા	૧૭૧૭	૨૫૫-૨૫૬	
સવાળા	૧૦૪૩	૧૫૩-૧૫૪		સાવળુ	૩૩૬૭	૫૦૫-૫૦૬	
સહાદા	૩૭૬૧	૫૫૯-૫૬૦		સાવર	૨૫૬૯-૨૫૭૦	૩૮૩-૩૮૪	
સાખનલી	૩૧૬૯	૪૭૩-૪૭૪		સાવા	૩૭૧૭	૫૫૩-૫૫૪	
સામનલી	૩૪૨૨	૫૦૯-૫૧૦		સાસમ	૭૩૪	૧૦૭-૧૦૮	
સામર	૪૨૦૯	૬૩૯-૬૪૦		સાહા	૪૧૧૩	૬૧૬-૬૨૦	
સામવાડા	૩૮૪૨	૫૬૯-૫૭૦		સિયાનવાસલ	૪૧૨૧	૬૨૩-૬૨૪	૨૩૦ ૩૬૦
સામોદિયા	૩૧૪૬	૪૭૧-૪૭૨	૧૭૨ ૩૧૬	સિદ્ધપુર	૧૧૦૪-૧૧૦૫	૧૬૧-૧૬૨	૩૪ ૬૬
સાચાર	૩૦૯૧-૩૦૯૫	૪૫૯-૪૬૦	૧૬૩ ૩૦૩	સિનાલી	૩૯૨૫	૫૯૩-૫૯૪	
સામપુર	૩૩૬૦	૪૯૯-૫૦૦		સિયાળી	૧૪૩૦	૨૦૭-૨૦૮	
સાકળા	૨૪૯૯	૩૫-૩૬		સિયાળી	૨૧૨૮	૩૨૧-૩૨૨	
સામવાડા	૨૯૩૩	૪૪૩-૪૪૪		સિયાના	૪૨૦૨-૪૨૦૩	૩૩૧-૩૩૨	
સામવાડા (જુલું)			૨૫૧	સિયાલિકાંઠા	૬૮૫૯	૫૭૫-૫૭૬	૧૯૮ ૩૫૫
સામીડ	૧૨૭૪	૧૮૫-૧૮૬		સિરપુર-મ્પતરીકાંઠા	૪૧૭૦	૬૩૧-૬૩૨	૨૩૮ ૪૦૫
સામીડ	૧૧૭૩-૧૧૭૪	૧૭૧-૧૭૨		સિરોહી	૭૬૨૧-૭૬૨૩	૬૩૫-૬૩૬	૧૨૫ ૭૬૬
સાતમ	૬૨૭	૯૩-૯૪		સોડા			૧૪૬
સાતસામી	૩૦૯૦	૪૫૯-૪૬૦	૧૬૨ ૩૦૩	સીક દરાવાદ	૪૧૬૯	૬૨૭-૬૨૮	
સાથીઆ	૩૬૧૦	૫૩૭-૫૩૮		સીક દરાવાદ	૪૨૬૯	૬૪૯-૬૫૦	
સાથીઆ	૨૨૩૧	૩૩૫-૩૩૬		સીનાપુર	૧૧૭૮	૧૭૧-૧૭૨	
સાહા	૩૫૬૮	૫૩૧-૫૩૨		સીનામી	૨૩૩૨-૨૩૩૫	૩૪૬-૩૪૭	
સાહાદી	૨૭૬૬-૨૭૭૪	૪૮૩-૪૮૪		સીનામી	૩૦૭૧-૩૦૭૪	૫૦૧-૫૦૨	
સાદરા	૧૨૭૯	૧૮૭-૧૮૮		સોધરમ	૩૦૧૩	૪૪૭-૪૪૮	
સાધલી	૪૩૩	૬૧-૬૨		સીનાર	૪૨૫-૪૨૬	૬૧-૬૨	
સાધી	૪૫૧૧	૬૩-૬૪		સોમર	૩૬૬૬-૩૬૭૦	૫૬૬-૬૦૦	
સાળરમની (રામનગર)	૧૩૯૨	૪૦૧-૪૦૨		સીપાર	૧૦૫૬	૧૫૩-૧૫૪	
સાળસા	૩૮૨૮	૫૬૭-૫૬૮		નામરાવના	૩૬૧૫	૪૬૩-૪૬૪	
સાળસી	૧૩૧૭-૧૩૧૮	૧૬૬-૧૬૭		સીરસ	૨૬૭૧	૩૬૬-૩૭૦	
સાલરાઈ	૧૬૩૭	૨૯૧-૨૯૨		સીરીઆરી	૨૬૬૪	૩૬૫-૩૬૬	
સામપિયાળી	૧૯૫૯	૨૯૫-૨૯૬		સોગંડા	૩૦૫૦	૪૫૩-૪૫૪	
સામદામંદર	૬૨૪	૯૧-૯૨		સીરદર	૩૦૦૧-૩૦૦૨	૪૮૫-૪૮૬	
સામેના	૧૦૭૦	૧૫૭-૧૫૮		સોલંમડ	૩૪૪૭	૫૬૧-૫૬૨	
સામેની	૧૨૮૧	૧૮૭-૧૮૮		સોવની	૪૨૦૧	૬૩૭-૬૩૮	
સામળુ	૫૬૬	૮૭-૮૮		સોવની	૪૨૨૪	૬૪૧-૬૪૨	
સામરા	૩૫૭૬-૩૫૭૮	૫૩૩-૫૩૪		સોવાસ	૨૬૫૪	૩૬૫-૩૬૬	
સામલા	૧૪૬૨	૨૧૧-૨૧૨		સોવિશ	૨૯૭૪	૪૪૩-૪૪૪	૧૪૪ ૨૬૬
સામલા	૨૮૫૦-૨૮૫૧	૪૨૫-૪૨૬		સીસરાળા	૭૭૮	૧૧૩-૧૧૪	
સારસા	૨૬૬	૪૧-૪૨		સીસારામા	૩૫૨૬	૪૨૫-૪૨૬	
સારંગપુર	૩૩૬૧	૫૦૧-૫૦૨		સીસોદરા	૬૩૧-૬૩૨	૬૩-૬૪	

ગામનું નામ	કેહાનો આંક	કેહા પુ. નં.	વિ. નં. ગામ નં. પુ. નં.	ગામનું નામ	કેહાનો આંક	કેહા પુ. નં.	વિ. નં. ગામ નં. પુ. નં.
સોસોદા	૩૬૫૨	૫૪૩-૫૮૦		સોઢસિયા	૨૫૮૯	૩૮૭-૩૮૮	
સુમગામ	૮૨૧	૧૧૯-૧૨૦		સોજનગડ	૨૫૬૦	૩૮૩-૩૮૪	
સુખા	૩૧૭૦	૪૭૩-૪૭૮		સોજનસોડી	૨૫૪૨-૨૫૫૧	૩૭૯-૩૮૨	
સુજનગડ	૨૪૮-૨૪૯૦	૩૬૧-૩૬૨		સોજા	૧૨૧૯	૧૭૭-૧૭૮	
સુજનપુરા	૨૩૪૯	૩૫૧-૩૫૨		સોજીના	૨૭૭	૩૯-૪૦	
સુજનપર	૧૯૨૫	૨૮૯-૨૯૦		સોનઈ	૩૯૮૨	૧૦૧-૧૦૨	
સુજનપુર મડી	૩૨૯૫	૪૯૧-૪૯૨		સોનમઢ	૧૭૩૯	૨૫૭-૨૫૮	
સુજનપુર શહેર	૩૨૯૬	૪૯૧-૪૯૨		સોનચુકા			
સુણવ	૨૮૩	૩૯-૪૦		સોલાપુર	૮૦૭૭-૪૦૭૯	૬૧૩-૬૧૪	
સુથરી	૧૯૧૨	૨૮૭-૨૮૮	૭૧ ૧૪૧	સોલાપુર	૪૦૯૬	૬૧૭-૬૧૮	
સદામડા	૧૪૬૩	૨૧૩-૨૧૪		સાખવાલી	૨૮૩૩	૪૨૩-૪૨૪	
સદાસણા	૧૦૬૦	૧૫૫-૧૫૬		સાખારી	૯૨૬	૧૩૫-૧૩૬	
સુનામ	૩૯૦૧	૫૮૩-૫૮૪		સાંગમોર	૩૯૮૯	૧૦૧-૧૦૨	
સુનોલ	૩૪૮૪	૫૧૩-૫૧૪		સાંગસરા	૩૬૮૬	૫૪૯-૫૫૦	
સુપા (કેડગામ)	૩૯૪૨	૫૯૫-૫૯૬		સાંઆમઢ	૩૮૧૦	૫૬૫-૫૬૬	
સુપા (પવારનાં)	૩૯૭૭	૫૯૬-૬૦૦		સાંજા	૩૩૬૯	૫૦૧-૫૦૨	
સુમર	૨૬૫૩	૩૯૫-૩૯૬		સાંડેર	૧૧૩૦	૧૬૫-૧૬૬	૩૮ ૮૧
સુમરપુર (જૂનું)	૨૭૪૧	૪૦૯-૪૧૦		સાંધાડા	૨૩૬૧	૩૫૩-૩૫૪	
સુમરપુર (નવું)	૨૭૪૨-૨૭૪૬	૮૦૯-૪૧૦		સાંડેરા	૮૬૧	૧૨૫-૧૨૬	
સુરંગ	૪૯૬-૫૬૯	૭૧-૮૪	૧૦ ૨૯	સાંઢિયા	૨૬૦૩	૩૮૯-૩૯૦	
સુરંગપઢ	૨૪૬૫	૩૬૯-૩૭૦		સાંઢિયપુર	૧૩૩૬	૧૯૩-૧૯૪	
સુરપગઢજ (જાનાપુર)	૮૩૮૦	૬૬૭-૬૬૮		સાંઢેલી	૮૦૪૦-૪૦૪૨	૧૦૬-૧૦૭	૨૨૨ ૩૮૪
સુનાપા	૨૧૬૧	૩૨૯-૩૩૦		સાંઢાનેર	૨૨૯૪-૨૨૯૫	૩૪૫-૩૪૬	
સુનાપનાં	૦૫૫૫	૩૯૧-૩૯૨		સાંઢાનેર	૩૭૫૧-૩૭૫૪	૫૫૧-૫૫૮	
સુરોસાન	૮૩૦	૧૨૧-૧૨૨		સાંઢારી	૨૭૦૮	૪૦૫-૪૦૬	
સુરોસ	૧૧૬૦	૧૬૯-૧૭૦		સાંઢેરાવ	૨૭૨૭-૨૭૨૮	૪૦૭-૪૦૮	૧૦૪ ૨૧૨
સુજાણા	૩૭૫૪	૫૫૭-૫૫૮		સાંઢપુર	૩૦૧૯	૪૮૯-૪૯૦	૧૫૩ ૨૭૭
સુસારી	૩૨૨૭	૪૮૧-૪૮૨		સાંઢપુર	૨૦૦૮-૨૦૧૧	૨૯૯-૩૦૨	
સુરજ	૧૧૯૭	૧૭૫-૧૭૬		સાંઢાકુડા	૬૭૪	૯૯-૧૦૦	
સુરેષ પહાડ			૫૦૧	સાંઢા	૧૩૯૦	૨૦૧-૨૦૨	
સુરજપુર	૧૧૬૪	૨૧૩-૨૧૪		સાંઢલ	૧૧૮૬	૧૭૩-૧૭૪	
સુરુડા	૧૭૧૩	૨૫૫-૨૫૬		સાંઢા	૨૪૭૨	૩૭૧-૩૭૨	
સુદાંયા	૨૮૮૧	૬૨૯-૬૩૦		સાંઢા	૧૬૨૬	૨૮૯-૨૯૦	
સુદાં	૩૫૮૧	૫૩૩-૫૩૪		સાંઢાપુ	૧૯૧૨	૨૮૫-૨૮૬	
સુદાંસિયા	૩૧૪૮	૪૭૧-૪૭૨	૧૭૩ ૩૧૬	સાંઢાર	૨૪૭૪	૩૪૧-૩૪૨	
સુરુયા	૨૮૫૮	૬૨૫-૬૨૬		સાંઢા	૧૯૩૧	૨૮૯-૨૯૦	
સુરુસા	૧૨૨૬	૧૭૯-૧૮૦	૪૫ ૭૭	સાંઢલના	૨૬૫૯	૩૭૭-૩૭૮	
સુદાંવાડા	૩૦૫૬	૬૫૫-૬૫૬	૧૫૯ ૨૯૮	સાંઢર	૩૧૬૯	૪૭૭-૪૭૮	
સુદાંવા	૩૧૫૬-૩૧૫૭	૪૭૧-૪૭૨		સિંધુ	૩૬૫૯	૫૪૫-૫૪૬	
સુદાંવાડી	૨૬૭૩-૨૬૭૪	૩૯૯-૪૦૦	૧૦૨ ૨૧૦	સિંધુપુરો (સારનાથ)			૪૩૬
સુદાંવો	૩૬૦૮-૩૬૦૯	૫૩૭-૫૩૮					
સુદાંવો	૨૬૭૯	૪૦૧-૪૦૨	૧૦૩ ૨૧૧	સીંચપુર	૩૬૮૦	૫૪૭-૫૪૮	

આમતું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૃ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પૃ. નં.	આમતું નામ	કોઠાનો આંક	કોઠા પૃ. નં.	વિ. નં. આમ નં. પૃ. નં.
સીંગોલી	૩૬૭૮	૫૪૭-૫૪૮		હરિતનાપુર	૪૨૭૫	૧૫૧-૧૫૨	૨૫૫ ૪૬૩
સીંદર	૨૭૨૯	૮૦૭-૮૦૮		હાળવદ	૧૪૫૨	૨૧૧-૨૧૨	
સીંધાડી	૧૯૧૬	૨૮૭-૨૮૮		હાટપીપલા	૩૨૬૬	૪૮૮-૪૮૮	
મુંડા	૨૮૩૨	૪૨૩-૪૨૪		હાડેત	૩૦૬૬	૪૫૯-૪૬૦	
સુંદરિવાણા	૧૪૧૫	૨૦૫-૨૦૬		હાથરસ (સીડી)	૪૨૬૫	૧૪૯-૧૫૦	
સેથીઆ	૪૩૮૬	૬૬૯-૬૭૦		હાયા	૧૩૦૯	૧૯૧-૧૯૨	
સેભ	૨૩૭૭	૩૫૭-૩૫૮		હાપુડ	૪૨૭૩	૬૫૧-૬૫૨	
ચાકરા	૩૦૦૬	૪૪૭-૪૮૮		હાંરીજ	૯૧૧	૧૩૩-૧૩૪	૨૪ ૫૧
ચલકુંગિરિ			૪૫૯	હાલો	૩૯૦૮	૫૮૭-૫૮૮	૨૧૪ ૩૭૨
હામલીઆ	૧૫૨૨	૨૨૧-૨૨૨		હાલાપુર	૧૯૩૬	૨૯૧-૨૯૨	
હાલ	૩૧૬૦	૪૬૧-૪૬૨		હાલામંજસ	૧૯૬૨	૨૧૩-૨૯૪	
હાણાદ્રા (અણાદ્રા)	૩૦૫૫	૪૫૫-૪૫૬	૧૫૮ ૨૬૬	હાલાનાડા	૨૯૯૮	૪૪૫-૪૪૬	
હાનારા	૩૧૫૦	૬૭૧-૪૭૨		હાલીઆ	૧૨૭૭	૧૨૫-૧૮૬	
હાગનીઆ	૪૪૨૩	૫૦૬-૫૦૭		દાંડાપુર	૨૦૯	૨૬-૩૦	
હાથિવાણા	૩૬૮૩	૫૪૭-૫૪૮		હાથલી	૧૦૧૦-૧૦૧૧	૬૧૧-૬૧૨	૨૫૫ ૩૮૬
હાનુમાનગદ	૨૪૬૬	૩૧૯-૩૨૦		દુરડા	૨૦૯૦-૨૦૯૧	૩૮૯-૩૯૦	
હાનીગદ	૩૬૪૮	૫૮૩-૫૮૪		દુદ્રાપાદ	૧૧૦૧-૧૧૦૨	૬૨૭-૬૨૮	૨૩૪ ૩૯૫
હરખજના મુવાડા	૧૨૬૨	૧૮૩-૧૮૪		દુરિયાપુર	૧૮૧૦-૧૮૧૩	૫૮૧-૫૮૨	૨૦૬ ૩૮૮
હરજી	૨૮૬૬-૨૮૬૭	૫૨૭-૪૨૮		દોસગાનાદ	૪૨૨૩	૬૦૧-૬૦૨	
હરડા	૪૨૨૬	૬૮૧-૬૮૨		દાસિનપુર	૩૩૪૮	૬૯૯-૫૦૦	
હરેલ	૩૭૫૩	૫૫૭-૫૫૮		દાસિત	૪૮૯	૬૯-૭૦	
હરસાર	૨૫૨૪	૩૭૭-૩૭૮		દામનનગર	૧૨૯૮-૧૨૯૯	૧૮૯-૧૯૦	
હરસાલ	૧૦૫૨	૧૮૩-૧૮૪		દામનપાટ	૫૬૮૧	૬૩૫-૬૩૬	
હરસાલાવ	૨૨૪૪	૩૯૦-૩૯૦		દાંડાના સીડી	૨૩૧૦	૩૫૫-૩૫૬	
હરસાલી	૧૨૦	૧૮૩-૧૮૪					
હાંપુર			૨૦૪				
હરિતકુંડી-હરુડી-નાના મહાલી	૨૬૧૦	૬૬૬-૮૦૦	૧૦૧ ૨૦૬				

નોંધ:—આ સ્તંભોમાં જે નાના અક્ષરો (પાછકા)માં ગણનાનાં નામો છે, તે માત્ર કોઠાઓમાં આપવા છે, પરંતુ જે નામો બહા મોટા અક્ષરો (પાછકા બેક)માં આપેલાં છે તે નામો કોઠાઓમાં આપવા ઉપરાંત એ વિશે વિશેષનોંધમાં વર્ણવે આપેલું છે, જેમાં ગામ નંબર અને વિશેષનોંધના યજ્ઞ નંબર પણ અવગણ્ય છે. વળી, જે ગામોનાં નામો પાનપા નાના મોટા અક્ષરો (સવર્ણ)માં આપેલાં છે, તે નામો કોઠાઓમાં નથી; કેમકે તે સ્થળો આજે જેનાં માટે વિષમ, નામસેલ કે પાડિન બનેલાં છે છતાં તેનું વર્ણન તે તે યુગ ઉપર નજીકના મુખ્ય ગામના પેટામાં આપેલું છે. પેટામાં આપેલાં ગામનાં નામોનો સંબંધનંબર ત્યાં આપ્યો નથી, જે અમે સાચીની વિશેષનોંધસ્ત્રીમાં તે તે ગામના નામ સાથે દર્શાવ્યા છે.

જૈન તીર્થ સર્વ સંગ્રહ

તીર્થ-મંદિર-મૂર્તિરચના અવલોકન

ભારતવર્ષના ધર્મોમાં જૈનધર્મ અને જૈનદર્શન પોતાનું અનોખું સ્થાન ધરાવે છે. એણે પોતાની આધ્યાત્મિક અને તાત્વિક મોલિક વિવેચનાઓથી આખા વિશ્વનું લક્ષ વર્ષોથી પોતાના તરફ ખેંચ્યું છે ને પોતાના આંગણે દૂરદૂરથી અભ્યાસીઓને નોતર્યા છે.

આ જૈનધર્મનો ભારતવર્ષમાં અનેકાંગી ફાળો છે. પોતાના તાત્વિક અને વિશ્વખુલ્લની સ્થાપનાને યોગ્ય ઉદાર સિદ્ધાંતો રજૂ કરતા આગમશ્રેણી દ્વારા તત્ત્વજ્ઞાનના ક્ષેત્રમાં જેમ ભારતવર્ષના ધર્મોમાં એણે અમૂલ્ય ફાળો આપ્યો છે એમ એણે સર્વેલાં મંદિરાવલીઓથી શોભતાં ને અવેર-અહિંસાનો ઉપદેશ દેતી પ્રશ્નમરસનિમગ્ન જનપ્રતિભાઓથી ઓપતાં તીર્થધામો દ્વારા પણ સાંસ્કૃતિક પરંપરામાં પોતાનો હિસ્સો શોભાવી રીતે નોંધાવ્યો છે. ગાદ અરહુચો, ફળદુપ કોત્રો, ગગનચુંબી પર્વતો, પુણ્યસંલિલ સરિતાઓ ને નિર્મળ પ્રકૃતિકોત્રો વચ્ચે રથેલી^૧ આ મંદિરાવલી પુરાણ કાળથી પોતાના ઉપાસકોના ઐહિક અને પારલૌકિક કલ્યાણ કરવા સાથે, શિષ્ટ-સ્થાપત્ય અને કળાવેલવના વિકાસના નમૂનારૂપ બનેલ છે. પરમ કલ્યાણ ને પરમ કળાનાં આ સ્થાપત્યો નીચે દુનિયાના દેશો સુગમ બની બન્યે એવો ઇતિહાસ કંઠારેલો છે. કાળના હાથે અખંડિત રહેલાં ચૈત્યો ને જીર્ણોદ્ધાર પામેલાં ને પામતાં આ મંદિરાના પ્રત્યેક પાષાણમાં પુરાતત્ત્વવિદો અને ઇતિહાસકારો કોઈ મહાન યુગપરંપરા સંજીવ થતી આજે પણ ઊઠેલી રહ્યા છે.

આત્મકલ્યાણનાં આ જીવંત સ્મારકો કે તીર્થોભાવનાનાં જે પ્રમાણે જૈન અનુશ્રુતિઓમાંથી મળી આવે છે^૨ એ ઉપરથી તીર્થોભાવના મૂળ જૈન સંધને આભારી હોય અને જૈન સંસ્કૃતિમાંથી એ ભાવનાએ પોષણ મેળવી એના સંરક્ષણ અને સંવર્ધનની પરંપરાને આજ સુધી જીવિત રાખી હોય એમ લાગે છે.

જૈન શ્રેયોના અધ્યયનથી જણાય છે કે જૈન મહાત્માઓ નગરની ગહાર જંગલમાં કે પર્વતની શુક્રાઓમાં આત્મસાક્ષાત્કાર કરવા યોગસમાધિ લગાવતા ને છેવટે કેવળજ્ઞાનની ઉચ્ચ દશા પ્રાપ્ત કરતા. એવા કેવળજ્ઞાની મહાત્માઓ પાસેથી આત્મજ્ઞાન મેળવવા જૈન સંધ ત્યાં અવરજવર કરતો ને એવા જ્ઞાનીઓની પર્ષદા રચતો; જેને જૈન શાઓમાં ‘સમવસરણ’ કહેવામાં આવે છે. તેમનું એવા સ્થળે નિર્વાણ થતાં એ વિશ્વવંદ્ય પુરુષોની ચિરસ્મૃતિમાંથી આત્મકલ્યાણની પ્રેરણા મેળવવા જૈન સંધ સદા હાજિરાપરાયણ રહેતો.

જૈન શાઓમાં ‘તીર્થંતે અનેતેતિ તીર્થંમ્’ એવી તીર્થની વ્યુત્પત્તિ કરી છે. અર્થાત—જેના વડે સંસારથી તરી

૧. “પ્રતિષ્ઠાસાર” ગ્રંથમાં જિનમંદિર બનાવવાનાં સ્થળોનો નિર્દેશ આ પ્રકારે મળે છે :—

“જનમ-વિષ્કમળસ્વાન-જ્ઞાન-નિર્વાણમુખિય । અન્વેષુ પુણ્યદેસેષુ, નહીકલે નણેષુ ॥
પ્રમાદિજાલિવેષેષુ, સમુદ્રપ્રલિન્દેષુ ॥ અન્વેષુ લા મનોરેષુ, કારણેશ્વિયમંદિરમ્ ॥”

૨. પ્રાચીન આગમશાસ્ત્રોમાં તીર્થોની નોંધ આ રીતે મળે છે :

“હાતવ-કચ્છિતે, મયગવપે વ ધમ્મચક્રે વ । પાશરહાવતગ્ગં, વસણવાં વ વદામિ ॥”

—મગાધપદે વશાંકુઠ્ઠવર્તિનિ । તથા લગ્ગિલ્લયાં વર્મચક્રે તથા અદિપ્પટગ્ગાં વાષાનાથસ્ય જરણેન્નમદિમાણવાને ॥ —“આચારાંમનિપુરુકિત”

“ઉત્તરાવહે ધમ્મચક્રે, મયુરાપે વેલ્લિમ્મિઓ થસો । કોહણાપે ચિંતકામિપંથિયા, તિલ્લંકણા વા જમ્મમુખિઓ ॥” —“નિશીથચૂળિ”

ઉત્તમપત-ગિરનાર સિવાવાનાં અષ્ટાપદ, મનમપદ, ધર્મચક્ર, રથાવત^૩ નગ, અમરોતપદ, અયુરાતો કેવલનિર્મલ રત્નપ કોસલની જીવંતવાણીની પ્રતિમા વગેરે તીર્થો આજે આજાત છે—તેનો વિચ્છેદ થયો એમ સમજવું રહ્યું.

શંખ, દીપકો ને નંદાવર્તની ચિત્રમાળા, લલિતકળાનાં આભૂષણો, શાસ્ત્રો ને યજુર્-ષીઓની હારમાળા આલેખી છે ને ઉર્ધ્વગામી આદરોર્ણ ઉદ્દેશપૂર્વક શિખરોની શ્રેણીએ રચેલી ભેવાય છે. આવા મંદિરો દ્વારા જૈનધર્મ પોતાની ભાવપ્રધાન કળાની પરંપરા, સૌંદર્યની પ્રભુલિકા અને ધર્મનું આભિમાન્ય વિશિષ્ટ પ્રકારે પ્રગટ કર્યું છે. જેઓને ભૂતકાળ પવિત્ર અને ઉત્કળવળ હતો એવા વીતરાગ ભગવાનનાં મંદિરો દ્વારા આધ્યાત્મની પ્રબળે સાહાર, સદાચાર ને સંસ્કારી બની ભવિષ્યકાળ ઉત્કળવળ બનાવવાનો—તમસૂનો પરિત્યાગ, રજસૂનું હમન અને સત્ત્વગુણના પ્રાકટ્યનો આદેશ યુગેથી મળ્યા કર્યો છે ને એ દ્વારા જીવનના વિશુદ્ધ આનંદની રસલહણ વહેતી કરી છે.

આવા વિભૂતિમાન પ્રત્યેક તીર્થ, પ્રત્યેક પહાડ ને પ્રત્યેક મંદિરાવલી એ જૈનધર્મનો—જૈન સમાજની સભ્યતા, ધર્મભાવના ને વિચારપરંપરાનો ઇતિહાસ રજૂ કરે છે. જૈનોનાં ઉત્થાન ને વિકાસ ત્યાંના જ પશ્ચરે પર, એની આસપાસની ભૂમિ પર, ત્યાંના ખડેરો ને ઉદ્યાનો પર આલેખાયેલા પડંબો છે. આંખ હોય તે નિહાળી શકે, શ્રુતિ હોય તે સમજી શકે, સ્મૃતિ હોય તે નાણી શકે.

આને ભારતવર્ષની આરે દિશામાં જૈન સ્તેતાંબર મંદિરોની લગભગ ૫૦૦૦ અનુપમ ઈમારતો ઊભી છે ને જે દેવમંદિરો ભૂગર્ભમાં ભળી બધાં કે બીજાના હાથ તળે પડ્યાં છે એની તો આમાં ગણતરીયે નથી.

આ “જૈન તીર્થ સર્વસ્વ” દ્વારા એ મહાન કાર્ય યત્નિયત પણ કરવાનો અભિલાષ છે. અલબત્ત, આ કાર્ય એટલું મહાન છે અને સાધનો એટલાં ટાંચ્યાં છે કે એને સર્વાંગપૂર્ણ કહી ન શકાય. છતાં ટૂંકી મર્યાદામાં પણ એ માર્ગે એક નમ્ર પ્રયાસ છે; એટલું જ કહેવું બસ છે.

ગૂર્જરભૂમિની મંદિરાવલી

ભારતવર્ષમાં ગુજરાત આજે ધર્મ, સંસ્કૃતિ ને કળાની ખાતમતમાં પોતાનું વિશિષ્ટ સ્થાન ધરાવે છે. એક કાળે મગધમાં એ જૈનધર્મનો પ્રચાર હરો એની ઝાંખી ગુજરાત આજે કરાવી રહ્યું છે.

ગુજરાત સદાકાળ એક છત્રછાયા નીચે રહ્યું નથી. ગુજરાત નામ તો ગૂર્જરોને રાજ્ય પ્રાપ્ત થયા પછી જ મળ્યું છે. આવાડા તેમજ સેલ્લેકીવંશના રાજત્વકાળમાં કેન્દ્ર, કાઠિયાવાડ અને ભિલમાળ—આગ્રુથી લઈને મહાનદી સુધીનો પ્રદેશ સામાન્યતઃ મેઘ જ નામે ઓળખાતો હતો, પરંતુ તે પહેલાં પ્રાચીન કાળથી આ પ્રદેશના સુખ ત્રણ ભાગ હતા; સૌરાષ્ટ્ર, હાલ અને આનંદપ્રદેશ. આ ત્રણે પ્રદેશો આજે ગૂર્જરભૂમિનું એકમ બની રહ્યાં છે.

આ ગૂર્જરભૂમિ આજે જૈનધર્મનું પ્રધાન કેન્દ્રધામ છે. જૈનોએ પોતાની સમગ્ર શક્તિ એના ઉપાસનામંદિરો પાછળ રેલાવી હઈ ગૂર્જરભૂમિને નંદાવન સમી બનાવી મૂકી છે. કેટલાંક સ્થળો તો બટાભર્યા લતામંડપો જેવાં મંદિરોનાં ઝુમખાંની સદિથી એમનાં કળાભક્તિ અને અપૂર્વ ત્યાગનું ગોરવ ધારી બેઠાં છે. નાનું ગામડું પણ એવા એકાદ મંદિરની રચનાથી નગરની શોભા ફાખવી રહ્યું હોય એમ જણાઈ આવે છે.

અતિપ્રાચીન કાળથી આ ભૂમિમાં જૈનધર્મનો પ્રસાર હતો એવી નોંધ જૈન ગ્રંથોમાંથી મળી આવે છે. જે કાળના ઉલ્લેખો આપણને સાંપડે છે એ કાળનો લાંબો ગાળો, રાજકાંતિઓ, ભૌગોલિક પરિવર્તનો, અસલનાં લોકડાનાં મંદિરોની રચના સામે હવા, પાણી અને ગરમીનાં લીધણુ આક્રમણો, ગર્જની હુમલાઓ તેમજ પ્રબળાં થતાં સ્થળાંતરોના કારણે પ્રાચીન યુગનાં પ્રમાણુ આપે એવું કોઈ અચોચ બની શકે તેની આશા રાખવી વધારે પડતી ગણાય. અલબત્ત, ઇતિહાસકાળની મળી આવતી પુરાતાત્વિક સામગ્રી એની પ્રાચીન પરંપરાની કંઈક ઝાંખી કરાવે છે.

પુરાતાત્વજ્ઞો જૈને ઇતિહાસકાળ પહેલાંનો યુગ કહે છે એ કાળમાં ભગવાન જયભદ્રે શશ્વજયગિરિની અનેકવાર સ્પર્ધા કરી હતી. એમના પુત્ર ચક્રવર્તી ભરતરાજે પ્રથમ તીર્થંકર શ્રીચપ્પભદ્રે ભગવાનનું રત્નસય રમણીય દેવમંદિર બંધાવ્યું હતું.^૧ ભગવાન જયભદ્રે પછી બીજા તીર્થંકરોએ અને મહાપુરુષોએ આ ભૂમિને પુનિત બનાવી હતી. એ જ

^૧ “શિવભગવાદિત્ય”

કારણ છે કે આ ગિરિની પવિત્રતાને મહિમા પરંપરાએ આજ સુધી જોનાના આબાહુલક હૃદય ઉપર ઊંચું અસન જમાવી બેઠા છે.

વીસમા તીર્થ^૨ કર યુનિયુક્તસ્થાત્રીના વારામાં ભુચકન્થ(ભરૂચ)માં જૈનધર્મે દેવ કે મનુષ્ય જ નહિ પરંતુ તિર્થથી માટે પણ જૈનધર્મનાં સિદ્ધાંત અલગ હોવાની પ્રતીતિ કરાવતાં તેમજ વિશળકૃત્વની સચરાચરની સુષ્ટિની વાતને તાદૃશ કરતાં ‘અધ્યાવયોધ’ અને ‘શકુનિકાવિહાર’ની ઘટનાના સ્મરણીય દેવપ્રસાદો જોવા કર્યા હતા. કાળથી છુટી બનેલા એ મહિરનો છેલ્લો ઉદાર મંત્રીસ્થર ઉદયનના પુત્ર મંત્રી આંગે (આમ્રબંદે) સં. ૧૨૨૧-૨૨ માં કરાવ્યો હતો, એના અંથસ્થ પુરાવાઓ જડી આવે છે.^૩

એ પછી ચાદવકાળ જેટલા પ્રાચીન કાળમાં શ્રીકૃષ્ણના પિતરાઈ ભાઈ બાવીશમા તીર્થ^૪ કર શ્રીઆરિહનેમિ ભગવાનને સંગ’પ દ્વારકા અને ગિરનાર સાથે હતો એવો ઉલ્લેખ પ્રાચીન ગ્રંથો કરે છે.^૫ ભગવાન આરિહનેમિએ ગિરનારમાં પોતાની સાધના આરંભી હતી ને તેમાંનાં દીક્ષા, કેવલગાન અને નિર્વાણ : એમ ત્રણ કથ્યાલોકોથી એ ભૂમિ પુજનીય બની હતી.^૬ એ સમયે ભટ્ટોએ જે સ્મારકો રચ્યાં તે કેટકેટલાયે ઉદારો પામ્યા પછી સિદ્ધરાજ જયસિંહના મંત્રી ને સોરઠના કંડનાયક સંભજન શેઠીએ સં. ૧૧૩૫ માં લાકડાના મહિરના સ્થાને આરસનું મહિર બંધાવ્યાના શિલાલેખીય અને અંથસ્થ પ્રમાણો સાંપડે છે.^૭

જૈન ગ્રંથોમાં જોનાં નામો જૈન ધામ તરીકે જોળખાય છે તે સુજળ દ્વારકા જેનું બીજું નામ કુશસ્થલી હતું તેનું વર્ણન જૈનસ્ત્રોત્રમાં આવે છે. દ્વીપાચન ઋષિએ દ્વારકાના વિનાશ કર્યો હોવાના ઉલ્લેખો પ્રાકાશ્ય અને જૈનગ્રંથોમાં મળી આવે છે. આજે આ સ્થાન વજ્જવેના ધામ તરીકે ઓળખાય છે. ‘આવશ્યકશુલ્કિ’માં પ્રકાશને જૈન તીર્થરૂપે જોળખાવ્યું છે. આજે આ સ્થાન શેવેનું ધામ બનેલું છે. એ સિવાય હાલકપ નગર જોને આજે હાથવ નામે જોળખવામાં આવે છે તેનો ઉલ્લેખ જૈન સ્ત્રોત્રમાં આવે છે. શ્રીપાર્શ્વનાથના તીર્થ તરીકે અધુમતી-મહુવા પણ ખૂબ પ્રસિદ્ધ હતું. મોદરેશનો ઉલ્લેખ ‘સૂત્રકૃતાંશ’ની શુલ્કિમાં આવે છે. સિદ્ધસેનાચર્યે આ સ્થાનને પાદવિહારથી પવિત્ર બનાવ્યું હતું. આનંતપુર-આનંતકુરમાં સહુ પહેલી ‘કલ્પસ્તુ’ની વાચના થઈ હતી. આવી બીજી કેટલીયે હકીકતો અહીંં જોરી શકાય, પણ એને અહીંં અવકાશ નથી.

મૌર્ય સમ્રાટ સમ્રતિરાજે જૈનધર્મના પ્રચારનાં જે યશસ્વી કાર્યો કર્યાં છે એનાથી એણે જોનાના ઇતિહાસમાં મોખરાનું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. ઇતિહાસ કહે છે કે, બીજા દેશોની માફક એણે સુજળરાત્રી ભૂમિને અસંખ્ય જિન-મંદિરોથી શુશ્રૂષારી દીધી હતી. એ જ કારણ છે કે એમના સમયની પ્રાચીન જિનમૂર્તિઓ આજે પણ ભૂગર્ભમાંથી મળી આવે છે ને તેમાંની કેટલીક મૂર્તિઓના કારણે તે નવાં તીર્થોની સ્થાપના પણ થઈ છે.

ગિરનાર પર્વતની એક શુદ્ધાંશી મળી આવેલા ભુત્રપકાલીન (બીજી સદીના) શિલાલેખથી એ જૈન ભૂમિનો ઐતિહાસિક પ્રાચીનતા પુરવાર થાય છે.^૮ હાંક, અધાઉ, અહુડી,^૯ આંકાઉ,^{૧૦} છૂમ્બલી વગેરેમાંથી સહજ રીતે મળી આવેલાં શિલ્પોએ સોરઠ અને સુજળરાત્રમાં જૈનત્વના બહેળા પ્રસારની પ્રામાણિકતા ઇતિહાસવિજ્ઞોમાં સિદ્ધ કરી આપી છે.

૨. “વિવિધતીર્થકથ” માં “અધ્યાવયોધતીર્થકથ” પૃ. ૨૦-૨૨ પ્રકાશક : સિદ્ધી જૈન મંથાના.

૩. “વિષદિશાકાપુરુષચરિત” અને “વરુદેવમિત્રી”

૪. ઝમિતસેલસિદ્ધરે, દિક્ષાનાગ મિહિરિયા ગ્રન્થ ॥ ત ચમ્પાક્ષવર્કિ, અરિહનેમિ નવજ્ઞાન ॥

૫. “Antiquities of Kathiawar” P. 159 અને “વિવિધતીર્થકથ” માં “વૈવતગિરિકથ” પૃ. ૬, પ્રકા. સિ. મં.

૬. “The Archaeology of Gujarat” (Bombay 1941) માં ગિરનારની શુદ્ધાના એક શિલાલેખનો પરિચય.

૭. “Bulletin of the Deccan College Research Institute” Vol. 1. nos. 2-4, March 1940.

અહુડીની મૂર્તિ પર આવેલાયેલો શિલાલેખ—

“નર્મ” શિદ્ધાંત્વ ગિરિગસ્થ...વર્ણિત્ત્વ જાતૈસંચ-જાવક ॥”

૮. “જૈન સત્ત્વ પ્રકાશ” વર્ષ : ૧૧, અંક : ૧૦ માં “વગેરેમાં પ્રગટ થયેલી એક હામર વર્ષ પહેલાંની મેતાલર જૈન પ્રતિમાઓ”

સૂર્યવંશી પ્રથમ શિલાદિત્ય રાજવીના સમયે વલ્લભી જૈનધર્મનું કેન્દ્ર હતું. એ સમયે ૮૪ જિનમંદિરો પોતાની વિજયપતાકા અહીં ફરકાવી રહ્યાં હતાં. મહાશ્વત્થપદ શ્રી. દેવર્ધિગણિ ક્ષમાશ્રમણે આ ભૂમિમાં જ વીર નિઃ સં ૬૮૦માં શ્રમણસંપદને એકઠો કરી જૈન આગમસાહિત્યને પુસ્તકારૂઢ કર્યું હતું.^૬ એ દૃષ્ટિએ વિદ્યાતીર્થ તરીકે વલ્લભીનું સ્થાન નોંધપાત્ર ગણાય. પ્રસિદ્ધ તાર્કિક મહત્તવાદી આચાર્યો^૭ અને પ્રકાંડ આગમરહસ્યવેત્તા શ્રી. જિનભદ્રગણિ ક્ષમાશ્રમણે^૮ પોતાની પ્રવચનપ્રતિભાને અક્ષરદેહ આપ્યો તે આ જ પુણ્યભૂમિ હતી.

વલ્લભી ભાંગુને ને જિનનભાળે એ સંસ્કારો ઝીલ્યા. જિજ્ઞાસુ (શ્રીમાલ) એ સમયે ગુર્જરભૂમિનું સુખ્ય નગર હતું. પ્રભાવશાળી શ્વેતપદ આચાર્યોએ એ પ્રદેશમાં ભગવાન મહાવીરની વાણીનો સંદેશવજ્જ રોપ્યો ને એ ભૂમિને દેવગુહોથી રમ્ય બનાવી દીધી. શ્રી. વટેશ્વર નામના મહાન આચાર્યે આકાશવપ્ત નગરમાં રમ્ય જિનમંદિર બંધાવ્યાની નોંધ એક પ્રશસ્તિમાંથી મળે છે.^૯ એ પછી લગભગ આઠમા-નવમા સૈકામાં તાર્કિકશિરોમણ શ્રી. હરિભદ્રસૂરિ અને દાક્ષિણ્યચંદ્રિક શ્રી. ઉદયોતનસૂરિ જેવા વિદ્વાસ્વામીઓએ જૈન સંસ્કારોથી આ ભૂમિને મહમધથી પુણ્યમયી બનાવી દીધી.

જિજ્ઞાસુ પણ ભાંગુને ને પંચાસરની ભૂમિ ઉપર વનરાજ આવાડાએ શુભરાતાના રાજ્યનું શિલારોપણ કર્યું. શ્રી શીલગુપ્તસૂરિએ તેને આશ્રય આપ્યો હતો. શ્રીદેવી નામની શ્રાવિકાએ તેને રાજતિલક કર્યું હતું ને આંધા નામના જૈન વણિકે તેનું મંત્રીપદ શોભાવ્યું હતું. જૈન સંસ્કૃતિના વૃદ્ધિગત મહાવૃક્ષનું આ ધીમજરાપણ કોઈ સુવર્ણ ધડીનું ભાન કરાવે છે.^{૧૦} વનરાજ જૈનધર્મના ઉત્કર્ષમાં સાથ આપ્યો હતો એટલું જ નહિ; એણે પંચાસરનું જિનમંદિર બંધાવી જૈનધર્મ તરફ પોતાની આંખિયુગિનું ને જૈન સંતાનોના ઉપકારનું ત્રણ એ રીતે અદ્ધા કર્યાનું પ્રમાણ પુરું પાડ્યું છે. એ સમયથી જૈનમંત્રીઓએ રાજ્યના અધિકારપદે રહી જૈન સંસ્કૃતિને સંપન્ન બનાવવા બધી રીતે ભગીરથ પ્રયાસ કર્યાનો ઇતિહાસ સુવર્ણાક્ષરોમાં અંકિત છે.^{૧૧}

ચોટુકચકાળનો ઇતિહાસ બહુ સ્પષ્ટ અને સર્વવિહિત છે. એ કાળમાં કે તે પછીના સમયની નગરીઓમાં અને ગામડામાં પણ જૈનોના પ્રતાપ ગાજતો હતો. વિસ્તારભયે એની લાંબી વિગતોમાં અમ્હારે બિતરતું નથી; દૂંઢમાં એ સમયે રાજવીઓએ જૈનાચાર્યો, જૈન મંત્રીઓ અને શ્રેષ્ઠોઓના પ્રભાવ તળે આવી જઈ જૈનધર્મના ઉત્કર્ષમાં ઉદાર આશ્રય આપ્યો એટલું જ નહિ; પોતાની હૃદયગત ભક્તિ અને ઓઘાઈને મૂર્તિમંત બતાવતી ઠેર ઠેર મંદિરાવલીઓ બાંધી કરી કે સાથ પુરાવ્યો. એ સમયે ભાગ્યે જ એનું કોઈ ગામડું હશે જેમાં જૈનમંદિર એના અગ્રકારસમું શોભી ન રહ્યું હોય! નવા નગરની સ્થાપનામાં જૈન વણિકોને પ્રથમ સ્થાન મળતું એનું કારણ પણ એ જ હતું.

આ રીતે જૈનોના સામર્થ્ય, ભક્તિ અને ઉદારતાથી ભર્યાં યથેતાં અસંખ્ય જિનમંદિરોથી ગુજરાતની ભૂમિ નંદનવન સમી શોભા ધરાવે એમાં નવાઈ નથી. પરંતુ રાજક્રાંતિ અને ધાર્મિક હુમલાઓથી ગુજરાતની વાડી વેરાન બની સુકાવા લાગી. એ અસંખ્ય મંદિરોના બહુ ઘોરો ભાગ આજે નાશ પામ્યો છે, છતાં જૈનાચાર્યોના તપસ્તેજ અને વાણીપ્રભાવથી તેમજ વણિકોએ પોતાના વાણિજ્ય કુનેકથી મેળવેલી મહાજન તરીકેની ખ્યાતિ સામે ગમે તે સત્તાને ઝૂકતું પડતું હતું ને એથી જ સુસલમાન, મરાઠા અને અંગ્રેજ અમલ દરનિયાન બંધ્યે એ વિનાશની પ્રતિક્રિયા થઈ આવી હોય એમ બમણા વેગથી જૈનોએ મંદિરોની રચના કર્યે જ રાખી જેથી આજે પણ સેંકડો મંદિરો આ ભૂમિ ઉપર જોઈ શકાય છે. કેટલાક પર્વતો અને નગરો તો જૈન મંદિરોના નગરની ખ્યાતિને વરી વૃદ્ધિયાં છે એ સર્વવિહિત છે.

આમુનો પ્રદેશ આજે ગુજરાતની સીમામાં આવેલો છે. પરમારોના સમયે તે પ્રદેશ ગુજરાતના રાજ્યોને આધીન હતો

૬. વલ્લિપુત્રિમ નવર, દેવર્ધિગણિસલકરોહિં. | પુણ્યે લાગમ્ તિથિત, નવસય અલીઆપુ મીરામો ||

૭. “ પ્રભાવચક્રિત ” માં “ શ્રી અશ્લવાદિચરિત ” પૃ. ૭૭. પ્રકા. સિ. મં.

૮. “ ત્રિશોવાવરકથા ભાષ્ય ” ની નેસલમેરીય તાપ્રતિ. જેમાં નોંધે ગુજનના ઉદ્દેશ્ય છે —

“ વંચ સતા દગલીતા, હવળિવજ્જલસવ્વ મહામણસ. | તો ચેતપુમ્મિમાપ, કુવણિવાતાસિમ્મિ નવકરો ||
રમે ગુ પાલગવરે, જી[લાહ]મમ્મિ નરકરિદસિ. | વલ્લીનવતીપ દમ્, મરિચિ.....મિ વિગલવળે || ”

૯. “ કુવલપમાલા ” ની પ્રશસ્તિ

૧૦. નીર્જનાયસિદ્ધં રાજ્યં, વનરાજમ્મહાવમ્પૂર. | સ્વાપિત-જિવમ્મન્ત્રીચૈતલવ્રોધી નેવ નિર્મરિત ||

એવા સમયે ગુર્જરનૃપતિ ભીમદેવના કુશળ મંત્રીધર ચિમળશાહે સં. ૧૦૮૮ માં આણુ પર^{૧૪} અને ધોળકાના બોરમથલ રાજ્યની આગ્રા મહામથા બંધુમેલડી વસ્તુપાળ-તેજપાળે સં. ૧૨૮૭-૮ માં આણુ અને ગિરનાર^{૧૫} વગેરે સ્થળોમાં કળામય મંદિરો બંધાવી જૈનોની કળાસિકતા અને ઓદાર્યનો પરિચય કરાવ્યો, જે કારણે આજ સુધીમાં એ જોનાર કોઈ પણ માનવી મંત્રસુખ બની જાય છે. કળામર્મજ્ઞો તો કહે છે કે દેલવાડાનાં દહેરાં એ કેવળ જૈન મંદિરો જ નથી, એ ગુજરાતના અમાપ ગૌરવની પ્રતિમા છે. એનાં એકેક તોરણ, સુમટ, સ્તંભ ને ગોખમાં ગુજરાતની અપૂર્વ કળા, શોખ અને લક્ષ્મી ઊભરાઈ રહ્યાં છે.

ગુર્જરનરેશ કુમારપાલે તો જૈનધર્મના ઉજ્જત શિખર પર કળશારોપણ કરી પરમાર્હતણી નામના મેળવી છે. ગુજરાતનાં કેટલાંયે નગરો ને પહાડો પર એમણે જિનપ્રાસાદો રચાવ્યાના અંધસ્થ અને શિલાલેખીય પ્રમાણો મળે છે. આણુ, ગિરનાર, હંડર, તારંગા વગેરે પહાડો પર એની ઉદારતાનાં પ્રતીકો ઊભાં છે. તારંગાને અજિતજિન-પ્રાસાદ એની યેનમૂત ઉત્તુંગ રચનાનો મથોગાથા આજે પણ સાંભળાવી રહ્યો છે.^{૧૬}

આ રીતે શત્રુજયની પવિત્રતા, ગિરનારની પ્રાચીનતા, આણુની કળામયતા અને તારંગાની ઉત્તુંગતાની વિશેષતાઓથી કળાપ્રેમીઓનાં હૃદય ભક્તિભીનાં બની જાય છે એ સિવાય હંડર, પાવાગઢ, તળાવ, શિહોરની ટેકરી વગેરે પહાડીઓનાં શિખરો જૈનોનાં દેવમહાલયોથી ઓપતાં તીર્થધામ બન્યાં છે. કહી શકાય એમ છે કે ગુજરાતના લગભગ બધા નાના-મોટા પહાડો પર જૈનોએ પોતાની સંસ્કૃતિનો ઉર્વગ્રામી ગૌરવ ધ્વજ ફરકતો રાખી વન્યભૂમિને સંસ્કારી-ઉભાળી જંગલમાં મંગલમય સમૃદ્ધિ સર્જી દીધી છે. મંદિરોનું આકર્ષણ ન હોત તો એ પર્વતોને કોણ પૂછવાનું હતું! મંદિરો ન હોત તો કળાદેવીની ઉપાસના કોણ કરવાનું હતું!! અને ભક્તિપરાયણ ઉદાર ભાવના ન હોત તો આવા સમર્થ ત્યાગી સંભાવનાયે કયાંથી હોત!!! શ્રી. સુરેશ દીક્ષિતનું એ કથન સાચું છે કે-‘મૂર્તિપૂજના ખોળામાં જ શિલ્પકળા સચવાઈ છે. મૂર્તિ અને મંદિરની વિવિધ રચનાઓમાં આપણા રાષ્ટ્ર અને ધર્મની વિવિધ રેખાઓ પડી છે. પુરાણોની અસંખ્ય કથનાઓને પરચરરૂપે સાકાર કરવાની પ્રતિજ્ઞા મૂર્તિઓ અને મંદિરોને વરે છે. મૂર્તિઓ પ્રભલી મનોભાવના, આશા-નિરાશા અને કલ્પનારૂપે છે. સંસ્કારોનું એ નવનીત છે.’

કોણ કહી શકે એમ છે કે જૈનોની સંસ્કારસમૃદ્ધિ અને જીવંત ભાવનાનો પડચો આમાંથી નથી સંભળાતો ?

આટલી આછી નોંધ લીધા પછી હવે આપણે ગુજરાતનાં તીર્થો અને નગરોના રમણીય મંદિરપ્રદેશ ઉપર નજર ફેરવીએ.

૧૪. “અણ્ડે પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ” લેખાંક ૧, શ્લોક: ૧૧—

બીલ્લિમારિલવૃત્તાર વ્યતીરેડઘ્ઘાપીતિયારે શરવાં શ્વલ્લે । બીમાવિરેલં શિલ્લરેડ્ઘ્ઘવલ્લ વિવેશિત બીલ્લિલેજ વંદે ॥

૧૫. “પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ” ભા. ૨, લેખાંક : ૬૪ અને લેખાંક : ૩૮

૧૬. વલ્લાર્ણવશિતિવરે કૃતચૈત્યભૈરવે । ચૈત્યે કુમારવૃત્તેર્ધુર્લભેદોગિઃ ॥

—(જૈન સ્તોત્રસમ્મલ—ભા. ૨ માં “તારણકુર્ગાંભારઅજિતસ્વામિસ્તોત્ર”)

૧. અમદાવાદ

(કાંઠા નંબર : ૧-૨૪)

ગુજરાતના પાટનગર તરિકે સુપ્રસિદ્ધ અમદાવાદનું ઘીલું નામ ફાજનગર છે અને જૂના વખતમાં તેમજ આજે એ ‘ જૈનપુરી ’ એવા નામથી ઘણું સ્થળે પ્રસિદ્ધ છે. એનું કારણ જેમ ગુજરાતના સાંસ્કૃતિક અને ઔદ્યોગિક વિકાસમાં જૈનોનો મોટો ફાળો છે તેમ આ નગરના વિકાસમાં, વેપાર-ઉદ્યોગમાં ને વિખ્યાતિમાં જૈન પ્રબળેણ એના ધર્મવીર, દાનવીર ને કર્મવીર જૈન શ્રેષ્ઠીઓનો ને સુચરિત સરસ્વતીના અવતારસમા નિર્ધેય જૈન આચાર્યમહારાજોનો મોટો હિસ્સો છે.

આગરમતીના ડાળા કોઠે આ નગરી આ રૂપમાં પંદરમા સેકા (સં. ૧૪૬૮)માં નિર્માણ થઈ હતી,^૧ એમ ઇતિહાસ કહે છે પરંતુ જૂના રૂપમાં તે તેનું અસ્તિત્વ દશમા સેકા પહેલાંનું કેટલાક પુરાતત્ત્વવેત્તાઓએ સ્વીકાર્યું છે. આજના અમદાવાદના ત્રણ અવતારસમા-આશાવલ, કણ્ઠિવતી ને અમદાવાદ-ત્રણેમાં જૈનોનો પ્રતાપ જૂજનો દેખાય છે. આશાવલ:

આશાવલ-આશાપદલી જે દશમા સેકા પહેલાંનું છે તેમાં “ પ્રભાવકચરિત ” કારના કથન સુજળ: અહીં ૮૪ મોટા શીર્ષન શાષકો વસતા હતા.^૨ જૈન અને હિંદુઓનાં અનેક મંદિરો હતાં. અહીં ભાભા પાર્શ્વનાથનું વિશાળ મંદિર હોવાનું શ્રી. સ્ત્રમયસુંદર ઉપાધ્યાય નોંધે છે.^૩ ઉદયન મંત્રીએ બંધાવેલો બોતર દેવકલિકાવાળો બલ્ય ‘ ઉદયન-વિહાર ’ નામે જિનપ્રાસાદ હતો.^૪ ચાલ્ય નામના અહીંએ પણ અહીં જૈન દેવાલય બંધાવ્યું હતું.^૫ શીવાસુબ્ધચરનારીનું એક મંદિર હતું.^૬ આ સિવાય ઘીલા દેવાલયો ઉપરાંત જૈન બંદારો અને અનેક ચથો લખાયાની નોંધ પ્રશસ્તિઓમાંથી મળી આવે છે. જૈન શ્રેષ્ઠી અભયક નામનો કંઠનાથક અહીં જ વસતો હતો.^૭

કણ્ઠિવતી:

અગિયારમી સદીમાં આશાવલના સ્વામી બીલપતિ આશાને કણ્ઠિદેવે હરાવી આશાવલને પોતાના નામ ઉપરથી ‘ કણ્ઠિવતી ’ નામ આપ્યું. “ ગુજરાતના ઐતિહાસિક સાધનો ” નામના પુસ્તકમાં જણાવ્યું છે કે- “ કણ્ઠિવતી થોડા વખતમાં જૈનધર્મનું કેંદ્ર બની ગયું. ” શ્રોત્રકો સિદ્ધરાજના સમયમાં પ્રસિદ્ધ વાદિપુંગવ શ્રી. દેવસૂરિ આવ્યા ત્યારે ‘ અરિહનેમિપ્રાસાદ ’ માં પોતાની પ્રવચનધારા વહાવતા હતા.^૮ સર્વ મંત્રીએ અહીં વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું હતું. અહમદશાહ બાદશાહનું ફરમાન મેળવે શત્રુજયનો મોટો સંઘ કાઢનાર સંઘવી સુલતાનનો પૂર્વજ આચો કણ્ઠિવતીનું ભૂપણ ગણતો હતો. શ્રી. હેમચંદ્રાચાર્યે અહીં જ પ્રાથમિક શિક્ષણ લીધું હતું. મંત્રી ચૈથકે અહીં

૧. જૈન બંદારોમાં એક હસ્તલિખિત પત્રમાં આપેલી રામવલ્લી સુજળ—

ઇવર ૧૪૬૮ થવે વેદાન્ત વલ્લિ ૭ રવો પુલ્લં બલિવદાવાસ્વાવાના ૥

૨. “ પ્રભાવકચરિત ” પૃ. ૧૬૫, શ્લો. ૧૨૬ પ્રમ. સિ. મં.

૩. “ ભાગલે પાટનાથ મઠ બેટવો, આશાવલોમહિ આજરે; ”

— ‘ તીર્થભાસ ઇતીસો ’, “ જૈન ગૂર્જર કવિઓ ” ભા. ૩, પૃ. ૮૭૪

૪. ‘ જૈન સાહિત્યનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ ” પૃ. ૩૩૫.

૫. જોગન. પૃ. ૪૫૪.

૬. “ પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ ” પૃ. ૨૭

૭. “ જૈન પુસ્તકપ્રશસ્તિસંગ્રહ ” પૃ. ૧૧૩.

૮. “ પ્રભાવકચરિત ” પૃ. ૧૭૫, શ્લો. ૮૧-૮૩.

એક ગ્રંથભંડાર સ્થાપ્યો હતો. કર્નલ ટોટે અહીં હયા જિનમંદિરોમાં ખડિયેરા હોવાનું જણાવ્યું છે, જેમાંનું આજે એકે હયાત નથી.

અમદાવાદ:

આ આજી નોંધ અમદાવાદની સ્થાપના પહેલાંના ભૂતકાળની સમૃદ્ધ ભૂમિકાની યાદ આપે છે અને આજે અમદાવાદની ભૂમિ ઉપર સ્થાપિત થયેલાં ૨૦૪ બીચે વધુ જૈન મંદિરોમાંથી કેટલાંક મંદિરોના ઇતિહાસ તો ગુજરાતના ઇતિહાસ જેટલા જૂનો છે. આજનાં આશરે ૬૪ હજારથી વધુ જૈન પ્રવેતાંબર મૂર્તિપૂજક કોમનાં ઘરોના ઇતિહાસ પ્રતાપ, સેવા ને સ્વાર્ણકૃષ્ણી સુવાસિત બનેલા છે. અહીંના મહાજનોની શાખા ઠેકાંદિહી દરબાર સુધી હતી. જૈન પ્રજાનું મન કુખાવતાં આદરણેય જેવા બાદશાહો પણ ખચકાતા. દિલ્હી દરબારમાં અમદાવાદનો યાદ સો પહેલાં ગીલાતો. અહીંના શરદા સાથે બાદશાહો અને ઉમરાવોના મીઠા સંબંધ હતા. મરાઠા સમય અને અંગ્રેજ અમલ દરમ્યાન પણ જૈન શ્રેણીઓએ પોતાની સત્તા અને લાગવગથી પોતાનું 'વર્ચસ્વ ભાળવી રાખ્યું' હતું.

કળાપ્રેમી બાદશાહો અને શ્રીમતોએ સબવેલું આ શહેર સત્તરમી સદીમાં સર્વશ્રેષ્ઠ નગર બની ચૂક્યું હતું. સુસહનનેએ ગુજરાત છોડ્યું ત્યારથી તેઓ ગુજરાતની કળા અને સંસ્કૃતિના ભક્ત બન્યા હતા. આ પ્રકારની કળાભક્તિ અમદાવાદની ઘણીખરી બાદશાહી ઈમારતોમાં દેખાઈ આવે છે. ઇ. સ. ૧૬૩૮માં જૈન સ્લેક નામનો જર્મન પ્રવાસી અમદાવાદનું વર્ણન કરતાં લખે છે: “સુસહનની મસ્જિદમાં મોટે ભાગે જૈન મંદિરોના માલ વપરાયો છે. અહમદશાહની મસ્જિદમાં અંદરનો શુંબજ જૈન છે અને બીજો સામાન પણ એવા જ કોઈ મંદિરોના છે. કેમતખાની મસ્જિદમાં પણ અંદરનો શુંબજ જૈન છે. સૈયદ આલમની મસ્જિદમાં થાંભલા જેવાના છે. કુબા રાણાએ બન્યારે મોહમ્મદીમાં જૈન મંદિર બનાવવું જોઈ અરસામાં અહમદશાહે જુમ્મામસ્જિદ બંધાવી હતી. એ જૈન મંદિરમાં ૨૪૦ થાંભલા છે એ જ પ્રમાણે આ મસ્જિદમાં તેવા અને તેટલા જ થાંભલા જોઈ શકાય છે.” આ ઉપરથી નાણી શકાય છે કે જોનોના સ્થાપત્યકળાના શોખથી મુસ્લિમ બાદશાહો કેવા અંબઈ ગયા હતા !

વસ્તુતઃ એ કળા ગુજરાતના જોનોનો જ હતી. જોનોની સ્થાપત્યકળા માટે મહાદૂર કળામર્મજ્ઞ વિદ્વાન ફ્રેન્ચસન કહે છે: “હિંદુ સમયમાં જૈન સ્થાપત્ય જિંદી ટોચે પહોંચ્યું હતું અને સુસહન સમયમાં કેટલાંક મિશ્રણથી એ વધારે શુદ્ધ બન્યું હતું.”

આવા ભવ્ય અને મનોહર શહેરને સુસહનમાન અને મરાઠાઓના વિમહકાળમાં પણ સહન કરવું પડ્યું. બાદશરી સદીમાં તો એ ઘસાતું ઘસાતું છોડ્યું થવા લાગ્યું. પ્રાચીન કળા યોસરવા માંડી. બન્યારે ઈ. સ. ૧૮૧૮ થી અંગ્રેજોએ અહીંનો અમલ શરૂ કર્યો ત્યારે જૂના જૈન મહાજનો, નગરશેઠો અને ઉદ્યોગપતિઓએ આગળ આવા અમદાવાદને ટકાવી રાખી ખીલવવાને અધિક પ્રયત્ન કર્યો. કુદરતી આફતોના પ્રસંગમાં પણ જૈન દાનવીરોના આંગણું નરી માનવતાથી ઓપી ઊઠતાં. સં. ૧૭૭૫ના હુકામમાં શેઠ શાંતિદાસના પુત્રો-રતનશાહ, લખમીચંદ, આણેકચંદ અને હેમચંદ શાહે જગડશાહની માફક લોકોના સંકટનું નિવારણ કર્યું હતું. ઇ. સ. ૧૭૨૫માં બન્યારે મરાઠાઓએ શહેરને લૂંટવા માંડ્યું ત્યારે જૈન આગેવાન ખુશાલશાહ શેઠ વચમાં પડી, પોતાના તરફથી ઘણી ફોલત આપીને તેમને રોક્યા હતા.

આવા અનેક પ્રસંગોમાં જૈન શેઠિયાઓએ પોતાના પ્રાણ અને ધનના ભોગે ચિરસ્મરણીય સેવાઓ આપી છે, જેની નોંધ ઇતિહાસકાર ઉવેખી શકેના નથી. અમદાવાદના બહેરકામોમાં પણ તેમની દીલાવરી સંજાવતો આજે પણ નોંધપાત્ર બની રહી છે.

યુતદેવીના અવતારસમા આપણા પૂર્વાચાર્યોએ વારસામાં આપેલી જ્ઞાનસંપત્તિના પ્રાચીન ગ્રંથભંડારો પણ અહીં ઘણા છે. આપણી સંસ્કારસાધનાની પગદંડીની આસપાસ ગ્રંથોની જ્ઞાનજ્યોતિ અખંડ ગળદળની રહે એ માટે પૂર્વાચાર્યોએ ગ્રંથોને દેવમંદિર કે મૂર્તિ જેટલું જ મહત્વ આપ્યું છે અને તેથી જ ગુજરાતમાં જેટલા ને જેવા ગ્રંથભંડારોની વિપુલતા જોવાય છે તેટલી બીજા કોઈ પ્રાંતમાં નથી. એટલું જ નહીં; ગુજરાતના ઇતિહાસની જેટલી સામગ્રી આ ગ્રંથભંડારોમાં જોનાચાર્યોના હાથે લખાયેલી મળી આવે છે એટલી બીજે ક્યાંઈથી પ્રાપ્ત થતી નથી. બારમી સદીથી લઈને ઠેક નવીન યુગના પ્રારંભ સુધીનાં ચિત્રકળાનાં પ્રતીકો આ ગ્રંથભંડારો સિવાય બીજે સુલભ નથી. વળી, પ્રાકૃત ભાષા ને આપણા દેશની બધી અર્ચભાષાઓની માતાબહી છે એની વિપુલ સંપત્તિ આ ભંડારોમાં જ ભરી પડી છે.

ગુજરાતી અપભ્રંશનું સાહિત્ય જે આપણા બંધારમાં છે તે જૈન રચનાઓ શિવાચનું અન્યત્ર સાંપડતું નથી. મહારાજ કુમારપાલ, મહામંત્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલ, મંત્રી પેથડ વગેરે શ્રેષ્ઠીઓએ ઠેર ઠેર સ્થાપેલા ગ્રંથબંધારે અને તેમની નિશામાં લખાવેલા અનેક ગ્રંથોની નોંધ મળે છે. અહીં પશુ એવા કેટલાક પ્રાચીન બંધારામાંથી દોશીવાડાની પોળમાં આવેલા ડેલાના ઉપાશ્રયમાં, જૈન વિદ્યાશાળામાં, હુદારની પોળના ઉપાશ્રયમાં, દેવસાના પાડે વિમલગચ્છના ઉપાશ્રયમાં, હાલપટેળની પોળના પગથિયાના ઉપાશ્રયમાં, પાંચરાપોળની જ્ઞાનશાળામાં તથા બીજે મળીને હજારો ગ્રંથો સંધરેલા સાંપડે છે. કેવળ ડેલાના ઉપાશ્રયમાં જ આ લેખકે તેનું વિગતવાર ‘સુચિપત્ર’ બતાવતાં ૧૭-૧૮ હજાર જેટલા પ્રાચીન હસ્તલિખિત ગ્રંથો સંબંધેલા હોવાની ગણતરી કરી છે.

લગભગ ૨૫૦ વર્ષ પહેલાંના અમદાવાદની ગાંધી કરાવતા પં. શૌલિવિજયભાઈએ સં. ૧૭૪૬માં રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં અહીંની ભત્રાહિતીનું વર્ણન આપતાં તેઓ કહે છે—“અમદાવાદ ત્રણ ચોળના વિસ્તારમાં છે. અહીં પચાસ હજાર શ્રાવકોનાં ઘરોની વસ્તી છે અને ૧૭૮ જેટલાં જિનમંદિરો છે. યોગવાલ રતન અને સૂરા નામના જૈન શ્રેષ્ઠોએ ધર્મક્ષેત્રમાં ઘણું કામ વાપરે છે. આવીઆના પુત્ર દોશી શાંતિદાસ રાજા બોજના બીજા અવતારસમા દાનવીર છે, તેઓ જ જ્ઞાની પશુ છે. યોગવાલ શેઠ શાંતિદાસે શ્રીચિંતામણિપાર્શ્વનાથનું વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું છે અને તેમની લોકસેવાથી દિલ્હીશ્વર પશુ તેમને માન આપે છે.”

પરંતુ આ બંધ્ય મંદિર વિશ્વકાળના પંજમાં સપડાઈ જતાં નામશેષ બન્યું છે. એનો ઇતિહાસ બહુવાજેવો છે. અમદાવાદના સુરસપુરમાં શ્રી. શાંતિદાસ નગરશેઠે સં. ૧૬૬૪ માં શિખરબંધી બાવન જિનાલયવાળું મંદિર બંધાવ્યું હતું. એ સમયે યૌરંગઝેબ ગુજરાતનો સૂરો હતો. તેણે સં. ૧૭૦૦ માં એ મંદિરને મસ્જિદમાં ફેરવી નાખ્યું. આથી આખા ગુજરાતમાં હિંદુ અને સુલતમાનોનું મોટું બંડ થયું. દિલ્હીદરબારમાં પોતાની લાગવગ ધરાવનારા શાંતિદાસ શેઠે શાહજહાં બાદશાહને અરજ કરી તેથી તેમણે એ મંદિરને ફરી બાદશાહી ખરચે નવું કરાવી આપવા હુકમ કર્યો. ફરમાનમાં જણાવ્યું છે કે—“તે દેરામાં જે નવું કરાવ્યું હોય અને મંદિરાંગે તે પર કરેલ છે તે કદાવી નાખવી અને મકાન મજકુર શેઠને હવાલે કરવું. તેમજ પ્રથમના ફત્તુર-રિવાજ મુજબ તે મકાન તેમના કબજામાં રહે અને હરેક રીતે તે પોતાની મરજ પ્રમાણે પોતાના ધર્મસુસાર વાપરી તેમાં પરમેશ્વરનું ભજન કરે. તેમાં કંઈ આદમી ખર્ચ કરે નહીં તથા બીજા ફકીર લોકો તે જગામાં સમાન કરી રહ્યા છે તેમને ત્યાંથી કદાવી મૂકવા; બીજા વહેાર લોકો જે આ દેવલનો ઈમારત બેઠાવી ગયા છે, તો તેમની પાસેથી તે ચીજો લઈ એમને પહેંચાડાએ. અગર એમણે સામાનનો ખરચ કર્યો હોય તેની કિંમત તેમની પાસેથી લઈ શાંતિદાસને પહેંચાડાએ. આ બાબતમાં તમામ તારીફ બહાણે હુકમ ફેરવશે.”

“અમદાવાદના ઇતિહાસ”માં સ્વ. મગનલાલ વખતચંદે ઉપર્યુક્ત ઘટનાનું વર્ણન વિસ્તારથી કર્યું છે. તેમણે આ મંદિરની રચના વિષે પણ બહુવાજેવી હકીકત નોંધી છે: “આ બાવન જિનાલયવાળું શિખરબંધી દેવું સુરસપુર નામના પરાથી પશ્ચિમે આશરે ખેતરવા એકને છેડે આવેલું છે. આ દેરા વિષે એમ કહેવાય છે કે નગરશેઠ શાંતિદાસ પાંચ-સાત લાખ પચાસ પચાસની બંધાવ્યું હતું. એ દેરાનો ઘાટ તમામ હડીસિંહના દેરા જેવો છે. તકાવત એટલો જ છે કે હડીસિંહનું દેવું પશ્ચિમાભિમુખ છે અને આ દેવું ઉત્તરાભિમુખ છે. આ દેરામાં મોટાં મોટાં ભોંયરાં છે. તે ભોંયરાંમાં પૂર્વે મોટો ચોમુખ હતો. એ દેરાથી તે અમદાવાદના અવેરીવાડમાં નગરશેઠની હવેલી સુધી એક ગાડું બંધ એવી મોટી સુરંગ હતી; આનું લોકોમાં કહેવાય છે. એનું કારણ એવું સંભગાય છે કે સુસલમાન વખતમાં અમદાવાદના સુસલમાન અમલદારે એક ફહોડો એ દેવું વટાળી તેમાં નમાઝ પઢવાનું ધાણું. એ વાતના નગરશેઠને બહુ ધર્મ પશુ તે વખતમાં ધર્મના જૂલમ થયું હતો, તેથી સમજીને નગરશેઠે આ સુરંગ ખોદાવી રાખી હતી. એટલે તરત ગાડાં સુરંગમાં ઉતારીને આ દેરાના ચોમુખની ચાર પ્રતિમાઓ ગાડામાં બેસાડી અવેરીવાડમાં લાંબા, તેમાંની ત્રણ મૂર્તિઓ, જેને આદીશ્વરનું ભોંયકું કહે છે તે ભોંયરામાં બેસાડી તથા મૂળનાયકની મૂર્તિ નાની રચામટ્ટી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની હતી, તે લાવીને અવેરીવાડમાં સુરંગમલના દેરામાં પથરાવી. તે મૂર્તિઓ હાલ પણ મોજીલ છે.

૯. “પ્રાચીન તીર્થમાળા સંગ્રહ” ભા. ૧, પૃ. ૧૨૪-૧૨૫.

૧૦. “The Journal of the University of Bombay” માં એસ. એમ. કેમ્બીસીએલે લેખ ‘The Imperial Mughal Farmers in Gujrat’-તેમનું એક ફરમાન.

“ પછી જોઈશુંએક દિલ્હીના તખ્ત પર બેઠા ત્યારે તે દેશને તેણી પાડવામાં આવ્યું. રંગમંડપ વગેરેના ઘૂમટની મહિલી તરફ જોયા પથ્થરની પૂતળીઓ વગેરે છૂંટી નાખી છે. તેમજ કુનાથી લીધેની દીધી છે. એ સિવાય બીજી પણ ઘણી ભાંગેફાંડ કરી છે, છતાં પણ એ દેશના ખંડેર ઉપરથી જણાય છે કે દેશનું કામ થતું ચાલુ હતું. એના પથરા વગેરે સરસામાન નગરોએ કદાચી લઈ બીજા દેશના કામમાં વાપર્યા. ”

આને તો ગભારાના પાછલા ભાગની નિશાની સિવાય બીજું કંઈ જ બન્યું નથી. આ રીતે એક ભલ્લ અને ઉત્તમ કોરણીવાળા મંદિરને કુલ્લુ અંત આવ્યો; છતાં આવા આક્રમણોથી જરાયે નાસીપાસ થયા વિના જોનારો ઉત્સાહના વેગમાં નવાં મંદિરો બાંધ્યાં જ રાખ્યાં છે અને જૈનપુરી તરીકે જોખાપાતા આ નગરના સૌ કર્મમાં જરાયે ઝાંછપ આવવા દીધી નથી.

‘ બાદશાહો ગયા પણ શાહ તો છે જ ’ એવી સર્વ પ્રબળે આશ્વાસનકાયક જૂની પ્રચલિત કહેવત મુજબ આ નગરી ‘જૈનપુરી’ કેમ કહેવાય છે એનો મર્મ ખુલ્લો કરે છે. આવી મનોહર નગરીના અલંકારરૂપ તો જૈન મંદિરો જ છે. અહીંના જૈન મંદિરોના ઇતિહાસ એક રીતે જૈનના ઇતિહાસ જેવા જ ભવ્ય, વિવિધતાભર્યો ને સાધનાસંપન્ન છે. આ મંદિરો પૈકી વિશિષ્ટ મંદિરોની હકીકત બાજુવાળેવી છે. દરેક મંદિરોના વિવિધ ઘાટ, કોરણી, તેમાંના પ્રાચીન-અર્ધચીન શિલ્પો, રંગચિત્રો, આરસ અને લાકડાંની ઝીણી નકશીના વિવિધ પ્રકારોની વિચિત્રતા, ખાસ કરીને બહારની રચના કરતાંયે અંદરના વૈવિધ્યની વિશેષતા સહુને હેરત પમાડે એવી છે. આપણે તે પર ચોક્કસ અવલોકન કરી લઈએ.

૧. શામળાની પોળમાં શામળાના ખાંચામાં આવેલું શ્રી. પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલના વંશજ સંઘથી સોમજી તથા તેમના ભાઈ શિવાએ સં. ૧૬૫૩માં બાંધ્યું છે. આમાં લાકડામાં કરેલી સુંદર કોરણી દર્શનીય છે. ભીંત પર આરસમાં કોતરેલા લેખ છે. મેઘ ઉપર સફેદ આરસની કાચેલસંસ્કૃત જિનપ્રતિમા મનોહર છે. તેની સામે લાકડામાં કોતરેલાં તીર્થંકરોના જન્મ-મહોત્સવાદિ દ્રશ્યો; તેમાં આજે પણ ચાલતી-ફરતી પૂતળીઓ અને મંદિરની બહાર જટેલા લાકડાના ટેકાઓ કળાસય છે. લાકડાંની પ્રાચીન કારીગરીના નમૂના તરીકે આ મંદિર દર્શનીય છે. (જુઓ : ‘કોઠા નંબર : ૮’)

૨. શામળાની પોળના વચલા ખાંચામાં આવેલા શ્રી. શ્રેયાંસનાથ ભગવાનના મંદિરમાં કાચનું સુંદર જડિત કામ કરેલું છે. ચક્રવર્તી ભરતરાજના કેવલભાવનો પુણ્યકર્મો દેખાવ, તથા ગભારામાં સફેદ આરસનાં શિલ્પો જોવાલાયક છે. (કોઠા નંબર : ૯)

૩-૪. માંડવીની પોળમાં આવેલી નાગજી ભૂશ્વરની પોળમાં શ્રી. સંભવનાથ અને શ્રી. શાંતિનાથ ભગવાનનાં દેરાસરો એક સાથે આવેલાં છે. ભોંયરામાંની મૂળનાયક શ્રીઆદ્યોશ્વર ભગવાનની આરસની પ્રતિમા પ્રાચીન છે અને તેમના પભાસનમાં આયુની ખ્યાતિ પામેલી કોરણી કરેલી હતી, જે આજે ઘણીખરી ધસારા જવા પામી છે. મેઘ ઉપર મૂ. ના. શ્રી. ધર્મનાથ અને શ્રી. પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં બે ગભારાઓ આવેલા છે. એમાં કરેલું રંગબેરંગી આરસનું જડિત કામ પ્રેક્ષણીય છે. આ દેરાસરની ૩૧૦ ધાતુપ્રતિમાઓ પૈકી કેટલીક તો અગિયારમા-બારમા સદીની છે. બારણામાં પીળા આરસનાં ઈંદ્ર-ઈશ્વરની સુંદર રીતે ઘટેલા છે. કહેવાય છે કે આ મંદિર ફરી બાંધાયું તે પહેલાં આપણે દેરાસર લાકડાની સુંદર કોરણીવાળું હતું. (કોઠા નંબર : ૩૮-૩૯)

૫. સમેતશિખરની પોળમાં આવેલા ઘૂમળખંધી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનના મંદિરમાંની કારીગરી અસાધારણ અને અમૂલ્ય છે. એને ન એકાંત-બીજાં તો કળાના ઉત્તમ નમૂનાથી વર્ણિત જ રહી જાય. આમાં વિશેષતા એ છે કે, પાષાણને બહેલે લાકડામાંથી જ કોરી કાઢેલું ભવ્ય શિલ્પ છે. નાચતા-ગાતા દેવતાઓ અને હાથીઓના મરતકની પશ્ચિમી બીંતો ઉપર ને છતમાં રહેલી સમયોરસ આકૃતિવાળી બારીની આસપાસ શોભે છે. સહસ્રેશુ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની એક સફેદ આરસની મૂર્તિ પણ મનોહર છે. તેમાં ફેણની રચના તો શિલ્પની દૃષ્ટિએ ઉત્તમ ગણાય એવી છે. પરંતુ લાકડામાં કોતરેલા સમેતશિખરનો પહાડ; જે શાવક, શાવિકા, સાધુ, દેવ, દેવીઓ, પશુઓ અને વનરપ્રતિષ્ઠી ભરચક છે તેમજ જેના નુકા નુકા ભાગે હલાવી ચલાવી શકાય છે તે તો આખા અમહાવાદનું મોહક આશ્ચર્ય છે; એમ કહીએ તો ‘ચોક્કસ’ નથી. પાટણના પ્રસિદ્ધ વાહી પાર્શ્વનાથના મંદિરની એ યાદ આપે છે. આ

મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૮૬૩માં શ્રી રૂપવિજયજી મહારાજે કરી હતી. તેમના સુરુદેવની ચરણપાદુકા નીચે લેખ પણ કેતરેલો છે. (કા. નં. ૪૨)

૬. શેખના પાઠામાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું દેરાસર છે. આ મંદિર સં. ૧૮૦૦ લગભગમાં અચ્ચલગચ્છીય શ્રીસચ્ચે બંધાવેલું છે. આમાં દશમા સૈકાની સ્થાપના આરસની પ્રાચીન ચૈતિયી છે. લાકડાનાં તોરણો અને થાંભલાનું કામ સુંદર નકશીવાળું છે. (કા. નં. ૮૨)

૭-૮. ગવેરીવાડમાં આવેલી નીશાપોળમાં જગલલભ પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું પ્રાચીન મંદિર છે. આ મંદિર સં. ૧૬૦૦ લગભગમાં શ્રીસચ્ચે બંધાવેલું છે. ઉપરના ભાગમાં મૂળ નાં શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની સહચરણવાળી કથોત્સર્ગસ્થ એક અસાધારણ બન્ધ મૂર્તિ શોભે છે. એમના બંને ચરણોને એક મનુષ્ય કે દેવ વળગીને પકડી રાખતો હોય એમ લાગે છે. શિલ્પકૃતિમાં અને મૂર્તિવિધાનની શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિએ આ મૂર્તિને ભેટો જડવો સુરેકલ છે. બીજા ગર્ભદ્વારમાં શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની નાની સ્થાપના પ્રતિમા કેસરીવાળા પરિકરમાં પથ્થાસને વિરાજમાન છે. આ મૂર્તિની સામે હસ્તિઆરૂઢ ધાતુની એક જિનપ્રતિમા શોભીતી રીતે ગોઠવેલા છે. આ ત્રણે મૂર્તિઓ કળાવિધાનના અત્યુત્તમ નમૂના છે.

નીચે લાંઠા ભોંયરામાં જગલલભ શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની સફેદ આરસની છ પ્રીટ ભંચી ચમત્કૃતિપૂર્ણ પથ્થાસમાં પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે. પરિકરમાં શોભતી આ પ્રતિમાની સુખસુદામાંથી નિર્મળ હાસ્ય નીતર્યા કરતું હોય ને દર્શકના હૃદયને અહ્ભૂતાહિત બનાવી મૂકે એવું લાગે છે. પથ્થાસનું કેતરકામ તો નમૂનેદાર છે. આ મૂર્તિ સં. ૧૬૫૬ માં પ્રતિષ્ઠિત કર્યાના તેના ઉપર લેખ છે. આનાં દર્શન કરવા માટે એક જમાનામાં એક સોનામહેલ આપવી પડતી એવી વાયકા લોકમાં પ્રચલિત છે.

નીચે ગર્ભદ્વારમાં ગિતરતાં છત ઉપર આલેખેલ ભક્ત શ્રાવકો પૂજાની ગંજ-પખાજ વગાડતા નજરે પડે છે મોગલકાલીન કળાનું આ પ્રતીક આ મંદિરની એ સમયની રચનાનો ખ્યાલ આપે છે. (કા. નં. ૮૫-૮૬)

૯. ગવેરીવાડમાં સોઢાગરની પોળમાં શ્રી. શાંતિનાથ ભગવાનનું ધુમટબંધી દેરાસર છે. તેમાં એક સુખડની પ્રતિમા છે ને સં. ૧૧૧૬ ની સાલની ધાતુની પ્રાચીન મૂર્તિ છે. શેઠ-શેઠાણીની આરસની મૂર્તિ પણ છે. (કા. નં. ૯૫)

૧૦. ગવેરીવાડમાં સંભવનાથની ખડકીમાં શ્રીસંભવનાથ ભગવાનનું મંદિર આવેલું છે. એના બંધાયાની ચોક્કસ મિતિની ખબર નથી. પણ આ મંદિર શહેરમાં સૌથી પ્રાચીન મનાય છે. મૂળ નાં ઉપર સંવત ૧૬૫૬ નો લેખ છે. આ મંદિરમાં સ્થાપત્ય સુજ્ઞ સભામંડપો અને ગભારો મળીને ત્રણ ભાગ છે. નીચે ભોંયકું છે. તેમાં પણ એ જ પ્રમાણે છે. કેસરીના પથ્થરમાંથી કેારી કાઢેલી એક અત્યુત્તમ જિનપ્રતિમા અને ભોંયરામાં સ્વેત આરસની વિશાળકાય ત્રણ પ્રતિમાઓ પ્રભાવશાળી છે. આની વિશાળ પ્રતિમાઓ ભારતવર્ષનાં બીજા જિનમંદિરોમાં બહુ ઓછી ભેવા મળે છે. મૂળનાયકનું પરિકર પણ દર્શનીય છે. (કા. નં. ૯૯)

૧૧. ગવેરીવાડની વાઘજીપોળમાં શેઠ વખતચંદ પ્રુથાલચંદે બંધાવેલું શ્રી. અજિતનાથ ભગવાનનું બન્ધ દેરાસર છે. ભમતીમાં ભાવન જિનાલયની ઢેરીઓ છે. તેમાં પ્રવેશતાં જ શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનની ધાતુની કાઉસગિગયા મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૧૧૨ ની સાલનો લેખ છે. આનું મૂર્તિવિધાન શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિએ આગેફૂલ છે. આની સરખામણીની બીજી પ્રતિમાનો નમૂનો કયાંયથી મેળવવો ફલભ ગણાય. આમાં શેઠ-શેઠાણીની આરસની ત્રણ મૂર્તિઓ છે. આ મંદિરમાં લોકકામાં કહેલો સુંદર નારીકુંજર છે, જે જોનાના વરથોડામાં ફેરવવામાં આવતો હતો. રંગમંડપની લોકકાની થાંભલી અને પાટડી ઉપર સુંદર કારીગરી નજરે પડે છે. (કા. નં. ૧૦૩)

૧૨. દોશીવાડાની પોળમાં અષ્ટાપદેશના નામે ઓળખાતો મંદિરનો જૂમળો છે. તેમાં મૂળ નાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન છે. આ મંદિર શેઠ અગનલાલ કરમચંદે સં. ૧૬૯૧ માં બંધાવેલું છે. મંદિરમાં પેસતાં ભીતોમાં નંદીશ્વરદીપની રચનાના રંગીન નકશાઓ ચીતરેલા ચોડયા છે. તેની પાછળના ભાગમાં શ્રીઅષ્ટાપદની ચોટા ચોટા પથ્થરની સુંદર રીતે રચના કરેલી છે. સિવાય શ્રીહીરવિજયસૂરીશ્વરની એક કાષ્ઠમંદી પ્રતિમા પણ વિરાજે છે. એક શેઠ-શેઠાણીની મૂર્તિ પણ છે. (કા. નં. ૧૩૦)

૧૩. દોશીવાહાનો પોળમાં ગોંસાણીની પોળમાં શ્રીસીમંધરસ્વામીના દેરાસરના લોચરામાં કેટલોક પ્રાચીન પ્રતિમાઓ સંઘરી રાખવામાં આવી છે. કેટલોક મૂર્તિઓ ખડિત છે. પરંતુ કેટલોક પ્રતિમાઓ જેવી પ્રાચીન છે તેવી જ મૂર્તિ સ્થાપત્યકળાની દૃષ્ટિએ બેનમૂન છે. (૧) એક ધાતુપ્રતિમાની ભિચારી ૧૦૧/૪ ઈંચની છે અને યક્ષ-ચંડીથી સજ્જિત પહેળાઈ ૧૦૧/૨ ઈંચની છે. આમાં પલાંડી નીચે બેઠકમાં આઠ શ્રેણી કેટરેલા છે. વળી, તેના ઉપર આલેખાયેલ અક્ષરો દશમા સેકાની લિપિના ખ્યાલ આપે છે અને એની રચનાશૈલી પણ એ સમયની પ્રતીત થાય છે. પરિકર વિમાની આ એકલમલ શ્રી. ત્ર્યમ્બકદેવની પ્રતિમાના ખણા ઉપર વાળની ત્રણ લેટા ઝુંદર રીતે કાટરેલી છે. પલાંડી નીચે બેઠકના બંને છેડે એકેક સિંહની આકૃતિઓ બેવાય છે. તેની બાજુમાં કમળઆસનવાળી આકૃતિઓમાં જમણી તરફ બે હાથવાળો યક્ષ; જેના એક હાથમાં ફળ અને બીજા હાથમાં રૂપિયાની થેલી છે; તેમજ ડાબી તરફ બે હાથવાળી અંગિકાદેવી; જેના એક હાથમાં આસ્રકુળ છે ને ડાબા હાથ બોળામાં બેઠેલા બાળક પર હોય એવું સ્પષ્ટ આલેખન છે. (૨) બીજી મૂર્તિ ભગવાન શ્રીપાર્શ્વનાથની ત્રિતીર્થાની છે. તેની ભિચારી ૧૦૧/૪ ઈંચ અને પહેળાઈ ૭૧/૨ ઈંચની છે, વચ્ચે મૂ. ના. શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પક્ષાસનસ્થ અને માથે ફણવાળી આકૃતિ અંધારેલી છે. ફણાઓ ઉપર ત્રણ છત્ર છે ને છત્રની આલુબાલુમાં એકેક ગાંધર્વ હાથમાં ફૂલની માળા સાથે ભિચારી અવતરણ કરી રહ્યા હોય એવો આબેદુષ્ટ દેખાવ કરેલો છે. પલાંડી નીચે કમળની રજૂઆત છે. આ મૂર્તિની બંને બાજુમાં એકેક ચામરધર ભૈરાવ છે. બેઠકની નીચે નવ શ્રેણી આલેખ્યા છે. જમણી બાજુએ બે હાથવાળો યક્ષ અને ડાબી બાજુએ અંગિકાદેવી છે. લેખ નથી, પરંતુ મૂર્તિવિદ્યાનનો દૃષ્ટિએ આ મૂર્તિ દશમા સેકા ભગબાની પ્રતીત થાય છે. (૩) ત્રીજી એક પ્રતિમા સહજ નામની આલેખાયેલ સં. ૧૧૨૧માં બરાબરના લેખવાળી છે. (૪) ચોથી મૂર્તિ જે કે પરિકરવાળી ખડિત બનેલી છે; છતાં તેના ઉપર સં. ૧૧૨૬ ના લેખમાં સુમતિધરની પુત્રીએ આ બિંબ કરાવ્યાનો ઉલ્લેખ છે. ટૂંકમાં—આ ચારે પ્રાચીન પ્રતિમાઓ શિલ્પકળાની દૃષ્ટિએ હર્ષનીય છે. વળી, આ મંદિરની અંદર અને બહારની બીજાં ત્રણ અગ્રણ્ય સમયની ચિત્રકળાનાં ઉત્તમ દ્રશ્યોદી ભરચક બનાવેલી છે.

૧૪. શેઠ હડીસિંહનું મંદિર—આ મંદિર હિલ્લી હરવાળ બહાર શેઠ હડીસિંહની વાડીમાં આવેલું છે; જે શિખરબંધી, ભવ્ય અને વિશાળ છે. આ મંદિર અમદાવાદના હિંદુ મંદિરોમાં સ્થાપત્ય અને કળાના નમૂના તરીકે સર્વોત્તમ ગણાય છે. એની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૬૦૩માં શ્રી. શાંતિસાગરસૂર્યએ કરી હતી. તેમાં મૂ. ના. શ્રીધર્મનાથ ભગવાન વિરાજમાન છે. શ્રી. હડીસિંહ શેઠ અને તેમના બંધાએ તેમજ પ્રતિષ્ઠાના અદ્દાઈ-અદ્દાસવના શિવસેના કાષોનું વલ્લુન મંદિરમાં લગાડેલા પ્રચસ્તિ લેખમાં આપેલું છે. પ્રેમચંદ નામના સ્થપતિ પાસે આ મંદિર બંધાવ્યું હતું. આ મંદિર પૂરું બંધાઈ રહે એ પહેલાં જ હડીસિંહ શેઠ પંચત્વ પાખ્યા તેથી તેમનાં ધર્મપત્ની શેઠાણી હરકોટરાઈએ બાકીનું કામ પૂરું કરાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી એની હકીકત પણ એ શિલાલેખમાં આપી છે.^{૧૧}

આ મંદિરની બાંધણી નગરશેઠ શાંતિદાસે સરસપુરમાં બંધાવેલા શિવિતામંચી પાર્શ્વનાથના મંદિર જેવી છે; એમ કહેવાય છે. આલુનાં જગવિખ્યાત મંદિરોના સફળ અનુકરણરૂપે આની રચના થયેલી છે. મંદિરમાં એક માળવાળો ઝુંદર મંડપ છે. વચલા મંડપ અને ગભારાની કોરણી ઉત્તમ પ્રકારની છે. ઉપર માળ છે ને નીચે બોંયકું છે. વિમાનનું કામ પણ ધણું કળામય છે. મૂળ મંદિરને ફરતી બાવન બિનાલયની શિખરબંધી દરીઓ છે. બંને વચ્ચે ફરતા ચોક છે. મંદિરની ઉત્તર-દક્ષિણ પહેળાઈ ૧૨૬ ફીટ અને બહારની મુંગારચોકી સિવાય પૂર્વ-પશ્ચિમ લંબાઈ ૧૬૦ ફીટ છે. મંદિરની બહારની દેવકુંભિકાઓના ફરતા છબ્બા ટોડલે ટોડલે મૂકેલી આકૃતિઓ ઝુંદર અને લાવણ્યમયી છે. શિલ્પમાંની નૃત્યપૂતળીઓમાં યનગનાટભર્યા અંગમરોહની વહેલી રેખાઓ ઉલ્લાસભરી બેવાય છે. એમના સુખ ઉપર કમળ જેવી સુકુમારતા જણાય છે. શુભરાતની સ્ત્રીઓનું આબેદુષ્ટ સૌંદર્ય એમાં ઉતારેલું પ્રતીત થાય છે. એક બીજાની તદ્દન ભિન્ન આકૃતિઓ વાઘ સામગ્રી સાથે અવનવ બાવ પ્રદર્શિત કરી રહી છે. ઠંસાદાર અલંકારો, સોષ્ટવ આકારો, નીતરનું સૌંદર્ય અને વૈવિધ્યભરી ભાતોની વિપુલતા અહીં ભ્યાં-ભ્યાં નિહાળાય છે. બળીઓના વિવિધ પ્રકારો અહીં પુષ્કળ પ્રમાણમાં દેખાય છે. ખરેખર, ઉચ્ચ સંસ્કાર અને સુરુચિભરી કોરણોના તો અહીં પાર નથી. ભરતના ‘નાટયશાસ્ત્ર’માં ઉલ્લેખેલા નૃત્યપ્રકારોનું દર્શન આ પૂતળીઓમાં થાય છે. મંદિરની ભિત્ર અને શિખર સુધીના બાગમાં કળામય આકૃતિઓ કંઠાર આ મંદિરને ઝોનોહર બનાવી મૂક્યું છે. બર્જસ અને ફરચુસન લખે છે કે—“આ આખાયે મંદિરની બાંધણી અનુભવ સૌંદર્યવાળી અને દરેક ભાગ એક બીજા સાથે

૧૧. આ સિનાવેષ “પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ” ભા. ૨ માં લેખાંક: ૫૫૬ અને તેનું વિવેચન ૫૦-૩૩૨ ઉપર પ્રગટ થયું છે.

બંધાયેલા છે.” જેમ સેમ્યુઅલ-“આ આખા મંદિરની સ્થાના સંપૂર્ણ છે” એમ કહે છે. આનંદકુમાર-સ્વામી જણાવે છે કે-“આ મંદિર નાગર બાંધણીનું છે.” શ્રી. રત્નમણિરાવ નોંધે છે કે-“આ મંદિર એકંદરે અમદાવાદના સ્થાપત્યના ગૌરવરૂપ છે. (કા. નં. ૧૮૬)

૨. માતર

(કેઠા નંબર : ૨૩૦)

નડિયાદ સ્ટેશનથી માતરમાર્ગે માતર જવાય છે. અહીં બાવન જિનાલયથી શોભતું મૂળનાયક શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધી આલીશાન મંદિર છે. આ મંદિર સ્વાયદેવને નામે તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધ છે. શ્રીસુમતિનાથ ભગવાન વગેરેની મૂર્તિઓ મહુબા પાસે આવેલા સહુજ બામના બારાટના વાડામાંથી નીકળી હતી, જેની પ્રતિષ્ઠા સહુજમાં જ થઈ હતી. એનું પ્રમાણ આપતો મૂળનાયક ઉપર આ પ્રમાણે લેખ છે:—

“સંવત ૧૫૨૩ વર્ષે વૈશાક વદિ ૭ રવિ પ્રાગટઝાતીય સા ગોનામાર્ચાં રત્નુગ્ર સમવરમાર્ચાં જાસી ધર્મદિગુરો લાલા પ્રસુલકુંદુરુગુનેન....એસએ મુમતિનાથચિંબે કારિતં પ્રતિષ્ઠિ(છ)તં તપામ્ચનાયકઓસોમસુંદરસૂરિષ્ટપ્રમાફરશ્રીમુનિસુંદરસૂરિષ્ટનમસ્તલ-વિનકરતરણશ્રીમનશેલમ્સૂરિષ્ટપૂર્વાચલસહસ્રાંકુરસ.....લક્ષ્મીમાગમ્સૂરિનિ: સીદુજમામે કન્યાગમસ્તુ કારયિનુ: ॥ શ્રી: ॥”

બીજી ચારેક મૂર્તિઓ ઉપર પણ સંવત ૧૫૨૩ ના લેખો છે. તેમાં બે મૂર્તિઓ બીજા શ્રેણીએ ભરાવી છે પણ પ્રતિષ્ઠા તે જ સંવત મિતિએ કરાવી છે.

આ બધી મૂર્તિઓનો સં. ૧૮૩૩ ના શ્રાવણ માસમાં માતરમાં પ્રવેશ થયો છે. પહેલાં જૂના મંદિરમાં આ મૂર્તિઓ પથરાવવામાં આવી હતી પણ નવું મંદિર બાંધવાનો વિચાર થતાં સં. ૧૮૪૨-૪૩ માં અમદાવાદના નગરશેઠ ખુશાલચંદ હાલમીચંદ શત્રુજ્યના સંઘ લઈ માતર આવ્યા ત્યારે તેમણે શિખરબંધી ભવ્ય જિનાલય બંધાવવાનો શ્રીસંઘને આદેશ કર્યો. મંદિર તૈયાર થતાં સં. ૧૮૮૫ ના જેઠ સુદિ ૩ ને શુક્રવારે એ જ નગરશેઠ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ કર્યો. પછી બાવન જિનાલય બંધાવવાનો વિચાર થતાં અમદાવાદના નગરશેઠ હેમાભાઈ બળતચંદ, શેઠ હડીસિંહ કેસરીસિંહ તથા માતરવાસી શેઠ હકમચંદ દેવચંદ અને અનોપચંદ બાદવજી—આ ચાર જણે મળી દેરીઓ બંધાવી. સં. ૧૮૯૩ ના મહાસુદિ ૧૦ ને બુધવારે ભમતીની દેરીઓની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

સં. ૧૯૩૬ ના શ્રાવણ સુદિ ૪ ના રોજ આ મંદિરનું શિખર અચાનક તૂટી પડ્યું. સં. ૧૯૪૫ના જેઠ વદિ ૧૦ ના દિવસે શિખર ફરીથી ચણાવવામાં આવ્યું. દેરીઓનાં છત્તેદાર શેઠ જમનાભાઈ ભગુભાઈનાં ધર્મપત્ની શેઠાણી આણંકભાઈએ ખૂબ દ્રવ્ય ખર્ચીને કરાવેા.

શ્રીસુપાર્શ્વનાથ ભગવાન, જેમની સ્થાપના ભમતીની મોટી દેરીમાં કરવામાં આવી છે તે મૂર્તિ એકા જિલ્લાના બરેડા ગામે વાત્રક નદીમાંથી કાંકરી કાઢતાં એક વણકરને હાથ લાગી હતી. માતરના શ્રેણીઓ તેને સમજાવી એ મૂર્તિ લઈ આવ્યા અને શેઠ બેચરદાસ એતીલાલનાં ધર્મપત્ની વિધવા પાર્વતીબાઈએ ઉજમણા પ્રસંગે એ મૂર્તિને રંગમંડપમાં તેમણે કરાવેલા નવા ગોખલામાં પથરાવી હતી પણ છત્તેદાર પ્રસંગે શેઠ આણંકલાલ અનસુખભાઈએ એ મૂર્તિને ભમતીની મોટી દેરીમાં પથરાવી પ્રતિષ્ઠિત કરાવી છે.

સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ આ મંદિર માટે કેટલાક વાંધાઓ જણાતા હતા અને લોકમાં વહેમ પણ ફેલાયેલા હતા તેથી હાલમાં જ આ મંદિરને પાટી નાખી નવેસર બંધાવવામાં આવ્યું છે. સં. ૨૦૦૭ ના વૈશાખ સુદિ ૫ ના રોજ આચાર્ય શ્રી. વિજયસિદ્ધિસૂરિજીના હાથે મંદિરની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે. આ મંદિરમાં બારમા-તેરમા સૈકાની એક દેવીની પ્રાચીન મૂર્તિ પણ બિરાજમાન છે.

૩. ખંભાત

(કોઠા નંબર : ૩૦૧-૩૬૪)

પ્રાચીન કાળથી જંબાવતી નગરીના નામે પ્રસિદ્ધિ પામેલું 'ખંભાત' ગુજરાતમાં જળમાર્ગના સિંહદ્વાર સમા બંદરથી બાણીવું છે. એક કાળે એનો બંદરી વેપાર ધીખતો હતો. વેપાર સાથે વણિકોનો સંબંધ કાળજીનો છે. એક હાથે મેળવી બીજા હાથે દેવાની ઓઘાર્યપૂલું ધાર્મિક કળાથી એણે મહાજન તરીકેની નામના મેળવી છે. આ નગરની બહોળલાલીમાં એવા દાનવીર નગરશ્રેષ્ઠીઓનો કાળો કંઈ નાનોસૂનો નથી. તેમણે આજસુધીમાં ૬૪ જેટલાં જિનમંદિરોની રચના કરી આ નગરને ઉત્તરોત્તર રળિયામણું બનાવી મૂક્યું છે. કવીન્દર શ્રી. જ્ઞપભાઈ સં. ૧૯૮૫માં 'ખંભાતનું જે વર્ણન કર્યું છે,' તે એના ભૂતકાલીન વૈભવની આંખી કરાવે છે. તેની બે કડીઓમાંજે એ હકીકતનો ચારસુસુચ્ય બળી રહે છે:

“ સકલ નગર નગરીમાં જ્યેષ્ઠ, જંબાવતી તે અધિકી જ્યેષ્ઠ; સકલ દેશતણે શભુઆર, ગુજ્જર દેશ નરપંડિત આર, ખંભાસિ જિનના પ્રાસાદ, ક્ષેત્ર તોરણ તિહાં ઘરાનાદ; પિસ્તાકીસ તિહાં પૌષ્પદશ્ય, કહે જાખ્ય સુનિવાચાળ. ”

આ હકીકતથીયે કંઈક પહેલાંના ભૂતકાળ તરફ દૃષ્ટિ દોડાવીએ:

અણુલહસન (મઉસદી) નામનો એક મુસ્લિમ પ્રવાસી હિ. સં. ૩૦૩. (વિ. સં. ૯૪૦)માં 'ખંભાત આબ્યો ત્યારે ' અહીંના અધિકારી એક વાણિયે હતો જે દક્ષિણના વલ્લભરાયની હકુમત નીચે હકુમત ચલાવતો હતો ' એવી વિગત તેણે પોતાના ' ફિતાલુલ તમઝીહ વલ અશરફ ' નામના ફારસી શ્રવ્યમાં આલેખી છે, પણ આ વણિક કોણ હતો એ બાણવામાં આબ્યું નથી.

નવાંગીવૃત્તિકાર તરીકે ખ્યાતિ પામેલા શ્રી. અભયદેવસુરિએ સં. ૧૧૧૧માં થાંભળા ગામમાં સેદી નદીના કાંઠેથી એક દિવ્યમૂર્તિ ' જ્યોતિહુણુ ' સ્તોત્રદ્વારા પ્રગટ કરી હતી, જે મૂર્તિનો ઇતિહાસ ઘણો જૂનો છે. જૈનોની પરંપરા પ્રમાણે આશ્રવશીય રાજા સ્થાપનાહનના સમયમાં આ મૂર્તિનું માહાત્મ્ય પ્રસિદ્ધમાં આવેલું પણ વચ્ચે એ મૂર્તિ હુસ થઈ ગઈ હતી, જેનું પુનઃ પ્રગટીકરણ શ્રી. અભયદેવસુરિએ કર્યું. સં. ૧૩૬૦ની આસપાસ એ મૂર્તિ 'ખંભાતમાં લાવવામાં આવી,' જેણે આ નગરને તીર્થનું ગૌરવ અપૂર્વક ને આ સ્તંભન પાર્શ્વનાથ તીર્થની પ્રતિષ્ઠા થઈ. કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીમદ્ દેવમંદ્રાચાર્યે અહીંની સુગાળવસહિકામાં સં. ૧૧૫૦માં દીક્ષા લીધી હતી ને વિદ્યાની સાધના અહીં જ આરંભી હતી. એમના સમયમાં અહીં સો જેટલા કેટઆધીશો વસતા હતા. તેમણે અહીં કેટલાંજે જિનમંદિરો બંધાવ્યાનું કહેવાય છે. સિદ્ધરાજ અને કુમારપાલના સમયમાં આ નગર ઉપર અધિકારીઓની મીઠી નજર હતી. મંત્રીશ્વર ઉદયન અહીં નિવાસ કરતા હતા. તેમણે અહીં ઉદયનવસહી નામનું જિનાલય અને આલિંગ નામના મંત્રીએ શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું હતું એવી મોંઘ મળે છે.^૧

સં. ૧૧૬૫માં મૈલવશીય ખેલા શ્રેણીની ધર્મપત્ની બાઈ બીદગાએ સ્તંભન પાર્શ્વનાથનું બબ્બ મંદિર બંધાવ્યું હતું. આજે વિશ્વમાન એ મંદિરની એક શિલા ઉપર એ સંબંધી લેખ ઉત્કીર્ણ છે.^૨ એમાં એમના પરિવારનું અને કેટલાક રાજવીઓનું વર્ણન આપેલું છે. અહીંથી મળી આવતા લેખોમાં આ લેખ પ્રાચીન છે.

સં. ૧૧૬૩માં શ્રી. જ્ઞસુરિરચિત ' સુનિસુવતજિનચરિત 'ની પ્રશસ્તિમાં અહીંના નામાંકિત ચેઠ નાગિલનો ઉલ્લેખ મળે છે.

૧. “ શ્રી હીરવિજયસુરિ રાસ ”

૨. થી મેરુગુપ્તરચિત ' સ્વેચ્છાનક પાર્શ્વનાથ ચરિત ' ની અપૂર્ણ પ્રતિ પાટળના બંદારમાં છે, તેની વિગત ઉપરથી.

૩. “ કેતલે વરિસે દેસ ગુજ્જર, અભલ એલેખાણ્ય થયઉ; બસઉ દામ ભણી નિંખ આણી, નવર ખંભાઈત રમ્મજી. — શ્રી. કુલ્લલાભ-કુત ” થાંભળા પાર્શ્વનાથ બૃહત્ સ્તવન ” હસ્તલિખિત ગ્રંથકા ઉપરથી.

૪. ‘ ફગર કવિફાત ’ ખંભાત ચૈત્ય પરિપાટી ’

૫. ‘ પ્રાચીન જૈન લેખસંમલ ’ બા. ૨; ધ. ૩૧૬ થી ૩૨૦ સુધીનું વિવેચન.

શ્રીચિંતામણિ પાર્થનાથના મંદિરમાં સં. ૧૩૬૫ના શિલાલેખોમાં જણાવ્યું છે કે, “ઉદ્દેશ્યશીલ શ્રેષ્ઠી જેસલે એક પોષધશાળા સહિત શ્રીઅંબિકાનાથ ભગવાનનું વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું.”

સં. ૧૨૭૭માં મહામાત્ય વસ્તુપાલ અહીંના હંડનાથક નિમાયો હતો. તેણે આ નગરને સમૃદ્ધ બનાવવા અથાક પ્રયત્ન કર્યો હતો. અહીંના ઝુસ્લિમ વેપારી સૈયદ જેષા કાંટાઓને તેણે દૂર કરી પ્રબળે સદા માટે નિર્જય બનાવી હતી. તે પછી શ્રી. વસ્તુપાલનો પુત્ર જામસિંહ અહીંના અધિકારી બન્યો હતો. તેની પ્રેરણાથી શ્રી. જામસિંહસૂરિ નામના આચાર્યે ‘હુમીરમહમદન’ નામના ઐતિહાસિક નાટક રચના કરી. અને હુમીયરના ઉત્સવ પ્રસંગે (જામસિંહ)ના પ્રમુખપણા હેઠળ એ નાટક ભજવવામાં આવ્યું હતું.

આ સમયમાં અનેક રાણા તાડપત્ર પર લખાયાની પ્રચલિતઓ મળે છે.* એ અરસામાં શ્રી. જામસૂરિના શિષ્યો શ્રી. દેવેન્દ્રસૂરિ અને શ્રી. વિજયચંદ્રસૂરિ વચ્ચે પડેલા મતભેદ વધીપોષાણ અને લઘુપોષાણ નામે અહીં જ ખ્યાતિ પામ્યા હતા.

શ્રીરાજગજ તીર્થના ઉદ્ધારક શ્રેષ્ઠી સ્થમરાસિંહના કુટુંબીઓએ ભરાવેલાં બિંબા અને પટ્ટો અહીંનાં મંદિરોમાં હયાત છે. સ્થમરાસિંહના પુત્રવલ સામજીસિંહ ખંભાતના નિવાસી બન્યા હતા. રાજકરખામાં એમને ‘સોસવાલ-જુવાલ’ તરીકેનું માનવતું સ્થાન હતું. તેમણે કૌશલ નામના વેપારીને સંખપુરનો અધિકારી બનાવી જાહુચરાણમાં અપાનાં પશુપાલિકાના બંધ કરાવ્યાં હતાં.^૬

સં. ૧૪૬૮માં ભચંકર હુકાળ પડ્યો ત્યારે અહીંના રહેવાસી મોહનગીર શેઠ રામ અને પર્વત નામના જે બંધુઓએ ત્રણ મોટાં સત્રાગારો (દાનશાળાઓ) પ્રવર્તાવ્યાં હતાં અને તોરોમાં અનેક સુકૃત કર્યો કર્યો હતાં. આ બંને બાઈચિંતામણી પર્વત ગૃહસ્થ હોવા છતાં ધર્મક્રિયામાં અમણેયોગી જેવા તત્પર રહેતા તેણે શ્રી. સોમસૂરિના ઉપદેશથી સં. ૧૪૭૨માં અહીં અગિયાર અંગો લખાવ્યાં હતાં, જેમાંની ‘ગાતાસૂત્ર’ વગેરે પૌથીઓ પાટણમાં મો. મોહીના ઈન બંધારમાં વિદ્યમાન છે. તેની અંતિમ ૨૨ શ્લોકવાળી પ્રચલિતથી આ હકીકત જાણવા મળે છે.^૭ સં. ૧૫૨૭ની એક પ્રચલિતમાં જોધા નામના શ્રેષ્ઠીએ અહીં વિશાળ મંદિર બંધાવ્યાની નોંધ મળે છે

જગદગુરુ શ્રી. હીરવિજયસૂરિના જન્મનામાં તો કેટકેટલાયે દાનવીરોએ જૈન મંદિરો બંધાવી પોતાના ધર્મપ્રેમ અને કળાભક્તિનો પરિચય આપ્યો છે. સં. ૧૬૩૮માં સંઘવી ઉદયચંદ્રે ભ. સંદ્રપ્રભુની પ્રતિષ્ઠા શ્રી. હીરવિજયસૂરિ હસ્તક કરાવી હતી. ધનાઢય શ્રેષ્ઠી સોની તેજપાળે સં. ૧૬૪૬માં એ જ સૂરિણ પાસે શ્રીમનંતાનાથ ભ. ની પ્રતિષ્ઠા કરાવી લગભગ પાંચીય હજાર રૂપિયાનો ખર્ચ કર્યો હતો. વળી, માણેકચોકમાં શ્રીવિજયચિંતામણિ પાર્થનાથ ભગવાન નામના દેવપ્રાસાદ પથ્થ એમણે જ બંધાવ્યો હતો. તેના પરિચય શ્રી. ઝવ્ઝવદાસ કવિ આપણને આ રીતે કરાવે છે.^૮

“ઇદં ભુવન જિસ્તુ દેહકું કરાવ્યું, ચિત્તસંલિત અભિરામ; રેવોશમાં તીર્થેજ રાખ્યો, વિજય ચિંતામણિ નામ હો.
ઝવ્ઝવણી તેણે મૂરતિ ભરાવી, આત્મત મોટી સોપ; ભુઈરામાં જીતે છુદ્ધારો, સમકિત નિરમલ હો.
અતઃ બિંબ જેણે જિનનાં ભરાવ્યાં, રૂપક કનક મણિ કેસ; આશરારા જેણે ઉજવવસ કરીઓ, કર્ણી તાસ ભરોશા હો.”

આ હકીકતનો પુરાવો એ મંદિરની ભીંતમાં લાગેલા સં. ૧૬૬૧ ના શિલાલેખથી મળી રહે છે.

આ સિવાય શ્રેષ્ઠી રામણ, જશુ ઠક્કર, ગાંધી કુંચરણ ને જુના શેઠ તૈયાર કરાવેલાં જૈનમંદિરોને શ્રીહીરવિજય-સૂરિણએ પ્રતિષ્ઠિત કર્યાં હતાં. શ્રેષ્ઠી શ્રીમદ્ભલ, ટીકા અને વાઘણએ ખંભાતના શક્કરપરામાં જિનાલય અને પોષધશાળાઓ બંધાવી હતી. ઠક્કર લલિયાએ ખંભાતના અકબરપુરમાં એક દેરાસર અને ઉપાશ્રય બંધાવ્યો હતો.

૬. જોગન; ૪. ૩૧૫-૧૬

૭. ‘જૈન પુસ્તક પ્રચલિત સંગ્રહ’

૮. ‘ઐતિહાસિક રાસમાળા સંગ્રહ’ ભા. ૧ માં ‘કૌશલ વ્યવહારી રાસ.’

૯. ‘એક ઐતિહાસિક પ્રચલિત’ સીવંક બેળ ‘પુરાતત્ત્વ’

૧૦. ‘શ્રી. હીરવિજયસૂરિના’

શ્રીવિજયસેનસૂરિ સં. ૧૬૭૨ માં અમરપુરામાં કાળધર્મ પામ્યા ત્યારે તેમનો સ્વપ્ન બંધાવવા માટે બાદશાહ જાહેંગીરે દશ વીસ જમીન એટ આપી હતી. ત્યાં કુલ ત્રણ જિનમંદિરો અને સ્વપ્ન હતાં; જેમાંનું આજે કંઈ જ હયાત નથી.

અંધારના વતની શેઠ વાજિયા-રાજિયા નામે બંધુએલી ખંભાતમાં આવીને વસી. અહીં તેમણે અડગક કમાણી કરી હતી. સં. ૧૬૬૧ માં પટેલા દુકાળ સમયે તેમણે હજારો મણુ અનાજ ખરીદીને ભૂખ્યાને લોજન આપ્યાં હતાં અને શરીર દાંકવા વસ્ત્ર આપ્યાં હતાં. આ રીતે એક જ વર્ષમાં તેમણે તેવીસ લાખ રૂપિયા ખર્ચી લાખો માનવી-ઓને ઉગાર્યાં હતાં. આવી લોકસેવાથી આ બંને શાઈઓનો પ્રતિષ્ઠા એટલી બધી વધી હતી કે કુંડાની સભા પાસેના માનવીઓ પશુ તેમનું નામ લેતા કે તરત જ સભા ફરમાવનાર રાજા કે અમલદારને અભયદાન આપવું પડતું.^{૧૧}

૫. શીલવિજયજીએ રચેલી “તીર્થમાલા”માં એ બંધુઓની કીર્તિ ગાતાં કથું છે—

“પારંગ વાજિયા ને રાજિયા, શ્રીવંશ બહુ બાજિયા; પાંચ પ્રાસાદ કરાવ્યા અંગ, સંઘ પ્રતિષ્ઠા મનને રંગ.
જેની ગારી ઘામ્યા બંદરે, સોવન કન સોહ ઉપર; કોઈ ન લાપે તેહનાં લાજ, નામે શીશ ફિરંગી રાજ.”

આ કાનવીર ને ધર્મવીર બંધુઓએ પાંચ જિનાલયો બંધાવ્યાં હતાં તે પૈકી ખંભાત પાસેના નેજ ગામમાં શ્રીજયભદ્રેજ બ. નું અને નજીકના વરડાલા ગામમાં શ્રીકરેડા પાર્શ્વનાથ બ., શ્રી નેમિનાથ બ. અને ધીનું એક-એક ચાર મંદિરો તેમજ ખંભાતમાં શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ બ. નું મંદિર બંધાવ્યું હતું. સં. ૧૬૪૪ના એક મોટા શિલાલેખમાં આ મંદિરની બન્ધ બાંધણીનું સુંદર વર્ણન મળે છે. એનો સાર આ છે:-^{૧૨}

“શ્રી. વિજયસેનસૂરિજીએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલા આ મંદિરમાં શ્રીપાર્શ્વનાથની પ્રતિમાને ‘શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ’ નામે સ્થાપન કરી છે. એ પ્રતિમા ૪૧ આંગળાં ઊંચી અને શેષનાગથી સેવિત હતી. મસ્તક ઉપર સર્પની સાત દંડાઓ ફેરવેલી હતી. આ મંદિરમાં બાર સ્તંભો અને છ દ્વાર હતાં નાની નાની સાત દેવકુલિકાઓ અને બે દ્વારપાલોની મૂર્તિઓ હતી. મૂળનાથની આસપાસ ધીલ પરીસ ઉત્તમ મૂર્તિઓ સ્થાપન કરવામાં આવી હતી. એ મંદિરમાં વળી એક બન્ધ ભૂમિગૃહ (ચોથકું) હતું; જેને પરીસ પગથિયાં હતાં. એ સોપાનની સામે જ સુંદરાકૃતિ ગણેશની મૂર્તિ બેસાડેલી હતી. એ ભૂમિગૃહ સમયતુરંગ (ચોરસ) હતું અને દશ હાથ જેટલું ઊંચું હતું. એની અંદર નાની નાની ૨૬ દેવ-કુલિકાઓ હતી. એને પાંચ દ્વાર હતાં. એ ભૂમિગૃહમાં પલ્લુ બે દ્વારપાલો હતા. તેમજ ચાર ચામરધારકો હતા. એની વેદિકા ઉપર ૩૭ આંગળાંપ્રમાણ શ્રીઆદિનાથ બ. ની, ૩૩ આંગળાંપ્રમાણ શ્રીમહાવીરદેવની અને ૨૭ આંગળાં-પ્રમાણ શ્રીશાંતિનાથ બ. ની પ્રતિમાઓ સ્થાપિત હતી. વળી, એ ભૂમિગૃહમાં ૧૮ દાંધીઓ અને ૮ સિંહો ફેરવેલા હતા. આનો રીતે સ્તંભતીર્થમાં ભૂજ્ય સમાન અને ભેવાલાજ્ય એ મંદિર વાજિયા રાજિયા નામના બે બંધુઓએ બંધાવ્યું હતું.”

પ્રસિદ્ધ કવિવર શ્રી. જયજીજીએ આ ભૂમિમાં જન્મ લીધા હોવા ને કેટલાયે રાસજથોની રચનામાં તેમણે આ ભૂમિમાંથી જ પ્રેરણા મેળવી હતી. જૈનાચાર્યોએ પણ અહીં સ્થિરતા કરી અનેક ગ્રંથોથી આપણો સાહિત્યિક બંડાર ભરી દીધો છે. એનો ખ્યાલ આપતા અહીં છ ગ્રંથજાહેરો આજે પણ મોજુદ છે. તેમાં સેંકડો ગ્રંથો કાળગ પર લખાયેલી હાથપોથી-ઓમાં છે, જ્યારે શ્રીશાંતિનાથના જ્ઞાનબંધારમાં ૧૫૦ જેટલા તાત્પર્યથી ગ્રંથો સુરક્ષિત રહેલા આજે પણ મળે છે.

સત્તરમા શ્લોક પછી કેટલાયે ધર્મપ્રેમી શાવકોએ અહીં જિનમંદિરો બંધાવ્યાં છે, એની વિગતમાં ન જીતરતાં માત્ર અહીંના એક વિશાળ મંદિરની આછી ઝાંખી કરી લઈએ:

આ મંદિર ભાટવાડાના રસ્તા ઉપર આવેલું છે. એમાં મૂ. ના. શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ પ્રભુની પ્રચંડ સુદાવાળી, મધ્યમ કદની, સ્વેત આરસની પ્રતિમા બિરાજે છે. ખંભાતના તિલકસમું આ મંદિર પાંચ ઉત્તુંગ શિખરવાળું છે. આખાં મંદિરમાં લાલ પથ્થર અને ચારસ વપરાયે છે. ત્રણ માળ અને આવન દેવકુલિકાઓથી મંડિત છે. ખંભાતનાં પ્રાચીન બિંદો ધરાવતા લગભગ વીસ મંદિરોની આમાં સમાવેશ છે. ભોંયતળિયે પાછલા ભાગમાં નીલવાળી શ્રીચરિ-દ્યોતિ ભગવાનની આજેહુ બે મૂર્તિ બિરાજમાન છે. ઉપા. શ્રી. વીરવિજયજી મહારાજની મૂર્તિવાળી એક દેરી પણ આમાં છે.

૧૧. ‘પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ’ ભા. ૨, ૩૨૧-૨૨૭; અને ‘શ્રી હૃદયવિજયસૂરિજી’ પૃ. ૧૨૨-૧૪૭.

૧૨. ‘પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ’ ભા. ૨, ૫. ૩૨૩.

ખંભાતનાં મંદિરો વિશે પ્રાચીન સાહિત્યમાં ઉલ્લેખનીય વર્ણન મળે છે. તેમાં 'સં. ૧૩૮૬માં શ્રી. જિનપ્રભસૂરિએ રચેલા "વિવિધતીર્થકથપ"માં આ તીર્થની પ્રાચીન કથા આલેખી છે.^{૧૩} પંદરમા સૈકામાં થયેલા શ્રી. જિનતિલકસૂરિએ રચેલી "ખંભાત ચૈત્યપરિપાટી"માં અહીં ૩૬ જિનાલયો હોવાની વિગત આપી છે.^{૧૪} એ પછી સોળમા સૈકામાં થયેલા શ્રાવક ઠુંગર ઠવિએ રચેલી એવી જ "ચૈત્યપરિપાટી"માં એ કે મંદિરોની કુલ સંખ્યા આપી નથી પરંતુ ભુદા ભુદા વાસમાં જે જે ભેદીઓએ જે મૂળનાયકોના નામે મંદિરો રચ્યાં તેની સવિસ્તર માહિતી આપી છે. સત્તરમા સદ્કાના કવિવર શ્રી. અંબલદાસે અહીં ૮૫ મંદિરો હતાં એવી નોંધ આપી છે જે અગાઉ ઉલ્લેખી છે. પં. શ્રીલલિત-ચળએ અઢારમા સૈકામાં રચેલી "તીર્થમાલા"માં મંદિરોની સંખ્યા આપી નથી પણ વિશિષ્ટ જૈન દેવળો અને ભેદીઓના પરિચય કરાવ્યો છે.^{૧૫}

આજે અહીં ૬૪ જિનમંદિરો ભિલાં છે. ખડિયેરોની આમાં ગણતરી નથી. સુનિરાજ શ્રી. ન્યાયવિજયજી (ત્રિપુટી)એ તેમના "જૈન તીર્થોના ઇતિહાસ"માં અહીં ૭૬ મંદિરો હોવાનું લખ્યું છે, જ્યારે "ખંભાતના ઇતિહાસ" અને "ચૈત્ય-પરિપાટી" નામના પુસ્તકમાં અહીંના ૫૨ મંદિરોની વિગતવાર નોંધ આપી છે.

અહીં હરિયા તરફના કોટ પાસે એક જામી મસ્જિદ આવેલી છે. તે સને ૧૩૨૫માં મહમ્મદ અલખુતમારીએ બાંધાવ્યાના ઉલ્લેખ એમાંના એક શિલાલેખમાં કોતરાયેલા છે. આ મસ્જિદ ૨૧૨ ફીટ લાંબી અને ૨૫૨ ફીટ પહોળી બેઠા ઘાટની છે. એના દક્ષિણ તરફના દરવાજા અને અંદરની રચના ભેતાં, એની અંદરની પરસાલો, થાંભલાઓની ગોઠવણી, ભળીઓ, શુભાર્ચિકીઓ, લૂમટો અને તેમાંનું શિદ્ધ બોલી બેઠે છે કે આ મસ્જિદ અસલ જૈન મંદિર હોતું ભેદીએ. એમાં પાછળથી કરેલા સાદા ફેરફારો અછતા રહી શકે એમ નથી. તેમાં આરસના એક પથ્થર મસ્જિદના ઉપલા ભાગમાંથી તૂટી પડ્યો છે. તેના ઉપર આલેખેલી જૈનોની ઐતિહાસિક બીના પ્રગટ થાય છે. પૂર્વકાળમાં જૈનાચાર્યો કેવી ઢબથી વ્યાખ્યાન કરતા હતા તેની આગેદૂન નમૂનેદાર એક જૈનાચાર્યની કોતરેલી મૂર્તિ એવામાં આવે છે. એ મૂર્તિ નીચે "શાલિભદ્રસૂરિ" એવા અક્ષરો કોતરેલા છે. સૂરિજી આગળ ઠંબણીનું એક સુંદર ચિત્ર છે. તેમની આગલી બાજુમાં આચાર્ય મહારાજ સન્ન્યુષ બેઠેલા પાંચ સુનિવરોની આકૃતિઓ છે. તેના ઉપર અનુક્રમે ભવદેવ, મ. હરિચંદ, ભ. વસ્તુદેવ, ધનદેવ મહત્તર, વાઠ શુભચંદગણિ; આ પ્રમાણે નામે કોતરેલાં છે. છઠી સાધુની આકૃતિ અર્ધ છે, તેના ઉપર બે ત્રણ અક્ષરો નજરે પડે છે. તે પછી કેટલી આકૃતિઓ હશે તે કહી શકાય એમ નથી. વળી, આચાર્યશ્રીની પાછળ એક સુનિની આકૃતિ છે, તેના પર અભયકુમાર એવા અક્ષરો છે. આ બધી આકૃતિઓના હાથમાં કોથા અને સુહર્પત છે. બીજા આરસના એક થાંભલા ઉપર "સં. ૧૪૫૬ ફાગણ સુદ ૧ ચોદસ" એવા લખેલા અક્ષરો ધસાયેલી હાલતમાં પણ વાંચી શકાય છે.^{૧૬}

આ ઉપરથી ભણી શકાય કે આ મંદિર કેવું સુંદર અને વિશાળ હતું. કહેવાય છે કે આમાં કેટલાંયે ભોંયરાં છે. પરંતુ આજે એ બધું ભણી શકાય એમ નથી.

૪. વડોદરા

(કોઠા નંબર : ૩૭૯-૪૧૩)

આજના વડોદરાનું પ્રાચીન નામ વટપદ હતું. આ નગર ઘણું પ્રાચીન ગણાય છે. વાગડ પ્રદેશમાં આવેલું વટપદ નામનું ગામ પણ પ્રાચીન છે. મળી આવતા ઉલ્લેખો આ એમાંના કથા ગામનો નિર્દેશ કરે છે એ બાજુવાનું રહે છે. પ્રાચીન ઉલ્લેખ સુજળ શ્રી. હરિભદ્રસૂરિએ રચેલા "ઉપદેશપદ" નામના ગ્રંથમાં વટપદના સ્થત્યવાદો

૧૩. એ ગ્રંથમાં "પાર્થસ્થાનક કથ" અને "સ્થાનક કથપ્રસિદ્ધિ"

૧૪. "ખંભાતિ થંભાપીય દેવ, ભણું નિતુ નિતુ કરું સેવ; સખિ આયોન ચેતપવાસો હેવ, છત્રીશ દેવલાં વાંદિદેવ."

૧૫. "પ્રાચીન તીર્થમાલા સંગ્રહ" પૃ. ૧૨૨-૨૩

૧૬. સુનિ બીહુસવિજયજીએ "જૈન" તા. ૮-૫-૨૧ માં આ વિશે માહિતી નોંધી છે.

સ્વતંત્ર નામના વહીવટી કાર્યો ઉપરથી તેમજ સં. ૮૬૬ માં હાથેલા કાનપરમાં ૧૮૫૬ ગામ એક પ્રાધિકારને હાનમાં આપ્યાની હકીકતો પરથી આ નગર આઠમાં સેકા પહેલાંનું પુરવાર થાય છે.

બારમા સેકામાં થયેલા સમર્થ વિદ્વાન વીરગણિને જન્મ સંબંધતઃ આ નગરમાં થયો હતો. સિદ્ધરાજ જયસિંહના મંત્રીશ્રી રા.કુ. જ્યારે હાટદેશના હંનાથક હતા ત્યારે તેમનું નિવાસસ્થળ આ બૃમિમાં હતું અને આ નગરમાં તેમણે અને સંબંધન મંત્રીએ શ્રી. ભદ્રશ્રીચાર્યાના ઉપદેશથી મોટી રથયાત્રા કરાવી હતી. અનેક જૈનાચાર્યોએ આ બૃમિને પોતાના પાદવિહારથી પવિત્ર કરી હતી; એટલું જ નહિ આ સ્થળે અનેક અંશો રચાયા હતા એવી હકીકત સાંપડે છે.

શ્રી. કુમારપાણે રાજ્ય હાથમાં લીધા પછી પોતાના ઉપકારી કેટલેક નામના વાણિયાને આ વટોદરા કાનમાં આપ્યું હતું.

શ્રીહૈમચંદ્રાચાર્ય પાસે અંજનશલાકા કરાવવા માટે કુમારપાણે પાટણમાં મોટો ઉત્સવ ભજવ્યો ત્યારે ૧૮૫૬ના રહેવાથી શેઠ કાનહાણે પોતાના મંદિરના મૂળનાથની અંજનશલાકા આ મહોત્સવમાં શ્રીહૈમચંદ્રાચાર્ય હસ્તક કરાવી હતી.

મંત્રી ભસ્તુપાણે અહીંના શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનના પ્રાચીન છબી પ્રસાદનો છબીદાર કરાવ્યો હતો. તેમજ વટોદરા પાસેના ઉત્કૃષ્ટ-આકૃષ્ટકુર (આકૃષ્ટ) માં જિનમંદિર કરાવ્યું હતું.

આકૃષ્ટ :

હાલમાં જ (સં. ૨૦૦૭ ના જેઠ માસમાં) વટોદરાની આસપાસની બૃમિમાંથી ૫૦-૬૦ જેટલી ધાતુમૂર્તિઓ મળી આવી છે. તેમાંની નવ મૂર્તિઓ અને ધૂપધાણું તેમજ એક ધાતુનું આસક્ષણ મળી આવ્યાં છે, તેના પરિચય પં. હાલિચંદ્ર જ. ગાંધીએ ‘જૈનસત્યપ્રકાશ’ વર્ષ : ૧૬, અંક : ૧૦ માં કરાવ્યો છે. એની હાંખી વિગતોમાં ઊતરવાને અહીં અવકાશ નથી પરંતુ જે મૂર્તિઓ પ્રાચીનતમ લેખવાળી છે તેના નિર્દેશ માત્ર કરવો અવશ્યમાન છે. એક મૂર્તિ ઉપરના લેખમાં આકૃષ્ટ-આકૃષ્ટ ગામના પ્રાચીન મંદિરનો નિર્દેશ છે.

હાલનું વિનાની એક ધાતુમય પ્રતિમા જેમના બને ખસા ઉપર કેશવદેવીની નિશાની છે, એ ઉપરથી એ શ્રીઆદિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ હોવાનું જણાય છે. નીચે નવમહોના સ્થાનમાં આઠ ભણી આકૃતિઓ છે અને તેનો પરિહર ભુદો, જેમાં દેવકુંદલિ વગાડતા દેવો અને આલા ધરી રહેલા જે દેવાનાં સ્વરૂપો અંકિત છે. મૂર્તિની પાછળ નાગરી લિપિમાં આ પ્રકારે લેખ વંચાયો છે—

“ શ્રીમદા.....વાર્ષ : અંકોટકવસતિકાયાં સાળાવતિગોષ્ઠિકૈઃ કારિતો દેવપર્વોયં ॥ ”

બીજી મૂર્તિ પછી પ્રાચીન મૂર્તિવિધાન અને શિલાલેખની દૃષ્ટિએ મહત્વની છે. સમ્મતમાં સાત હજારવાળા નાગેન્દ્રથી શેખતા શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન પદ્માસને ગિરાજમાન છે. તેમની બંને બાજુએ કાઉસંગિયાની પ્રતિમાઓ કોપીનધારી છે, જે સ્વેતાંબર મૂર્તિઓ હોવાનું સ્પષ્ટ કરે છે. તેની આસપાસના બોલા પરિકરમાં એક તરફ થક્ષ અને બીજી તરફ અંબિકા છે. સિંહાસન નીચે બે બાજુએ બે સિંહો, તેની નીચે ધર્મચક્ર અને જાણુમાં બે હરણો દર્શાવ્યાં છે. તેની નીચે નવમહો બતાવ્યા છે જે મૂર્તિની પાછળ બે પક્ષિમાં આ પ્રકારે લેખ ઉત્તરીય છે—

“ દેવપર્વોયં નિર્દિષ્ટકુલે શ્રીગોળાવાર્ષ : કારિતો જિનત્રય : । સંવત ૧૦૦૬ ॥ ”

આ બીજી મૂર્તિના સંવતવાળા લેખ ઉપરથી એ બંનેમાં વાપરેલા ‘દેવપર્વ’ શબ્દ ઉપરથી બંને મૂર્તિઓ એક જ સમયની હોય એમ જણાય છે. એક હજાર વર્ષ પહેલાંની આ કલાકૃતિઓ હાટ-આજરાતની શિલ્પકળા અને જૈન સ્વેતાંબર સંપ્રદાયના મૂર્તિવિધાનની દૃષ્ટિએ ધ્યાનપ્રેરે છે એવી છે.

આ સિવાય બીજી કેટલીયે મૂર્તિઓ મળી આવી છે, તેમાં કેટલીક મૂર્તિઓ ઉપર તે ઉપયુક્ત પ્રતિમાલેખ કરતાંયે પ્રાચીન લિપિના લેખો હોવાનું અને નજરે એસું છે. એ બધી મૂર્તિઓ વટોદરાના વિશ્વવિદ્યાલયના પુરાતત્ત્વ વિભાગમાં નિલુચ માટે આપેલી છે, તેની વિગત હજી પ્રકાશમાં આવી નથી.

૧. વટોદરા ઉપરના સહ, વગિયારમો હાથેનો પિ વિષ્ણુનો । ગાદિન પાસે, મુંડા ગાવડમાળા ૧ ।

૨. વસવ વ આણેલ, હાલિચંદ્રાચાર્ય સમગ્રેય ૧ । વસવદત્તિય સિદ્ધિ, હાલિચંદ્રાચાર્ય રાજ્ય ૧ ।

આમ હોવા છતાં પહેલી મૂર્તિના લેખમાં આઠાટક નગરનો નિર્દેશ છે, તે હાલનું આઠાટા છે, જે એક સમયે સમૃદ્ધ નગર હતું. વિકસની નવમી સદીમાં હાટેશ્વર સુવર્ણવર્ષ કેર્કરાજના રાજ્યસમયમાં અહીં આસપાસ ૮૪ ગામોમાં આઠાટક સુખ્ય નગર હતું. એમાં આવેલા આ બટપદક-બટાદરાનું કાન કર્કરાએ કર્યા અંગેનું શક-સંવત ૭૩૪ (વિ. સં. ૮૬૬)નું કાનપત્ર પ્રસિદ્ધ થયેલું છે.

અહીં આજે ૧૮ જિનમંદિરો છે. આ પૈકી નરસિંહજીની પોળમાં આવેલું હાથ પાર્શ્વનાથનું બબ્બે દેરાસર કુમાર-પાલના સમયમાં બંધાયું હોવાનું કહેવાય છે. મૂળનાયકની મૂર્તિ કર્કરા-ભૂપરા પથ્થરમાંથી સાંગોપાંગ ઉપસાવી કાઢેલી છે. પદ્માસનસ્થ આ મૂર્તિની સુખાકૃતિ બેઠી અને પેટ ફળાયેલું છે. ડા-પ શીટની જોશ્યા છે. મસ્તક ઉપર નવ ફણાઓ વિસ્તારેલી છે. પ્રભુની નીચેથી એક ગ્રંથળું વળેલી સર્પાકૃતિ પ્રભુને વીંટળાતી ઉપર ચઢતી હોય અને તેમના ઉપર ફણાઓનું છત્ર વિસ્તારતી હોય એવા ભવ્ય દેખાવ આમાં કાંચો છે. પ્રભુની પાછળ ફણાધર સર્પનાં વર્તુલો બંને બાજુએ ત્રણ-ચાર ગ્રંથળું વળેલાં બતાવ્યાં છે. પ્રભુની એક પડખે ધરજેન્દ્ર અને બીજી બાજુએ પદ્માવતીનું અર્ધ ઉપસાયેલું રૂપ છે. બંને ખભા ઉપર એકેક સુકુટધારી પુરુષ છે, જેની પાછળ એક આ છે, એનો ડાબો પગ વાળેલો છે.

આ પોળમાં જ શ્રી હંસવિજયજી મહારાજના શાસ્ત્રભંડારનું મકાન પથ્થરથી બાંધેલું બે માળનું છે. આ ભંડાર અને પ્રાચ્ય વિદ્યામંદિરનો શાસ્ત્રસંગ્રહ દર્શનીય છે.

પાવાગઢ ઉપર બાવન જિનાલય હતું તેમાં જીરાવલા પાર્શ્વનાથ વગેરે મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૧૧૨ના વૈશાખ સુદિ પને ગુરુવારના રોજ શ્રી. ગુણસાગરસરિએ કરી હતી. જે મૂર્તિને પાવાગઢના પતન સમયે હુપાવી રાખી હતી તે મૂર્તિ સં. ૧૮૮૬માં પ્રગટ થયા પછી સાત વર્ષ માસાની પોળમાં જોડું શિખરજાથી મનોહર મંદિર બંધાવી સં. ૧૮૯૬ના માઘ સુદિ ૧૩ના દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરી છે. મંદિરનું નામ ‘કલ્યાણ પાર્શ્વનાથ’ રાખવામાં આવ્યું છે. આ મંદિરનો શતાબ્દી ઉત્સવ સં. ૧૯૯૬માં ઉજવાયો છે.

પાવાગઢ :

આદારમી સદીના કવિવર શ્રી લક્ષ્મીરત્નજી કહે છે:

“જૂર્જ દેશ છે ગુણનીલો, પાવા નામે ગઢ બેસજો; મોટા શ્રી જિનતણા પ્રાસાદ, સરગ સરીશું મોંઝે વાદ.”

પાવાગઢ ઉપર અગાઉ રવેતાંબરીય ૧૦ જિનમંદિરો હતાં એવો ઉલ્લેખ મળે છે પણ આજે તેમાંનું એકે હયાત નથી. ગઢ ઉપર પડેલાં અવશેષો એની ખાતરી કરાવે છે. આ મંદિરો પૈકી એક ‘મંત્રોચર તેજપાલે’ ‘સર્વતાંબર’ નામનું કળામય મંદિર બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી; એમ ‘વસ્તુપાલયત્રય’ ઉલ્લેખે છે.

શ્રી. સુનિસુંદરસરિના ગુરુબાઈ ભુવનસુંદરસરિએ પાવાગઢ ઉપર સંભવનાથ ભગવાનની સ્તુતિ કરતાં શ્રીશત્રુંજય પર્વતના અવતારરૂપે તેની ગણના કરાવી છે. ‘ગુરુગુણરત્નાકર કાવ્ય’ના ઉલ્લેખથી જણાય છે કે માંડવગઢવાસી વેલાકે જે તીર્થોની યાત્રા કરી તેમાં પાવાગઢના શ્રીસંભવનાથ ભગવાનને વાંધાનો ઉલ્લેખ મળે છે. શેઠ મેઘાએ આમાં ૮ દેવકુલિકાઓ બનાવી હતી.

પાટણના વતની બીસા પોરવાડ સંઘવી ખીમસિંહ અને સુહસાએ પાવાગઢ ઉપર એક જિનમંદિર બંધાવી સં. ૧૫૨૭ના પોષ વદિ ૭ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી; એવી નોંધ એક પ્રચલિત કરે છે.^૪

શ્રી. વિજયસેનસરિ સં. ૧૬૩૨માં અહીં આવ્યા ત્યારે શ્રી. જયવંત શેઠે પ્રતિષ્ઠામહોત્સવ કર્યો હતો. સં. ૧૭૪૬માં પં. શ્રી. શીલવિજયજીએ અહીંના નેમિજિજ્ઞને ઉલ્લેખ કર્યો છે. જોગણીસમી સદીના શ્રી. દીપવિજયજીએ રચેલા ‘પદ્માવલી પાર્શ્વનાથ સ્તવન’માં એક મંદિરનું વર્ણન આ પ્રકારે કરેલું છે—

૪. શ્રી. જયસિંહસરિત “કુમારપાલ મરિત” સર્પ : ૪, સ્થા. ૨૨૧, ૫૨૭.

૫. “કૈન શ્વપ પ્રકાશ” વર્ષ : ૧૧, બંક : ૧૦-૧૧, પૃષ્ઠ : ૨૭૪, સ્થાક : ૧૪.

“ પાયા ઉપર સંધે કીધા, કેવલ જગ ખનોહારી રે; બાવન જિનાલય ફરતી રહેરી, જગજનને હિતકારી રે, જ્ઞાનરસોક્ષા રે અભિનંદન રેવ ક્યાલે માંન, પ્રભુ ભરાવલી જગનાથ યાન. સંવત ઇન્દ્રારસેહે બારા વરસે, રેવ પ્રતિષ્ઠા થાવે રે; અભિનંદન ભરાવલિ પારસ, અજનરાલોક સોહાવે રે. ”

આ ઉલ્લેખ ઉપરથી અહીં સ્વેતાંબરીય મંદિરો યોગશીલમાં સૈકા સુધી હયાત હતાં.

સને ૧૮૯૫માં અહીં આવેલા વિદેશી વિદ્વાન ઇર્નેસ્ટ કહે છે—“ પાવાગઢના શિખર ઉપર રહેલાં કાલિકા માતાના મંદિરના નીચેના ભાગમાં અતિપ્રાચીન જૈન મંદિરોનું જૂથ છે. ”

અહીંની એક લુપ્તમા અસ્તિત્વનો પરિચય કરાવતા એક વિદ્વાન કહે છે—“ આ અસ્તિત્વનો ખારીઓ અને ધૂમટામાં જે કૌતરકામ અને શિલ્પકળા દર્શાવી છે તે અભયળી પમાડે એવી છે. આશુના પહાડ પર આવેલાં દેવવાડાનાં જૈન મંદિરોમાં જે પ્રકારની આટપાંઠડીવાળા કમળની રચના કૌરવામાં આવી છે, તેવા જ પ્રકારની આકૃતિઓ અહીં પણ ભવામાં આવે છે.” સંભવતઃ ‘ સર્વતોભદ્ર ’ નામનું જૈન મંદિર આ હોય એમ જણાય છે.

કેટલાંક મંદિરોને દિગંબરોએ હાથ કરી પોતાના મંદિરોમાં પરિવર્તન કરી નાખ્યાં છે.

ચાંપાનેર :

પાવાગઢની તળેટીમાં વસેલું ચાંપાનેર વનરાજ સ્થાવરના સમયે તેમના મંત્રી ચાંપા નામના શ્રાવણના નામે અસ્તિત્વમાં આવ્યું; એ ઐતિહાસિક બીના છે. એ સમયથી લઈને અહંકસુદ્ધ યોગડાના સમય સુધી આ ગામની બહોળાહલી હતી. એ સમયે અનેક શ્રોમતોએ અહીં મંદિરો બંધાવ્યાં હતાં.

ચાંપાનેર સંધે એક બાવન જિનાલયવાળું બંધાવેલું મંદિર, જેમાં શ્રીઅભિનંદન પ્રભુ અને ભરાવલા પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાઓ સુખ્ય હતી, તે શ્રીઅભિનંદનસ્વામીની અધિક્ષાધિકા દેવી તરીકે કાલિકાદેવીની સ્થાપના થઈ છે. તે દેવી જ સુભરાતના લોકાદ્યમાં કૌરવેલા ગરબામાં પ્રતિષ્ઠા પામી છે.

★

૫. હલોઈ

(કેડા નંબર ૪૩૬-૪૪૩)

પ્રાચીન કાળનું દર્બાવતી આજે હલોઈના નામે ઓળખાય છે. સિદ્ધરાજ જયસિંહના સમયમાં આ ગામ વસ્યું હતું. તેણે બંધાવેલા પ્રસિદ્ધ હોરા ભાગેળના દરવાજાવાળો કિલ્લો સુજરાતની શાસીય શિલ્પકળાનો ઉત્કૃષ્ટ નમૂનો ગણાય છે.

શ્રી. વાહી દેવસુરિના શુરુ શ્રી. સુનિયંત્રસુરિના જન્મથી^૧ અને તારકેશિરોમણ ઉપાધ્યાય શ્રી. ઘરોવિજયજીના સં. ૧૭૪૩માં થયેલા સ્વર્ણવાસથી આ જૂમિ પવિત્ર બની છે. આ હલિએ આ જૂમિને તીર્થનો મહિમા વરે છે.

જૂર્જર શ્રી. વીરધવલના મંત્રી તેજપાલે ગોધરાના સુવલ નરેશને મહાત કર્યા પછી હલોઈમાં ઉત્તત, વિશાળ અને ભવ્ય કિલ્લાને અણીદાર કરાવ્યો, તેની સાથે જ આ મંત્રીરાજે અહીં શ્રીપાર્શ્વનાથનો રમણીય દેવપ્રાસાદ રચાવ્યો હતો. એનો ચોતરફ ૧૭૦ ચિનની દેવકુલિકાઓની શિખર-ધજીઓ પવનને પડકારતી જયધોધણાના નાદથી ગાજતી હતી. સુવર્ણકળશો અને તોરણોના શણગાર એના અંબારમાં વધારો કરતો હતો. મંત્રીસ્વરના પૂર્વજોની મૂર્તિઓ એમાં કંડારેલી હતી. મંદિરના બહાનકમાં તેમનાં માતા કુમારદેવી, મડુદેવા માતાની જેમ હસ્તિઆરૂઢ થઈ રૂપાનાં કૂલોથી પ્રભુને વધાવી રહ્યાં હોય એવું ભાવનામય મૂર્તિસભ્ય અને બીજી શિલ્પકૃતિઓ આ મંદિરમાં અબરે ભરી હતી. દૂકમાં એને ભોતાં બાણે નાનો કલોસ પર્વત ખડો થયો હોય એવું બાન થઈ આવતું.

આ સિવાય એ મંત્રીશ્વરે વૈદનાથ મહાદેવના ગર્ભગૃહ આગળ બીજી એક જિનાલય બંધાવ્યું હતું. તેમાં તેમણે પોતાની અને તેમના ભવેષ-લણુ પ્રાતાઓની મૂર્તિઓ કોરાવી મૂકી હતી. કિલ્લાના પશ્ચિમ દાર પર તેમની ૧૧૯

૧. “ પ્રભાવક ચરિતાન્તર્ગત-શીવાદી દેવસુરિપ્રમ. ”

શ્લોકની કીર્તિમાધાનો વિસ્તૃત આલેખ જે પ્રચલિતઓમાં ઉલ્લી છે.^૨ તે આજે જુલુ અવસ્થામાં પણ તેમનું ગીત સંભવાવી રહ્યું છે. ત્રીજું અડધગઢના શ્રેષ્ઠ પૈયડાદે સં. ૧૩૨૦ લગભગમાં અહીં શ્રીચંદ્રપ્રભુનું એક મંદિર કાર્યાનો ઉલ્લેખ મળે છે. આપણા કમનસીબે ઉપયુક્ત ત્રણ મંદિરોમાંથી આજે એકે હયાત નથી.

આજે અહીં આઠ મંદિરો વિદ્યમાન છે. એ પૈકી (૧) લોઢજી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું મંદિર પ્રાચીનતમ ગણાય છે. એના લોઢજી નામ પાછળ એક કિંવદંતી પ્રચલિત છે. વસ્તુતઃ મૂળનાથની મૂર્તિ વેળુ-રેલીની ગનાવેલી હતી. એને કૂવામાં પધરાવવા છતાં કેટલાય કલા સુધી એના એક કણ પણ ઝાગળ્યો નાંદે, ખચેયે નહીં. એ વેળુપિંડ લોઢ જેવો બની રહ્યો. કહેવાય છે કે મૂર્તિમાં આતુ દિવ્ય તેજ એક સાગરદત્ત નામના સાર્થવાદિ વિશાળ મંદિર બંધાવી તેમાં એ મૂર્તિને પધરાવી હતી. આ મંદિરનો ઉલ્લેખ ઉદાર સં. ૧૬૬૦માં થયો ને નવેસરની રચનાથી આજે દેવવિમાન જેવું એ દીપી રહ્યું છે.

આ મંદિરને બે માળ છે. નીચેના ભાગમાં સ્થાપવણી લોઢજી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા મૂ. ના. તરિકે વિરાજે છે. તેમની જમણી ને ડાબી બાજુએ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન અને શ્રીઆદિનાથ ભ. શેખી રહ્યા છે. ઉપરના ભાગમાં મૂ. ના. શ્રીશીતલનાથ પ્રભુની મૂર્તિ છે. આ મંદિરમાં ૬૭ પાવાણીની મૂર્તિઓ છે. દીવાલમાં જડેલા આરસનો સિદ્ધચક્રપટ મનોહર દેખાય છે.

સિવાય બીજાં મંદિરોમાં શામળા શ્રીપાર્શ્વનાથ ભ. નું મંદિર લોચરાવાળું છે. યદ્યપિ આ મંદિરની રચનાશેલી પ્રાચીન છે પણ એની ઐતિહાસિક માહિતી મળી શકતી નથી. હોડેા એને ‘અધારવાળાનું મંદિર’ કહે છે. આજે પણ અધારવાળા કુટુંબવાળાને જ સ્થળ-દંડ ઘડાવવાનો હક મનાય છે. ગભારા બહાર શ્રી. સ્થોવિજ્યજી મહારાજની મૂર્તિ સં. ૧૬૮૫માં પ્રતિષ્ઠિત થયેલી છે. ત્રીજું મંદિર શ્રીશાંતિનાથ ભ. નું ત્રણ ગભારાવાળું છે. આમાં વિવિધ પ્રતિમાઓ સાથે ચક્રો ને યંત્રો પાવાણી, ધાતુ અને ચાંદીનાં પણ છે. ખાસ ઉલ્લેખનીય તો આ મંદિરની બી.તેમાં આલેખેલા (૧) સ્ત્રીમતશિખર, (૨) શ્રી શત્રુજયની દૂક, (૩) તારંગાની દૂક, (૪) આષાઘ, (૫) નંદીશ્વરદીપ અને (૬) મિરનાર પર્વત વગેરે મુખ્ય મુખ્ય તીર્થોના પટ્ટો પટ્ટો છે. શત્રુજયનો એક ચીતરેલો પટ્ટ પણ અહીં છે. શેણુ શ્રીશાંતિનાથ ભ. નું મંદિર છે, તેમાં પાંચ તીર્થોના પટ્ટો કોરેલા જોવાય છે. પાંચમું શ્રીચંદ્રપ્રભુનું મંદિર છે, તેમાં બે તીર્થોના પટ્ટો સિદ્ધામાં કંડાર્યા છે. બાકીનાં ત્રણ મંદિરોમાં જુદી જુદી પ્રતિમાઓ છે એની વિગત ક્રેડામાંથી મળી રહે છે.

ગામથી પશ્ચિમ દિશાએ કેટલીક દેરીઓની રચના કરેલી છે. સં. ૧૭૪૫ના લેખવાળી ઉપા. શ્રી. સ્થોવિજ્યજી મ. ની પાઠકા એક સ્તુપમાં પ્રતિષ્ઠિત છે. એ સિવાય અહીં બીજી પંદર દેરીઓમાં જુદા જુદા આચાર્યોની પાઠકાઓ વિરાજમાન છે. એ બધાના લેખો પણ તે તે દેરીઓમાં લગાડેલા જોવાય છે.^૩

૬. કાવી

(ક્રેડા નંબર : ૪૬૨-૪૬૩)

ખંભાતના અખાતમાં સંગમ પામતી મહીનહીના કાંઠે આવેલું કાવી બંદર જૈન તીર્થસ્થળ છે. એનું પ્રાચીન નામ કે કાવતી. એના સામા કિનારે ખંખાતનું રમણીય દરય જોવાય છે. અહીં બે વિશાળ જિનમંદિરો છે. એકનું નામ ‘સર્વજિતપ્રાસાદ’ અને બીજાનું નામ ‘સ્તુતિલોકપ્રાસાદ’.

૨. ‘કબોઈનાં પુરાતન કાવો’

૩. ‘શ્રીચર્ચાલિંગાપુરેડશ્વજિનઃ’— ‘શ્રીચર્ચો’ શ્લોક. ૧૬૬

૪. નિરીક્ષણથી એ વાત અસંક શ્યા તરી છે કે પ્રાચીન તીર્થસ્થ સેરીસ સ્થિત સ્થાપત્યેન વડે સુશોભિત બનેલી ત્રણ મૂર્તિઓ તેમજ આ લોચ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ તથા વડોદરાના નરસિંહજીની પોળમાં આવેલા ઉદરજી પાગેલા નાનંમેત્સમાં વિરાજિત ક્રેડાપાર્શ્વનાથની મૂર્તિ—આ પાંચે મૂર્તિઓનું ગાપ અને સિંહવિધાન સમાન કાજે છે. તે સર્વ એક જ કાજે એક જ સિંહપીએ અને એક જ ધનદે બનાવરાવેલી મૂર્તિઓ હોય. મૂર્તિનું નામ લોચપાર્શ્વનાથ કહેવાનું કારણ સિંહપાદે અધ-પ્રસાસન કરીને એક જમણે પગ છૂટા આલેખ્યો છે.

૫. ‘શ્રી જૈન સત્પ્રકાશ’ વર્ષ: ૭, વ્ક: ૬ માં “પ્રાચીન તીર્થ દર્શાવતી (ક્રેડા)” નામનો લેખ.

આથી પ્રાચીન કાળનું એક જિનમંદિર તો હતું અને તેની યદુજ્યની સ્થાપનારૂપે તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ હતી જ; પરંતુ એ મંદિર કાષ્ઠ અને ઈંટોનું બનેલું હોવાથી એને પથ્થરમય પાકુ બનાવવાનો એથી બહુમા ગાંધીને વિચાર થયો. એના પૂર્વજેએ ખંભાતમાં આવી કોટિ ધન ઉપાર્જન કર્યું હતું ને એ લક્ષ્મીની સંચલતાને અનુભવ કર્યો હોય એમ તેણે પોતાના હાથે આવા સુક્રુતનો લઢાલો લેવા પોતાના વિચારને મૂર્તરૂપ આપ્યું. પરિણામે તેણે પથ્થરનું શિખરબંધી બન્યું મંદિર બંધાવ્યું અને સં. ૧૬૪૯ માં શ્રી. વિજયસેનસૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી એ જ ‘સર્વજિતપ્રાસાદ’ નામે ખ્યાતિ પામ્યું.

આ મંદિર પૂર્વ-પશ્ચિમ ૬૦ ફીટ અને ઉત્તર-દક્ષિણ ૬૧ ફીટ લાંબુ-પહોળું છે. તેમાં મૂ. ના. શ્રોમધભરેવ ભગવાન વિરાજે છે. મંદિરના બહાર ઈશાનપુણે રાણપુત્રક છે તે અત્યારે પડી ગયું છે. તેની નીચે શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનાં પગલાં સ્થાપન કરેલાં છે. વળી, આ મંદિરને યુસલમાનોથી બચાવવા માટે મસ્જિદના બે મિનારાઓ બિભા કરવામાં આવ્યા છે તે આજે પણ ભેંધે શકાય છે.

બીજા મંદિર માટે ઉપરૂક્ત એથી બહુમા ગાંધીનો પરિચય કરવો જરૂરી છે. કવિવર શ્રી. દીપવિજયજી મહારાજે સં. ૧૮૮૬ માં રચેલી ‘કાવી તીર્થમાળા’માં એની માહિતી આપેલી છે. ‘વડનગરનો રહેવાસી નાગરજ્ઞાતીય ભદ્ર સિવાજીગોત્રીય દેવાલ શેઠ ખંભાતમાં આવીને રહેવા લાગ્યો. વેપાર કરતાં કોટિ દ્રવ્ય તેણે પેઠા કર્યું. તેના પુત્ર ગાંધી અહુઓ, તેના પુત્ર ગાંધી છાહકો તે નેના બે પુત્રોમાં એકનું નામ વડુઓ અને બીજાનું નામ અંગાધર હતું. વડુઓને બે પત્નીઓ હતી. એક પોપટી અને બીજી હીરાબાઈ. હીરાબાઈને ત્રણ પુત્રો થયા. કુચ્ચરજી, ધર્મદાસ અને સુવીર. તેમાં કુચ્ચરજીની પત્નીનું નામ વીરાંબાઈ હતું.’

વીરાંબાઈ ગર્ભશ્રીમંતની પુત્રી હતી. એનું દુહય ધર્મસંસ્કારી હતું. એક દિવસે વીરાંબાઈ અને સાસુ હીરાબાઈ ‘સર્વજિતપ્રાસાદ’ના કમ્રને સાથે થયાં. વીરાંબાઈ જિઓ હોવાથી એનું મસ્તક બારણે અકકયું હોય કે નીચું નમતું પડ્યું હોય તેથી એણે સાસુને હળવે રહીને કહ્યું: “બાઈજી, મંદિરનું શિખર તો બહુ ભેંચું કરાવ્યું પણ બારણું બહુ નીચું કર્યું છે.” વહુના આ વચનને કટાક્ષ સમજીને સાસુએ ટોણા માર્યો: “વહુજી, તમને હોંશ હોય તો પિયરથી દ્રવ્ય મંગાવી મોટા શિખરવાળું મંદિર બનાવો અને તેમાં બારણું ભેંચું કરાવજો.” વહુ તો એ સમયે સમસરી ગઈ પણ એણે ગળી બધાં એવી એ નહોતી. એણે તો એ એણે સાસુ કરી દેખાડવાનો નિષ્કૃંપ કરી લીધો. વીરાંબાઈએ તરત પિયરથી દ્રવ્ય મંગાવ્યું ને સં. ૧૬૫૦ માં મંદિરનું ખાતમુકૂર્ત કર્યું. પાંચ વર્ષે તૈયાર થયેલા એ મંદિરનું નામ ‘શૃતતલિક-પ્રાસાદ’ રાખ્યું ને સં. ૧૬૫૫ માં શ્રીવિજયસેનસૂરિજીએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ મંદિર ઉક્ત મંદિર જેવું જ શિખરબંધી ને બાવન દેવકુલિકાવાળું છે. તેમાં મૂ. ના. શ્રીધર્મનાથ ભગવાન વિરાજે છે. આ દેવકુલિકાઓમાં મૂર્તિઓ પ્રતિષ્ઠિત છે.

બસ, આ કારણે આ મંદિરો ‘સાસુ-વહુનાં મંદિરો’ના નામે પણ ઓળખાય છે. અત્યારે બંને મંદિરો એમની કીર્તિગાથા સંભળાવતાં તેની ઉત્પત્તિમાં કેવી સામાન્ય ઘટનાનું ક્ષણ સૂચવી રહ્યાં છે એ વિશે કવિવર શ્રી. દીપવિજયજી ઉલ્લાસમય પ્રેરણાભરી વાણીમાં ઉપદેશી કે, “સાસુ વહુ વચ્ચેના બીજા વિવાદો માત્ર વિખવાદ છે પણ આપો વાદ જ ધર્યો છે, જે પુરવના માર્ગે તરફ આંગળી ચીંધે છે. સાસુ-વહુ વાદ કરે તો આવા જ કરજો.”

આવાં તીર્થોના સંઘ કાદનારાઓએ પણ સંઘપતિનું ગિરફ મેળવ્યું છે. એમ એ જ કવિ એના મહિમાનો ઉપસંહાર કરતાં કહે છે.

આ બંને દેરાસરોના બનાવનારાઓના પૂર્ણ પરિચય આપનારા શિલાલેખો એ મંદિરોમાં વિદ્યમાન છે. પરંતુ સાસુ-વહુ સંબંધે આવી કોઈ વાતના ઈશારા સરખોયે તેમાં નથી. સંભવ છે કે તીર્થમાળામાં ચૂંટેલી આ હકીકતને લેકવાચકાને આધાર હોય.

શિલાલેખમાંથી જે વધારાની કે તારતમ્યવાળી હકીકતો મળે છે તે આ છે:—

(૧) ગાંધી દેવાલ મિજ્યાત્વી હતો પરંતુ શ્રી. હીરવિજયસૂરિના ઉપદેશથી તેઓ જિનેશ્વરના ઉપાસક બન્યા હતા.

વહનગરથી તેઓ ખંભાત આવી વસ્ત્રા ને તેમણે કોટિ દ્રવ્ય ઉપાજન કર્યું. ‘તીર્થમાળા’માં નોંધ્યા મુજબ દેખાલે નહિ.

- (૨) બહુઆની પત્ની પોપટી અને હીરાબાઈ; તેમાં કુંઅરજી પોપટીનો પુત્ર હતો. ‘તીર્થમાળા’માં નોંધ્યા મુજબ હીરાબાઈનો નહિ, અને કુંઅરજીની પત્નીનું નામ આમાં ઉલ્લેખનું નથી.
- (૩) રત્નતિલકપ્રાસાદના બંધાવનાર તરીકે બહુઆના ત્રણે પુત્રોનાં નામો શિલાલેખમાં સ્પષ્ટ આપેલાં છે. એમણે મળીને સ્વોપાર્જિત ધનથી આ મંદિર બંધાવ્યું હતું.
- (૪) ‘તીર્થમાળા’માં રત્નતિલકપ્રાસાદનો સં. ૧૬૫૫માં પ્રતિષ્ઠા કર્યાનો નિર્દેશ છે. જ્યારે શિલાલેખમાં સં. ૧૬૫૪માં શ્રી. વિજયસેનસૂરિજીએ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યાનો ઉલ્લેખ છે. વળી, સ્વર્જિતપ્રાસાદનો પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૬૪૯માં કર્યાનો ઉલ્લેખ ‘તીર્થમાળા’ અને શિલાલેખમાં છે.

બે કે સં. ૧૬૪૯માં શ્રી. વિજયસેનસૂરિજી અહીંથી લાહોર તરફ વિહાર કરી ગયા હતા. છતાં તેમના નામે તેમના શિષ્યોએ પ્રતિષ્ઠા કરાવી હોય એ બનવાભેગ છે. વળી, સં. ૧૬૫૫ના માગધર સુદિ ૫ ને ગુરુવારના રોજ અમદાવાદના રાકદરપરામાં શેઠ લઘુઆએ શ્રીશાંતિનાથ પ્રભુની અંજનશલાકા શ્રી. વિજયસેનસૂરિ હસ્તક કરાવી એ સમયે કાવીના આ મૂં નાં ની પ્રતિમા પણ અહીં અંજનશલાકા માટે લાવવામાં આવી હતી. એ પછી શ્રી. વિજયસેનસૂરિ ખંભાતમાં સં. ૧૬૫૬માં પધાર્યા ત્યારે ખંભાત અને કાવીની પણ પ્રતિષ્ઠાઓ કરી હતી. એ સંબંધી મૂર્તિ પરનો લેખ આ પ્રકારે મળે છે:—

“દશાહિ ૪૫ । સંવત્ ૧૬૫૬ વર્ષે વૈશાલ મુદિ ૭ ત્રુવે....ગાંધી કુંઅરજીસુતપર્મદાસવૈદાસપ્રમુલ: શ્રી-અદિનાથચિન્નં....દર્મસકલજગદાધારપાતિસાહિઅકરપ્રદવજગદગુરુવિરુદ્ધ...વિજયસૂરિમ: ॥ શ્રીઅદિનાથચિન્નં શ્રીવિજયસેનસૂરિમ: ॥”

રત્નતિલકપ્રાસાદ અપરનામ શત્રુંજયાવતાર ચૈત્ય ગામની પશ્ચિમ સીમામાં ગામમાં જ આવેલું છે. તેનો વિશ્વસાવસ્થામાંથી પુનરુદ્ધાર આશરે સં. ૧૯૭૭માં ખંભાતના પ્રસિદ્ધ શ્રાવક દીપચંદ્રભાઈએ સંપદ્ધવ્યથી કરાવ્યો, જે એક ક્ષેત્ર પહાડના શિખરની સ્મૃતિ કરાવે છે. આ દેવળ પૂર્વદારનું અને સાદું છે. મંડપ અને ચોડાંઓ સાથે છે. પાછળ એક મંડપ છે. તેમાં કાંઈ કળાકારોની કળાને સ્થાન મળ્યું છે તે દર્શનીય છે. બાકી ત્રણે બાજુ વડો છે. સ્વર્જિતપ્રાસાદ આ દેવળથી ૫૦-૬૦ ફૂટ મ દૂર અને રત્નતિલકની પાછલી દીવાલથી પણ પાછો બાંધેલો છે. બાંધણી સાદી પણ અતિવિશાળ અને ઉત્તત છે. પાછલા ભૂમિતળથી તે ઓછામાં ઓછો એંશી નેતું શીટ ઊંચો હશે. આ દેવળનું રમણીય સૌંદર્ય તેના સિંહદ્વાર ઉપરની મહેરામણ છે. હાલ આ દેવળને અડંબે ઉત્તર તરફની દીવાલે એક સુંદર શ્રીધર્મશાળા બાંધી છે અને ચોકમાં દુકાનો અને બગીચો કરેલો છે. આ ધર્મશાળાની પાછળ નીચાણમાં ધર્મનાથ દેવળની દીવાલની હંદ સુધી એક બાજ બનાવ્યો છે. ઉત્તર દીવાલે પણ બાગ છે. તેમાં લાલચેરીની સારી ગોઠવણ રાખી છે.

આ મંદિરમાં શેઠ કુંઅરજી શાહ, તેજલદે અને કાનજીએ કાવી તીર્થપતિ બ. ધર્મનાથનું પરિકર કરાવ્યું. આદીશ્વર બ. ના મંદિરમાં શાહ કુંઅરજી ધર્મદાસ તથા વીરદાસે બ. આદીશ્વરની દેરીમાં પાડકા પધરાવી. ઠક્કર ક્રીકાએ શ્રીનેમિનાથ બ. ની પંચતીર્થી, મોદ કાનબાઈએ ભરાવેલી શ્રીધર્મનાથ બ. ની પંચતીર્થી અને કાલાની લાલબાઈએ ભરાવેલી શ્રીશાંતિનાથ બ. ની પંચતીર્થી વગેરેની અંજનશલાકા સં. ૧૬૫૬માં ધણે છે. આ સમયે શાહ બહુઆ વિદ્યમાન નહોતા.

આ ગામમાં એક મસ્જિદ છે જે પુરાણ પ્રાચીન મૈન દેવળ હોય એમ જણાય છે. સ્થળની પવિત્રતા, એકાંતતા અને સગવડ સાથે આ સ્થાનને સૌંદર્ય વરેલું છે. યોગાચ્યાસની ઈચ્છાવાળાઓ એના ઉપરોળ કરે તે ઈચ્છનારોચ છે.

મારા સમજવા મુજબ રાજકીય વિશ્લેષને પરિણામે નુકશાન પહોંચેલા આ તીર્થની સ્મૃતિ જીવી રાખવા માટે જ આ નૂતન દેવળ નિર્માણ થયું હશે. તેમાં પુરાણો આ નીચે આપેલા લેખ આપે છે.—

“સં. ૧૪૨૨ વર્ષે જ્યેષ્ઠવદિ ૧ સોમે—સાંગળ માર્યા સા(સો)હગદે”

આ પતિ-પત્નીની મૃતિએ આપણને, પ્રાચીન દેવળના કોણે અને ક્યારે ઉદાર કર્યો તેનું, પરંતુ સ્મરણ અને પ્રમાણ આપે છે. દેવળ તે નૃતન જ હતું પણ પ્રાચીનતાનું સ્મારક હોવાથી ઉદારનું વિશેષણ વાપરું છે. ઉપરુક્ત મૃતિ આ જ દેવળમાં છે.

૭. ગંધાર

(કોઠા નંબર : ૪૭૨)

ખખાજી સ્ટેશનથી ૮ માર્મલ દૂર પરિચાકે આવેલું ગંધાર જૈનોનું તીર્થસ્થળ છે. એક કાળે ગંધારની બંદર તરીકે સારી નામના હતી. દેશ-પરદેશને માલ અહીંના બજારોમાં ઠલવાતો અને વેપારીઓની ભોંડ ભરી રહેતી. લક્ષ્મીની છોળાથી ઉભરાતા આ નગર ઉપર સહુ કોઈ ચીલબંધ કરવા ટાંપી રહેતા. અલગિલાસુરી નામનો સુસ્લિષ્ઠ પ્રવાસી નાંધે છે કે, સિંધને ગવર્નર હાસન ગિન અમર તથાભી ઈ. સ. ૭૬૬-૭૦ માં નોકા વાટે ગંધાર આવ્યો અને તેણે બુતો (મૃતિઓ)ના નાશ કરી તેની જગ્યાએ મસ્જિદ બનાવી.^૧ તે પછી તો સં. ૧૬૦૨ માં ફિરંગીઓએ આ શહેર પર થાપો માર્યો ને આ નગરને કબજે કરી લીધું. ત્યારે અહીંના ધનાઢંચ રહેવાસીઓ જા'ગસર જઈને રહેવા લાગ્યા ને અહીંના વેપાર ખેડતા રહ્યા. સત્તરમા સેકામાં અહીં જૈનોની વસ્તી પુષ્કળ હતી. જગદ્ગુરુ શ્રી હીરવિજયસૂરિએ અહીં પોતાના વિશાલ સમુદાય સાથે ચોમાસુ રહ્યા હતા ત્યારે અકબર બાદશાહે શ્રી હીરવિજયસૂરિને ફેતેહપુરસિક્કો આપવાનું આમંત્રણ ગંધારમાં મોકલાવ્યું હતું. અહીંના જૈન બ્રેથીઓએ સૂરિએ ત્યાં જવાની પહેલાં તો સલાહ ન આપી પણ સૂરિએ ત્યાં જવાથી જૈનધર્મની પ્રભાવનામાં અનેક ધર્મકાર્યો થઈ શકશે એમ સમજાવવાથી ત્યાંનો શ્રીસંઘ સૂરિના જવામાં સમ્મત થયો.

એ સમયે અહીંના ધર્મપ્રેમી અનેક શ્રાવકોએ કેટલાંયે તીર્થસ્થળો અને નગરોમાં મંદિરોમાં મૃતિઓ ભરાવ્યા વગેરેના ઉલ્લેખો સાંપડે છે.

લગભગ ૧૮ મા સૈકાની શરૂઆતમાં ખખાતના ચાંચિયાઓએ આ શહેરને લૂંટી લીધું. એટલું જ નહિ બાળી પણ નાખ્યું. આ શહેરની પ્રાચીન બહોળલાહીની પ્રતીતિ કરાવતાં લગભગ ૩ માર્મલના પરિઘ એટલી જમીનમાં ઇંટો, પથ્થરો અને મકાનોના પાંચ વગેરેના અવશેષો આવે પછુ ભોવાય છે. આને તો માત્ર સામાન્ય બુ'પંડાંઓ સિવાય આપું ગામ વેરાન લાગે છે. કહેવાય છે કે આ નગર ઉપર અકરમાત સમુદ્રનાં ચોભાં ફરી બળ્યાં ને આ ગામ ઉલ્લંઘન બન્યું.

અહીં પ્રાચીન બે જિનમંદિરો હતાં. એક મૂ. ના. મહાવીરસ્વામી ભ.નું અને બીજું અમીત્રા પાર્શ્વનાથ ભ.નું. પહેલું મંદિર લાકડાનું હતું એમ કહે છે અને તે સં. ૧૫૦૦ માં બન્યાનો ઉલ્લેખ થયે છે. આ મંદિર જીર્ણ થયું હતું તેથી સં. ૧૮૧૦ માં ચેક હકીસિંહ કેશરીસિંહનાં ધર્મપત્ની ચેકાણી હરકોરબાકે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો. તે પછી સં. ૧૬૨૫ માં બીતોમાં ફોટો પડી ગઈ ને લણે લાગવાથી શ્રીસંઘે તેનું સમારકામ કરાવ્યું છતાં તેની સ્થિતિ સુધરી નહિ.

હાલના ગામની ઉત્તરે ગામ બહાર ખખાતના શાંખ્યા-વાંખ્યાએ ગંધાવેલું આ દેવળ ધાળાબંધ હતું-છે. તેમાં લક્ષકામ તેા નથી પણ બાંધકામ ઇંટાનું હતું અને નિર્જન થવાથી અરણ્યથી સમજીને મહાવીરસ્વેત્યના ચોકમાં આ દેવળ બાંધ્યું છે. આ મંદિરના લોચરામાં અસલ અમીત્રા પાર્શ્વનાથની પાંચ ફીટ લંબી સ્વેતવર્ણી મૃતિ હતી. પણ આને તો ભગવાનની મૃતિ, એક વિજયરાજની પણ તેના કરતાં નીચી અને સ્થામ વર્ણની બે મોટી મૃતિઓ આ જ ગામવાસી ધનાઢંચ આંધા ઇંટાણીની છે કે જેની પ્રતિષ્ઠાનું કામ માટે આઘાત ફીરસૂરિ વિજય હર્યોપાધ્યાયને સોંપી ગયા હતા. છતાં બાદશાહનું શુરુપ્રત્યેક ઇધાનિષ્ટ ભોવા શુરુના પહેલાં બાદશાહેને મળ્યા હતા.^૨ આ દેવાલય પુર્વાભિમુખ છે પણ નિર્ગમદાર દક્ષિણ તરફથી છે. મહાવીરસ્વેત્ય પ્રાચીન છે. જેના-ચુલાનુવાક કરવા એક કવિએ-“ગંધારે કમીઅહાબેર” એની સ્તુતિ રચી છે, આ દેવળની દક્ષિણે એક માતાનો મઠ છે તેમાં એક શિલા-

૧. જુઓ: “અમર મોર ભારતક સંજ્ઞ” પ. ૧૨૭

૨. “આનંદાચ મહોદય” મીઠાકા. પ.

લેખને મોટા શિલાપટ છે. કાંઈક અસૂરેલા થસાઈ ગયા છે. થણું કરીને એક મોટી કાયેત્સર્ગસ્થ જૈન તીર્થંકરની મૂર્તિ પણ અહીં છે, જે અન્ય નામે શુભલાલ સિંઘરથી પૂજ્ય છે. ગામની બહારનું દેવળ તો વર્ષો જરો તો પણ ઊંચું જ રહેશે, કેમકે તે પટે તેણે નથી. આ ગામ અને દેવળ વચ્ચે એક અટુલો નિરાલી દીવાલ ઊભી છે, જે હીરસૂરિજીના ઉપાશ્રયના નામે ઓળખાવાય છે. એ જોતે ભવિતવ્યતાના યોગે હસોછની પુણ્ય-પાપની બારીનું રૂપ પકડ્યું છે.

અહીં જ બુસર તરફથી આવનારને આમોદ જિતરી ટંકારા થઈ આવ્યા છે. સીધે રસ્તે આવતાં-ગંધારથી થોડે દૂર એક કાદવવાળો પ્રવાહ ઓળંગેલો પડે છે. ગાદારસ્તો ફેરમાં જતાં અડચણ થતી નથી. ટંકારામાં લાડવાશ્રીમાલી જૈનોની વસ્તી અને ઉપાશ્રય છે. એકંદર આમોદથી-ગંધાર દસ ગાઉ છે.

આ ગામમાં ગેમલ ઉમેદના ઘરમાંથી તા. ૪-૫-૬૩ ના રોજ ભોંયરામાંથી દસ મૂર્તિઓ ગાદી અને પરિકર સહિત નીકળ્યાં હતાં. તેને સરકારમાં લઈ જવામાં આવેલાં પણ કેટલાક ધર્મપ્રેમી આવકેના સતત પ્રયત્નથી એ મૂર્તિઓ સરકારમાંથી પાછી મળી હતી.

આ મૂર્તિઓમાંથી શ્રીમહાવીરસ્વામી ભ. ના પરિકર ઉપર સં. ૧૬૬૪ ના મહા સુદિ ૧૦ ને યનિવારને શ્રીવિજયસેનસૂરિએ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યોનો લેખ છે. આ મૂર્તિને લેપ કરાવેલો છે. છતાં આ પ્રતિષ્ઠા અને શ્રીઅમીનસર પાર્શ્વનાથ ભ. ની મૂર્તિ ખરેખર, પ્રભાવશાલી છે એમાં શંકા નથી.

★

૮. બાંચ

(કોઠા નંબર : ૪૭૫-૪૮૬)

આજે નર્મદા નદીના ઉત્તર કાંઠે ટેકરી ઉપર વસેલા બાંચના નામે ઓળખાતા નગરનું પ્રાચીન નામ બુજુકચ અને બુજુપુર હતું. આ નગર અતિપ્રાચીન હોવાનાં પ્રમાણો જૈન, બૌદ્ધ અને બ્રાહ્મણ યુગો આપે છે. એક સમયે આ નગર જૈન, બૌદ્ધ અને બ્રાહ્મણોને પોતાનું કરી લેવા કેમ લલચાવતું હતું એ એની સમૃદ્ધ ભૂમિના ખ્યાલ આપવા માટે પૂરતું છે.

જૈન અને બૌદ્ધ યુગોમાં લાટ દેશનું જે વર્ણન મળે છે એ સુજળ એની ગણના અલગરૂપે આર્થ દેશોમાં કરવામાં આવી નથી. અહીં જે લૌકિક ઉત્સવો મનાવવામાં આવતા તેમાં ગિરિચક્ર નામનો ઉત્સવ વર્ષાઋતુમાં અને ઇંદ્રને ઉત્સવ આવજી સુદિ પૂર્ણિમાના દિવસે મનાવવામાં આવતો હતો. અહીંના લોકો ખેતી માટે વરસાદ ઉપર આધાર રાખતા. ખારા પાણીના કૃત્યોમાં અહીં વિશેષ હતા આ દેશના નામ ઉપરથી જ લાડવાશ્રીમાલી જ્ઞાતિની ઉત્પત્તિ થયેલી છે.

લાટ દેશની રાજધાનીનું આ સુખ્ય નગર હતું. અહીં કુંડલમેઠ નામના અંતરદેવની સ્મૃતિમાં ઉત્સવ મનાવવામાં આવતો હતો. અહીં 'ભૂતતાગ' નામનું મોટું તળાવ હતું. બુજુકચ અને ઉજ્જૈની વચ્ચે પચીસ યોજનનું અંતર હતું. આચાર્ય વજ્રભૂતિએ આ ભૂમિમાં વિકાર કર્યો હતો. આર્થ કાલક, આર્થ ખપુટાચાર્ય અને અલલાદી જેવા પ્રકાંડ ગીતાચોંચે આ ભૂમિને પવિત્ર કરી હતી. વેપારનું બંદરી મથક હોવાથી અનેક વસ્તુઓ, કળાઓ અને વિકાસોનું આ સંગમપીઠ હતું. ઇ. સ. ની પહેલી સદીમાં અહીં કાણ્વલથી માલ આવતો હતો. અહીંની કેટલીક મોલિક વિશેષતાઓ પણ સર્વેન ખ્યાત હતી. અહીંના કવિઓએ સાહિત્યમાં પ્રચલિત કરેલી લાટી રીતિ, અજતા અને હલોરામાં આલેખાયેલી લાટના ચિત્રકારોની અને શિલ્પીઓની અનુપમ કળા તેમજ લાટના આચાર્યોની પ્રતિભા બહુ દૂર દૂર સુધી વ્યાપેલી હતી.^૧

૧. આ દેશમાં બૌદ્ધ-તાણાત ધર્મના પ્રચાર અને વળના જૈનોને હાથે લખાયેલા યંચના પુરાવાઓ મળે છે. ૫૨-૬૩ રજાપવ સંનથી પુરાવામાં તબત મીડુ જોવામાં આવે છે. જે જે સ્થાપત્યો મળે છે તે કાળજીથી તપાસીએ તો તે નિર્મય જૈન અને બૌદ્ધ સંસ્કૃતિની જ માલમ પડી આવે.

૨. ભુજો : "જુહાત્કપ્પસર" ભાષ્ય-ટીકા અદિત; અંદોસરોના શિલાલેખો, જેમાં લાટના કવિઓમાં માલવા અને રાજપૂતાનાના પ્રદેશમાં કામલ થયા એવો ઉલ્લેખ મળે છે, તથા લાટના વિકારોની પણ વર્ણન કરેલું છે. અને કુશોરના તામ્રપત્રમાં લાટના કવિ વિશે આવેલા સંજ્ઞા અલંકરનું સ્પષ્ટ કરે છે.

આ બ્યાપારસમૃદ્ધ નગરનો ઇતિહાસ જ્ઞેતાં તેનું અતિપુરાણ કાળનું વર્ણન મળે છે. તેના ઇતિહાસકાળની મર્યાદામાં અઢી હજાર વર્ષ પૂર્વે આ નગર અને આખો પ્રદેશ આલવનરથને તાબે હતો. ત્યારપછી તે નંદપ્રતિભોને તાબે હતો. એ પછી મોર્યો, શૂરપો, ગુપ્તોની સત્તા હેઠળ હતો. ત્યાર બાદ ગુર્જરા, પંચરાત્રો, ચોલકચો, વાલેલાઓ બાદ ચારાકરત્રી મુસલમાન રાજવંશોથી શાસિત થતું તે હાલ યુગ્મક સરકારને તાબે છે.

આવા સમૃદ્ધ નગર ઉપર સમયે સમયે કાળનું મોજાનું વીજાતું રહ્યું છે, છતાં 'ભાગ્ય' તોયે ભરૂચ ની જૂની કહેવતને એ આજે પણ સાર્થક કરી રહ્યું છે.

આ જૈમિની જૈન તીર્થ તરીકેની પ્રસિદ્ધિ 'મહાજ્ઞાપિ મુનિસુત્રજ' એ પદ્ધતિ જોનેને અજાણી નથી. આજે અહીં જોનાનાં બાર મંદિરો છે. દેખાવમાં સુંદર છે પણ પરંતુ તેમાં પ્રાચીન કળા જોવા મળતી નથી. જે પ્રાચીન મંદિરના કારણે આ નગર તીર્થરૂપ કહેવાતું હતું તે મંદિરોને આજે પત્તો નથી; અથવા મસ્જિદમાં ફેરવાઈ ગયું છે તેનો પ્રાચીન ઇતિહાસ જાણવાળો છે.

શ્રી. જિનપ્રભસૂરિએ 'વિવિધતીર્થકથ' માં આ તીર્થ વશેની પ્રાચીન કથા આલેખી છે, 'પ્રભંધચિંતામણિ' અને 'પ્રભાવકચરિત' માં પણ આ વિહારની આખ્યાયિકા સંગ્રહાયેલી છે. આ લોકકથામાં જગજૂના કાળનું જે તથ્ય સમાયેલું છે એનો માત્ર નિર્દેશ કરીશું.

જૈન અનુક્રુતિઓ કહે છે કે અતિપ્રાચીન કાળમાં વીસમા ભગવાન મુનિસુત્રત્સ્વામીના ચૈત્યથી આ નગર તીર્થરૂપ બન્યું હતું. આખ્યાયિકા અનુસાર અશ્વમેધ યજ્ઞ માટે પ્રાણજીએ તૈયાર કરેલા એક ઘોડો બ. મુનિસુત્રત્સ્વામીની ઉપદેશ-વાણી સાંભળી બેઠા પાડ્યો. તે મરીને દેવ થયો. તેણે પોતાના પાછલા ભવના ઉપકારક ભગવાનનું એક ચૈત્ય બંધાવ્યું તે 'આશ્વવળો' નામે જોળખાતું હતું. કળાંતરે સંહારાબ્દની પુત્રી મુદ્દશનાને એ નગરમાં પોતાના સમજીના ભવનું જાતિસ્મરણ જાન થવાથી એ આશ્વવળોએ જૈનને લજ્જાદાર કરાવીને તેને 'શકુનિકાવિહાર' એ નામ આપ્યું. તે પછી ઐતિહાસિક કાળમાં મોર્ચ સંપ્રતિરાજે તેનો લજ્જાદાર કરાવ્યો. શ્રી. સિદ્ધસેન દિવાકરના ઉપદેશથી 'વિક્રમાદિત્ય નરેશ' પણ આ તીર્થનો પુનરુદ્ધાર કર્યો હતો. વીર નિં ૪૮૪ એટલે ઈ. સ. પૂર્વેના પહેલા શતકમાં ભરૂચના રાજા જલમિત્ર-ભાનુમિત્રના શાસનકાળમાં આર્યખપુટાયારે બોદો પાસેથી આ તીર્થ છોડાવ્યું હતું. વિં ૪. ૧૧૪ માં શ્રી. અલ્લવાહિસૂરિએ બોદોનો પરાજય કરી રણજી આપ્યું. આનંદેશના સાતવાહન રાજાએ પણ આ તીર્થના લજ્જાદાર કરેલો અને શ્રી. પાદલિપ્તસૂરિજીએ તેના ધ્વજાડગની પ્રતિષ્ઠા કરાવેલી હતી. 'પ્રભાવકચરિત' કાર કહે છે કે શ્રી. વિજયસંહ-સૂરિના સમયમાં ભરૂચકલેશ્વરમાં ઠાવાનગ પ્રગટ્યો અને નદી પર અગ્નિના પ્રવેશથી આ કાષ્ઠમય વિહાર નાશ પાડ્યો; ધાતુ-પાષાણનાં બિંબ ખંડિત થયાં કે નાશ પામ્યાં, માત્ર ભગવાન મુનિસુત્રત્સ્વામીનું બિંબ અખંડિત રહ્યું હતું, તેથી એ સૂરિજીએ ગામના પ્રાણજી પાસેથી દ્રવ્ય સંપાદન કરી ફરીથી આ વિહાર બંધાવ્યો.

એ પછી સોલંકી કલ્ચરે વિ. સં. ૧૧૩૧માં જાટને કળેકે ક્યું ત્યારે મંત્રી સંપત્કર-સાંતુ મહેતા ભરૂચના હંડનાથક નિમાયા હતા. વિ. સં. ૧૧૬૩માં અંદસૂરિ નામના આચાર્યે પ્રાકૃતમાં રચેલા 'મુનિસુત્રત્સ્વામિચરિત' માં ઉલ્લેખ છે કે—“બરજુગના પુત્ર સંતુર્યે ભરૂચમાં અમલિકાવિહારને સોનાના કળથો ચડાવ્યા હતા.” એ સમયે એ નગરનો પ્રતિષ્ઠિત શૈલ જીવલ નામે હતો.

'પ્રભંધચિંતામણિ' ના 'કુમારપાલપ્રબંધ' માં જાટના મંત્રી આંબક અને તેણે કરાવેલા શકુનિકાવિહારના લજ્જાદાર વિશે ઉલ્લેખ છે કે ઉદયન મંત્રી કુમારપાલના બાઈ કીર્તિપાલ સાથે રહીને સોરઠના નવવધુ (સુંવર) ને જર કરવા જાતે સુદમાં જાતર્યો. તેમાં તે લજ્જાદાર બાવલ થયો. તેના મનમાં કેટલીક આકાંક્ષાઓ રહી ગઈ હતી તેના કારણે તેનો જીવ જતો નહોતો. (કેટલાક અંધકારી ત્યાર આકાંક્ષાઓનો ઉલ્લેખ કરે છે જ્યારે કેટલાક બેનો જ ઉલ્લેખ કરે છે.) એ હકીકત તેણે કીર્તિપાલને જણાવી. 'એ અભિલાષાઓ આપના પુત્ર વાગ્બટ અને આંબક પૂરો કરશે.' એવી કમળાત પૂર્વક કીર્તિપાલે આશ્વાસન આપ્યું. એ મુજબ મંત્રી વાગ્બટે શત્રુજન્યો અને આંબકે ભરૂચના શકુનિકાવિહારનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો.

૩. સાતમા-આઠમા સદીમાં ભરૂચના મૂળર રાજાઓમાં જયભટ્ટ પહેલો અને દ્વિતીય 'વીતસુભ' અને 'પ્રશાંતરામ' એવાં બેજો ધારણ કરે છે, જે જોનેની પ્રજાના. જૈનધર્મના પ્રચાર અને એ રાજાઓના જૈનધર્મ પ્રતિ માફ સંબંધને સ્વરૂપે છે.

આંગલે કૅંકલુના અદિલાલુનને હુનાભ્યાથી શ્રી. કુમારપાલે તેને 'રાજપિતામહ'નું બિરૂદ આપ્યું, એ પછી એટલે સં. ૧૨૨૧-૨૨માં આંગલે કાઠના શકુનિકાવિહારને પાપાજીમય બનાવ્યો. પં. શીલવિજયજી કહે છે કે, 'તેમણે અહીં ટર લાખ સોનેના ખરમ્મા હતા.' શ્રી. હેમચંદ્રસિંચે તેની પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરી હતી અને કુમારપાલે આરવી જિતારી હતી. એ પ્રતિષ્ઠામહોત્સવમાં દૂર દૂરના નવરો અને બામના સંઘો એકઠા થયા હતા.

શ્રી. હેમચંદ્રાચાર્યે અહીંની સૈંધવાદેવીના ઉપદ્રવને પણ દૂર કર્યો હતો.

એ પછી તેજપાલ મંત્રીએ શકુનિકાવિહારની પચીસ દેવકુલિકાઓ માટે સુવર્ણધ્વજ કરાવી આપ્યા હતા. તેમજ શ્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલે અહીં ત્રણ સરસ્વતી બંધરો સ્થાપ્યા હતા. આ શકુનિકાવિહારમાં શ્રીવસ્તુપાલ-તેજપાલનું પ્રચસ્તિકાવ્ય કવિ શ્રીજયશેખરસુરિએ રચીને એક શિલાપટ ઉપર અંકિત કરાવી તેની બીંતમાં ચોકાંબુ હતું. એ કે એ શિલાપટ આજે પ્રાંત્ય નથી પણ આપણા સારા નસીબે તેની જળવાઈ રહેલી તાડપત્રીય પ્રતિ ઉપરથી એ કાવ્ય પ્રગટ થયેલું જોવા મળે છે.

બાંધેલા વંશના છેલ્લા રાજા કેશુદેવ સુધી શકુનિકાવિહાર અસ્તિત્વમાં હતો. એ પછી સુસ્તિમ રાજકાળમાં ગયાસુદીન તથાલખના સમયમાં આ જૈનવિહાર મસ્જિદરૂપમાં પરિવર્તન પામ્યો.

ભરૂચના આ શકુનિકાવિહારના ઉદ્ધારકાળ પહેલાંનો, સુજરાતના પ્રાચીન જૈનોની ધર્મનિષ્ઠા, કલાપ્રેમ અને સંસ્કાર સમૃદ્ધિની પ્રતીતિ કરાવતો, મૂર્તિસ્થાપત્ય વિભૂતિના એક મનોહર નમૂનો કંડી ગામના ધોસંભવાય જિનાલયના લેખ-રામાં સુરક્ષિત હતો ત્યાંથી જૈન વિદ્યાર્થીજનનામાં પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવ્યો છે. * સ્ત્રોત્રુકય જૂનારામના રાજકાળ એટલી જૂની આ પ્રતિમા શકસંવત્ ૯૨૦=વિક્રમસંવત્ ૧૦૪૫માં ભરૂચમાં પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવેલી. એવા લેખ એ મૂર્તિના પાછળના ભાગમાં આ પ્રમાણે આ લખાયો છે:—

- (૧) “આસીનામા(ગૌંદ)કુલ(લે) જ્ઞમયમુર્તિનાતસાં(શાં)તમતિ: । (૨) તદ્રજ(જ્ઞે) ગુરુતદયનામાસીત્ સી(શી)લહ(મ)દ્રગતિ: ॥
(૩) શિયેય મુલ્લવસાતાં(સાંતે) જિનવયમકાપ્યત । (૪) મુગુકલ્લે તદોવિન(યેન) પારિવલ્લગમિના વરં ॥ સ[શ]કસંવત્ ॥૧૨૦૧॥”

ભાવાર્થ:—નાણેદુકળમાં અત્યંત શાંત મતિવાળા લક્ષ્મણસુરિ થઈ ગયા, તેમના ગમ્મમાં સુદુવ્વક્તું આચરણ કરતા શીલભદ્રગણિ નામે થયા, તેમના શિષ્ય પાર્થિવગણિએ જુગુકલ્લ (ભરૂચ)માં જૂલવસતિમાં શ્રેષ્ઠ ત્રણ જિન-પ્રતિમાઓ કરાવી. શકસંવત્ ૯૧૦.

આ શિલાલેખમાં જણાવેલ જૂલવસતિ એટલે મુખ્ય વસતિ તે શકુનિકાવિહાર હશે કે જૂલ નામના શ્રાવકે બંધાવેલ વસતિ-વિહાર હશે એ જાણવાનું જ રહે છે.

આ મૂર્તિનું પ્રતિમાવિધાન શાસ્ત્રીય દ્રષ્ટિએ આગેદુળ છે. આ મૂર્તિ ધાતુની છે. એની જાંઘાઈ લગભગ ૧ ફાથ પ્રમાણ છે. પરિકર અને શિખરથી શીભની દેવકુલિકા જેવી આ પ્રતિમામાં જિનેશ્વરદેવી ત્રણ મૂર્તિઓ છે. મધ્યમાં મૂં નાં શ્રીપાર્થનાથ ભગવાન છે. મસ્તક ઉપર શાંત ફણવાળા ધરજોનું છત્રછાયા કદેશી છે અને તેની ઉપર ત્રણ છત્રો દર્શાવ્યાં છે. તેમની પાછળ અશોકકૃષ્ણ આવેખ્યું છે. આસનની નીચે લાલ રંગનું ચીનાકારી જડાવકામ કરેલું છે. મૂં નાંની આસપાસ બે બાજુએ કમળ ઉપર બેસેલી એકેક કાચોત્સર્ગસ્થ પ્રભુની આકૃતિઓ બનાવેલી છે. એ બંને પ્રતિમાઓની આસપાસ વૈરેટયા અને પદ્માવતી દેવીઓ પ્રતીહારીરૂપે અંકાયેલી છે. તેની નીચે જમણી બાજુએ બે ભુલવાળા યક્ષદેવી અને ડાબી બાજુએ ડાબા ખોળામાં રાખેલા બાળક સહિત બે હાથવાળી અંબિકાદેવી જણાય છે. મૂં નાં આસન નીચે મધ્યમાં ધર્મચક્ર અને તેની આસપાસ શાંતસુદાવાળો બેસેલો અને નિર્ભય કે હરણોની આકૃતિઓ જોવાય છે. તલ્લ નીચેના ભાગમાં નવગ્રહોની આકૃતિ પણ સ્પષ્ટવેલી છે. આ આપુરે મૂર્તિવિધાન કુશળ શિલ્પીના હાથે આલેખાયું છે.

બારમા ચૈકાના એક બીજા જૈન દેવપ્રાસાદોના ઉલ્લેખ પણ મળી આવે છે. નવાંગીવૃત્તિકાર શ્રી. અભયદેવસુરિના

૪. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ : “જૈન સામ પ્રકાશ ” વર્ષ : ૧૦, અંક : ૮માં પં. બાહયદ્ જ. ગાંધીનો લેખ.

શિષ્ય પ્રસન્નચંદ્રસૂરિ, તેમના શ્રી દેવબદ્ધસૂરિ.... (કોઈ અધ્યયે) આપદતાની વસહીમાં રહીને સં ૦ ૧૧૬૫માં ભદ્રચ-
નગરમાં 'સિરિપાસનાહચરિય' નામના અંથ પ્રાકૃતમાં બનાવ્યો છે તેના પ્રસ્તાવમાં જણાવ્યું છે કે— "કપડવણ્ણ
નિવાસી મોરધન થોડે શ્રીવાસુપૂજ્યસ્વામીના બાવન જિનાપ્રસાદ અહીં કરાવ્યો. વળી, એ શેઠના
પુત્ર-પુત્રીઓએ પણ શાસનપ્રભાવક કાર્યો કર્યા અને શ્રીવીરશેઠના પુત્ર જસદેવે આ ચરિત્ર રચવાની પ્રેરણા
સૂરિજીને કરી હતી."

આ મંદિરોનો આજે પતો નથી, અસલના વખતનું ભદ્રચ આજે બહાણ ગયું છે. અહીંનાં નવાં મકાનોની કેટલીક
ભીતમાં જડાયેલા ઘણાં કૌતરેલા પથ્થરો એવાય છે તે શું અહીંના પ્રાચીન જૈન મંદિરોના હશે એમ ઉપલક્ષ્ય હાજીએ
જેતાં કદપના થઈ આવે છે. લોકોના કહેવા પ્રમાણે તેા ભદ્રચની કેટલીક મસ્જિદો જે હાલ મોજુદ છે તે મૂળે જૈન
દેરાસરો હતાં. તેમાં ભદ્રચની જુમ્મા મસ્જિદ પણ છે. એના વિશે ડૉ. કેટલેએ કહે છે: "સુંદર શ્રીધર સ્તભો, આશુભી
શૈલીમાં કૌતરેલ છબ્બો, કીર્તિચુખ, દેવીઓની પક્ષિઓ ઇત્યાદિ શબ્દગદ્યોથી શોભિત વિશાળ મંડપો, ઉદ્બંધ અને
કીર્તિચુખવાળા મંડારકો, મંગળમૂર્તિઓ વગેરે શૈલીની જો કે અડધી બગડેલી છતાં સ્પષ્ટ નિયાતીઓથી ભરપૂર છે.
આપું મકાન એક જો આ માંચડા પર બાંધેલું હોવાથી પંદર પગચિયાંવાળી એક પથ્થરની સીડી ઉપર ચડવું પડે છે.
અહીંમાં તો હવે બાવન જિનાલય નથી દેખાતું."

ડૉ. બર્જેસે આ મસ્જિદ વિશે વિવેચન કરતાં જણાવ્યું છે: "ઈ. સ. ૧૨૬૭માં અહલાઉદ્દીન ખિલજીએ
ગુજરાત સર કહ્યું— જો સમયે ભદ્રચ પણ યુસલમાનોના હાથમાં ગયું. તેઓએ ગુજરાતમાં ઘણે સ્થળે હિંદુ અને જૈન
દેવાલયોને મસ્જિદમાં ફેરવી નાખ્યાં. આ કાળમાં ભદ્રચની જુમ્મા મસ્જિદ પણ જૈન મંદિરમાંથી પરિવર્તિત બનેલી લાગે છે.
અત્યારે પણ ત્યાંના અવશેષો ખડિત થયેલા પુરાતાન જૈન વિહાર કે મંદિરોના ભાગ છે એમ જણાય છે. આ સ્થળની
પ્રાચીન કારીગરી, આકૃતિઓની કૌતરણી અને રસિકતા, સ્થાપત્ય-શિલ્પકળાનું રૂપ અને લાવણ્ય ભારતવર્ષમાં અનુદે છે."

શ્રી. ધનપ્રસાદ ચંદ્રલાલ સુનરી આ મસ્જિદની (વગતોમાં) કોતરતાં કોમેરે છે કે— "યુસલમાનોના રાજત્વ
નીએ કામચ રહેલી હિંદુકળાનું આમાંથી સ્પષ્ટ થાય છે. જુમ્મા મસ્જિદની લંબાઈ ૧૨૬' અને પહોળાઈ ૫૨ ફીટની
છે. ૪૮ ચાંબલાની સરખી દાર છે અને તે વગચાળી છે અને ૩ બચ્ચ ધૂમટો છે. છત ઉપર આશુભા (વમગ-
વસતિમાં) જે સુંદર કૌતરણી છે તેવી કૌતરણી છે. ચાંબલામાં શિલ્પની કારીગરી અજુલ છે. ચાંબલા ઉપરના પાટમાં
જૈન અને હિંદુ ધાર્મિક છત્તવનનાં કેટલાયે દરજો કૌતરેલાં છે. [પુરાતત્ત્વપ્રેમી અને વિદ્યારસિક આ કૃતિઓને પુરાતત્ત્વની
દૃષ્ટિએ ઓળખવાનો પ્રયાસ કરે તો એમાંથી કળા અને ઇતિહાસમાંથી ઘણું જણવા મળે તેમ છે. ઘણી કૃતિઓનાં
સુખાવનિક અષાઢ ગાંધ છે અને છતની કૃતિ પણ વરસાદના પાણીથી તૂટી ગઈ છે. પણ તેમાં ઇતિહાસનું છત્તવન છે.]
નીચેની પગથાર સાદી છે. સિદ્ધરાજ અથવા કુમારપાલે ભદ્રચનો કૌટ બંધાવેલી તેના પથ્થર અને આ મસ્જિદની
ઢીવાલના પથ્થર એક જ છે અને એક જ સમયના છે. ભીત ત્રણ આરસના મહેરાણ છે. મધ્ય મહેરાણની સુંદર કૌતરણી
છે. તેમાં અરેબિક ધર્મના કલમા કૌતરેલા છે. બે દરવાજા છે અને ઉત્તર તરફનો દરવાજો જૈન દેવળનો છે. દ્વારપાલ
ચક્કાં હાથે ઊભેલા છે. આપું દ્વાર આરસનું છે. કેટલીક કળા ઘસાઈ ગઈ છે. ઉંબરા આરસનો છે અને પ્રતિમાના
આસનની ઝાંખી કરાવે છે.

"દ્વાર ઉપર ઉત્તર તરફના ધૂમટની નીચે ડી. સ. ૭૨૧ = ઈ. સ. ૧૩૨૧ નો શિલાલેખ કૌતરેલો છે. આ
શિલાલેખ ગયાસુદ્દીન તખલખના સમયનો છે. ગયાસુદ્દીનનો રાજકાળ ઈ. સ. ૧૩૨૦ થી ૧૩૨૫ નો છે. એનો પ્રતિનિધિ
શ્રીમંત મોહમદ જુલમરી ભદ્રચમાં શાસન કરતો હતો. તેણે આ સ્થળે પૂર્વે જૈન વિહાર—મત્ત્ય મંદિર હતું તેનું
મસ્જિદમાં પરિવર્તન કર્યાનો ઉલ્લેખ છે."

આ રીતે બગવાન ગુનિસુવ્રતસ્વામીના સમયનું અશ્વમેધ તીર્થ,^૧ સિંહલદ્વીપની રાજકુમારી સુદર્શનાનો શકુનિકા-

૧. રાજ્યપદ દાખિયાર્થે આપદકે કરાયેલું કેવળ અશ્વમેધ તીર્થ સ્મારક છે પણ સકુનિકાવિહાર અને બીના મંદિરોનો પતો નથી.
જેવંદસૂરિજીએ આપેલા વર્ણન મુજબ તેનો વિસ્તાર ભદ્રચને સામે તીરે સંભળી શકે. ભદ્રચની આજુબાજુ વૈદિકોએ બપનાવેલાં અનેક સ્થાનો
છે તેનાં વર્ણનો પુરાણ કવિઓએ કર્યાં છે, અને હાલ વિવિધ નાગેશી ખ્યાત છે. એ ગર્ધા સ્થાનોનું ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ અવલોકન કરવા
જેવું છે, માત્ર પૂર્વ-પશ્ચિમ લાંબુ લગભગ ત્રણ માઈલ હશે, તેના ત્રણ ભાગ છે, કમીલપુરા કાંઠેર અને વેળવધુર આ ત્રણે ભાગને
જરા પાકનાર બે લાગે છે, પશ્ચિમ લાગે કતોરિય નગર છે. વેળવધુર વિભાગમાં પારસીઓની વસ્તી વિશેષ છે અને લાકુઆ શ્રીશ્રી
કોનો પણ અહીં જ વસે છે. રટેચન પાસે કમીલપુરામાં દેવળ અને જીપામ્મ છે.

વિહાર, ઉદયન મંત્રીના પુત્ર જાગેર ઉત્તમ પથ્થરમાં કળામય રીતે બંધાવી ફરકાવેલા શ્વેતવાળો અને કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યે જેની પ્રતિષ્ઠા કરી કુમારપાલે જેમાં આરતી ઉઠારી હતી એ વિહાર આજે અસ્તિત્વરૂપમાં પરિવર્તન પામ્યો છે; એ કાળનો મહિમા જ આજે માત્ર વિચારવાનો રહે છે.

★

૯. ઝગડિયા

(કોઠા નંબર : ૪૯૦)

૧૭૫૧ પીપલા રાજ્યમાં આવેલા ઝગડિયા ગામમાં એક નાનું પણ મનોહર શિખરબાંધી મંદિર છે. એમાં મૂ. ના. શ્રીચંદ્રશ્વર ભગવાનની શ્વેત આરસની મૂર્તિ, પાસે આવેલા લીંગોદરા ગામના ખેતરમાંથી મળી આવી હતી. એના ઉપર લેખ જણાવે નથી પણ ભોતમાં ફલાયેલો હોવાનું કહેવાય છે. આ મૂર્તિ પ્રતિમાવિધાનશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ બન્ધ અને ચિત્તાકર્ષક છે. મૂળનાયકના જમણા હાથ તરફની આરસની મૂર્તિ નજીકના રાણીપુરા ગામના ખેતરમાંથી મળી આવી હતી. આ મૂર્તિ નાની હોવા છતાં સુંદરતામાં ઓછી ભિતરે એવી નથી. પ્રગટ થયેલી આ મૂર્તિઓના કારણે આ સ્થળ તીર્થરૂપ બન્યું છે. સં. ૧૯૨૧ લગભગમાં આ મૂર્તિઓ પ્રગટ થઈ હતી.

મંદિરમાં પ્રવેશતાં જમણા હાથ બહીના ગોખરામાં પધરાવેલી શ્રીચંદ્રશ્વરીદેવીની મૂર્તિ પણ ઉપરજીવંત લીંગોદરા ગામના ખેતરમાંથી મળી હતી. આ દેવીમૂર્તિની નીચેના લેખ આ પ્રમાણે વંચાય છે :—

“સં ૧૨૦૦ માષ સુ. ૧૦.....શ્રીવૃષ્ટીગણેન કારિતા ॥”

અર્થાત્-સં. ૧૨૦૦ માં પૃથ્વીપાલે આ મૂર્તિ કરાવી છે.

મારા ધારવા મુજબ આ પૃથ્વીપાલ સિદ્ધરાજ જયસિંહ અને કુમારપાલ મહારાજના મંત્રીશ્વર પૃથ્વીપાલ હોય એમ લાગે છે.^૧ એમનો સત્તાસમય પણ આ લેખના સમયનો જ છે.

આ મંદિરની બીજી મૂર્તિઓ ઉપર સોળમા સૈકાના હોળો મળી આવે છે.

આ ગામથી લીંગોદરા જતાં રસ્તામાં પહેલો કાટોડિયા, અવશેષો અને વિસ્તાર વગેરે જોતાં અસહન વખતમાં આ સ્થળે કોઈ પ્રાચીન નગરી હોવાનો ખ્યાલ આવે છે.

★

૧૦. સુરત

(કોઠા નંબર : ૪૯૧-૫૧૬)

તાપી નદીના કાંઠે આવેલું સુરત શહેર ક્યારે વસ્યું એ વિશે જુદી જુદી માન્યતાઓ પ્રચલિત છે. એનું ‘સુરપુર’ એવું શાબ્દિક નામ પ્રતિમાલેખો અને અંશોમાંથી મળી આવે છે પણ સોળમા સૈકા પહેલાંના કોઈ લેખ મળી આવ્યો નથી.

ઓગણીસમી સદીમાં થયેલા કવિબહાદુર શ્રી. હીપવિજયજીએ રચેલી “સુરત ગજવલ”માં સુરતનું મનોહર વર્ણન આપ્યું છે. સુરતની ઉત્પત્તિ સંબંધે લખતાં તેઓ કહે છે :—

૧. મંત્રી પૃથ્વીપાલ પ્રતાપી, ઉદાર અને કુલદીપક હશે. તેણે સિદ્ધરાજ અને કુમારપાલની પ્રીતિ મેળવવા ઉપરાંત પ્રજાસેવા, તીર્થયાત્રા, સંબંધકા અને દુર્લ્લોહારનાં ધર્મકાર્યો કર્યાં છે. તે મહામંત્રીશ્વર વિમલના મોટા બાઇ તેદના પુત્ર ભવલ, તેના પુત્ર મંત્રી આનંદ, તેના પુત્ર (મંત્રી પૃથ્વીપાલ નામે) હતા. જેણે વિમલવસહીમાં સં. ૧૨૦૫ થી ૧૨૦૬ સુધીમાં હજોરદાર કરાવ્યો હતો. તેમજ એ જ સમયમાં વિમલવસહી મંદિરની બહાર સામે જ પોતાના પૂર્વજોની કીર્તિને કાવચ રાખવા માટે એક સુંદર હસ્તિશાળા પણ બનાવી છે.

“અવત કોલ વિકાસજન્ય, સ્વલ નામ ગણિકાસાજ; તાપર પાતસાહકી મહેર, તાવે વસ્ત્રો સુતર શહેર. ૩ દિશક ગોપીઆ સાહુકાર, ગોપીપુરા વાસ્ત્રા સાર; ગોપી નામ સ્વરૂપ વાવ, પથર કેલખથી સાવ. ૪ સ્વજ મહેલા શીપાસ, થાપન રિયા ગોપીદાસ; તાપિ છપસંસી યતસાહ, દિવસા કીન વડ ઉગ્ગાહ. ૫”

સોળામ શેકથી આજ સુધી આ નગરનો ઉત્તરોત્તર વિકાસ થતો રહ્યો છે. સુરતનું સાચું સોદર્ય નિહાળવા માટે જોના અતરપટ ઉડેલા જોઈએ. એણે અનેક જળપ્રલયો નિહાળ્યા છે, કેટલાય ઢાવાનળો અનુભવ્યા છે, અનેક લૂંટો આપી છે. એવા અનેક કારમા ધા ઝીંથ્યા છતાં આજે પોતાનું નામ દીપાવતું એ જીજી છે, એમાં જ એની સુંદરતાનું રહસ્ય સમજાય છે.

સુરતમાં એક સમયે મોશરી બંદરનો વાવટો કરતો હતો. ભારતવર્ષમાં એના કારીગરોની હોડમાં કેમ જિતવતું નહિ. શિવાજી મહારાજે અહીંની સંપત્તિ લૂંટીને પોતાની મહત્વાકાંક્ષા પૂરી કરી હતી. અંગ્રેજો સુરતના સોદરથી લલચાયા હતા અને પોતાનું સો પહેલું થાણું અહીં નાખ્યું હતું.

સુરતનું સોદર્ય વધારવામાં અને જોના ગૌરવ મહિમા ગાજતો કરવામાં જોનાનું સ્થાન અગ્રપદે હતું. આજે પણ તેનું એ સ્થાન કેટલેક અંશે જળવાઈ રહેલું જોવાય છે. સુરતના ગોપીપુરા અને નાણાવટમાં ઝવેરીઓ અને નાણાવટીઓની જીંવી અદ્વાલિકાઓ એનું આપણને બાન કરાવે છે. એમની દાનવીરતા ઇતિહાસના પાને અંકાયેલી છે. નગરશેઠ જગન્નાથભાઈ, ભણ્યાલી શેઠ, ભદ્રશીદાસ તેમજ શાંતિદાસ શેઠની પ્રાચીન કાળની સખાવતો અને શેઠ પ્રેમચંદ રામચંદ, શેઠ નગીનદાસ, શેઠ નગીનદાસ ઝવેરચંદ વગેરેએ કરેલાં દાનનાં સમારકો આજે પણ એમનો મહિમા ગાઈ રહ્યાં છે.

આજે અહીં જોલેલાં નાનાં-મોટાં ૭૪ જિનમંદિરો અહીંના દાનવીરોની યથોપાધ્યા સંજાવાઈ રહ્યાં છે. આ મંદિરો પૈકી કેટલાંક તો વિશાળ ને ભવ્ય છે. કેટલાંક પ્રાચીન છે ને વારંવારના ભુજોદારથી નવાં ગળ્યાં છે. અહીં જોનાની કેટલીયે સંસ્થાઓ છે. એ બધી વિગત નોંધવાને અહીં અવકાશ નથી પણ જે જિનમંદિરો બાંધણીમાં અને તેમાંની રચનામાં વિશેષતા ધરાવે છે તેનો કંમચાર ઉલ્લેખ કરીએ છીએ.

૧. ગોપીપુરા-જોસવાલ મહોલલાના નાદે શેઠ મંજુભાઈ તલકચંદના પુત્રોએ સં. ૧૬૬૨ ના જેઠ સુદિ ૨ ના શ્રીસંભવનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આમાં મૂળનાયકની તથા બીજી ત્રણ પ્રતિમાઓ રત્નની છે. આસનના થાંભલાઓ અને પૂતલીઓ તેમજ ચિત્રોમાં તીર્થોની રચના કશનીય છે. આ મંદિર નાણક અને રળિયામણું છે.

૨. ગોપીપુરા-મોટી પોળમાં શ્રીવાસુપૂજ્ય બ. નું ભવ્ય મંદિર છે. પહેલા માળના લોચરાના લેખ ઉપરથી જાણી શકાય છે કે શ્રી. રત્નસાગરજી મહારાજના ઉપદેશથી શેઠ સાકરચંદ લાલભાઈ તરકશી આ મંદિર બંધાવેલું છે. તેની પ્રતિષ્ઠા શ્રી. સિદ્ધિવિજયજી મહારાજે કરાવી છે. બીજા માળના લોચરામાં દેરાસર છે તેમાં મૂળ નાં શ્રી-ચાંતિનાથ બ. છે. ઉપરના માળમાં ચોસુખજી છે. વચમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન છે. બીજી બાજુએ સમોસરજીની સુંદર રચના છે. આ દેરાસરમાં મૂર્તિઓ પ્રમાણમાં ઘણી છે ને માપમાં મોટી પણ છે. લોચરામાં એક નીચે એક એમ બે માળ નીચે અને ઉપર મળીને ચાર માળમાં દેરાસર છે. સુરતના સમૃદ્ધિમાન દેરાસરોમાં આ દેરાસર પ્રથમ પંક્તિનું છે. મૂળનાયકનું બિંબ અજુલત અને પ્રભાવશાળી છે. રળિયામણું રંગમંડપ કેરણીયોવા છે. જોનો ગભારો મોટો છે.

૩. ગોપીપુરા-મોટી પોળમાં શેઠ હીરાચંદ મંગળદાસ રાજાએ બંધાવેલું શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું સુંદર મંદિર છે. આ દેરાસરમાં સમેતશિખર પહાડની રચના આજેજીવ કરેલી છે. ઈંટ અને કૂનાથી બનાવેલી આ રચના ખરેખર, હિંદની ઉત્તમ કારીગરીનો નમૂનો ગણાય. એમાં દેરીઓ અને મૂર્તિઓની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. પ્રાચીન પૂતળાં, ચિત્રો અને શેઠ-શેઠાણીના ફાટાઓ જોવાલાયક છે.

૪. ગોપીપુરા-માળી ફળિયામાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મોટું મંદિર આવેલું છે. આ દેરાસર આજસુરંગરખના દેરાસર તરીકે જોળાયો છે. આનો દુમટ સુરતના દેરાસરોમાં સૌથી મોટો છે. આમાંનું પથ્થરનું કામ અને બાંધણી

મળ્યું છે. આમાં ખાતુની પ્રાચીન પ્રતિમાઓ છે. આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર થયા પછી સં. ૧૬૬૪ના વૈશાખ સુદ ૬ ને શુક્રવારે મૂળ નાં પ્રભુને શેઠ દીપચંદ સુરચંદે ગાદીનયોન કર્યા છે.

૫. વડાચોટા-નગરશેઠની પોળમાં મૂળ નાં શ્રીગેડી પાર્શ્વનાથ બ. નું દર્શનીય મંદિર છે. આ મંદિરની મૂળ પ્રતિષ્ઠા ક્યારે થઈ તે ચોક્કસ જણાતું નથી. કંતકથા છે કે-શેઠ કાઠાભાઈ લાલભાઈ નવલખાએ સં. ૧૮૬૨ માં આરવાડના ગેડી પાર્શ્વનાથ બ. નેા સંઘ કહેલો ત્યારે ભગવાનના ગંગામાં શેઠનો અમુક્ય કાર જોઈ શેઠ પોતાના હાર ભગવાનને ઘડાવ્યો. તે પછી શેઠે અહીં આ મંદિર બંધાવેલું. મૂળ નાં ની પ્રતિષ્ઠા ઉપર સં. ૧૮૮૨ નો લેખ છે. તે પછી ૧૯૭૨ ના માગશ્યર સુદિ ૩ ના દિવસે ભગવાનને ફરીથી ગાદીનયોન કર્યા છે.

આ મંદિરમાં પિતલનું સમવસરજી ઘણું સુંદર છે. આ સમવસરજી શેઠ મેળાપચંદ આજીંદચંદ, જેઓ સિરોહી (આરવાડ) ના દીવાન હતા તેઓ સિરોહી તાબેના મળવરી ગામના શ્રીમહાવીરસ્વામીના દેરાસરમાંથી નકરો ભરીને લાવેલા. તેની પ્રતિષ્ઠા શ્રીમહેનલાલજી મહારાજે સં. ૧૯૪૭ ના માગશ્યર સુદિ ૩ ના રાજ કરી છે.

આ દેરાસરમાં શ્રીવિજયનાંદસુરિની મૂર્તિ સ્થાપન કરવામાં આવી છે. તેની નીચે પ્રવર્તક શ્રીકાંતિવિજયજી મ. અને શ્રીહંસવિજયજી મ. તથા શ્રીવિજયકમલસુરીશ્વરજીની મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી છે. આ સ્થાપના શેઠ આણેકલાલ મેલાપચંદ અને તેમના લાઇઓએ કરેલી છે. તેના ઉપર એ સંબંધી લેખો પણ છે.

૬. શાહપુરમાં શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું ઘણું પ્રાચીન મંદિર છે. આ દેરાસર વડી પોષાળગજનું કહેવાય છે. મંદિરમાં લાકડાનું નકશીકામ ઘણું ઉત્તમરીતે કરેલું છે. આનો નમૂનો સુખડમાં કેતરાવી લંડનના મ્યુઝિયમમાં મુકવામાં આવ્યો છે, જેની દિશન ૩૬૦૦૦ રૂપિયા થઈ હતી. રંગનું કામ પણ ઉત્તમરીતે આલેખ્યું છે. જીર્ણોદ્ધાર સમયે બહુ કાળજીથી કામ લેવાયું હોય એમ લાગે છે. અહીં કુમારપાલનરેશ અને શ્રીહૈમચંદ્રાચાર્યનું તૈલ ચિત્ર બહુ મોટું અને સુંદર છે. મૂળ દેરાસરમાં બાવન જિનાલય હતાં. જીર્ણોદ્ધાર સમયે તે કઠાવી નાખી મૂળનાયકના ગજારાની આસપાસ તે ચોવિંશી વગેરે ગોઠવવામાં આવી છે.

આ મંદિર અને તેના મૂળ નાં વિશે એમ કહેવામાં આવે છે કે-અત્યારે જે મેરઝા સામેની મસ્જિદ છે તે પહેલાં જૈન મંદિર હતું. એમાં શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ હતી. આ મંદિરને મુસલમાનો તોડવા આવ્યો ત્યારે દેરાસરના દરવાજા આપોઆપ બંધ થઈ ગયા ને ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ કુવામાં હોવાનું એક શ્રાવકને સ્વપ્ન આવ્યું. તે વાત તેણે એક યતિને કરી. સાથે જીજીવ્યું કે મારી પાસે કંઈ જ મૂડી નથી. આથી યતિજીએ તેને એક કોથળી આપીને કહ્યું કે-તું દેરાસર બંધાવ. એ માટે તારે આમાંથી જેટલા રૂપિયા ભેંપએ તેટલા કાઢશે પણ કોથળીને જોખી વાળીશ નહિ. પછી તો એ મૂર્તિ કુવામાંથી કાઢવામાં આવી અને દેરાસર બંધાવ્યું. આજે એ કુવા અને એ કોથળી મેળાજી છે. ‘જીજીરાત સર્વસંઘ’ (પૃ. ૫૩૧) માં આ મંદિર વિશે ઉલ્લેખ છે કે- “મેરઝા સામેની કબર ૧૫૪૦ માં ખુલાવેજીમાં બંધાવી છે. કબર પાસે લાકડાની મસ્જિદ છે તે શાહપુર મહાલના જૈન દેવળ હતું તે તોડીને તેમાંના સામાનથી બંધાવી છે.

આ ઉપરથી જણાય છે કે આ ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું મંદિર પંદરમા સૈકામાં હોતું જોઇએ. તેની સાથે જેનોની કેટકેટલી સમૃદ્ધિ, ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ કાળનો ભોગ થઈ પડી એ પણ સ્પષ્ટ સમજશે.

શ્રી. નર્મદાશંકર ત્રિવેદી આ મંદિરમાંની કળા વિશે એક લાંબા લેખ દ્વારા માહિતીપૂર્ણ હકીકતો નેંધે છે. અહીં એના વિસ્તાર ન કરતાં દૂંકમાં સારભાગ આપું છું:

આ મંદિરના સ્તંભના શિરોભાગથી તે છેક છેવટ સુધી લતાનાં ચિત્ર અને શિરોભાગ આંબળાના આકાર જેવો ઘટાદાર ને વચ્ચે જરા ફૂલેલો હોય તેને કાંગરા હોય છે. આ દેરાસરના સ્તંભોનું કેતારકામ પણ એવું જ છે. તેમાં યક્ષ, ચંદ્રિણી, અષ્ટદિગ્પાલી અને જૈન કથાપ્રસંગો, ઘોડા અને હાથી સાથેની દેવાની સવારી વગેરે કોતરેલું છે. એકોટ્ટી જેવાથી એ કેતારકામ ઉપરથી તરફ પડી આવતું હોય એવો ભાસ થાય છે. ચિત્રોનો ચર્ચાચિત ઘાટ એ ચિત્રકારોની કુશળ કારીગરી અને સૌંદર્યવિષયક ઉચ્ચ કળાનાનો દ્યોતક છે. એ

ચિત્રોમાં કુચિત્રતા નથી. ચિત્રોની કિનારીઓમાં પણ ઓછું કોશાલ્ય નથી. એમાં સુચોભિત વેલચુદ્ધાઓ છે. રંગ-મંડપના દક્ષિણ-પશ્ચિમ (નૈઋત્યપૂર્ણ) માં એક વેલની ટિઝાઈન ઘણી જ આકર્ષક અને સુંદર હોઈ અત્યુત્કણ્ય છે. રંગની ચોખ્ખામાં પણ ચિત્રો સફળ છે. સોનેરી રંગ એવા કુચળતાથી પુરાયો છે કે આને સંક્રામો વીત્યા છતાં રંગ નેટલો આંગો પડવો એઈએ એવો પડતો નથી. રતંભો પરતુ સોનેરી રંગકામ આંખું પડતું એઈને તેના ઉઠાવ લાવવા માટે રતંભો રંગવાનું કામ અહીંના વહીવટદારે આજથી વીશેક વર્ષ પહેલાં કરાવેલું પરંતુ બીજે જ વર્ષે એ થાંભલાનું રંગકામ આંખું પડવા માંડ્યું હોવાથી વધુ કામ અટકાવી દીધું. આને પણ વર્તમાન રંગકલાના નમૂનારૂપ એ સ્તંભ એની ઓસરતી અને આયમતી અવસ્થામાં પણ તેને પડકાર આપવા બિંબો છે, કળાકાર એ બંનેનું સાચા આત્મે પણ કરી શકે છે.

૭. સૈયદપુરામાં શ્રીચંદ્રપ્રભુનું રમણીય મંદિર છે. સં. ૧૬૬૦ માં સ્થાપત્ય શેઠ નામના શ્રાવકે આ દેરાસર બંધાવ્યું એમ કહેવાય છે. છેલ્લા ઉદ્ધાર પછીની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૬૬૦ ના વૈશાખ સુદ ૧૦ ના રાજ શેઠ ધરમચંદ ઉચ્ચથાંદના પુત્રોએ કરાવી છે.

આ દેરાસરના ભોંયરામાં શ્રીઅરનાથ ભ. છે. આ મૂર્તિ અને મૂં નાની મૂર્તિ સંપ્રતિ રાખના સમયની કહેવાય છે. આમાં નંદીશ્વરની રચના હોવાથી આને ‘નંદીશ્વરનું મંદિર’ પણ કહે છે. નંદીશ્વરની રચના અંતરસીના દિવસે કરવામાં આવે છે એ ઘણું મનોહર હોય છે. લોકડાનું કાંતરકામ બહુ મુશ્કેલીથી અને નમૂનેદાર છે. તેના પરતું રંગકામ પણ બહુ જ સુંદર છે. એકંદર રચના ભવ્ય છે, ઉપરાંત લોકડાના પાટિયા ઉપર બીજા ચિત્રકામના સુંદર નમૂના જોવાલાયક છે. તેની બાજબણી અને વ્યવસ્થા ઉચ્ચ પ્રકારની છે. દેરાસરમાં જૂનો ઘંટ છે, તેના પર આ પ્રમાણે લેખ છે:

“ સંવત ૧૬૬૦ વર્ષે કારવિતવાદી રહ વેલમદરે દેહરે ધર્મનાથનીક વોહોરા બંગાલાલજી ઘંટ ભરાઉસે શ્રી વૈયહસેનસુરિભિ ”

૮. અઠવા લાઈન્સમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર શેઠ કૃલચંદ કલ્યાણચંદ વિ. સં. ૧૬૬૦ના વૈશાખ સુદિ ૧૦ને સોમવારે બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આ દેરાસર ઘણું જ સુંદર છે. આમાં આરિસાભવનનો દેખાવ મનોહર છે. થાંભલાઓ તેમજ ગલીઓમાં અઠકાનું કામ ઘણું અદ્ભુત છે. વીસમી સદીની ઉત્તમકળાને નમૂના છે. એટલું જ નહિ પણ શુભશતમાં તો આ મંદિર બીજી પંક્તિનું ગણાય છે.
૯. કતાર ગામમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું અતિપ્રાચીન વિશાળ જિનાલય છે. આનો છેલ્લો ઉદ્ધાર સં. ૧૬૫૫ ના વૈશાખ સુદ ૧૩ ના રાજ શ્રીસચે કરાવ્યો ને શ્રી મોહનલાલજી મહારાજ હસ્તક પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. શેઠ નગીનચંદ કેપૂરચંદે મૂ. ના. પ્રભુને એ જ દિવસે ગાદીનશીન કરાવ્યા છે.

આ દેરાસરની સામે જ મૂં નાં શ્રીપુંડરીકસ્વામીનું બીજું દેરાસર છે. દેરાસરની પાછળ આદીશ્વર ભગવાનનાં પગલાં અને રાયજીવ્રહ્મ છે.

આ મંદિરોની બાંધણી ઘણી સુંદર છે. એમાંની કારોગરી પ્રાચીનતાનો કંઈક ખ્યાલ આપે છે. સુરતના જેના માટે આ દેરાસરો દ્વિત્રુંજ્યાવાતારરૂપે તીર્થસ્થાન ગણાય છે. દેરાસરની સામે ધર્મશાળા પણ છે ને ધાત્રાણુઓને બધી સગવડ મળે છે.

૧૧. પાલનપુર

(કેડા : નવમ્ ૭૧૦-૭૨૧)

પરાક્રમી પરમાર ધારાવર્ષદિવ ને અણ્ણપ્રદેશનો રાજવી હતો, તેનો ભાઈ પ્રહલાદન નામે હતો. તેણે પિતાના નામ ઉપરથી પ્રહલાદનપુર-પાલનપુર વસાવી, તેને પાટનગર બનાવ્યું. ધારાવર્ષદિવનો સમય તેરમી સદીનો પૂર્વાર્ધ છે એટલે તેના ભાઈએ વસાવેલા આ નગરનો સમય એ જ મનાય.

રાજા પ્રહ્લાદન વિદ્વાન હતા. એણે રચેલા ગ્રંથોમાં જાણે બધી રહેલું ‘પાર્થિવરાક્ષસ વ્યાયાગ’ નામનું નાટક માત્ર એની વિદ્વતાનો ખ્યાલ આપવા પૂરતું ગણાય. આવા વિદ્વાન અને સંપન્ન રાજ્યીને આપુના દેહલવાડાના મંદિરમાંની એક અતિસુંદર મોટી ધાતુમૂર્તિને ગળાવી નાખી અચ્ચલેશ્વર મહાદેવનો નિઃ-પોષિયો બનાવવાની અવળી અતિ સૂઝી. કહે છે કે આ કારણે તેને આખા શરીરે કોઈ રાજ થઈ આવ્યો. આ રોગથી એ એટલો બધો બેભાન થઈ બની ગયો કે શહેરમાંથી કંટાળીને જંગલમાં ચાલ્યો ગયો. એ જંગલને વીંધીને પાઈવહાર કરતા શ્રી. શાસિભક્તસૂરિ નામના મહાન આચાર્યનો તેને ભેટો થયો. રાજા એમની પ્રભાવક પ્રતિભા જોઈને આંબઈ ગયો અને એ દયામૂર્તિ પાસે પોતાના રોગનો કોઈ ઉપાય હોય તો તે માટે નમ્રતાભરી પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. તેણે ગળાવી નાખેલી જેન મૂર્તિ વિશેની ઘટના પણ કહી સંભળાવી. સૂરિજીએ તેને આશ્વાસન આપી એના પ્રાર્થનારૂપે શીપાર્થનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવી એ મૂર્તિનું નહવણુબળ શરીરે લગાડવાનું સૂચવ્યું. રાજ્યીએ સૂરિજીની આજ્ઞા માથે બંધાવી.

આજે પ્રહ્લાદન પાર્થનાથનું જે મંદિર બિલુ છે તેમાં જીર્ણોદ્ધારથી ઘણા ફેરફાર થયા હશે પરંતુ એમાં સંદેહ નથી કે તે ઉપરની ઘટનાનું જ સ્મારક છે. એ રાજા પછી તો જૈનધર્મનો ભારે અનુશાસી થયો ને એણે જૈનધર્મના ઉત્કર્ષમાં દિલથી સાથ આપ્યો હતો.

કહે છે કે, પ્રહ્લાદન રાજાએ એ મૂર્તિ સોનાની બનાવી હતી. કોઈ એને પાષાણમૂર્તિ બનાવ્યાનું પણ કહે છે અને એણે સ્થાપન કરેલી મૂર્તિને સંયોગવશાત્ પાછળથી લંડારી દેવામાં આવી હતી. એ પછી પાર્થનાથ ભગવાનની નવી મૂર્તિ બનાવીને કોરંટગચ્છીય શ્રીકલ્પસૂરિએ સં. ૧૨૭૪ના ફાગણ સુદિ ૫ ને શુભવારના રોજ એની પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે.

સુપ્રસિદ્ધ સોમસુંદરસૂરિ અને બાદશાહ અકબરને પ્રતિગોષ્ઠ કરનાર શ્રીહીરવિજયસૂરિ જેવા પ્રભાવક આચાર્યોને (ક્રમશઃ સં. ૧૪૩૦ અને સં. ૧૫૮૩ માં) જન્મ આપનાર આ ભૂમિ જાણે નવા ગોરવથી ઓપી જીતે એમ એ સમયથી આ શહેરની વધુ આબાદી થયેલી કહેવાય છે.

ઉપરુક્ત પદ્ધતિવિધ પાર્થનાથ ભગવાનનું મંદિર ત્રણ માળનું વિશાળ અને બન્ધ છે. તેમાં મૂ. નાંખી આરસની મૂર્તિ દોઢેક ફૂટ જોડી છે. ભમતીમાં શ્રીગાંધી-પાર્થનાથની પ્રતિમા છે. માળ ઉપર શ્રીશ્યાંતિનાથ ભગવાન અને શીતળનાથ ભગવાનની પ્રાચીન મૂર્તિઓ છે. ધાતુની એક પ્રાચીન પંચતીર્થી દર્શનીય છે. અહીં જ અણ્ણી તરફના પુંડરીક-સ્વામીની મૂર્તિ ઉપર આ પ્રમાણેનો ખંડિત લેખ મળે છે:—

“શ્રી....(નાળ ?)શ્રીમગ્ધપ્રતિવદ્દશ્રીપાર્શ્વજિનચૈવે....દિકાયા....શ્રેયસે...શ્રેઓ....શ્રીપુંડરીકમૂર્તિ: કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા શ્રીસોમપ્રમ-સૂરિમિ: શ્રે શ્રીવર્દમાન..... ।”

આની પાસે જ અબિકાદેવીની મૂર્તિ ઉપરનો લેખ:—

“સં ૧૩૧૫ વર્ષે ફાગળ સુદિ ૪ વ્રુષે શ્રીશ્રીસલ્લરાયવિહારે દેવશ્રીગુપ્તાર્ચજગર્વા શ્રીઅંબિકાગૃહેવિમૂર્તિ....અઢવીઢ વર્દમાનસુત સાં....જો—દેવ સાં બાસવેગળ સમસ્તકુટુમ્બશ્રેયસે કારિતા....શ્રીપ્રમ(ી)સૂરિપદે શ્રીગાંધીસૂરિશિષ્યે: અમરમસૂરિમિ: પ્રતિષ્ઠિતા । શ્રુમં મવતુ ।”

આ મંદિરમાંની એક આચાર્યપ્રતિમા, જેમણે મૂ. નાંખી નવી પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી, તેમના શુરૂની મૂર્તિ ઉપરનો લેખ:—

“સં ૧૨૭૪ વર્ષે ફાગળ સુદિ ૫ ગુરો શ્રીકોરંટકાંચગાળે શ્રીકલ્પસૂરિશિષ્યશ્રીસવેદવસૂરીણાં મૂર્તિ:....પુત્ર સાં આંબહસંપ-વસિતા કારિતા । શ્રીકલ્પસૂરિપ્રતિષ્ઠિતા । મંગલં મવતુ સંવસ્ય ॥”

આ મૂર્તિલેખ ઉપરથી પણ આ મંદિરની પ્રાચીનતાનો ખ્યાલ આવી શકે એમ છે. આ મંદિર બંધાયું તે સમય લગભગના આ લેખો છે. બીજા લેખમાં ‘વિસલ્લરાયવિહાર’ને ઉલ્લેખ છે તે શોધવાનું રહે છે.

આ મંદિરની સાથે જ એડાપેલાં બે મંદિરો એક જ કંપાઈડમાં આવેલાં છે. તેમાં એક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું

અને બીજી શ્રીનેમનાથ ભગવાનનું છે. બહારના ભાગમાં શ્રીવીરવિદ્યોત્તેજ સહાનું પુસ્તકાલય છે.

બળી, તખતમહા ઉપાશ્રય પાસે આવેલું શ્રીશાંતિનાથ ભનું મંદિર પણ ત્રણ માળનું પ્રાચીન અને ભવ્ય છે. મૂં નાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન છે. મેઝા ઉપર શ્રીસંભવનાથ ભગવાન અને ચેંચરામાં શ્રીજયભદ્રે ભગવાન બિરાળ છે. આમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી અને સોમધરસ્વામીની પ્રતિમાઓની પ્રતિષ્ઠા મોઢમી સરીના કૌરટગચ્છીય આચાર્ય કરેલી છે. આ મંદિરમાં જોકે સતરિસય જિનપદ (૧૭૦ જિનનો પદ) દર્શનીય છે. તેના ઉપર એક લાંબા લેખ દેરેલો છે, જેમાં શાવક-શ્રાવિકાઓનાં ૧૬૬ નામે આપ્યાં છે અને આ મૂર્તિપદ કૌરટગચ્છીય નન્નાચાર્યના સંતાનીય શ્રીભરતવસુદેવે પ્રતિષ્ઠિત કરેલો છે. (આ લેખ વિસ્તારભયથી અહીં આપતો નથી.) આ પદમાં મૂં નાં શ્રીસોમધરસ્વામી છે. તેમના પદાસન નીચે આ પ્રમાણેનો લેખ મળી આવે છે:—

“સંવત્ ૧૩૩૧ વર્ષે વૈશાલ વદિ ૪ શ્રીકોરંટકગાંધેત્યે શ્રેઃ જગપાલનાથાં ત્રિસપતિપુત્રવીરાકેન માત્રિ(ત)શ્રેયોર્થે શ્રીસોમધર-સ્વામિર્થિવં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં....”

મેઝા ઉપરની પુંડરીકસ્વામીની મૂર્તિ પરનો લેખ:—

“સંવત્ ૧૩૨૫ વર્ષે કાગળ સુદિ ૬ ત્રુવે શ્રીકોરંટકગાંધે શ્રીમુનિપ્રમોદાચાર્યશિષ્યહસ્તિરાજેન પુંડરીકઃ કારિતઃ.”

આ મંદિર પણ કેટલું પ્રાચીન છે તે આ શિલાલેખોથી પુરવાર થાય છે. આ મંદિરનો છબ્બીદાર સં. ૧૭૪૭માં થયો હતો અને તેની પ્રતિષ્ઠા શ્રી. મૌહનવિજય ગચ્છીએ કરી હતી.

કમાલપુરામાં બે મંદિરો છે. તેમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના મંદિરમાં મૂં નાં ની મૂર્તિ બહામી રંગની છે ને બે શ્રીટ ભાંચી છે. મેઝા ઉપર મૂં નાં શ્રીચર્ચનાથ ભગવાન પ્રતિષ્ઠિત છે. બીજા મંદિરમાં મૂં નાં શ્રીસંભવનાથ ભગવાન છે. આ મંદિર પણ શિખરગંધી અને વિશાળ છે. આ બંને મંદિરો મેઝાડાં આવેલાં છે.

ઢાચરામાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર પણ દર્શનીય છે. આ સિવાય ૫-૬ મંદિરો ઘર દેરાસરો છે.

અહીં ત્રણેક પ્રાચીન મંથનંદારો પણ છે. જેનેમાં ૫૦૦-૬૦૦ ધરાની વસ્તી છે.

પાલનપુરની એક મસ્જિદના પ્રવેશદ્વાર ઉપર સં. ૧૩૪૭નો અને તેના બે થાંભલાઓમાંના એક પર સં. ૧૨૮૫ અને બીજા પર સં. ૧૩૦૪ના જૈન લેખો કાઢેલાં આજે પણ જોવાય છે.^૧ આ દ્વાર અને થાંભલાઓ જૈનમંદિરના છે એમાં શંકા નથી. સંભવ છે કે જૈન મંદિરની સામગ્રીએ એ મસ્જિદ બની હોય કે આખી મસ્જિદ જૈન મંદિરનું રૂપાંતર પામી હોય.

૧૨. સરૌત્રા

(કેઠા નંબર : ૭૨૮)

કંઈકાલાગઢથી ૬ માઈલ દૂર અને પાલનપુરથી વાયવ્ય દિશામાં ૧૧ માઈલના અંતરે સરૌત્રા નામનું પ્રાચીન ગામ છે. આ ગામમાં શ્રીહીરવિજયસુરિ આકળર બાદશાહને પ્રતિગ્રાધ કરવા જતાં ચતુર્માસ રહ્યા હતા અને બિદ્ધેના સુખી સહસ્રાભ્યુતને ઉપદેશ આપી તેને અને બીજા બિદ્ધેને પણ અહિંસાના નિયમો આપ્યા હતા. અહીં વીશેક જૈનોની વસ્તી ને ઉપાશ્રય છે. એક શિખરગંધી મંદિર લગભગ અઢારમા સેકમાં બંધાયેલું છે. તેમાં મૂળનાથક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન બિરાજમાન છે. ચોવીશીને એક સુંદર આરસપદ નવીન હોવા છતાં સુંદર રીતે ઘડાયેલો છે. મૂળભારાની પાછળના ત્રણ ગોખલાઓમાં આરસના બે સુંદર કાઉસગિયા તથા એક શ્રાવિકાની મૂર્તિ બે હાથ ભેડીને લેબેલી જોવાય છે. આ ત્રણે મૂર્તિઓ કદાચ બહારના પડી ગયેલા મંદિરમાંથી લાવીને પધરાવી હશે. આ મંદિરમાં પાપાશુની ૨ અને ધાતુની ૧ મૂર્તિ છે.

૧. આ લેખો માટે જુઓ : “જૈન સભ્ય પ્રમદ” ભા. ૧, ભા. ૬, પૃ. ૨૭૧.

અહીં ગામના પૂર્વ તરફના ઝાંપામાં આવેલા વિશાળ ચોકબચ્ચે તથા કર ભગવાનની મૂર્તિવાળો મોટો પથ્થર ભગીનમાં ઊભો કરેલો હતો, તેમજ તેની પાસે એક પ્રાચીન મંદિર ખંદિયેર બની પડ્યું છે. લગભગ ૭૦ વર્ષ પહેલાંથી આ મંદિરમાં મૂર્તિઓ નથી. આ મંદિર પડવા લાગેલું ત્યારે મંદિરના ભોંયરામાં પન હશે એવા લોકોથી મંદિરની દેરીઓ વગેરેના કેટલોક ભાગ છુલ્લોદાર કરાવવાના બહાને પડાવી નાખવામાં આવ્યો પણ કંઈ હાથ ન લાગતાં બહુ એમ ને એમ મૂંઝી રાખ્યું છે.

આ મંદિરનો છત સુધીનો ભાગ સદેહ પથ્થરોથી બનેલો છે. મૂળભારો અને યુદ્ધમંડપની બહારની ત્રણે બાજુમાં પૂબ સુંદર ફેરણી કરેલી છે. મૂળભારાના વિમાનની રચના સોલક્રીકાળની કળા જેવી છે. આમાં ઊભેલા સ્તંભોનું શિથ્પ દેલવાડાનાં મંદિરો જેવું છે. કેટલાક થાંભલાઓની કુંભી અષ્ટકોણાકાર, અને સ્તંભો અષ્ટાંશ, પોદપાંશ અને વૃત્તાકારની સંયુક્ત રચનાવાળા છે. કેટલાક સ્તંભોની કુંભીમાં પીઠની બિટ્ટથી રાજસેતક સુધીની રચના છે અને મૂર્તિઓ તેમજ આસપડાં આદિથી શબ્દવારેલા છે. મંડપની છતમાં આઠ થાંભલા ઉપરની અષ્ટકોણાકાર પટ્ટશિલાઓથી સાંધેલા ઘુમટ બનાવ્યો છે. મૂળભારાનું શિખર તો આણનાં મંદિરો કરતાં ઊંચું છે. દેવકુલિકાનાં ઇંટ અને ચૂનાથી બનાવેલાં શિખરો પણ પ્રમાણમાં વધુ મોટાં છે. મંદિરના મંડાવર, થાંભલા અને પીઠના ગોખલાઓમાં તેમજ કરવાબની બાજુએ ફેરેલી અસંખ્ય મૂર્તિઓની શિથ્પકળા જોઈને લાગે છે કે આણનાં મંદિરોનું આમાં અતુકરણ કરાયું હશે. ખંડિત અને અવશિષ્ટ ભાગો ઉપરથી જણાય છે કે આ મંદિર મૂળભારો, યુદ્ધમંડપ, છચોડી, સલામંડપ, ચારે તરફ ફેરતી શિખરબંધી બાબત જિનાલય દેરીઓ, યુંગારચોડી અને શિખરબંધી રચનાવાળું હશે. અત્યારે મૂળભારો, શિખર, સલામંડપ અને બે-ચાર દેરીઓ સિવાયની બધી દેરીઓ વગેરે પડી બહુ છે; જ્યારે યુદ્ધમંડપ, છચોડી, યુંગારચોડી અને બે-ચાર દેરીઓ તેના ઘુમટ સાથેનો ભાગ હજી મોજુદ છે. લોકો આમાંથી ખોદી ખોદીને અસંખ્ય પથ્થરો ઉપાડી ગયા છે. અહીંના ભાગીરદાર ક્ષેત્રિસંહજીએ પાસે જ એક અરટ બંધાવ્યો છે તેના બાંધકામ માટે પથ્થરો અને ઇંટો આ મંદિરમાંથી જ લેવાયા છે. આ રીતે અવા એક બેનમૂન સોલક્રીકાળના ભવ્ય મંદિરનો કંચુ અંત આવ્યો છે.

આ મંદિરની ત્રણે દેરીઓ ઉપર સં. ૧૬૮૯ ના લેખો છે. તેમાં ભટ્ટારક શ્રી. વિજયદેવસુરિ અને ભટ્ટારક શ્રીવિજયસિંહસુરિએ નમસ્કાર કર્યાનો ઉલ્લેખ છે. સં. ૧૬૬૩ની સાલનો એક આધારલેખ પણ અહીંથી મળી આવ્યો છે.

વળી, બહારમા સેકાના યાત્રી પં. અહિંમા પોતાની ‘તીર્થમાળા’માં અહીં બે મંદિર અને તેમાં કુલ ૨૧૮ જિંબ હોવાનું કહે છે:

“હીડાતરિ દેહરા બિ માનુ; બિસિં અહાર બિંબ પ્રમાણુ હો;
હીડાતરિ દેહરા બિ પ્રાહી, આઠ યુરત નથજે એક હો.”

★

૧૩. દાંતીવાડા

(કોડા નંબર : ૭૩૬)

પાલનપુરથી ૨૦ માઈલ દૂર દાંતીવાડા નામનું ગામ છે. બનાસ નદીના પશ્ચિમી તટ પર વસેલો આ કસબો આવ્યો છે. ગામ પ્રાચીન છે. એનું પ્રાચીન નામ ‘દાંતાપાટક’ હતું. અહીં પારવાહ અને ચોસાવાહોનાં મળીને ૩૦ થર છે. એક ઉપાશ્રય અને એક લેન ધર્મશાળા છે.

અહીં શ્રીઆદીત્ય ભગવાનનું શિખરબંધી મંદિર વિક્રમની ૧૧ મી શતાબ્દીમાં બનેલું હોય એમ જણાય છે. મૂળભારામાં મૂળભાગની સ્વેતપશ્વી સર્વાંગસુંદર પ્રતિમા કોઠા હાથ પ્રમાણની બિરાજમાન છે. તેના ઉપર સં. ૧૧૭૬ નો લેખ છે. રાઉલ અજસિંહના રાજ્યકાળમાં તપાજાથીય શ્રી. વિજયસોમસુરિએ આ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આ ઉપરથી આ મંદિર અને ગામની પ્રાચીનતા જણાઈ આવે છે. રંજમંડપમાં જમણી તરફ શ્રીપદમણુ ભગવાનની બે હાથ જોડી અતિભનોહર મૂર્તિ સ્થાપન કરેલી છે. તેના ઉપર લેખ નથી પરંતુ વિક્રમના ૧૩મા સેકામાં પ્રતિષ્ઠિત થયાનાં ચિહ્નો પ્રતીત થાય છે. આ મૂર્તિ અહીંથી ૧૧ કોડા દૂર આવેલા જોઈલ ગામના એક કણ્ઠીના કૂવામાંથી

નીકળી આવી હતી અને ત્યાંથી આ મંદિરમાં પધરાવવામાં આવી છે. ઉપર્યુકત બે અને બીજી ત્રણ મળીને ૫ પાપાણની અને ૧૩ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે.

અહીંના ઉપાશ્રય જે સં. ૧૮૬૭ માં બન્યો છે તેના એક ગોળામાં એક હાથ ઊંચી ધવલવર્ણી શ્રીમદ્દાવીર-સ્વામી ભગવાનની પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે. આ મૂર્તિ બારમા સેકા જેટલી જૂની પ્રતીત થાય છે. પાસે આવેલા પહાડના એક ઢગલામાંથી તે મળી આવતાં અહીં સ્થાપન કરેલી છે.

★

૧૪. બીલડિયા

(કોઠા નંબર : ૭૫૩-૭૫૪)

આજે બીલડીના નામે યોગખાતા તીર્થનું શાસ્ત્રીય નામ બીમપલ્લી હતું. આ તીર્થ એટલું પ્રાચીન હતું કે આ નામની મૂર્તિઓ બીજે ગામ પણ પ્રતિષ્ઠિત થયેલી છે.^૧ આ તીર્થના નામ ઉપરથી ‘બીમપલ્લીગમ્ધ’ નીકળ્યો હોવાનું પ્રતિમાલેખો પરથી જણાય છે. આ ગમ્ધના સં. ૧૫૦૬ થી ૧૫૬૮ ના લેખો મળી આવે છે. આથી જણાય છે કે, સોળમી શતાબ્દીમાં આ ગમ્ધના આચાર્યોના સ્થાન તરીકે આ તીર્થભૂમિ ઉત્તર અને સંપન્ન રહી.

વિશાળ જૈન ધર્મશાળાના દરવાજામાં ઘટ્ટને મોટા ચોક સાથે ઉત્તર દિશામાં બે માળનું જૈન મંદિર શોભી રહ્યું છે. એના મોટા દ્વારમાં પેસતાં પ્રથમ ભોંયરામાં ઊતરવાનું આવે છે. આ ભોંયડું રામસેન સુધી બાય છે એમ કહેવાય છે. પહેલાં આ ભોંયડું નાનું હતું અને જુબ અંધારું રહેતું હતું તેથી તેને જીજ્ઞાસુ સમયે મોટું કરાવી પૂર્વ દિશાનું દ્વાર કરાવ્યું છે ને જાળીઓ સુકાવી છે. ભોંયતળિયે આરસ પાથરવામાં આવ્યો છે.

ભોંયરામાં શ્રીનેમનાથ ભગવાનની રમણીય પ્રતિમા મૂં નાં તરીકે વિરાજમાન છે. જમણી બાજુએ શ્રીઆદિનાથ પ્રભુ અને ઠાળી બાજુએ પાપાણની ચોવીથી છે. મૂં નાં અને આ ચોવીથીની વચ્ચે ભારવટિયા નીચે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની નાની પણ સંપૂર્ણસ્થાપકૃત પરિકરવાળી સુંદર મૂર્તિ છે. મૂર્તિ સાથેનું આયુર્યે પરિકર સ્વામવર્ણી છે. આ મૂર્તિ સંપ્રતિરાજના સમયની હોવાનું કહેવાય છે. મૂળગભારાની બહાર અને રંગમંડપમાં ઠાળી બાજુએ પ્રભુમાં શ્રીગીતમ ગણધરની મૂર્તિ છે. તેના નીચે આ પ્રમાણે લેખ છે:—

“(૧) સં ૧૩૩૪ (૨૪૬) વૈશાલ વદિ ૫ ત્રુષે ગૌત(૨) મસ્કામિમૂર્તિઃ ધીજિનેશ્વરસુરિશિષ્યત્રાંજિ(૩) નપ્રવોષ-સુરિમિઃ પ્રતાષ્ટા કારિતા ચ સા. (૪) નેહિષપુત્ર સા. વજ્જલેન મૂલદેવાદિ(૫) કુટુંબસહિતેન સ્વએયોર્યે સ્વકુટુંબએયોર્યે ચ ||”

અર્થાત—સં. ૧૩૩૪ (૨૪૬) વૈશાખ વદિ ૫ ને બુધવારના દિવસે શા. બોદિધના પુત્ર શા. વર્ધજલે શ્રુલદેવ વગેરે કુટુંબ સાથે પોતાના અને કુટુંબના કન્યાણુ માટે આ મૂર્તિ બરાવી અને તેની શ્રીજિનેશ્વરસુરિના શિષ્ય શ્રીજિનપ્રબોધસુરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

આ મૂર્તિની રચના લાક્ષણિક ઢંગની છે. પાટ ઉપર બિરાજમાન આ મૂર્તિના જોડેલા હાથમાં સુકપતિ છે, શરીરે કપડો લીંટયો છે ને જમણે ખસો ખુલ્લો છે. તેમની બે બાજુએ હાથ એડીને શ્રવકો બેઠેલા છે.

ઉપરના ભાગમાં મૂં નાં શ્રીમદ્દાવીર પ્રભુ બિરાજમાન છે. મૂં નાંની આ મૂર્તિ સાથે બીજી ત્રણ મૂર્તિઓ (ત્રિગુડું) પાલનપુરથી લાવવામાં આવ્યું છે, જે મૂળગભારામાં બિરાજમાન છે ને સં. ૧૬૮૨માં થયેલા નવીન જીજ્ઞાસુ સમયે પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવેલ છે. મૂળગભારામાં જે ચાંતિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ છે તે અહીં ધર્મશાળા કરાવતાં પાપામાંથી નીકળી હતી. તેના ઉપર પંદરમી સદીનો લેખ છે.

૧. ગમ્ધના અંબર ગામમાં ‘બીલડિયા પાર્શ્વનાથ’નું દેરાજર છે.

એટલે સં. ૧૨૧૮ પહેલાં અહીં વીર જિનમંદિર બની ચૂક્યું હતું, તેથી આ તીર્થ વિશે પ્રાચીન કથા વિવિધ માહિતી આપે છે તે ઇચ્છાંકાર સમયની હોય.

કહેવાય છે કે, એણેક કુમાર એક રૂપવતી ભોલકી કન્યા સાથે પરવડા પછી આ ગામને તેના ભતનામ ઉપરથી વસાવ્યું. કાળાંતરે આ ગામ જાણવીના નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું. તે બે કૌસના ઘેરાવામાં હતું. તેમાં સવાસો શિખરબંધી જિનાલયા હતાં. સવાસો પથ્થરના બાંધેલા કુવાઓ હતા અને ઘણી વાવડીઓ હતી. સુંદર રાજગદી હતી અને બબ્બર હતું. આ રાજગદી રેરાસરની પાછળ પશ્ચિમ દિશામાં હતી. આ સ્થાનને લોકો આજે પણ 'મટેડુ' નામે ઓળખે છે. ખોદકામ કરતાં રાજગદી તો આજે પણ રેખાઈ આવે છે. તેમાંથી પથ્થરો તેમજ બદ્દના ચોક, જેને અહતાં બ સૂરા થઈ ભય થોવા મળે છે. આવી નગરી ઉપર વિનાશની આંધી આવી પડી ત્યારે કોઈ નિમિત્ત જાણાયે એ વિનાશ પહેલાં જ અહીંથી વિહાર કર્યો અને ઘણાંયે યાવક કુટુંબો તેમની સૂચનાથી અન્યત્ર નિવાસ કરવા માહત્યાં ગયાં. તેમાંથી કેટલાકે નિવાસ માટે એક સ્થળ પસંદ કર્યું તે પાછળથી રાધનપુર નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું.^૨

આ આચાર્યના વિહાર કર્યા પછી દૂંક સમયમાં જ આ નગરીનો આગ દ્વારા બચકર વિનાશ થયો, એની પ્રતીતિ-રૂપે અહીં ત્રણ-ચાર હાથ જમીન ખોદતાં તેમાંથી રાખ, કોલસા, બળેલી ઈંટોના થર વગેરે આજે પણ મળી આવે છે. અલ્હાઉદ્દીને સં. ૧૩૫૩માં પાટણને પાંચર કયું એ જ સમયે જમીનપલ્લીનો પણ નાશ થયો એવી વિગત પણ મળે છે.

અહીં સં. ૧૩૫૪-૫૫-૫૬ ના પ્રાચીન પાળિયાઓ પણ જોવા છે. સૂરા સ્થાલાના પાળિયા નજીક એક જૈન મંદિર હતું જેને લોકો 'રાંક મંદિર'ના નામે ઓળખતા હતા. જો કે અત્યારે અહીં ટીંગા જોવાય છે પણ મંદિરનો કોઈ ભાગ કે અવશેષ હાથ લાગ્યો નથી.

સં. ૧૮૭૨માં આ ગામ નવેસર બંધાયું. એ માટે કહેવાય છે કે, કીસાના વતની મહેતા ધરમચંદ કામઠારે કીસાના ભોલકિયા અણકા પ્રાણીઓને પ્રેરણા કરી તેથી રાજની મઠશી નવું જીવંદિયા બચ્યું.

સં. ૧૮૬૦માં આ મંદિર નાનું હતું ને સં. ૧૮૯૨માં તેની પ્રતિષ્ઠા થઈ હતી. એ સમયે મૂળ નાં શ્રીનેમનાથ પ્રભુ હતા અને આણુભાણુમાં શ્રીચંદ્રપ્રભ જિનેશ્વર તેમજ આદિનાથ પ્રભુ ગિરાજમાન હતા. પછીથી ઇચ્છાંકાર થતાં આ સ્થાપનામાં ફેરફાર થયો હોય છે.

સં. ૧૯૩૬માં પાટણના રહીશ પરીખ બીરચંદભાઈએ આ તીર્થને વહીવટ સંભાળ્યો ત્યારે આણુભાણુની જમીન વાળી લઈ કોટ કરાવ્યો છે. અંદર કૂવા ને ખમ્પશાળા છે. આ સમયથી અહીં પોષ દશમીના રાજ મેળો ભરાય છે ને આસપાસની લોકવસ્તી પણ પૂજાએકઠી થાય છે. તેઓ આ મંદિરની મૂર્તિની બાષા-માનતા પણ રાખે છે. અહીં ગામમાં એક બીજું જૈન મંદિર નવું બનેલું છે.

રેલ્વે રસ્તે પાલનપુરથી ડીસા આવીને ફક્ત બાર કીલો દૂર ગાંડા કે બેંડ દ્વારા લીલકિયા જવાય છે.

૧૫. રામસેન

(કોસા નંબર : ૭૬૨)

લીલકિયાથી ઉત્તર દિશામાં બાર ગાઉ અને ડીસાથી વાયવ્યમાં ઇશ ગાઉ દૂર રામસેન નામનું પ્રાચીન તીર્થ આવેલું છે. તેનું શાસ્ત્રીય નામ રામસેન-ચુપર છે.

૨. રાધનપુરના અસાધિયા કુટુંબની ગોત્રજ રતી લીલકિયાની ધર્મશાળાની સામે પૂર્વદિશામાં બાંધેલા આરસના કૂવામાં છે. કહે છે કે, એ રતીશ્રી સોનાની હતી. એને કોઈ જીપાડી જતાં પાછળથી બીજી મૂર્તિની સ્થાપના કરેલી છે.

શ્રી. સુનિયંત્રરસરિજો રથેલી 'સુવર્ણલી'માં ઉલ્લેખ છે કે, "વિ. સં. ૧૦૧૦માં શામસોન નગરમાં શ્રી નયનદેવ પ્રભુના ચૈત્યમાં શ્રી સ્વર્ણદેવસરિજો આઠમા તીર્થે ૪૨ શીલકંપલ જિનેશ્વરની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી."

સં. ૧૦૧૦ થીયે પહેલાં 'મહી' જિનમંદિર હતું એમ આ ઉદ્ધેયબંધી સુચિત થાય છે અને એ પ્રાચીન સમયથી નૈનોમાં આની ટીપી તરીકે પ્રસિદ્ધિ હશે એમ લાગે છે. એ સંબંધે કંઈક વ્યાખ્યા પ્રકાશ 'અભાવક-ચારિત્ર માંથી સાંપટે છે કે, આ ટીપીભૂમિમાં આવેલા શ્રી. અપ્પપદ્મસૂરિ અને તેમના ગુરુ શ્રી. સિદ્ધસેનસૂરિએ (વિ. સં. ૮૦૭માં) આમરા રાજા (જેનું બીજું નામ નાગરાટ કે નાગવલ્લભ હતું અને જે શિશુપ્રાલના પ્રતિદ્વંદ્વર થતા હતા)ને બાળઅવસ્થામાં રાજસેન્યપુરમાં ભેળ્યો હતો.

કવિ પં. શીલવિજયજી આ તીર્થની પ્રાચીનતાનું વર્ણન કરતાં કહે છે:—

“નયર અડાડ અતિ રામસેજી, કાપ પછાસિ જેવ ટીઠી જેજી,
આકલિ મિ'જ પાલકમથ સાર, હેમતણી ખરિસોઢી ઉઠાર, રામચંદ્રજી તીરથ એજી, આજી અપૂરજ અવિચલ જેજી.”

ગામ બહાર જોવા ટેકરાઓ છે. તેને ખોદતાં આને પથ્થ મકાનના પાયા, મંદિરના પથ્થરો, પ્રાચીન મૂર્તિઓ, કુવા-વાલી નિશાનીઓ તેમજ સિક્કાઓ મળી આવે છે. એ ઉપરથી અસલ આ નગર કેવું હતું અને વિશાળ હતું એનો ખ્યાલ આવે છે.

આજે રામસેનનાં નહીં કિનારે એક પ્રાચીન મંદિર બંધુ છે. થોડાં વર્ષો પહેલાં જ એનાં છબીકાર થયા છે. મંદિરમાં અજ્ઞાત ભોંયડું છે ને તેમાં શ્રીજયકાદેવ ભગવાનની ૩ શીટ બેંચી સુંદર ચાર મૂર્તિઓ વિરાજમાન છે. ત્રણ કાઠસંગિયા અને શ્રીચેન્દ્રશીલેખીની પ્રતિમા પણ છે.

આ મંદિરમાં ધાતુપ્રતિમાનું એક સુંદર પરિકર છે. શામસેનની ૧ માસલ દૂર આવેલા ખેતરમાંના એક ટેકરામાંથી મળી આવ્યું છે. તેના ઉપર લાંબો પદ્મમય લેખ આ પ્રમાણે ફેરેલો છે:—

“ अनुवर्तमानतीर्षप्रणायकाद् वर्धमानजिनवृषभात् । शिष्यक्रमानुयातो जातो वज्रस्तदुपमानः ॥१॥

तन्नास्वायां जात[ः] स्थानीयकुलोद्भूतो महामहिमः । चन्द्रकुलोद्भवस्ततो वटेशगह्वरः कमवलः ॥२॥

थीगपट्रोद्भूतस्तम्भाद् गच्छोऽत्र सर्वदिक्स्थितः । शुद्धाभ्युपशानिकैर्धवलितदिक्चक्रवालोऽस्ति ॥३॥

तस्मिन् भूगिणु सूरिषु देवत्वमुपागतेषु विद्वत्सु । जातो ज्येष्ठा(द्या)र्थायस्तस्माच्छ्रीशांतिभद्राख्यः ॥४॥

तस्माच्च सर्वदेवः सिद्धान्नमहोदधिः सदागाहः । तस्माच्च शालिभद्रो भद्रनिधिर्गच्छगत्तुद्रिः ॥५॥

श्रीशांतिभद्रसूरो व्रतपतिजा....पूर्णभद्राख्यः । रघुसेना.....स्ति.....बुद्धोन् ॥६॥

[अथ]पयदिदं विनं नाभिसूनुर्महात्मनः । लक्ष्म्याश्चंचलतां ज्ञात्वा जीवितव्यं विशेषतः ॥७॥

मंगलं महाश्रीः ॥ संवत् १०८४ चैत्रपौर्णमास्याम् ॥”

—આ પરિકર-લેખને ભાષ્ય એવો છે કે, શ્રીમહાવીરનામી ભગવાનની શિષ્યપરંપરામાં જજ્ઞશાખાના આંકડકગ્રામ જટસ્વર નામે મહાન આચાર્ય થયા. તેમનાથી શ્રીરાપદ નામે ગચ્છ પ્રસિદ્ધિ પામ્યો. તેમાં અનેક વિદ્વાન આચાર્યો થયા તે પૈકી શ્રીશતિભદ્ર નામે એક મોટા આચાર્ય થયા હતા. તે પછી સિદ્ધાંતમહોદધિ શ્રીચંદ્રવૃક્ષસુરિ, એ પછી શાલિભદ્રસુરિ,

१. नृपाद दद्यामे शरदां सख्ये, यो रामसेनाक्षपुरे अकार । नामैकैर्येऽष्टमतीर्षरात्रिम्बप्रतिष्ठां विधिवद् सख्यः ॥

૨. બા. મહાવીરની પદપરંપરામાં શરેલા ૩૭ માં શ્રી. ઉદ્ધતોત્તરવર્ગિયો ટુલીમામના પાદે એક પદચક્ર નીચે ૮ શિષ્યોને સં. ૯૯૪ માં આચાર્યપદની આપી તેમાં શ્રી. સુવર્ણસુતર પણ હતા. તેમણે વજ્રચક્રની સ્થાપના કરી હતી. તેમના ઉપદેશથી સંદાલવૃત્તીના મહાકામી ૮ કુલે સંદાલવૃત્તીના બન્ધ મંદિર બાંધ્યાનું કવું. એટલું જ નહિ, પછીથી તેને દાક્ષા આપી અનિવંધ ધારણ કરાવ્યું હતું. આ સંરક્ષના ઉપદેશથી ૨૮ બિખમંદિરની રચના થઈ હતી.

४. 'प्रसावकुयस्ति'—एवमभस्तिस्तिरित्यस्ति, श्लोक : ४६.

એ પછી ક્ષાતિભદ્રસુરિ અને તે પછી પૂર્ણભદ્રસુરિ થયા. તેમણે સં. ૧૦૮૪ ની ચૈત્રી પૂર્ણિમાએ શ્રીમદ્ધર્મચર્ય મહુના બિંબની સ્થાપના કરાવી. આ બિંબ રાજા રઘુસેને લક્ષ્મીની સંચળતા બાજી ગુરુઉપદેશથી કરાવ્યું.

આ લેખ ઉપરથી આપણને ચોડીક ઐતિહાસિક વિગતો બજવાનું મળે છે તે એ કે શ્રીરાધદ્વગૃહ શ્રીવટેશ્વર નામના આચાર્યથી પ્રસિદ્ધમાં આવ્યો. બીજું શ્રીપૂર્ણભદ્રાચાર્યના ઉપદેશથી પ્રભાવિત થયેલા રઘુસેને રાજાએ સં. ૧૦૮૪ માં શ્રીઆદિનાથ બિંબ કરાવ્યું.

આ રઘુસેને રાજા કચાનો હશે અને એણે આ સિવાય બીજાં ધાર્મિક કાર્યો શું કરાવ્યાં હશે એ બજવાને કશું સાબન નથી. પરંતુ આ હકીકત એના જૈનધર્મ-સ્વીકારના પુરાવા રજૂ કરે છે. આ પરિકર રામસૈન્યપુરના મંદિરમાં જ પ્રતિષ્ઠિત રહેલું હોય તો આ રાજા રામસૈન્યનો જ હશે.

અમઠાવાહના ઝવેરીવાદમાં આવેલા શ્રીઆજિતનાથ ભગવાનના જિનમંદિરની ભમતીમાં જતાં પહેલી મોરડીમાં શ્રીઆજિતનાથ ભગવાનની માતુણી આકારની સં. ૧૧૧૦ ની સાલના લેખવાળી જિનપ્રતિમાની પ્રશસ્તિની પાંચમી પંક્તિમાં “રઘુસેનજિનમુચ્ચત્ર” આવેલો ઉલ્લેખ ભેવામાં આવે છે. આ ઉપરથી એ રામસેનનું મંદિર રઘુસેને રાજાએ બંધાવ્યું હતું એમાં આ મૂર્તિ પણ પધરાવેલી હશે અને ત્યાંથી કાઢી સમયે અમઠાવાહ લાવવામાં આવી હશે એવું અનુસંધાન કરી શકાય.

સંભવ છે કે, પં. શ્રી શીલવિજયજીએ ‘તીર્થમાળા’માં ઉપર્યુક્ત ઉલ્લેખેલી આદિનાથની પિત્તલમય પ્રતિમા આ પરિકરની હોય. અહીંના મંદિરમાંની એક ધાતુપ્રતિમા ઉપર આ પ્રકારનો બીજો પ્રાચીન લેખ સાંપડે છે :—

“સંવત્ ૧૨૮૧ વર્ષે વૈશાલ વર્દિ ૧ ગુને વા. રાજસિંહસ્તયોઃ સુતકેન્દ્રજાગુર્વા(વૈશા)મ્પટમસૈઃ કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા પૂર્ણકલશેન ॥”

—સંવત્ ૧૨૮૧ ના વૈશાખ વદિ ૧ ને શુક્રવારે રાજસિંહના પુત્ર કેન્દ્રજી અને તેના વાગ્મટ વગેરે ભાઈઓએ આ પ્રતિમા ભરાવી અને તેની પં. શ્રીપૂર્ણકળશસુરિએ પ્રતિષ્ઠા કરી.

આ બધાં પ્રમાણો રામસૈન્યની પ્રાચીનતા ઉપર પૂરા પ્રકાશ પાથરે છે.

૧૬. ચિરાદ

(સેકા નંબર : ૮૦૦)

હીસાથી ૩૬ માઈલ દૂર થરાદ નામે અતિપ્રાચીન ગામ છે. આનાં પ્રાચીન નામો ચિરપુર, ચિરાદિ, ચિરાપદ, ચિરાપદ વગેરે હોવાનું જણાય છે. કહેવાય છે કે વિ. સં. ૧૦૧૩ માં ચિરપાલ ધેતુએ આ ગામ પોતાના નામે વસાવ્યું હતું. ચિરપાલ ધેતુની યાદને ઠંરકુએ ઘેરાલી બંધીના ૭૫ કીટ ચોરસ મેદાનમાં ૧૪૪૪ સ્તંભસુદૃઢ ભવ્ય ગાવન જિનાલય મંદિર બંધાવ્યું હતું જેનો આજે પત્તો નથી. આ સ્થળની જમીન યોગતાં જિનમંદિરના પદ્મચરે, ઇંદો વગેરે નીકળી આવે છે એ ઉપરથી જણાય છે કે જેનો પત્તો નથી તે મંદિર આ સ્થાનમાં ઠટાયેલું હોતું જોઈએ. વાવ ગામમાં શ્રીઆજિતનાથ ભગવાનની ધાતુમય પ્રતિમા સુસ્તિભ આકામજના ભય વખતે જે અહીંથી ચોક્કલવામાં આવેલી તે આ જ મંદિરની હોવાનો સંભવ છે. એ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા ચિરપુર વસ્થા પછી વિ. સં. ૧૩૬ની આપણી અમાવાસ્યાને લુષ્કાવારના રાજ ધર્મહત્તી. કાલ આ મૂર્તિ જાવના જિનમંદિરમાં મોજીલ છે. તેની જાંઘાઈ ૩૧ ઇંચ છે. મૂર્તિ રમણીય ને પ્રભાવક છે.

વિક્રમની સાતમી શતાબ્દી સુધી ચિરપાલ ધેતુના વંશજોએ અહીં રાજ્ય કર્યું છે. એ પછી નર્મદાના ચોડાણોની છ પેઢીએ રાજ્ય કર્યું અને મહંમુદ શાહાલુવીન ઘેરી તેમજ કુતલુવીન ઇબરે સને ૧૧૭૪ થી ૧૨૦૬માં અહીં ભારે આક્રમણ કર્યું, તેમાં છેલ્લા ચોડાણ રાજા પૂર્ણાણ રાજા મરાયા અને અલતાની અસલમાનોએ આ બગીર પર અધિકાર જમાવ્યો.

રામસેનના જૈનમંદિરની મૂર્તિના પરિકરમાંથી સં. ૧૦૮૪ ના મળી આવેલા લેખથી જણાય છે કે, ચંદ્રકુળના પ્રસિદ્ધ આચાર્ય શ્રીચંદ્રશ્વરસૂરિએ આ ગામના નામ ઉપરથી ‘શિરાપદગચ્છ’ની સ્થાપના કરી હતી. આ સ્થાપના વિક્રમની નવમી શતાબ્દીમાં થઈ હતી; એ સમયે આ નગર ભારે બહોળલાલીવાળું અને સંપન્ન હોય તેમજ જૈનધર્મના એક પ્રસિદ્ધ ગચ્છની સ્થાપના જેમાં કરવામાં આવી એ નગરમાં ઉપયુક્ત જિનમંદિર સિવાય બીજાં જિનાલયો પણ વિદ્યમાન હોવાં જોઈએ. દશમી સદીમાં થયેલા વીરગણિ અહીં આવ્યા હતા અને અગિયારમી સદીના વાદિવેતાલ શાંતિસૂરિએ શિરાની રાજસભા વચ્ચે ચેળવેલા વિજયથી બેભાનતાએ એ સાંઠ હજાર રૂપિયા આપ્યા હતા તે યશદ મોકદયા હતા. તેમાંથી આદિનાયકમંદિરના મૂળનાયકની ડાબી બાજુમાં દેરી અને રથ કરાવ્યાં હતાં. પરમાર્હત કુમારપાલે અહીં ‘કુમારવિહાર’ નામે જૈન મંદિર બંધાવ્યું હોવાનું પ્રબંધમાં જણાવ્યું છે.

અજયપાલના સમયમાં કવિ યશ:પાલ વિરચિત “મોહપરાજય નાટક” કુમારવિહારમાં વીરજિનેશ્વરના યાત્રા-મહોત્સવ પ્રસંગે લખવાયું હતું. “ઉપદેશકં દલો”ની લેખનપ્રશસ્તિમાંથી બાજુવા મળે છે કે, તેરમા સૈકામાં થયેલા શ્રેષ્ઠ આહલાદન ઇન્દ્રનાયકે અહીંના ઝઘ્ઘનહેવચૈત્યમાં શ્રીચંદ્રમલસ્વામી, સીમધરસ્વામી, યુગધરસ્વામી, અગ્નિકાદેવો અને ભારવીદેવીની મૂર્તિઓ પ્રતિષ્ઠિત કરી હતી, આ મૂર્તિઓનો પત્તો લગાડવો જોઈએ.

ચોદમા સૈકાના શ્રી. વિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે રચેલી “તીર્થમાળા”માં જાટાકરિ વાસો એ દ્વારા અહીંના પાર્શ્વજિન મંદિરનું સ્મરણ કરાવ્યું છે. આજે આ મંદિરનો પત્તો નથી.

મંત્રી પેથડપુત્ર ઝાંઝણે માંડવગઢથી શત્રુજયના સંધ સં. ૧૩૪૦ ના માઘ સુદિ પંચમીના દિવસે કાઠવો હતો, ત્યારે શત્રુજયમાં અહીંના શ્રીમાલગ્ઝાનીય આજ્ઞાનામનો ધનિક મોટો સંધ લઇને આવ્યો હતો. તેનું બિરૂદ ‘પશ્ચિમ માંડલિક’ હતું અને તેના સંધને ‘લણુ કરમીર’ એ નામ લેકોએ આપ્યું હતું. ઉપયુક્ત શિલાલેખ અને બીજા ઉલ્લેખો આપણને એક સમયે આ નગર જૈનધર્મનું કેન્દ્ર સ્થળ હતું એવો પુરાવો પૂરો પાડે છે. આજે અહીંનાં અગિયાર જૈન મંદિરોની મૂર્તિઓ ઉપરથી મળી આવતા વિક્રમની ભારમીથી લઈ અદારમી શતાબ્દી સુધીના શિલાલેખો એ સમયની ધાર્મિક પરંપરાનો ખ્યાલ આપી રહ્યા છે. અલગત; આજે ને અગિયાર મંદિરો અહીં ભેવાય છે તે વિક્રમની અદારમીથી વીસમી સદી સુધીમાં ગયાં છે પણ એમાંની કઈનીય મૂર્તિઓ પ્રાચીન છે. આઠમી સદીની એક પ્રાચીન પ્રતિમા અહીંના એક ઘર દેરાસરમાં મોજુદ છે.

[૧] આંબલા શેરીમાં શિખરબંધી શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. તેમાં ધાતુની ૧૦ પ્રતિમાઓ છે. [૨] એ જ શેરીમાં બીજું ઘર દેરાસર શ્રીવિમલનાથ ભગવાનનું છે, તેમાં ૧ પાષાણની અને ૬ ધાતુની મૂર્તિઓ છે. [૩] સોનાર શેરીમાં શિખરબંધી શ્રીગોપીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર છે, તેમાં ૧ પાષાણની અને ૩ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે. [૪] સુતાર શેરીમાં ઘુસટ-બંધી શ્રીશાંતિનાથપ્રભુનું મંદિર છે. તેમાં ૫ પાષાણની અને ૬ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે. [૫] દેસાઈ શેરીમાં શ્રી વિમલનાથ ભગવાનના ઘર દેરાસરમાં ૨ પાષાણની અને ૨૭ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે. [૬] રાશીઓની શેરીમાં શ્રીઅભિનંદનસ્વામીના ઘર દેરાસરમાં ૨ પાષાણની અને ૩ ધાતુની પ્રતિમાઓ છે. [૭] ચૌડા દેરાસરના વાસમાં શિખરબંધી શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર છે. મૂળનાયકની બાજુમાં શ્રીમદ્દેવા માતાની મૂર્તિ બિરાજમાન છે. આમાં કુલ પાષાણની ૬ અને ધાતુની ૨૮ પ્રતિમાઓ છે. [૮] એ જ વાસમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનના ઘર દેરાસરમાં મૂળનાયકની મૂર્તિ લગ્ન અને રમણીય છે. પાષાણની કુલ ૧૧ અને ધાતુની ૧૮ મૂર્તિઓ છે. [૯] એ જ વાસમાં શ્રીઆદિનાથ ભગવાનના ઘર દેરાસરમાં પાષાણની ૬ અને ધાતુની ૧૬૬ પ્રતિમાઓ છે. તેમાં એક આઠમા સૈકાની શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રાચીન અને મનોહર મૂર્તિ છે, [૧૦] એ જ વાસમાં શ્રીવાસુપૂજ્ય સ્વામીનું ઘર દેરાસર છે. તેમાં પાષાણની ૨ અને ધાતુની ૨૪ મૂર્તિઓ બિરાજમાન છે. [૧૧] શ્રીમોરછનું ઘર દેરાસર છે, તેમાં મૂળનાયક શ્રીચંદ્રપ્રભુ બિરાજમાન છે. ધાતુની કુલ ૩ મૂર્તિઓ છે, આ મંદિર સોળમા સૈકામાં શ્રીમાલહેવસૂરિએ બંધાવ્યું છે.

આ સિવાય સંઘવી શેરીમાં એક ઘર દેરાસર હતું, જેનું ખંડિયર હજી ભેવાય છે. આમાંની બધી મૂર્તિઓ દેસાઈ શેરીના શ્રીવિમલનાથ પ્રભુના મંદિરમાં મૂકવામાં આવી છે.

આ જિનાલયની પાસે ડાબા હાથે ઘમકાલી દેવીનું મંદિર છે, જે શ્રીવિમલનાથ ભગવાનની અધિષ્ઠાધિકા દેવી છે, જેનું અસલ નામ વિજયાદેવી છે.

ગામ બહાર પશ્ચિમ-દક્ષિણ પહાડમાં વરખડી નામનું સ્થાન છે, તેમાં નાના કોટથી આવરેલું એક જૈન કેવળ છે, તેમાં પ્રાચીન સમયનાં શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં પગલાંની સ્થાપના છે. આની પ્રતિક્ષા ક્યારે થઈ તે બાબતમાં આજે સંભવ નથી.

સોઠની શેરીમાં રહેતા શ્રાવક ઉત્તમચંદ્રના મકાનની એક અલગ બેરડીમાં નાની પણ પ્રાચીન પ્રતિમાઓ છે.

સં. ૧૬૭૯ માં અહીંના એક જોડે નામના કોઈક ભતિના માણસને મકાનનો પાયો ખોદતાં જમીનમાંથી શ્રીવાસુપુત્ર્ય ભગવાનની પાયાણીમયી ૧ અને ધાતુની ચોવિધી, પંચતીર્થી વગેરે મળીને ૨૫ પ્રતિમાઓ મળી આવી હતી. આ બધી મૂર્તિઓ અહીંના શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનના મંદિરમાં પધરાવવામાં આવી છે.

૧૭. વાવ

(કોડા નંબર : ૮૧૧-૮૧૨)

હીસાથી ૩૦ ગાઉ અને થરાદથી ૫ ગાઉના અંતરે વાવ નામનું પ્રાચીન ગામ છે. આ ગામને વસાવનાર વિશે એવી કંતકથા મળે છે કે શ્વરાહના રાજવી ચૌહાણ પૂંજીજી ન્યારે સુસલમાનોની સાથે લડાઈ કરતાં મરાઠા ત્યારે તેમની પત્ની સોદી રાણી પોતાના નાના બાળક બબ્બાને લઈ દીપા શુરંગલાની ટેકરી પર દીપા બીલતા આશ્રયે જઈ રહી અને બબ્બાજી ઉંમરલાયક થતાં આ સ્થળે તેણે એક વાવ બંધાવી અને સને ૧૨૪૪ માં વાવ નામે કસબે વસાવી, રાણાની પદવી ધારણ કરી અહીં રાજ્ય કર્યું, ત્યારથી આ કસબા જોના વંશજોને આધીન છે. આ રાજ્યની ઉત્તરે સાચાર (મારવાડ), દક્ષિણમાં સુપ્રગામ, પૂર્વમાં શ્વરાહ, અને દક્ષિણમાં કંચનજી રણ છે.

અહીં સ્વેતાંબર જૈનોનાં ૧૦૦ ઘર વિદ્યમાન છે. ૨ ઉપાશ્રય અને ૧ જૈન ધર્મશાળા છે. અહીં ત્રણ જૈન મંદિર છે.

૧. સોથી મોટું બબ્બરમાં આવેલું શિખરબંધો જિનાલય શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનનું છે. મૂળનાયકની ધાતુમય પ્રતિમા ૩૫ ફીટ જીંચી જળ્ય અને પ્રાચીન છે. કહે છે કે, શિરપાલ ધરુએ સં. ૧૦૧ માં શ્વરાહ વસાવ્યું અને સં. ૧૩૬ માં આ પ્રતિમા ભરાવીને પાને બંધાવેલા શ્વરાહના મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. સુસલમાનોના હુમલા સમયે આ પ્રતિમા શ્વરાદથી અહીં લાવવામાં આવી હતી.

અત્યારનું આ મંદિર લગભગ વિક્રમના ચૌહાણ-પંડરમા સેકામાં બંધાયું હોય એમ જણાય છે. આ મંદિરમાં પાયાણી ૨૧ અને ધાતુની ૧૨૪ મૂર્તિઓ છે. તેમાં પાંચ મૂર્તિઓ ઘણી પ્રાચીન છે. એક પરિકર ઉપર સં. ૧૧૭૭ નો લેખ છે.

૨. ગામ બહાર આવેલું મંદિર શિખરબંધો છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ સ્થાપન કરેલી છે. આ મૂર્તિ ૧૫ ફીટ જીંચી છે અને વિક્રમની બહારની સહીની પ્રતિષ્ઠિત છે. આ મંદિરમાં પાયાણીની ૫ અને ધાતુની ૧૧ મૂર્તિઓ છે, તેમાં ત્રણ ધાતુમૂર્તિઓ પ્રાચીન છે.

૩. ત્રીજું મંદિર ઋષભદેવ ભગવાનનું છે.

૧૮. ભોરાલ

(કોડા નંબર : ૮૧૭)

હીસાથી ૨૮ ગાઉ અને થરાદથી પશ્ચિમેત્તર દિશામાં ૭ ગાઉ દૂર ભોરાલ નામે ગામ છે. આ ગામ પ્રાચીન છે અને જૈન તીર્થરૂપ ગણાય છે. આનાં પ્રાચીન નામ પીપલપુર, પીપલગ્રામ, અને પીપલપુરપટ્ટણ વગેરે હોવાનું

જણાય છે. સંભવત: ‘પીપલગર’ આ નામ ઉપરથી પ્રસિદ્ધિ પામ્યો હોય એવું પણ અનુમાન થાય છે. આ ગમ્મના વિક્રમની પંદરમી શતાબ્દીના પ્રારંભના પ્રતિબલેખો મળી આવે છે. બીજા પ્રમાણથી જણાય છે કે પંદરમી શતાબ્દી સુધી આ ગામ ભારે ભઠાજલાદીવાળું હતું, એમ અહીંનાં ખંડિયેશ અને ભૂમિમાંથી નીકળી આવતી ઇંટો, પથ્થરો વગેરે પરથી અનુમાન નીકળે છે, પરંતુ ભોરોલ નામ કયારે અને શાથી પડ્યું એ જાણવામાં નથી.

આ ગામ ન્યારે પૂર ભઠાજલાદીમાં હતું ત્યારે અહીં શ્વેતાંબરીનાં ૧૧૦૦ જેટલાં ઘર હતાં અને કેટલાંયે જૈન મંદિર હતાં એમ કહેવાય છે. અહીં શ્રીશ્રી સુભશ્યાહ ૧૪૪૪ સ્તંભોવાળું ૭૨ ફેટફુલિકાએ સહિત ભગ્ય મંદિર બંધાવ્યું હતું. ‘અચલગણીય મોટી પદ્મવતી’ (પ. ૮૯)માંથી આ વિશે આ પ્રકારે સ્પષ્ટ મળે છે: “કાત્યાયન-ગોત્રીય શ્રીમાલી શેઠ સુભશ્યાહ ભોરોલમાં અચલગમ્મની જલબીયાખાના આચાર્ય ઓપુદયતિલકસૂરિના ઉપદેશથી વિ. સં. ૧૩૦૨માં શિખરબાધી જિનમંદિર બંધાવ્યું અને તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી, તેમજ એક વાવ પણ તેમજે બંધાવી; જેમાં બનેને બંધાવતાં કુલ સવા કરોડ રૂપિયાનું ખર્ચ થયું હતું.”

આજે આ વાવ જીર્ણોદ્ધારમાં મોજુદ છે, એને ભેતાં એટલું ખર્ચ થયું હોય એવું અનુમાન કાઢી શકાય તેમ છે પરંતુ એ મંદિર આજે તો ભૂગર્ભની એક વસ્તુ બની ગઈ છે. હા, ભૂમિના પોરાઓ ખોદવાથી આજ સુધીમાં કેટલીયે ખંડિત પ્રતિમાઓ મળી આવી છે. સં. ૧૯૨૨ના ભાદરવા સુદિ ૩ના દિવસે અહીંના એક તુટેલા જીર્ણ તળાવના ટેકરા ખોદતાં ૨૨ ફીટ ઊંચી રચામલવર્ણી શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની અખંડ પ્રતિમા મળી આવી હતી, જે આજે ભોરોલના મંદિરમાં સ્થાપન કરેલી છે.

અહીં ઉત્તર-પશ્ચિમ દિશાએ આવેલા જીર્ણ તળાવની પાળ પાસે એક હિંગળાજ માતાનું દેવળ છે, તેમાં લગભગ બધાયે પથ્થરો જૈન મંદિરના વપરાયા છે. એટલું જ નહિ, આ દેવળમાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની અધિકાધિકા અધિકા-દેવીની એક ખંડિત મૂર્તિ અને એક જિનપ્રતિમાના પબાસણનો પરિકર રાખવામાં આવેલો છે તેના ઉપર કમથર: આ પ્રકારે લેખો ઉત્ક્રિષ્ટ છે:—

(૧) “સંવત્ ૧૨૫૧ વર્ષે વૈશાલ વરિં ૫ પોષ્ણમામે શ્રીનેમિનાથશિવિનિ નિજર્વૃજગુરુમાં મુનિકેશી અલોક(ન)શિવપ્રમદાન્-
(જુન)શાંતસાહિતા શ્રીઅંબિકામૂર્તિ: ૫૦ વિજયકલશેન કારિતા શ્રીજયમમસૂરિશિષ્યશ્રીગુણકરસૂરિભિ: પ્રતિષ્ઠિત(તા) ॥”

—(અંબિકાની ખંડિત મૂર્તિ પરનો લેખ)

(૨) “સંવત્ ૧૨૬૧ વર્ષે ગ્રેષ્ઠ સુદિ ૨ રવો શ્રીજલાળગણે એકિજહુદેવસુતએકિદેવરાગમમાર્ગમુજેવ્યા શ્રીનેમિનાથશિવિનિ કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીજયમમસૂરિભિ: ॥ ”—(ખંડિત પરિકર પરનો લેખ)

ઉપર્યુક્ત પ્રથમ લેખમાંથી આપણને જાણવા મળે છે કે, સં. ૧૩૫૫ સુધી આ ગામનું નામ પીપલગમ્મ પ્રસિદ્ધ હતું. એ પછી જ આનું નામ ભોરોલ પડ્યું હશે. સંભવ છે કે, સં. ૧૪૪૪માં રામજી ચૈકાજી સુંબર રાજપૂતોને મારી, નસાડી આ ગામ પર કબજો મેળવ્યો તે પહેલાં સુંબર રાજપૂતોમાંના કોઈએ પોતાના નામ ઉપરથી આને ભોરોલ એવું નામ આપ્યું હોય. બીજું ‘પ’ (વજ્રકલશચક્રિનિ શ્રીઅંબિકાદેવીની મૂર્તિ ભરાવી એથી તેઓ કોઈ અતિપરંપરાના હોવા ભેદખેંચે. ત્રીજું શ્રીઅંબિકાદેવીની મૂર્તિ અને શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનાં બિંદો તેમજ (દેવતાચલના) અવલોકન શિખર પર રહેલા પ્રદુમ્બ અને શાંબની દેવ સાથે કરાવી; એથી આ મંદિર ‘દેવતાચલપતાર’ નામે બંધાવાયું હશે અને સં. ૧૩૫૫ લગભગમાં જ એની પ્રતિષ્ઠા થઈ હશે, આ હકીકતને ઉપર્યુક્ત પદ્મવતીનો ઉલ્લેખ પુરાવો આપે છે.

બીજા લેખથી સ્પષ્ટ થાય છે કે શેઠ સુભશ્યાહના મંદિર સિવાય કોઈ બીજું મંદિર પણ હોતું નહોતું એ છે, જે સં. ૧૨૬૧ પહેલાં બંધાયેલું હોય અને તે પછી તેમાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા થયેલી હોય.

આ બંને લેખો આ ગામના સ્થાનિક ઇતિહાસના પ્રમાણને રજૂ કરી રહ્યા છે. વિશિષ્ટ ઇતિહાસ માટે અહીં શોધખોળ કરવામાં આવે તો ધબ્બી સામગ્રી મળી શકે એમ છે.

આજે આ મંદિરોને શોધવાનું રહે જ છે, પરંતુ અહીં એક શિખરબાધી જૈન મંદિર છે, જે વિક્રમના લગભગ

બારમા સૈકામાં બંધાયેલું કહેવાય છે; આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર થતાં કાલમાં સુરોાભિત બનેલું છે. મૂળનાયક શ્રીનિનાથ ભગવાનની સુદર અને પ્રાચીન મૂર્તિ બિરાજમાન છે, જે અગાઉ જણાવ્યા મુજબ તળાવ પાસેના ટેકરામાંથી મળી આવી હતી, આ મૂર્તિ ઉપર લેખ નથી પરંતુ આ પ્રભાવશાળી મૂર્તિ ચમત્કારભરી મનાય છે, જૈનેતરો પણ અહીં શ્રદ્ધાપૂર્વક દર્શનાર્થે આવે છે. આ મૂર્તિના કારણે જ આની તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ વધી ગઈ છે.

અહીં કાર્તિક સુદિ ૧૫ અને ચૈત્રી ૧૫ ના મેળા બરાય છે.

શ્રીમાન આચાર્ય શ્રીશતીન્દ્રસૂરજીએ ભોરાલના ઠાકોર પીરદાનજીને ઉપદેશ આપી આ તાલુકામાં થતી જીવ-હિંસાને અટકાવવાનું એક બંદેરનાચું ઠાકોરના સહી-સિક્કા સાથે તા. ૨-૧-૨૬ના રોજ બહાર પડાવ્યું હતું, જે અતિ પ્રશંસાપાત્ર કાર્ય ગણાય.

★

૧૯. ચાંરૂપ

(કેાડા નંબર : ૮૫૯)

પાટણથી ૩ ગાઉ દૂર આવેલા ચાંરૂપ ગામમાં બંધ શિખરબંધી જિનાલય છે. તેમાં મૂ. ના. શામળા પાશ્વનાથ ભગવાનની બંધ અને પ્રાચીન મૂર્તિ છે. આ મંદિરનો ઇતિહાસ જાણવા જેવા છે :

પહેલાં નાનું સરપુડું દેરાસર હતું. પાછળથી આવકોની વસ્તી ઘટી જતાં આ મંદિર ઉપર શેવોએ કબજો કરી લઈ, શીતળનાથ ભગવાનના સ્થાને મહાદેવ-પાર્વતી અને બાલુમાં ગજુપતિની મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી દીધી હતી.

સં. ૧૯૩૦ ની આસપાસ પાટણના જૈન સંઘતું આ તરફ ધ્યાન દોરાયું ને ધોમે ધોમે એ મંદિરનો કબજો લીધો. સં. ૧૯૩૮ પહેલાં જે મૂળ નાના ગણારાષ્ટ્રનું મંદિર હતું તેનું સં. ૧૯૩૮માં સમારકામ કર્યું, અને કેટલીક જમીન ખરીદીને સં. ૧૯૫૬માં મોટી ધર્મશાળા બંધાવી. બીજી ધર્મશાળા પાટણવાળા શેઠ જગીનચંદ્ર દેરમચંદે બંધાવેલી છે.

તે પછી મૂ. ના. ની ગાદી કાથમ રાખી જીર્ણોદ્ધારરૂપ નવેસરથી મોટું મંદિર બંધાવી મૂ. ના. ની જમણી બાજુએ શ્રીશીતળનાથ ભગવાનની સં. ૧૯૮૪ ના જેઠ સુદિ ૫ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરી છે.

મૂળનાયકની મૂર્તિ પ્રાચીન શિલ્પકળાના અદ્વિતીય નમૂનારૂપ છે. આરસપાપાણમાંથી કેતારી કાઢેલી રથામણમૂર્તિ મૂર્તિનું શિલ્પ તદ્દન નિરાચું છે. મૂર્તિના ઉદરમાં તપસ્વીની કુશળતા, સ્વસ્થ અને અડાલ ગાંભીર્ય તેમજ નીરાગીપણાનાં ચિહ્નો સ્પષ્ટ તરી આવે છે. મૂર્તિનું મસ્તક ખબા મુઘાં મુવિશાળ અને ફણથી આભ્રાહિત છે. આ મૂર્તિ કણા સાથે ચાર ફીટ જિંબી અને રા-૩ ફીટ પહેાળો હોવા સંભવ છે. વિક્રમના ચોદમા સૈકામાં થયેલા શ્રોજયશેખરસૂરિએ ‘પાશ્વનાથસ્તવન’માં જુદાં જુદાં નામો સાથે આ તીર્થનો મહિમા ગાયો છે :

“જુ ચાંરૂપ ચંચાસરઈ આસ પૂરઈ”.

ચાંરૂપ મહાતીર્થ હતું એમ આ દેરાસરમાં પડેલા પ્રાચીન અંડિત પરિકરના લેખ ઉપરથી જાણવા મળે છે. આ લેખ તેરની-ચોદમી ચતુષ્કોણમાં લખાયેલા લાગે છે.

.....દિ ૧૩ શ્રીનાર્ગદગણે શ્રીશીભગળસૂરિસંતાને શ્રેં (સં ૦ !) વસુતશ્રેં સોમા તથા શ્રેં જસરામુત....દેવ્યા શ્રીચારુપમાયે મહાતીર્થે શ્રીપાર્શ્વનાથપરિકર[: કારિલે(સં :) પ્રતિષ્ઠિલે(સં :) શ્રીવૈષ્ણવસૂરિમિ :]]

ચોદમા સૈકામાં થયેલા માંડવગદના મંત્રી પેથકચાહે જે અનેક મંદિરો બંધાવ્યાં તેમાં ચાંરૂપમાં પણ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યાનો ઉલ્લેખ ‘ગુણવલી’કાર આ પ્રમાણે કરે છે :—

“ ચારુણ્યે મૃગલાઙ્ગુનો જિનપતિઃ ॥ ”

સં. ૧૨૬૬માં નાગોરનવાસી એકી દેવચંદ્રે ચારુપમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના મુદમંડપ અને ચોકીઓ સાથેના એક જિનપ્રાસાદ બંધાવેલા ને તેમાં બન્ધ્ય ળિભળી પ્રતિષ્ઠા કરી હતી; એવો ઉલ્લેખ આણુમાંના શિલાલેખમાંથી મળી આવે છે.^૧ આજે આ મંદિરમાંથી કોઈ બોલુદ નથી.

આ મંદિરના મૂ. ના. વિશે પ્રાચીન આખ્યાયિકા એવી છે કે, અતિપ્રાચીન કાળમાં ઝોડદેશનિવાસી આપાદી શ્રાવકે ત્રણ મૂર્તિઓ બરાવેલી તેમાં એક શંખેશ્વરમાં, બીજી ખંભાતમાં અને ત્રીજી ચારુપમાં સ્થાપન કરવામાં આવી હતી.

‘ પ્રભાવકચરિત ’માં ઉલ્લેખ છે કે, શ્રીવીરાચાર્યને સિદ્ધરાજ સાથે મિત્રતા હતી. એક પ્રસંગે રાજાના નર્મવચનાથી તેઓ ત્યાંથી વિદાર કરી ગયા અને પાતાની વિદ્વતાથી પ્રાલભ્ય વગેરે દેશોમાં માન-કીર્તિ સંપાદન કર્યાં. સિદ્ધરાજે તેમને માનસહિત કરી પાટણ આવવાને આમંત્રણ આપ્યું, આથી તેઓ બ્યારે ચારુપમાં આવ્યા ત્યારે ગુર્જરનરેશ સિદ્ધરાજે તેમનો સ્વાગતમહોત્સવ કર્યો હતો^૨ અને આ વીરાચાર્યે સાંખ્યવાદી વાદિચિંદ અને દિગંબર કુમલકીર્તિનો પરાજય કરી ગુર્જરાતનો મહિમા વધાર્યો હતો.

આ ઉલ્લેખો ચારુપની મહાતીર્થ તરીકેનો પ્રસિદ્ધિનાં પ્રમાણો આપે છે.

★

૨૦. મેત્રાણી

(કેડા નંબર : ૮૬૦)

મેત્રાણીથી કંકાની-મેત્રાણીરોડ રેલ્વે લાઇનમાં મેત્રાણીરોડ સ્ટેશન છે. ત્યાંથી લગભગ ૧ માઈલ દૂર આવેલા ગામમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના મંદિરનું શિખરદર્શન દૂર દૂરથીયે દર્શકનાં હૃદય ભાવભીનાં બનાવી દે છે.

આ ગામ અને આ નીર્થ પ્રાચીન છે. એનો પુરાવો ગામ બહાર આવેલા એક પાળિયાના શિલાલેખ ઉપરથી મળી રહે છે. એનો સાર એ છે કે, “ સં. ૧૩૪૩ના અષાઢ સુદિ ૨ ને સોમવારના દિવસે દેવ સન્મુખ ધાડું પડ્યું હતું. તેમાં જયતસિદ્ધ મરાયો અને તેની સાથે તેની પત્ની સતી યઇ. ” આ ગામમાં “ મેત્રાણી નીર્થમંડન જિનેશ્વર ’ સિવાય બાજુ પહો બીલું પ્રસિદ્ધ કોઈ દેવસ્થાન નથી. એટલે અનુમાન થાય છે કે સં. ૧૩૪૩માં અહીં જિનમંદિર હશે ત્યારે એ દેવ સન્મુખ ધાડું પડ્યું હશે. મંદિરની મૂર્તિઓ જમીનમાં પથરાયી હોયો હશે ને કાળાંતરે એ મંદિરનો નાશ થયો હશે.

એ મંદિરની પ્રાણિ કરાવનાં ચાર જિનેશ્વર-શ્રીમયબહેવ, શ્રીશાંતિનાથ પ્રભુ, શ્રીકુંભુનાથપ્રભુ અને શ્રીપદ્મપ્રભ-દેવની પ્રાચીન મૂર્તિઓ સં. ૧૮૬૬ના શ્રાવણ વદિ ૧૧ના રોજ ઉજમવેલા નામના લવારની કોદમાંથી પ્રગટ થઇ આવી. ત્યાંના સંથે એક ઘર દેરાસર બનાવી તેમાં સંભવતઃ ૧૬૯૦ના મહા સુદિ ૧૩ના રોજ તેમની પ્રતિષ્ઠા કરી, તે પછી સંથે મળીને વિશાળ કંપાઉડમાં એક ચોડું વિશાળ મંદિર બંધાવી સં. ૧૬૯૭ના આષાઠીજીને દિવસે એ મૂર્તિઓને પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવી. ખડું જોતાં તે ચારે મૂર્તિઓ અનુસુપ તરીકે હશે એમ માલમ પડે છે. પહો આજે તે આ મંદિરમાં ત્રણ મૂર્તિઓ એકઠારમાં અને ચોથી મૂર્તિને મૂં નાળી નીચે સ્થાપન કરેલી છે. આ ચોથી મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૬૯૪ નો લેખ છે ને રામસેનના શ્રાવકે એ બરાબરનો ઉલ્લેખ છે.

બનનીમાં જમણા હાથ તરફની દેરીમાં મૂં નાળી શ્રીપાર્શ્વનાથ બાળી ગાદી ઉપર સં. ૧૩૫૧નો લેખ છે. બન-તીમાં ત્રણે દિશામાં એકેક શિખરબંધી ચોટી દેવકુલિકાઓ છે. તેમાં એકમાં શ્રીકુંભુનાથ બ., બીજીમાં શ્રીશાંતિનાથ બ. અને ત્રીજીમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ બ. વિરાજમાન છે.

૧. ‘ સુભાવલો ’ પ. ૨૦

૨. ‘ શોભ્યુદ પ્રાચીનલેખપ્રકાશ ’ લેખાંક : ૩૫૨.

૩. ‘ પ્રભાવકચરિત ’ (સિંધી મંથપાલા) પ. ૧૬૮, શ્લોક : ૩૫, ૩૬,

ભોયલ્લી અને પાનસરનાં મંદિરો બંધાયાં નહોતાં ત્યારે આ તીર્થમાં યાત્રાળુઓની ખૂબ અવરજવર રહેતી. આજે કાર્તીકી ને લેતી પૂનમના અહીં મેળો ભરાય છે. મહાસુદિ ૧૩ના રોજ પણ યાત્રાળુઓ ખૂબ આવે છે.

શ્રીચતુરવિજયજી નામના મુનિએ ‘મેત્રાણુજિનસ્તવન કૃતમાલા’ નામના સ્તવનમાં આ તીર્થની ઉત્પત્તિનો હિવાલ આપ્યો છે.

૨૧. જમણપુર

(કેઠા નંબર : ૮૬૮)

જમણપુર ગામ પ્રાચીન છે. એની પ્રાચીનતા વિશે મુનિરાજ શ્રીજયંતવિજયજી નેષિ છે કે, “જમણપુર ગામ મંત્રી જૈત્રસિંહ [મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલના પુત્ર-તેરમી સદી] પોતાની જમણદેવીનામની પત્નીના નામથી વસાવ્યું હોય એમ લાગે છે.” પરંતુ હોય ગામના દેરાસરની એક ધાતુપ્રતિમાના સં ૧૨૮૫ના લેખમાં ‘જમણક્રોધગચ્છ’ નો ઉલ્લેખ આવે છે. મારા ધારવા મુજબ આ ગચ્છની ઉત્પત્તિ ‘જમણપુર’ ગામના નામ ઉપરથી અસ્તિત્વમાં આવી હોય તો ભાગ્યે જ એ માની શકાય કે જમણદેવીના નામ ઉપરથી આ ગામ વસાવવામાં આવ્યું! કેમકે સં ૧૨૪૦-૪૨ માં તો મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ-તેજપાલનો જન્મ થયાનું મનાય છે. તે પછી શ્રીવસ્તુપાલની વિવાહયોગ્ય ઉંમરે થયેલા પુત્ર જૈત્રસિંહની વિવાહયોગ્ય ઉંમર ગણીએ તોયે યોછામાં યોછા ૩૫-૪૦ વર્ષના ગાળો માનવો પડે અને કદાચ જૈત્રસિંહ પરવશ પછી તત્કાલ જમણપુર વસાવ્યું હોય તોય ‘જમણક્રોધગચ્છ’ નીર ઉત્પત્તિ થવાને કંઈક સમય તો લાગે જ. આ ઉપરથી આની શકાય એમ છે કે જમણપુર ગામ સં ૧૨૮૫ પહેલાંનું છે, જૈત્રસિંહ પછીનું નહિ.

જમણપુરની આસપાસ મોટા મોટા ટેકરાઓ પથરાયેલા છે અને તેમાં મોટા મકાનોના પાયા પણ એની પ્રાચીનતાનો પુરાવો રજૂ કરે છે. એ શોષણેજ કરવામાં આવે તો ઇતિહાસમાં નવું પ્રકરણ ઉમેરાય એવી સામગ્રી મળવાનો સંભવ છે.

અહીં મૂળ નાં શ્રીચક્રબ ભગવાનનું મંદિર છે. સં ૧૬૬૪ ના વૈશાખ સુદિ ૧૦ ના દિવસે એની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે. મૂળ નાં ના પરિકરની ગાદી નીચે ધર્મચક્ર છે. તેની બંને બાજુએ એકેક હરણ છે. ગાદી નીચે પ્રાચીન લિપિમાં સં ૧૧૨૬ વૈશાખ વદિ ૧૧ ને શનિવારનો લેખ છે.

મૂળ નાં પાસે એ પરિકર છે તે રતિતથો લાવવામાં આવ્યું છે, આમાંના બે ઇંદ્રો નવા લાગે છે. ભમતીમાં રાજેલા ૧૫ ફૂટ ઊંચા બે પ્રાચીન ઇંદ્રો આ પરિકરના હશે એમ લાગે છે.

અહીં દેરાસર પાસેના ઉપાશ્રમમાં પરિકરની બે ગાદીઓ, મોટા પરિકરના ઉપરનો ભાગ વગેરે રાખેલું છે. આ બધું સારી હાલતમાં ભેળાય છે. બંને ગાદીઓ મૂળ નાં ની ગાદી જેવી જ છે. પણ આમાં બંને બાજુએ યક્ષ-યક્ષીની એકેક મૂર્તિ સ્થપાઈ છે. આ ગાદીઓ પ્રાચીન અને કોરણીયરી છે. તે ૨૫ ફીટ લાંબી અને ૧ ફૂટ ઊંચી છે. પરિકરનો ભાગ આ ગાદીઓને બંધાયેલો છે. આમાં કાઉસગિયા કે ઇંદ્રો નથી. આ બે ગાદીઓ પૈકી એક પર સં. ૧૧૨૬ નો લેખ આ મુજબ છે.^૧

“॥૧॥ ધારાપદગણે શ્રીમાલવિશાલચર્કટાન્વયઃ । વરણમમહસમતનયઃ શ્રીસંતુકામાયઃ ॥૨॥

તગ્જનો સંપુણ્ણીશ્રીગુણાય રસય કારાપયાપાસ । યંકાસ્થાનકજૈયે સદિય(સંરિથત)મિદં જિનેદ્રસ્ય ॥૨॥

સં ૧૧૨૬ વૈશાલ । વોદિ ૧૧ રાત્રી ॥”

૧. ‘શોભેશ્વર મહાતીર્થ’ પૃ ૯૩ ની ટિપ્પણી નં. ૫૧.

૨. સંવત ૧૧૮૫ થઈ જ્યેષ્ઠ(૬) સુદિ ૧ રવો શ્રામાનાક્ષીય સ્વં વશોવચ્છત સ્વં પૂનાકેન શ્રાવ-શીરેલેલેલે શીરેલિનાશ્વરસિમા કારિતા ॥ આ લેખવાળી ધાતુપ્રતિ ધોત્ત મામના દેરાસરમાં મોજુદ છે. - પ્રાચીન લેખસંગ્રહઃ ૭ ભા. ૧, લેખાંકઃ ૩૪.

૩. હુસૈનના ઉપાશ્રમમાં રાજેલી માદી પર પણ આવેલો જ લેખ છે.

અર્થાત્—વિ. સં. ૧૧૨૬ ના વૈશાખ વદિ ૧૧ ને શનિવારે શારાપદગચ્છના અને શ્રીમાલો ધર્મકર્તવ્યના જરણના પુત્ર મહત્તમ શ્રોત્વંતુક નામના અમાત્યે તેની માતા સ્વપુષ્પશ્રીના અને પોતાના પુણ્ય માટે મંકા નામના સ્થળના ચેત્યમાં જિનેન્દ્રની આ પ્રતિમા (પરિકરચુક્રત) કરાવી.

આ સ્તંભ (સાંત) અમાત્ય જો અ છે કે જેઓ ગુર્જરનરેશ કલ્ચરાજ અને સિદ્ધરાજના કુશળ મહામાત્ય હતા.

અહીં રાવળોના ઘરો પાસે જૈન મંદિરની નિશાનીઓ દેખાય છે. આ મંદિર એટલું ખાવન જિનાલયવાળું હશે જોમ એના વિસ્તારથી જણાય છે. આ મંદિરની ઇટી વગેરે મહાદેવના મંદિર માટે ખપ લાગી હતી; એમ ત્યાંના વૃદ્ધો કહે છે.

૨૨. શંખેશ્વર

(કોઠા નંબર : ૯૯૯)

ઉત્તર ગુજરાતમાં વહિયાર (વર્ધિપથક-વૃદ્ધિકાર) નામનો દેશ છે. તેનું મુખ્ય શહેર રાધનપુર છે. રાધનપુર રાજ્યના મહાલમાં 'શંખેશ્વર' નામનું ગામ છે. પ્રાચીન લેખોમાં આનો 'શંખપુર' નામે ઉલ્લેખ થયેલો જોવાય છે. પરંતુ જ્યારે શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ તીર્થના મહિમા વિસ્તાર પામ્યો ત્યારે તેનું 'શંખેશ્વર' નામ પડી ગયું હોય એમ લાગે છે. આ નામ એટલું પ્રાણવિક ગની ગયું કે શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથનાં મંદિરો ઘણે સ્થળે ઊભાં થયાં. શાસ્ત્રીય નામ શંખપુર હોવાથી આધુનિક રચનાઓમાં પણ એ નામનો ઉલ્લેખ થતો જોવાય છે.

જૈન ગ્રંથોના કથન મુજબ : આન પ્રાચીનકાળમાં આપાદી નામના શ્રાવકે આર્ય, સ્તંભપુર અને આ શંખેશ્વરમાં રહેલી મૂર્તિઓ ભરાવી હતી. જરાસંધ અને કૃષ્ણ વચ્ચેની લડાઈ વખતે જરાસંધે શ્રીકૃષ્ણના સૈન્ય ઉપર જરા નાખી તેથી શ્રીઆરિષ્ટનેમિ ભગવાને આ શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગંનું ન્હવણુજળ સૈન્ય ઉપર છાંટયું કે તરત એ ઉપદ્રવ શમી ગયો. આવા અનેક ચમત્કારોની વાતો ગ્રંથમાં અને લોકજીભે આજે પણ ગવાય છે. એકંદરે આ મૂર્તિના મહિમા અપૂર્વ છે.

શંખેશ્વર મહાતીર્થના ઐતિહાસિક કાળ મહામંત્રી સુભજનશાહિ વિ. સં. ૧૧૫૫માં શંખેશ્વરમાં મંદિર બંધાવ્યું ત્યારથી શરૂ થાય છે. પરંતુ જૈન પ્રબંધોમાંના ઉલ્લેખથી જણાય છે કે આ ગામ પ્રાચીનકાળથી હતું અને બહુ જાહેરજાણીતીવાળું હતું. વનરાજ ચાલુક્યનું લંકાકે જીવન પંચાસર અને શંખેશ્વરની આસપાસની જૂમિ ઉપર શરૂ થયેલું તેથી આ ગામ તે પહેલાંથી હશે એમ માની શકાય. આ ગામના નામ ઉપરથી જ 'શંખેશ્વરગચ્છ'ની સ્થાપના થઈ હતી.

સને ૧૯૪૧ ની વસ્તીગણતરી મુજબ આ ગામમાં કુલ ૩૮૦ ઘર અને લગભગ ૧૨૫૦ માણસની વસ્તી હોવાની નોંધ મળે છે. અત્યારે અહીં વીશાશ્રીમાલી શ્રાવક વાણિયાનાં ૭ ઘરો છે અને તેમાં ૧૩ માણસોની વસ્તી છે. આટલી વસ્તીમાં પણ ગામની આબાદી સારી છે. ધર્મશાળામાં યાત્રાળુઓની અવરજવર, કારખાનાની પેઠી અને ભવ્ય મંદિરથી આ નાનું ગામ પણ રમણીય નગરની શોભા પ્રાપ્ત કરી રહ્યું છે.

શંખેશ્વર ગામના મધ્ય ભાગમાં શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનના પશ્ચિમ સન્મુખ જૂના મંદિરનું એક વિશાળ મંદિરેર જોવાયું છે અને ગામના પશ્ચિમ તરફના ઝાંપામાં પૂર્વસન્મુખ શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું નવું મંદિર દેવવિમાન જેવું શોભી રહ્યું છે.

વિશાળ કંપાઉંડના મધ્ય ભાગે આવેલું એટી બાંધણીનું છતાં વિશાળ અને સુંદર મંદિર છે. તેમાં મૂળ-

૧. બંકાના પરિચય માટે જુઓ આ પુસ્તકનું પાના ૫૫ ઉપરની ટિપ્પણી.
૨. સુનિરાજ શ્રીચંત્રવિભજન કૃત "શંખેશ્વર મહાતીર્થ" નામના પુસ્તકમાંથી શંખેશ્વરની માહિતી તપસવી છે.

ગભારા, તે પછી ક્રમશઃ જુદમંડપ, ત્રણ ચોડીઓ, જૂનો સભામંડપ, નવો સભામંડપ, છ ચોડીઓ, સુખ્ય દરવાજો અને તે પછી શૃંગારચોડીમાં ચાર ચોડીઓ બનેલી છે. જુદમંડપની બંને બાજુએ એકેક ગભારા બનેલા છે. ભમતીમાં ત્રણે બાજુની હારમાં વચ્ચે એકેક ચોટા ગભારા સાથે પપ ચોટી દેરીઓ, ૫૧-૫૨ ની દેરી વચ્ચેના ખુણામાં પાહોળાની દેરી ૧ અને દરવાજા પાસે ખુણામાં પદ્મવતીદેવીની નાની દેરી ૧-૨ બંનેની કુલ ૫૭ દેરીઓ છે.

મૂળગભારા ઉપર અને જુદમંડપની બંને બાજુના ગભારા ઉપર અલગ અલગ શિખરો છે. ભમતીના ગભારા અને દેરીઓ ઉપર મળીને કુલ ૫૯ શિખરો છે. જુદમંડપ અને જૂના સભામંડપ ઉપર ધૂમટને બદલે બેઠા ઘાટનાં શિખરો છે. જ્યારે નવા સભામંડપ અને શૃંગારચોડીઓ વચ્ચે ઉપર ધૂમટ બનેલા છે. સુખ્ય દરવાજાની અંદરની ત્રણ ચોડીઓ અને બહારની ચાર ચોડીઓ ઉપર સળંગ માળ કહેલા છે અને તેની અગાંવી ઉપર ધૂમટ છે.

જુદમંડપની બંને બાજુના બે ગભારા ઉપરથી ભમતીની બંને બાજુના બે ગભારાની છત ઉપર જવા માટે બે પૂલ જેવા માર્ગ ગોઠવેલા છે. ભમતીની દેરીઓને પાછળની હારની વચ્ચેના ગભારા બે ખંડવાળો છે.

જુદમંડપની દીવાલોમાં સં. ૧૬૭૩ માં મનોહર ચિત્રકામ થયેલું છે, જેમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનના હથ ભવના અને પંચકલ્યાણકુળા ભાવો આગેદુલ્ય ચીતરેલા છે. આ ચિત્રકામને કાચથી મઢી લેવામાં આવ્યું છે.

મૂળગભારા, તેની બાજુના બંને ગભારા અને જુદમંડપની દીવાલો આરસથી જડેલી છે. મૂળગભારા અને જુદમંડપનો સુખ્ય દરવાજો કોરવળીબરેલા આરસનો છે. દરવાજામાં કમાઠા કોરવળીભર્યાં છે ને તેના ઉપર ચાંદીનું પતકું મઢેલું છે. જુદમંડપના બંને દરવાજાઓ પથ્થર આરસના અને નકશીભર્યાં છે. જુદમંડપનું ચોંથતગિયું વિવિધરંગી: મીના-કારીચુક્રા છે. બંને સભામંડપો આરસના છે. ભમતીના ત્રણે ગભારાના દરવાજાની બારથાણે કોરવળીવાળા આરસની છે. ભમતીની બધી દેરીઓમાં આરસ જડેલા છે પરંતુ સ્તંભો અને ઉપરના ભાગમાં જ્વાળી કલાઈ કરાવેલી છે.

શ્રીવિજયપ્રભસુરિના ઉપદેશથી શ્રીસયે આ જિનાલયનો મૂળગભારા અને જુદમંડપ તૈયાર થતાં મૂળનાથક શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથની મૂર્તિને ગિરાજમાન કરવામાં આવી હતી. તેની પ્રતિક્ષા સં. ૧૭૬૦માં શ્રીવિજયપ્રભસુરિના પદ્મધર શ્રીવિજયરત્નસુરિએ કરી હોય એમ જણાય છે. મૂળગભારા અને જુદમંડપ સિવાયના મંદિરના બીજા ભાગે પાછળથી થયેલા હોય છે.

મૂળ નાં શ્રીશંખેશ્વર નાં, બીડભંજન પાર્શ્વનાથ ભ. ના ગભારાની ત્રણે મૂર્તિઓ અને બીજા નંબરની દેરીમાંની પદ્મવતીદેવીની મૂર્તિ—આ પાંચ પ્રતિમાઓ સિવાયની સમગ્ર પ્રતિમાઓને ઉત્થાપન કરી તેમાં જરૂરી સમારકામ કરાવી ઉપયુક્ત પાંચ મૂર્તિઓ સિવાયની બાકીની બધી મૂર્તિઓની વિ. સં. ૧૬૬૭ના મહાસુદ પં ને શનિવારના રોજ ફરીથી પ્રતિક્ષા કરવામાં આવી છે. તે પછી પ્રતિક્ષામહોત્સવ થયો હોય એમ જણાતું નથી.

ફરી પ્રતિક્ષા થયા પછીથી દર વર્ષે મહા સુદ પના રોજ બધાં શિખરો અને ધૂમટા ઉપર ૬૫ જેટલી ધબલ્યો ચડે છે. કેટલાંક વર્ષોથી ભાવનગરવાળા શેઠ જોહાલાલ નાનચંદ આણંદજી તરફથી મૂળનાથના ગભારા ઉપર ધબલ્યો ચડે છે, જ્યારે બાકીની ધબલ્યો અહીંના કારખાના—પેટી તરફથી મહાવવામાં આવે છે.

આ મંદિરની મૂર્તિઓ, પરિકર તેમજ દીવાલો ઉપરથી બધા મળીને પચીસ લેખો મળી આવે છે. તેમાં સોથી જૂનામાં જૂનો લેખ સં. ૧૨૧૩નો છે અને નવામાં નવો સં. ૧૯૧૬નો છે. બીજા કેટલાંક લેખો કાંતા ધસાયેલા છે અને કોઈક જ્વાળાં કબાયેલા હોવાથી વાંચી શકાતા નથી.

સુખ્ય દરવાજાની બહાર શૃંગારચોડીની પાસે બંને તરફ પુલ્લી ઝોશરીઓ બનેલી છે. તે બંનેના છેડે એકેક ચોરડી છે. એકમાં પૂલનાં કપડાં અને બીજામાં કેસર-સુખડ ઘસવાતું રહે છે. શૃંગારચોડીની સામે એક કળાણ છે. તેની અંદરના ભાગમાં ચોરડીઓ બનેલી છે, જેમાં હાલ કારખાનાના સિંપાહીઓ રહે છે. ચોરડીઓના બારણામાંના ઉંબરો, બારણું એક બારથાણ વચ્ચે જેનાં માલમ પડે છે કે મૂળનાથક શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનને અહીં ચોડા સમય માટે પધરાવ્યા હશે.

સિદ્ધરાજ જયસિંહના મંત્રી સંજયન શેઠ, જેમણે ગિરનાર ઉપર સં. ૧૧૮૫માં જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો છે, તેમણે જ અહીં મંદિર જીર્ણ થતાં અને જમીનમાંથી મૂર્તિ પ્રગટ થતાં શ્રીશંખેશ્વર પાર્શ્વનાથના જીર્ણોદ્ધારરૂપે સં. ૧૧૫૫માં નવું મંદિર નિર્માણ કરાવ્યું. એ સંબંધી એ કે લેખ મળી આવતો નથી પરંતુ જૈન ગ્રંથોમાંથી એ સંબંધી પ્રામાણિક નોંધ મળે છે. આ મંદિરનિર્માણ વખતે કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીકૃષ્ણદાસાર્ચના ગુરુવર શ્રીદેવચંદ્રસૂરિ ઉપસ્થિત હતા; એવો ઉલ્લેખ પણ મળે છે.^૧

એ પછી મૂર્જનદેશ કોમરદેવ બીજાના મહામાત્ય વસ્તુપાલ-તેજપાડે શ્રીવર્ધમાનસૂરિના સુખથી શંખેશ્વર-તીર્થનું નાકાત્મ્ય સાંભળી જીર્ણ થયેલા મંદિરને મારાજેનું બનાવી, તેને ફરતી આવન જિનાલયની હેરીઓ ઉપર સેનાના કળશો ચઢાવ્યા હતા. સં. ૧૨૮૬ની આસપાસ આ જીર્ણોદ્ધાર થયો હશે.^૨

ત્રીજો ઉદ્ધાર ઝીંજુવાડાના રાણા દુર્જનશયે સં. ૧૩૦૨ની આસપાસ કરાવ્યો હતો. આ ઉદ્ધાર સમયે મંત્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલ પણ વિદ્યમાન હતા. સંભવ છે કે વસ્તુપાલ-તેજપાલના ઉદ્ધાર પછી તરતજ રાજકાંતિમાં આ તીર્થ સપડાઈ ગયું હોય ને રાણા દુર્જનશયે તેનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હોય.^૩

એ પછી તો ચોઢમી શતાબ્દીમાં અલ્લાઉદ્દીનનાં પાડાંઓથી આ તીર્થનો સંપૂર્ણ નાશ થયો ને શ્રીસંઘે મૂળ નાનું મૂર્તિને જમીનમાં બંધારી દીધી.

ઉપર્યુક્ત મંદિર શંખેશ્વર ગામની બહાર હશે. આજે પણ શંખેશ્વર ગામથી ચઢેરના માર્ગે લગભગ ૦૮ માઈલ દૂર જતાં ઘડાઈ ગયેલા મકાનની ટેકરી ભેગાય છે. જૂનું શંખેશ્વર ગામ પણ એ તરફ હતું.

આજે નવા મંદિરની સામે જે દેરાસરનું ખંડિયેર જીર્ણ છે તે શ્રીવિજયસેનસૂરિજીના ઉપદેશથી બંધાયું હતું. એ કે એ સંબંધે ગ્રંથોના ઉલ્લેખ સિવાય કોઈ લેખ મળતો નથી. પરંતુ વિ. સં. ૧૬૨૮ થી ૧૬૭૨ સુધીના કેાઈ સમયે આ મંદિર બંધાયું હશે.^૪ અંધારનિવાસી આનાજી નામના આવકે એ બંધાવ્યું હતું. આ મંદિર શિખરબંધી, મૂળ ત્રણ ગભારા, મૂઠમડપ, સલામડપ અને આવન જિનાલયસુક્રત બનેલું હતું. હેરીઓમાં ઉત્તર તરફ બે, દક્ષિણ તરફ બે અને પૂર્વ તરફ એક-એમ કુલ પાંચ મોટા ગભારા (બદમાસાહ), તથા ૪૪ હેરીઓ બનેલી હતી. ગભારા અને હેરીઓ ઉપર શિખર બનેલાં હતાં. આતું બુંદર મંદિર પણ કાળની વિચિત્રતાને ભોગ થઈ પડ્યું. પૂરાં એસી વર્ષ પણ એ મંદિર લાગ્યે જ વિદ્યમાન રહ્યું હશે. એ પછી આ નવીન મંદિર અહીં બનાવવામાં આવ્યું.

શાહજાહે બાદશાહે ઈ. સ. ૧૬૫૬-૫૭માં શંખેશ્વર ગામનો ઈલ્લજે અમદાવાદના નગરશેઠ શાંતિદાસને દા. ૧૦૫૦થી આપ્યાનાં બે શાહી ફરમાનો પ્રસિદ્ધ થયાં છે.^૫

સં. ૧૮૯૧માં જેસલમેરથી પાકણગોત્રના શેઠ ગુમાનચંદ બહારમલ્લ આદિ પાંચ બાઈઓએ શત્રુંજયનો સંધ કાઢ્યો, જેમાં ૨૩ લાખ રૂપિયાનો ખરચ થયો હતો, તેમણે બીજાં તીર્થોના યાત્રાપ્રસંગે શંખેશ્વરની યાત્રા પણ કરી હતી. આથી જણાય છે કે ૧૯મી સદીમાં પણ અહીં જૈનમંદિર હયાત હતું.

અહીં નાની-મોટી છ જૈન ધર્મશાળાઓ છે. જૈન ઉપાશ્રય, જૈન યોજનશાળા અને કારખાતુ-પેઢી વગેરે છે. યાત્રા-ગુઓ માટે સંપૂર્ણ સગવડ મળે છે.

અહીં ૧ ચૈત્રી પૂનમનો, ૨ કાર્તિકો પૂનમનો, ૩ પોષદશમીનો-એમ ત્રણ મોટા મેળા ભરાય છે. આ દિવસોમાં યાત્રાગુઓ પૂજા પ્રમાણમાં આવે છે.

૧-૨. આ સંબંધી ઉલ્લેખો જુદાં જુદાં સ્તોત્રોમાં આવેલા છે એ માટે જુઓ: “શંખેશ્વર મહાતીર્થ” પ્રથમાશ્રિતમાં સ્તુતિ-સ્તોત્રાદિ સમૂહ.

૩. ‘જયદ્યુતિ’ સર્વ ૧.

૪. ‘ગુજરાતનાં ઐતિહાસિક સાધનો’ ભા. ૧-૨, પૃ. ૨૨૦.

૫. ‘Imperial Mughal Farmans in Gujrat’ no. 13, 14.

૨૩. કંબોઈ

(કેડા નંબર : ૯૧૦)

એસાણાથી હારીજ જતી રેલ્વે લાઈનમાં કંબોઈ સ્ટેશન છે. સ્ટેશનથી ૦૫ માઈલ દૂર કંબોઈ ગામ વસેલું છે. તેમાં શ્રીમતપ્રેમાનંદ પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું નાનુક મંદિર ઇર્ષ્યાદાર પામી નવા સ્વરૂપે દેખા દે છે.

કંબોઈ ગામ તો અગિયારમા સૈકા પહેલાંનું હોય એમ એક કાલપત્રના^૧ આધારે સાબિત થઈ ચૂક્યું છે. તેમાં જોવાનું આ તીર્થ ક્યારે હસ્તિમાં આવ્યું એનો નિષ્કૃષ્ટ કરવાનું કંઈ જ સમાધાન નથી. સત્તરમા સૈકાની 'પાટણ ચેત્ય-પરિપાટી'માં કંબોઈ તીર્થનું સૂચન છે અને સં. ૧૬૩૮ ની એક ધાતુમૂર્તિમાં કંબોઈ ગામનો ઉલ્લેખ મળે છે. આ ઉપરથી આ તીર્થ સત્તરમા સૈકા કરતાંયે પ્રાચીન હોય એમ મનાય છે.

આ મંદિરમાં મૂળ નાં ભગવાનની લાવણ્યમયી મૂર્તિ છે. તેના ઉપર લેખ જોવાતો નથી પણ એ મૂર્તિ નીચે ટેકા હોવાથી અને ગાદીમાં કંઠારેલા વેલણુટાસુકત કમલપત્રની કોરણી વગેરે લક્ષણોથી આ મૂર્તિ સ્વપ્રતિભા સમયની હોવાનું કહેવાય છે. મંદિરમાંની બીજી મૂર્તિઓ ઉપર સં. ૧૫૦૪, ૧૫૦૫, ૧૫૧૮, ૧૬૫૬ વગેરેના લેખો સાંપડે છે.

આ મંદિર મૂળભારી, સભામંડપ, અંદર ચાર દેરીઓ અને ઉપરના ભાગમાં ચાર ધૂમટ અને શિખરસુકત બનેલું છે. મંદિરમાં સદેહ આરસ બિણાવવામાં આવ્યો છે. મૂળભારીમાં અને બહાર રંગબેરંગી કાચનું મનોહર જડાવ-કામ રાનકભર્યું દેખાય છે. તેમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ બના દશ ભવે, શાજગૃહી, પ્યાવાપુરી, ચાવાપુરી વગેરે તીર્થો, સિદ્ધ-ચક્રના પદ તેમજ ગજસુક્રમાલ સુનિર્મિત ભાવવાહી દર્યા આવેલ્યામાં છે. ચારે પૂજે ચાર દેરીઓ ભ્રમી છે.

આ તીર્થના કેટલાયે ઇર્ષ્યાદારે ચમ્પા હરો પણ છેલ્લા બે ઉદારાનાં પ્રમાણે મળે છે તે સૂચવ સં. ૧૬૬૮માં મૂળ નાંની મૂર્તિ બહારના પ્રદક્ષિણાપથના જમણા ભાગના પૂજારામાં એક નાની દેરીમાં વિરાજમાન હતી. ત્યાંથી તેમને મૂળમંદિરમાં પથરાવવામાં આવી, અને તે પછી આખા મંદિરમાં રંગરંગાન લગાડી ઉદાર કરો સં. ૨૦૦૩ ના મહા સુદિ પૂનમના દિવસે મૂળ નાંની ગાદી ઉપર ભગવાનને પુનઃ પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવ્યા.

કંબોઈમાં વિશાળ જૈન ખર્ચશાળા છે. તેમાં બધી સગવડ મળે છે. ગામ નાનું છે. છતાં આ બન્ધ મંદિરથી ઓપી જોડે છે. અહીં ફાગણ સુદિ ૨ ના દિવસે યોગે ગેળા ભરાય છે. દર પૂર્ણિમાએ યત્રાળુઓની અવરજવર વિશેષ રહે છે.

ગામમાં એક મહાદેવનું મંદિર છે. તેના ભોંયરામાં એક પ્રાચીન કાઉસંગિયા મૂર્તિ રાખેલી છે. ગામ બહાર એક ગાક નીચે એક અતિ જિનમૂર્તિ છે. એક ટેકરા ઉપર કેટલીક જિનમૂર્તિઓની ભાળ લાગી હતી. અહીં આવેલા એક દેવીના મંદિરના શિખરમાં જિનમંદિરના શિખરભાગમાં રખાતાં પૂજારાં ભવાં પૂજારાં છે, એક રજપૂતના થર પાસે ટીંબા નીચે જૈન મૂર્તિ દટાયેલી હોવાનું કહેવાય છે. શોષખોળ કરવામાં આવે તો કેટલીયે પ્રાચીન વસ્તુઓ હાથ લાગે એવું આ સ્થળ પ્રાચીન જણાય છે.

ઉપસૂકત મંદિરમાં ચારાદ પાસેના ભામપસાના ક્ષેત્ર મંદિરમાંથી કેટલીક મૂર્તિઓ અને ઉપકરણ-સામગ્રી લાવવામાં આવી છે.

ભામપસા :

બનાસ નદીના કાંઠા પર ભામપસા ગામ આવેલું છે. તેને લંટાકોએ ભાંગ્યું ત્યારથી વસ્તી વિનાનું થઈ ગયું. તેમાં આવેલું મંદિર અદિયેર જેવું ભૂલું હતું. તેમાંથી ચારસગી ૬ અને ધાતુની ૬ મૂર્તિઓ, ચક્રની મૂર્તિ ૧, લાકડાની સુંદર કોતરણીઓ^૨ નમૂનો, સિદ્ધાઓ અને જાંઠારના રૂપિયા બધું જેમ ને તેમ હાથ લાગ્યું છે. આ મૂર્તિઓમાં સં. ૧૫૨૭ થી સં. ૧૮૫૪ સુધીના મૂર્તિઓનો જોવાય છે.

૧. કાલપત્રમાંની કહાલના આધારે એવું માન્ય પડે છે કે-“સં ૧૦૪૩માં મુળભારી વહિવાર પ્રદક્ષિણા આવેલા અહીંના મળના (અહિંવ)ને ઓરેર પાસેનું કંબોઈ ગામ કાનમાં આવ્યું હતું.”

૨૪. હારીજ

(કોઠા નંબર : ૯૧૧)

હારીજ ગામ પ્રાચીન છે કેમકે આ ગામમાં સં. ૧૧૮૮માં લખાયેલી એક હસ્તલિખિત તાલપત્રીય ધીન પ્રશસ્તિમાં હારીજ ગામનો ઉલ્લેખ મળે છે.^૧ વળી, આ ગામના નામ ઉપરથી જૈન સાધુઓના એક વિભાગ 'હારીજ-ગમ્ધ' નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યો છે, જેના શિલાલેખો તેરમા સેકા જૂના તો મળે જ છે. આ ઉપરથી આ ગામ બારમા સેકા કરતાં પુરાણું છે એમાં શંકા નથી.

તેરમા સેકાના 'પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ' નામના પ્રાચીન ગ્રંથમાં 'હારીજે વાગ્ધનાયઃ' એવો ઉલ્લેખ જોવાય છે.^૨

જૂના હારીજમાં બે ખડિયેર દેરાસરો બિંધાં છે. એમાંનું એક દેરાસર તો મોટું અને કેરણીવાળું હશે એમ જણાય છે. ગૃદમંડપ, તેના ધૂમટ પાસેના બીજા માળના કેટલોક ભાગ, મૂળગભારાની બીંતો વગેરે સામ્ય છે. બાકીના શિખર વગેરેનો ભાગ સાવ પડી ગયો છે. આખું એ મંદિર ખારા પથ્થરથી બનેલું છે. બિંધેલા ગૃદમંડપના બહારના અને અંદરના ધૂમટમાં મુંઢર કેરણી કરેલી છે, જે આશુના ચોસુખ મંદિરની કેરણીનો યાદ કરાવે છે. ગૃદમંડપ, મૂળગભારાનો ફરવાળો અને બારણાખમાં તીર્થંકર ભગવાનની મંગળમૂર્તિ કોરેલી છે. મૂળગભારા બહાર એક ગોખલામાં શ્રોત્રપભદેવ ભગવાનની મૂર્તિ કંડારેલી છે અને એક ગોખલામાં શાસનદેવીની એક મૂર્તિ છે તેને જૂના હારીજના લોકો સ્થિતલાદેવી તરીકે પૂજે-માને છે. 'પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ'માં જણાવેલું શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર આ હશે એવું અનુમાન થાય છે.

આ દેરાસરની પાસે જ એક બીજું ખારા પથ્થરનું બનેલું નાનું મંદિર સાવ ખડિયેરરૂપે પડયું છે. માત્ર થોડાક દીવાલોનો ભાગ બિંધો છે. પથ્થરોનો ઢગલો તેની આસપાસ વીખરાયેલો પડ્યો છે. આ મંદિરમાં પણ કેરણી કરેલી હશે એમ લાગે છે. અહીંના તળાવ અને વૈષ્ણવોએ બંધાવેલા નવા મંદિરમાં આ પથ્થરોના છૂટે હાથે ઉપયોગ થયો છે.

નવા હારીજના બહારમાં એક નાનું ઘર દેરાસર જેવું મંદિર છે. મૂ. ના. શ્રોત્રપભદેવ ભગવાનની આરાસમૂર્તિ માત્ર એક છે. તેની પાસે ઉપાશ્રય અને ધર્મશાળા-બંધાને એક કંપાઈમાં વાળી લીધાં છે.

વળી, પ્રાચીન પરિકરની ગાદીઓ અને પરિકરનો ઉપરનો ભાગ-એમ ત્રણ વસ્તુઓ આ મંદિરમાં છે તે અહીંથી ઉત્તર દિશામાં આવેલા મંકા ગામના ખેતરમાંથી સં. ૧૯૮૦ ની આસપાસમાં મળી આવી હતી. રાનપની કચેરીમાં આ ત્રણે વસ્તુઓ કેટલોક કાળ રહ્યા પછી આ ચીજો જૈનોની છે એવી ખાતરી થતાં હારીજના સંધને સોંપવામાં આવી હતી. તેમાંની એક ગાદી ઉપર સં. ૧૧૨૨નો લેખ છે. આવી જ એક બીજી ગાદી ઉપર આવો જ લેખ જમણપુરમાં રાખેલી ગાદીમાં પણ છે. એ લેખ 'જમણપુર' ના વજુનમાં (૪૪: ૪૭માં) આવ્યો છે.

હારીજ ગામની બહાર, ગામથી ૭૫-૮૦ માઈલ દૂર સુજંપુરના રસ્તાની જમણી બાજુમાં "કૈવલાધલી" નામે એક ટીંબા છે. તે ટીંબા ઉપર છ થાંભલા-મોટા પથ્થરો છે ને બીજી કેટલીયે ખડિત મૂર્તિઓ છે, તેમાંની કેટલીક મૂર્તિઓ ઉપર શિલાલેખો પણ છે. તેમાં જંનનાચાર્જની એક મૂર્તિ પણ છે, તેના ઉપર આ પ્રમાણે લેખેલો લેખ જોવાય છે.^૩

"સં ૧૧૩૧ વર્ષે...વદિ ર સોમ શ્રીસિદ્ધસુરીનાં મૂર્તિઃ ॥"

—સં ૧૧૩૧ના....વદિ ર ને સોમવારે શ્રીસિદ્ધસુરીની મૂર્તિ સ્થાપન કરવામાં આવી.

૧. "પતનસ્ય પ્રાચ્ય એન હાઇગ્રાટીય મનવસ્યો" પૃ ૧૪૬.
૨. એ ગ્રંથનું પૃ ૮૪, પંક્તિ: ૨૬.
૩. 'જૈનસાધના' કંપાઈ ૧૧૪-૧૧૫.

૨૫. સુન્ડપુર

(કોઠા નંબર : ૯૧૪-૯૧૫)

શ્રીજેશ્વરથી ઈશાન ખુલામાં ૬૧ માઈલ દૂર સુન્ડપુર નામે મોટું ગામ છે. સુન્ડરાજએ સં. ૧૩૦૧ માં આ ગામ વસાવ્યું છે. 'મોક્ષમહોબાગ્યકાવ્ય'થી જણાય છે કે, શ્રીજિનનગરના શૂંટ નામના ગ્રેષ્ઠીએ ધાતુની અસંખ્ય મોતીશીમાં બિળા બરાબાં અને શ્રીસોમસુંદરસુરિના હાથે (પંદરમા સૈકામાં) તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી. આમાં ઉલ્લેખાયેલું શ્રીજિનનગર એ જ સુન્ડપુર હશે ? સુન્ડપુર હોય તો પંદરમા સૈકામાં અહીં મંદિરો હોવાનું મानी શકાય.

સં. ૧૬૪૩ માં રચાયેલી 'પાટણ ચૈત્યપરિપાટી'માં અહીં ત્રણ મંદિરો હોવાનું જણાવ્યું છે. સં. ૧૬૬૬ સુધી ભેટીંગા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું અહીં દેવળ હતું. આજે અહીં બે મંદિરો છે. ત્રીજું મંદિર કયારે નાશ પામ્યું છે સંભવે અહીં થયેલી એક સંભામયટના ઉલ્લેખ છે જેમાં આ મંદિર નાશ પામ્યું હોય.

અહીં એક વિશાળ કિલ્લો હતો, પરંતુ ભૈરવગણેભના રાજકાળમાં એટલે સં. ૧૭૧૫ થી ૧૭૬૪ વચ્ચેના કોઈ વર્ષમાં તેની આસપાસી અમદાવાદના સુબાએ આ કસબાના કાંકોર સરદાર હરજીસિંહને તાબે કરવા સુન્ડપુર ઉપર ફોજ મોકલી એ કિલ્લો તોડી પાડ્યો હતો. હમીરચિંહ પણ આ લડાઈમાં ખપી ગયા હતા. એ સમયમાં જ શ્રીજેશ્વરના મંદિરને પણ તોડી પાડવામાં આવ્યું હતું.

અહીંનાં બે મંદિરો પૈકી એકમાં મૂળ નાં શ્રીશ્યાંતિનાથ અને પાર્શ્વનાથ તેમજ બીજામાં શ્રીગેડીપાર્શ્વનાથ ભગવાન છે. એક મંદિર શિખરબંધી, મોટું બે મંજલાનું છે. બંનેનાં છબ્બાંદાર હાલમાં જ થયો છે.

અહીં આવકોનાં ધર ૨૨ છે. એક ઉપાશ્રય અને એક ધર્મશાળા પણ છે.

૨૬. પંચાસર

(કોઠા નંબર : ૯૧૯)

રાધનપુર રાજ્યમાં પંચાસર નામનું ગામ છે. એના સીમાડાને વીંધતી રૂપેણ નદી આડી પડી છે. એક વખત એનાં બંધાં અતલ પાણી ગામને ઘેરી વળ્યાં હતાં ને પ્રાચીન પંચાસરને ધોઈ નાખ્યું હતું. આવજનું પંચાસર નવેસર વસ્યું છે.

ગામમાં એક નવું જિનમંદિર છે. તેમાં મૂળ નાં શ્રીમહાવીરસ્વામી ભ. છે. ત્રણ ગભારા માથે ત્રણ ધૂમટો, રંગમંડપ અને ચૌકીના બે ધૂમટો મળીને પાંચ ધૂમટોવાળું વિશાળ ને બલ્ક મંદિર છે. આમાં સ્થામ આરસની મનોહર કાઉસ-ગિયા મૂર્તિ દર્શનીય છે. આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૬૬૨ ના આવજ સુદ ૧ ને રાજ થઈ છે.

ગામના ગાંધામાં જૂનું પડી ગયેલું એક દેરાસર છે. બે કે ગભારો, મંડપ, ત્રણ શિખરો વગેરે ભાગ હજી સુધી કાયમ છે. ખાલી રહેવાથી થોડો ભાગ પડી ગયો છે ને બાકીના ભાગ છૂલું થયો છે. આ મંદિરની મૂર્તિઓ લાવીને નવા મંદિરમાં પથરાવવામાં આવી છે.

જૂનું પંચાસર આ તરફ વસેલું હશે એમ એ જમીનમાં છવાયેલા અવશેષોથી લાગી શકાય છે. આત્મસમર્પણ કરનારા કેટલાક વીર માનવોએના પાળિખાએ પાદરમાં બેઠા છે. પ્રતાપી જયશિખરીની દેરી એની વોરતાનાં ગીત સંભળાવી રહી છે. જૂના સિકાએ પણ અહીંથી જડી આવે છે. તળાવ તરફના થોડા ડીંગાએ કોઈક પ્રાચીન અવશેષોના શોધકની રાહ ભેઈ રહ્યા છે.

પાટણના સંસ્થાપક જનરાજ ચાવડાના પિતા જયશિખરીની રાજધાનીનું આ નગર હતું. જનરાજનું બાલ્યજીવન અહીં વાંચ્યું હતું. શ્રીશ્રીલગ્નસુરિ અને તેમના શિષ્ય શ્રીદેવચંદ્રસુરિએ તેને અહીં આશરો આપ્યો હતો એ ઉપકારની યાદમાં જનરાજે અહીં પંચાસર પાર્શ્વનાથનું મંદિર બંધાવ્યું હતું. અહીંના મૂળ ના. ની મૂર્તિ પાટણના પંચાસરા પાર્શ્વનાથ મંદિરમાં

લાવવામાં આવી છે, જે પંચાસરની ઐતિહાસિક સ્મૃતિઓ પાટણમાં તાણ કરાવે છે. ચોદમા સૈકામાં થયેલા શ્રીજય-શેખરસૂરિ 'પાર્શ્વનાથ સ્તવન'માં કહે છે:—

“ભુ શ્વાપિ પંચાસરઃ આસ પૂરપ્ત”

શ્રીસુમતિસૂરિએ સં. ૧૫૪૮માં શ્રીશ્રીભવિમલસૂરિને અહીં આચાર્યપદવી આપી હતી. શ્રીવિજયસેનસૂરિએ પંચાસરના મંદિરને છણેદાર કરાવ્યો હતો અને વિ. સં. ૧૮૯૧માં જ્ઞેસલમેરથી ખાકણ ગામના ગુમાસ્તદ બહાદુરમહલ વગેરે પાંચ પુત્રોએ શત્રુજયગિરિના સંઘ કાઢ્યો હતો ત્યારે બીજા ત્રીણે સાથે તેમણે પંચાસરની યાત્રા પણ કરી હતી.^૧

ઐરવાડા:

આ પંચાસર ગામથી પૂર્વ દિશામાં ૪ માઇલ દૂર ઐરવાડા નામનું ગામ છે. ત્યાં પંદરેક વર્ષો પૂર્વે મકાનનો પાયો ખોદતાં જમીનમાંથી માટી સપરિકર પ્રાચીન પંચતીર્થી મૂર્તિ મળી આવી છે. તેના ઉપર સં. ૧૧૦૭ના શિલાલેખ કોતરાયેલા છે. આ લેખ પરથી જણાય છે કે આ મૂર્તિ ઐરવાડા ગામના દેરાસરમાં જ મૂળનાથક તરીકે પહેલાં બિરાજમાન હતી. મુસલમાની રાજકાળમાં લોકાર્પના બંધને લીધે, આ મૂર્તિને જમીનમાં બંડારી દીધી હશે. આ મૂર્તિને જમીનમાંથી કાઢતાં ગામડાના લોકોદ્વારા ગરુદનથી ખંડિત થયેલી છે પણ કાઉસગિયા તથા પરિકર સામુત છે. આ મૂર્તિ અહીંના ઠાકર મંદિરમાંની એક ઐરવાડીમાં ગામના લોકોએ રાખી છે, અહીં શ્રાવણનું ઘર એકે નથી.

૨૭. ચાણુરમા

(કાઠા નંબર: ૬૨૪)

ચાણુરમા કેટલું પ્રાચીન હશે તે કહી ન શકાય. જેન અંશેમાંથી ચોદમા સૈકાના ઉલ્લેખો તો મળે જ છે અને એ સમયમાં ભટેવા પાર્શ્વનાથ ચૈત્ય બંધાયું હશે, જેનું બીજું પ્રમાણ પણ સાંપડે છે. “વીશા શ્રીમાલી શાંતિના એક પ્રાચીન કુલની વંશાવલી”માં જણાવ્યું છે કે—

“પૂર્વે વર્ષમાન માઠું ત્રયતા ઉત્તલી ચાહણસામિ વાલ્લવ્ય: સાસગમાંદી નવ શ્રીમદેવા શ્રીપાંચનાથચૈત્યં કરાપિતં સં ૧૩૨૫ વર્ષે અંબલગંછે શ્રીઅંજિતસિંહસૂરીનામુપદેશેન પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥”^૨

અર્થાત—વર્ષમાનના ભાઈ જયતાએ (નરેલી ગામમાંથી) ઉચાળે બરીને પોતાના સાસરાના ગામ ચાણુરમામાં વાસ કર્યો, ત્યાં તેણે શ્રીભટેવા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું અને અંબલગંછથી શ્રીઅંજિતસિંહસૂરિના ઉપદેશથી તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

પરંતુ ‘ભટેવા પાર્શ્વનાથ’ નામ કેમ પડ્યું એ સંબંધી આમાંથી ખુલાસો મળતો નથી. એ વિશે સં ૧૭૭૦માં શ્રીભાવરત્નસૂરિએ રચેલા ‘ભટેવા પાર્શ્વનાથ ઉત્પત્તિસ્તવન’માં આ મંદિર વિશેની આખ્યાયિકા સંકલિત છે અને કર્ના સ્વયં કહે કે, તે આખ્યાયિકા પણ પ્રાચીન સ્તવનમાંથી મેં ઉદ્ધારી છે. એ સ્તવનનો ઐતિહાસિક સાર એ છે કે—

ઈડર પાસે ભાટુઆર ગામમાં સુરચંદ નામે ગરીબ વણિક હતો, કોઈ પુણ્યનિમિત્તથી તેના ઘરમાંથી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા નીકળી આવી ત્યારથી તે સંપત્ત અને સુખી થયો. એ હંકીકત ઈડરના રાજાએ બંધી ને એ પ્રતિમાની માગણી કરી. સુરચંદ શેઠે એ પ્રતિમા ન આપતાં ગામના ગાંદેરે જમીનમાં બંડારી દીધી. રાજાએ તેનું ઘર લૂંટી લીધું.

૧. ‘પદાવલી સમુચ્ચય’ પૃ ૮૧, ૮૨,
૨. ‘જેન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ’ પૃ ૧૭૩.
૩. “જેનાચાર્ય શ્રીઆત્માનંદ શતાબ્દી સમારક મંચ:” પૃ ૨૦૭.
૪. “જેનસ્તવપ્રકાશ” વર્ષ: ૮, અંક: ૨, પૃ ૪૪-૪૭.

“સંક્રાવતી (ચાલુક્ય)માં વસતા રવિચંદ નામના શાવકને એ પ્રતિમાની ભાળ મળતાં તે લઈ આવ્યો અને તેણે ચાલુક્યમાં એક મંદિર બંધાવી સં. ૧૫૩૫ની અખાત્રીએ એ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

આ બંને ઉદ્દેશો આપણી ઐતિહાસિક વિમતને પૂરક ગમે છે. ભાદ્રાબાર ગામમાંથી મળેલી પ્રતિમાના કારણે ‘જાટેવા’ નામ પડ્યું’ એવો યુક્તિસરો આપણને સ્તવનમાંથી મળી રહે છે.^૧ જ્યારે સં. ૧૩૩૫માં આ ગામમાં મંદિર બંધાવ્યું એવી વંશાવલીની હકીકત વિશ્વસનીય ઠરે છે. કેમકે તેના પ્રતિષ્ઠાપક સુરિવરનું આચાર્યપદનું વર્ષ સં. ૧૩૧૪ અને સ્વર્ગયાસનું વર્ષ સં. ૧૩૫૯ પટ્ટાવલીઓ નોંધે છે. આથી સ્તવનમાં આપેલું સં. ૧૫૩૫નું પ્રતિષ્ઠાનું વર્ષ કાંતો જીર્ણોદ્ધારનું હોય કે એ સ્તવન લખનાર લલિયાની ભૂલથી સં. ૧૩૩૫ ને બદલે ૧૫૩૫ લખાઈ ગયું હોય.

સ્તવનમાં આપેલો સુરચંદ શેઠ કે રવિચંદ શેઠ અને વંશાવલીમાં આપેલો વર્ધમાનના બાઈ જયતાનાં નામો વિશે બાણવાને બીજા પ્રમાણની જરૂર રહે છે. કેમકે આવાં સ્તવનોના વર્ણનોને બહુધા લોકકથાનો આધાર હોય છે.

બીજા હકીકતરૂપે એમ પણ માનવાને કારણ મળે છે કે, જાટેવા નામનું ગામ આરવાડમાં ખૂલી પાસે આવેલું છે. ત્યાંના વતનીઓ ઉચ્ચાણે બસીને આ તરફ આવ્યા ત્યારે આ મૂર્તિ સાથે લેતા આવ્યા અને ફેવા બંધાવી તેનું નામ ‘જાટેવા પાર્શ્વનાથ’ રાખ્યું હોય.

આ ગામમાં આજે જાટેવા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ભવ્ય મંદિર છે. તેનું દ્વાર ઉત્તર દિશામાં છે. તેમાં મૂં નાળની પ્રતિમા વેળીની બનાવેલી હોય એવી રંગરચના લાગે છે.

આથી પણ ખાતરી થાય છે કે આ મંદિર ઘણું પ્રાચીન છે. સં. ૧૮૭૨ નો તેનો જીર્ણોદ્ધાર થયો છે.

લગભગ ૨૦-૨૨ વર્ષ પહેલાં પાયા પોઠાતાં જમીનમાંથી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા નીકળી હતી ને તે મૂર્તિ મારે નાનું મંદિર બનાવી પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે.

ઐતિહાસિકપરબંધરિત્તે સં. ૧૬૪૮માં રચેલી ‘ખાટલુચૈત્યપરિપાટી’માં અહીંના મંદિર અને મૂર્તિસંખ્યાને ઉલ્લેખતાં કહ્યું છે:

“આલુસમર્થ તે પૂજ્ય તુ, જાહેતુ શ્રીપાસ રે; ચક્રેત્રોસ પદિમા નિરખતાં તુ, પૂગી મનની આસરે.” ૧૯૪

આ સિવાય અદારમા સેકાના ઉપા. શ્રીમેધવિજયજી ‘તીર્થમાળા’માં નોંધે છે કે—

“આલુસમે ધન એ, જાટેવઉ ભગવંત.”^૨

આ મંદિરની જોડે જ પશ્ચિમ તરફ વિશાળ ઉપાશ્રય છે. જૈનોની વસ્તી સારા પ્રમાણમાં છે.

૨૮. રૂપપર

(કેહા નંબર : ૯૨૮)

રૂપપર ગામ પ્રાચીન હોય એમ ગામ બહાર જિલ્લા પ્રાચીન પાળિયાઓ અને અહીંના તળાવની બાંધણી ઉપરથી જણાય છે. તળાવના ચારે દિશાના પ્રવેશદાર, તેના ઉપરની મેઠકો-ચોકીઓ અને ગરનાળાં પ્રાચીન શાસ્ત્રીય પદ્ધતિએ બંધાયેલાં છે. કહેવાય છે કે આ તળાવ મૂર્જનરેશ સિદ્ધરાજ જયસિંહે બંધાવ્યું હતું.

૧. “પ્રમદ પ્રભાવી પાર્શ્વનાથ”માં આપેલી વિગત પ્રમાણે-ભગતિયા પાર્શ્વનાથમાંથી જાટેવા પાર્શ્વનાથ નામ પ્રચલિત થયું એ જગ્યા નિરાધાર ઠરે છે.

૨. “પ્રાચીન તીર્થમાળા સંગ્રહ” પૃ. ૧૩૫.

જોનોની દૃષ્ટિએ આ ગામની મહત્તા શ્રીલલિતપ્રજ્ઞસરિએ સં. ૧૯૪૮માં રચેલી 'પાટણ ચૈત્યપરિપાટી'માંથી સાંપડે છે. અહીંના જૈન મંદિરોનું વર્ણન તેઓ આ રીતે કરે છે:

“ રૂપરિ રંગં આવી તુ, પાસ (૧) ચેત્યા મન રંગમ રે.

૧૮૭.

હિંતારિ જિજ્ઞંસ પૂજ્યા તુ, ભમતીહ જિન ચઉવીસં; બીજઈ હેહરઈ રૂપઅજિન(૨)તુ, બઈ પડિમા નામઈ રીસ રે. ૧૮૮.

મહિતા ફંગરિ ધરિ ભજઈ તુ, અજિન જિજ્ઞંસરંદેવ (૩) તુ; બસાઈ જિજ્ઞંસ અસચીધ તુ, સેઈ યોભા ઘરિ (૪) હેવ રે. ૧૮૯.

ચુવીસ જિજ્ઞંસ નિરખીઆ તુ, સેઈ ગણસજ ઘરિ(૫) આવઈ રે; ત્રણસાઈ જિનવર તિહાં અજઈ, સેઈ વરતા ઘરિ

(૬) બાવઈ રે. ૧૯૦

શાંતિ જિજ્ઞંસર પૂજઈ તુ, હંચાર જિનવર સાર રે; સેઈ જયૂ રહસસરંધ (૭) તુ; ચુવીસ જિન ઉઠાર રે. ૧૯૧.

ગુહરા સાંઠા હેહરાસરિ (૮) તુ, પાસ જિજ્ઞંસર રેવ રે; ઉજ્જ્યાલીસઈ જિનવરા તુ, ગીતમ કીજઈ સેવ રે, ૧૯૨.

રંગા ટોઠારી ઘરિ બજઈ તુ, સોલમ જિજ્ઞંસરવામી રે; (૯) ચોઠ જિનવર તિહાં બાવીઆ તુ, સેઈ કંઅરણ

ઘરિ પામી રે. ૧૯૩.

વિશ્વેસેન કુલઆંહુપ દિનકર તુ, (૧૦)ચોઠ પડિમા તિહાં બાવી રે; અનંત ગુણ છબ જિનજીના તુ, વધણે અમૃત આવી રે.” ૧૯૪.

આ ચૈત્યપરિપાટીમાં ૧૦ જિનમંદિરો અને તેમાંની કુલ ૩૬૭ પ્રતિમાઓની નોંધ આપી છે. આમાં કેટલાંક તો ઘર દેરાસરો અને કેટલાંક શિખરખંભી હશે. તેના બંધાવનાર જૈન શ્રેષ્ઠીઓનાં નામો પણ આમાં નિર્દેશ્યાં છે. આ ઉપરાંત જણાય છે કે સત્તરમા સૈકા સુધી આ મંદિરો હતાં અને અહીં ધનાઢ્ય જૈન શ્રેષ્ઠીઓની બહેની વસ્તી હતી. એ પછી ક્યારે ને શા કારણે આ મંદિરો ધ્વસ્ત થયાં અને આવકે અહીંથી ઉઠ્યાળો બરી ગયા એનું કારણ શોધવાનું જ રહે છે. અહીંના કેટલાંયે કુટુંબો આજુસમામાં આવીને રહ્યાં છે. અહીંના ટેકરાઓ અને જમીનનું ખેતકામ કરવામાં આવે તો અવશ્ય પ્રાચીન સામગ્રી મળી આવે; એમાં શંકા નથી.

આને અહીં એક માત્ર શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું ચોવીસ હેવકુલિકાઓથી શોભતું શિખરખંભી સુંદર મંદિર છે પણ કમનસીબે આ ગામમાં તેની સંભાળ લેનારો એક જૈન વસતો નથી. આ મંદિર ક્યારે બંધાયું હશે એ બાબતે પણ કશું સાધન નથી. મૂળનાથકની મૂર્તિ પરિકરખંધ છે. એનું શિલ્પવિધાન અનુપમ છે. પરિકર નીચે વચ્ચે પ્રાસાદદેવી છે, તેની બંને બાજુએ કાંથી અને બંને બાજુએ વાઘની રચના છે. દેવીની નીચે ધર્મચક્ર અને તેની બંને બાજુએ હરણો આડેખ્યાં છે. આ મૂર્તિ ઉપરાંત પબાસજીમાં સં. ૧૧૨૧નો લેખ આ પ્રમાણે છે:

“ ૧. સંવત ૧૧૨૧ શ્રીમાલધર્મકટકુલે ચાગપદીય-સંતતો....જંવક....ક: મંકે। ન પ્રિ:....નામ। ચૈગટચાનામામૃત તપલી શુભવતી તવાકારિ। ધર્માય ચિન્મસંતત સહદેહ(વ)મસંગદિવાધર્મ (I) દયુ.....”

આ લેખ બરાબર વચ્ચે નથી તેમાં આપેલો ‘અકા’ નગરનો? ઉલ્લેખ તેની પ્રાચીનતાનો પુરાવો આપે છે.

આ પરિકરમાં સ્થાપેલા મૂળનાથ શ્રીનેમિનાથ ભગવાન આ પરિકરના નથી એવું મૂળ નાં ની ગાદી નોંધે સં. ૧૫૩૭ના લેખ ઉપરથી પુરવાર થાય છે. છજોંઠાર વખતે એ પ્રાચીન મૂર્તિને બદલીને શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની આ મૂર્તિને પ્રતિષ્ઠિત કરી હશે

૧. હારીજ્યા ઉત્તર દિશામાં ૫ માર્ગલ દૂર આજે ‘આકા’ નામે ઓળખાતું નાણું ગામ મોજુલ છે, અંશિવારથી-પારથી સડોમાં આ ‘અકા’ મોટી નગરી હતી. ૫-૧ દેરાસરો વગેરે હતું. આરકોની ધણી વસ્તી હોયો ભેખડિ. સં. ૧૯૩૫માં અહીંના એક ખેતરમાંથી ૭૫ મૂર્તિઓના પરિકરો નીકળ્યાં હતાં, તે બધાય જમણપુર, હારીજ વગેરે આસપાસના ગામોના શ્રીસંધને આપી દેવામાં આવ્યાં હતાં, અકા ગામની વિશેષ દહોક્ત બાબતવાળાઓએ “ જૈન ” પત્રના તા. ૧૫-૪-૧૯૩૨ના અંકમાં પ્રગટ થયેલ મુનિરાજ શ્રીજયંતિવિજયજી મહારાજને લખેલો ‘ અકાનગરી અને તેના લેખો ’ સીધુંક લેખ બેઠો.

ભક્તીમાં યોગીશ જનની પ્રતિભાઓ છે. દરેક મૂર્તિઓમાં બને કેાણી નીચે ટેકા અને આસનમાં ફૂલવેલકેરેલી છે. કેટલીક મૂર્તિઓમાં નાસિકા, હાથ કે પગની આંગળી ખરિટ થયેલી છે. તેમાંની કેટલીક મૂર્તિઓમાં પ્રતિષ્ઠાપક શ્રીરત્નસિંહસૂરિ (પંદરમી શતાબ્દી) અને શ્રીશાંતિસૂરિ વગેરેનાં નામો વંચાય છે.

મંદિરની પાછળના બગીચામાંથી મંદિર બાંધાવવા વિશેનો સં. ૧૭૭૫નો એક શિલાલેખ મળે છે. તેમાં જણાવ્યું છે કે, ૧૭૭૪ ને સોમવારે મંદિર કરાવવા માંડ્યું ને સમયે આજિતસિંહ રાજા હતો અને પાટણનો સંઘપતિ રતનસિંહ હતો. એ સંઘપતિ રતનસિંહે આ મંદિર ગંધાવ્યું (અર્પણ કરાવ્યો).

આ આજિતસિંહ રાજા કૃષ્ણપરનો ઠાકોર હતો કે પાટણનો સૂણે હતો એ જાણવાનું રહે છે પણ આ મંદિરનો અર્પણકાર કરાવનાર સંઘવી રતનસિંહ હતા એમ લેખ પરથી સાબિત થાય છે.

૨૯. પાટણ

(ક્રમાં નંબર : ૯૨૯-૧૦૩૪)

પાટણનો સ્થાનિક ઇતિહાસ ગુજરાતના રાજકીય અને ધાર્મિક ઇતિહાસમાં એવો વચ્ચાર્પ ગયો છે કે એને તારવવો સુરકેલ થઈ પડે. પાટણની રાજકીય સંકેદપસિદ્ધિમાં જ તેની ધાર્મિક અને સામાજિક ઇતિહાસોનું મહત્ત્વ ઉપસી આવે છે. જલભી અને જિન્નભાળના પાવન પછી તેનો સંસ્કારવારસો સાચવી શકે એવી સમર્થ ભૂમિની શોધ કરનાર આયલાવશના પરાક્રમી રાજા જનરાજની કૃષ્ટિ એક ભૂમિ ઉપર પડી. સરસ્વતીનાં નિર્મળાં નીર એ ભૂમિને પાવન બનાવી રહ્યાં હતાં. નગર-નિર્માણમાં શુભ ચક્રનો પણ એને પ્રેરણા આપી રહ્યાં હતાં.

વિદ્વાનોમાં જેનું ઐતિહાસિક મૂલ્ય સ્વીકારાયું છે એવા જૈન પ્રખ્યાત સુજળ: અણહિલ નામના ભરવાટે બતાવેલા છાપખારામ નામના સ્થળે જૈન ગ્રેહી આંધાની સલાહથી નાગેન્દ્રચંદ્રના જૈનાચાર્ય શ્રીશીલગુણસૂરિએ વિ. સં. ૮૦૨ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને સોમવારે જૈનમંત્રોથી એક નગરની સ્થાપના કરી, જેનું નામ ‘ અણહિલપુર પાટણ ’ રાખવામાં આવ્યું. ગુજરાતનો પાટનગરી બનવાનું ઓભાગ્ય એને શિર લખાયું હતું. સં. ૮૨૧ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને સોમવારે શ્રીદેવી આધિકાએ કરેલા રાજતિલક પૂર્વે જનરાજ ગુજરાતની ગાદીએ બેઠો હતો.

જૈનાચાર્યના હાથે શુભ થકીએ થયેલી આ નગરસ્થાપના અને શ્રીદેવી આધિકાએ કરેલા આ રાજતિલકમાં ગુજરાતના રાજકીય અને ધાર્મિક ઇતિહાસના સુવર્ણયુગનાં બીજા રોપાયાં છે. અને ચૈત્રકુપ કુમારપાલના સમય સુધી એ કીર્તિવેલનાં વિકાસ છેલ્લી ટોચે પહોંચી ચૂક્યો છે. એનો ઇતિહાસ તેના જિજ્ઞાસુને સાવ અબરણો નથી. અહીં એની લાંબી કથામાં ઉતરવાનું થે નથી.

દેકમાં ગુજરાતના મહાકવિ નાનાલાલનું વંથલો જૈન પરિવ્રજ પ્રતિજ્ઞાસવ પ્રસંગનું વક્તવ્ય ટાંકવા જેવું છે: “ પંચાસરનું રાજ્ય જનરાજના હાથમાં હતું, તેને શીલગુણસૂરિનો આશ્રય ગ્રાપ્ય હતો. એ તેમ થયું ન હોત તો પાટણ તથા સોલંકી રાજ્ય હોત નહિ. એટલું જ નહિ પણ ગુજરાતના પાટનગર તરીકે સાત સેકા સુધી (પાટણ) રહ્યું ને જૈનોને જ આભારી છે. કેમકે પાટણમાં રહી જૈનોએ શું કયું એ માટે સાત સેકાના ઇતિહાસમાંથી ઘણું મળે છે.”

ખરું જોતાં ગુજરાતના આ મહારાજ્યની સ્થાપનામાં અને તેના ઉત્તરેતર વિકાસ કરવામાં રાજવીઓની સાથે જૈનાચાર્યો, મંત્રીઓ અને ગ્રેહીઓનો ફોળો મહત્ત્વનો છે. જનરાજ આયલાથી લઈ સોલંકી અને તે પછી ઘાઘેલા સારંગદેવ સુધી (સં. ૮૦૨ થી સં. ૧૩૫૩) ના કાળમાં રાજકારભારીઓનું મંડળ ખાસ કરીને જૈનધર્મી હોઈ રાજવીઓ પણ જૈનધર્મની અસર તરે આવ્યા હતા. જૈનાચાર્યો અહિંસા, બચનત્યાગ અને મંદિરનિર્માણ દ્વારા પ્રબળબળના સંસ્કારો વડી રહ્યા હતા અને વિદ્વન્મય કૃતિઓથી જૈનજ ધરને સમૃદ્ધ બનાવી રહ્યા હતા. સમયે સમયે રાજવીઓને પોતાની વિદ્વત્તાથી પ્રતિભાધ કરી તેઓ પારી અસર નિપજાવતા હતા.

એ જ કારણ છે કે, જેનાચરોથી પ્રતિગ્રામ પાની વનરાજ, જીળરાજ, સિદ્ધરાજ અને કુમારપાલ જેવા સંસ્કરમિય નૃપતિઓએ પાટણમાં વનરાજવિહાર, જીળરાજવસદિકા, રાયવિહાર, ત્રિલુપનવિહાર, કુમારવિહાર જેવાં રાજનામાંકિત વિશાળ અને ભવ્ય જૈન પ્રાસાદો બંધાવ્યા હતા. એ સિવાય બીજાં જોવાં તે તે સમયમાં મોજુદ હતાં, જેમાં રચાયેલા અનેક ઐશીની પ્રશસ્તિઓમાં નોંધ છે : સં. ૧૦૭૩માં શ્રીપાર્શ્વનાથ ચૈત્ય, સં. ૧૧૩૬ (૧૧૪૧)માં દોહટ્ટી ચેઠની વસતિ, સં. ૧૧૪૬માં મહામાત્ય જુહાલની વસતિ, સં. ૧૧૬૫માં શ્રીવીર જિનમંદિર, સં. ૧૧૬૮માં સોલાકવસતિ, સં. ૧૨૮૦ શ્રીનેતિયંદ પોપધયાળા, સં. ૧૨૧૫માં શ્રીશાંતિનાથમંદિર, સં. ૧૨૪૧માં સિદ્ધપાલવસતિ વગેરે ચેત્યોમાં ઐશ રચાયા કે લખાયાની નોંધ મળે છે^૧ તે સુંદર, ભવ્ય મંદિરોના આજે પત્તો નથી. “વનરાજવિહાર” સં. ૧૩૦૧ સુધી નિષ્ક્રમના હતા. એ વાતની સાક્ષી પૂરતો લેખ “આસસરા પાર્શ્વનાથના મંદિરમાં ભિલેલી વનરાજની મૂર્તિ” પાસે ઠંઠા આસાની મૂર્તિ પર આ પ્રકારે છે :—

“સંવત્ ૧૨૦૧ વર્ષે વૈશાલ સુદિ ૯ શુક્રે પૂર્વમંડલિયાસ્તન્યમોદજ્ઞાતીયામૌઝા.....સુત શ્રે. જાહલ્લુગુણે શ્રે. રાજકુલિસુદુદ્ધવેન ઠં. આસાકેન સંસારાસાર.....યોપાર્જિતવિષેન અભિન્ન મહારાજાશ્રીવનરાજવિહારે નિજકર્તૃત્વલ્લી કિસ્તા..... વિસ્તારિતઃ । તથા ચ ઠં. આસાકસ્ય મૂર્તિવિંયં સુતઠં. અરિસિંહેન કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા.....સંબંધે ગણે પંચાસરાતિ(તી)ર્થે શ્રીશ્ચલ્લુગુણ્વૃંસંતાને શિષ્યશ્રી.....દેવચંદ્રત્તરિમિઃ ॥ મંગલં । મહાશ્રીઃ । શુભં મઘતુ ॥”

—આ લેખનો આપણી હકીકતને ઉપયોગી સાર એ છે કે, ઠં. આસાકે વનરાજવિહારમાં કરાવેલા ઉદ્ધાર કાર્યોની સ્મૃતિમાં તેના પુત્ર ઠં. અરિસિંહે પિતાની મૂર્તિ સં. ૧૩૦૧માં “પંચાસરા પાર્શ્વનાથતીર્થ”માં સ્થાપના કરી.

વનરાજના મંત્રી નિન્નયે (નીનાએ) પાટણમાં જીવજાદવપ્રાસાદ બંધાવ્યો હતો.^૨ આ મંત્રીના વંશજો ઉત્તરોત્તર મંત્રીપદનો વારસો ઠેક કુમારપાલ સુધી ભોગવતા હતા. નિન્નયના વંશમાં થયેલા જીહર, વીર, નેદ, વિમળ, ધ્રુવલ, આનંદ, પૃથ્વીપાલ વગેરે મંત્રીઓ હતા. એ સિવાય બીજા નામાંકિત મંત્રીઓમાં જાળ, ચંપક, સુબલ, ચાર્ત, સંભજન, ઉદયન, આહલક, આબક, આશુક, આલિગ, સોલાક, કપડિ, કુમારસિંહ, વાપુયન વગેરે અનેક જૈન મંત્રીઓએ અને શ્રીમંત જૈન શ્રેષ્ઠીઓએ ગુજરાતના મહારાજ્યને સમૃદ્ધ કરવામાં પાછી પાની કરી નહોતા. એમણે પાટણની જમિને જૈનપ્રાસાદોથી શબ્દગારવામાં મજૂર રાખી નહોતી. એ જ કારણ છે કે, જોની કીર્તિસુવાસ ભારતના પ્રત્યેક રાજ્ય સુધી એવી પથરી કે પાટણ ભારતનાં પ્રાચીન નગરોમાં બધી રીતે સર્વશ્રેષ્ઠ નગર તરીકે પંકાઈ જાયું.

સં. ૧૧૭૫માં શ્રીમાલમાં હુકમ પડ્યો ત્યારે અને તે પછીથી સં. ૧૨૦૦ લગભગ સુધીમાં શ્રીમાલનગરની ઘણી વસ્તી અહીં અને ગુજરાતના ગામોમાં આવી વસી ગઈ હતી. આજના શ્રીમાલો અને પોરવાડો એ જ નગરનાં સંતાનો છે.

બીજી રીતે પાટણમાં જૈનમંત્રીની પ્રમળતા જોાઈ નહોતી. જેનોમાં માન્ય લગભગ બધા ગર્જના આચાર્યો અને પ્રકાંડ વિદ્વાનો અહીં રહેતા હતા. તેમના ત્યાગ અને તપસ્વી જીવનની છાપ રાજ્યો અને લોકો ઉપર ધારી અસર નિપજાવતી. રાજ્યો અને લોકોનો કુળધર્મ ગમે તે હોય છતાં તેમને તેઓ શુદ્ધ તરીકે માનતા હતા. વનરાજ અને જીળરાજની મદક આડુંસરારે વીરગણિનો આચાર્યપદ મહોત્સવ જીજ્ઞાસ્યો હતો. તેમજ વરુણ્યમાં (વડસમાં)ના એક ક્ષેત્રનું દાન જૈન મંદિરને કરેલું તેનો પુરાવો એક તામ્રપત્ર આપી રહ્યો છે.^૩ દુર્લભરાજના સમય સુધી પાટણ ચૈત્યવાસી-ઓના ગદ્ ગદ્ સહ હતું, ત્યારે શ્રીજીવનેશ્વરસુરિ અને જીહ્વિકાગરસુરિ નામના સુવિદિત આચાર્યોની વિદ્વતાથી પ્રસન્ન થયેલા દુર્લભરાજે સુવિદિતો માટે પણ પાટણનાં દાર ખુલ્લાં ચુકાવ્યાં. જૈનમહેવના સમયમાં તેમના હંડનાયક વિમલ મંત્રીશ્વર

૨. આ કુમારવિહારની અદ્દજુલ રચના સંબંધે શ્રીહિમચંદ્રાચાર્યના મુખ્ય શિષ્ય શ્રીશમ્ભવદંધરિએ “કુમારવિહારસત્ક” નામનું સુંદર કાવ્ય રચ્યું છે. વળી, આ વિહારમાં શ્રીહિમચંદ્રસુરિના કિષ્ક દેવચંદ્રસુરિએ “ચંદ્રેશ્વરપ્રકરણ” નામનું પંચાંગી નાટક મૂળનાયક શ્રીપાર્શ્વનાથની બાણ્યને રહેલા શ્રીજીવનેશ્વરસુરિ સમક્ષ વસંતોત્સવ પર કુમારપાલની પરિવ્રજા ચિત્રસંતોષ માટે રચ્યું હતું અને ત્યાં અભ્યાસ્ય પણ હશે, એવી માહિતી તેમણે સાંપડે છે.

૩. જુઓ : પીટસંનના રીપોર્ટો, પત્રનસ્ય જૈન ભાષાસાહિત્યમંચથી વગેરેની પ્રશસ્તિઓ.

૪. એ વિવચનપ્રાદ જગજીવસુરે જગજીવસિદ્ધીજી । રિજાહારવચ્ચે રિજાજિવજી સેવ કરવિંચ ॥૧॥

—શ્રીહિમચંદ્રસુરિમિત-અભિલનાથચરિત-પ્રકરિત, સ્તોક : ૯

૫. “ભારતીય વિદ્યા” વર્ષ : ૧, અંક : ૧.

વિશે રાજાના મનમાં કંઈક વિપરીત ભાવ ઉત્પન્ન થતાં પોતાનું સ્વમાન બળવવા તે ક્ષાણ પાસેની શ્વદ્રાવતી નગરી તરફ ચાલ્યો ગયો. પ્રતાપી બિમલના આજવાના સમાચાર મળતાં જ શ્વદ્રાવતીના પરમાર રાજા ધંધુક તેના બચથી પોતાની રાજધાની છોડી ચિતોડના કિલ્લામાં મહાલવાના ભોજરાજના આશ્રયે નાસી ગયો. બિમલે એ રાજ્યની લગામ હાથ કરી અને ત્યાંના રાજા જેવો અધિકાર મેળવ્યો. એ સમયે પાટણની પ્રજાના આ માન્યપુરૂષના પગલે કેટલાયે એડીઓ કુટુંબ સાથે શ્વદ્રાવતીમાં નિવાસ કરવા ચાલ્યા ગયા. પાછળથી પોતાની ભૂલનો પરતાવો કરતા ભીમદેવે બિમળ સાથે સમાધાન કર્યું અને તેની સાથે ત્રેત્રીસબંધ ચાલુ રાખ્યો; એટલું જ નહિ તેને સ્વતંત્ર રાજા તરીકે સન્માન્યો હતા. બિમલે આગુ ઉપર ખીણખીણ કાંસણીબાઈ કળામય ‘વિમલવસંહી’ નામના મંદિરને બંધાવી સુજરાતની કળાસમૃદ્ધિનો અલોક નખેલો સં. ૧૦૮૮માં જીવો કર્યો.

કર્ણદેવ અને જયસિંહ મહારાજાએ ટાકીવો ગામના મંદિરને એકેક સેત્રતું હાન આપેલું તેનાં બે તાસપત્રે મળી આવ્યાં છે, જે અમે ગાંભૂ ગામના વર્ણનમાં ટિપ્પણીમાં નોંધ્યાં છે.

સિદ્ધરાજના સમયમાં સ્વજનના નામના ઠંડાચકે સૈરાપૂત્રી ત્રણ વર્ષની ઉપજ ગિરનાર પરના શ્રીનેત્રિનાથ પ્રાસાદના સં. ૧૧૮૫માં કરાવેલાં છબ્બોદારમાં વાપરી નાખવાથી સિદ્ધરાજ રોપે બારાણે પછુ જ્યારે સિદ્ધરાજ ગિરનાર પર આવ્યો અને આતુ રમણથી મંદિર ‘કર્ણવિહાર’ એવા પોતાના પિતાના નામથી અંકિત થયેલું તેણે ત્યારે પ્રસન્ન થયેલા રાજ્યની એ તમામ ખર્ચ રાજબળને નોંધવાવાનો આદેશ કર્યો. એ કે સ્વજનને પહેલેથી જ ભાગમસ્થલીના એક જૈન એડી પાસેથી છબ્બોદારના ખર્ચનો ભાજ સાથે પ્રબંધ કરી રાખ્યો હતો. સિદ્ધરાજની સભામાં દિગંબરાચાર્ય કુચુદચંદ્ર સાથે શ્રીદેવસૂરિએ વાક કરી જય મેળવવાથી સિદ્ધરાજે તેમને ‘વાડી’ ગિરદહથી નવાભ્યા હતા. શ્રીદેવસૂરિ સાથે તો સિદ્ધરાજના પરમ ઉપાસ્ય ગુરુ બની ચૂક્યા હતા; એટલું જ નહિ તેઓ એક રાજગુરુ તરીકે ખ્યાતિ પામ્યા હતા. કુમારપાલે પોતાનો કુળધર્મ છોડી શ્રીદેવસૂરિ પાસે સં. ૧૨૧૬માં આવકનાં બાર મત અંગીકાર કર્યાં તેથી તે પરમાર્હત બની ચૂક્યો હતો તેણે ભુદે સ્થળે નાનાં મોટાં કુલે ૧૪૦૦ જિનમંદિરે બંધાવ્યાં હતાં. આ સમય સુધીમાં જૈનધર્મ પોતાની સોળે કળાએ ખીલી જીર્યો હતો.

કુમારપાલ પછી અજયપાલનાં ત્રણ વર્ષો જૈનધર્મ માટે કટોકટીનાં હતાં. રાજ્યની અવનતિનાં ખીજ એ સમયે શેષામાં. અજયપાલે પોતાની અદ્વૈતદર્શિતાથી જૈનો સાથે પ્રત્યાધાતી વણલુ હાળખું. જૈનો રાજકર્મમાંથી નિવૃત્ત થવા લાગ્યા. તેણે કેપર્કિ જેવા જૈન મંત્રીનો નાશ કરાવ્યો. શ્રીદેવસૂરિના પટ્ટશિખ શ્રીરામસૂરિને કનકગત કરી તેમનાં નેત્રો કદાવી મંગાવ્યાં, આથી સ્વતંત્ર પ્રકૃતિનો એ સૂરિવરને આતમધાત કરવા પડ્યો. કેટલાયે જૈન મંદિરને એણે ધરાશાયી કરી નાખ્યાં. આવા ભુમ્હી રાજાનું તેના એક નોકરના હાથે જ પૂન થયું.

એ પછી બીજા ભીમદેવના (સં. ૧૨૩૪ થી સં. ૧૨૬૮) સમયમાં વસ્તુપાલ-તેજપાલ નામની બંધુએલડીએ સુજરાતના કમમગતા સિંહાસનને સ્થિર કરી પ્રતાપી યથા પ્રાપ્ત કર્યો. એ જ કારણ છે કે, તેઓ એ સમયમાં ચક્રવર્તી કરતાંયે વધુ ચક્રવર્તી લેખાયા છે. તેમણે અનેક સ્થળે અને પાટણમાં પણ કેટલાંયે મંદિરો બંધાવો, છબ્બોદાર કરી સુજરાતની સ્થાપત્યકળાને વધુ લાક્ષણિક બનાવવામાં વિશિષ્ટ કાળો આપ્યો છે.

રાજાઓ અને મંત્રીઓની માફક જૈન શ્રીમંતોએ મહાદેવે મહાદેવે અને પોતાની અદ્વાલિકાઓમાં પણ જૈન મંદિરો કરાવ્યાં હતાં.

શ્રી. સોમપ્રભાસૂરિએ સં. ૧૨૪૧માં (કુમારપાલના મરણ સં. ૧૨૨૬ પછી બારમા વર્ષે) સિદ્ધપાલની વસતિમાં રહીને “ કુમારપાલ પ્રતિગોષ્ઠ ” રચ્યો, તેમાંની હકીકત સૂચન: જ્યારે દેવસૂરિએ પાટણમાં પ્રવેશ કર્યો ત્યારે ૧૮૦૦ કોટિશ્વ શેડિયાઓ એ પ્રવેશમહોત્સવમાં એકઠા થયા હતા. તેમની પાંચ-સાત માળની હવેલીઓ ઉપર જેટલા લાખ દ્રવ્ય તેની પાસે હોય તેટલા દીવા પ્રગટેલાં જોવાતા. આ ઉપરથી પાટણના જૈન શ્રીમંતોની સંખ્યા અને સમૃદ્ધિનો ખ્યાલ આવી બંધ છે. વળી, અમુકકિલપુરનો ચેરાવો બાર ગાઉનો હતો, ૮૪ ચોક અને ૮૪ બજારો હતા. સોનાદુધાના

૧. શ્રીદેવસૂરિના વિશેષ પરિચય માટે જુઓ : પં. લાક્ષ્મણદ ગાંધી સંપાદિત ‘ નવલિલાસ નાટક ’ની સંસ્કૃત પ્રત. વના. (વડોદરા-આખવાડ એડિટિંગ સિરીઝ).

શિક્ષા પાડવાની ટંકશાળો હતી. શરદા બગેરેનાં અલગ ઓટાં હતાં. દરેક નાતાના મહોલલા ભુલ ભુલ હતા. પાટલુ માનવ મહેરામણથી ભણે ઊભરાતું હતું.

ગુજરાતનું આરુ સ્વર્ગીય પાટલુનગર છેલ્લા રાજા કેલ્ડે બાચેલા (સં. ૧૩૫૩ થી ૧૩૫૬)ના સમયમાં નાગર મંત્રીઓની અદ્વરદશિતાથી અલ્લાઉદ્દીનના સેનાપતિ અલિક કાકુરના હાથે જમીનદોસ્ત થયું ને ગુજરાત પરાધીનતાની ભેડીમાં સહાગળ મારે જકડાયું. કેટલાંયે મંદિરો અને મકાનો ભૂમિયાથી ભન્યાં. ગુજરાતની લીલી વાડી આ પ્રયત્ન જંગવાતથી વેરાન ભની ગઈ. આ જંગવાતને બાણે વેગ આપતો હોય તેવો ભીષણ દુષ્કાળ સં. ૧૩૭૭માં અહીં પડ્યો, એવી હકીકત ‘ ખરતરગચ્છ ગુણવંદી ’માંથી મળે છે. સુસલમાન સુલતાનોએ સં. ૧૪૬૮માં અહીંથી રાજગાદી ખસેડી તે વર્ષમાં સ્થપાયેલા અમદાવાદમાં તેઓ લાભ્યા.

ઉપર્યુક્ત પ્રાચીન પાટલુ હાલના પાટલુની જગ્યાએ નહોતું, પણ તેની પશ્ચિમે હતું. એ જૂના પાટલુનાં માત્ર બે અવશેષો રહ્યાં છે. એક શણીવાવનો ખાટો અને બીજું ‘સહસ્રલિંગનું’ સ્થળ. આ સ્થળે ખોદકામ કરતાં કેટલાંયે મૂર્તિઓ અને મકાનોના પાયા મળી આવ્યા છે. કોતરેલ કવચિત્ અક્ષરોવાળા જૂના પાટલુના મકાનોના પથ્થરો હાલના પાટલુના મકાનોમાં ભણેલા પણ ભેળાય છે.

એક નોંધ સુજળ : નવું પાટલુ સં. ૧૪૨૫માં વચ્ચું છે, પરંતુ પં. કલ્યાણવિજયજીએ કરેલા સંશોધન સુજળ : “ આધુનિક પાટલુ સં. ૧૪૨૫માં નહિ પણ સં. ૧૩૭૦ આસપાસમાં વચેલ હોતું ભેઈએ, કારણ કે પાટલુજંગળના વખતથી પાટલુમાં બનતાં જૈન મંદિરો અને પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાઓ એકદમ બંધ પડે છે અને તે સં. ૧૩૭૬ના વર્ષમાં પછી થયું થતી દેખા દે છે પછીના વખતમાં એ પ્રવૃત્તિ દિવસે દિવસે વધતી જતી જણાય છે. સં. ૧૩૭૬ અને ૧૩૮૧ની સાલમાં ખરતરગચ્છ સંખાંધી વિધિવૈત્યમાં જિનકુશળમુરિના હાથે અનેક જિનજિભો અને આચાર્યમૂર્તિની પ્રતિષ્ઠાઓ થાય છે. આ શીશાંતિનાથ વિધિવૈત્ય આજે પણ ખરાકોટડીના પાઠામાં સુધરેલી દશામાં વિદ્યમાન છે. સં. ૧૪૧૭, ૧૪૨૦, અને ૧૪૨૨ના વર્ષમાં પણ પાટલુમાં પ્રતિષ્ઠાઓ સુચના લેણે સ્થાની મૂર્તિઓ ઉપરથી મળી આવે છે. તેથી આ વાત નિશ્ચિત થાય છે કે, પ્રાચીન પાટલુના જંગ પછી સં. ૧૩૭૬ના વર્ષ પહેલાંના કોઈ વર્ષમાં આધુનિક પાટલુ વસી ગયું હોતું ભેઈએ. ”

વિ. સં. ૧૩૭૧ માં શત્રુજયતીર્થના ઉદ્ધારક સંઘપતિ દેસલશાહના પુત્ર સમરાશાહ પાટલુમાં વસતા હતા. તેમણે એ વખતના અલ્લખમાન નામના સૂબાને પોતાની કુશળતાથી પ્રસન્ન કર્યા હતા. એથી પણ સમગ્રાય છે કે એ સમયે પાટલુ હમાત હતું. વસ્તુતઃ તથ્યલળ ક્રિશેજશાહના રાજકાળમાં પાટલુમાં શાંતિ સ્થપાઈ અને નવા પાટલુમાં જૈનોએ એવા વેગથી નવાં મંદિરો બંધાવવા માંડ્યાં. પ્રાચીન બહોજલાલીની ખ્યાતિને તાણ કરાવે એવું એ નગરનવસર બંધાઈ ચૂકયું. પાટલુના કેટલાક મહોલશાઓનાં નામ જૂના પાટલુના નામે ઉપરથી જ ઊતરી આવ્યાં છે. અહીંના કિલ્લો થયું કરાંને સં. ૧૭૬૨ માં બંધાયો હતો.

સં. ૧૬૪૮ માં શ્રીહરિવિજયે રચેલી ‘ પાટલુ-ચૈત્યપરિપાટી ’ની નોંધ ઉપરથી સમગ્રાય છે કે, આ સમયે અહીં મોટાં જૈનમંદિરો જેને તેઓ ‘ ચૈત્ય ’ કહે છે તેની સંખ્યા ૧૦૧ હતી અને નાનાં મંદિરો જેને ‘ દેહરાં ’ કહ્યાં છે તેની સંખ્યા ૬૬ હતી. ચૈત્યોની કુલ પ્રતિમાઓની સંખ્યા ૫૪૬૭ હતી અને દેહરાંની પ્રતિમાઓની કુલ સંખ્યા ૨૮૬૮ ની હતી. વળી, પાટલુના આ મંદિરોની કીમતી અને વિશિષ્ટ પ્રતિમાઓની નોંધ કરતાં જણાવે છે કે, વિક્રમ-પ્રવાલની ૧, સીપની ૨, અને રનોની ૩૮ પ્રતિમાઓ અહીં છે. ગોતમસ્વામીનાં બિંમ ૪ અને ચતુર્વિંશતિપટ્ટકો ૪ છે.

એ પછી સં. ૧૭૨૬ ના વર્ષમાં શ્રીહરિવિજયે રચેલી ‘ પાટલુ-ચૈત્યપરિપાટી ’ સુજળ : મોટા ૬૫ જિનપ્રાસાદ અને દેરાસર ૫૦૦ હોવાનું જણાય છે. અલભત, શ્રીહરિવિજયે કરેલો આ નોંધ વિશે તેઓ સ્વયં કહે છે કે આ સંખ્યા મેં શ્રવણે સુણી છે. અલભળ કે, જૈનમંદિરોની સંખ્યા ૧૮ માં ચેકાના આરંભમાં પૂળ વધી હતી. સં. ૧૬૬૭ માં અહીં કુલ નાનાં-મોટાં ૧૨૯ મંદિરો વિદ્યમાન હતાં. અહીં આવેલા કેકાઓ સુજળ નાનાં-મોટાં કુલ ૧૦૬ મંદિરો આજે હયાત છે.

આટલી હકીકત ઉપરથી પ્રાચીન પાટલુની સમૃદ્ધિ, નવા પાટલુનો વિકાસ અને આજસુધીમાં થયેલા ફાસનો

અંશજ મળી રહે છે. આ રીતે ઘણા આ પાટણમાં આજે પણ જેનોની સંખ્યા સારા પ્રમાણમાં છે. લગભગ ૨૦૦૦ થરની વસ્તી છે. ૧૦-૧૨ જેટલા પ્રાચીન જૈનભંડારથી આ નગર 'વિદ્યાતીર્થ' સંપૂર્ણ બની રહ્યું છે. પ્રાચીન ગ્રંથોના શોધકને આ તીર્થની ઉપાસના માટે અહીં આવવું પડે છે. કેટલીયે જૈનધર્મશાળા, ઉપાશ્રયો અને વિદ્યાલયો નવા પાટણની શોભા વધારી રહ્યાં.

૧. અહીં પંચાસરા પાર્શ્વનાથનું મંદિર પ્રાચીન છે. સં. ૧૨૧૬ ની એક ગ્રંથપ્રશસ્તિ અુજબ: કુમારપાલના મંત્રી પુશ્પવીપાલે પોતાની માતામહી પુષ્પાવતીના કથાઓ માટે વિશાળ મંડપની રચના અહીં કરી હતી. એટલે આ મંદિર એથીયે પ્રાચીન હોવાનું પ્રમાણિત થાય છે. કેટલાક વિદ્વાનોના કહેવા પ્રમાણે જનરાજે પંચાસરા ગામમાં બંધાવેલા મંદિરની મૂળનાથકની પ્રતિમા જૂના પાટણમાં લાવી સ્થાપન કરી હતી. જૂના પાટણના બાળ થતાં એ મૂર્તિ નવા પાટણમાં પધરાવવામાં આવી, તે જ આ પંચાસરા પાર્શ્વનાથની મૂળનાથક પ્રતિમા આજે બિરાજમાન છે. આ મંદિરમાં જનરાજ, સુરપાળ વગેરેની પ્રાચીન પ્રતિમાઓ ઓછાક છે.

એક આચાર્ય મૂર્તિ જે જનરાજ આવડાના ગુરુ દેવચંદ્રસૂરિની કહેવાય છે તેની નીચે આ પ્રકારે લેખ છે:

" શ્રીચોપકરંચંશોરવ્રવમારાજશ્રીજનરાજગુરુશ્રીનાગેશ્વરમાહે શ્રીશ્રીભુવણસુરિશિષ્યશ્રીદેવચંદ્રસૂરિણાં.... "

બીજી એક મૂર્તિ ઉપરના લેખ આવે છે:—

" સં. ૧૩૪૯ વર્ષે જૈન વરી ૬ રત્નો શ્રીમદ્દાગળાળે શ્રીઅરિહંતેશિદેવજગ્યાં શ્રીજગ્નુગમૂર્તિભિઃ સ્વકામિયુગદ્ભાતુઃ પંચિં રતનસ્ય મૂર્તિઃ કારિતા પ્રતિષ્ઠિતા ચ ક્ષુભે ભવતુ પંચ વગ્યા પંચ વીકા. "

સં. ૧૨૬૮ ના લેખવાળી પ્રાચીન ગુરુપ્રતિમા ઉપર આ પ્રકારે લેખ છે:—

" સં. ૧૨૯૮ વૈશાલ વરિ ૩ શનૌ શ્રાવક.... વ્હાકેન નિજગુરુશ્રીઅજિતસિંહમૂર્તિ.... મૂર્તિઃ કારિતા. "

આ બધી હકીકતો ઉપરથી પંચાસરા મંદિર પ્રાચીન છે. એ કે મંદિરનું સ્થાપત્ય ૧૬ મી સદીનું જણાય છે. પણ એ છોડીદારનું પરિણામ છે. હાલમાં આ મંદિરનો નવેસર છોડીદાર થઇ રહ્યો છે.

૨. ગવેરીવાડામાં વાડી પાર્શ્વનાથનું બબ્બેમંદિર આવેલું છે. આ મંદિરમાં ચંદ્રવાનું ચિત્ર તથા અટારીનું કોતરકામ દર્શનીય છે. આ મંદિરનું વિગતવાર વર્ણન " આકિંચોલોલકલ સર્વે ઓક્ષ નોર્ધન ગુજરાત "માં આવેલું છે, મંદિરમાં મૂળનાથકની સામેની બીંત ઉપર ૧૬ ૧/૨ ઇંચ પહોળી અને ૨૮ ઇંચ લાંબી આસનની એક તકલીમાં સં. ૧૬૫૨ નો બાવન લીંટોના લાંબા લેખ કોતરેલો છે. તેમાંથી ખરતરઅચ્છના આચાર્યો વિશે પુષ્કળ ઐતિહાસિક સામગ્રી મળે છે તે નોંધવા યોગ્ય છે, એ લેખ આ પ્રકારે છે:—

" ૧. સ્વરિત શ્રીગાદીપુરપાર્શ્વજિનસંજનૈલકારાય ॥ ભવનીંદ્રયઃ શ્રેયઃ । પતનસંસ્થઃ કરોતુ સદા ॥ શ્રીગાદીપુરપાર્શ્વનાથચૈત્ય-શ્રીજુલ્હરતરગુપ્તાવલીલિલનપૂર્વે પ્રશસ્તિર્જિલ્યતે ॥ અહં નવા ॥ પાતિસાહિશ્રીગજવ્જરાગ્ધ્યે શ્રીવિક્રમપ્રસન્નમાતીતસંવતે ૧૬૫૧ માર્ગશીર્ષસિતનવમીવિતે સોમવારે પૂર્વે મ(આ)પ્રપદનશ્ચરે કુમ્ભેલાયાં આદિ પ્રારમ્ભઃ ॥ શાસનાધીશ્રીમહાવીરસ્વામી(વિ)ષ્ટાવિષ્ણુભ-પરંપરા ઊત્તવિહારો(૬)યોગી શ્રી(જુ)યોતનમૂર્તિ ॥ તત્પદપ્રમાકરપ્રવરવિમલગુપ્તનાયકકારિતાર્વુરાજલક્ષ્મિપ્રતિષ્ઠાપકશ્રીસીમંધર-વામિશોધિસરિમન્નાથાકશ્રીવર્ધમાનમૂર્તિ ॥ તત્પદપ્રમાકરઅગ્નિહૃણપતનાધીશઠુર્લેખરાજસંસ્થાત્તવાસિપ શવિક્ષેપાશીત્થપિકદશશતસંસ્કરપ્રાસલ્લરતિરુદ્ધશ્રીજિનેશ્વરમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ શ્રીજિનચંદ્રમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ શાસનદેવગુપ્તેશ્વરકારિતતુદ્ધકુટપ્રમાથહેતુલ્લભપાર્શ્વનાથનાથનવાક્ષિપ્તયાત્રકાજકરણપ્રાસપ્રતિષ્ઠાશ્રીઅયયેશ્વરમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ ભેલરૂપદશકુલકપ્રેમણપ્રતિબોધિતવાગદ્દેશીયદશસેલ-શ્રાવકમુગિહિતકારિયાકારણપિણ્દવિશુદ્ધયાદિપ્રકરણપ્રરૂપણજિનશાસનપ્રમાવકશ્રીજિનવલ્લભમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ સ્વાશકિવશીકૃત-વતુઃ પશ્ચિમોગિનીચક્રદિપંચાસદોરસિંયુદેશીયપીરઅમ્બદશ્રાવકલિસિતત્ત્વળાંકસવાચનાવિમુતિયુગપ્રાપનપદ્મીસનચંકૃતવંચનદોષાપકશ્રીજિનલ્લ-મૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ શ્રીમાગ્નસવાલાદિપ્રધાનશ્રીમહતીયાણપ્રતિબોધકનરમણમંડિનમાલસલ્લશ્ચોજિનચંદ્રમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ મળદત્તિ-ત્રિ)નેમિષ્વરપરીક્ષિતપ્રબોધદ્યાદિમ્પ અરૂપવદ્વિષદાદ્યુપોષિતિવિષિપક્ષશ્રીજિનવતિમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ હાલકલ-ચિત્રાપુરપ્રતિષ્ઠિ-શ્રીશાસિતીર્થવિધિષ્વેયશ્રીજિનેશ્વરમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ શ્રીજિનમહોશ્વરમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ રાજચતુષ્ઠયપ્રતિબોધોદુરુદ્ધરાજગ્ધસંકાશોષિત-શ્રીજિનલ્લભમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ શ્રીધાનુજયસંદનસરતસપ્રતિષ્ઠાપકવિઘ્નાતાતિશયલશ્રીજિનલ્લભમૂર્તિ ॥ તત્પદ ૦ ॥ શ્રીજિનલ્લ-

સૂરિ ॥ તપદ૦ । શ્રીજિનલક્ષ્મિસૂરિ ॥ તપદ૦ । શ્રીજિનચન્દ્રસૂરિ ॥ તપદ૦ । દેવાંગનાવસરાસપ્રણેપોદિતસંયપતિપદાપુદ્ય.
 શ્રીજિનોદયસૂરિ ॥ તપદ૦ । મીજિનરાજસૂરિ ॥ તપદ૦ । સ્થાનસ્થાનસ્થાપિતસરજ્ઞાનભાગારશ્રીજિનચન્દ્રસૂરિ ॥ તપદ૦ ।
 શ્રીજિનમદ્રસૂરિ ॥ તપદ૦ । પશ્ચયસસાપકવિશિષ્ટક્રિયશ્રીજિનસમુદ્રસૂરિ ॥ તપદ૦ । સપોધ્યાનવિધાનચમકૃતશ્રીસિદ્ધંતરપાતિસાહિપંચસત-
 વંદિમોનસમન્નિતશ્રીજિનદેવસૂરિ ॥ તપદ૦ । પશ્ચદસાધકાધિકર્યાનબલશક્તીકૃતચત્રવંશતિશયવિરાજમાનશ્રીજિનમાધિપત્યસૂરિ ॥
 તપદ૦ । કારસારદુર્ગશોભાદિવિજયલક્ષ્મીશોભણપૂર્વક્રિયાસમુદ્રજ્ઞસ્થાનસ્થાનપ્રાપ્તત્રયપ્રતિદિનવર્ધમાનોદયસદયસનયશ્ચિત્રુવનજનવશીકરણપ્રવણ-
 પ્રણવ્યાનોપાતામિતપવિત્રમૃત્તિમન્વજિતમયદુઃકૃતસકલશરિરમયનિજગદવિહારપાવિતાવનિતલ્લ અનુક્રમેણસંવત્ ૧૬૪૮ શ્રીસ્તમ્ભતીથે-
 ચતુમસંસ્કર્યાનસમુદ્રમૂનામિતમહિમશ્રવણદર્શનોત્કંઠિતજલ્મલદ્વેનપ્રમુપાતિસાહિઅકબ્જરસમાકરણમિલનસ્ય ગુણગણતન્મનોનુરજ્જનસમાધાસિત-
 સકલમૃતલાન્બિજનનુમુલ્લકારિ આધાદાદિકામારિકુરમાણશ્રીસ્તમ્ભતીથેસમુદ્રમીનરક્ષણકુરમાણતત્પ્રદત્તસત્તમશ્રીયુગપ્રધાનપદધારકતદ્દ ચનેન ચ
 નયનશરસરમામિતસંવત (૧૬૫૨) યાવસિતદ્વાદશીશુભતિથો અપૂર્વૈર્લગ્ન્યાન્મયાસાધિતપશ્ચન્દ્રાદ્યકટીકૃતપશ્ચપ્રપ્રાપ્તપરમવરતદાદિવિશેષણ
 શ્રીસંયોગતિકારકવિજયમાનમુરુયુગપ્રધાન શ્રી ૧૦૮ શ્રીજિનચન્દ્રસૂરીચારણાં શ્રીપાતિસાહિસમક્ષસ્વસ્ત્રસ્થાપિતઆચાર્યશ્રીજિનસિદ્ધસૂરિ-
 મપરિકાગણસુપદેશેન ઓસવાલજ્ઞાતીયમન્ત્રીશ્રીમસન્તાને મં૦ ચાંપામાર્યાસુદ્ધવે તપુત્ર મં૦ માહિપતિ તદમાર્ચાં અમરી તપુત્ર મં૦ વસ્તપાલ તદ-
 માર્ચાં સિરિયાદે તપુત્રમં૦ તેજપાલ તદમાર્ચાં શ્રી૦ માતૃ તલુક્લિસરોમરાલઅર્ચિજનમનોમિતપૂર્ણદેવસાલદેવગુરુપરમકવિશેષતો
 જિતધર્માનુકલ્પતારાં જ્ઞેષ્ઠશર્વેશમણ્ણ સાદૃશ અમરવત્તમાર્ચાંતનાદે તપુત્રવરન કુંજરાજી તદમાર્ચાં સોમાગદે બદ્ધિન બાઈં વાઝી પુવા બાઈં
 જીવળીપ્રમુખપુત્રપોત્રાદિસરપગિરારતુતેન તેન શ્રોચળદિલ્લપતનશુંગારસારસુરનમનોનુરજ્જનસુરગિરિસમાનચતુસુસિરાજમાનવિધેયૈર્ચે કારિતમ્ ॥
 શ્રીપૈષઠશાલાપાટકમયે ॥ તદનુકરણકાચકુપ્રનિત (!) સંવત્ અઢઈ ૫૧ વર્ષે વૈશાખ વદ દ્વાદશીવાસરે ગુરુશરે રેવતીનક્ષત્રેશુભશેલાયાં
 મહામહઃપૂર્વે પ્રનિમા વાદીપાર્શ્વનાથસ્ય સ્થાપિતા ॥ ઇતન્ મર્ચે દેવગુરુમોજ્જવદેવીપ્રસાદેન વંશમાનં પ્રયમાનં સમસ્તશ્રીસંયેન સહિતેન ચિરં
 જીવાત ॥ કન્યાગમન્તુ ॥ ણપા પટ્ટિકા પં૦ ઉદયસાગરાગિના લિપીકૃતા ॥ પં૦ ભસ્મીવમોદ્યુનિ[ના] આદરેણ ॥ કોરિતા મગ્ધપરગણકેન ।
 શુભં ભવતુ નિયમ ॥ ”

આ લેખ ઉપરથી જણાય છે કે અરતરગન્ધીય મંત્રી ભીમના વંશજ શ્રીકુવરજીએ આ મંદિર અંધાંબુ અને વાડી પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા સં. ૧૬૫૨ ના વૈશાખ વદિ ૧૨ ને શુક્રવારે આ ચેત્યમાં શ્રીજિનચંદ્રસૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવી. આ જિનચંદ્રસૂરિના પૂર્વજ શ્રીકૃષ્ણોત્તરસૂરિથી લઈને ૬૬ શ્રીજિનચંદ્રસૂરિ સુધીના આચાર્યોના નામ-નિર્દેશ અને તેમના કાર્યકલાપની દ્રષ્ટી નોંધ લેખમાં આપી છે. એ કહીકત મૂળ લેખથી જ જણી શકાય એમ છે તેથી અહીં વિસ્તાર કરવો ઉચિત નથી.

શ્રીલલિતપ્રભસૂરિએ સં. ૧૬૪૮ માં રચેલો “ પાટલુ-ચેત્યપરિપાટી ” માં પાટલુના સ્થાનિક જૈન મંદિરોનું વર્ણન આપ્યા પછી આસપાસનાં કેટલાંક પરાંઓ અને ગામોનાં મંદિરોની નોંધ આપી છે, તેમાં વાડીપુરના જૈન મંદિરનું વર્ણન આ પ્રકારે આવે છે:—

“ વાડીપુર-વર-મંડુકુંઠે એ, પ્રજ્ઞામીય ૨ અમીઝરઉં પાસે છે; આસ પૂરક સપલ તણી એ, પૂર્વાઈ ૨ આણી આવે છે,

વાડીપુર-વર-મંડુકુંઠે એ,

વાડી-મંડુક વામાનંકન, સપલ જીવનઈં કીપ એ, નમઈં અમર-નરિંદ આવો, સપલ કુરજન છપ એ. ”

આમાં ઉલ્લેખાયેલ અમીઝરા પાર્શ્વનાથની પ્રતિમા વાડીપુર ગામ ભાગી જવાથી વાડીપુરમાંથી આ મંદિરમાં લાવવામાં આવી હોય એ કારણે તે તેના મૂળ નામને બદલે ‘ વાડીપુર પાર્શ્વનાથ ’ અથવા ‘ વાડી પાર્શ્વનાથ ’ નામે ઓળખાઈ હોય એવું અનુમાન થાય છે.

જ. ગ્રા. શ્રીભોજીભાસ શાંતરાએ આ મૂળ લેખ અને તેના અનુવાદ તેમજ આ મંદિર વિશેની બીજી કહીકત “ વસ્તુપાત્રનું નિષ્કામંડળ અને બીજાં લેખો ” નામક પોતાના પુસ્તકમાં પૃ. ૬૫-૧૦૦, ૧૦૮-૧૧૦ માં આપી છે. તેમાંથી ઉપરોક્ત કહીકત સાથાર નોંધી છે.

૩. આશાપદનું મંદિર મનોહર છે. તેના લોચરામાં થોડી જિનપ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે. આ મંદિરની આર મૂર્તિઓ પશ્ચાત્ત આર લેખ અહીં આપવામાં આવે છે, જેથી આ મંદિરની પ્રાચીન સ્થિતિનો કંઈક ખ્યાલ આવી શકે.

(૧) “સં ૧૨૫૫ કાર્તિક વદિ ૧૧ બુધે દેવસિગ્નિગ્નિમૂર્તિઃ ॥”

(૨) “સં ૧૪૨૦ વર્ષે વૈશાલ શુદ્ધ ૧૦ શ્રવણે શ્રીજગદ્ગણગણે શ્રીપ્રયાગસૂરિસંતાને શ્રીશીલગુણસૂરિયે શ્રીજગ્નુગસૂરિપ્રિમા પાતાકેન કાગણિા ॥”

(૩) “સં ૧૪૨૯ વર્ષે માચ વદિ ૭ સોમે શ્રીજાલકાવાર્ષસંતાને શ્રીભાવદેવસૂરિગણે શ્રીવિનયસિંહ(હં)સૂરીનાં મૂર્તિઃ શ્રીશીલ-દેવસૂરિશિષ્ય..... ॥”

(૪) “સં ૧૪૩૪ વર્ષે સાપ્ત શ્રીસારંગ સા.....દેવ્યા સાહતેન કારાપિતં પ્રતિષ્ઠિતં શ્રીદેવચંદ્રસૂરિમિઃ ॥ શુભં મવતિ ॥”

૪. શ્રીમટામાં કુઆરિયાપાડાના મંદિરમાં અને કપૂર મેતાના પાડાના મંદિરમાં લાકડાનું કૌતરકામ અવલોકનીય છે. આમાં પ્રાણીઓ તથા અદિત્રોના અનેક ભાવો કૌતરેલા નજરે પડે છે.

અહીં જૂનું કાલિકાનું મંદિર પ્રાચીન છે. વનરાજે બંધાવ્યાનું મનાય છે. તેમાં કાલિકાની જૂની-નવી બે મૂર્તિઓ છે. મૂર્તિની ડાબી બાજુના મંડપમાં બે શાંભલાઓ મંત્રી વસ્તુપાલ-તેજપાલના મહાલયમાંથી લાવીને લગાવ્યા હોવાનું તેના પશ્ચાત્ત લેખોથી પુરવાર થાય છે. આ બંને લેખો આ પ્રમાણે છે:-

(૧) “સં ૧૨૮૪ વર્ષે શ્રીપત્તનવાસ્તવ્યપ્રાગ્વાટ ટં શ્રીગુણસંહસુત ટં અરુહણદેવિકુક્ષિનૂઃ ટં પેથહ ॥”

(૨) “સં ૧૨૮૪ વર્ષે શ્રીઅપત્તનવાસ્તવ્યપ્રાગ્વાટ ટં શ્રીચંદ્રપ્રસાદસુત ટં સોમ ॥”

પ્રો. ભોમીલાલ સહિસરા, ઉપર્યુક્ત બંને લેખવાળા સ્તંભો અને એક આરસપાષાણની ખુંભી, જે પાટણમાં યા. ૫૬૪માં આજ્ઞાસચાહના પ્રાચીન કળાશ્રદ્ધમાં પડી છે અને જેના ઉપર મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ-તેજપાલના દાહના સં. ૧૨૮૪ની સાલને લેખ ઉત્કૃષ્ટ છે તે ત્રણે વસ્તુઓ મંત્રીશ્વર વસ્તુપાલ-તેજપાલના નિવાસગૃહ-મહાલયની હશે એનું અનુમાન હોય છે. એ ખુંભી ઉપર આ પ્રકારે લેખ છે:-

“શૈવં સં ૧૨૮૪ વર્ષે ॥

વિશ્વાનંદકરઃ સદા ગુરુચિર્જામૂલલીલં વયો । સોમશ્ચારુપવિત્રવિત્રવિકસદૈવેસપયોજતિઃ ।

વક્રે માસેનપાણિશુકિરુદ્ર(૧) યઃ સ્વાતિશુદ્ધિરક્ષેત્કૃત્તમૌકિકનિર્મલે શુચિયસોદિકામિનીમગ્નનમ્ ॥ ૧ ॥

પુષ્કં....સોમસંવિઃ કુન્દેન્દુશુભૈરુણે । િદિસિદ્ધપ(વં) વિગુપ્ત સુકૃતી વક્રે ન કંષિદ્ વિરું ।

રંગ(મૃગમવપ્રચ્ચવરઃ શીલદમપદમં ક્રિમુ । સોછાસાય વિહાય માસ્કમહત્તેજોસ્તરં વાચક્રતિ ॥ ૨ ॥

પર્વાણીશ્રીસો સીતામિશ્રામિત્રસંગતઃ । ભમૂત્રિ(૧ ક)તમદાપર્મલાવરો રાષવોડવરઃ ॥ ૩ ॥”

આ લેખ ઉપરથી તેજશ અન્ય અનેક પ્રચક્તિઓ અને ગ્રંથો ઉપરથી આપણે જાણી છીએ કે સોમ એ શિવ-શબ્દનો મંત્રી હતો તથા તેની સીનું નામ સીતા હતું. ગૃજરાતના મહામંત્રી વસ્તુપાલના પૂર્વજોની વંશાવલી આપતાં પ્રચક્તિઓ આદિ જણાવે છે કે પ્રાગ્વાટ વણિક સ્વંડપના પુત્ર સ્વંડપ્રસાદ, તેનો પુત્ર સોમ, તેનો આશરાજ અને તેના પુત્રો વસ્તુપાલ-તેજપાલ હતા. આ રીતે સોમ એ વસ્તુપાલ-તેજપાલના પિતામહ હતા.

આવી અનેક વસ્તુઓ જ્યાં ત્યાં વીજરાયેલી પડી હોય તેના એકત્ર સંઘઠ કરવામાં આવે તો પાટણના સ્થાનિક ઇતિહાસની છટ્ટી કડીઓનું અનુસંધાન કરી શકાય.

અહીંની કેટલીક મસ્જિદોના શિલ્પઅવલોકનથી તે જૈન મંદિરમાંથી પરિવર્તન પામી હોય એમ જણાય છે.
૮. પ્રો. ભોમીલાલ સહિસરાકૃત “વસ્તુપાલનું વિશામકલ અને બીજાં લેખો” નામક પુસ્તકમાંથી.

ખાટજીથી વાચન્ય તરફ ડોકેક માઈલના અંતરે શેષ ફરીકની ફરગાહ આવેલી છે, તેમાં ફરગાહ માટેના આવશ્યક ફેરફારો થયા છે પરંતુ સજામંડપના જૂના થાંભલાઓ, લૂમટ અને છતનું શિથિ મૂળ ૧૧મી સદીની જૈન સ્થાપત્યશૈલીનું જણાય છે.

થહેરની દક્ષિણે કોટ પાસે તૂટેલી હાલતની એક ઈમારત શેષ ભેષની મસ્જિદના નામે જાણીતી છે. તેમાંના થાંભલાઓ અને બીલુનું શિથિ પ્રાચીન જૈન મંદિરનું જણાય છે. પ્રાચીન અને સુધારેલો ભાગ તદ્દન ભુલ્લો તરી આવે છે.

વળી, અધ્યકાલીન પ્રવાસીઓના વર્ણન ઉપરથી જણાય છે કે, અહીં એક જામી આઘીના મસ્જિદ હતી. અલપ-ખાને એક વિશાળ જૈન મંદિરનો ક્ષ્વંસ કરી એ રથોને એ બંધાવી હતી. તેમાં ૧૦૫૦ થાંભલા હતા. તેનો વિસ્તાર ૪૦૦૪૩૫૦ ફીટનો હતો. ગુજરાતની આ મોટી મસ્જિદનો અરઠાંઓએ તદ્દન નાશ કરી નાખ્યો. આમાં વપરાયેલી થાંભલા વગેરેનો સામગ્રી અહીંના ક્ષ્વંસ કરેલા જૈન મંદિરની હતી.

આ સિવાય બીજી મસ્જિદોનું અવલોકન કરીએ તો આવી ઘણી હકીકતો પ્રગટમાં આવે અને પ્રાચીન ખાટજીની અવ્યતાની કંઈક ઝાંખી કરી શકાય.

★

૩૦. વડનગર

(કેશ નંબર : ૧૦૬૮-૧૦૭૧)

વડનગર ગુજરાતનું અતિપ્રાચીન નગર છે. પુરાણો પણ આ નગરની પ્રાચીનતાની સાબ પૂરે છે; પુરાણોએ એને વિવિધ નામો આપ્યાં છે. આનંદપુર, અમલકારપુર, અદનપુર વગેરે નામો હાલના વડનગરના પ્રાચીન સ્થળોના જ નિર્દેશ કરે છે. આ નગર સાથે જૈનધર્મના સંબંધ પણ પ્રાચીનકાળથી છે. જૈનધર્મથી ગુજબ આનું પ્રાચીન નામ આનંદપુર અને લુહનગર હતું.

જેનોના ‘કલ્પસૂત્ર’ નામના પવિત્ર આગમ ગ્રંથની આવકો સમક્ષ વાચનાનો અધર્ભ આ સ્થળે થયો હતો. એ વાચના કયા આવ્યાર્થે શરૂ કરેલી એ વિશે કથામંથ્રી એકમત નથી પરંતુ જે રાજવી સાથે આ કલ્પવાચનાની ઘટના સંબંધ ધરાવે છે એનું પ્રમાણ આ સ્લોક પૂરું પાડે છે:—

“વીરાન્ ત્રિનન્દાક્ષરણવીરત્ (૧૧૨) લઘ્વૈલ્લપ્તે હ્રુવસેનમ્પતો ।

યમિન્ મદે સંસદિ કલ્પવાચનામાઘાં તદાનન્દપુરં ન કઃ સ્તુતે ! ।”

—આનંદપુરના ચૈત્યથી પવિત્ર થયેલા ક્રુવસેન રાજાની સમક્ષ વીરનિ. સં. ૬૬૩ (વિ. સં. ૫૨૩)ના જે મહોત્સવમાં એકઠી થયેલ રાજસભામાં “કલ્પસૂત્ર”ની પહેલવહેલી વાચના થઈ તે આનંદપુરની કયો પુરુષ સ્તુતિ ન કરે ?

પરંપરા કહે છે કે ક્રુવસેન રાજાના પુત્રના મરણથી એકઠી થયેલી શોકસભાને સાંત્વના આપવા માટે એ સમયના સમર્થ જૈનાચાર્ય શ્રીશ્વનેશ્વરસુરિએ “કલ્પસૂત્ર” વાંચી સંભળાવ્યું હતું.^૧

ગુર્જરનરેશ કુમારપાલે વડનગરમાં સં. ૧૨૦૮માં બન્ય કિલ્લો બંધાવ્યો છે, જેના ફરવાળના તોરણોની શિલ્પકલા તો આજે ગુજરાતની પ્રાચીન શિલ્પકલાના સર્વોત્તમ નમૂનારૂપ ગણાય છે.

સં. ૧૫૨૪ માં શ્રીમતિસોસમે રચેલા “સોમસોભાગ્ય કાવ્ય”માં વર્ણન છે કે—લુહનગર (વડનગર) માં સુમેલા નામનું તળાવ છે અને જીવંતસ્વામી તથા વીરના બે વિકારો નગરની શોભારૂપ છે. આવા પવિત્ર સ્થળમાં દેવરાજ, હેમરાજ અને ઘટસિંહ નામના ત્રણ ભાઈઓ શ્રીમંત હતા. તેમાંના એકી દેવરાજે ભાઈઓની સમ્મતિથી

૧. “જૈન સાહિત્યનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ” પૃ. ૧૪૬.

કરેલા ઉત્સવમાં શ્રીભક્તિસૂરિએ શ્રીમુનિસુંદર વાચકને સુરિપદ આપ્યું હતું. પછી દેવરાજે સંધપતિ બની અહીંથી મુનિસુંદરસૂરિ સાથે શયન થયે અને જિરનારની યાત્રાઓ કરી હતી.

જેઠા ટેકરા ઉપર વસેલું આ નગર આજે પણ એના ભૂતકાલીન ગોરવનું ભાન કરાવે છે. તેમાં અહોનાં જૈન મંદિરોનું સ્થાન અગ્રપદ છે. આજે અહીં પંચનમદિરો જિલાં છે.

૧. અમલદેવ ભગવાનનું પ્રાચીન મંદિર વિશાળ અને ભવ્ય છે. ભગતીમાં ત્રણ શિખરોની ઢેરીઓ છે અને મૂળ ગભારા નીચે લોચરામાં શેષકણ્ઠાવાળા શ્રીપાર્શ્વનાથની પ્રાચીન રમણીય મૂર્તિ બિરાજે છે. કહે છે કે, આ લોચરુ' ઠેઠ તારંગા સુધી જવું હતું.

૨. હાથીવાળા ટેરાસરમાં મૂળનાયક શ્રીમહાવીરસ્વામી છે. તેમાં શિખરોની બાવન દેવકુલિકાઓ છે. જુદા જુદા નાગરવ્યક્તિ આવકોએ દરેક ઢેરીમાં ભગવાન મહાવીરસ્વામીની પ્રતિમાઓ ભરાવેલી છે. રંગમંડપમાં આ મંદિરના બંધાવનાર શ્રેષ્ઠીની મૂર્તિ બારેક ફીટ જિઆરવાળા પથ્થરના એક હાથી ઉપર શોભી રહી છે.

બડનગરા નાગરનો ઉત્પત્તિનું સ્થાન આ નગર બનાય છે. નાગરો અસલ જૈનધર્મ પાળતા હતા એવું પ્રમાણ પ્રાચીન મૂર્તિલેખોમાંથી મળી આવે છે. ૨ એમણે બંધાવેલાં મંદિરો અને સ્થાપન કરેલી મૂર્તિઓ આજે પણ અહીં મોજુદ છે.

શ્રી. દુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી પોતાના “વૈષ્ણવધર્મનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ”માં કહે છે કે—“સં. ૧૫૪૬ની આસપાસ પુષ્પિમાર્ગ શુદ્ધદેવ સિદ્ધાંતના પ્રરૂપ શ્રીવલ્લભાચાર્ય ગુજરાતમાં આવ્યા અને જૈનધર્મનુયાયી શ્રીદ, ખડાપતા, નાગર વાણિયાઓ હતા તે સર્વે આચારે આ સંપ્રદાયના જ જણાય છે.” અર્થાત્ આ નાગરો જૈનમાંથી કેટલેક કાળે શેષલુચાચી થયા અને તે પછી ઉત્કત સંવતમાં કેટલાક પુષ્પિમાર્ગી બન્યા હશે.

શ્રીકૃષ્ણોત્પત્તિસૂરિએ રચેલા “કુવલ્યમાલા” ધર્મની પ્રશસ્તિમાં જટસ્વરસૂરિએ જે આકાશવપ્રનગરમાં એક રમ્ય જિનાલય કરાવ્યું એવી નોંધ છે તે પર શ્રીજિનવિજયજી પોતાના “કુવલ્યમાલા” નામના લેખમાં આ આકાશવપ્રનગરને જનનગર તરીકે ઓળખાવે છે પરંતુ શ્રીકલ્યાણવિજયજી એ આકાશવપ્રનગરને સ્થિપતી સરહદમાં આવેલા ‘અમરકોટ’ના પર્વાય નામ તરીકે ઓળખાવે છે.^૨

૩૧. પાનસર

(કોડ નંબર : ૧૦૮૩-૮૬)

પાનસર ટેરાસની લગભગ ૧ ફર્લાંગ દૂર પૂર્વ તરફ જંગલમાં આ તીર્થધામ આવેલું છે. ગામમાં જવાના માર્ગની જમણી બાજુએ વિશાળ કંપાઈડમાં વચ્ચે સાત ગભારા અને ત્રણ શિખરવાળું મૂ. ના. શ્રી મહાવીર ભગવાનનું વિશાળ અને ભવ્ય મંદિર શોભે છે. મૂ. ના.ની પ્રતિમા ડા ફીટ જાંચી છે. આના સાતે ગભારામાં મૂ. ના. તરીકે આરસની સાત મૂર્તિઓ પધાવેલી છે. બાકીની મૂર્તિઓ ધાતુની પંચતીર્થી વગેરેની છે.

મંદિરની ચોતરફ આવેલી વિશાળ ધર્મશાળામાં ૧૨૦ ઓરડાઓ છે. મંદિરની સમુગ્ર કંપાઈડ વચ્ચે જ સુરત વાળા શેઠ જીરિયાભાઈ જીવલુચંદે બાવીશ હબાર રૂપિયા ખર્ચેને ત્રણ માળનું ભવ્ય ટાવર બાંધેલું છે.

આ મંદિર બંધાવનારો ઇતિહાસ એવો છે કે, મૂ. ના. મહાવીર ભગવાનની મૂર્તિ રાવલ જાલા તેજના ધરના કરામાંથી સં. ૧૬૬૬ના આવજી સુદિ ૬ને રવિવારે પ્રગટ થઈ હતી એને પાનસર ગામના ટેરાસરમાં પધરાવ્યા પછી થયું.

૨. નામોએ ભરાયેલી જૈન ચત્તિઓના લેખો માટે જુઓ: શ્રીજીવસાચરસૂરિસંપાદિત: “ધાતુપ્રતિમા લેખસંગ્રહ” બા. ૧-૨, અને શ્રીવિજયધર્મચરિત્રસંપાદિત ‘પ્રાચીન લેખ સંગ્રહ’ બા. ૧.

૩. “જૈન સાહિત્યનો સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ” પૃ. ૧૩૩ની ટિપ્પણી.

ચાનાળુઓ અહીં દર્શનાર્થે આવવા લાગ્યા. પ્રાચીન મૂર્તિઓનો મહિમા વધતો જતો જોઈ, અમદાવાદ જેવું શહેર નજીક હોવાથી, સ્ટેશન પાસે જમીન વેચાતી લઈ દેરાસર બંધાવવાની શરૂઆત કરતાં શેઠ જોડાલાલ દીપચંદનાં ધર્મપત્નીએ ચાલીસ હજાર રૂપિયા આપ્યા ને શ્રીસંઘના દબાથી આ લગ્ન જિનાલય તૈયાર થયું. સં. ૧૯૭૪ના વૈશાખ સુદિ ૬ ના દિવસે પ્રગટ થયેલ શ્રોમઠ્ઠાવી ભગવાનની પ્રતિમાની મૂ. ના. તરીકે પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

સં. ૧૯૬૧ માં અહીંનાં એક દેકરાને ખોદતાં પાંચ મૂર્તિઓ નીકળી હતી, જે આ મંદિરમાં પધરાવવામાં આવી છે. ખીસે ખીસે આ સ્થળ તીર્થધામ બની ગયું છે.

આ મંદિરથી બે ક્લોઝ દૂર પાનસર ગામ આવેલું છે. ત્યાં પશુ ઘુમટબંધી એક નાનું શ્રીધર્માચલું ચેત્ય છે, જેમાં ભગવાનની બાર આંગળી બારસની એક પ્રાચીન પ્રતિમા ગિરાજમાન છે.

આ ગામની આસપાસનાં મકાનો અને વાવડીઓ વગેરે જોતાં આ ગામ પહેલાં આળાહ હશે એમ લાગે છે.

થોડા સમય અગાઉ અહીંથી બીજી કેટલીક મૂર્તિઓ નીકળી આવી છે તે ગામના મંદિરમાં પધરાવી છે.

૩૨. વામજ

(કેઠા નંબર : ૧૦૮૧)

સેરિસાથી ૪ માઈલ દૂર વામજ નામનું ગામ છે.

સં. ૧૯૭૬ના માગશર વદિ ૫ ને રોજ પાટીદાર મહોદલાના એક કણુગીના ઘર પાસે ખોદતાં જૈન પ્રતિમાઓ નીકળી આપ્યાં. આ પ્રતિમાને સેરિસા લઈ જવાનો ખૂબ પ્રયત્ન થયો પરંતુ ગામના લોકોએ લઈ જવા ન દીધાં. તેમણે અહીં મંદિર બંધાવીને એ પ્રતિમા પધરાવવાનો આગ્રહ કર્યો. આખરે ગામ ભઠાર હતુંમાનજીના મંદિરની ધર્મશાળામાં એક બોરડી કરાવી એ મૂર્તિને ત્યાં સ્થાપન કરવામાં આવી.

આ મૂર્તિ સિવાય બીજી મૂર્તિઓ પણ મળી આવી હતી. તેમાં ચાર કાઉસગિયા, ખંડિત થયેલા બે આમરધર ઉદ્રો, બે ઇક્રાણીઓ, સફેદ આરસની એક ખંડિત મૂર્તિ, જેના ઉપર સં. ૧૫૨૩નો લેખ છે અને સફેદ આરસના પરિકરની એક ગાદી વગેરે નવ-દશ નંગ હતાં. કહેવાય છે કે અહીં પહેલાં એક જિનમંદિર હતું અને તેને સેરિસા કુખી સોયડું હતું. સુસ્ત્રિકાળમાં આ બધું વેરવિખેર થઈ ગયું.

અહીંના મહાદેવના મંદિરમાં જૈન અવશેષોના ટુકડાઓ ચણી લીધેલા જોવાય છે. તેમાં મૂળ ગભારા ઉપરના ભાગમાં પરિકરનો એક ટુકડો ચણેલો છે, જેમાં ઉપરના ભાગમાં બે નાની ઠેઠેલી તીર્થંકર મૂર્તિઓ છે અને એક ગોખલાનો ઉપરનો ટુકડો છે, જેમાં ઉપરના ભાગમાં બે હાથી અને છત્રધર દેખાય છે. ઝીણવટથી જોવામાં આવે તો આખરે મહાદેવ મંદિર જૈન મંદિરની સામગ્રીમાંથી ભણું થયું હોય એમ જણાઈ આવે. ત્યાંના વૃદ્ધો કબૂલ કરે છે કે, જૈન મંદિરના ખંડિયેશના પદ્મધરે તેમજ આરસના ટુકડાઓમાંથી ચૂનો બનાવીને આ શિવાલય બાંધવામાં આવ્યું છે.

કવીશ્વર લાલવચસમયે સં. ૧૫૨૨માં અહીં રહીને “આલોચણુ વિનતિ” નામની ગુજરાતી કવિતાકૃતિ રચી હતી. તેમાં તેઓ આ પ્રકારે ઉલ્લેખે છે:—

“સંવત પંનરે વાસડે અલલેસર રે, આદિસર સાખિ તો; વામજમાંહે વીનબો સીમંધર રે, રેવદર્શન દાખિ તો.”

આ ઉપરથી જણાય છે કે સોળમા સૈકામાં અહીં શ્રીઆદીશ્વરનું મંદિર હતું અને તેમાં શ્રીસીમંધર જિનની મૂર્તિ હતી.

આજે અહીં નવીન જિનમંદિર બાંધવામાં આવ્યું છે. તેની પ્રતિષ્ઠા સં. ૨૦૦૨ના વૈશાખ સુદિ ૧૩ને દિવસે શ્રીવિજય-નેમિસુરીશ્વરજીના શિષ્ય શ્રીવિજયોદયસુરિજી હસ્તક થયેલી છે.

આ મંદિરમાં મૂળ નાં ૧૦ ની સ્વેત પ્રાચીન પ્રતિમા સ્થાપિત છે. હોઠા તેને શાંતિનાથ ભગવાનની પ્રતિમા કહે છે પરંતુ તે પ્રતિમા આદીત્યના ભગવાનની છે. એના ઉપર હોથ નથી પરંતુ ૧૧-૧૨ માં સૈફની હોથ એમ જણાય છે. તેની બન્ને બાજુએ કાઉસગિયા છે ને તે પર હોથ છે પણ વાંચી શકાતો નથી. આ બંને કાઉસગિયા મૂળ નાં ૧૦ ના સમયના જ હોવાની સંભાવના થાય છે.

આ સ્થાન આજે તીર્થ જેવું મનાય છે.

૩૩. ઉંઝા

(કોઠા નંબર : ૧૦૯૭-૧૦૯૮)

ઉંઝા ઘણું જૂનું ગામ છે. અહીં જૈનોનાં ૨૫૦ ઘરની વસ્તી છે. ત્રણ ઉપાશ્રયો છે, તે પૈકી એક ત્રણ મજલાનો મોટો અને સુંદર છે. ૧ જૈન ધર્મશાળા, જૈન પાઠશાળા અને જૈન લાયબ્રેરી વગેરે છે. અહીં ત્રણ જિનમંદિરો છે.

૧. શ્રીકૃષ્ણનાથ ભગવાનનું વિશાળ અને ભવ્ય મંદિર નાના ઘનરમાં આવેલું છે. વિક્રમની ૧૨મી શતાબ્દીમાં આ મંદિર બાંધાયું હોય એમ જણાય છે. મૂળ મંદિરને ત્રણ શિખરો છે ને આસપાસ ૨૫ દેવકુલિકાઓ છે, જેમાં એકેક પાષાણ પ્રતિમા છે. મૂળ ગભારામાં મૂળનાથક શ્રીકૃષ્ણનાથ ભગવાન છે અને બંને બાજુનાં બે જિનાલયોમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનની અને શ્રીઅજિતનાથ પ્રભુની મૂર્તિઓ વિરાજમાન છે. શિખરના માળ ઉપર શ્રીશાંતિનાથ વગેરેની પ્રતિમાઓ છે. આ મંદિરની ઠાંધી બાજુએ એક દેરાસરમાં પાંચ મેટુ તુલ્ય પાંચ ચોરુપ પ્રતિમાઓ એક જ ચોકી ઉપર સ્થાપન કરેલાં છે. સમગ્ર મંદિરની પ્રતિમાઓ ગણતાં પાષાણની ૭૨ અને ધાતુની ૭૦ પ્રતિમાઓ છે. આ પ્રતિમાઓ વિક્રમની લગભગ ૧૨મી શતાબ્દીથી લઈને ૧૪મી શતાબ્દીની પ્રતિક્રિત છે એક આરસ મૂર્તિ શ્રીગોતમસ્વામીની છે અને સં. ૧૨૪૦ની સાલનો ૧૮ જિનમતાનો તુટેલો આરસનો એક પ્રાચીન પદ્ધ છે. સં. ૧૬૦૦ લગભગમાં આ મંદિરનો ભૂજોદ્ધાર થયેલો છે.
૨. વીસાવાસમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધી જિનાલય છે. તેમાં પાષાણની ૪ અને ધાતુની ૫ પ્રતિમાઓ છે.
૩. તલાલીના માદમાં એક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું ઘર દેરાસર છે. તેમાં ધાતુની પંચતીર્થીની ૫ પ્રતિમાઓ છે.

૩૪. સિદ્ધપુર

(કોઠા નંબર : ૧૧૦૪-૧૧૦૫)

સરસ્વતી નદીના પશ્ચિમ કાંઠા ઉપર જરા જિંબાણ ભાગમાં સિદ્ધપુર શહેર વસેલું છે. સિદ્ધપુરનું પ્રાચીન નામ શ્રીસ્થલ હોવાનું જણાય છે. હિંદુઓના આતુલ્ય તીર્થ તરીકે આની પ્રસિદ્ધિ હોવાથી ઘણા હોઠા અહીં મારુમાદ કરવા આવે છે. સૌભાગી જૂળરાને ઉત્તર હિંદમાંથી બોલાવેલા તથા શ્રીસ્થલમાં રાખેલા પ્રાણજીએ તેને સિદ્ધપુર નામ આપ્યું હોવાનો સંભવ છે. ઇતકથા તો એવી છે કે, જૂળરાને બધાવવા માટેલા જેદમહાલય સિદ્ધનાથ જ્યોતિષે પૂરો કર્યો ત્યારે એના માનમાં પ્રાણજીએ રાજના નામના બે અક્ષરો એટલી ઠઈ આ શહેરનું નામ સિદ્ધપુર રાખ્યું. આજે એ જેદમહાલયમાં ખડિત અવશેષો જ દેખાત છે. એને એતાં ગુજરાતમાં સ્થાપત્યકલાનો ઉત્કર્ષ કેવો હતો એનું અનુમાન થઈ શકે છે. જૂળરાને સં. ૧૦૪૩ માં આ શ્રીસ્થલ (સિદ્ધપુર) કાનમાં આપી દીધું હતું, એનું એક તામ્રપત્રમાં જણાવ્યું છે.

સિદ્ધરાને અહીં 'સિદ્ધવિકાર' નામે ઉત્તુગ ૨૪ દેવકુલિકાઓવાળું ભવ્ય ચૈત્ય નિર્માણ કર્યું હોવાના ઉલ્લેખો પણ મળે છે. પરંતુ સુસ્થિતકાળમાં અહીં શારે પરિવર્તન થયું જેમાં આખાં ઉત્કૃષ્ટ ધર્મસ્થાનોનો નાશ થયો, એટલું જ નહિ અત્યારે જે વહોરાઓની વસ્તી જણાય છે તે એ સમયે અને તે પછીના સમયમાં વટલેલા પ્રાણજી હોવાનું કહેવાય છે.

શ્રીહીરવિજયસૂરિના સમયમાં તેમના શિષ્ય કૃષ્ણલવહન ગણિએ સં. ૧૧૪૧ માં રચેલી “સિદ્ધપુર-ભૈરવપરિ-પાટી”માં અહીં જે યોટી પોષધશાળાઓ ઉપરાંત પાંચ જૈન મંદિરો હોવાનું જણાવ્યું છે :—

“સિદ્ધપુર નથર વખાણીઈ, અવનીતલિ સંઘ, આવક આલિકા બહુ વસઈ, જિનપરશમ રંગઃ
પોષધશાળા આતિકાલી બેહુ તિહાં સોહાઈ, જિજ્ઞહર પંચ અનોહર દોસઈ અનગોહક. ” (૪)

આ અવતરણ તત્કાલીન જૈનોની સ્થિતિ ઉપર પ્રકાશ પાડી રહ્યું છે. સોળમા-સત્તરમા સૈકા મુખી જૈનોની સારી આબાદી હોવાનું આથી જાણી શકાય છે. એ સમયે જે પાંચ મંદિરો હતાં તેમાં ૧. મૂળનાથકે શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું. ૨. શ્રીસુપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું, જેમાં મૂળનાથકની મૂર્તિ સુંદર રથામલવર્ણી હતી. ૩. અત્યંત દેહીપ્રમાણ જિનાલય ચોથરાવાળું હતું, જેમાં ત્રણ સુંદર મૂર્તિઓ મહાપોરસ્વામી ભગવાનની અને ચોથી મૂર્તિ શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની હતી. ચોથરામાં શ્રીસુપાર્શ્વનાથ અને નેમિનાથ ભગવાનની પ્રતિમાઓ બિરાજમાન હતી. ૪. શ્રીચંદ્રપ્રભુ જિનાલય હતું અને ૫. શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું, જેમાં ૨૪ દેરીઓ અને ચોમુખ જિનની પ્રતિમાઓ પ્રતિષ્ઠિત હતી. કવિ અતે આ પાંચે જિનાલયોની ચોખા વર્ણવતાં જણાવે છે કે—

“પંચ જિજ્ઞહર અનોહરુ તુ ભમરૂકી, પંચમ મરૂસમાન સાહેલકી;
પંચમ તોરથ અતિકાલાં તુ ભમરૂકી, પંચમ ગતિ સુખધાન સાહેલકી.” (૩૪)

આ પાંચે મંદિરો કેવાં ભવ્ય, વિશાળ અને કળાપૂર્ણ હશે એનું અનુમાન કરવાનું આજે આ ભૈરવપરિપાટી સિવાય બીજું સાધન ઉપલબ્ધ નથી.

આજે અહીં ૫૦ જૈનોની વસ્તી છે, ૨ ઉપાશ્રય અને ૨ જિનાલયો છે, જેમાંના એક ઇલાતખાના પાસે આવેલા શ્રીચંદ્રપ્રભુ ભગવાનના શિખરખંધી જિનાલયમાં ચોવીસ જિનમાતાનો એક સુંદર પટ્ટ છે અને સં. ૧૨૬૪ની સાલની એક ગૃહસ્થ મૂર્તિ પ્રાચીન છે. બીજું મંદિર અલવાના ચક્રેલે શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું છે. આ મંદિર ધુમટખંધી છે.

★

૩૫. મહેસાણા

(કોડા નંબર : ૧૧૦૮-૧૧૧૮)

મહેસાણા કેટલું પ્રાચીન હશે તે જણાવું નથી પરંતુ પંદરમા સૈકા પહેલાંનું હોવાનો એક પુરાવો મળે છે. ભગભગરમાં આવેલા શેઠ શાયરીએ બંધાવેલા શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના મંદિરની ધાતુમૂર્તિના લેખમાં મહેસાણાના રહેવાસી યેશીએ એ મૂર્તિ બનાવ્યાનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. એ લેખ આ પ્રકારે છે :—

“સં. [૦] ૧૪૯૧ વં. ૦ ફાગ [૦] વદિ સોમે મહાસાણાવાસ્તવ્યશ્રીશ્રીમાલજ્ઞાતીય શ્રે. ૦ ચીરપાલ....પૂનાએયલે શ્રીસંવનાથ-વિંશં કારિતે પિપ્પ(વ)લીયમજ્ઞે શ્રીહાલતચંદ્રસૂરિમિઃ પ્રતિષ્ઠિ(ષ્ઠિ)તે શ્રીમ્”

આ ગામમાં ૮૦૦ જૈનોની લગભગ વસ્તી છે, ૨ ઉપાશ્રયો અને ૪ યોટી જૈન ધર્મશાળાઓ છે. અહીં ૧૧ જિનમંદિરો છે, તેમાં ૮ મંદિરો તેા શિખરખંધી અને રમણીય છે.

(૧-૨) સોથી ચોટું અને વિશાળ મંદિર ભબરમાં આવેલું છે. એને જે માળ છે. તેમાં નીચે મૂળનાથકે શ્રીમનચોક્કન પાર્શ્વનાથ ભગવાન છે, બપોરે માળ ઉપર શ્રીનેમિનાથ ભગવાન બિરાજે છે. આ મંદિરમાં ત્રણ પ્રાચીન મૂર્તિઓ છે. એક પ્રાચીન ગૃહસ્થ મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૨૫૭ નો લેખ આ પ્રકારે છે :—

“સં. ૧૨૫૭ બાપાલ શ્રુદિ ૧ મહં. ૦ શ્રીજન્મકસુત મહં. ૦ શ્રીશાંતિ.....”

આ મૂર્તિ આ મંદિરના બંધાવનારા શેઠીની હોય તેા આ મંદિર અને ગામ તેરમા સૈકા પહેલાંનું પુરવાર થાય.

૧. “પ્રાચીન લેખસંગ્રહ”—વિજયધર્મસૂરિ સમ્પાદિત : ભા. ૧, ભેષાક : ૧૫૪.

(૩) મહારાજની ખડકીમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું ઘર-દેરાસર છે. (૪-૫) સંઘવી પોળમાં આહિનાથ ભગવાનનું મંદિર ધૂમટળખી અને શ્રીમહાવૈસ્ણવો ભગવાનનું મંદિર શિખરખંધી છે. (૬) પટવા પોળમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર ધાબાખંધી છે. (૭-૮) શુકલવાડામાં શ્રીવિમલનાથ ભગવાન અને શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનાં મંદિરો શિખરખંધી છે. શ્રીસુમતિનાથના દેરાસરમાં એક આચાર્યમૂર્તિ ઉપર સં. ૧૨૫૭ નો પ્રાચીન લેખ આ પ્રકારે છે:—

“ સં ૫૭ વ્યાપદ શુદ્ધિ ૧ ગુરો વૃચ્ચશ્રીદેવચંદ્રસીમાં મૂર્તિ :] ॥ આમગમ્ ॥ સં ૧૨૫૭ ॥ ”

(૮) જોશીની ખડકીમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર, (૯) મોતી જડીઆની ખડકીમાં શ્રીઆહિનાથ ભગવાનનું અને (૧૦) મોચીવાડામાં શ્રીઆહિનાથ ભગવાનનાં મળીને ત્રણ મંદિરો શિખરખંધી રચનાવાળાં છે.

અહીં શ્રીશશિવલિખ સંસ્કૃત પાઠશાળા વગેરે જૈન સંસ્થાઓ છે.

૩૬. ગાંભુ

(કોશ નંબર : ૧૧૯૯)

પાટણથી ૨૪ માઈલ દૂર અને પીણિજ રોડનાથી ૬ માઈલ દૂર આવેલું ગાંભુ શુભરાતનું અતિપ્રાચીન ગામ છે. જૈન ધર્મમાં ગાંભુ અને અંજુતા એવાં એનાં નામો ઉલ્લેખાયેલાં મળી આવે છે. એક સમયે ગાંભુ ગામ ‘જૈનાનું’ કેન્દ્રસ્થાન હતું અને ૧૪૪ ગામના જૂથમાં આવેલું મુખ્ય નગર હતું, એમ દાનપત્રો પરથી જણાય છે.^૧

૧. (દાકોદી) સં. ૨૦૦૭ના અંક : “ શુદ્ધિપ્રકાશ ”માં “ શેઠાકોડી યુગનાં જે અગ્નિહિત તાત્રપત્રો પ્રગટ થયાં છે. તેમાં પહેલું તાત્રપત્ર મહારાજપિરાજી શ્રીસત્તેજસીકમ્પમ્મ શ્રીકલ્પકેવરું છે. તેમાં નેપેથું દાન દાકવલી ગામના મહામાલ શ્રીપ્રભુએ બધાવેલ વસતિકાના શ્રીસુમતિનાથકેવરને આવેલું છે. દાનમાં આવેલી જમિ અંજુતાના ૧૪૪ ગામના નમ્મામાં આવેલા કણોદા ગામની પૂર્વ સીમામાં આવી હતી. એની ઉત્તર કાકાવાસનું ગામની સીમાનો ઉલ્લેખ આવે છે. આ દાન વિ. સં. ૧૧૪૦ ના રોષ વદિ ૧૪ ને સોમવારે ઉત્તરાયણ પર્વને દિવસે આવેલું છે. એ સમયે કલ્પકેવરને પ્રધાન કપાલમાંની વિજય છવણીમાં હતો. દાનદાસનેનો લેખ કાવચ વટેથરનો પ્રથમ કેન્દ્રક પડેલો છે ને એનો ફત્ત મહાસાધિવિમલિક શ્રીપ્રભાકર છે. લેખને અંતે રાજની સહી છે.

બીજું તાત્રપત્ર પરમભદ્રારક મહારાજપિરાજી શ્રીજયસિંહકેવરું છે. લેખની શરૂઆતમાં પુરોગામી રાજ્યગોની વાદી આપવામાં આવી છે. તેમાં પ. મ. ૫ શ્રીમુજરાજદેવ, પ. મ. શ્રીઆમુંરાજદેવ, પ. મ. શ્રીકલ્પકરાજદેવ, પ. મ. શ્રીકલ્પકેવર તથા પ. મ. શ્રીમત્તેજસીકમ્પમ્મ શ્રીકલ્પકેવરની નામવલી આવે પ. મ. શ્રીમતિ વિક્રમ સં. ૧૧૫૬ના આખાક સુદિ ૧૫ ને સોમવારની છે. દાન પાટનગર અમ્બુદેવપાટકમાંથી જ આપવામાં આવેલું છે. દાનનો મુખ્ય ભાગ દાકોદી ગામના મહામાલ શ્રી. પંજજના પ્રથમ કક્કર શોવેલકલે કરાવેલ ‘ વાપી ને કાંતો ‘ વાણી ’—સરસ્વતીને આપ્યો છે ને થોડો ભાગ દાકોદી ગામના મહામાલ શ્રીશશીરાજે સ્થાપેલા સુખતિનાથકેવરને આપ્યો છે. દાનની જમિ અંજુતાના ગામમાં આવી હતી. એની પૂર્વે કામેલો ગામ જતા માર્ગની, દક્ષિણે અંજુતા ગામના પાદરનો, ને પશ્ચિમે વજાલવી અને દાકવલી ગામના માર્ગનો ઉલ્લેખ આવે છે. દાનદાસનેનો લેખક કાવચ વટેથરનો પોતે આલ્પપટલિક શ્રીગીજસજ છે ને ફત્ત મહાસાધિવિમલિક શ્રીઆહિલ ૫. લેખને અંતે રાજની સહી છે.

બંને દાનની જમિ અંજુતાના ૧૪૪ ગામના જૂથમાં આવેલી છે. આ અંજુતા એ પીણિજ રોડના અને મોઢેરા વચ્ચે આવેલું ગાંભુ ગામ છે. કાણોદા જે વાપણગમી દક્ષિણે આવેલું કમોડા ગામ છે. એની નજીકમાં આવેલું કાકાવાસનું એ કકાસળા છે. દવાવડા એ પીણિજની ઈશાને આવેલું દવાવડા છે. અમ્બુદેવપાટક એ કાલના પાટણની નજીકમાં આવેલું તે સુવિદિત છે. કામેલો એ ઊંઝા અને સિદ્ધપુર વચ્ચે આવેલું કામેલો ગામ હોઈ શકે. એ ગામ ગાંભુથી વીસેક માઈલ નેટલું દૂર છે પરંતુ લેખમાં તો માત્ર ગામ જવાના માર્ગનો ઉલ્લેખ છે. એનો દિશા પણ બરાબર બંધગેસે છે. વજાલવી એ કાલનું વજાલવી અને દાકોદી એ કાલનું દાકોદી છે. આ રીતે દાનપત્રોમાં જણાવેલાં બધાં ગામ એજાબની કક્કાપ છે.

આ બંને તાત્રપત્રોમાં મહત્વનો મુદ્દો એ છે કે, દાન જૈનધર્મનાં દેવાલયોને આપવામાં આવ્યાં છે. આ ઉપરથી એટલું સ્પષ્ટ થાય છે કે, કુમારવંશની પહેલી અડધી આ રાજવંશી પણ જૈન ધર્મમાંથી કામથી બાકાત આવે એ જીવદાન દેતા હતા.

આ દાકોદી ગામમાં આવે કોઈ જૈન મંદિર હયાત નથી. આ મંદિર અહીંની જમિમાં હાલેલું ‘ કોલું ’ બેઠકો, એની મૂર્તિઓ

નીચે. આ બીના થોડે પાટણમાં વિદ્યાધરમજ્જ માટે કીમ્બલદેવનું બંધન મંદિર બંધાવ્યું હતું. સં. ૧૨૨૮માં સૈદ્ધાંતિક ચક્રદેવના શિષ્ય પાર્શ્વનાથે આ ગામમાં જળૂ નામના આવકના બિનાલયમાં તેની સહાયતાથી થક સંવત ૮૨૬માં રચેલી 'શાવકપ્રતિકમણ્ડપ' પરની વૃત્તિ તાકપત્ર પર લખી હતી.^૧ સં. ૧૩૦૫માં 'ઉપાંગ-પંચક'ની વૃત્તિએ અહીં જ લખાઈ હતી.^૨ આ સિવાય અહીં બીજા કેટલાક અંધારાયા કોવાળી કુકીકત બાણુવા મળે છે. ડૉ. પિટરસને રિપોર્ટ કરીનાના પૃ. ૫૦માં અંબુલાને ખંભાત તરફ જુલથી બોળખાવ્યું છે.

આ વિગતોથી બાણી શકાય છે કે પાટણ વસ્તી પહેલાં કે તેની આસપાસમાં જૈન પ્રવૃત્તિનું આ સાકું મથક હતું. જો સમયે અહીં અનેક બિનમંદિરો હોવાં બોધાં. જળૂ નામના આવકના બિનાલયના ઉલ્લેખ ઉપર આવી ગયો છે. આ ગામની પ્રાચીનતાનો પુરાવો આપતા અહીંના મોટા ટેકરાઓ, વીખરાયેલાં ખંડિયેરો વગેરે આજે પણ બોધ શકાય છે.

અહીં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું બે માળનું મોટું મંદિર છે. મૂળનાથક ઉપર લેખ નથી પરંતુ મૂર્તિ પ્રાચીન અને પ્રભાવશાળી છે. આ મંદિરમાં મૂર્તિઓનો પરિવાર પ્રમાણમાં ઘણો છે. મોટા ભાગની મૂર્તિઓ અહીંની જમીનમાં ઠરાયેલી હતી તે જ મળી આવેલી આ મંદિરમાં છે.

૩૭. મોઢેરા

(કાંઠા નંબર : ૧૧૨૦)

મોઢેરાનું પ્રાચીન સૂચકમંદિર આજે પણ મૂળરાત્રીને જૈનેતર કળાસંપત્તિનો દર્શનીય નમૂનો છે. આ મંદિરની બાંધણી-કારણી ૧૪૫ અનેક વિકાસોએ પોતાની કલમને કસવામાં ઠીક પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે. છતાં કોઈ સમભાવી વિકાસે અહીંનાં જૈન અષ્ટશિલો તરફ જરા સરખી નજર કરવાનો કે આલેખવાનો પ્રયત્ન કર્યો નથી.

અહીં જોઈ મૂર્તિ જે હલખાવણ તરીકે પૂજાય છે તે વાસ્તવમાં પ્રભાશાંતિ નામના ચક્ષુની ખંડિત મૂર્તિ લાગે છે. જૈનોએ આ શાસ્ત્રદેવ ચક્ષુને જે વર્ણન કર્યું છે તેવી એની રચના ભેવાય છે.

ગામ બહાર જૈન મંદિરનું ખંડિયેર બહુ છે. એની સામે વિશાળ કુંડ છે જે કુંડમાં નાની દેરીઓમાં પશ્ચાત્તરજ્જ જૈન મૂર્તિઓ ભેવાય છે. કહેવાય છે કે થોડા સમય પહેલાં કુંડનું સમારકામ થયું ત્યારે નીચેના ભાગમાંથી ૧૫-૧૬ બિનમૂર્તિઓ નીકળી હતી પરંતુ સમારકામ કરાવનાર ઉપરી અધિકારીએ જો સ્થળે મૂર્તિઓને માટીથી પૂરી કીધી છે. આ કુકીકત સાચી હોય તો મૂળરાત્ર માટે શરમજનક બીના લેખાય. પ્રાચીન શિલ્પ જૈનોનું હોય કે જૈનેતરનું પરંતુ જો સમસ્ત મૂળરાત્રની સંપત્તિ છે. જો જૈનો જેટલી જ જૈનેતરો માટે સન્માનનીય છે.

આજનું મોઢેરા નું વસ્તું હોય જોમ લાગે છે. ગામની બારે બાજુએ મોટા ટેકરાઓ અને પૂળમાં ઠરાયેલાં અવશેષો ભેવાય છે, જો સ્થળે પ્રાચીન મોઢેરા વસેલું હશે.

'પ્રભાવકચરિત'માં ઉલ્લેખ છે કે, 'મખપભટ્ટિસુરિના સુતુ સ્વહસેનસુરિ (આઠમો સૈકા) અહીંના મહાવીર ભગવાનની યાત્રા કરવા પધાર્યા હતા. તેમણે આ મોઢેરા તીર્થમાં શ્રીમખપભટ્ટિને વિ. સં. ૮૦૭ના વૈશાખ સુદિ ૩ના દિવસે દીક્ષા આપી, તેમનું નામ ભદ્રકીર્તિ રાખવામાં આવ્યું હતું.

બોધક સૈકાના શ્રીબિનપ્રભાસુરિ કહે છે કે, 'મોઢેરામાં શ્રીવીર બિનેશ્વર છે.' અર્થાત્ શ્રીમહાવીરસ્વામીનું પ્રાચીન મંદિર છે. જો મંદિરની શ્રીમખપભટ્ટિસુરિ (નવમો સૈકા) નિત્ય યાત્રા કરતા હતા.

આ ગામના નામ ઉપરથી કેટલાક જૈનાચાર્યો 'મોઢેરામજ્જીય' કહેવાય છે. થોડા વલ્લિકાથી આજે ભાગ્યે જ કોઈ અભાવનું હશે. ઇલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીકૃષ્ણદ્રાચાર્ય મોઢા જ્ઞાતિમાં જન્મ્યા હતા અને મહાત્મા ગાંધીજી પણ જો જ જ્ઞાતિનું સંતાન હતા.

૧. "જૈન સાહિત્યને સંબંધિત ઇતિહાસ" પૃષ્ઠ ૨૮૨

૨. "જૈન પુસ્તક પ્રકાશિતસંગ્રહ" પૃષ્ઠ ૧૨૫, પ્રતિ બાંક: ૨૦૬

આજે અહીં શ્રીશીલકર્જન પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું સુંદર મંદિર છે.

પાટણથી મોઢેરા છ-સાત ગાઉ દૂર છે.

★

૩૮. સંડેર

(કે.ડી. નંબર : ૧૧૩૦)

મહાસુંદરેડે સ્ટેશનથી ૩ માઈલ અને પાટણથી અગ્રિપણે લગભગ ૧૦-૧૧ માઈલ દૂર સંડેર નામનું ગામ છે.^૧ આ ગામ પુરાણ હોવાનાં ચિહ્નો જોવાય છે. આસપાસની ભૂમિ ઉપર પ્રાચીન શિલપકૃતિઓ, કેરણીભર્યા પથ્થરો જ્યાં ત્યાં પડેલા મળી આવે છે. મકાનોની દીવાલોમાં ચણી લીધેલા જોવા પથ્થરો પણ કયાંક દેખાય છે. મકાનોના પાયા વગેરે તો દૂર દૂર સુધી નજરે પડે છે, આથી આ ગામ અસલ મેહુડું નગર હશે એમ પણ હાલે છે. ગામના ચોરામાં આવેલાં મૂર્તિ વગરનાં બે મંદિર વિશે “આશિષોલોચકલ સર્વે જ્યોત્ષ્ણો નૌર્જન ગૂર્જરાત”ના લેખકોની નોંધ સુજળ : એક : મંદિરે તો છટ્ટી શતાબ્દી જેટલું પ્રાચીન હોય એવું અનુમાન દોરવામાં આવ્યું છે. આ હકીકત વિશ્વસનીય હોય તો આ ગામ છટ્ટી શતાબ્દી પહેલાંનું મનાય.

એ પછી આ ગામ વિશેનું બારમી સદીનું તો તામ્રપત્રીય અકાટ્ય પ્રમાણ સાંપડે છે. ચૌહાણી કલ્પદેવે સં. ૧૧૪૮ માં સુલુક ગામનું તળાવ ચાલુ રાખવા માટે ઠાણી ગામની કેટલીક જમીન ફાનમાં આપી હતી, તેમાં આપેલી જમીનના ખુટ લખતાં સંડેર ગામનો ઉલ્લેખ આ પ્રમાણે આવે છે :—

“.... ..અસ્યાશ્ચ મૂમેઃ પૂર્વેત્યાં દિશિ મહારિકાક્ષેત્રં તથા માક્ષણદ્વરં | નેહાલાલાક્ષેત્રં ચ | દક્ષિણત્યાં મહિપરામક્ષેત્રં | પશ્ચિ-
માર્ગાં સંદેરગ્રામસીમા | इति चतुरावाटोपलक्षितां भूमि....”

આવા પ્રાચીન ગામમાં નૈનોએ પણ પોતાની સાંસ્કૃતિક સાધનામાં પીછેઠઠ કરી નહિ હોય, પણ કમનસીબે એ વિશે કશું જણવા મળતું નથી. હા, સં. ૧૩૫૩ માં વીળપુરમાં પૈયઠ નામના શ્રેષ્ઠીએ લખાવેલી ‘ભગવતીસૂત્ર’ની પ્રતિની એક પ્રશસ્તિમાંથી અહીંના મંદિર વિશે આ પ્રકારે સૂચન મળે છે :—

“યોઽચીકરમ્પહમણમપુણ્યવહ્નીમિવારોહયિતું સુકર્મ્મો | પ્રામે ચ સંદેરકનાગ્નિ વીરચૈત્યેઽજ્ઞાનિ શ્રેષ્ઠિવરઃ સ મોલ્લઃ ||”

—સત્કર્મ્મશીલ મોખુ નામે શ્રેષ્ઠી સંડેરે ગામમાં થયો, જેણે આ ગામના વીરચૈત્યમાં પોતાના પુરુષદેવી વેલ્હી પર ચઢવા માટે મંડપ બંધાવ્યો.

આ ઉલ્લેખથી જણાય છે કે, સં. ૧૩૫૩ પહેલાં અહીં વીર ચિનેશ્વરનું મંદિર હતું, જેમાં મંડપ બંધાવવામાં આવ્યો.

વળી, સં. ૧૫૭૧માં શ્રેષ્ઠી પંરવત અને કાન્હાએ લખાવેલી અનેક પ્રતિજ્ઞામાં તેમના પૂર્વજોની વંશાવલી અને તેમના સુકૃત્યોની નોંધ ૩૪ શ્લોકની પ્રશસ્તિમાં આપી છે.^૨ તે તે પૂર્વજોના સુકૃત્યોની અને વિશિષ્ટ ઘટનાઓની સાલવારી પણ તેમાં નોંધી છે, તેમાં અહીંના મંદિર વિશેનો ઉલ્લેખ આ પ્રકારે કર્યો છે :—

“સંદેરકેઽળહિલુપાટકપતનસ્થાસન્ને ય ઇવ નિરમાપયતુશ્ચૈવમ્ | સ્વચૈઃ સ્વકોયકુલદૈવતગૌરેશેઽંજેનાપિરાજસતતાન્નિસન્નિધાનમ્” ||૭||

—પૈયઠ નામના શ્રેષ્ઠીએ અણહિલપુર પાટણની પાસે આવેલા સંડેર ગામમાં પોતાના જનવડે પોતાની કુલદેવતા અને વીરચૈત્ય (?) સેત્રપાલથી સેવાયેલ ચૈત્ય કરાવ્યું.

૧. પ્રો. જોશીલાલ સંડેરના કૃત “વસ્તુપાવનું વિભાગ” અને બી.બી. ભોષા “માંથી આ ગામની કેટલીક હકીકત તારવી પડે છે.

૨. “જેન પુસ્તક પ્રશસ્તિસંગ્રહ” પ. ૧૮, પ્રશસ્તિ અંક : ૧૬.

૩. “જેન સાહિત્યપ્રદર્શન બીમશક્તિ સંગ્રહ” પૃષ્ઠ : ૭૨, પ્રતિ અંક : ૨૬૬

એ જ શ્રેષ્ઠી પેઢીએ આ સિવાય એક મૂર્તિને જીર્ણોદ્ધાર કરાવી પોતાના ધર-દેરાસરમાં સં. ૧૬૬૦માં સ્થાપન કર્યાની નોંધ આ પ્રકારે એ પ્રશસ્તિમાં મોંઘી છે:—

“ગોત્રેઽત્રૈવાપાતશિખ્યં મીમસાવુધિધિસિતમ્ । ચં પિતલમયં હૈમદડમર્દયસન્ધિમકારયત્ ॥૮।

ચમરજિનવૈન્દ્રસ્ફારમૂર્તિં વિધાય શુદ્ધજિનવસતૌ પ્રાતિઘ્રીપદ્મ શુદ્ધલભે ॥૧૧॥”

—પોતાના ગોત્રમાં ધર્મ ગયેલા જીન શ્રેષ્ઠીએ પહેલાં બરાવેલી આદિ જિનેશ્વરની પિતલમયી મૂર્તિને સુવર્ણથી દૃઢ સંધિવાળી કરાવી. વળી, ભગવાન મહાવીરસ્વામીની સુંદર મૂર્તિ બરાવીને સારા સુદૂર્તમાં પોતાના ધર-દેરાસરમાં સ્થાપન કરી.

તે પછીના સ્લોકમાં જણાવ્યું છે કે સં. ૧૩૬૦માં જ્યારે કર્ણુચેલો પાટણમાં રાજ્ય કરતો હતો ત્યારે એ મૂર્તિઓને સ્થાપન કર્યા બાદ શ્રેષ્ઠી પેઢીએ અહીંથી શત્રુજય અને ગરનારની યાત્રા માટે સંઘ કાઢ્યો.

આ બંને ઉલ્લેખોથી આ ગામમાં સં. ૧૩૬૦ પહેલાં એક કરતાં વધુ જિનમંદિરો હોવાનું સ્પષ્ટ મળે છે અને તેમાં ઉલ્લેખાયેલા શ્રેષ્ઠીઓ અને તેમના પૂર્વજો આ ગામના વતની હોવાની નોંધથી આ ગામમાં યોદ્ધા સૈકા પહેલાં જેનોની સારી વસ્તી હતી એવું અનુમાન નીકળે છે. અહીંના વીરચૈત્યનો આગે પત્થો નથી.

આજે તો અહીં માત્ર પચાસેક જેનોની વસ્તી છે અને એક શિખરળંધો મંદિર છે.

મૂળનાથક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન છે. તેમાં એક મહાવીરસ્વામી ભગવાનની મૂર્તિ નીચે સં. ૧૩૩૨ના મહા ક્રુદ્ધ ૧પને એક લેખ કેાતરેલો છે. તેમાં હારીજગ્ગચ્છના એક શ્રેષ્ઠીએ શ્રીજનચંદ્રસુરિના શિષ્ય શુભજનકસુરિના ઉપદેશથી મહાવીરસ્વામીની મૂર્તિ બરાબ્યાનો ઉલ્લેખ છે. એટલે આ મૂર્તિ સંભવતઃ ઉપર્યુક્ત વીરચૈત્યની હતી એવું અનુમાન કરી શકાય. બીજી બે મૂર્તિઓના પગાસણ ઉપર લેખો છે પણ પ્લાસ્ટરમાં દંકાઈ ગયેલા હોવાથી વાંચી શકાતા નથી. એ સિવાયની ધાતુ મૂર્તિઓ ઉપર સં. ૧૪૮૪, સં. ૧૫૦૭, સં. ૧૫૨૧, સં. ૧૫૨૭, સં. ૧૫૩૩, સં. ૧૫૬૪ ના લેખો મળી આવે છે.”

૩૯. શંખલપુર

(કેકા નંબર : ૧૧૩૪)

એચારાજ રોડનાથી ૧ માઈલ દૂર શંખલપુર નામે ગામ છે. શંખલપુર નામને શુદ્ધ કરવાના હેતુથી કેટલાક તેને ‘શુંખલપુર’ પણ કહે છે, પરંતુ એ બંને નામો ખરાં નથી. વસ્તુતઃ લખમણ નામના રાજાએ પોતાના નામ ઉપરથી આ ગામ વસાવ્યું હોવાથી તેનું ખરું નામ તો ‘સલખણપુર’ છે. કવિ શ્રીગુણવિજયજીએ સં. ૧૬૮૭માં રચેલા “કૈાચરબ્યવહારી રાસ”માં એ સંબંધે આ પ્રકારે ઉલ્લેખ કર્યો છે:—

“ગાઉ પનર પાટણથી દૂર, સલખણપુરનંદ સખલ પડુર; રૂપ લખખણિ નિવસાવ્યું બેઠું, સોહણ નગર સકલ શુભગેહું.
તે પુરમાં બ્યવહારી બણા, બરમાં ખાલતણી નહીં અણા; દાન દીર્ઘ દેવપૂજ કરંધ, સાતે ખેત્ર સદા ઉદ્ધરંધ.”

અહીં યોદ્ધા સૈકાથી લઈને સોળામા-સત્તરમા સૈકા સુધી આવકોની વસ્તી સારી હતી અને તેઓ મોટે ભાગે સંપન્ન હતા; એમ આ વર્ણનથી અને બીજાં અર્વાંતર પ્રમાણોથી જણાય છે.

ઉપર્યુક્ત રાસ, અહીંના આગેવાન કૈાચર નામના શ્રેષ્ઠીની નોંધવાયેલ્ય હતીકત આપે છે તે એ કે, એક સમયે કૈાચર શ્રેષ્ઠી વેપાર અર્થે ખંભાત ગયા. ત્યાં ચતુર્દશીના દિવસે શ્રીસુભતિસાધુસુરિ(જન્મ: સં. ૧૪૬૪, સ્વર્ગવાસ: સં. ૧૫૫૧)નું બ્યાખ્યાન સાંભળ્યું. સુરિજીએ ઉપદેશમાં અહિંસા વિશે જણાવ્યું કે, “જીવકયા પોતે પાળવી એ તો પુરંચ છે જ પરંતુ બીજા પાસે પગાવવી એ પણ ખાસ કરીને પુણ્યનું જ કામ છે.” એ સમયે શ્રેષ્ઠી કૈાચરે શુદ્ધ-મહારાજને પ્રસંગોચિત નિવેદન કર્યું કે, “સલખણપુર તાલુકામાં આમણી પગાવી નથી. ત્યાં બહુચારાજ જેવી પાસે

૪. “આખ્યાનનંદ પ્રકાશ” પૃષ્ઠ : ૨૯, બંક ; ૮—કેટલાક ધાતુ પ્રતિમાલેખો” એ શીર્ષક લેખ.

હિંસક લોકો વધુ જીવોનો વધ કરે છે.” આ સાંભળી યુગ્મજીએ ખંભાતના સંઘમાં પ્રતિષ્ઠિત અને રાજદરબારમાં માનવતું સ્થાન ભોગવતા અરડકમદલ ઝોડાવાલ એવા ફેસલહર શાહજીસિંહ નામના ગૃહસ્થને યોલાવ્યા અને ફેસલની વિનંતિ વિશે કંઈ થઈ શકે તો ધ્યાન આપવા સુચવ્યું. એ જ સમયે શાહજીસિંહ પોતાની લાગવગને ઉપયોગ કરી, સુલતાનનું ફરમાન મેળવ્યું અને ફેસલને સરપાવ આપાવી, સમશેર બંધાવી, ત્યાંના બાર ગામને અધિકારી બનાવ્યો. તેણે અધિકાર હાથમાં લેતાંવેત ૧ સહબખ્ષપુર, ૨ હાંસલપુર, ૩ વડુવાલી, ૪ સ્ત્રીતાપુર, ૫ નાવિચાળી, ૬ બહિચર, ૭ દૂંદડ, ૮ દેલવાડુ, ૯ દેનમાલ, ૧૦ મેડર, ૧૧ કાલહરિ અને ૧૨ છમોડી ગામોમાં અમારીપડહ વગડાવ્યો. એ જ દિવસથી બહુચરાણ વગેરેમાં થતી જીવહિંસા બંધ થઈ.

એ કે આ રાસમાં અહીંનાં મંદિરો વિશે સુચન નથી પરંતુ ચોદમા સેકાના (જનનપ્રભ ઉપાધ્યાયે રચેલી “તીર્થ-માળા”માં ‘પાલ સંતિ તિથા નવરિ સલ્લજનપુરે’ એવા ઉલ્લેખ હોવાથી આ નગરમાં પાર્શ્વનાથ અને શાંતિનાથનાં બે દેવળો હતાં; એમ સ્પષ્ટ થાય છે.

અડવગઢના મંત્રી પેથડકુમારે ચોદમા સેકામાં જુદા જુદા ગામ-નગરોમાં મળીને ૮૪ જિનમંદિર બંધાવ્યાં; તેમાં સહબખ્ષપુરમાં પણ એક બંધાવ્યું હતું એમ શ્રીચિનસુંદરચરિત્રિયત ‘ગુર્વાલી જીજ્ઞાસુ’એ એ મંદિર ઉપર્યુક્ત બે મંદિરો પૈકીનું હશે કે જિન એ બાણી થકાતું નથી પણ એ બે કે ત્રણ મંદિરો કોઈ રાજકીય આતંકમાં નબ ધર્મ ગયાં હશે. આ સંબંધે પુરાવો આપતી આ ગામની સ્થાનિક માહિતી મળે છે કે, સં. ૧૮૪૮ માં કોઈ કેળી રાતેજથી બે મૂર્તિઓ ચોરીને અહીં લાવેલો, તે અહીંના આવકોએ ૧ મણ, ૫ શેર કાઢ્યા આપીને તેમની પાસેથી વેચાતી લઈ લીધી. તેમાંની એક મૂર્તિ અહીં રાખી અને બીજી મૂર્તિ દુવડ ગામના શ્રીસંઘને આપવામાં આવી હતી. અહીં રાખેલો મૂર્તિ માટે દેરાસર બાંધવાનો વિચાર થતાં શ્રીસંઘે રાજકીય મંજૂરી મેળવી જૂલું ખંડેર જેવું મકાન વેચાતું લીધું. સં. ૧૮૪૬ માં એ જૂના ખંડેરને યોદીને ઈટે કાઢતાં તેમાંથી લોંબડું નોકળી આવ્યું. એ બોયરામાંથી ૧૫૦-૨૦૦ જેટલી જિનપ્રતિમાઓ, કાઉસંગિયા, કેટલાયે પરિકરો, દીવાળો, અંગલણી, બોરસિયો, સુખડ અને મંદિરનું શિખર વગેરે પુષ્કળ વસ્તુઓ મળી આવી હતી. એમાંનાં લગભગ ૨૦૦-૩૦૦ નંગ કાંઈબગિરિ લઈ જવામાં આવ્યાં અને બીજી કેટલોક વસ્તુઓ બહાર ગામ આપી દેવામાં આવી, આ હકીકત અહીંના પ્રાચીન મંદિરોનો પુરાવો આપે છે.

નવા મંદિરનો પાયો નાખવામાં આવ્યો અને પ્રતિમા સ્થાપન કરવાયોય દેરાસરનો થોડો ભાગ સં. ૧૮૭૬ માં તૈયાર થયો. સં. ૧૯૦૫ ના જેઠ વદિ ૮ ને દિવસે એ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

આજે અહીં ત્રણ શિખરોવાળું ભોંયરાખંધી વિશાળ મંદિર જોયું છે. મૂળનાથક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન બિરાજમાન છે. મૂળ ગભારો, ચોંચડું અને ભમતીના રપ ગોખલાઓમાં મૂર્તિઓ વિરાજમાન છે. એ પ્રાચીન મૂર્તિઓ પરના લેખો તપાસવામાં આવે તો અહીંનાં પ્રાચીન મંદિરો અને તે તે સમયે આવકોની વસ્તી અને સ્થિતિનું અનુમાન કરવું સહેલ બને.

આજે અહીં આવકોનાં ૪૦ ઘરનાં વસ્તી છે અને ૨ ઉપાશ્રય છે.

૪૦. ઝીંડુવાડા

(કેડા નંબર : ૧૧૫૫)

આ ગામ પ્રાચીન છે. એનું પ્રાચીન નામ ઝીંગપુર અને ઝંઝપુર હતું. કહેવાય છે કે સિદ્ધરાજ જયસિંહને જન્મ આ ગામના જંગલમાં ઝુંઝા નામના રખારીને ત્યાં થયો હતો, તેથી સિદ્ધરાજે એ રખારીના નામે આ ગામ વસાવ્યું. ‘ઝાલાશવાસિધિ’ ના કથન મુજબ : સિદ્ધમાંથી સર્વનાથ થયા પછી આવેલા મહેવાણા કુલના ઝાલા સુત્રિને

૧. “ઐતિહાસિક રાસ સંગ્રહ” ભા. ૧, પૃ. ૧-૧૨,

૨. “જૈન સત્પ્રકાશ” વર્ષ : ૧૭, અંક : ૧.

સિદ્ધરાજના પિતા કણ્ઠદેવે કેટલાંએક ગામ અક્ષિત આપ્યાં હતાં, તેમાં આ ગામ સુખ્ય હતું પરંતુ કોઈ કારણસર તેઓ પાટડી ગયા તે સમયે ઝીંઝુવાડા પાટણને તાલે ગયું.

રાજકીય દૃષ્ટિએ આ ગામ સીમા ઉપરનું હોવાથી સિદ્ધરાજે અહીં ગામ ફરતો વિશાળ ને મજબૂત કિલ્લો બંધાવ્યો હતો. એ કે આ કિલ્લો આજે તુટી ગયો છે અને એ કિલ્લાના સુખ્ય દરવાજા ઉપર જઈને હજારો આટલા અક્ષરો ફોટાઈલા છે. એ ઉપરથી પણ જણાય છે કે સિદ્ધરાજ જયસિંહના આદેશથી મંત્રીશ્વર ઉદયનની દેખરેખ નીચે આ કિલ્લો બંધવામાં આવ્યો હતો. સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ શુભરાતમાં આ કિલ્લો નમૂનેદાર ગણાય છે. અહીં જૂનું તળાવ અને વાવ મજબૂત પથ્થરનાં બાંધેલાં છે. તેનો ધણોખરો ભાગ પડી ગયો છે. સંભવ છે કે આ તળાવ અને વાવ પણ કિલ્લાની સાથેસાથ બંધાયાં હશે.

તેરમા સૈકાનો દુર્જનશય્ય રાજા, જેનો શ્રીશંખેશ્વર તીર્થના પ્રભાવથી કોઈ રોગ મટી ગયો હતો અને શંખેશ્વરના મંદિરનો જેણે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો તે આ ગામનો નરેશ હતો.

રામગઢીના કિલ્લાની બહાર પણ ગામના કોટની અંદર એક નાનું પ્રાચીન જૈન મંદિર હતું, તેનો ધ્વંસ થઈ ગયો છે પણ તે જગા હજી જોનાના કબજામાં છે.

અહીં બે માળનું ત્રણ ગભારા અને ત્રણ શિખરવાળું વિશાળ ને ભવ્ય મંદિર છે. બંને માળમાં મૂં નાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન છે. તેમની સં. ૧૬૦૫ના મહાસુદિ ૫ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે.

દેરાસરના ઉપલા માળમાં આવેલા સુખ્ય ગભારામાં એક પૂજામાં ચોવીશીથી છુટી પડી ગયેલી એક નાની બેઠી મૂર્તિ છે ને બાજુના ગભારામાં જૂના દેરાસરમાંથી લાવેલા આરસના સમવસરજીના ત્રણ ગઠની રચનાનો નમૂનો પ્રાચીન છે. એક પૂજામાં પરિકરથી છુટા પડી ગયેલા એક નાના કાઉસગિયા આરસના છે અને એક પટ્ટમાં બે જોડી પગલાં છે તે શ્રીહીરરત્નસુરિના પટ્ટધર જયરત્નસુરિ અને જ્ઞાવરત્નસુરિનાં છે. તેના ઉપર સં. ૧૭૩૪-૩૫ અને સં. ૧૭૧૫ના લેખો ઉત્કીર્ણ છે.

નીચેના મૂં નાં ઉપર પંચતીર્થીનું પ્રાચીન પરિકર છે. પરિકરની ગાદી નવીન છે. તેના પર સં. ૧૬૦૩ના વૈશાખ સુદિ ૩ નો લેખ છે, જે પરિકરના જીર્ણોદ્ધાર સંબંધી છે.

૪૧. વડગામ

(કોડા નંબર : ૧૧૫૯)

દસાહી રાજ્યમાં વડગામ જૈન તીર્થરૂપ મનાય છે. અત્યારે શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું શિખરબંધી ભવ્ય જિનાલય છે. તેની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૦૫ માં થઈ છે. એ પહેલાં ઘર-દેરાસરરૂપે બે ચોરડીઓ હતી.

આ મંદિર વિશે દંતકથા છે કે, અહીં મૂં ના. પાસે લગભગ એક હજાર વર્ષથી અખંડ હોવા પ્રજાને છે. એટલે આ ગામ અને મંદિર એથીયે પ્રાચીન હોવું જોઈએ. અહીંના કોઈ વખતનો પૂલરી દુષ્કાળ અથવા મરડી આદિ રોગ-ચાળા વખતે પણ સાચા દિલથી પ્રભુની પૂજા કરતો હતો તેથી તેને હરેશમાં નિયમિતપણે અડધો રૂપિયો અને એક પાલી ચોખા ચત્કારક રીતે મળતા હતા.

મૂળનાયક ઉપર લેખ નથી. ગરબનથી ખંડિત હોય એમ લાગે છે. દેરાસરની કક્ષિણ તરફની ચોક્કી પાસે એક નાની દેવીનાં ચંકરનાં લિંગો છે અને પાસેના ગોખલામાં ગણપતિની મૂર્તિ છે. અહીંના પૂલરીએ પાછળથી આ લિંગો અને મૂર્તિ સ્થાપન કરી હોય છે. તેની પાસે દેરાસરમાંથી કાઢી નાખેલું પ્રાચીન પળાસણ છે.

સં. ૧૬૫૫ માં અમદાવાદવાળા ચૈત્ર મનસુખભાઈ ભાગ્યદાસે અહીં આરસનું કામ થયું ત્યારે જૂનું પળાસણ

હાદીને નહું કરાવું તે સમયે મૂ. ના. ને કાયમ રાખ્યા હતા તેથી કંઈક હેરફેર થતાં મૂ. ના.ની દૃષ્ટિ નીચી થઈ હોય એમ કહેવાય છે.

દેરાસર પાસે જ એક મેડીબંધી ધર્મશાળા છે.

૪૨. ઉપરિયાળા

(કોઠા નંબર: ૧૧૬૫)

વીરમગામથી પશ્ચિમ દિશામાં ૧૨ માઈલ દૂર વીરમગામ-ખારાથોડા રેલ્વે લાઈનમાં ઉપરિયાળા^૧ ફ્લેગ સ્ટેશન છે. સ્ટેશનથી ૦૫ માઈલ દૂર ઉપરિયાળા ગામ છે. તેમાં શ્રીઆદીશ્વર બ. નું સુંદર મંદિર છે અને બબ્બે વિશાળ નવી ધર્મશાળા યાત્રીનું મન પ્રથમ દર્શને જ હરી લે છે.

આ ગામ પ્રાચીન છે. સં. ૧૪૬૨ અને સં. ૧૫૨૫ ના મૂર્તિલિખેમાં ઉપલિખાસર ગામને ઉલ્લેખ આવે છે.^૨ લગભગ પંદરમા સૈકાના અંતે અને સોળમા સૈકાના પ્રારંભમાં શ્રોજયસાગર ઉપાધ્યાયે રચેલી “ચેત્યપરિપાટી”માં આ રીતે વર્ણન છે:—

“આદિનાહ ઉપાદિસયામ્સરી.”

આ ઉપરથી લાગે છે કે સોળમી યુગાબ્દીમાં આહી^૩ મૂ. ના. આદીશ્વર જગવાનનું મંદિર મોજુદ હતું પણ કોઈ આરમાની સુલતાનીના સમયમાં આ મંદિરનો ખ્વંસ થઈ ગયો. તે પછી સં. ૧૯૧૬ ના વૈશાખ સુદ પૂનમના દિવસે એક કુંભારને માટી ખોદતાં જનમૂર્તિઓનો પત્તો લાગ્યો. જૈન મહાજનોએ એ મૂર્તિઓને હાથ કરી એક નાની બોરડીમાં એ મૂર્તિઓને પરીણાહાખલ પધરાવી ને તે પછી શિખરબંધી મંદિર કરાવી સં. ૧૯૪૪ ના રાજ પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

ગામની પૂર્વ બાજુમાં જૂની ધર્મશાળા સાથે બોડાયેલું પણ સ્વતંત્ર શ્રીઆદીશ્વર બ. નું બેઠા ઘાટનું સાદું છતાં રમણીય મંદિર આવેલું છે.

મંદિરને ફરતો કોટ છે, તે ૪૨ ફીટ લાંબો ને ૩૭ ફીટ પહોળો છે. તેની વચ્ચે શેઠનું મંદિર મૂળ ગભારો, સભામંડપ અને ત્રણ બાજુના દરવાજાઓ, ઉપર ચોકીઓ, એક શિખર, ચાર ધૂમટો અને વચલી ચોકી ઉપર સામ-રણ્યુકત બાંધણીવાળું છે.

મંદિરમાં મૂ. ના. શ્રીઆદીશ્વર બ. છે. જમણી બાજુએ શાંતિનાથ બ. ની સ્તેત આરસની અને ડાબી બાજુએ પીળા આરસની શ્રીપાર્શ્વનાથ બ. ની તેમજ મૂ. ના.ની નીચે સ્થામ આરસની શ્રીનેમિનાથ બ. ની મૂર્તિઓ છે, જે જમીનમાંથી મળી આવી હતી તે જ બિરાજમાન છે. કોઈ મૂર્તિ ઉપર લેખ દેખાતો નથી પણ મૂર્તિઓ પ્રાચીન છે.

સભામંડપમાં આરસ ઉપર કોરેલો રંગિત ચિત્રામણ્યુકત સ્થેતશિખરનો તેમજ ગિરનાર પર્વતનો પટ સુંદર અને કળામય છે.

નાના ગામમાં એકાંત સ્થળમાં આવેલું આ તીર્થધામનું વાતાવરણ આહલાદક છે. દર વર્ષે મહા સુદિ ૧૩ અને શ્રાવણ સુદિ આઠમના રોજ મેળો ભરાય છે.

૧. વિશેષ હકીકત માટે જુઓ: સુનિરાજ શ્રોજયંતવલ્લભ કૃત ‘ઉપરિયાળા’ પુસ્તિકા.

૨. અનુક્રમે “જૈન પ્રતિષ્ઠા લેખસંગ્રહ:” ભા. ૧, લેખાંક: ૫; અને “પ્રાચીન લેખસંગ્રહ” ભા. ૧, લેખાંક: ૪૦૦.

૪૩. રાંતેજ

(કોઠા નંબર : ૧૧૯૦)

રાંતેજ આશુસ્થ તાલુકામાં આવેલું છે. વહીવટાઓના આધારે આ ગામ સં' ૯૦૦-૬૫૦ ના અરસામાં વસ્તું કોમ કોમ લાગે છે. એ પછી તો આ ગામ એક નગરીરૂપ ણી ગયું હતું. લેકાં તેને 'રત્નાવલી' નગરીના નામે ઓળખતા હતા. એ સમયે જૈનોનાં લગભગ ૭૦૦ ઘરા અને ત્રણ ઓટાં જિનાલયો હતાં. આજે લગભગ ૧૨૦૦ માણુ-સોની વસ્તીમાં ૧૦ ઘર જૈનોમાં છે. એક જૈન ધર્મશાળા, એક ઉપાશ્રય અને એક જૈન મંદિર છે. આજે પશુ આ સ્થળ ઐતિહાસિક તીર્થરૂપે પ્રસિદ્ધ છે.

મૂં નાં શ્રોતમિનાથ ભગવાનનું ત્રણ શિખરૈયાણું ઓડું ાવન જિનાલય મંદિર છે. આ દેરાસર કયારે બંધાવવામાં આવ્યું તે બાલ્યમાં આવ્યું નથી પરંતુ દેરીઓમાંની કેટલીક મૂર્તિઓ ઉપર સં' ૧૮૯૩ના લેખો છે તેથી એ સમયે આ મંદિર જીર્ણોદ્ધાર પામ્યું હશે અને આ મૂર્તિઓની સ્થાપના થઈ હશે.

સં' ૧૯૩૦માં એક પટેલના ઘરના પાયામાંથી શ્રીમદ્ધાવીરસ્વામી ભગવાનની મૂર્તિ નીકળી આવી હતી. એને કાઢતાં એ ખડિત થઈ હતી. વળી, મૂં નાં સિવાયની ચાર મૂર્તિઓ ઘણાં વર્ષો પહેલાં ગામની બાગોળમાંથી મળી આવી હતી.

આ મંદિરના મૂળ ગભારામાં બારમી-તેરમી સદીનાં પ્રાચીન પરિકરો અને ગાદીઓ વિદ્યમાન છે. તેના ઉપર પ્રતિષ્ઠિત મૂર્તિઓ પાછળથી નવી મૂકેલી છે. વળી, અહીંના નાના ભોંયરામાં કેટલાક જૂના કાઉસગિયા અને પરિકરો સંઘરી રાખ્યાં છે, તેના ઉપર કેટલાક લેખો છે. તેમાંથી બે લેખો સં' ૧૧૫૭ ની સાલના છે. એ બંનેમાં રાંતેજ ગામનો ઉલ્લેખ છે જે આ ગામના સ્થાનિક ઇતિહાસની પ્રાચીનતાનું અને આ મંદિરની સ્થાપના સં. ૧૧૫૭ માં કે તે પહેલાં થઈ, તેનું પ્રમાણ આપે છે; એ લેખો અતુકને આ પ્રમાણે છે:—

(૧) “સંવત્ ૧૧૫૭ વૈશાલ મુદિ ૧૦ શ્રીચારાપદીયગચ્છે શ્રીશાલિમદ્રસૂરો મુમદામ્સતયા ઠં ૦ રઘુકયા સ્વામદુહિતુઃ મુહવાયાઃ મે (મે)યોર્થે રાંતેજસ્થ” ૯ ॥ મુપાન્વેદવર્ધિવં કારિતમિતિ ॥

(૨) “સંવત્ ૧૧૫૭ વૈશાલ મુદિ ૧૦ ચારાપદીયગચ્છે શ્રીશાલિમદ્રસૂરો.....શ્રેયોર્થે રાંતેજસ્થ પામ્બનાથર્ધિવં કારિતમિતિ ॥”

અહીં ભમતીની છેલ્લી દેરીમાં શ્રાવક-શ્રાવિકા યુગલના બે મુંદર મૂર્તિપટ્ટો લગભગ ૨૫ ફીટ કિંચા અને ૨ ફીટ પહોળા છે. તેમાં સં' ૧૩૦૬ ના લેખો ઉત્કીર્ણ છે.

ભમતીની ૪૬મી દેરીમાં સરસ્વતી દેવીની આરસની ખડિત છતાં મનોહર મૂર્તિ ઉપર સં' ૧૩૦૬ નો લેખ છે. આ સિવાય જિનાલયની ભમતીમાંના મૂળ મંદિરની બમણી બાલુના પરિકરની ગાદી ઉપર અને પાછળના ગભારાના મૂળનાથની નીચે સ્થાપન કરેલા પ્રાચીન પરિકરની ગાદી ઉપર અતુકને સં' ૧૧૨૪ના દંકા બે લેખો છે.”

★

૪૪. ભોયણી

(કોઠા નંબર : ૧૧૯૫)

સુવાલ પ્રદેશમાં આવેલા ભોયણી રેશનથી પશ્ચિમમાં બે ફર્લિંગ દૂર ગામ અને શ્રીમલ્લિનાથ ભગવાનનું મંદિર આવેલું છે. આ મંદિરની તીર્થ તરિકની પ્રસિદ્ધિના ઇતિહાસ કોવો છે કે, આ ગામના કેવળ પટેલના ખેતરમાંનો એક અવડ ફૂલો ખોદતાં સં. ૧૯૩૦ના વૈશાખ વદિ ૧૫ ને રાજ શ્રીમલ્લિનાથ ભગવાન અને બે કાઉસગિયા મૂર્તિ, એમ

૧. “પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ” ભા. ૨. લેખાંક: ૪૬૬-૬૭.

૨. જોગલ લેખાંક: ૪૬૧-૬૨

૩. “જૈન સત્ત્વ પ્રકાશ” વર્ષ: ૨, અંક: ૬, પૃ. ૩૮૬

૪. “પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ” ભા. ૨. લેખાંક: ૪૬૩-૬૪,

ત્રણ પ્રતિમાઓ પ્રગટ થઈ આવી. બાદ અમથા પટેલનું જેતર વેચાનું હાથે શ્રીસંધિ આ મૂર્તિઓને એમાં પથરાવી. એ પછી શ્રીસંધિ એક વિશાળ દેરાસર તૈયાર કરાવવા માંડ્યું અને સં. ૧૬૪૩ના મહા સુદિ ૧૦ ને દિવસે આ ભવ્ય દેવાલયમાં મૂળનાયક શ્રીમદ્વિનાયક ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી.

અહીંનું મંદિર ત્રણ શિખરબાંધી, વિશાળ અને રમણીય છે. મૂળ અજાણે અને રંગમંડપ વિસ્તારવાળા છે. ત્રણે તરફના દરવાજાઓની શૃંગારશૈલીઓ એની ભવ્યતામાં ભિન્ન કરે છે. મંદિરમાં એક કકરા પથ્થરની મૂર્તિ છે, તેના ઉપર આ પ્રમાણે લેખ છે:—

“ સં. ૧૮૭૬ વૈશાખ સુદિ ૧૩ ગુ....વાસુપુજ....પ્રતિમા....”

ઉપર્યુક્ત મળી આવેલી મૂર્તિઓ ઉપરથી આ સ્થળ પ્રાચીનકાળે વસ્તીવાળું હતું અને તેમાં કોઈ નેન મંદિર પણ હોતું નેહોં, જે કોઈ વિલવને ભોગ બનતું હતું એમ લાગે છે. ઉપર્યુક્ત મૂર્તિઓ નીકળ્યા પછી ખીલ મૂર્તિઓ પણ અહીંની ભૂમિમાંથી મળી આવી છે. હુઝારની કોડમાં ખોદતાં આશરે ત્રણ-સવાત્રણ ફીટ ઊંચી એક આરસની પ્રતિમા મળી આવી છે, જે અત્યારે ભોંયરામાં મૂકી રાખેલી છે. આ મૂર્તિ પર લેખ નથી, તેના જમણા પડખાના કાન, અંગૂઠો, કાણી અને નાસિકા વગેરે ખડિત થયેલાં છે પણ એનું શિલ્પવિધાન કશીનીય છે જે પ્રાચીનતાનું ભાન કરાવે છે. ખજા પર આવેલેલા કેશશુભ્ધથી આ મૂર્તિ ત્રણજાદેવ ભગવાનની હોવાનું પ્રતીત થાય છે.

ખીલનું એક મૂર્તિઓ સાથેનું પ્રાચીન પરિકર અખંડ છે જેની લંબાઈ આશરે સાડા ત્રણ ફીટ અને પહોળાઈ ત્રણ વેંતની છે તે પણ ભોંયરામાં છે.

આ સિવાય અહીંની ભૂમિમાં કેટલાંક અવશેષો હાથે પટેલાં છે. ગામની પૂર્વ બાજુમાં રેલ્વે માર્ગથી જે જેતરવા દૂર ‘વાણિયાની તલાવડી’ નામે એક તળાવ છે. આ તળાવના પશ્ચિમ કિનારે જેતરમાં પરિકરરુપે આખી અને નાની ખડિત પાંચ-છ મૂર્તિઓ પડેલી છે. અહીં કાઉસગિયાની મૂર્તિને જમીનમાં ઘેસાડી દીધી હોવાથી અને પાંચે મૂર્તિઓની પાછળ રૂનો પૂરી દીધા હોવાથી તેમની પાછળ લેખ વગેરે છે કે નહીં તે બાજી થકાતું નથી. વળી, પથ્થરની મોટી પાટો પણ મંદિરના કોઈ ભાગનો અવશેષ હોવાનું જણાય છે.

આ અને ખીજાં અવશેષો ઉપરથી માનવાને કારણ મળે છે કે, આ સ્થળે કોઈ પ્રાચીન નગર વસેલું હતું. કહેવાય છે કે આ ક્ષેત્ર નગર એક સમયનું સમૃદ્ધ ‘પદાવતી’ નગર હોતું નેહોં.

મહા સુદિ ૧૦ ના દિવસે અને મદ્વિનાયક ભગવાનના જન્મદિન આવણી પૂનમે યાત્રાળુઓનો અહીં મેળો ભરાય છે. એ સિવાય ચૈત્રી, આષાઢી અને કાર્તિકી પૂર્ણિમાએ પણ યાત્રાળુઓની અવરજવર ખૂબ રહે છે.

અહીં ત્રણ ધર્મશાળાઓ છે અને યાત્રીઓ માટે દરેક પ્રકારની સગવડ મળે છે. પાનસરની સ્થાપના પછી આ તીર્થમાં યાત્રાળુઓ પહેલા જેવા ભેવાતા નથી.

૪૫. સેરિસા

(કોડા નંબર : ૧૨૨૬)

ગુજરાતનું રમણીય પ્રાચીન તીર્થધામ સેરિસા અમદાવાદથી ઉત્તર-પશ્ચિમ દિશાના ખૂણા તરફ એક નાના ગામડાંરે વસેલું છે, જે કુલોલ રોડનાથી ૨૧ ગાઉ દૂર છે. કહેવાય છે કે એક કાળે અહીં ‘સોનપુર’ નામે સુંદર નગર હતું ને સેરિસા તે તેના એક નાનકડો મહોલ્લી હતો. સોનપુર ઉપર વિનાશનાં વાહન તૂટી પડતાં ત્યારે સેરિસા નામપ્રાપ્ત બની રહ્યું.

સોરિસા નામ કેમ પડયું એ સંબંધે સં. ૧૫૬૨માં કવિવર શ્રીલાલવ્યસમયે રચેલા ‘સોરિસાતીર્થસ્તવન’માં કંઇક સ્પષ્ટ મળે છે:—

“એ નવજુ પાણી વિવર ભાણી, ખાસ ગયા તવ વિસરી; અંતર એવજો મેરી સાંકડી, નયરી કહતી મેરીસા-કરી.”

આ પદ્યમાં કહીની પાસે આવેલા સોરિસાનો ધ્વનિ સ્થિત થાય છે, જે નગરની સાંકડી શેરીમાં આ જિનાલય આવેલું હતું, તેમાં ભગવાનને આભિષેક કરાવતાં એ સાંકડી શેરીમાં બધે પાણી ફેલાઇ ગયું અને તેથી લોકો એ સ્થળને ‘શેરીસા’ નામે કહેવા લાગ્યા હતા. આજે તો સપાટ મેદાન પર ચોડાંક ખેડાં અને એક બાબુએ અગ્રલિહ નવીન જિન-પ્રાસાદ સિવાય કશું એવા મળતું નથી.

એ જ કવિ આ સ્થળના તેરમા સૈકા પહેલાંના પ્રાચીન નગરનું વર્ણન કરતાં કહે છે:—

“એ નગર ચોટું, એક ખોટું, નહીં જિનપ્રાસાદ એ”

એ સંબંધે સં. ૧૩૮૬માં રચાયેલા “(વિવિધતીર્થકંઠપ)માં સોરિસામાં જિનપ્રતિમાઓ ક્યારે આવી અને મંદિર ક્યારે બંધાયું એની આખ્યાયિકા મોંઘેલી છે તેના સાર એ છે કે, નવાંગીરૂત્તિકાર શ્રીઅભયદેવસૂરિશાખાના શ્રીદેવેન્દ્રસૂરિએ સોરિસા પધાર્યા ત્યારે તેમણે એક ટેકરામાંથી કંઠાવેલી શિલામાંથી સોપારકના અંધ સલાટ પાસે એક દિવ્ય મૂર્તિ ઘડાવી. વળી, એક ખાણમાંથી બીજી ચોવીસ પ્રતિમાઓ નીકળી આવી હતી અને શ્રીદેવેન્દ્રસૂરિએ આ નગરમાં મંદિર બંધાવવા માટે અયોધ્યામાંથી ચાર મોટી પ્રતિમાઓ લઈ આવતા હતા ત્યારે તેમાંની એક પ્રતિમા ધારાસેનક (કદાચ માલવાનું ‘ધાર’ હોય) ગામમાં રાખી અને ત્રણ પ્રતિમાઓને સોરિસામાં કરાવેલા ભવ્ય મંદિરમાં પધરાવી. એક ચોથી મૂર્તિ શૃંગેરનરૈય કુમારપાળે કરાવી આપી હતી. શ્રીજિનપ્રભસૂરિએ (સં. ૧૩૮૬ ની આસપાસમાં) પ્રત્યક્ષ જોયેલી હકીકતને આલેખતાં તેઓ વર્ણવે છે કે—‘આ બધી પ્રતિમાઓ સોરિસા ગામના જિનમંદિરમાં આવે પણ સ ઘદારા પૂજાય છે.’

સં. ૧૩૯૩માં શ્રીકલ્પસૂરિએ રચેલા “નાબિનન્દનજિનોદ્ધાર પ્રબંધ”માં કહ્યું છે કે, નાગેન્દ્રગચ્છના શ્રીદેવેન્દ્રસૂરિએ સોરિસા તીર્થની સ્થાપના કરી. આ ઉપરથી લગભગ બારમા સૈકામાં આ તીર્થ સ્થપાઈ ચૂકયું હતું એમ કહેવામાં ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ બાધ નથી અને તેથી જ ઉપર્યુક્ત શ્રીજિનપ્રભસૂરિએ ચોદમા સૈકામાં જોયેલા એ તીર્થની હકીકત મોંઘી છે.

શ્રીજિનપ્રભસૂરિએ રચેલા એક ‘તીર્થયાત્રાસ્તોત્ર’માં સોરિસાની મૂર્તિઓ વિશે આ પ્રકારે ઉલ્લેખ છે:—

“સેરિયપુરતિલયં પાસજિનમગેયર્થિવપરિયર્થિયં”

આ બધી પ્રતિમાઓમાં મૂ. ના. ની પ્રતિમા વિશે એમ કહેવાયું છે કે—

“લખ લોહ કેળે, સહુ ‘પખે, નામ લોડણપાપના.”

પ્રતિમાને ડાહવી જોઇને લોકોએ તેનું નામ ‘લોડણ પાર્શ્વનાથ’ રાખ્યું હતું. બીજાના મતે એ મૂર્તિના એક પગ છટો આવેળ્યો હોવાથી એનું નામ પાડવામાં આવ્યું છે. અ્યારે ત્રીજા મતે એમ પણ કહેવાય છે કે, વેળથી બનાવેલી આ પ્રતિમા લોહ જેવી કંઠણ બની ગઇ તેથી એ ‘લોહણ પાર્શ્વનાથ’ નામે પ્રસિદ્ધિ પામી. આ બધા મતો વિશે આજે કશો નિર્ણય કરી શકાય એમ નથી.

લગભગ ચોદમા સૈકામાં થયેલા શ્રીજિનતિલકસૂરિએ રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં મૂ. ના. ની મૂર્તિનું વર્ણન કરતાં મોંઘું છે:—

“સેરીસે પાસ છે ઠેઠકાપ”

અર્થાત્-સોરિસામાં શ્રીપાર્શ્વનાથની મૂર્તિ ખૂબ ઊંચી અને ભવ્ય છે.

કવિવર લાલવ્યસમયના વખતમાં એટલે સં. ૧૫૬૨ માં અહીં જિનમંદિર વિદ્યમાન હતું એ વિશે કવિ પોતે જ પ્રત્યક્ષ જોયેલું વર્ણન આ પ્રમાણે કરે છે:—

“ પાસ કંથાણુક દસમ ફાદાડે એ, મહિપક મહિમા પાસ ફેખાડ એ.

ફેખાડ એ પ્રભુ પાસ અદ્વિત સર્વ આવે કોમરથો, ધ્વજપૂજ મંગલ આરતી તેણે પાપ પૂરવનાં થયાં;
સંવત ૧૪૨૨ ખાસિક પ્રાસાદ સેરિસા તણા, લાવણ્યસચે ઇમ આદિ યોગે, નમો નમો ત્રિજીવન થજી. ”

એટલે લગભગ સોળમા સૈકા સુધી આ મંદિર વિદ્યમાન હતું. તે પછી લઘાર્જના કોઇ પ્રસંગે શ્રાવ્યકોએ એ બધી મૂર્તિઓ જમીનમાં બંડારી દીધી હશે, અને મંદિર ઉપર નાશની નોબત ગગડી હશે. સેરિસાના મંદિરની સં. ૧૪૨૦ ના લેખવાળી પદ્યવર્તીની મૂર્તિ નરેદરા ગામમાં વિદ્યમાન છે, જે સં. ૧૪૨૦ પછીના કોઈ વિશેષ સમયે ત્યાં લઈ જવામાં આવી હશે. સદબાળ્યે અહીં બંડારેલી કેટલીક મૂર્તિઓ વગેરે અહીંથી નગી આવ્યાં છે.

આજે જે નવું મંદિર અહીં જિણું છે તેની સાથેના મેદાનમાં પ્રાચીન જૈન મંદિર ખડિયેરરૂપે પડ્યું હતું. મંદિરનો થણા ભાગ તો ધરાશાયી હતો. માત્ર દીવાલનો ભગ થોડાક જિલો હતો. તેમાં પથ્થરના ઢગલા પડયા હતા. તેની સાથે મૂર્તિઓ પણ ફટાયેલી પડી હતી. આ હકીકત તરફ સં. ૧૬૫૫ માં જૈનાનું ધ્યાન ખેંચાયું. તેમાંથી બધી મૂર્તિઓ કઠાવીએક રબારીનું મકાન વેચાતું હતું તેમાં એ બધી મૂર્તિઓ પધરાવવામાં આવી. એ મૂર્તિઓમાં એક ખડિત મૂર્તિ, જે ૪ ફીટ પહોળી; ૩૫ ફીટ જીએ જે ફણાસહિત ૫ ફીટ જીએ; સ્થાપત્યના બે મોટા કાઉસગિયા, જે ૨ ફીટ પહોળા અને ૬-૧-૭ ફીટ જીએ; અગ્રિકા-દેવીની ૧ મનોહર મૂર્તિ—આ પાંચ મૂર્તિઓ જે ખાસ વિશિષ્ટ પથ્થરની બનેલી છે; તેમજ સફેદ આરસની આદીશ્વર બની ખડિત મૂર્તિ ૧—આ પ્રકારે ૬ મૂર્તિઓ નીકળી આવી હતી.

આ ખંડેરમાં કોરજીવાળા પથ્થર, થાંભલા, કુંભીઓ વગેરે નીકળ્યું છે તે એક તરફ મૂડી રાખવામાં આવ્યું છે. વળી, બીજા સમયે ખેટલાં જે મળી આવ્યું તેમાં પથ્થરની ૧૫-૧૬ મૂર્તિઓ, આરસની ખડિત ૨ મૂર્તિઓ તથા આરસના મોટા માનવાકૃતિ કાઉસગિયા, જેમાં બે ને પડખે રત જિનપ્રતિમાઓ કંડારેલી છે અને એ કાઉસગિયા નીચે લેખ છે પણ તબન ધસાઇ ગયો છે, જે બારમો—તેરમો શતાબ્દીનો હોય એમ લાગે છે.

આ સિવાય સફેદ આરસના પરિકરની ગાદીના બે ઢુકડા નીકળી આવ્યા છે, તેની આગળનો ત્રીજો ઢુકડો મળી શક્યો નથી પણ એ બે ઢુકડામાં આ પ્રમાણે લેખ વંચાય છે:—

(૧) “.....૫ વર્ષે કામુળ વાદિ ૨ રમો શ્રીમલ્લતનવાસ્તવ્યપ્રાગ્વાટાન્વયપ્રસૂન ઠં શ્રીસોમતમતનુજ ઠં શ્રીમાધારાજાનંદ—
(૨).....હિસંમુનામ્યાં સંઘપતિ મહંં શ્રીચતુપાલ મહંં શ્રીતેજ:પાલામ્યાં નિજામજન્યો: મહંં શ્રીમાલદેવસ્ય શ્રેયોર્થે શ્રીમાલ-
દેવમુત ઠં પુનસંહસ્ય (૩)....પાર્થનાયમહાર્તીર્થે શ્રીનમિનાથજિનર્થિવર્મિદે કારિતે ॥ પ્રતિષ્ઠિતે શ્રીનર્મોદ્રગ્રજાદે મહારાકશ્રીવિજયસેન....”

—મહામંત્રો શ્ર ચતુપાલ—તેજપાલે પોતાના ભાઈ ખાલદેવ અને તેના પુત્ર પુનસિંહના શ્રેય માટે સેરિસા મહાર્તીર્થના શ્રીપાર્થનાથ ચૈત્યમાં શ્રીનેમિનાથ બંં નું જિંબ બરાવી પધરાણું ને તેની પ્રતિષ્ઠા બાગેદગમ્બના શ્રીવજયસેનસરિએ કરી. આ સંવત ૧૨૮૫ હોવો જોઇએ; કેમકે લેખમાં માત્ર (૫) નો આંકડો જ મોજુદ છે.

આ લેખમાં સેરિસાને ‘મહાર્તીર્થ’ કહેવામાં આવ્યું છે ને ચતુપાળ—તેજપાલ જેવાએ અહીં મૂર્તિ બરાવી છે એ તીર્થજૂમિની ગોરવગરિમા એ સમયે કેટલી હશે એ તો માત્ર અથોની છૂટક—તુટક વિગતો ઉપરથી જ અનુમાન કરવાનું રહે છે.

ઉપર્યુક્ત મૂર્તિઓ ઉપરાંત જૂની ધર્મશાળા પાસેના એક ખાડામાંથી જે ફણાવાળા શ્રીપાર્થનાથ ભગવાનની વિશાળ મૂર્તિ નીકળી હતી તે મૂર્તિને લોકો વળેં સુધી ‘બેઠા’ તરીકે પૂજતા હતા ને બાધા—આખડી રાખતા હતા. શ્રીઆદીશ્વર બ. ની કોણી નીચે ટેકા હોવાથી કેટલાક તેને સંપ્રતિના સમયની પ્રતિમા કહે છે.

ઉપર્યુક્ત હકીકત અહીંના વિશાળ પ્રાચીન મંદિરનો અને તેના તીર્થમહિમાનો ખ્યાલ અપાવે છે.

નીકળી આવેલી આ મૂર્તિઓમાંથી પાંચ મૂર્તિઓને શેઠ જમનાભાઈ જણભાઈએ મોતીનો લેખ કરાવ્યો હતો અને સં. ૧૯૮૮ના મહાહુદિ ૬ ને દિવસે તે મૂર્તિઓના મંદિરમાં પરાણુદાખલ પ્રવેશ કરાવવામાં આવ્યો હતો.

આને અહીં વિશાળ ઘેરાવામાં આવેલું અમદાવાદનિવાસી સ્વ. શેઠ સારાભાઈ હાદ્યાભાઈના પુરુષપતીક સંયુ

વિશાળ મંદિર જિલ્લું છે. મૂળભૂતારો ભોધપુરી લાલ પથ્થરનો અને રંગમંડપ મકરાજાના પથ્થરથી બનાવેલો છે. તેની આસપાસ ચારે તરફ ધર્મશાળા બનાવીને ક'પાઉંડ વાળી લીધું છે. મંદિરની બાંધણી એકંદરે શાસ્ત્રીય પદ્ધતિ અનુસાર કરેલી છે.

સં. ૨૦૦૨ના વૈશાખ સુદિ ૧૦ ના રોજ મોટા ઉત્સવપૂર્વક આચાર્ય શ્રીવિજયનેમિસ્ત્રિણના હસ્તક રોક આશુકંટ કલ્યાણુલની પેલી તરફથી આ મંદિરનો પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે.

★

૪૬. મહુડી

(કોડા નંબર : ૧૨૪૬)

પીલવાધરોડથી બે માઈલ દૂર અને વિભાપુરથી અગ્નિમુલ્લે આશરે ૩૫ ગાઉ દૂર મહુડી નામે ગામ છે. એનું પ્રાચીન નામ 'મહુમતી' હતું એમ કહેવાય છે.

કહે છે કે મહુડી અને તેની પાસે આવેલું કોટારક સ્થાન પ્રાચીન કાળે ખડાયત નામે ઓળખાતું હતું. એ ઘણું વિશાળ હતું. અહીં અષ્ટસિંહ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો. આથી આ નગર બે હજાર વર્ષથી પ્રાચીન હોવાનું મનાય છે. એનું સંસ્કૃત નામ ખડાયતન. ઇંબાવતી નામે પણ એ ઓળખાતું હતું. ખડાયત નગરમાંથી જ ખડાયતા બ્રાહ્મણો અને ખડાયતા બહુલોગી ઉત્પત્તિ થયેલી છે. ખડાયતા બહુલોગે કેટલીયે ઝંઝૂં મૂર્તિઓ ભરાવ્યાના પ્રતિમાલેખો મળી આવે છે.

આ નગરની પ્રાચીનતાની સાબિતી આપતાં ખડિયેરો, વાંધાઓની વચ્ચે દેખાતાં મકાનોના પાયા અને ઠેઠ બિંચાણ પર દેખાતી કિલ્લોખી વગેરે આને પણ નજરે ચડે છે. અહીંથી કેટલીક પ્રાચીન જેન મૂર્તિઓ મળી આવી છે, ને ઈ. સ. ના પહેલા સૈકાની અને બીજા મતે ત્રીજા સૈકાની હોવાનું મનાય છે.

મહુડી ગામથી ૧ માઈલ દૂર નદીકિનારા પરના બિંચા ઠેકરાના કોટારક દેવળથી ૨૫-૩૦ કદમ આગળ એક બિંચા ખાડાને ખોદતાં એક જ નમુનાની ચાર મૂર્તિઓ મળી આવી હતી. વડોદરા-પ્રાચીન સંશોધનખાતાના શાસ્ત્રી શ્રીહીરાનંદજીએ “એન્ડ્રુઅલ રિપોર્ટ” (ઈ. સ. ૧૯૩૯) માં ચિત્રપ્લેટ સાથે એની હકીકત પ્રગટ કરી છે. તેમાં તેમણે આ મૂર્તિઓને બોદ્ધ હોવાનું જણાવ્યું છે. આ ચિત્રો ડૉ. હસમુખલાલ સાંકળિયા, મુનિરાજ શ્રીમ્હાયવિજયજી, શ્રીસારાભાઈ નવાબ અને શ્રીશ્રીમનભાલ અવેરીએ એ મૂર્તિઓ જેન હોવાનું સિદ્ધ કર્યું છે. એ બધાંમાંથી અહીં દેહી નોંધ આપવી પ્રસંગોચિત છે. આ ચારે મૂર્તિઓ પૈકી એક સિવાય બધી વડોદરા લઈ જવામાં આવી છે.

(૧) એક ભવ્ય મૂર્તિ કોટચર્ચના મહત્તે મંદિરના બહારના ભાગમાં આવેલા એક ચોરસમાં સ્થાપન કરેલી છે. ધાતુની આ મૂર્તિ પર દેખાતાં વાળનાં જૂંથળાં, શારીરિક ગઠન અને વ્યાધાસનાદિ છે. મૂર્તિની નીચે બંને છેડા ઉપર સિંહની સુંદર આકૃતિઓ છે. વચ્ચે ધર્મચક્ર અને બે બાજુએ હરણ તેમજ હાથીનાં રૂપો આલેખ્યાં છે. વ્યાધાસન ઉપર વજની રચના આલેખી છે. સુંદર કમલાસન ઉપર પદાસનસ્થ જિનેશ્વરની ભવ્ય અને લાવણ્યમયી મૂર્તિ બિરાજમાન છે. કમલાસન મનોહર કોરણીબાજુ છે. મૂર્તિનો છાતીનો ભાગ સહેજ ઉપરેલો છે અને વચ્ચે શોભત્તનું ચિહ્ન સ્પષ્ટ દેખાય છે. ગળામાં ત્રિવલીની રેખાઓ ઉપસાવી છે. ચક્રચક્રિત ચક્રોઓ હોવાથી તેમાં ચાંદી પૂરેલી હોય એમ લાગે છે, ભવ્ય લલાટ અને મસ્તક ઉપર કેશોનું બિંચું શિખામંડલ છે. પાછળના ભાગમાં એક લાંબી પાટ જેવું બનાવી બે ભાગને એડીને બામડલ આલેખ્યું છે. એ પાટના બંને ભાગમાં વેલબુદ્ધ અને બંને બાજુએ ફૂલ, ચોકડી, ગજચુખ, વ્યાધાસ્રુખ આદિની કોરણી છે. તેને ફરતી ચોળ કમાન છે. તેમાં સુંદર કોતરણી કરેલી છે. મૂર્તિનો બંને બાજુએ માંડવીનો દેખાવ આપતી સુંદર સ્તંભાવલી બનાવી છે. બે બાજુએ આમરપંથરની આકૃતિઓ છે. છેક ઉપરના ભાગે આસોપાલવના ઝાડની પત્રપટ્ટિ કોરેલી જણાય છે. મૂર્તિના પાછળના ભાગમાં બ્રાહ્મીલિપિમાં લેખ છે, એ ચૈતરફ લખેલો છે. એ લેખ આ પ્રકારે ઉકેલવામાં આવ્યો છે:—

“નમ [] સિદ્ધ [] વેરિગણસસ.....અપ[] વિ]કા બાર્મ-સંવ-પ્રાવક ।”

આમાં ઉલ્લેખાયેલો ચૈરિગણ, જેમાંથી ચૈરિશાખા ઉફભવી, તેનો ઉલ્લેખ “કંથપસૂત્ર”માં આ પ્રકારે આવે છે:—

“ચૈરેહિતો ણં અજ્જવરોહિતો ગોયયસગુત્તેહિતો કામ્મ ણં અજ્જવરોસાદા નિગયા ॥”

આથી ચૈરિગણના સ્વેતાંબરાચાર્યે આ મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કર્યાનું સિદ્ધ થાય છે. એટલે ચૈરિશાખા ઉફભવી તે પહેલાં— સંભવતઃ શ્રીવજ્રસ્વામીની વિદ્યમાનતામાં વીર નિંઠ સં ૦ પ૮૪ પહેલાં આ મૂર્તિ બની હશે એમ લાગે છે. અર્થાત્ ઈ. સ.ના પહેલા સેકા લગભગમાં આ મૂર્તિ ભરાવી એમ માની શકાય.

આ રીતે ગુજરાતમાંથી મળી આવેલી જૈન મૂર્તિઓમાં આ મૂર્તિ સૌથી પ્રાચીન ગણાય. ગુજરાતની સાંસ્કૃતિક સંપત્તિનો આ નમૂનો બધાં શિલ્પોમાં અદ્વિતીય અને અધુરાનાં પ્રાચીન શિલ્પોની જોડનો ગણાવાય.

આવે શિલાલેખ અને શાસ્ત્રીય શિલ્પવિધાન સ્પષ્ટ હોવા છતાં આ મૂર્તિને બૌદ્ધ મૂર્તિ કહેવી એ ખરેખર, બ્રાહ્મિની પરાક્રાશા જ સૂચવે છે.

- (૨) બીજી મૂર્તિ ચાર ટેકા ઉપર રહેલી શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુની છે. મનોહર સપ્ત હણાવલીવાળા સર્પાસિન ઉપર કમળ-ચક્રમાં પ્રભુની મૂર્તિ શોભી રહી છે. નીચે બંને બાજુએ બીજી હારમાં વાહ અને સિદ્ધ આલેખ્યા છે, મધ્યમાં વિશાળ વટવૃક્ષનો દેખાવ છે. આસન નીચે અર્ધ સર્પાકાર મૂર્તિઓ ધરણેન્દ્ર અને પદ્માવતીની છે, ન્યારે ઉપરની મૂર્તિઓ માનવાકૃતિની જણાય છે આથી તેઓ ભક્ત શ્રાવક-શ્રાવિકા હોય એમ માની શકાય. એ આકૃતિઓના હાથમાં પૂળની સામગ્રી હોય એમ લાગે છે.
- (૩) ત્રીજી મૂર્તિ ભગવાન મહાવીરસ્વામીની હોય એમ જણાય છે. સમવસરણમાં અવસ્થિત ભગવાનની નીચે બીજા વિભાગમાં એક તરફ સિંહાકૃતિ છે. પહેલી હારમાં નવ આકૃતિઓ ભેળી છે તે અગિયાર ગણધરેના નવ ગણની સૂચક હશે. મૂર્તિની જમણી અને ડાબી બાજુએ મૂર્તિને ભરાવનારા શ્રવક-શ્રાવિકાનાં સ્વરૂપો હોય એમ લાગે છે.
- (૪) ખંડિત થયેલી આ મૂર્તિના બધા ઉપર ભટાઓ દેખાય છે તેથી એ સ્વપભદેવની મૂર્તિ હોય એમ મનાય. મૂર્તિની નીચે ડાબી બાજુએ દેવ કે મનુષ્યની આકૃતિ છે. તેની પાસે સૂતેલાં બે માનવીઓનાં રૂપો જણાય છે. સંભવતઃ ભગવાન સમીપે પડિત મરણનું સ્વરૂપ આમાં સૂચવેલું હશે એમ લાગે છે.

પ્રાચીન કેટલેકના મંદિર પાસેથી અજિતનાથ ભગવાનની ખંડિત ઘેટી મૂર્તિ નીકળી આવી છે એ ઉપરથી પણ અગાઉ નીકળેલી ચારે મૂર્તિઓ જૈન હોવાનું સિદ્ધ થાય છે.

આ સિવાય બીજી કેટલીયે ખંડિત અને અખંડિત મૂર્તિઓ અહીં છે, તેમાં તીર્થંકર મૂર્તિઓ, ઈશ્વર-ઈશ્વરણી, દેવ-દેવીઓ, યક્ષ-યક્ષીઓ, પુરુષ-સ્ત્રી આદિની આકૃતિઓ છે.

આ બધાં અવશેષો અહીંના કેઈ પ્રાચીન વિશાળ જૈન મંદિરનું સૂચન કરે છે. એ ફંચળ આજે તો ભૂગર્ભની વસ્તુ બની ગયું છે, છતાં મળી આવેલી આ પ્રાચીન સામગ્રી આપણા સાંસ્કૃતિક અભ્યાસમાં અનેરો પ્રકાશ પાડવામાં મદદગાર બને એવી તો છે; એથી જ આ બધાં અવશેષોનું શાસ્ત્રીય દષ્ટિએ નિરીક્ષણ કરી તેની માહિતી પ્રગટ કરવી જરૂરી છે.

અહીં શ્રીપદ્મભસ્વામીનું નવું બનેલું કુમટબંધી મંદિર છે. લગભગ ૨૦૦ શ્રાવકોનો વસ્તી, ૧ ઉપાશ્રય અને ૧ મર્મશાળા છે.

અહીં બંટાકજી મહાવીરની સ્થાપના છે. તેની બાયા-માનતા ઉતારવા ઘણા યાત્રાળુઓ અહીં આવે છે.

૪૭. નરેડા

(કોમ નંબર : ૧૧૫૪)

અમદાવાદથી પૂર્વ દિશામાં નરેડા નામનું ગામ છે. રોશનથી ૧ માર્ગલ દૂર અહીં શિખરણ'થી નવીન મંદિર બનેલું છે. આ મંદિર શેઠ હરીસિંહ કેસરીસિંહે બંધાવ્યું છે. મૂળ ગભારે ને સભામંડપ મધ્યમસરના છે. સભામંડપની બી'તોમાં તીર્થોના રંગ-બેરંગી નકશાઓ કેતરાવ્યા છે. મંદિરના દ્વાર સામે ખુદ્દો વિશાળ ચોક છે.

મૂળ ગભારામાં રહેલી મૂર્તિઓ કેટલીક તો અર્વાચીન છે, જો કે તેના ઉપર લેખો દેખાતા નથી પરંતુ જમીનમાંથી પ્રગટ થયેલી મૂ. ના. શ્રીગોપી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ નાની પણ તેજસ્વી છે, આ જ રીતે મૂ. નાની જમણી તરફના ગભારામાં શ્રીપદાવતીદેવીની મૂર્તિ પણ પ્રાચીન છે. ખડું જોતાં તો આ શાસનદેવીની મૂર્તિના પ્રતાપ અને પ્રભાવથી જ આ સ્થાન વધુ પ્રસિદ્ધિમાં આવતાં તીર્થ જેવું બની ગયું છે, કેટલાક અજોને પણ આ દેવીનાં દર્શનની માનતા-આધારાએ છે.

આ શાસનદેવી પદાવતીની મૂર્તિ પાસે જ બીજી એક પદાવતી માતાની નાની મૂર્તિ છે. વસ્તુતઃ આ મૂર્તિ પદાવતી માતાની લાગતી નથી પરંતુ અત્યાચારી પ્રચલિત પરંપરા મુજબ એની ઝોળખાણ આપી છે. એ મૂર્તિ નીચે પ્રાચીન શિલાલેખ છે એનો ભાવાર્થ આ છે :-

“સં. ૧૪૨૦ માં અમદાવાદ નજીક રાજપુરનિવાસી શ્રાવકે સેરિસાના પાર્શ્વનાથપ્રભુના જિનાલયમાં આ મૂર્તિ સ્થાપન કરી છે. પ્રતિષ્ઠાપક તપાગમ્હના..... (નામ વંચાતું નથી) છે.”

સેરિસા ઉપર ચૂજદેવી આકૃતમાંથી ગચાવવા માટે આ મૂર્તિ અહીં લાવવામાં આવી હોય એમ લાગે છે. અહીંની જમીનમાં ઠટાયેલી આ મૂર્તિ ભગભગ સોએક વર્ષ પહેલાં જ પદાવતીની મોટી મૂર્તિ સાથે જ પ્રગટ થઈ હતી.

આ નવીન મંદિરની નજીકમાં ભગભગ ૦૫ ફર્લોંગ દૂર તપોધન બ્રાહ્મણોના વાસ આગળ એક ભોચો ટીચો છે. શક્રઆતમાં અહીં થોડું જોડકામ કરતાં એક સુંદર પ્રાચીન જૈન મંદિરનાં શિખરો દેખાવા લાગ્યાં હતાં પણ જોડકામ અટકી પડ્યું ને તેના ઉપર ધૂળ ફરી વળી. જે કંઈ જોડકામ થયેલું છે તેમાંથી નાની નાની દેરીવાળાં શિખરો, કુંભીઓ, થાંભલાના પથ્થરો, ગુંબજના નાના ટુકડાઓ આમતેમ પડ્યા છે. એને ફરતી દેરીઓની પાછળનાં શિખરોની વિવિધ આકૃતિઓ પણ જોવાય છે. શિલાઓનો ઢગલો અને પથ્થરોના અવશેષો પણ ઘણા પડેલા છે. એકંદરે વિસ્તારથી જોતાં લાગે છે કે ભૂગર્ભમાં રહેલું આ મંદિર બાવન જિનાલયવાળું વિશાળ હશે.

લોકો પોતાના ઉપયોગ માટે આ મંદિરના ઢગલામાંથી કે ટેકરામાંથી ખોદીને પથ્થરો ઉપાડે એ બંધ છે. ગામના બનર વચ્ચે એક મકાનના ખુણામાં જૈન મંદિરની નાની દેરીનું શિખર થોડેલું જોવાય છે. વળી, અહીંના તળાવના પગથિયાંના સ્તંભ વગેરે માટે આ મંદિરના શિખરના ઉપરના ભાગનો ઉપયોગ થયેલો દેખાય છે. એ જ રીતે તપોધનોના વાસમાં ઘણાં ઘરોમાં આ મંદિરના પથ્થરો કામે લગાડ્યા હોય એમ જણાય છે.

અમદાવાદની નજીકમાં જ આવેલા આ પ્રાચીન કળામય ભગ્ન જિનાલયનું કુણું ગીત હજી સુધી કોઈ ધર્મપ્રેમીના કાને સંભળાતું નથી એ જોઈ આશ્ચર્યકારક બીના ન લેખાય.

આ ગામ આજે તો નાનું છે પણ અચલ આ એક નગરી હતી. લોકો આને નળરાજની ‘નિષવનગરી’ કહેવાનું કહે છે અને ગામ ગહાર ઉત્તર દક્ષિણ તરફ નળરાજ અને દમયંતીના દીંગા સામસામે હોવાનું ખતાવે છે. એટલું જ નહિ; અહીં જે અર્વાચીન મહાદેવનું મંદિર છે તેમાંનું શિવલિંગ નળરાજના સમયનું છે એવી શોધ અહીંના ગામડિયા-ઓએ કરી છે.

૪૮. દાવડ (કેશ નંબર : ૧૩૦૪)

બાદર રહેશનથી ૪ ગાઉ દૂર દાવડ નામનું ગામ દાંબોલ નદીના ઉત્તર કિનારે વસેલું છે. પ્રાચીન કાળમાં આ ગામ દેવપત્તન અથવા દ્રાવડપુરના નામે પ્રસિદ્ધ હતું એમ કહે છે.

અહીંની આસપાસની ભૂમિ ઉપરથી દેવાલયોના ઘડેલા પથ્થરો, જિનમૂર્તિઓ વગેરે નીકળી આવે છે. સં. ૧૯૪૫માં મેવાડા ક્ષાત્રજી દુર્ગાશંકરના મકાનનો પાયો ખોદતાં ૨૦૦ ખડિત જિનપ્રતિમાઓ નીકળી આવી હતી, જે એક કુવામાં ભંડારી દેવામાં આવી. અહીંના કેટલાંક મકાનોમાં પ્રાચીન મંદિરના ઘડેલા પથ્થરો લાગેલા જોવાય છે. વળી, ગામની બહાર તૂટી ગયેલી સાત વાવડોઓ છે, જેનું બહુમૂલ્ય શિલ્પકામ આજે પણ જોવા મળે છે. ગામથી ઉત્તર દિશામાં બા માઈલ દૂર સિંહરાજ જયસિંહની રાણી હસિલદેવીએ બંધાવેલું ‘હસિલેશ્વર’ નામે ૨૦ એકરના ષેરાવાવાળું સમચોરસ તળાવ છે. આ બધાં અવશેષો ઉપરથી આ ગામ પુરાણ હોય એવું અનુમાન થાય છે.

આજે અહીં ૪૦ જેનોની વસ્તી છે. ૧ ધર્મશાળા અને ૧ જૈનમંદિર છે.

શ્રીધાર્મનાથ ભગવાનનું શિખરબંધી મંદિર પ્રાચીન છે. લગભગ સં. ૧૩૦૦ આસપાસમાં બંધાયેલું લાગે છે. મૂં ૧૦ ની સ્વેતલવર્ણી પ્રતિમા ૨૪ ઇંચ ઊંચી છે. આ મૂર્તિ સંપ્રતિરાજે બરાવેલી કહેવાય છે. મૂં ૧૦ ની બંને બાજુએ નાની-મોટી છ પ્રતિમાઓ બિરાજમાન છે. ડાબી બાજુએ શ્રીનેત્રિનાથ ભગવાનની ૩ હાથપ્રધાણ પ્રતિમા છે.

આ પ્રદેશમાં આ સ્થળ તીર્થરૂપ મનાય છે.

૪૯. ઈંડર (કેશ નંબર : ૧૩૧૦-૧૩૧૫)

ઈંડરે બહુ પ્રાચીન નગર છે. એના ગદ ઉપર ચડવાની હળવી સ્થતિઓ લોકવાણીમાં ચૂંથાયેલી આજે પણ કર્ણગોચર થાય છે. આડાવલાની એક શાખારૂપે પોતાનું અલગ વ્યક્તિત્વ દાખવતો આ ઘઉંના ડુંગરો દ્રશ્યીયે નજરે પડે છે. આનું શાસ્ત્રીય નામ ઈલાપદ્મ, ઈલાદુર્ગ, ઈંચદ્વર વગેરે મળે છે. ગદના ઇતિહાસ બાણીએ તે પહેલાં ઈંડર નગરની હકીકત જોઈ લખ્યો:

આજનું ઈંડરનગર એના પ્રાચીન સ્થળ ઉપર નથી. પ્રાચીન ઈંડરના ધ્વંસાવશેષો આજના ઈંડરની ઉત્તર દિશામાં પહાડની તળેટીમાં પડેલા છે. કિંગબરીજ જૈન મંદિરની દિવાલ પાસે થઈને એ તરફ જવાનો બાંધેલો માર્ગ છે. એ ધ્વસ્ત ઈંડરમાં પથ્થરની બાંધેલી પોળો છે, જેમાંની એક તો સંગ્રામાંગ ઊભી છે ને બીજી પડી ગઈ છે. પહાડની તળેટીમાં પૂર્વ બાજુએ પથ્થરની બાંધેલી પુષ્કરિણી છે. તેમાં સદા બરેલું પાણી રહે છે. એથી થોડું આગળ ચાલતાં સાત માળની અને સુંદર વાવ છે. સોળમા સૈકાના શ્રીમુખાનંદસૂરિના કોઈ શિષ્યે રચેલી ‘ઈંડરગદ-ચૈત્યપરિપાટી’માં આ શહેરનું સુંદર વર્ણન કરતાં ગદની તળેટીમાં આવેલાં જિનમંદિરોના પણ ઉલ્લેખ કરેલા છે:—

“તસહકાઈ શ્રીપાસનાહ, પ્રાસાદ નિહાલઉં, પુણ્ય પુણ્યમી અસસામિ, ખાતગ સાર દાલકે. ૮
ખમખાવસહી થેપિ હરખિ, ગિરિ સિરિવરિ વહીઆ; આગાહિ આદિ જિજ્ઞાસ, કવણુ દીસક પારડીઆ ” ૯

આ મંદિરો ઈંડરના પ્રાચીન ધ્વંસાવશેષોમાં દંકાઈ ગયાં છે ને આ ઇતિહાસગાથાએ એનું મૂંચું સ્મરણ માત્ર કરાવી રહી છે. પ્રાચીન ગ્રંથોની મોંઘ ઉપરથી પણ આ નગરના સુવર્ણકાળમાં પ્રમાણો મળી આવે છે:

આ નગરમાં શ્રીઆણુંકવિમલસૂરિનો જન્મ સં. ૧૫૪૭માં અને શ્રીવિજયદેવસૂરિનો જન્મ સં. ૧૬૫૬માં થયો હતો. કેટલાયે આચાર્યોએ અહીં સ્થિરતા કરીને ગ્રંથોની રચના કર્યાની અને અનેક ગ્રંથોની પ્રતિલિપિ કરાયાની

મથસ્તિતનોધિ મળી આવે છે. એની સાક્ષીરૂપે અહીં એક પ્રાચીન હસ્તાલિખિત ગ્રંથોનો સંકાર મોજુદ છે. અહીં કેટલાયે સુનિવર્ણને પદવીપ્રદાન થયાં છે. શ્રીસૌમ્યુંદરસૂરિએ શ્રીજયચંદ્ર વાચકને સુરિપદ આપ્યું ત્યારે અહીંના રાજમાન્ય શ્રેષ્ઠી ગોવિંદે બારે મહોત્સવ કર્યો હતો.^૧ આ શ્રેષ્ઠીએ અહીંના ગદ ઉપરના મંદિરનો અને તારંગા તીર્થનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો.^૨ એ સિવાય, શ્રીહરમીસાગરસૂરિએ શ્રીમુખતિસાધુને આચાર્યપદનો અહીં આપી હતી, એ સમયે શ્રીપાલ કેહારીએ તેમના બાપ સહજપાલ સાથે ખુબ દયન્યય કર્યો હતો. આ શ્રેષ્ઠીએ ઉપરાંત બીજા વીસલ, સહજુશાહ, ધૃષ્ટર સોની વગેરે અનેક શ્રેષ્ઠીઓ અગ્રગણ્ય હતા. અંથી જ પૂરોક્ત 'ચૈત્યપરિપાટી'કારે કહેલું "ધરમ ધનવંત અપ્યથ, જિહ્વા લોક નિવાસી" કથન સાર્થક ગને છે. ઈંદરનરેશ નારાયણની સભામાં શાંતિચંદ્ર ઉપાધ્યાય જેવા તાર્કિક વિદ્વાને દિગંબર ભદ્રારક વાદી જીવજને પરાસ્ત કરી જયપતાકા ફરકાવ્યાની વટના પછુ ઇતિહાસના પૃષ્ઠોમાં અંકાયેલી છે.^૩

ઉપરુક્ત ઉલ્લેખથી જણાય છે કે આજનું ઈંદર સોળમા સેકા પછી કોઈ કાળે વસ્તું હત્યે. આજના ઈંદરમાં જોનાનાં ૮૦ વરો છે, ૪-૫ ઉપાશ્રયો છે ને પાંચ જૈન મંદિરો શોભી રહ્યાં છે:

૧. શ્રીખરતરંગચવાળાના મંદિરમાં શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાન મૂળનાયક છે. તેમાં મૂળગભારો, ભળીભરેલો સભામંડપ અને ઉપર ધાબાબંધી રચના છે.
૨. બીલું પછુ મૂળનાયક શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર જૈન સંધિ બંધાયેલું છે. તેમાં પછુ લગભગ ઉપરુક્ત મંદિર જેવી રચના છે.
૩. પારેખવાડાનું મંદિર શિખરમંથી છે. તેમાં જુદા જુદા પાંચ ગભારા છે. તેમાં બે ગભારા ભમતીમાં અને બે ઉપર છે. મૂળગભારામાં મૂળનાયક શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાન છે.

આ મંદિરની પાછળ એક ઉપાશ્રય છે. છૂટી પરસાલ અને વિશાળ ચોક છે.

૪-૫ ડેસોલ મહેલ્લામાં આવેલાં બે મંદિરો ધાબાબંધી સામાન્ય રચનાવાળાં છે.

અહીં એક વિશાળ દિગંબર જૈન મંદિર છે. એની રચના જોતાં અસલ એ પ્રવેતાંબરીય મંદિર હોય એમ લાગે છે.

અહીંથી પશ્ચિમ તરફ ૧૧-૨ માઇલ દૂર ખડકવાળી ટેકરી ઉપર 'શૈલચંદ્ર વિકાર' નામનું સ્થળ છે. તેમાં એક નાનું મંદિર અને સ્વાધ્યાયમંદિર વગેરે છે. યાત્રીઓને માટે રહેવાનો બધી સગવડ રહે છે. આ સ્થળે જુદી ટેકરી ઉપર શ્રીચંદ્રપ્રભ ભગવાનની ટેરી છે. શ્રીમદ્ શૈલચંદ્ર આ સ્થળે આત્મા હતા તે ક્ષેત્રસ્પર્શના સ્મરણરૂપે તેમના ભક્તોએ આ સ્થળની રચના કરી છે.

નગરથી ૦૧ માઇલ દૂર ગદ ક્રે ને તળેટીથી ૧ માઈલનો ચડાવ છે. વચ્ચે વિસાતઓ આવે છે. પહાડ ઉપર જૈન ધર્મશાળા છે અને એક બન્ય તેમજ વિશાળ બાવન જિનાલય મંદિર દીપી રહ્યું છે.

આ મંદિરની પ્રાચીનતા વિશે એક જૂની ગુજરાતી 'પટ્ટાવલી'માં આ પ્રકારે ઉલ્લેખ મળે છે:

"સંપ્રતિ રાજાજ X X પુનઃ ફરગદે શ્રીસાંતિનાથનો પ્રાસાદ વિંવ નિપજાવ્યો "

આ સંપ્રતિ વીરનિવર્ણ સંવત ૨૮૫ વર્ષે થયા એટલે આ ઉલ્લેખ પ્રમાણે આ ગદ અને તે પરનું જૈન મંદિર લગભગ ૨૨૦૦ વર્ષ જેટલાં પ્રાચીન ગણાય. પરંતુ સં. ૧૨૧૦ થી ૧૨૭૭ ના ગાળામાં કુમારપાલના સમયમાં જ વિષ્ણુમન ખરતરંગચળીય શ્રીજીવપતિસૂરિએ બનાવેલી 'તીર્થશાળા'માં આ પ્રમાણે જણાવ્યું છે:—

"કટારંગો નિશ્ચિંદ્ર ચૌલકચાષિપકારિતં જિનં પ્રથમમ્ ||"

૧. 'સૌમ્યસોભામકાવ્ય' સર્ગ : ૧૬, શ્લોક :

૨. જોગન : સર્ગ : ૭, શ્લોક : ૧૦

૩. "રાખનારાવજી રાજસમાઈ ઈંદર નયર મઝારે, વાદી જીવજ દિગપટ જીતી પામ્યો જયજયકાર રે"

—શ્રીચંદ્રચંદ્ર કવિવૃત્ત "કુલધવજરાસ" કડી : ૭૫.

—મંદિરગિરિ ઉપર ચોહ્રકબનરેશે (કુમારપાલી) બનાવેલા મંદિરમાં પ્રથમ જિનેશ્વરને સ્થાપન કર્યાં.

શ્રીચુનિસુંદરસૂરિએ રચેલા ' હંડરના ત્રણબદેવસ્તવન 'માં શ્રીકુમારપાળે આ મંદિર બંધાવ્યાનું સ્પષ્ટ જણાવ્યું છે. આથી સ્પષ્ટિ રાખીએ આ મંદિર કરાવ્યાની હકીકતને બીજા સબળ પુરાવાની જરૂર રહે જ છે. શ્રીચુનિસુંદરસૂરિએ તેના અણ્ણિકારક તરીકે ગોવિંદ શ્રેષ્ઠીનું નામ પણ આપ્યું છે. એ પછી ચાંપક શ્રેષ્ઠીએ ઉદાર કરાવ્યાના ઉલ્લેખ શ્રીહંમવિમલસૂરિના શિષ્ય અમનંતકેસે રચેલી ' ઈલા-પ્રાકાર-ત્રૈત્યપરિપાટી 'માં કરેલો છે અને તે પછી છેલ્લા ઉદાર હમણાં જ શ્રીકેસે કરાવે છે. કુમારપાલનરેશે ' રાત્રું જ્યાવતાર 'રૂપે મૂળનાયક શ્રીત્રણબદેવ ભગવાનની સ્થાપના કરી, રાયજીવશ્વની પણ રચના કરેલી હતી. આ મંદિર ' રાયપાલીવદાર ' નામે પણ ઓળખાતું હતું. ગોવિંદ શ્રેષ્ઠીએ કરેલા ઉદાર સમયે પણ મૂળનાયક શ્રીત્રણબદેવ ભગવાન જ હતા અને સત્તરમા સૈકામાં થયેલા ઉદાર પછી શ્રીવિજયદેવસૂરિએ જ્યારે પ્રતિષ્ઠા કરી ત્યારે તેમણે શ્રીત્રણબદેવ ભગવાનની જ સ્થાપના કરી હતી એવા ઉલ્લેખ મળે છે :—

“ હ્યવરાક્ષ્મનગરે, સ્વાભતરેણ સુન્દરે । પ્રતિષ્ઠાશ્રિતયં ચક્રે. યેન સુરિપુ ચક્રિગા ॥

ગ્રીણે શ્રીમયુગાદીશે, ચવનૈચ્છિકિતે સતિ । તપદે સ્થાપિતો વૈન, નૂતનઃ પ્રથમપ્રયુઃ ॥”

આ ઉપરથી જણાય છે કે, શ્રીત્રણબદેવના અણ્ણપ્રાસાદને તથા મૂર્તિને ચવનોએ બાપા કરેલી તેથી શ્રીવિજયદેવસૂરિએ નવા શ્રીત્રણબદેવ પ્રભુની સ્થાપના (સં. ૧૯૮ લગભગમાં) કરી.

૧. આજે આ મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રીશાંતિનાથ પ્રભુ બિરાજમાન છે. સંભવતઃ શ્રીકેસે કરેલા છેલ્લા ઉદાર વખતે મૂળનાયકને ફેરફાર કર્યો હશે. છેલ્લા ઉદારમાં મૂળભારાની પીઠ, પળાસણ, ફરતી દીવાલો, શિખર, છબ્બો, ગભારા, ગૃહમંડપ, બારણા પરની કુંભી, ધાંભલા, સરૂ, કમાનો, બે ચોટીઓની બારાણાઓ, અગાસી અને ફરશ વગેરે બધા અણ્ણ બાગેને નવેસર કરાવ્યા છે. આ અણ્ણિકારથી અલબત્ત, આપુરે મંદિર દેવવિમાન સમું દેખાય છે. મૂળ દેવબને સુધારવાનું કામ ભોતાં વદન નતું મંદિર લાગે છે. ઉદાર કરાવનાર સંધના અચ્છાબીઓનું કહેતું છે કે જે રચના પ્રાચીન કાળે હતી તેવી જ રચના આમાં રાખવાની કોશીશ કરી છે પણ પ્રાચીનતાની નિશાનીઓ બાગે જ રહેવા દીધી છે, કાઢી નાખેલા પ્રાચીન કારીગરીના નમૂના કે શિલાલેખો પણ જળવાયા નથી. મૂળ દેવબની પશ્ચિમ બાજુની ચોટી દેરીનું બારસાળ અને ગર્ભાગારનું પ્રાચીન બારસાળ કારીગરી અને દેખાવમાં સરખાં હતાં, જ્યારે બહારની બીતોમાંની કોરણો એની અસલ પ્રાચીનતાનું બાન કરાવે છે. બીતોમાં જુદા જુદા પ્રાણીઓના થરે અને દેવદેવીઓની રચના અચ્છાબી છે તે પ્રાચીન છે.

આજે આ મંદિર મૂળભારે, ગૃહમંડપ, છચોટી, પુલ્લે સભામંડપ, ચારે બાજુએ નાની-મોટી લૂસટગંધી સરખા પ્રમાણની બાવન મૂળીઓ, સમસુષ પુંડરીકજીની દેરી, શંખારચોટી અને કોટયુક્ત શિખરગંધી રચનાવાળું છે. મંદિરની લંબાઈ-પહોળાઈ ૧૬૦ × ૧૨૫ ફીટ અને જિંચાઈ ૫૫ ફીટની છે.

આ મંદિરની પાંસ ખડકની અંદર ત્રણ ગુફાઓ સાથે છે.

૨. બીજી રણમહલની ચોટીનું મંદિર કંઈક અણ્ણ હાલતમાં ખાલી બિલું છે. આ મંદિર નાનું છતાં સમચોરસ રચનાવાળું રમણીય અને ભવ્ય લાગે છે. મૂળભારે, ગૃહમંડપ અને સભામંડપ, ભમતી સહિત શિખરગંધી હતું. તેની લંબાઈ પહોળાઈ ૭૭ × ૭૪ ફીટ અને જિંચાઈ ૧૬ ફીટ છે.^૧ આજે સભામંડપ અને શિખર પડી ગયું છે. આપુરે સફેદ પરચરથી બનેલું છે. મૂળભારમાં પળાસણ ઉપર ત્રણ મૂર્તિઓ હોવાની નિશાનીઓ જોવાય છે. આજે અહીં મૂર્તિઓ નથી. દરવાજાની ઉપર શ્રીજિનેશ્વર ભગવાનની મંગલમૂર્તિ જોવાય છે અને તેની ઉપર બંને છેડે સ્તંભોની નજીક એકેક કાઉસંગિયા મૂર્તિઓ વિદ્યમાન છે. મંદિરની પછીતે પૂર્વ તરફની બહારની દીવાલમાં તીર્થંકરની મૂર્તિ કોટરવામાં આવી છે. એ સિવાય બીજા દેવ-દેવીઓની મૂર્તિઓ પણ જોવાય છે અંદરની બીતો તથા પ્રદક્ષિણા-પથમાં કરેલી કોરણો રંગબેરંગી હોય એમ દેસે છે. વરસાદથી કેટલીક ભાગ ખવાતા બચ છે. ખરેખર, આ સુંદર

૧. “વિજયપ્રશસ્તિમહાકાવ્ય” (રચના સં. ૧૬૮૮) પ્રશસ્તિઃશ્લોક : ૧૪, ૧૫.

૨. “Revised lists of Antiquarian Remains in the Bombay Presidency”— Henry Cousens, 1897, P. 236.

મંદિરને ચોક્કસ ભાગમાં છોડી દેવા કરાવવાથી ટકી શકે એવું છે. એ તરફ ધ્યાન આપવામાં નહિ આવે તો આપુરે મંદિર કાળના યુગમાં ઝડપાઈ જશે.

આવા સુંદર મંદિરના બંધાવનાર શ્રેષ્ઠી કૌણ હશે એનો પત્તો મળતો નથી. સંભવતઃ રણમહલ રાજાના કોઈ જેન અધિકારીએ અથવા રણમહલ રાજાની સહાયથી બંધાવેલું આ મંદિર હશે તેથી જ તેનું નામ ‘રણમહલની ચોકી’ આપવામાં આવ્યું છે. વળી, એક ત્રીજા ચેત્યનો પત્તો “ હરગદ ચેત્યપરિપાટી ” આપણને આપે છે, એ સુજાણ : એ મંદિરમાં મૂળનાયક ભગવાન કયા હતા અને કયા શ્રેષ્ઠીએ કઈ સાલમાં એ મંદિર બંધાવેલું તેનું વર્ણન આ પ્રકારે કરેલું છે :—

‘ તિહું પ્રાસાદ કરાવિઉં તુ ભગ, કુંભરવિહારક પાસિ; અવુપમરૂપ નિહાગતાયં તુ ભગ થાઇમનિ ઉલ્લાસ. સંવત નવર ત્રીસોતરશં તુ ભગ, કીર્તિ જસ આરંભ; મંડિપ જનમન મોહિઉં તુ ભગ કોમલિ તોરણિ થંભ. ધવલપદ્મક અતિગહલહક તુ ભગ ઉચ્ચપદ્મક કૈલાસ; જસ રમણિય ચિત્ત કીર્તિ તુ ભગ, સુરસુંદરિ રમણ રાસ. મખાણી ખાણી તણી તુ ભગ, આખોંએક કુંજહીસાર; અજિતનાથ પ્રતિમા ઘડી તુ ભગ ધવલપદ્મક દુધ પાર. પનર તેનીસપં સંવતસરિ તુ ભગ, ઉત્સવ કઈ અપાર; ચિહુ દિશિ આવઈ સઘ વણા તુ ભગ ગણતાં ન લહઈ પાર.’

આ વર્ણન ઉપરથી (મોશાવાલકુળના શ્રેષ્ઠી સોની જ્ઞાનરાજ અને તેમની પત્ની સૌમીના ત્રણ પુત્રો ગોવિંદ, પતરાજ અને) શ્રેષ્ઠી ઉપર સોનીએ કુંભરવિહારની પાસે સં. ૧૫૩૦ પછી આ મંદિરની કોરણીભરી ભવ્ય રચના કરી અને સં. ૧૫૩૩ માં મૂળનાયક શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા (શ્રીકૃષ્ણસાગરપુરના કાથે) કરાવી.

ઉપર્યુક્ત ખાલી મંદિર વિશે આ વર્ણન હોઈ ન શકે કેમકે એ મંદિર કુંભરવિહારથી દૂર છે. સંભવતઃ આજે જે દિગંબર મંદિર છે તે જ આ મંદિર હોય એવી સંભાવના આ વર્ણનથી થાય છે એથી એનું વાસ્તવિક નિરીક્ષણ કરવું જરૂરી છે.

ઉપર્યુક્ત ઉલ્લેખ આપણને મળી શક્યો ન હોત તો આ અનામી અને અપ્રાપ્ય મંદિરનો આવો ગોરવભર્યો ઇતિહાસ આપણે જાણી શક્યા ન હોત. આ ઉપરથી ચેત્યપરિપાટીએ કેટલી ઉપયોગી છે એનો ખ્યાલ આવી શકે તેમ છે. આનો પ્રગટ-અપ્રગટ તીર્થમાળાઓના સંપાદકો હવે જરૂર જાણી છે, એ તરફ વાચકોનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ.

★

૫૦. ખેડબ્રહ્મા

(કોઠા નંબર : ૧૮૨૧-૧૩૨૨)

ખેડબ્રહ્મા કેટલું પ્રાચીન હશે એ જાણી શકાયું નથી. અહીંનો એક અદ્વિતિવાલ નામે પ્રાચીન વાવમાં સં. ૧૨૫૬નાં શિલાલેખ છે તેના ઉપરથી આ ગામ એ સંવત કરતાંયે પ્રાચીન હોવું જોઈએ. “ પદ્મપુરાણ ”ના છઠ્ઠા ઉત્તર-ખંડમાં આ ગામ વિશે જણાવ્યું છે કે, “ તીર્થવાત્સામિષેણ ચંચેટકે બ્રહ્મસંનિધી : ”

અદ્વિતિવાવના શિલાલેખમાં આ ગામનાં ચારે યુગનાં નામો આપેલાં છે; સત્યયુગમાં તેનું નામ બ્રહ્મપુર, ત્રેતામાં અક્રિષેટ, દ્વાપરમાં હિરણ્યપુર અને કળિયુગમાં તુલષેટ હતું. આ ઉપરથી આ ગામ ઘણું પ્રાચીન હોય એમ લાગે છે. અહીં નાગરોના ઇષ્ટદેવ હાંટકેશ્વરનું સ્થાન અને હિંદુઓની અંબામાતાનું સ્થાન હોવાથી હિંદુતીર્થ તરીકે આને મોખખાય છે. આ બંને સ્થાનોનું આંતરનિરીક્ષણ કરતાં પ્રાચીન કાળે એ જેનદેવેળા હોવાનું જણાય છે. એ સમયે આગળ જણાવ્યો પ્રાચીન કાળે અહીં જેનોની વસ્તી સારી હતી. આજે પણ અહીં જેનોનાં ૩૦ ઘરો, ૧ કાશ્રાય, ૧ જેન ધર્મશાળા અને ૨ જેન મંદિરો વિદ્યમાન છે.

૧. આ બે મંદિરો રૌદ્રી એક શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું શિખરખંભી વિશાળ મંદિર છે. એમાં બે મંડપો અને ચોવીસ દેરીઓ છે. તેમાં પૂર્વ તરફની દેરીઓમાં પ્રતિમાઓ સ્થાપન કરેલી છે, જ્યારે ઉત્તર-દક્ષિણ તરફની દેરીઓ ખાલી છે. પાછળના ભાગમાં વડો વાલો લીધેલો છે. મંદિરમાં બે સદી પહેલાં કરેલું ચિત્રકામ કર્મનીય છે. આ મંદિરના ચોકમાં લોખંડુ છે તેમાં ઘણા જૂના કાળની પ્રતિમાઓ સંબંધેલી છે.^૧

૧. “ પુરાતન અક્ષર ” પૃ. ૪

૨. ગોલ્ડ'ટેકરા ઉપર આવેલું શ્રીઆદિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. આ મંદિર પ્રાચીન છે પણ જીર્ણોદ્ધાર સમયે એના વિસ્તારને ટૂંકો ગનાવી ફર્ષ નવેસર ધૂમટળ ખી મંદિર બનાવ્યું છે. આભુગાભુએ વડા વાગી લઈ જમીન આંતરી લીધી છે. છતાં પૂર્વ તરફના ટેકરા પ્રાચીન કાળે દેવળના જ ભાગ હોય એમ જણાય છે. મંદિર દક્ષિણ દારનું છે પણ અવેશદ્વાર પશ્ચિમ દિશામાં છે. અવેશદ્વારમાં છૂટો એસાર બનાવેલો છે.

“પુરાતાન શ્રદ્ધાક્ષેત્ર” (૫. ૫)માં જણાવ્યું છે કે, “દિગંબર મતાનાં દેવાલયો અગાઉ ધણાં હતાં. તેમાં ભાવન જિનને પ્રાસાદ લાખ્યો રૂપિયાના ખર્ચે બંધાવેલો હતો. હાલમાં એનાં દેવાલયો અને પ્રાસાદોનાં ખડેરા છે.” આ હકીકત ઉપરથી જણાય છે જૂના વખતમાં અહીં ધણાં જૈન દેવળો હતાં.

હાટકેશ્વરના સ્થાનનું આંધકામ તદ્દન ગનાવટી લાગે છે. આભુગાભુનો પાયો હોવા છતાં વચ્ચેથી ચણીને મહાદેવની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. આ સ્થાપના તદ્દન પાછલા કાળની છે. આ દેવળનું શિલ્પકામ સાદું છે. દેવળના પ્રવેશદ્વારની બહાર છે એ ટેકરા ઉપર ખડેલો સઘળો પથ્થરો આ પ્રાચીન દેવળના ભવંસાવશેષો છે. તેના ઉપર ચડીને આ દેવળમાં દાખલ થવાય છે. આ દેવળની આભુગાભુનો પ્રાચીન ચોક અને ચોડું આંધકામ નજરે પડે છે એ ઉપરથી અનુમાન થાય છે કે અગાઉ આ ચોડું જૈન દેવળ હતો.

ગામથી ૦૧ માઈલ દૂર અંબામાતાનું દેવળ છે. દેવળના ઉત્તર તરફની દીવાલ ૧૩ ખંડોમાં વહેંચાયેલી છે, જે ધર્મશાળાનું રૂપાંતર પામી છે. પૂર્વ, પશ્ચિમ અને દક્ષિણ તરફની દીવાલોનું નામોનિશાન રહ્યું નથી, ત્યાં નવું ચણતર કરીને નવા ખંડો પાડવામાં આવ્યા છે, જેમાં મંદિરના વહીવટની ગોઠવણ કરેલી છે. આ પ્રાચીન દેવળમાંથી છૂટા પડેલા પથ્થરો જેમાં તોરણ, દેવીઓ, માનવાકૃતિઓ, વ્યક્તિઓ વગેરે મંદિરના ભાગો પગથિયાં અને ચોકમાં ભ્યાં ત્યાં જડી દીધેલા છે. દેવળની પાછલી દીવાલે આવેલા માનસરોવરના આરાના પગથિયામાં પણ આ પુરાણો મંદિરના અવશેષો ચોડેલા નેવાય છે. આ ગંધા અવશેષોનું પુરાતાત્ત્વિક દ્રષ્ટિએ અવલોકન કરનારને તરત સમજાય તેવું છે કે આ વિશાળ ચોકચણું દેવળ અગાઉ જૈનોનું ભાવન જિનાલય હતો; જેના આ તુટેલા ભાગોના આ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

માતાનો મહિમા ગાનારા કહે છે કે, આ મંદિરને અવસ્થિત કરવાની શરૂઆત કરવામાં આવી અને પૂર્વદ્વાર પાસેનો ભાગ ઓલી કાઢવામાં આવ્યો ત્યારે કેટલીક મૂર્તિઓ મળી આવી હતી જેની સાથે આ અમિકાદેવીની મૂર્તિ પણ મળી આવી હતી. આ હકીકતથી એવું અનુમાન કરવાને કારણ મળે છે કે પહેલાં આ મંદિર શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું હતો જેમની શાસ્ત્રનાધિકારિકા અમિકાદેવીની મૂર્તિ બીજી મૂર્તિઓ સાથે મળી આવી.

મૂળ દેવાલય આશરે ૩૦ ગજની જમીન રોકે છે. દેવળમાં કેંદ્ર પ્રાચીન કામ નજરે ચડે એવું રહેવા દીધું નથી. મૂળ દેવળમાં ક્રાક્ષણ પૂજારીઓ સિવાય બીજાને પ્રવેશ કરવા દેતા નથી. માતાની સ્થાપના પાછળ કેંદ્ર ભાગ ખાલી છોડી દેવામાં આવ્યો છે; જે એના ગનાવટી, ચણતરને બતાવી આપે છે.

ગામથી માતાએ જતાં અહિં વાવ આવે છે, જેમાં સં. ૧૨૫૬ નો લેખ હોવાનું અગાઉ નિર્દેશ્યું છે. આ સુંદર વાવ અહીંની પ્રાચીનતાનો નમૂનો છે.

★

૫૧. વડાલી

(કોઠા નંબર : ૧૩૨૫-૧૩૨૬)

વડાલીનું પ્રાચીન નામ વાટાપલ્લી હતું એવું શિલાલેખોમાંથી જણવા મળે છે. સં. ૧૨૭૫ નો પ્રતિમલેખ, જે નીચે નોંધવામાં આવ્યો છે તેમાં આ ગામનો નિર્દેશ હોવાથી આ ગામને એથીયે પ્રાચીન બતાવી રહ્યો છે. શિલાલેખોને આધારે ‘વટપલ્લી’ ગણના ઉલ્લેખ મળે છે, તે થું આ ગામના નામ ઉપરથી અસ્તિત્વમાં આવ્યો હતો ? જો એમ હોય તો આરવાડમાં આવેલા નાનરોણા ગામના મંદિરમાંની એક મૂર્તિના લેખ સં. ૧૧૮૬નો આ પ્રમાણે મળે છે:—

“ સં ૧૧૮૯ વૈશાલ સુદિ શનૌ વટપાણી (પછી ?) ગાંઠે શ્રીમન્સુરિ સંતાને ”

અહીં ૨૦૦ શ્રાવણના ધરની વસ્તી છે. ૫ ઉપાશ્રમ અને ૨ જૈન ધર્મશાળાઓ છે. બે વિશાળ અને ભવ્ય જૈન મંદિરો વિદ્યમાન છે જ્યારે ત્રીજું મંદિર ખંડિત અવસ્થામાં પડેલું છે.

૧-૨. શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું અને શ્રીઆદિનાથ ભગવાનનું મંદિર શિખરબંધી અને બાવન જિનાલયવાળું છે. એ બંને મંદિરોની રચના પ્રાચીનકાળની છે. બંનેમાં મુળભારો, ચૂદમંડપ, સભામંડપ, નવચોકીઓ, શુંગરચોકીઓ વગેરે છે. આમાં બળે મંડપો છે અને મંડપ ઉપર માળ બનાવેલા છે. શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના મંદિરમાં ભમતીના ઢાંબે પડેલે બીજી દેરીમાં પળાસણ નીચે આ પ્રકારે લેખ છે:—

“ સંવત્ ૧૨૭૫ વર્ષે વૈશાલ સુદિ ૪ કૃત્તિકે

શ્રીમન્નદ્રકુલે નમોવદનુલે સઝ્જીવકાવ્યાલયે માસ્તસંસમ્પુર્ણદ્રમંગલબુધોત્તારાવિશાલોદયે ।

જાતો મોહતનોપદો દિનમણિઃ શ્રીવર્ધમાનામયઃ સુરિમૃગિગુણપ્રતોષિતમુરો મન્વાંતુજોદયોવકઃ ॥૧॥

તત્પદે દેવસુરિઃ શ્રીદેવસુરિસ્તતામવત્ । જજ્ઞેથ શ્રોયશંદ્રમુરિઃ સુરિશિરોમણિઃ ॥૨॥

સુરિશ્રીનિચંદ્રાદો વિસ્ય(અ)વિચામહોદયઃ । તતઃ શ્રીકમલપ્રભસુરિઃ કાનમદપદઃ ॥૩॥

તત્સંતાને ગુણાધાને હુંબટાન્વયશાન્તિના । શ્રીસંવસમુદાયેન મોતંસંગમકાક્ષિણા ॥૪॥

સોષપેક્ષિનિ(વિ)નિજિતવિવુષવિમાનાલ્પ્યાં । ચાટાપલ્પ્યાં ત્રિયોગ્યાં નગર્યાં ન્યાયમૂપતેઃ ॥૫॥

શ્રીમતઃ જ્ઞાતિનાથસ્ય ત્રિલોકીશાતિકારિણઃ । વિયોદ્ધારઃ શુમાકરશ્ચક્રે પ્રાણપ્રણાશનઃ ॥૬॥

પ્રતિષ્ઠિતઃ શ્રીસોમસુરિમિઃ ॥ મંગલમસ્તુ ॥ કર્મસ્થાને કારાપકઃ પંડિતજિનચંદ્રઃ ॥ ૬ ॥

આ લેખ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના મંદિરના બિંબનાં છબીદાર કરાવ્યા સંબંધે છે તેથી મંદિર તો એથીયે પ્રાચીન હોવાનું નક્કી થાય છે.

“ જૈન પુસ્તકપ્રશસ્તિસંબંધ ” નામક ગ્રંથની ૬૩મી પ્રશસ્તિમાં પણ આ શાંતિનાથ જિનાલયનો ઉલ્લેખ આ પ્રકારે મળે છે:—

“ ચાટપણીપુરીવૈવૈભવનં જ્ઞાતેર્જિનેશ્વરમ્ભોઃ ॥ ”

એ કે આ પ્રશસ્તિમાં સમય નોંધેા નથી પરંતુ આ જિનાલય એ સમયથી આજસુધીયે શાંતિજિનાલયને નામે જ પ્રસિદ્ધ છે. શ્રીઆદિનાથનું મંદિર પણ એ સમયે કે તે પછીના આસપાસના સમયમાં બન્યું હોવું એકબીજા એવું અનુમાન છે.

ત્રીજું મંદિર શ્રીશાંતિનાથના મંદિરે જતાં માર્ગમાં જમણી બાજુએ ખંડિત પડેલું છે. સં. ૧૬૭૨માં સુનિરાજ શ્રી. જયંતવિજયજીએ આ પ્રદેશમાં વિકાર કરેલા તેની નોંધ પોતાના “ વિહાર વર્ણન ”માં લખતાં અહીં ૩ મંદિરો હોવાનું નોંધે છે. એટલે સં. ૧૬૭૨ સુધી આ ત્રીજું મંદિર હયાત હોય એમ જણાય છે. દેવળનું યુગદ્વાર અને તેમાં ઉપરની કમાન જ દર્શકને પ્રથમ દૃષ્ટિએ આકર્ષી લે છે. દેવળના વિસ્તારના પાયાએ તો બહારથી દેખાય છે પણ તેની રચના શ્રીશાંતિનાથના દેવળ જેવી જ હોય એમ લાગે છે. પ્રાચીન કાળે દેવળ દક્ષિણ દારનું હતું પણ અત્યારે તો પગથિયાં ચઢીને ઉત્તરસુધે રામ-સીતાની મૂર્તિઓ સ્થાપેલી છે. મંદિરના દ્વારમાં પ્રવેશતાં જ ડાબી બાજુએ ચાર ચાર ફીટ ઊંચી પુરુષાકૃતિઓની વેપજૂયા અને તેના બાવે ચેતનાભર્યાં લાગે છે. તેમાં તીર્થંકરોની મૂર્તિઓ હારણધ મૂંઝી રાખેલી નેવાય છે. એ મંદિરની મૂર્તિઓના શિલાલેખો અને પ્રાચીન તુટલા અવશેષોને સંબંધી રાખવા એકબીજા.

૫૨. માટા પોશીના

(કોઠા નંબર : ૧૩૩૦-૧૩૩૩)

એકબ્રહ્મા સ્ટેશનથી ૨૫ માઇલ દૂર પોશીના નામે ગામ છે, જે માટા પોશીના નામે જાણીતું છે. પોશીના ક્યારે વસ્તું એ બહુ શક્ય નથી; પરંતુ આ ગામ પ્રાચીન છે અને જૈન તીર્થરૂપ ગણાયું છે. અહીંના જૈન મંદિરમાંથી સં. ૧૪૭૭ અને ૧૪૮૧ ના મળી આવતાં છબ્બીદાર સમયના સિંહાલેખો ઉપરથી પણ આ ગામ અને તેની તીર્થ તરીકેની પ્રસિદ્ધિ એથીયે પ્રાચીન હોવાનું જણાયે છે. કહેવાય છે કે, અહીંના કથેરના એક ઝાઝ નીચેથી પાત્રનાથ ભગવાનની મૂર્તિ મળી આવતાં હગલગ તેરમા સૈકામાં અહીં એક વિશાળ વિનમંદિર બંધાવવામાં આવ્યું. સંભવતઃ આ મંદિર શ્રીકુમારપાલનરેશે અથવા એ સમયના કોઈ લક્ષ્મીનંદને બંધાવ્યું હોય એવી એક કહવામાં છે.

આખેયે પ્રદેશ કુંગરાળ છે. અહીં સ્વેતાંબર જૈનનું એક પણ ઘર નથી પરંતુ કુંભક દિગંબરોમાં ૧૫ ઘરો છે. એ ઉપાશ્રય અને એક પુસ્તકબંદાર છે.

એક વિશાળ વંદામાં ત્રણ મંદિરો એક સાથે આવેલાં છે. તેમાં એક જમ્શાળા, એક માટી વાવ અને શ્રીપોશીના પાત્રનાથની પેઠી વગેરે આવેલાં છે.

૧. વંદાના મધ્ય ભાગમાં શ્રીપાત્રનાથ ભગવાનનું ચિખરબંધી મંદિર છે. તેમાં મૂળનાથકની સ્વેતવર્ણી મૂર્તિ ૩૩ ફીટ ઊંચી દેખા રહિત છે. તેની નીચે સં. ૧૪૭૭ નો લેખ જણાય છે. મંદિરમાં પાપાણી ૫ અને પાતુની ૮ મૂર્તિઓ બિરાજમાન છે.

૨. શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે, તેમાં મૂળનાથક નીચે સં. ૧૨૮૧ નો લેખ છે. આમાં ૩ પાપાણી અને ૨ પાતુની પ્રતિમાઓ છે.

૩. શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે, તેમાં મૂળનાથકની ૨૫ ઈંચ ઊંચી મૂર્તિ બિરાજમાન છે, તેના આસન ઉપર નીચે સુજળનો લેખ છે:—

“સં. ૧૮૮૮ માસસુદિ ૫ ચંદે શ્રીફૂલનગરાસ્તવ્ય ઉકેશજ્ઞાતીયદ્વદશાસ્વાર્ પારસ સપાર રાયચંદમાર્ચ ભસ્ત્રા ખાતા દ્વાચી-યુનેન શ્રીનેમિજિનવિંચ કાં ૦ પ્રતિષ્ઠિત મહારાકશ્રીવિજયદેવેન્દ્રસુરેગદેશત્ શ્રીતપાગચ્છે મહારાજા શ્રીગંગીરસિંહજીરાજ્યે શ્રીપોશીનાલીર્થે ॥”

આ સિવાય ગામમાં એક યોથું મંદિર શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું ચિખરબંધી છે. તેમાં પાપાણી ૧ અને પાતુની ૨ મૂર્તિઓ છે.

આ બધાં મંદિરોને સં. ૧૪૭૭ અને સં. ૧૪૮૧ માં છબ્બીદાર ઘરો તે પછી સત્તરમા સૈકામાં શ્રીવિજય-દેવસુરિએ આ તીર્થેના ઉદ્ધાર કરાવવામાં ખૂબ ખર્ચ કરાવ્યું હતું. વળી, એ સમયે અહીં પાંચ પ્રાસાદો હતા એમ પણ એક ‘પદ્માવલી’ના ઉલ્લેખથી જણાય છે. એ ઉલ્લેખ આ પ્રકારે છે:—

“તતઃ સ્થેન સાર્થે શ્રીઆરામગદિતીર્થનાથં કુર્વાણઃ પોસાનાલ્લપુરે પુગળાનાં પચ્ચપ્રાસાદાનાં શ્રાદ્ધાનાપુરેશ્વરેણ બહુદય-વ્યયસામયપિ તદુદ્ધારં કારિતસ્વતઃ ॥”

—આચાર્ય શ્રીવિજયદેવસુરિ સંઘ સાથે શ્રીઆરામચણા વગેરે તીર્થોની યાત્રા કરતાં પોસાનાપુરમાં પદ્માર્ચ અને તેમણે અહીંનાં પ્રાચીન પાંચ મંદિરોની ઘણા દબ્યથી કરી શકાય એવો ઉદ્ધાર આવડેને ઉપદેશ આપી કરાવ્યો.

એ સમયે અહીં પાંચ પ્રાસાદ હતા, આજે માત્ર ચાર મંદિરો છે. શ્રીનેમિનાથ ભગવાનના મંદિર સામે એક દેરાસર છે ખરું, તેને ગણતાં પાંચની ગણતરી બંધાયે.

કેશરિયાલ તીર્થની યાત્રાએ જતાં આ તીર્થની યાત્રા હોઠો અવરજ કરે છે.

નામ પોક્ષીના :

ઈદરથી જા માહલ દૂર નાના પોક્ષીના નામે ગામ છે. ગામની પાકરે એક વિશાળ શિખરબંધી મંદિર અને ખમંચાળા છે. શ્રાવકોની વસ્તી નથી.

મળનાથક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રાચીન મૂર્તિ ટાટ હોટ ભેંચી છે. અહીં ૨૪ પાપાણી અને ૧૨ પાતુની પ્રતિમાઓ છે. મૂર્તિઓ ઉપર બારમા-તેરમા સેકથી લઈને સત્તરમા સેક સુધીના લેખો મળી આવે છે. આ ઉપરથી આ મંદિર પ્રાચીન હોય એમ જણાય છે. સં. ૧૬૭૬ માં શ્રીવિજયનેમિસ્વરિણના ઉપદેશથી આ મંદિરને ઇર્ષ્યોદ્ધાર થયો છે.

★

૫૩. વિભપુર

(કાઠા નંબર : ૧૩૪૬-૧૩૫૪)

વિભપુર ગામ ક્યારે વસ્યું એ સંબંધ એક વિસ્તૃત લેખ, વિભપુરના પ્રાચીન દેરાસરમાં જે ચાર શિલાપટ્ટ ઉપર લખાયેલાં હતાં, તેમાંના બે પટ્ટ પહેલાં ઘાટુગામ અને તે પછી સંઘપુર ગામના જિનાલયમાં સુરક્ષિત રાખવામાં આવ્યા. તેમાંના ૧-૬૫ સ્લોકોના પહેલા પટ્ટ અને ૧૧૫ સ્લોક પછીના ચોથા પટ્ટ હજી મળ્યા નથી પણ સંઘપુરના દેરાસરમાંથી જે બે શિલાપટ્ટો મળી આવ્યા તેની ઉપર ૬૬ થી ૧૧૫ સુધીના ૧ સ્લોકોમાં વિભપુર કોણે વસાવ્યું, એ સંબંધી આ પ્રકારે ઉલ્લેખ મળે છે:—

“તત્તમૌલિ પુજ્યાવિમલાં તસ્ય ચાલંકરિણોરાલે સીજાપુરપુર પુરં સત(1)વિશ્વ પ્રકાશમ્ ।

યસ્મિન દિવ્યે દિવસિતશિર(2)મુદ્ગસન્યઃ પતાકાઃ સ્વર્ગોપાગ્નિવલ્લહરીવિભમં પ્રોદ્વર્તતિ ॥૭૧॥

યક્ષવીજહદેવસ્ય જનકસ્ય યશોથિના । ચક્રં હાહદેવેન પરમારકુલેન્દુના ॥૮૦॥”

આ ઉપરથી (સં. ૧૨૫૬માં) આહદેવે પોતાના પિતાને નામે વિભપુર વસાવ્યું એમ જણવા મળે છે. વળી, સં. ૧૫૭૧માં શ્રેષ્ઠી પરવત અને કાનકાએ લખાવેલા સેકેકે શ્રેષ્ઠીની અંતે આપેલી ૩૩ સ્લોકવાળી એક પ્રશસ્તિ, જેમાં એમના પૂર્વજોની કીર્તિકથા આલેખી છે; તેમાંથી જણાય છે કે, સ્કટેર ગામમાં આગળના વખતમાં પૌરાણિક ભતિનો આજુ નામે શેક થઈ ગયો, તેની ચોથી પેઢીએ ચંડસિંહ નામે યુગ્મ થયો. તેને ૭ અટાપી પુત્રો હતા. એ પુત્રોમાં ચોથી મોટો પેયક નામે હતો. તેને પોતાના નિવાસસ્થાનના સ્વામી સાથે કાઠા કારણે કલહ થયો અને તંથી એ સ્થાન છોડી વીભ નામના ક્ષત્રિય વીર નરની સહાયતાથી વીભપુર નામનું નવું ગામ તેણે વસાવ્યું. એ ગામમાં રહેલા આવનાર લોકો પરનો કર અર્ધો કરવામાં આવ્યો હતો. ત્યાં તેણે એક જૈન મંદિર બંધાવ્યું અને તેમાં પિતૃલય શ્રીમહાવીરદેવની વિશાળ પ્રતિમા સ્થાપન કરી.^૨

અર્ધાત-શ્રેષ્ઠી પેયકે આહદેવની સાથે વીભ વિજલદેવની સહાયથી (સં. ૧૨૫૬ માં) વિભપુર વસાવ્યું, એવું અનુસંધાન કરી શકાય. શ્રેષ્ઠી પેયકે સં. ૧૨૫૬ ની આસપાસ શ્રીમહાવીરજિનનું મંદિર બંધાવ્યાનું પણ આ ઉલ્લેખ-માંથી જણાય છે.

વિભપુર વસાવ્યાને આ ઉલ્લેખ વિભપુરના ઇર્ષ્યોદ્ધારનો છે અને તે પણ ત્રીજી વાર વસ્થાનું ઐતિહાસિક રીતે પુરવાર થાય છે. ચાપડા રેવાક્રિયાના સમયના કુક જે કાલ કથાત છે તેમાંના ઉલ્લેખ પરથી સં. ૮૦૨ પૂર્વે વિભપુર ચાપડાઓની સત્તાહેઠળ હતું, તેથી વિભપુર એ પૂર્વે હોતું એક એમ સમજાય છે.

૧. “વિભપુર ખૂદહ રવાંત” પ્રસ્તાવના : પ. ૨ શ્લોક ૮

૨. “શાવાગોવેલ ઉર્મ વ જાતો, કમી કમોડવાવકેવ હેતો : । સીજાપુરં શ્વિષ્ણુવચ્ચવીજાહોલંતો લોકલવર્ણકારી ॥૫॥

અમ રીતીવજાસકવનપ્રતિમાસિતમ્, જ્યેષ્ઠે સ્વરધામાલ કલ્પાતોરવરાવિતમ્ ॥

—જૈન સાહિત્યપ્રકાશન : ધંધાકરિતસંમલ : પ. ૭૬, પ્રતિ નં. ૨૭૦

‘સુધર્મગણ પદ્મલી’થી જણાય છે કે વિ. સં. ૬૨૭ માં વિભાગ વસ્તુ અને ઉપરુક્ત ઉલ્લેખથી પણ સં. ૧૨૫૬ માં વિભાગ વસ્તુની હકીકત સુતરાં લખેલોની સિદ્ધ થાય છે.

આવડાઓના સમય પહેલાંની વિભાગ વિશેની વિગત જોવાનું હાથીઆઈ આ પ્રકારે નોંધે છે : એકામાંથી સુદર્ભના પુત્ર વિભાગજનન તામ્રપત્ર મળી આવ્યું છે, તેમાં વિભાગપુરથી જન્મસરના પ્રાણ્યોને કાન આપ્યાની હકીકત છે અને તે તામ્રપત્ર વિભાગપુરમાં ગુપ્ત સં. ૩૬૪ માં લખી આપ્યું છે.^૩

ડૉ. જોડારકર આ તામ્રપત્રમાં વિભાગપુરને વિભાગ માને છે. એટલે વિભાગ આક્રમા સૈકા પહેલાંનું હોય એવું અનુમાન તારવવામાં આવે છે. કૃષ્ણ સંહિતા ‘રાસમાળા’માં વિભાગને ઇતિહાસકાળ પહેલાંનું સૂચવે છે.

મને તે હો, પણ વિભાગ તેરમા સૈકા કરતાંયે પ્રાચીન હોય એવું અવાંતર પ્રમાણથી પણ સિદ્ધ થાય છે. એક ‘પ્રાચીન જૈન પદ્મલી’^૪ મુજબ જણાય છે કે—“વસ્તુપાલ-તેજપાલે વિભાગપુરમાં ચિત્તામણિ પાર્શ્વનાથના દેરાસરનો સં. ૧૨૮૦માં લખેલો કરાવ્યો.” ત્યારે આ લખેલો કરાવેલું મંદિર એકામાં એક ૨૦૦-૩૦૦ વર્ષ પૂર્વે બન્યું હોય એમ માની શકાય.

તેરમા સૈકામાં અને તે પછી અહીં બની ગયેલી ઘટનાઓથી આ નગર જૈનધર્મનું કેન્દ્ર બન્યું હોય એવાં પ્રમાણો મળે છે. અશ્વલગ્નથી શ્રીસિંહપ્રભસૂરિએ સં. ૧૨૮૩માં જન્મ લઈ આ જમિને પાવન બનાવી હતી. લગભગ એ અરસામાં શ્રીધર્મચોપસૂરિએ અહીં આવી શાકિનીના ઉપદ્રવને દૂર કર્યો હતો. બ્રહ્મર્ષિ નામના આચાર્ય “સુધર્મગણ વ્યાખ્યાન”માં લખે છે:—

“જિજ્ઞાસનયર્થમ્ ચ તવામર્થ દેવમશો ||”

—શ્રીદેવભદ્રસૂરિથી વિભાગપુરમાં ‘તપાગત’ થયો.

શ્રીદેવભદ્રસૂરિના ગુરુભાઈ શ્રીજગન્નાથસૂરિ હતા. તેમને એવાકના આધ્યાપુરમાં ‘તપા’ બિરૂદ મળ્યું હતું અને ૩૨ કિંગબર વાહીઓને હતવાથી ત્યાંના જૈનસિંહ રાજાએ તેમને ‘હીરલા’ એવી પદવીથી નવાબ્યા હતા. એ જગન્નાથસૂરિ અને દેવભદ્રસૂરિએ ચૈત્રવાલગપદ્મના આચાર્ય સુવનચંદ્રસૂરિ સાથે અહીં સં. ૧૨૮૫ માં કિરોહાર કર્યો અને ‘તપાગત’ પ્રવર્તી વિભાગપુરનું નામ ઇતિહાસના પાન અમર કર્યું.

એ પછી અહીંની પોષધયાળામાં કેટલાયે અગ્રણી પ્રતિભા જુદા જુદા એકીઓએ લાખ્યાં અને અંશ રચ્યાંની નોંધ મળે છે: સં. ૧૨૮૭માં વામનાચાર્યનું શિંગાનુશાસન, સં. ૧૨૯૨માં મલયગિરિકૃત નંદીટીકા, સં. ૧૨૯૫માં શ્રીઅખિત-પ્રભાણિએ ધર્મરત્ન આવકાચાર નામક અંશ રચ્યો. એ જ વર્ષમાં ત્રિપ્રહિયલોકાપુરુષચરિત્ર-તૃતીય પર્વ, સં. ૧૨૯૮ માં હેમચંદ્રચરિત્ર-ત્રીતમ પ્રકરણ, સં. ૧૩૨૫માં અર્જુનદેવના રાજ્યમાં સોમની પ્રતિપતિમાં ધર્મરત્ન પ્રકરણ, સં. ૧૩૩૧માં શ્રીઅલયગિરિકૃત કેમકૃતિવૃત્તિ, સં. ૧૩૪૩માં શાન્ત્યાચાર્યકૃત ઉત્તરાશ્વત્થનસૂત્રવૃત્તિ, સં. ૧૩૪૬માં સુશાન્તગણ સૂત્ર ટીકા, સં. ૧૩૫૩માં ભગવતીસૂત્ર વગેરે તાડપત્રીય અંશ લખાયા.^૫ આથી તેરમા સૈકામાં અહીં વિશાળ અંશબંધાર હોવાનું જણાય છે.

શ્રીવિદ્યાનંદસૂરિ (સં. ૧૩૦૨માં દીક્ષા)એ વિભાગપુરમાં પદ્મવતી જિનમંદિરના ભોંયરામાં સરસ્વતી દેવીની મૂર્તિ સ્થાપન કરી હતી. તેમણે અહીં જ ‘વિદ્યાનંદ વ્યાકરણ’ની રચના કરી હતી. આ વ્યાકરણ વિશે કહેવાયું છે કે—

“વિદ્યાનંદમિથિ યેન કૃતં વ્યાકરણં નવમ્ । માતિ સર્વોત્તમં સ્વપ્ત્યસૃજે બહુર્થસંગ્રહમ્ ॥”

સં. ૧૩૦૧ લગભગમાં અરતરગ્નથી શ્રીજનેશ્વરસૂરિએ વિભાગપુરમાં પ્રવેશ કર્યો હતો એમ સંબંધપુરના શિલા-

૩ “સુવર્ણતનો પ્રાચીન ઇતિહાસ” પૃ. ૬૮

૪ “જૈન કો-ફ્ર-સ હેર” માસિક સં. ૧૯૭૦ નો દીવાળી અંક.

૫. “જૈન પુસ્તકપ્રસ્થિતિ” પ્રક.

લેખથી જણાય છે. તેમણે સં. ૧૩૧૭માં વિભાપુરના વાસુપૂજ્યમંદિર ઉપર સુવર્ણકંઠ અને સુવર્ણકંઠના ચઢાવ્યા એવી હકીકત ક્ષેત્રીતિલક ઉપાધ્યાયે રચેલા 'આવકકમ' પ્રકરણની પ્રશસ્તિમાંથી જાણવા મળે છે.^૬

સં. ૧૩૧૨માં ચંદ્રતિલક ઉપાધ્યાયકૃત 'આજયદેવચરિત'ની સંસ્કૃતમાં ૪૯ શ્લોકોની વિસ્તૃત પ્રશસ્તિ કવિ શ્રીકુમારશબ્દિએ સં. ૧૩૨૮ લગભગમાં રચેલી છે.^૭ તેમાંથી શ્રેષ્ઠી આનંદેવના વંશમાં થયેલા પુત્રોએ ઉપરોક્ત વાસુપૂજ્ય જિનમંદિરમાં કરાવેલી દેરીઓ, ગોખલાઓ, મૂર્તિઓ વગેરેને હમતી હકીકત સાંપડે છે, એ સુજન: સ્પષ્ટકુ નામના શ્રેષ્ઠીએ વિભાપુરમાં ચીતલનાથસ્વામીની દેરી, શ્રેષ્ઠી કુમારપાલે માતા-પિતાના કલ્યાણ માટે શ્રીપદમણ્વની દેરી, શ્રેષ્ઠી નાગપાલે પોતાના કલ્યાણ માટે ચંદ્રમણ્વની દેરી, નાગપાલના ભાઈ શ્રેષ્ઠી જાલચંદ્રે શ્રીઆજિતનાથના ગોખલા, નાગપાલના ભાઈ શ્રેષ્ઠી કુલચંદ્રે શ્રીઆજિતનાથ, શ્રી સંભવનાથ, શ્રીઆબિનંદન અને શ્રીસુમતિનાથની દેરીઓ અને સં. ૧૩૨૮ના માધ સુદિ ૬ ના દિવસે ઋષભાદિની દેરીઓ કરાવી તેમજ રૂપાને પલ્લગદે, ચોવીનું સૂત્ર, સુવર્ણકંઠના, સુવર્ણમલક ચઢાવ્યાં અને પત્નીના પુણ્યાર્થે જે વ્યામર આપ્યા. શ્રેષ્ઠી શ્રેષ્ઠી માતાના પુણ્યાર્થે શ્રીસુવિધિનાથની દેરી, શ્રેષ્ઠી પાતાએ સુપાર્શ્વનાથની દેરી કરાવી અને આલિકા નાગશ્રીએ પોતાના પુણ્ય માટે શ્રીવાસુ-પૂજ્યની પૂજા માટે સારી મોટી પિત્તલમય દીવીઓ કરાવી આપી. શ્રેષ્ઠી કુલચંદ્રની પત્ની ખેતુએ વિભાપુરમાં શ્રીવીરપ્રતિમાલકૃત ખત્તક-ગોખલા તથા ચૌવીસ તીર્થકરોની માતાઓની પ્રતિષ્ઠા શ્રીજિનેશ્વરસુદિ પાસે સં. ૧૩૨૬માં કરાવી. શ્રેષ્ઠી કુલચંદ્રે માતાના પુણ્યાર્થે શ્રીવાસુપૂજ્ય ચૈત્યમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ પ્રભુને ગોખલો કરાવ્યો અને કાંબલદેવીએ શ્રીમહાવીરની પ્રતિમા કરાવી.

આ હકીકતથી આ વાસુપૂજ્ય મંદિર કેટલું વિશાળ અને જાન્ય હશે એવું અનુમાન ચડેલે કરી શકાય એમ છે.

રત્નાકરગચ્છના શ્રીહેમચંદ્રસુરિશિષ્ય શ્રીજિનતિલકસુરિએ યોદ્ધા ચૈકા લગભગમાં રચેલી 'તીર્થમાળા' ઉલ્લેખ છે:-

“વીભાપુર ચિસકપુર બ્રાહ્મણ, ચિરોડ ઉવશિષ્ટ રાહુચ કાંચિ; સાચઉર ચોદરા પ્રમુખ કાંચિ, લીલા કુ' તાદરે વીર ન્યામિ.”

આ ઉલ્લેખથી જણાય છે કે યોદ્ધા ચૈકા પહેલાં અહીં વીરજિનનું મંદિર પણ હતું. અગાઉ જણાવેલું શ્રેષ્ઠી ચૈશ્વદે ગંધાવેલું વીરજિન મંદિર સંભવતઃ આ જ હશે. વળી, મંત્રી શ્રીવસ્તુપાલે જીલ્લાદાર કરાવેલું શ્રીચિતામણિ પાર્શ્વજિનમંદિર અને શ્રીવાસુપૂજ્યનું વિધિચૈત્ય એમ ત્રણ મંદિરો યોદ્ધા ચૈકા અગાઉ અહીં હતાં એટલું નક્કી થાય છે.

‘અરતરગચ્છ ગુર્વાવલી’થી જણાય છે કે, સં. ૧૩૩૭ ના બેઠ વર્ષ ૪ ને શુક્રવારે મહારાજાધિરાજ સારંગ-દેવના રાજ્યમાં મહારાજા મહાદેવ, તેમજ ઉપમંત્રી વિશ્વાદિત્યના કાર્યકળામાં અહીં શ્રીજિનપ્રબોધસુરિજીને મોટા સમારોહ સાથે નગરપ્રવેશ થયો હતો. મંત્રી વિશ્વાદિત્ય સૂરિજીની સ્તુતિ કરતા હતા.

આ બધા ઉલ્લેખો ઉપરથી તેમજ યોદ્ધા ચૈકામાં અહીં જોનાની આબાદી સારી હતી એમ જણાય છે.

આજનું વિભાપુર એના પ્રાચીન સ્થળે નથી. વૃદ્ધોના કથન મુજબ: શેણુવીરની કબર અને મેણુવાડની વચ્ચે જોવા ટેકરા ઉપર મહાવીરજિનનું બાવન જિનાલય હતું. એ દેરાસર તટ્યા બાદ અહીં જ પડી રહ્યું. તેના પશ્ચાદેનો કાલિકામાતાનું મંદિર અને શ્રીસ્થભજેવ મંદિર ગંધાવવામાં ઉપયોગ થયો જૂની મસ્જિદોમાં પણ જૈન મંદિરોના ભાગ્યા-તટ્યા અવશેષો જોવામાં આવે છે.

વળી, પશાવતીનું જૈન દેવળ પ્રાચીન વિભાપુરમાં હતું. એની આસપાસ ઝવેરીઓની જૈન વસ્તી હતી અને એ જ જગ્યાએ ચૈશ્વકુમાર, જેમણે આંડવમહાના મંત્રી તરીકે નામના મેળવી હતી અને છુટે છુટે સ્થળે મળીને ૮૪ જિનમંદિરો ગંધાવામાં હતાં, તેઓ અહીં જન્મ્યા હતા. પશાવતીનું દેરાસર અને તેની પૂર્વ દિશામાં ટેકરા ને તે પાસેની દક્ષિણ

૬. જુઓ આ પુસ્તકનું પાન: ૨૭.

૭. ‘વીભાપુર મહદેવતાંત’ ૪. ૧૪૧-૧૪૨, અને ‘જૈન પુસ્તકમશિતાસમ્રઢ’ પ્રશસ્તિ નં. ૬૫.

૮. યોદ્ધા ચતાન્દી પૂર્વે જણાવેલી ‘અમલકમારચરિત’ પ્રસ્તાવનાની પ્રશસ્તિમાં ઉલ્લેખ છે કે- ચીત્તળાવલેવપુશ્ચિં જીવાપુરે વોડળીજલ, ૧૧૧. “જૈન પુસ્તકમશિતાસમ્રઢ” પ્રશસ્તિ નં. ૬૫.

દિશાનાં મકાનો અસલ વિભાગનું સ્થાન હોવાનું સૂચવે છે. શ્રીશુદ્ધિસાગરસ્વરિજ કહે છે કે—“માડું” અનુમાન થોડું છે કે આ દેરાસરમાં (હાલના આદીશ્વર ભગવાનના મંદિરમાં) પૂર્વે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાન મૂળનાથક હોય અથવા જૂના વિભાગનું જગ્યાએ શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું મંદિર કે એનો શ્રીચતુષ્પાદ-તેજપાલ ઉદ્ધાર કર્યો હતો તે દેરાસરની અધિકૃતતા તરીકે પદ્માવતીની મૂર્તિ હોય અને સુસલભાન બાદશાહના સમયમાં તે પાર્શ્વનાથનું દેરાસર તૃત્યા બાદ પદ્માવતીની મૂર્તિને આ દેરાસરમાં લાવવામાં આવી હોય. જૂના વિભાગનું શ્રીચતુષ્પાદ-તેજપાલ ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ દેરાસરનો છત્વીદાર કર્યો તે નહીં થયું.”

આને અહીં ૧૦૦૦ કૈનેની વસ્તી છે. ૭ ઉપાશય, ૩ ધર્મશાળાઓ અને ૬ જિનમંદિરો વિદ્યમાન છે.

૧. જ્ઞાતપાદામાં ધૂમટળધી શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથનું મંદિર છે. આ મંદિર બધાં મંદિરોમાં સૌથી વિશાળ છે. થોડો મંડપ, બહારનો ચોક અને લોચકુ વગેરે છે. દ્વાર પૂર્વ દિશામાં છે. સં. ૧૮૫૦માં અહીં મૂં નાં ની પ્રાચીન પ્રતિમા જે ગ્રુસ રીતે ચોક બારેટના ત્યાં રાખવામાં આવેલી તેની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી. આ મંદિરમાંના ચોવીશીના પદ્મ ઉપર સં. ૧૩૨૪નો લેખ છે. ચોક બીજી પ્રતિમાના પદ્મ ઉપર ઘસારી ગયેલા અક્ષરોમાં આવો લેખ વંચાય છે:—

“વિં સં ૧૩૪૩ વર્ષે વૈશાલ સુદિ ૪.....પ્રતિષ્ઠિતે પ્રણમસ્વસ્તંતાને.....તસદિસુત...”

૨. જ્ઞાતપાદામાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું ધૂમટળધી મંદિર છે. મૂં નાં ની જમણી બાજુએ રંગમંડપમાં પદ્માવતી દેવીની પ્રાચીન મૂર્તિ છે. આ મંદિરને પદ્માવતીનું મંદિર કહે છે. મંદિરના મૂં નાંની પ્રતિમા બે-ત્રણવાર બદલાઈ હોય એમ લાગે છે. વિ. સં. ૧૮૬૫માં આની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે. આ મંદિરમાં આવ્યાર્થ પ્રતિમાઓ પણ છે. ધાતુપ્રતિમાઓમાં સં. ૧૩૩૦, સં. ૧૪૭૧, સં. ૧૫૧૩, સં. ૧૫૨૭, સં. ૧૬૭૬ ની સાલના લેખો છે.

૩. ચોથાથિયાના કોટમાં શ્રીમહાવીરસ્વામીનું બળ્ય મંદિર બે માળનું છે. બંને માળમાં પ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે. મંદિર આગળ વિશાળ ચોક છે. વિ. સં. ૧૬૦૩માં આ મંદિર બંધાવવામાં આવ્યું છે.

૪. એ જ કોટમાં શ્રીવાસુપૂજ્ય ભગવાનનું મંદિર વિ. સં. ૧૬૩૦-૩૨ માં બંધાવેલું છે.

૫. એ જ કોટમાં શ્રીચાંતિનાથ ભગવાનનું ચિખરબંધી દેરાસર સં. ૧૮૭૨માં બંધાવવામાં આવ્યું છે. આ દેરાસરમાં થયેલ શ્રીવાસુપૂજ્યના દેરાસરમાં જવાય છે.

૬. શ્રીકુંથનાથ ભગવાનનું ધૂમટળધી દેરાસર કૈન વિદ્યાશાળા પાસે છે. સુરતના રહેવાસી ચૈઠ જીજ્ઞાસુ હીરાચંદ સં. ૧૬૨૭માં આ મંદિર બંધાવ્યું છે. મૂં નાં ની પ્રતિમા જાંભળથી લાવવામાં આવી છે. બીજી બે થોડી પ્રતિમાઓ અને ઉપરના માળના મૂં નાં શ્રીસંભવનાથ ભગવાનની પ્રતિમા સાંકું ગાયથી આવી છે.

૭. સુધારવાડામાં શ્રીજગદેશ્વર ચિખરબંધી થોડું દેરાસર છે. રંગમંડપ વિશાળ છે. વિ. સં. ૧૮૬૬માં આ મંદિરની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે.

૮. શ્રી અરનાથ ભગવાનનું નાનું દેરાસર સં. ૧૮૭૩માં બંધ્યું છે.

૯. દોશીવાડામાં આવેલું શ્રીગણીપાર્શ્વનાથનું ધૂમટળધી મંદિર છે. વિ. સં. ૧૬૪૫માં તેની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી છે. અહીં શ્રીશુદ્ધિસાગરસ્વરિજે સ્થાપન કરેલું જ્ઞાનમંદિર છે. તેમાં હસ્તાલિખિત અને છપાયેલાં પુસ્તકોનો સારો સંગ્રહ છે.

૫૪. ધોળકા [સૌરાષ્ટ્ર]

(કાંઠા નંબર : ૧૩૬૬-૧૪૦૧)

આજે ધોળકાના નામે ઝોળખાતા ગામનું પ્રાચીન નામ જીવલક્ષપુર હતું. બારમા સૈંકા લગભગમાં એ વસ્તુ કોષ એવાં અર્થાત્ત પ્રમણીથી સિદ્ધ સાચ છે. લોકવાયકા એવી છે કે, અઢાભારતનું 'વિરાટનગર' એ જ આજનું ધોળકા. એના પુરાવારૂપે પાંડવોનાં કેટલાંક સ્થળ પણ લોકોએ શોધી રાખ્યાં છે પરંતુ એને ઇતિહાસનો કશો આધાર મળ્યો નથી.

આ ગામ કોણે વસાવ્યું એ વિષે શ્રીદુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી નોંધે છે કે—“આનાકને જીવલુપ્રસાદ નામનો પુત્ર થયો. એ ધણી પરાક્રમી હતો. તેણે પોતાના પરાક્રમથી પોતાનું મંડલ વધાર્યું અને પોતાના પિતામહ જીવલના નામ ઉપરથી જીવલક્ષ (હાલનું ધોળકા) ગામ વસાવી ત્યાં રાજધાની સ્થાપી.” તેણે જીવલક્ષ ક્યારે વસાવ્યું તેની સાલ તેમણે આપી નથી. તેમના હિસાબે ગણીએ તો તેમના સૈકાના પાછલા અરજીમાં લગભગ એ વસ્તુ હોતું જોઈએ. પરંતુ જેન પ્રબંધો અને અંધશ્રદ્ધાસ્થિતિમાં જીવલક્ષ પુરનો નામનિર્દેશ તો બારમા સૈકાને મળે જ છે. આ ઉપરથી એમ માનવાને કારણ મળે છે કે, જીવલુપ્રસાદે ધોળકા વસાવ્યું નથી પરંતુ તેના પિતા આનાકે પોતાના પિતા જીવલના નામે અથવા જીવલે સ્વયં આ ગામ વસાવ્યું હશે અને જીવલુપ્રસાદે પોતાની રાજધાનીને યોગ્ય એને નગરનું રૂપ આપ્યું હશે, એવું અનુમાન છે.

બારમા સૈકાથી લઈને ચોદમા-પંદરમા સૈકા સુધીમાં આ નગરમાં બનેલી ઐતિહાસિક ઘટનાઓથી અહીં જેનોનો બારે બાદોલલાલી હતી એમ જણાઈ આવે છે: શ્રીઅભયદેવસૂરિ, જેમણે નવ અંગો (અગ્રમો) પર વિ. સં. ૧૧૨૦ થી ૧૧૨૮માં ટીકાઓ રચી હતી તેઓ ધોળકામાં પધાર્યાં હતાં અને પાટણ, તાપાદિપિત, આશાપદલી તેમજ ધોળકા આદિ નગરોના ૮૪ શ્રાવકોએ તેમની રચેલી આગમચર્યાની ટીકાઓની ૮૪ નકલો કરાવી આપ્યોને ભેટ કરી હતી.^૧

આ હકીકતથી જણાય છે કે, અહીં જેમ શ્રાવકોની વસ્તી સારા પ્રમાણમાં હોવી જોઈએ તેમ જિનમંદિરો પણ હોવાં જોઈએ. સં. ૧૧૩૨માં અરતરગચ્છના યુગપ્રધાનાચાર્ય શ્રીજિનહતસૂરિના જન્મથી આ નગર પવિત્ર બન્યું છે. આ નગરમાં આવેલા શ્રીઅમંદેવ ઉપાધ્યાયે આ બાળકનાં પ્રતાપી લક્ષણો જોઈ તેને સં. ૧૧૪૧માં ટીકા આપી હતી.^૨

શ્રીવાદદેવસૂરિ (વિ. સં. ૧૧૪૪ થી ૧૨૨૬)એ જ્ઞાન નામના શિવાદૈતીનો અહીં પરાજય કર્યો હતો.^૩ વળી, તેમણે અહીંના 'ઉદાવસતિ' એત્યમાં શ્રીસીમંધસ્વામીની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. શ્રીજિનપ્રભસૂરિની નોંધથી જણાય છે કે, આ મંદિર ચોદમા સૈકામાં વિદ્યમાન હતું.^૪ એ પછી સં. ૧૧૬૦માં બુદ્ધગચ્છના જિનચંદ્રસૂરિએ અશોનાગની વસતિમાં રહીને બારેભેલી દેવેન્દ્રગણી અપરનામ નેતિમંદસરિકુલ 'આખ્યાનમણિકા'ની વૃત્તિ અહીંની અમ્બુસમી વસતિમાં રહીને પૂર્ણ કરી હતી. લગભગ એ જ સમયમાં શ્રીઅંદ્રપ્રભસૂરિ અહીંના શ્રીસુનિસુવતસ્વામીના જિનથી અધિષ્ઠિત 'ભરૂચ' (અશ્વાવગાધ-શકુનિકા-વિહાર) નામના જિનમંદિરમાં પધાર્યા ત્યારે અહીંના જીવલેયેકે સૂરિએ 'સુનિસુવતચરિત' રચવાની પ્રાર્થના કરી, જે અસ્તિ તેમણે આશાપદલીમાં શ્રીમાલ નાગિબના પુત્રોની વસતિમાં રહીને સં. ૧૧૬૩ના દિવાળીના દિવસે પૂર્ણ કર્યું હતું.

એ પછી સં. ૧૨૬૨માં અહીંના રાજવી વીરધવલે વસ્તુપાલ-તેજપાલને મંત્રીપદે નિયુક્ત કર્યા ત્યારે ધોળકા જેનપ્રવૃત્તિનું કેંદ્ર બની ગયું હતું. એ સમયે કેટલાયે આચાર્યોએ અહીંના ઉપાશ્રય અને વસતિ-ચૈત્યમાં રહીને અથો

૧. 'સુરતનતના અમ્બકાલીન રાજપૂત ઇતિહાસ' ભાગ: ૧, પૃષ્ઠ: ૪૬૪.
૨. 'પ્રભાવકચરિત' અમભયદેવસૂરિચરિત, સ્તો. ૧૨૮.
૩. એબન: સ્તોક: ૧૨૬.
૪. 'યુગપ્રધાન શ્રીજિનહતસૂરિ'—લેખક: શ્રીઅમરચંદ નાદલા, ભંવરમલ નાદલા.
૫. 'પ્રભાવકચરિત' વાદદેવસૂરિચરિત, સ્તો. ૪૬.
૬. એબન: સ્તો. ૪૮-૫૨.
૭. શ્રીઅંદ્રપ્રભસૂરિ વિશે તેમના સુરુભાષ શીલકમણ્ડલિએ સં. ૧૧૬૯માં રચેલા 'શ્રીસુપાસનાકાન્ધરિય'ની પ્રશસ્તિમાં જણાવ્યું છે કે, તેમણે માત્ર શીલકેશની મંત્રીયુદ્ધને જ નહિ પરંતુ અમણ્ડા (સધુપત્ર)ને પાલન કરતાં જિનપ્રવચનપ્રભાવના કરી હતી. આથી સંભવ છે કે તેઓ સિદ્ધરાજના અમયમાં શીલકેશના મંત્રીપદે યુદ્ધાધિકારી તરીકે હોવા જોઈએ. તેમણે જ્ઞાનકચરિત, દેવસમાસ વગેરે ગ્રંથો પણ રચેલા છે.

સ્થા અને પ્રતિલિપિઓ કરી તેની પ્રથાસ્તિનેધો મળે છે. મંત્રી બસ્તુપાલે પોતે જ ધોળકામાં શ્રીઆદિનાથનું મંદિર, બે ઉપાશ્રયો, વાવ અને પાણીની પરબ વગેરે સુકુલ્યો કર્યા હતાં. એ મંત્રીના સમયમાં જ ‘લેણીકુપાલ્ય અમર’ના નામે ખ્યાતિ પામેલા શ્રીઅમરચંદ્રસૂરિએ ધોળકામાં પ્રવેશ કર્યો અને રાજદરબારમાં પ્રતિભાસ પત્ર કવિ તરીકેની કીર્તિ સંપાદન કરી હતી.

ચોદમા સૈકામાં અંકવજનના મંત્રી પેથટે અહીં એક જિનમંદિર બંધાવ્યું હતું એ જ સૈકાના જિનયત્રણ-ઉપાધ્યાયે રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં અહીંનાં મંદિરોનો આ રીતે ઉલ્લેખ કર્યો છે:—

“પથલકર્ક એ ધામ્ય કલિકુંડ, જિજ્ઞહાવચ્છલો પાસવરો”

આ હકીકત ઉપરથી બારમા સૈકાથી લઈને ચોદમા સૈકા સુધીમાં અહીં કેટલાંયે જિનમંદિરો બંધાયેલાં હતાં તેનો ખ્યાલ આવી શકે એમ છે. અગાઉ નિર્દિષ્ટ અમ્બુજાતની વસતિ, અધ્યાવેશ્ય-શુક્રનિકાચિકાર, શ્રીબસ્તુપાલનું આદિનાથમંદિર અને પેથડના મંદિરનો ઉલ્લેખ ‘તીર્થમાળા’માં ન હોવાથી એ મંદિરોનું શું થયું એ બાજુવા બળતું નથી, બપોરે કલિકુંડ પાર્શ્વનાથ અને જિજ્ઞહાવચ્છલી પાર્શ્વનાથનો માત્ર ઉલ્લેખ કરેલો જોવાય છે.

આજે તો પથ્થરોના દગલા જેવું આ ગામ દેખાય છે. અહીં હવે અગાઉની બાહોજલાલી વર્તાતી નથી. પણ અસલનાં પ્રાચીન સ્થાનો છે ખરાં. પાંડવની નિશાળ નામે યોગાખાતી મસ્જિદ પોતાની શિલ્પશૈલી અને ભોંકેની સ્મરણ-પરંપરા પ્રમાણે એક કિંદુ મંદિર હતું. વળી, ટાંકાની મસ્જિદ નામે યોગાખાતું ચોટું ‘વંશખંધો મકાન એક જૈનમંદિર હતું, જેને મસ્જિદ બનાવી દેવામાં આવ્યું છે. આ મસ્જિદની નીચેના ભોંધરામાંથી કેટલીયે જિનમૂર્તિઓ નીકળી આવી હતી. એ ભોંધરું આજે તો બંધ કરી દેવામાં આવ્યું છે પણ તેમાં કૈતરણીની નિસરણીની સ્પષ્ટ નિશાનીઓ આજે પણ જોવાય છે. બાવન જિનાલય જેની આસપાસ હતાં એવું અમ્બુજાનું સ્થાન ઘુમટવાળું છે. મંદિરના સ્તંભો દૂંધા છતાં કીર્તિચુખ અને ઘટપલ્લવના અલંકરણોથી શોભિત છે. એક તરફના પૂજ્યામાં બે-ત્રણ શ્રીધરસ્તંભો પણ દરશ્યમાન છે. સુખ્ય દરવાજાનું ‘ભોકડું’ મનોહર કૌરણીભર્યું છે. એની બારશાખમાં વાદ્યસામગ્રી સાથે નાચતા દેવતાઓ અને પલ્લવની આકૃતિઓ છે. તેના ઉપર તીર્થંકર દેવની મંગળમૂર્તિ આજે પણ જોઈ શકાય છે. આખાંયે મકાનની સુંદર કૌરણી ધ્વજાધારુક ધસી નાખવામાં આવી છે પણ એની અંદરનું મૂળ સ્વરૂપ અછતું રહી ચકતું નથી.

આજે તો ખંડિયશેવાળી વિશાળ ભૂમિમાં ઝંભોનાં માત્ર ૭-૮ ઘરો વિદ્યમાન છે અને ત્રણ જિનાલયો પણ મોંઘુદ છે, જે પ્રાચીનકાળના ગોરબતું સ્મરણ કરાવી રહ્યાં છે.

૧. અહીં અંબાજીની પોળમાં શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું શિખરખંધો મંદિર વિશાળ સજાવટભર્યું છે. આ મંદિર મંત્રીશ્વર બસ્તુપાલ-તેજપાલે બંધાવ્યું હતું. તેમાં એ સમયે શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન મૂળનાથક હતા પરંતુ લજ્જીદાર સમયે શ્રીસુમતિનાથ પધરાયા હશે. મૂળનાથ શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનની બહારી વચૂંની ૧૫ ફૂટ ઊંચી સપરિધર પ્રતિમા બિરાજમાન છે. બંને તરફની સ્વેતલચ્છી પ્રતિમાઓમાં એક શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુ અને બીજી શ્રીઆદિનાથ ભગવાન છે, જે સં. ૧૬૫૬માં પ્રતિષ્ઠિત કરેલા છે. રંગમંડપમાં ડાબા હાથે શ્રીમેમિનાથ ભગવાનની સ્વેત આરસની કાઉચિંગિયા મૂર્તિ ૩ ફાટ ઊંચી છે અને જમણી બાજુએ સં. ૧૨૦૧ના લેખવાળો ચતુર્વિંશતિપદ્ધ વિરાજમાન છે. આ મંદિરની સામે ત્રણ પુષ્પિયાળી નાની ધર્મશાળા છે જેમાં પુરાણ સમયનું જલભર્યું ટાંકું બાંધેલું છે.

૨. બીજું મંદિર પંચભાઈની પોળમાં ઘુમટખંધી શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું છે. તે પોતાની બાંધણીમાં નિરાળું છે. મૂળનાથકની રાા ફીટ ઊંચી પ્રતિમા બહારી રંગની છે અને તેની આસપાસ બે બે ફાટની આરસ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન સમયની ગણાય છે. આ મંદિરના પ્રવેશદ્વારમાં ડાબી બાજુએ બાંધેલું મજબૂત લોચકું છે આ મંદિરની પાસે બે માળનો એક ઉપાશ્રય અને એક નાનો ધર્મશાળા પણ છે.

૩. અહીંથી બે માઇલ દૂર ધોળકાના જૂના મહોલ્લા નામે યોગાખાતી બાલાપોળમાં ત્રીજું શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું ઘર દેરાસર પણ પ્રાચીન છે. આ મંદિરમાં શ્રીબસ્તુપાલ અને કૃપાદેવીની આરસની મનોહર મૂર્તિઓ છે.

અહીંના પ્રાચીન સ્થળોની શોધ કરવામાં આવે તો ઇતિહાસને ઉપયોગી થયું સામગ્રી મળી આવવાનો સંભવ છે.

૫૫. ધંધુકા

(ક્રીડા નંબર : ૧૪૦૬)

ધંધુકા કેટલું પ્રાચીન હશે એ બાબી શક્યું નથી પરંતુ બારમા સૈકાથીયે પ્રાચીન હોય એમ જૈન ગ્રંથોથી ખતીય થાય છે.

આ ગામમાં કવિ સ્થાપારણ્ય અપરનામ શ્રીસદસેનસુરિએ સં. ૧૧૨૩માં ‘વિલાસવર્ધકકા’ નામનો પ્રાકૃતમાં ગ્રંથ રચ્યો હતો.^૧ એ પછી લગભગ સં. ૧૧૪૫ના અરસામાં શ્રીઅણ્ણનસુરિશિષ્ય શ્રીદેવચંદ્રસુરિ આ ગામમાં વિદ્યમાન હતા ત્યારે તેમણે પાંકિણી નામની શ્રાવિકાના સ્થાનનું ફળું હતું. એ ફળ અણ્ણસાર ચંદ્રદેવનો જન્મ વિ. સં. ૧૧૪૫ના કાર્તિકી ૧૫ના દિવસે થયો હતો.^૨ એ જ બાળક શ્રીદેવચંદ્રસુરિ પાસે દીક્ષા લઈ કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીદેવચંદ્રસુરિ નામે ખ્યાત થયા, જેમણે અનેક વિષયના ગ્રંથો લખી ભારતીય સંસ્કૃત-પ્રાકૃત સાહિત્યમાં વિશિષ્ટ ફાળો આપી નામના મેળવી છે. શ્રીદેવચંદ્રસુરિના જન્મ સમયે અહીં મોઢા (મોઢિગમ્હ)નું ચૈત્ય વિદ્યમાન હતું.^૩ એ પ્રાચીન મંદિરનાં કોઈ એવાન આજે વિદ્યમાન નથી.

આજે અહીં જૈનોનાં ૪૫ ઘર વિદ્યમાન છે. બે ઉપાશ્રય છે અને એક ઉપાશ્રયમાં અલગ ચોરડામાં ઘર-દેરાસર છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રીઆદીશ્વરની મૂર્તિ છે. શ્રીદેવચંદ્રાચાર્યની બારસાની મૂર્તિ પણ ૧ છે.

૫૬. વઠવાણ શહેર

(ક્રીડા નંબર : ૧૪૩૨-૧૪૩૪)

વઠવાણનું પ્રાચીન નામ ‘વર્ધમાનપુર’ હોવાનું શિલાલેખોથી જણાય છે. અહીંના મોટા દેરાસરની ભમતીમાં આવેલી એક પ્રતિમાના પરિકર ઉપર સં. ૧૧૭૪ના લેખમાં આ ગામનું નામ વર્ધમાનપુર જણાવેલું છે:—

“સંવત્ ૧૧૭૪ ફાલ્ગુન વદિ ૪ શ્રીસરવાલસંસ્થિતગણપ્રતિપાઞ્કશ્રીગિનેયરાચાર્યે શ્રીવર્ધમાનપુરે પરિઠ મહાનુસુત....કનેન દેવશ્રેયોર્થે શ્રીસતલદેવપ્રતિમા કારિતા ॥”

સં. ૧૧૭૪નો આ લેખ એ કવતાંયે આ શહેરની પ્રાચીનતાનું સૂચન કરે છે. આ શહેર કેટલું પ્રાચીન છે એ શોધવા જેવું છે. આજે પણ આ શહેરમાં ૨૨૦૦ જૈનોની વસ્તી, ૪ ઉપાશ્રયો, ૧ ધર્મશાળા અને ૩ જિનમંદિરો છે. આ ત્રણ મંદિરો પૈકી (૧) લાણુ પોળમાં શ્રીશામળા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મોઢું દેવાલય શિખરખાંધી છે. (૨-૩) માંડવી પાસે લાણુપોળમાં શ્રીઆદિનાથ ભગવાન અને શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનાં મંદિરો પણ શિખરખાંધી સ્થાપનામાં પ્રાચીન જણાય છે. શ્રીઆદિનાથના મંદિરના મૂળનાયકના પરિકર ઉપર સં. ૧૨૦૮ની સાલનો પ્રાચીન લેખ છે અને શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના દેવાલયના મૂળનાયક ઉપર સં. ૧૫૦૪નો લેખ ઉઠીલું છે. શ્રી. વિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયચરિત “તીર્થયાત્રા સ્તવન” ૪ માં “મચરિ જગજાગિ રિલક્ષ્મિ તિસ્વંકરો”ના ઉલ્લેખથી આ મંદિરનું સ્મરણ કરેલું હોય એમ લાગે છે. આ મંદિરની ખાતુમૂર્તિઓના પ્રાચીન લેખો “પ્રાચીન લેખસંગ્રહ” બા. ૧ માં શ્રીવિજયધર્મસુરિજીએ સંગ્રહીત કર્યા છે.

ગામ બહાર એક દેરી છે, જેમાં ભગવાન મહાવીરને ઉપદેવ કરનાર શૂલપાણિ ચક્ષુની સ્થાપના કરેલી છે.

૧. “एकालसिंहि कवर्हि [गर्ह] सेविस्वरिसगहर्हि । गोवर्जउरिखिसे विद्वा येष्टुकवचरमि ” ॥ —विवासवर्धक-प्रशस्त

૨. ‘प्रभावचरित’ श्रौद्धेवचंद्रसुरिचरित, २५०, १४-१८.

૩. એન્ના: २६.

૪. “જૈન સત્ત્વ પ્રકાશ” વર્ષ: ૧૭, આંક: ૧, પૃ. ૨૦

૫૭. જામનગર

(કોઠા નંબર : ૧૪૮૬-૧૫૦૨)

પુરાતત્ત્વની દ્રષ્ટિએ જામનગરનો ઇતિહાસ બહુ પ્રાચીન નથી; પરંતુ આ નગરની સૌંદર્યપૂર્ણ બાંધણીમાં જે મનોહર કળાત્મા વિલસી રહ્યો છે એ જ આ નગરનું વિશિષ્ટ આકર્ષણ છે. શત્રુજ્યની પ્રાચીન દેંકના ખ્યાલ આપનાં, નગરના મધ્ય ભાગમાં આવેલાં, અહીંનાં ભવ્ય અને ઘનનાખાં જિનાલયોએ આ નગરને જોનોના યાત્રાધામ તરીકેની પ્રસિદ્ધિ આપી છે. આ નગરની સ્થાપના સાથે જ જિનાલયોના ઇતિહાસનો આરંભ થાય છે.

સં. ૧૫૬૬ના આવજુ સુદિ ૭ના દિવસે જામ શ્રીરાવણે આ નગરની સ્થાપના કરી, તેને નવાનગર એવું નામ આપ્યું. નગરસ્થાપનાના સમયે જ વીશા શ્રીમાલી જ્ઞાતિના બજુશાલી ગોત્રવાળા આજુદેશીક અને અબજુદેશીકના વડિલો તેમજ અહીંમ કુટુંબ અહીં આવીને વસ્યાં. નગરસ્થાપના સમયે જે ત્રણ સ્તંભો ખડા કરવામાં આવ્યા તેમાંથી પહેલા સ્તંભ આગળ જામશ્રીના ભવ્ય દરવાર ભરવામાં આવ્યો; દરવારગઢની બાજુમાં જ બીજા સ્તંભ આગળ શેઠ કુટુંબનાં નિવાસસ્થળો ચોખ્ખાં અને ત્રીજા સ્તંભ આગળ અહીંમ કુટુંબને સ્થાન આપતાં માંડવીનો વહોવટ તેમના હાથમાં સોંપવામાં આવ્યો. આ દ્રષ્ટિએ જોતાં જામનગરની સ્થાપનામાં અને વિકાસમાં જોનોના કાળો મહત્ત્વનો છે એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ નથી.

આજે અહીં ચોદ ભવ્ય જિનાલયો શોભી રહ્યાં છે. તેમાંનાં છ જિનાલયો તો લગભગ ૩૦૦-૩૫૦ વર્ષ પહેલાંનાં છે અને બાકીનાં આજથી પચાસ વર્ષ પૂર્વનાં છે.

૧. નગરના મધ્યભાગમાં 'શેઠના મંદિર'ના નામે જોગખાતા જિનાલયનું ખાતમુદ્દત્ત શ્રીઆજુદેશીકે જામ સત્તાગ્નના સમયમાં સં. ૧૬૩૩માં કહેલું અને સં. ૧૬૫૧માં શ્રીવિજયદેવસુરિની અધ્યક્ષતામાં શ્રીઆદિનાથ ભગવાનની મૂળનાયક તરીકે પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી હતી.

૨. ઉપર્યુક્ત મંદિરની સામે બીજું શ્રીવર્ધમાન શાહ અને શ્રીપદસિંહ શેઠે બંધાવેલું મંદિર છે. તેમણે ભદ્રેશ્વરમાં વેપાર કરતાં અઢળક લક્ષ્મી પેદા કરી અને શ્રીકલ્યાણસાગરસુરિના ઉપદેશથી સં. ૧૬૫૦માં શ્રીશત્રુજ્યના સંઘ કાઢ્યો ત્યારે નાવમાં નાગના બંદરે આવી રણ બિતરી નવાનગર આવતાં તેના રાજાએ કહેવડાવ્યું કે, તેઓ નવા નગરમાં નિવાસ કરે તો વેપારમાં પોતે અધુરું હાજુ લેશે. આથી આ બંને ભાઈઓ સાથે પાંચ હજાર જોશવાળ કુટુંબો પહોં જામનગર આવી વસ્યાં. કુટુંબમાં કલ્યાણસાગરસુરિને આમંત્રણ આપી તેમની અધ્યક્ષતામાં સં. ૧૬૬૮ શ્રાવણ સુદિ ૫ ના રોજ વિશાળ જિનચેત્યનું શેઠના હાથે શિલારોપણ કરવામાં આવ્યું. ચેત્યનાં શિખરો અને દૂમટનો ભાગ તૈયાર થતાં સં. ૧૬૭૨ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને ભુષવારના રોજ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી અને ભાવન દેરીઓ વગેરે તૈયાર થતાં સં. ૧૬૮૮ના વૈશાખ સુદિ ૫ ના દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરી.

૩-૪. શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું જિનાલય શેઠ તેજસી શાહે સં. ૧૬૨૦ પછીના સમયમાં બંધાવવા માટેનું પરંતુ સં. ૧૬૪૬-૪૭માં મેગલોની યદ્યપથી એ મંદિરને નુકસાન પહોંચ્યું ત્યારે સં. ૧૬૪૭માં તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવામાં આવ્યો અને સં. ૧૬૭૫માં શેઠના મુખપુત્ર રાવસિંહ શેઠે મંદિરમાં ફરતી દેરીઓ અને પાછળના ભાગમાં ચોયુખજ વગેરે સ્થાપી મંદિરને ભવ્ય બનાવ્યું.

ઉપર્યુક્ત મંદિરની નોડાલેડ શેઠ રાયસિંહના ભાઈ નેલુસિંહ શેઠે સોથી બેચા શિખરવાળું અને ઝડપાચુક્ત કળામય જિનાલય બંધાવી સં. ૧૬૭૬માં પ્રતિષ્ઠા કરી. આ મંદિરમાં શ્રીનેમનાથ ભગવાનની દેરી પાસે પશ્ચિમની ચોરીની મુંદર રચના કરવામાં આવેલી હોવાથી આ મંદિર 'ચોરીવાળા મંદિર' નામે પ્રસિદ્ધ છે. વિશાળતા અને કળાયુક્ત બાંધણીવાળું આ જિનાલય શિદ્ધકળાના ઇતિહાસમાં અનોખું સ્થાન મેળવી ચુક્યું છે.

૧. આ બંને ભાઈઓના ચરિત્ર વરી જુઓ : "કલ્યાણસાગરસુરિરાય" પૃષ્ઠ : ૨૬-૩૪ અને ૫. હરીશંભાવ હંસરાજપુત "જિજ્ઞાસુનાકામુપકાવળ" તેમજ તેના સારભાગ માટે જુઓ : પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ" ભા. ૨, (અવધોક્ત) પૃષ્ઠ : ૪૦-૪૨.

આ ત્રણે મંદિરે 'હાલનામ'થી જોળખાતી જગ્યામાં એક જ વંદ્યામાં ઘેરાયેલાં છે.

૫. શ્રીનિમનાથ ભગવાનનું જિનાલય શ્રીમહાલુસિંહ શેઠે બંધાવ્યું છે. આ મંદિરની સ્થાપના વિશે કહેવાય છે કે, વહા-
લુવડુ કરતા મહાલુસિંહ શેઠે દ્વારકાથી કપાસ ભરીને આવતાં, તેમણે જામનગરમાં જ્યારે વહાલુને નાંખ્યું ત્યારે
શ્રીનિમનાથ ભગવાનની પ્રતિમા નીકળી આવી. આથી શેઠે જામનગરમાં જાવ્યે મંદિર બંધાવી સં. ૧૬૪૩ના મહા
સુદિ ૫ના દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરી અને એક શ્રાવકાને ઉપાસ્ય પણ બંધાવ્યો.

સં. ૧૭૨૫ માં મુસલમાનોની ફેજ હાહારમાં આવતાં નવાનગરના શ્રાવકોએ બધાં મંદિરોની પ્રતિમાઓ ઉત્થાવી
લેંચરામાં બંધારી દીધી હતી, આથી સં. ૧૭૮૭ સુધી મંદિરે ઉજ્જવડ જેવાં બની રહ્યાં. તે દરમિયાન મુસલમાનોએ
જિનમંદિરોનાં દ્વારો તોડી નાખી તેમાં ધણીવાર માલ ભર્યો હતો. છેવટે શ્રીવર્ધમાન શાહના વશજ તલકરી શાહે
મંદિરોને સમરાવી સં. ૧૭૮૮ના શ્રાવણ સુદિ ૭ને શુક્રવારે પુનઃ પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે.

એ સમય પછી જોડાવાલ ગૃહસ્થ શેઠે આશરકરણ શાહે શ્રીવાસુપૂજ્ય સ્વામીનું મંદિર બંધાવ્યું. જામીનવાસી શેઠ
જીવરાજ રતનશીના વંદ્યામાં શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનનું મંદિર, શ્રીગુરુવરચંદ શેઠે બંધાવેલું શ્રીમુનિસુતતસ્વામીનું મંદિર તેમજ
શેઠ પાપટલાલ ધારશી વગેરેએ બંધાવેલાં જિનાલયો મળીને ૧૪ મંદિરો આજે જામનગરની શોભામાં અભિવૃદ્ધિ
કરી રહ્યાં છે.

૫૮. શનુંજય

(કોઠા નંબર : ૧૫૩૨-૧૬૫૮-૧૬૭૬-૧૬૭૮-૧૬૮૨)

શ્રીરાષ્ટ્રની પુણ્ય ભૂમિમાં આવેલો શનુંજયગિરિ કેનેનું ગરવું તીર્થ છે. 'જ્ઞાતાધર્મકથા' જેવા પ્રાચીન આગમ
ગ્રંથમાં આને 'યુડરીકગિરિ' નામે ઉલ્લેખ થયો છે. શનુંજયનાં ૧૦૮ જેટલાં નામે જૈન ગ્રંથોમાં નેંધાયાં છે. પ્રથમ
તીર્થકર શ્રીજયભટ્ટે ભગવાનની પવિત્ર ઘટનાઓ સાથે આ ગિરિનો સંબંધ જૈન ગ્રંથોમાં વર્ણવાયો છે, તેથી જ પાંચ
મહાતીર્થોમાં અતિપ્રાચીન અને વધારેમાં વધારે લોકપ્રિય બનેલા આ તીર્થનો મહિમા કવિઓ, વિદ્વાનો, સંતા,
ભક્તા, જુદો, નાનાં-મોટાં બાળકો અને સ્ત્રીઓ પોતપોતાની ઢંગે ગાય છે ને જોછામાં જોણું જીવનમાં એકઠા વખત
પણ જોના કશું નેના લઠાવો માણી પોતાને કૃતાર્થ બનાવે છે. આ તીર્થની પ્રતિષ્ઠાસાચા શરૂ કરીએ તે પહેલાં
પાલીતાણાની ચૈત્યપરિપાટી કરી લઈએ:

પાલીતાણા:—

શનુંજયગિરિની તળેટીમાં વસેલું આજનું પાલીતાણા એ તો 'પાર્શ્વલિસપુર'નું અપખંશ નામ છે. એ નામમાં જ
કેનશાસનના મુગધપ્રાપ્ત એક મહાન સિદ્ધયોગીનું નામસ્મરણ અંકાયેલું છે. શ્રીપાર્શ્વલિસપુરના નામને સહોદિત ઉજ્જવળ
બળથી રાખવા માટે તેમના જ શિષ્ય નાગાજીને લગભગ બીજી શતાબ્દીના અંતે અને ત્રીજી શતાબ્દીના આરંભમાં
'પાર્શ્વલિસપુર' નામે નગર વસાવ્યું હતું; જે અનેક પરિવર્તનો પામી આજના સ્વરૂપમાં જોવાય છે ને શનુંજયગિરિનાં
ચરણ પખાળતી શનુંજયા (ચેતુણ) નદીનાં નિર્મળાં નીર આ નગરને નૂતન સમૃદ્ધિથી નવાજે છે.

ચોદમ શ્લોકમાં 'વિવિધતીર્થકલ્પ'ની રચના કરનાર શ્રીજનપ્રકસરિ કહે છે: "પાલીતાણામાં શ્રીપાર્શ્વનાથ
ભગવાન, શ્રીમહાવીરસ્વામી અને શ્રીનિમનાથ પ્રભુનાં મંદિરો શોભે છે." તેરમા શ્લોકમાં મંત્રોત્તર શ્રીવસ્તુપાલે આ નગરના
શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની યાત્રા કરી હતી; એવા ઉલ્લેખ મળે છે. આ ઉપરથી જણાય છે કે આ ત્રણ મોટાં મંદિરો
અહીં ચોદમો શતાબ્દીમાં વિવશન હતાં; પરંતુ આજે એની શોધ કરવીયે મુશ્કેલ છે. આજે જે મંદિરો અહીં
વિવશન છે તે ૧૦૦-૧૫૦ વર્ષ કરતાં પ્રાચીન જણાતાં નથી.

યાત્રાજીએ માટે અહીં નાની-મોટી ૪૦ જેટલી ધર્મશાળાઓ, જોજનશાળાઓ, કપાખાનાં, વાદનો, ડોળીવાળા અને
ગેમિયા વગેરે તમામ પ્રકારની સગવડો મળે છે. શહેરમાં નાનાં-મોટાં મળીને લગભગ ૧૩ જૈનમંદિરો વિવશન છે.

તેમાં [૧] શહેરના મધ્યભાગમાં થેઠ ઝાણુંદણ કલ્યાણુલની પેઠી પાસે શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર આવેલું છે. સં. ૧૮૧૭માં હીલનિવાસી થેઠ રૂપચંદ બીમસિંહે બંધાવ્યું છે. [૨] શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર સં. ૧૮૫૦માં સુરતનિવાસી થેઠ હીરાચંદ ધર્મચંદ ભણુશાળીનાં ધર્મપત્ની શ્રીદેવકુંવર થેઠાણીએ ઘર-ઠેરાસર તરીકે બંધાવ્યું હતું, તેને થેઠ ઝાણુંદણ કલ્યાણુલની પેઠીએ નવેસર બંધાવી સં. ૧૯૬૦ના એક સુદિ ૧૧ ના રોજ પુનઃ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આ મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠિત ત્રણ મૂર્તિઓ પૈકી એક ધોલેરાથી લાવવામાં આવી હતી જ્યારે બીજી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની બે પ્રતિમાઓ શરુત્ત્વચિહ્નિ ઉપરના શ્રીનેમનાથ ભગવાનના ચોરીના મંદિરની ભીંતમાંથી નીકળી હતી તે વિદ્યમાન છે. આ ત્રણે મૂર્તિઓ દર્શનીય છે. [૩] શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર દરબારગઢની બાજુમાં ચતિવર્ધ શ્રીકરમચંદના વિશાળ ડેહાની અંદર થેઠી ઉપર આવેલું છે. સં. ૧૯૫૦માં બંધાવ્યું છે. તેની વ્યવસ્થા ચતિવર્ધ શ્રીલક્ષ્મીચંદણ કરે છે. [૪] થેઠ નરશી કેશવજીની ધર્મશાળામાં આવેલા શ્રીચોમુખજીના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૨૧માં થયેલી છે. [૫] થેઠ નરશી નાથાની ધર્મશાળામાં મોટા દરવાજા પાસેની થેઠી ઉપરના શ્રીચંદ્રપ્રભુજીના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૨૮માં થયેલી છે. [૬] શ્રીવીરબાઇ પાઠશાળાના અંદરના ભાગમાં થેઠ કેશવજી નાથકનાં ધર્મપત્ની ભીરબાઇએ સં. ૧૯૫૪માં શ્રીમહાવીર ભગવાનના મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. [૭] થેઠ ચોતી સુખિયાતી ધર્મશાળામાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના શિખરબંધી મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૯૪૮માં થયેલી છે. [૮] શ્રીકેકુળાઇની ધર્મશાળામાં થેઠી ઉપર શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર છે. આ ધર્મશાળા પાસે એક ચોતરા ઉપર બે દેરીઓ છે. તેમાં ત્રણ ચારણ પાઠકાઓ છે. પહેલાં અહીં એક રાયણ વૃક્ષ હતું. આ સ્થળ જૂની તળેટી હોવાનું કહેવાય છે. [૯] સુરતનિવાસી થેઠાણી જસ-કુંવરે સં. ૧૯૪૬માં ધર્મશાળા બંધાવી તેમાં એક શિખરબંધી શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર પણ સાથે જ કરાવ્યું છે. [૧૦] કલકત્તાનિવાસી થેઠ આધવલાલ દુગડ બાણ્યે સં. ૧૯૫૮માં એક ધર્મશાળા બંધાવી તેમાં શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધી મંદિર પણ કરાવ્યું છે. [૧૧] ગોરજીની વાડીમાં શ્રીખરતરંગસ્થીય આચાર્ય શ્રીજિનહત્તસૂરિની ચરણપાઠકાઓ પ્રતિષ્ઠિત છે. હાલમાં જ એક મોટું મંદિર પણ બંધાવવામાં આવ્યું છે. [૧૨] અશોલિવંચ નૈન શુરુકુળમાં શ્રીસુમતિનાથ ભગવાનનું ઠેરાસર છે. તેમાં એક કળામય સિંહાસન છે, જે પ્રાચીન કારીગરીની ઝાંખી કરાવી રહ્યું છે. વળી, વિદ્યાધિકારી સરસ્વતી દેવી, પ્રખર તાર્કિક ઉપાધ્યાય શ્રીચશોલિવંચજી મહારાજ અને શુરુકુળના સંસ્થાપક શ્રીઆદિત્ય-વિજયજીની સુંદર મૂર્તિઓને ભેટાં જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રસ્વરૂપ ત્રિવેણી સંગમનું બાન ભરતુ થઈ આવે છે. [૧૩] તળેટીના રસ્તે નૈન ગણાશ્રમમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર છે.

કચ્છી રણસિંહ દેવરાજની ધર્મશાળા પાસેની એક પ્રાચીન દેરીમાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનની ચરણપાઠકાઓ સ્થાપેલી છે. આજે જેનું નામોનિશાન રહ્યું નથી એવું ‘લલિતાસાગર’ સરોવર, મંત્રીશ્વર વસ્તુપાળ-તેજપાળે આ સ્થળે બંધાવ્યું હતું એમ કહેવાય છે. કોઈની માન્યતા છે કે, હાંધારના ઘાટ ઉપર સ્થાનથી થોડે દૂર આજે જ્યાં એક દેરી ભળી છે, એ સ્થળે ‘લલિતાસાગર’ સરોવર લહેરાતું હતું.

ચાત્રીઓ આ નગરજૂમિનાં પવિત્ર સ્થળોનાં દર્શન કરી, રસ્તા પરની ધર્મશાળાઓ વટાવી, ગિરિરાજની તળેટીના માર્ગે વળે છે. છેલ્લી નાહર બિહડીંગ પાસેથી પચાસ કદમ દૂર એક બેઠાં જોડા ઉપર ધૂમટવાળી શ્રીકલ્યાણુવિભગની દેરી દેખાય છે. એ કલ્યાણુવિભજીજીએ ભગવાયુ સ્ત્રીતાપચંદણ નહંરના દાદાને ઉપદેશ આપી તળેટીમાં ચારણુઓને ભાતુ આપવાની શરૂઆત કરાવી હતી, જે સ્થળ આજ સુધી ‘ભાતાતળેટી’ના નામે ઓળખાય છે.

એ માર્ગે આગળ જતાં રાણુવાવ, ચેમકુમિને સ્તૂપ, ભૈનગરનું વિશાળ મેઘાન પસાર કરી ચાત્રીઓ ભાતા-તળેટીના વિશ્રામસ્થળમાં આવી પહોંચે છે.

અમદાવાદના નગરશેઠ શાંતિદાસના ભાઈ થેઠ સુરદાસના પુત્ર શ્રીલક્ષ્મીદાસે અહીં નજીકમાં સં. ૧૯૫૭માં એક ‘સતી વાળ’ બંધાવેલી તે વિદ્યમાન છે. વળી, આગેમોહારક શ્રીસાગરનંદસૂરીશ્વરજીના ઉપદેશથી જન્મનગરનિવાસી થેઠ પોપલલાલ હાંરશીભાઈએ ભગ્ય અને કળામય ‘દેવરાજ શાસ્ત્રવિનિપ્રાસાદ શ્રીધર્મભાન નૈન આગમમંદિર’ બંધાવી સં. ૧૯૬૬ના મહા વહિ ૧૦ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આ મંદિરમાં ૪૫ નૈન આગમે શિલામાં કંઠાયો છે ને દેવભવનમાં શ્રીચોમુખજીની રમણીય મૂર્તિઓ બિરાજમાન કરી છે. બાજુમાં ગણધર મંદિર છે, જે ભાનનગરનિવાસી થેઠ અમૃતલાલ કાંલિદાસે બંધાવ્યું છે. તેમાં ગણધરની સુંદર પ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે.

જૈન ધર્મમાં શત્રુજય માહાત્મ્ય વિશે અનેક હકીકતો મોંઘાઈ છે. અગાઉ જણાવ્યા મુજબ જૈનોના આગમનથી 'સ્યાતાસુત' નેવા પ્રાચીન ધર્મમાંથી આ તીર્થ વિશે ઉલ્લેખો સાંપડે છે. પ્રાચીન આચાર્યોએ કેટલાયે શત્રુજયકથાઓ લખ્યા છે, શ્રીકૃષ્ણેશ્વરસૂરિએ તેા 'શત્રુજયમાહાત્મ્ય' નેવા એટા ઐશ્વરી રચના કરેલી છે. એ બધી કૃતિઓને લક્ષ્યમાં રાખીને શ્રીજનપ્રભાસૂરિએ એ સંગ્રહ પોતાના 'વિવિધ-તીર્થકથા'માં કર્યો છે તેના સાર નીચે મોંઘે છે:

શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનથી પ્રતિષ્ઠિત થયેલા આ પુંડરીક (શત્રુજય) પર્વતનું માહાત્મ્ય શ્રીઆતિયુક્તક કેવલોએ નારદઃશ્વરિ આગળ કહ્યું તેના સાર ઉદ્ધારતાં તેઓ કહે છે:

પુંડરીક નામના તપસ્વી કરોડો મુનિઓ સાથે આ સ્થળે મુક્તિ પામતાં આ ગિરિ 'પુંડરીક તીર્થ' નામે ખ્યાતિ પામ્યો. એ રીતે ભુદા ભુદા યજ્ઞોઓએ પાઠેલાં આ ગિરિનાં ૨૧ નામો તેા પ્રાચીનકાળથી પ્રસિદ્ધ છે. પાછળથી એ નામોમાં વધારા થતા જ રહ્યો છે. આ ગિરિનાં ઢાંક (ઢાંક), કંઠજ (કંઠજગિરિ), લોહાદિત્ય, તાલધ્વજ (તળાજ) અને કપર્દી એવાં પાંચ શિખરોમાં દેવોના વાસ છે. એટલું જ નહિ, તેમાં તો રસકુપિત્રાઓ, રતનોની ખાણ અને વિવિધ પ્રકારની ઓષધિઓની શુદ્ધિઓ પણ છે. આ પાંચે શિખરોને ત્રિશ્યાદિષ્ટિઓએ કાળભયે હાથ કરી લીધાં છે. પ્રાચીન કાળમાં આ ગિરિની ઊંચાઈ ૮૦ ચોજન હતી, આને ૧૨ ચોજનની છે. ભગવાન નેમિનાથને છાંદોને શ્રીજયભદેવ વગેરે ૨૩ તીર્થકંઠો અને બીજા કેવળી ભગવંતો આ ભૂમિમાં આવ્યા હતા, જેમાંથી કેટલાયે ભગવંતો અહીં મુક્તિપદને પામ્યા છે.

શ્રીભરત ચક્રવર્તીએ સોના-રૂપાની બાવીશ તીર્થકંઠ મૂર્તિઓ બાવીસ દેવકુલિકામુક્ત ણનાવી હતી અને શ્રીજયભદેવની મૂર્તિ સ્ફટિકની ભરાવી રતનમય રમણીય ચૈત્ય બંધાવ્યું હતું. વળી, બાવીશ તીર્થકંઠોની ચરણપાડકાઓ અને લેખમયી મૂર્તિઓવાળાં ચૈત્યો તેમજ બાહુબલિ અને મહુદેવા માતાના સમવચસમુદ્રા પ્રાસાદો બંધાવ્યા હતા. વળી, નાનાં નાનાં સરોવરો પાસે અને શુદ્ધિઓમાં પણ દેવકુલિકાઓ સ્થાપા હતી.

અહીં સ્પર્ધશા, નમિ, દ્રાવિડ, વારિમ્બિલજી, જયરામ, નારદ, પ્રહુઅ, શાંબ, જયભદેવ ભગવાનના વંશજો-આદિત્યશાથી લઇને સગર સુધીના રાજાઓ, શેઠક, શુક, પાંચ પાંડવો વગેરે અસંખ્ય મુનિવરો સાથે સિદ્ધ થયા હતા.

આ પર્વત (તીર્થ)ના સંપ્રતિ, ચિકિત્સાદિત્ય, સ્યાતવાહન, પાદલિપસૂરિ, આમરાજ, દત્ત, વાઙ્મજ વગેરેએ ઉદ્ધારો કરાવ્યા હતા. શ્રીભવક સાહેબ આ તીર્થની પ્રતિમાને ઉદ્ધાર (સં. ૧૦૮માં) કરાવ્યો, તે પછી (તેરમા સૈકામાં) અહીં 'અનુપમા સરોવર'ની રચના થઈ હતી. ભવિષ્યમાં પણ કંઈકપુર મેઘધોષ રાજા, વિમળવાહન વગેરે રાજાઓ આનો ઉદ્ધાર કર્યો. તીર્થ સ્થેક થતાં જયભદ્ર પ્રાસાદની પૂજા દેવતાઓ કરશે.

આ તીર્થમાં રહેનારા તીર્થોઓ પણ પાપથી મુક્ત થશે અને આ તીર્થનું સ્મરણ કરનારાઓને કોઈ પણ ભતનો ભય આવી પડશે નહીં. અહીંના જયભદેવની મૂર્તિનું ધ્યાન કરનારને ધર્મિષ્ઠ સિદ્ધિઓ મળે છે. અહીં એક ઉપવાસ જેવું તપ કરવાથી ધણું પુણ્ય થાય છે બધીયે કલ્યાણક તીર્થભૂમિઓનું યાત્રાકળ શત્રુજયને વંદન કરતાં મળે છે; એટલું જ નહિ, પણ એ તીર્થભૂમિઓની યાત્રા કરતાં આ તીર્થભૂમિની યાત્રાનું ફળ સોગલું વધારે છે. વળી, અહીં પૂજા કરનાં પ્રતિમા ભગવાનનું પુણ્ય સો ગણું, ચૈત્ય બંધાવતાં હજારગણું અને તેથીયે અનંતગણું પુણ્ય તો પ્રભુની આજ્ઞા પાળવામાં રહેલું છે. બસે તેવો પાપી માણસ પણ અહીં શુદ્ધ અને પવિત્ર થઈ શકે એવું આ તીર્થનું સામાર્થ્ય છે.

બાહકે આ મંદિરોના (તેરમા સૈકામાં) ઉદ્ધાર કરતાં ત્રણ કરોડમાં ત્રણ લાખ યોજા સોનામહોરો અહીં ખરચ કરી હતી. વિ. સં. ૧૦૮માં મધુમતી (મહુવા)ના રહેવાસી એકો જ્ઞાપડિયાહે શ્રીવેરસ્વામીથી આ તીર્થનું માહાત્મ્ય સાંભળી મમમાણીય મહિમાવા પઠાડના જ્યોતિરસ રત્ન વડે આ મંદિરની મૂર્તિ ભરાવી ઉદ્ધાર કર્યો હતો. (આ રત્નમૂર્તિ કઈ રીતે ધડાવી એની ચમત્કારિક ઘટના પણ વિસ્તારથી આમાં મોંઘી છે.) એ પછી બીજા વર્ષે ભાદિત્યો (બોહક દશમીએ ?) અહીં આગ્યા હતા.

ધ્રિવાકુ અને ચાલવગુળના અનેક મનુષ્યો અહીં મુક્ત થયા. પાંચ પાંડવો અને માતા કુંતી એ હયેની લેખમયી મૂર્તિઓ અહીં વિરાજે છે. અહીં રામચતુર્ન અશ્વત્થ વૃક્ષ છે. અહીં સત્યપુર, અષ્ટાપદ, નંદીશ્વર, રત્નબનક, ઉજ્જવળત વગેરે તીર્થોના અવતારો (રચના) છે. બીજા શિખર ઉપર શ્રીમેધાંસનાથ પ્રભુ, શાંતિનાથ પ્રભુ, નેમિનાથ પ્રભુ અને

બીજા ભોલોથી તીર્થ કરેા જાલકૃત છે. આ તીર્થના રક્ષક કપદીં યક્ષની આઢીં સ્થાપના છે. શ્રીકૃષ્ણે આઢીંની શુક્રામાં કપદીં યક્ષની સાધના કરી હતી આ શુક્ર આને જોક નાના તળાવરૂપે વિદ્યમાન છે. આઢીં શ્રીઆજિતનાથ ભગવાન અને શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનાં ચૈત્યો સામસામાં હતાં. શ્રીઆજિતનાથ ચૈત્ય પાસે ‘અનુપમા સરોવર’ થયું હતું. આઢીં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે.

સેનારૂપાની ખાણે આઢીં છે. જોકે સેા હાથ જીટો ફૂલો છે, તેમાં નીચે આઠ હાથ જીંડી વાવમાં (સુવર્ણ) સિદ્ધિરસ ભરેલો છે. આઢીં વસ્તુપાલ અને પેથટે કરાવેલાં અનેક ધર્મસ્થાનો છે જાણકાંએ સ્થાપન કરેલા બિળનો સં. ૧૩૬૯ માં સ્થેષ્ઠેએ નાશ કર્યો હતો.

શ્રીજિનમભસૂરે કહે છે કે, આ હકીકતો મેં ભદ્રબાહુસ્વામીએ રચેલા ‘કલ્પપ્રભાતથી, તે પછી વજ્રસ્વામી અને પાદલિપ્તસૂરિએ રચેલા કલ્પમાંથી ઉદ્ધાર કરીને (સં. ૧૩૮૫) આજ સુધીની વિગતો નોંધી છે.

આવા પવિત્ર તીર્થની હવે આપણે ઐતિહાસિક યાત્રા શરૂ કરીએ. ગિરિરાજ ઉપર જ્યાંથી ચડવાની શરૂઆત કરીએ એ સ્થળને ‘જ્યતળેટી’ કહે છે. જ્યતળેટીમાં બધી મળીને કુલ અઠાવીસ દેરાંઓ છે. અઢીથી ઉપર જવા માટે પથ્થરથી બાંધેલાં પહોળાં ગળથિયાં છે. ટેક સુધીની સુંદર પાજ મંત્રીશ્વર તેજપાલે ગંધાવી હતી, એ સંગંધી શિલાલેખનો અડધો ભાગ ગિરિ ઉપર દોહાખાડી આગળથી ઉપવ્રજ્ય થયો હતો. તે લેખ આ પ્રમાણે ગુટિત થયોને પૂરા કરીને પ્રગટ થયો છે:—

“ [તીનનર્જહ્મપત્તન] વાગ્મત્યપ્રાગ્વાતાન્વય [ઠ. શ્રીચંદ્રપતનુજ] ૪. શ્રીચંદ્રપ્રસાદ [ગજ ઠ. શ્રીતોમપુત્ર] ૩. શ્રીઆશારાજાં [ગજ-ઠ. શ્રીદમિગ, ઠ. શ્રીમાલદેવ સંપત્તિ નિમઠં. શ્રીવસ્તુપાલનુ] ૪મઠં. શ્રીનેજવાલે [ન શ્રીશત્રુજયતીર્થ] સંવારપાજા કરિતા ॥ ”

—શ્રીઅણ્ણદિલ્લપત્તનનિવાસી પ્રાગ્વાટગ્નાનીય કકુર શ્રીચંદ્રપના પુત્ર ક. શ્રીચંદ્રપ્રસાદ, તેમના પુત્ર ક. સોમ, તેમના પુત્ર ક. આસરાજ, તેમના પુત્ર ક. શ્રીભુજિગ, શ્રીઆલદેવ, સંધપતિ મઠં. શ્રીવસ્તુપાલ, તેમના નાના ભાઈ તેજપાલે શ્રીશત્રુજયતીર્થ ઉપર રસ્તાની પાજ ગંધાવી (તેરમા સેકામાં).

ચરાવ ઘણે સીધા છે પણ આ પગથિયાંના કારણે યાત્રાળુ વગર શ્રમે ચડી શકે છે. છતાં વૃદ્ધ અને અશક્તો માટે ટાળીઓ મળે છે. પગથિયે ચડતાં જ પથ્થરના બે ભવ્ય હાથોએ યાત્રાળુઓની ભક્તિ ઉપર બળે મંગલાભિવાદન કરતા હોય એમ લાગે છે.

ઉપર ચડતાં પહેલી ધનવસહી ટૂંક (મંદિરોનો સમૂહ) આવે છે. સુરિંદાખાદનિવાસી બાણુ રાયબહાદુર જીનપતસિંહે પાતાની માતા મહેતાબકુવરના નામથી આ ટૂંક ગંધાવી સં. ૧૬૫૦ના મહા સુદિ ૧૦ ના રોજ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે.

આ આખીયે ટૂંક આસપાસના ભવ્ય કિલ્લાથી ઘેરાયેલો છે. પહેલા ચોકમાં શત્રુજયની રમણીય રમના છે. તેમાં આખાયે પકાટનાં વિવિધ હરયોનો જોકે નાનો આવૃત્તિ આઢીં જ ખડી કરી દીધો છે. શુક્રમંદિરમાં ખરતરગજીય પ્રભાવક આચાર્યોની સૂતિઓ થોભે છે. બીજા ચોકના મુખ્ય મંદિરમાં પ્રવેશતાં પહેલાં બાણુએ શ્રીનૃપભદ્રેવ ભગવાનનાં વચકલ્યાણક, સામે સ્ક્રમેતશિખર, ગિરનાર, પાવાપુરી વગેરે પવિત્ર સ્થળોનાં મનોહર દરશ્યો નજરે પડે છે. બાણુમાં શ્રીમહાનલાલજી મહારાજની સૂતિ અને સામે પ્રભુપ્રતિમાનાં દર્શન થાય છે. જોકે તરફ અષ્ટાવક અને બીજી તરફ જાંબૂદીપનો દેખાવ બાણુ સમગ્ર મહાતીર્થોની ભાવનાત્મક સહિ જોશી કરી રહ્યો છે.

ઉપર જતાં શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનો નવદ્વારવાળો ચીની પથ્થરોથી બેઝેલો રંજમંડપ અને કળામય જિનાલય નજરે પડે છે. મૂળ ગભારાના ત્રણ વિભાગ પાડેલા છે. વચ્ચેના ગભારામાં મૂળનાયક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન ગિરાજમાન છે અને તે ત્રણે વિભાગના મજલામાં જુદા જુદા ત્રણ યોગુષ્ણ ભગવાન પધરાવેલા છે. સુખ્ય ગભારાની લંબાઈ-પહોળાઈ ૧૦×૧૦ ફીટની છે અને આજુબાજુના ગભારાની લંબાઈ-પહોળાઈ ૧૦મજા ફીટની છે. રંજમંડપની લંબાઈ-પહોળાઈ ૪૫મરહ ફીટની છે. રંજમંડપની ઉપલી છત ગિલેરી કાચથી મઢેલી છે. મૂળ મંદિરના તળિયેથી શિખર સુધી લંબાઈ ૪૫ ફીટની છે.

સામે પુંડરીક ગણુધરનું મંદિર અને આરે તરફ મળીને ૮૪ દેવકુલિકાઓ છે. મૂળ મંદિરની પાછળ રાયજુવજ્જ

અને શ્રીજયજીવે ભગવાનનાં પગલાં છે. આખીયે દૂકની રચનામાં યુદ્ધિકાશય વાપરી લાકિત્યને જે યોધ વહાળ્યો છે એ તેા ખરેખર, પ્રેક્ષકના મનને ઘડીભર મંત્રમુગ્ધ બનાવી દે છે.

અહીંથી આગળ વધતાં બાલુમાં આથે-પાસેની કેટલીક દેરીઓ વટાવી પહેલાં હટો (કંઠજી ચડાવ) આવે છે. જમણી તરફ આવેલી દેરીઓમાં સં. ૧૬૮૫માં સ્થાપન કરેલી ભરત ચકવર્તીની ચરણપાદુકાઓ અતિ પ્રાચીનકાળની ઘટનાઓનું સ્મરણ કરાવે છે. એ પછી ઊભે હટો પૂરો થાય છે. અહીંથી સપાટ માર્ગ શરૂ થાય છે. વચ્ચે નવો કુંડ, કુમાર(પાલ) કુંડ, હીંગલાજ (ખાતા)નો હટો, સાલાકુંડ વગેરે સ્થળોમાં નાની-મોટી દેરીઓ પરણે અને વિશ્રામ સ્થળો બનેલાં છે.

સાલાકુંડથી પશ્ચિમ તરફ આવેલી એક સ્વસ્ત દૂકને આપણે ભૂલી જવી ન જોઈએ. એ સ્વસ્ત ઘણેલી જિનેન્દ્ર દૂક તરફ જવાનો રસ્તો અહીંથી ફેંટાય છે. આ દૂક આજે તો સાવ ખંડિયેર જેવી બનેલી છે છતાં શ્રીપદાવતીના દેશમાં ચાર ભુબવાળી અને ૧૬-૧૭ ઇંચના પ્રમાણવાળી શ્રીપદાવતી દેવીની મૂર્તિ છે. તેમના મસ્તક ઉપર સાત ફણાઓ છે ને તે ઉપર શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પાંચ ફણાવાળી મૂર્તિ જોવાય છે નીચે શ્રીવિજયજીવેન્દ્રસૂરિજીએ પ્રતિષ્ઠા કર્યાના લેખ પણ વંચાય છે, આ સિવાય ૧૮ દેરીઓમાં શુરુપાદુકાઓ અને ઘીલ દેરીઓમાં વિવિધ પાદુકાઓ તેમજ મૂર્તિઓનાં દર્શન થાય છે. બહુ પ્રાચીન નહિ એવી આ દૂકની આ સ્થિતિનો ઇતિહાસ શોધવાજેવો છે.

સાલાકુંડથી આગળ ચાલતાં સપાટ ભૂમિના એક ચોતરા ઉપર કેટલીક દેરીઓ છે; જેમાં દ્વાવિડ વારિખિલ્લજી, અઈમતા મુનિવર, નારદ જામિ વગેરેની કાયાસ્મરંસ્ય ચાર મૂર્તિઓ રચામ પથ્થરની બનેલી છે. એ પછી હીરાબાઈનો કુંડ, ભૂપજીજીનો કુંડ આવે છે. અહીં એક ઊંચાણ બાગ ઉપર એક દેરીમાં રામ, ભરત, શુકરાજ, શેઠ કાચાચ અને શાવન્ધ્યા મુનિવર એમ પાંચ મહાપુરુષોની કાઉસંગિયા મૂર્તિઓ છે તેને જ લોકો પાંચ પાંડવોની મૂર્તિઓથી ઓળખે છે.

સપાટ ભૂમિ ઉપર આગળ ચાલતાં હનુમાનદ્વાર આવે છે. અહીંથી બે માર્ગો ફેંટાય છે. એક પૂર્વ તરફ જાય છે ને બીજો પશ્ચિમ તરફ. એકેક બાગ ૩૮૦ ફીટની લંબાઈવાળો છે. બે તરફનાં શિખરો ઉપર સેંકડો દેવમંદિરોનું સુંદર, દિવ્ય અને આશ્ચર્યજનક વિશાળ નગર દસ્યમાન થાય છે. સમગ્ર પૃથ્વી પર ભાગ્યે જ આવો કોઈ પર્વત હશે જેના પર આટલાં બહુમુદ્ય અગણિત મંદિરોનાં સુમધમાં નિર્માણ થયાં હોય.

ઢાળા હાથે શ્રીઆદીત્યર ભગવાનની દૂક અને જમણા હાથે નવદૂક તરફ જવાય છે. પ્રથમ શ્રીઆદીત્યર ભગવાનની દૂક તરફ વળીએ: હનુમાન દ્વારથી કંઈક આગળ ચાલતાં પર્વતની ભેખડ અને ખીણો આવે છે. ઢાળા હાથે પથ્થરની મોટી પાળ બાંધેલી છે. જરા દૂર ભેખડમાં એક ટેકરી ઉપર બલી, મચાલી અને ઉવચાલી નામના ત્રણ મુનિવરોની કાઉસંગિયા મૂર્તિઓ છે, જે એમના અહીં થયેલા નિર્વાણનું સ્મરણ કરાવે છે.

કંઈક આગળ ચાલતાં નવે દૂકને ઘેરી લેતો એક વિશાળ કિલ્લો આવે છે. કિલ્લામાં બે દરવાજાઓ છે. સં. ૧૬૭૮માં એક બારી મૂકી છે જેને 'રામપાળ' કહેવામાં આવે છે.

રામપાળમાં પેસતાં પ્રથમ ઔરંગાબાદનિવાસી શેઠ મોહનલાલ વલ્લભદાસે બંધાવેલું પંચશિખરી મંદિર આવે છે, જેમાં મૂળનાયક શ્રીવિમલનાથ ભગવાન ગિરાજે છે. પહાડ પર પંચશિખરી મંદિર આ એક જ છે. બીજું ત્રિશિખરી મંદિર સુરતનિવાસી શેઠ દેવચંદ કલ્યાણચંદ બંધાવેલું છે, તેમાં મૂળનાયક શ્રીસુમતિનાથ ભગવાન છે. બાલુમાં મોતીચાહની દૂકનો બગીચો, મોટો કુંડ અને દૂકના કિલ્લાના ભાગમાં કુતાસર દેવીનો ગોખડો છે. કુંડની સાથે આતિથિગ્રહનું સુંદર મકાન છે.

બીજેક પગથિયાં ચઢ્યા પછી સગાળપોળ આવે છે. અહીં ચારાળુઓની ચીજ-વસ્તુઓ સાચવી રાખવાની વ્યવસ્થા છે. અંદરના ભાગને 'દોહાખાડી' કહે છે. તેમાં નોંધણી કુંડ, સગાળકુંડ અને નગારખાનું વગેરે છે.

વાઘસપોળમાં પેસતાં જમણા હાથ તરફ શેઠ નરસી કેશવજીની દૂકમાં જવાનો રસ્તો છે અને ઢાળા હાથે આ પ્રમાણે મંદિરો છે:—

(૧) દમણનિવાસી શેઠ હોરાચંદ શમ્ભુજી બંધાવેલું શ્રીયાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. (૨) મંત્રીશ્વર કરમાચાહે સં. ૧૫૮૭માં સ્થાપન કરેલી શીવકેશ્વરી માતાની મૂર્તિવાળી દેરી છે, જે આદીશ્વર ભગવાનની અધિષ્ઠાત્રિકા દેવી છે. બહારના ભાગમાં પથ્થાવતી, નિર્વાણી, સરસ્વતી અને લક્ષ્મી: જ્યેષ્ઠ આર દેવીઓની મૂર્તિઓ છે. પાસેની દેરીમાં વાયુશ્વરી દેવીની અને પદ્માવતીની બે-બે મૂર્તિઓ છે.

(૩) શ્રીનેત્રનાથની ચોરીનું મંદિર પ્રાચીન હોય છે. મૂળનાયક શ્રીસુખર્ષ્દનાથ ભગવાન છે. દુર્ગી જગમાં નાની બાંધણી કરેલી હોવા છતાં પણ આમાંની રચના ખરેખર સુંદર છે. આને ‘બુદ્ધામણીનું મંદિર’ કહે છે અને અહીંના મંદિરસમૂહને ‘વિમલવસંહી’ કહે છે. મંદિર અને બહારની કોરણી આ મંદિર વિમલશાહે બંધાવ્યું હોય એની સાખ પૂરે છે. છલ્લોદાર સમયે આલેખેલી ચિત્રમાળા, બાલુના મંદિરના ધૂમટમાં શ્રીનેત્રનાથ ભગવાનની છવનઘટનાઓનું ચિત્રણકામ તાદ્ય ભવાય છે.

મંદિરના ઉપરના ભાગમાં ચોક્કસબળનાં ત્રણ મંદિરો છે. આશુનાં દેવવાહનાં મંદિરોની લાક્ષણિક કોરણીનું ભાન કરાવતું કમલપત્ર, તેમજ નાગપાશનું અંકન ધૂમટમાં ચોય છે. બીજી તરફ યક્ષ-ચક્ષીઓનું દૃશ્ય આલેખ્યું છે. બીજા ધૂમટમાં અદ્વિસિદ્ધિઓના પ્રતીકરૂપે આઠ મૂર્તિઓને વીંટી વળેલી એક મૂર્તિ ભેગાય છે. ખરેખર, આ મંદિર પ્રાચીન-કળાને નમૂના છે. આમાં આલેખેલી નવીન ચિત્રમાળા ભેતાં કેટલાકને એની વિમલશાહ જેટલી પ્રાચીનતામાં સંદેહ ઉપજે છે, પરંતુ મંદિરની પાસે પુલ્લ-પાણી બારી આગળ સાંઠણીનું દૃશ્ય એની પ્રાચીનતાનું સમર્થન કરે છે. આ હક્યમાં વસ્તુતઃ સાંઠણી ઉપર જે બેઠેલા છે તે મંત્રી વિમલશાહ અને તેમના સંબંધીઓનું જ સ્વરૂપ દર્શન છે. બન્નેસ એવા વિદ્વાનો પણ આ મંદિરના કેટલાક જૂના ભાગોને નિહાળી આ મંદિર પ્રાચીન હોવાનો સંભવ માને છે.

(૪) શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર મૂર્જનરેશ પરમાર્હત કુમારપાલે શ્રીકૃષ્ણચંદ્રસૂરિના ઉપદેશથી બંધાવેલું છે. આ મંદિરના વારંવાર છલ્લોદાર થતાં એમાં પ્રાચીન શિલ્પાકૃતિઓ રહેવા પામી નથી, છતાં આ મંદિર શત્રુજ્ય ઉપરનાં મંદિરોમાં પ્રાચીન છે. આ મંદિર બુદ્ધામણીના મંદિરના ઘાટનું છે છતાં તેના કરતાં બેસું છે. મંદિરમાં ત્રીણી કોરણીવાળા પીપ્પા યજ્ઞચરનાં બારશાખ અને શ્રીકૃષ્ણનાથની મૂર્તિ ઉપરનું આસનાની આરસનું છત્ર પ્રાચીનતાનો પુરાવો આપી રહ્યાં છે.

દુર્ગનાં બધાં મંદિરોનું વર્ણન કરતું ઉલ્લેખ નથી. તેથી સંક્ષેપમાં કહીએ તો આ દુર્ગમાં નાનાં-મોટાં ૧૭૧ને ૩૬ મંદિરો છે. તેમાં બે મંદિરો સિવાય બધાં સોળામા સૈકા પછી બંધાયેલાં છે. ખાસ કરીને નેત્રનાથની ચોરીવાળું અને કુમારપાલનું મંદિર ઉલ્લેખવર્થાય છે, જેનો પરિચય ઉપર કરાવ્યો છે.

હાથીપાળમાં પ્રવેશતાં પહેલાં સૂરજકુંડ ભેગામાં આવે છે. તેની પાસે વિશાળ એવો ભીમકુંડ છે. વળી, બ્રહ્મકુંડ જે મંથરકુંડ નામે બાણીતો છે તે કેટલી રાંધે છે. કુમારપાલના મંદિર પાસેના વિશાળ ટાંકાના પાણીનો પ્રચુના ન્હવણ માટે ઉપયોગ થાય છે.

હાથીપાળના દરવાજે બે રંગીન હાથીઓની આકૃતિઓ ધારીનું ભાવળીનું સ્થાપત કરતા હોય એમ જણાય છે.

દુર્ગની મધ્ય ભાગમાં આવેલું શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનનું મંદિર એની અનુપમ ભવ્યતાથી દર્શકનું મન હરી લે છે. એના પવિત્ર વાતાવરણના પ્રભાવ આગળ ગમે તેવાનું મસ્તક નમી પડે છે. જેમનું આ મંદિર છે એ જગતના તારણહાર પ્રભુ આદીશ્વરદેવ આ ભૂમિ ઉપર અનેકવાર પધાર્યા હતા એ પદ્મામણીનું સ્મરણ કરાવવા તેમના પુત્ર રાજર્ષિ ભરત-રાજે અહીં એક દિવ્યમંદિર બંધાવી પ્રથમ ઉદ્ધાર કર્યો એ પ્રાચીનકાળથી લઈને આજ સુધી આ મંદિરને અનેક રાજ્યોએ, શેઠીઓ અને ભક્તોએ નવાં નવાં સ્વરૂપોથી શણગાર્યું છે. નાના સામાન્ય ઉદ્ધારોની ગણતરી ન કરીએ તોયે આ મંદિરના મોટા છલ્લોદારો આજસુધીમાં સોળ થયા એવી હકીકત ગ્રંથોમાં આ પ્રમાણે નોંધાયેલી છે: (૧) ભરતરાજ પછી (૨) કંઈચીર્વ, (૩) મૃગાનેંદ્ર, (૪) દેવેન્દ્ર, (૫) ઈન્દ્ર, (૬) અમરેન્દ્ર, (૭) સગર, (૮) ભંડારેન્દ્ર, (૯) ચંદ્રશાહ, (૧૦) ચક્રચુદ, (૧૧) શ્રીરામચંદ, (૧૨) પાંડવોએ આ મંદિરના છલ્લોદારો કર્યા છે.

આ બધા ઉદ્ધાર પ્રાચીનૈતિકાસિક કાળના બહુમતી પક્ષ ઉત્તિષ્ઠકાળમાં (૧૩) મધુમતી (મધુવા)ના શેઠ બાવડિયાહે સં. ૧૦૮માં કરાવ્યા. (૧૪) સં. ૧૨૧૩માં ચૈત્યનરેશ કુમારપાળના સમયમાં મંત્રીશ્વર ઉદયનના પુત્ર બાહડે બાહડીના કાષ્ઠના મંદિરના સ્થાને નવેસર પથ્થરનું મંદિર બંધાવ્યું. બાહડે આ ઉદ્ધારમાં બે કરોડ ને સત્તાણું લાખ રૂપિયા ખર્ચ્યા હતા અને આ માટે બે દળેટીમાં મજૂરી વગેરે માટે પોતાના નામ પરથી 'બાહડપુર' ગામ વસાવ્યું હતું. એ જ સમયના મંદિરની બાંધણી આજે જોવાય છે. ચૈત્યનરેશ સિદ્ધરાજે આ મંદિરના નિર્માણ માટે બાર ગામો બંધીસ કર્યાં હતાં. (૧૫) સં. ૧૩૭૧માં પાટલુનિવાસી મોરારાજ શેઠ સમરાશાહે આનો ઉદ્ધાર કર્યો. તેમાં તેમણે મૂળનાચકની પ્રતિમા નવેસર બરાબી પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. તે પછી છેવટે (૧૬) સં. ૧૫૮૭માં શેઠ કરમરાજે આ મંદિરમાં સમારકામ કરાવી ઉદ્ધાર કર્યો. એ પછી સં. ૧૬૪૬માં જગદ્ગુરુ ક્રીડીરવિજયસુરિના ઉપદેશથી ખાતા નવાસી શેઠ તેજપાલ સોનીએ સં. ૧૬૫૦માં છલ્લેઉદ્ધાર કરાવી પ્રતિષ્ઠા કર્યા વિશેનો લેખ સુખ્ય મંદિરના પૂર્વદ્વારના રંગમંડપના સ્તંભ ઉપર છે અને આત્મારે અહીંથી મળી આવતા શિલાલેખોમાં સોધી મોટા છે.^૧ એ પછી પણ સામાન્ય ઉદ્ધારો તો થતા જ રહ્યા છે.

આટલાંદાર છલ્લેઉદ્ધારો ઉપરથી આ તીર્થની પ્રાચીનતા, પવિત્રતા અને પુણ્યધામની અસાધારણ લોકપ્રિયતા સમજી શકાય એમ છે. આ કારણે જ જૈન શ્રીમતોએ ભક્તિપૂર્વક આ ભૂમિ ઉપર અનેક મંદિરોની રચના કરી પુણ્ય મેળ-વવાની સ્પર્ધા કરવામાં મહા રાખી નથી. આ ઉદ્ધારોથી તેની પ્રાચીનતાના પુરાવાઓ નહીં થતાં પરંપરાથી ગવાયેલા અપ્રતિના મંદિરને કે અથવા વિવેચનીય ઉલ્લેખોવાળા કુમારપાળના મંદિરને આજે શોધવાનું કામ સુરેલ જાને છે. ત્યારે આ વિશાળ મંદિર એના અનેક છલ્લેઉદ્ધાર થયા છે તેની પ્રાચીનતાને કાંઈ શિલાલેખોય પુરાવો મેળ-વવાની આશા કરાખી રાખી શકાય ?

આ મંદિરની રચના બન્ધ અને અનુપમ છે. મંડપને બે માળ છે. એટલી આ મંદિરની રચનામાં વિશેષતા છે. બાકીની રચના બીજાં મોટાં મંદિરો જેવી જ છે. ઉપર ચોમુખજીની પ્રતિમાઓ છે. મંદિરને એક જ પ્રવેશદ્વાર છે અને આપુરે મંદિર જુદી જુદી બાતની રચનાથી સુરોભિત લાગે છે. શિખરના બાગેના દેખાવ લોકકાના મૂળ મંદિરને મળતા હોય એમ જણાઈ આવે છે. પથ્થરનું મંદિર બંધાવનાર મંત્રી બાહડે અસલના લોકકાના મંદિરની નકલ કરી હશે એમ સ્પષ્ટ રીતે ધ્યાન ખેંચાય છે.

લેખલેખિયેથી શિખર સુધી બાવન હાથની લંબાઈ છે. ૧૨૪૫ કુલોનાં મંગળચિહ્ન, ૨૧ સિંહોનાં વિજયચિહ્ન શોભી રહ્યાં છે. ચાર દિશાની ચાર ચોગિનીમાં અને દશ દિવાલોનાં પ્રતીકો એના સંરક્ષક તરીકેનાં ખ્યાલ આપી રહ્યાં છે. મંદિરની વિશાળતાને ખ્યાલ આપતી ગભારાની આસપાસ ૩૨ દેવકુલિકાઓની રચના છે. ચાર ગમ્મતો એની બન્ધતામાં વધારો કરે છે. ૩૨ પૂતળીઓ અને ૩૨ તોરણો છે. મંદિરને કળામય બનાવે છે. મંદિરને ટેકવી રાખતા કુલે ૩૨ આધારસ્તંભો એની સપ્રમાણ રચનાનું બાન કરાવી રહ્યા છે. આવી સર્વાંગપૂર્ણ રચના પાછળ પોતાની અનર્ગલ સંપત્તિ લગાડનાર શેઠો તેજપાલ સોનીએ સં. ૧૬૫૦માં આ મંદિરને 'નંદિવર્ધન' એવું નામ આપ્યું હતું અને કેટલાક જાતો એને 'કલ્પવૃક્ષ' એવું સમજતા હતા.^૨

ગર્ભગૃહના શૈષ્યદ્વારમાં ચાંદોની રમણીય છત્રીમાં વિરાજેલા અસાધારણ કંઠના આદીશ્વર ભગવાનની અતીંક પ્રતિમાને પ્રભાવ આપણમાં નિર્મળતાની પ્રભાવછાયા પાટરી દે છે. બહારના સંતાપને ભૂલી જઈ બહુ કોઈ દિવ્ય-ભૂમિમાં આવી પડ્યા હોઈએ અને ત્યાંથી ઊઠવાનું મન પછુ ન થાય એવો અનુભવ થઈ આવે છે. આવી અમતકારી મૂર્તિના અતંકે પૂજા કરવા માટે જાણમાં એક નાની નીસરણી મૂકેલી છે. એ દ્વાર એમની લંબાઈને ખ્યાલ પાળી સહજ આવી બીજી છે.

વિશાળ રંગમંડપના ગોખલાઓમાં જુદા જુદા તીર્થંકરોની પ્રતિમાઓ છે. મંદિરની બહાર ક્ષીરાનંદિત કળામય બે દેરીઓ છે. મંદિરને પ્રદક્ષિણ કરતાં ઉત્તર તરફ જમણા હાથ બાજી એક ગૃહસ્થની મૂર્તિ ઉપર એક પ્રાચીન લેખ નજરે ચડે છે:—

૧. "પ્રાચીન જૈન લેખ સંગ્રહ" ભા. ૨, લેખાંક: ૧૨

“ કોઝગનાગનિક્તસ્ય કપર્વિનકસ્ય ગ્રીષા.... શ્રે૦ નારાયણસ્ય મૂર્તિ [:] નિષેશિતા સિદ્ધ-ચીરામ્યાં । સં૦ ૧૧૩૧ ॥”

— સં. ૧૧૩૧માં કપર્વિ નામે જેના પિતા છે તે જજનામ અને તેના નાનાભાઈ.... નારાયણની આ મૂર્તિ । સ્વદ અને બીરે સ્થાપન કરી.

મંત્રી બાહરે અહીં ઉદાર કરાવ્યો જેના ૮૨ વર્ષ પહેલાં અને નીચે આપેલા સં. ૧૦૬૪ ના બીજા લેખથી ૧૪૬ વર્ષ પહેલાંના આ બંને લેખો બાહરે પહેલાં આ મંદિર હશે કે કેમ એવી શંકા રાખનારાઓ માટે તે બેક વિશિષ્ટ પુરાવારૂપ છે.

ઉપરુક્ત લેખથી ૬૭ વર્ષ પુરાજો એટલે વિ. સં. ૧૦૬૪ને બીજા લેખ મુખ્ય મંદિરમાં પેસતાં કામ હાથ તરફ બીજે માળ જવાના માર્ગની પાસે ઉત્તરાભિમુખ દેરીની અંદર પ્રાચીન પુંડરીકની એક નીચે આ પ્રકારે ઉત્કૃષ્ટ છે:—

“ શ્રીમદ્યુગાદિવસ્ય પુંડરીકસ્ય ચ કમો । ધ્યાત્વા શત્રુઞ્ચયે શુદ્ધચર સહેર્યાપ્યાનસંયમૈઃ ॥

શ્રીસંગમસિદ્ધમુનિર્વિદ્યાવરકુલનમસ્તુત્ત્વમાઢ્ઢઃ । દિવસૈશ્વતુર્મિરધિકં માસમુપોચ્ચાવલિતસયઃ ॥

ભર્વસહજે વષટ્ઠાં ચતુરવિંતવાધિકે (૧૦૬૪) દિવમગચ્છત્ । સોમદિને આમહાવળમાસે કળાદિતીયામાય ॥

ભસ્મેયકઃ શુભે તસ્ય શ્રેષ્ઠોધેયકામજઃ । પુંડરીકપદાસંગિ ચૈવ્યમેતદ્વોકરત્ ॥ ચતુર્મિઃ કલપવત્ ॥”

“ આ લેખથી જણાય છે કે, વિદ્યાધરકુલના મહાન જ્ઞાનશ્રમજ્ઞ શ્રીસંગમસિદ્ધ મુનિએ સંવત્ ૧૦૬૪ ના માર્ગ-શીર્ષ માસના કૃષ્ણપક્ષની ૨ ને સોમવારે એક મહિને અને ચાર દિવસના ઉપવાસ પછી સંલેખનાપૂર્વક શત્રુજ્ઞ્ય પર્વત પર શ્રીમદ્યુગાદિવસ્ય અને તેમના પ્રથમ ગણધર પુંડરીકના ચરણોમાં ધ્યાન રાખીને દેહ છોડ્યો. આ સંગમસિદ્ધ મુનિ કદાચ તે જ છે, જેમને ‘નિર્વણકાલિકા’કારે અંધની અંત-પ્રશસ્તિમાં પોતાના હાથશુર બતાવ્યા છે.”

સ્વેત સંગમરમર(Marble)ની બનેલી આ પ્રતિમા અનુમાનતઃ ૨૫ ફીટ જીંચી અને ૧૫ ફીટ પહોળી છે. એક મોટા અને વિકસિત કમળ ઉપર શ્રીપુંડરીક ગણધર પદાસનમાં વિરાજમાન છે. કમલહંડ લાંબો બનાવીને પ્રતિમાની ઉપરના ભાગથી લાંબે લગભગ અંધ સુધી ગણધરને વિરાજમાન કરેલા છે અને આ કમળહંડના જમણા ભાગમાં સ્થાપના-આચરની સામે આચાર્યપ્રતિમા બનાવેલી છે. તેઓ એક હાથમાં પુસ્તક ધારણ કરીને કમલહંડની બીજી બાજુએ બેઠેલા પોતાના બે શિષ્યોને ઉપદેશ આપી રહ્યા છે. સંભવતઃ આ આચાર્ય સંગમસિદ્ધ મુનિ છે. બંને શિષ્યો હાથ જોડીને અજલિમુદ્રા રાખી ઉપદેશ ગ્રહણ કરી રહ્યા છે. પુંડરીકસ્વામીના મસ્તક ઉપર છત્ર અને છત્રની બાજુમાં એકેકે માલાધર હાથિગોચર થાય છે. આ પ્રતિમા શિવપદ્મલાલુ એક અતિમનોહર પ્રતીક છે. શારીરિક સોદર્શ અને ગદન સુંદર છે. કમલહંડ અને પૂર્ણવિકસિત કમલની ઠેરણી પથ્થ સુંદર છે. શિવપદ્મશાસ્ત્રની દૃષ્ટિએ આ પ્રતિમા આપોની વિમલવસાહિકાના શિવોદી પથ્થ ચંદિયાતી છે. એ વાતના નિર્દેશ કરવા આવશ્યક છે કે ગણધરપ્રતિમાનું લાંબન જ્ઞાન મૂર્તિશાસ્ત્ર (Iconography)માં કમળ છે.”

મંદિર પાસે આવેલા રથચાત્રાને એક આરસજડિત છે. અહીં હાલની રથચાત્રા કાઠવામાં આવે છે અને એ રથચાત્રાના વરધાકા માટે રથ, પાલખી, એરાવણ હાથી, ગાડી વગેરે ચાંદીની સામગ્રી તેમજ સુવર્ણચેર વસ્તુઓ રાખવામાં આવે છે.

અહીંનાં બીજાં મંદિરો પૈકી સહસ્રકૃત, સીમધરસ્વામી, ગેરુશિખર, સચેતશિખર, ગણધર પગલાં, પાંચ ભાયાનું, બાજરિયાનું વીશ વિકરમાનનું, અષ્ટાપદનું વગેરે મંદિરો છે તે વિશે નોંધ લેવાની અહીં જગા નથી પરંતુ આ દુકે અને બાકીની નવે દુકમાં જે દર્શનીય અને પ્રાચીન મંદિરો છે તેનું વર્ણન કરાશે.

રાયજી પગલાંનું સ્થળ પ્રાચીનતમ છે. ભરતરાજે અહીં અભિષેક રત્નની મૂર્તિ સ્થાપન કરેલી પરંતુ આજે તે

૧. આ સિલાલેખની અઘાળ પ્રોજેક્ટે નેપ થીવી હોવ એમ જણવામાં નથી.

૨. આ લેખની નોંધ ક્યાં પછી કાઠીથી પ્રગટ થતા “સાનોદવ” માસિક વર્ષઃ ૩, અંકઃ ૩ માં આ લેખ અને એ મૂર્તિ અંગે અધિકૃતપૂર્ણ લેખ શ્રી. ઉમાકાંત પ્રેમાનંદ શાહે લખ્યો છે. તેમાં અને આ લેખમાં વર્ધિત પાડેલ છે. એ લેખમાંથી મૂર્તિ અંગે પી વિગત અને અહીં નોંધી છે. આ લેખનો અનુવાદ “જ્ઞાન સત્યપ્રકાશ” વર્ષઃ ૧૭, અંકઃ ૩ માં પૃ. ૫૧ થી ૫૫ માં પણ પ્રગટ થયો છે.

૩. “વિધિવારવસ્યજ્ઞાનમજિઃ પ્રખ્યાતવામા મુષિ । શ્રીસંગમસિદ્ધિ હરપિપતિઃ શેતામ્બરાગામ્યત્ ॥”

મંત્રી કરમશાહકે સં. ૧૫૮૭માં શ્રીજયભદ્રેવનાં પગલાં પધરાવેલાં તે જ વિદ્યમાન છે. આરસની નકશીદાર દેરીમાં એક સુંદર મૂર્તિ છે અને નીચે ગિરનાર, સ્વચેતશિખર, આણુ વગેરેનાં દશ્યો જોવાય છે.

શ્રીકૃષ્ણકાંત શાહ નોંધે છે કે, “રાણપુરગણાની બાબુએ એક જોરડીમાં એક આદિનાથની પ્રતિમા છે, આવી પ્રતિમા કથયિત જ જોવામાં આવે છે, તેથી જ નિર્દેશ આવશ્યક છે. આ જોરડીમાં આવી કળાના ભરતરાજ અને બાહુબલિનાં બે સુંદર શિલ્પો ઉપર સં. ૧૩૬૧ ઉત્ક્રોષ્ટ હોવાથી આ પ્રતિમા પણ અંદાજે આ જ સમયની હોઈ શકે છે. પુંડરીક ગણપત્રની ઉપર બતાવેલી પ્રતિમાની લંબાઈ-પહોળાઈ સાથે મળતી આવતી આ પ્રતિમા પણ આરસની બનેલી છે, વચ્ચે આદિનાથ કાયાત્સર્ગ સુક્રામાં જિભા છે અને જમણી બાજુએ નમિ હાથમાં ખડ્ગ અને ઘીમેરું લઈને જિભા છે. નમિએ કાઠી રાખેલી છે અને સુક્રત આદિ અલંકાર છે. વિનમિ પણ એવી જ રીતે ડાબી બાજુએ એક હાથમાં ખડ્ગ લઈને જિભા છે, બીજા હાથમાં ગદા ધારણ કરેલી છે, તે બરાબર સમજમાં નથી આવતું. ત્રણેની આકૃતિઓ પ્રાયઃ સમાન પ્રમાણુ(Size)ની છે, એકેકે નાના વામરધર અને એકેકે ભક્ત શ્રીઆદી-શ્વરના બંને ચરણોની પાસે બતાવવામાં આવ્યા છે. સામાન્યતઃ શ્રીજયભદ્રેવની પ્રતિમા સપરિવાર બીજી પ્રતિમાઓની માફક કાયાત્સર્ગરૂપે અથવા પર્યાકાસન સુક્રામાં મળે છે, પરંતુ એમનાં જીવનના આ વિશિષ્ટ પ્રસંગને વ્યક્ત કરનારી ભવ્ય પ્રતિમા મળવી કઠણ છે. ભરતેશ્વરની પ્રતિમા પણ બહુ જોણી મળે છે, પરંતુ ઉલ્લિખિત પ્રતિમા તો પોતાના ઢંગની આ એક જ છે.”

જાધારિયાનું ચોચુખળનું મંદિર સં. ૧૬૨૦માં બંધાયેલું.^૧ તે પછી પુંડરીક ગણપત્રનું મંદિર આવે છે. આ મંદિર મંત્રી કરમશાહકે સં. ૧૫૮૭માં બંધાવ્યું હતું.^૨ આમાં જૈન કથાનકોના ઘટના-પ્રસંગો સુંદર રીતે આલેખાયા છે. નવદૂકમાં પ્રવેશતાં પહેલાં અમરવસહીનાં મંદિરો આવે છે.

૧. શેઠ નરશી કેશવજીએ આ અમરવસહી દૂકનું મંદિર સં. ૧૬૨૧માં બંધાવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. આમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર પ્રાચીન છે. એ પછીનાં કેટલાંક મંદિર ૧૬મી સદીમાં બંધાયેલાં છે.

૨. ચોચુખળની દૂકમાં ચોચુખળનું મંદિર દર્શનીય ને નોંધપાત્ર છે; આખો ચોક ૨૭૦×૧૧૬ ફીટ લાંબો-પહોળો છે. તેમાં આવેલું મૂળમંદિર ત્રિકમરાજાએ બંધાવેલું કહેવાય છે. પણ અત્યારનું મંદિર સ્થવા સોમજીએ સં. ૧૬૭૫માં બંધાવ્યું હતું. બે ફોટ જિંબી જિભણી ઉપર રહેલું આ મંદિર ૬૭×૫૭ ફીટ લાંબુ-પહોળું છે. આખું મંદિર બે ચોરસ વિભાગમાં વિભક્ત થયેલું છે અને તેની આગળ પૂર્વમાં ચોરસ મંડપ છે. મંડપમાંથી થોડાં પગથિયાં ચડતાં અંદરથી ૩૧ ફીટનાં ચોરસ અંતરાળ છે. આ અંતરાળના બાર થાંભલાઓ ઉપર મુમટ બાંધેલા છે. આ થાંભલાઓ એવી રીતે ગોઠવેલા છે કે, પૂણા ઉપરના ચાર થાંભલાને બાદ કરતાં બાકીના આઠના અષ્ટ-કોણ બને છે, જેના ઉપર શિલ્પીઓએ મુમટની રચના કરી છે. આણુના દેહવાડાનાં મંદિરોમાં પણ આવી જ ચોળના કરેલી છે. પૂર્વના મુખ્ય દ્વાર ઉપરાંત બાકીની બે દિશાના અંતરાળને મંડપમાં ઉધડતાં દ્વાર છે અને સામે જ ગર્ભગૃહનું દ્વાર જોવાય છે. આ ગર્ભગૃહમાં આરસપાણુના સિંહાસન ઉપર થાંભલાઓ છે. ગર્ભગૃહના થાંભલા અને નવચોકીના થાંભલાઓની વચ્ચેનાં અંતરા એક માપનાં છે. ગર્ભગૃહ ઉપર ૬૬ ફોટ જિંબી વિમાન છે. ગર્ભગૃહમાં પ્રવેશવા માટે એક દ્વાર અંતરાળમાંથી છે અને બાકીની ત્રણ દિશાઓમાં ત્રણ દ્વારો છે, તેને દૂરતો ચોક છે

ગર્ભગૃહમાં શુદ્ધ આરસપાણુનું ૧૨ ચોરસ ફીટનું અને બે ફીટ જિંબી સિંહાસન છે. સિંહાસન ઉપર જુદી જુદી દિશામાં મુખ રાખીને બેસાડેલી શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનની આરસની ચાર મૂર્તિઓ મિશ્રજાન છે.^૩ આ કારણે આ મંદિર ‘ચતુષ્મુખપ્રાસાદ’ અથવા ‘ચોચુખળનું મંદિર’ કહેવાય છે. આ મૂર્તિઓ સિંહાસનથી ૧૦-૧૧ ફીટ જિંબી અને પદ્માસનસ્થ છે. અંતરાળના ગોખલાઓમાં નાની-મોટી અનેક પાણુની પ્રતિમાઓ મિશ્રજાન છે. એક ગોખલામાં શેઠ-શેઠાણીની મૂર્તિઓ પણ છે.

૪. “પ્રાચીન જૈન લેખસંગ્રહ” ભા. ૨, લેખાંક : ૪.

૫. એન્સ: લેખાંક : ૩

૬. એ ચાર મૂર્તિઓ પરના સં. ૧૧૭૫ના લેખો પાટ જુઓ: ‘આ. જી. બે. સં.’ ભા. ૨, લેખાંક : ૧૭-૨૦.

રંગમંડપના ૧૨ થાંભલાઓ ઉપર ૨૪ જેવીઆનાં સ્વરૂપો આલેખ્યાં છે. ગજારાના એક ગોખલામાં પથ્થરથીતેવી અને રંગમંડપના એક ખૂણમાં હરમીતેવીની મૂર્તિઓ છે.

ઉત્તર તરફના મંડપની પૂર્વ બાજુએ વિમાન ઉપર જવા માટે નિસરણી મૂકી છે. ઉપરનો ભાગ હમણાં જ નવેસર સમરાઓ છે. નીચેનું કામ જૂનું અને કળાપૂર્ણ છે. આ મંદિર સ્થાપત્યની દ્રષ્ટિએ બધી રીતે સંપૂર્ણ છે. ભવ્યતામાં પણ આ મંદિર અનુપમું તરી આવે છે.

‘ચિત્રાંતે અહમદી’માં જણાવ્યા પ્રમાણે આ મંદિરમાં ૪૮ લાખ રૂપિયાનું ખર્ચ થયું છે. ૮૪૦૦૦ રૂપિયાનો તે માત્ર દોરડાં જ લાવવામાં આવેલાં. આ ઉપરથી આ જમાનામાં કેટલો ખર્ચ થાય તેનો અંદાજ પારી જવાય છે.

૩. હીપાવસહીમાં ત્રણ મંદિરો અને ચાર દેરીઓ છે. હીપા (બાવસાર) બાઈઆએ આ દુકં સં. ૧૭૬૧માં બંધાવેલી હોવાથી એ ‘હીપાવસહી’ નામે ઓળખાય છે.

૪. આકરવસહી દુકં અમદાવાદનાવાસી શેઠ આકરચંદ પ્રેમચંદે સં. ૧૮૬૩માં બંધાવી છે. મુખ્ય મંદિર શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથની એ સમયે પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે. મૂળનાથકનું મોટું સુંદર બિંબ પંચધાતુનું છે. બંને બાજુએ સ્ફટિકના સાથિયા છે અને મંદિરમાં શેઠ-શેઠાણીની મૂર્તિઓ પણ વિવચન છે.

આ દુકંમાં ચોમુખળની પાશળની બારીએ આવેલું ‘પાંડવોનું મંદિર’ અને ‘સહસ્રકૃતનું મંદિર’ શેઠાં રહ્યું છે. પાંડવોના મંદિરમાં કેટલુંક સ્થાપત્ય પ્રાચીન સમયનું ભેવાય છે. સં. ૧૭૨૧માં યા. હલીચંદ ક્રીકાભાઈએ આનો ઉદ્ધાર કરાવી નવેસર બંધાવ્યું છે. તેમાં પાંચ પાંડવોની ભેરી મૂર્તિઓ, બાજુના ગોખમાં કુતા માતાની પ્રતિમા અને સામેના ગોખમાં ક્રૌંપહીની મૂર્તિ શેઠાં રહી છે. સહસ્રકૃતનું મંદિર સં. ૧૮૬૦માં સુરતવાળા શેઠ જૂજીચંદ અમાભાઈ બાવચંદે બંધાવ્યું છે. તેમાં સહસ્રકૃતની રચનારૂપે ૧૦૨૪ મૂર્તિઓ સ્થાપન કરેલી છે. ચોદ રાજાઓના આરસપટ્ટ, સમવસરણ અને સિદ્ધચક્રની રચના પણ કરેલી છે. બહારના ભાગમાં ધનુષારી કેટલીક મૂર્તિઓ છે, તેમાં રામ, હરમણ, સીતા, દયારથ, કોશલ્યા, કેકેયી, ભરત, હનુમાન વગેરેની પ્રાચીન મૂર્તિઓ ભેવાય છે.

૫. નંદીચરની દુકં અમદાવાદવાસી નગરશેઠ પ્રેમાભાઈનાં કુટુંબજીવનકુંદ સં. ૧૮૬૩ માં બંધાવી છે. આને ‘જીવનવસહી’ પણ કહે છે. મંદિરના કોટમાં કેાતરણીવાળી સુંદર પથ્થરની બાળીઓ દિવાલોમાં જડેલી છે. મુખ્ય મંદિર ‘નંદીચરદ્રીપ’ના નામે ઓળખાય છે. લગભગ ચોરસ આકારની ગોઠવણમાં આ મંદિર અજોડ છે. બાવન મુગવાળા ગિરિ-પર્વતોથી ઓળખાતી દેરીઓની રચનામાં બાવન ચોમુખળ પથરાવેલા છે. ચોકની વચ્ચે મોટા શિખરવાળું મંદિર અને ચારે દિશામાં નાનાં શિખરોવાળી દેરીઓ છે. આ મંદિરમાં વિમાન નથી પરંતુ ચારે બાજુએ ધુમટોથી તે ઢાંકેલું છે.

૬. હીમવસહીની વિશાળ દુકં અમદાવાદના નગરશેઠ હીમાભાઈ સં. ૧૮૮૨ માં બંધાવી, સં. ૧૮૮૬ માં તેમાંના મુખ્ય મંદિરની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. મુખ્યમંડપના ઉપર ત્રણ શિખરો અને ત્રણ ધુમટા શેઠાં રહ્યાં છે.

૭. પ્રેમવસહીની દુકં અમદાવાદવાળા મોદી પ્રેમચંદે હાવળાએ બંધાવી છે, તેના મુખ્ય મંદિરની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૮૪૩ માં કરાવી છે.

શ્રીકૃષ્ણભદ્રેવ ભગવાનનું મુખ્ય મંદિર ઘણું મોટું છે. તેનો દરવાજો પૂર્વ તરફ છે. ઉત્તર અને દક્ષિણ તરફના ધુમટ ઉપર ચંડવોના માર્ગ છે. આગળના ધુમટના થાંભલા ઉપર દ્વારપાળની આકૃતિઓ ઉપસાવી કાઢી છે. બહારની દિવાલ ઉપર સુંદર ચિત્રો દોર્યાં છે. મુખ્ય મંડપ અને ચોકની ઉપર નીચા ઘાટના સાઠા ધુમટો છે. ગજારા ઉપર ત્રણ શિખરો ભેવાય છે.

આ દુકંમાં આવેલા સહસ્રકૃત પાર્શ્વનાથ ભગવાનના બે માળના મંદિરમાં બે સુંદર ગોખલા કરાવેલા છે, તે ખરેખર આજુની પ્રસિદ્ધ હારીમરીના નમૂનાસમા ભેવાય છે. મંદિરની છતમાં સાસુ-વહુની કથા આલેખી છે. તેમાં સાસુને સાપ વીંટાણાનું, પાંદોસજીને વીંટી હંપ્યાનું અને વહુને ચાંદરો કરડવાનાં ભાવમય આલેખોના સુંદર રીતે બતાવ્યાં છે.

આ દુઃકમાં જ કુલ પાસે નીલાશુમાં પોણોસો પગથિયાં ભિતરતાં શ્રીઆદિનાથ પ્રભુના મંદિરમાં જવાય છે. કુંગ-રમાંથી કેતરી કહેલી આદિનાથ પ્રભુની અદ્ભુત વિશાળ પ્રતિમા ‘અઢબહલ’ નામે યોગપ્રાપ્ત છે. લોકવર્ણ્ય એમને ‘ભીમ પાંઠવ’ની મૂર્તિ તરીકે પણ યોગળ છે. મૂર્તિ ઉપર લેપ કરાવેલો છે. આ મૂર્તિની ૧૮૪૧૪૩ ફીટ ઊંચાઈ પહેળાઈ છે. કારણીમાં પ્રાચીનતા એવાય છે. સં. ૧૬૮૬ માં શ્રી જીરમદાસ થોડે આ મૂર્તિની ઉદ્ધવી પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે.

૮. બાલાવશહની દુઃકના ચોક ૧૫૧૫૦૯ ફીટ લાંબી-પહેળી છે. તેના ખૂણા ઉપર ગોળ શિખરો બનાવેલાં છે. તેમાં બાલાબાઈએ સં. ૧૮૬૩માં શ્રીજયભદેવ ભગવાનનું સુખ્ય મંદિર બંધાવ્યું છે. મૂળનાયકની મૂર્તિનું પરિકર રમણીય છે. રંગમંડપમાં બીજી મૂર્તિઓ સાથે હાથી ઉપર આરૂઢ નાભિરાખની મૂર્તિ છે. માળ ઉપર ચોમુખજી વગેરેની મૂર્તિઓ છે. ભત્રીયાં ચહેરવરી દેવી અને ગોચુખ ચક્ષુ વગેરેની મૂર્તિઓ છે. ચોમુખજીના મંદિર ભેગી બાંધણી છે. આમાં ક્ષત તકાવત એટલે છે કે ગભારો લાંબો છે ને ઉપર ત્રણ શિખરો છે.

૯. મેાતીશાહની દુઃક ૨૩૧૪૨૨૪ ફીટ લાંબી-પહેળી છે. દુઃકને દિવાલોથી ઘેરી લીધી છે. ચારે બાજુના ખૂણામાં ગોળ શિખરો બાંધેલાં છે. પૂર્વ તરફના દરવાજામાં પેસતાં બન્ધ ચોકમાં આવેલું મંદિર મેાતીશાહ શેઠના પુત્ર શેઠ ખીમચંદ-બાઈએ સં. ૧૮૬૩માં પ્રતિષ્ઠિત કર્યું છે. લગભગ ૮૧૪૬૭૩ ફીટ લાંબા-પહેળા મંદિરમાં પ્રવેશતાં બે દેરીઓમાં ચહેરવરી દેવી અને ગોચુખ ચક્ષુની રચાપના કરેલી છે. રંગમંડપમાં ત્રણ કરાનોમાંથી આગળની કરાનમાં સુંદર કારીગરીવાળાં તોરણો લગાવ્યાં છે, મૂળનાયકમાં મૂળનાયક શ્રીજયભદેવની મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત છે.

પુઠરીક્ષ્વામીનું મંદિર મેાતીશાહ થોડે બંધાવેલું છે. પુઠરીક્ષ્વામીની મૂર્તિ શત્રુંજય પરની મૂર્તિઓમાં આકર્ષક છે. મંદિરના એક ગોખમાં મરુદેવા માતા આદીશ્વર ભગવાનને યોગામાં લઈ બેઠાં છે ને સામેના ગોખમાં નાભિરાખની મૂર્તિ છે.

આ દુઃકમાં ૧૬ મંદિરો અને ૧૨૩ દેરીઓ છે. દુઃકનો બહાર એક વાવ ભેગેા કુલ અને તેને છેડે કુતાસર દેરીની મૂર્તિ છે.

બીી દુઃકમાં અળીને ૧૦૬ મંદિરો અને ૭૩૧ દેરીઓ છે.

શત્રુંજય ગિરિ ઉપર ચઢવા માટે જયતળેટી સિવાય બીજા ત્રણ રસ્તાઓ છે. (૧) શેત્રુંજી નદીમાં સ્નાન કરીને તળેટીના રસ્તેથી કલ્યાણવિમળની દેરીના જમણે પડખેથી ૨ માઈલ દૂર ‘ભાડી વીરડા પાગ’ના રસ્તે ઠેઠ સુધી ૩ માઈલના કાલવામાં આદિનાથ ભગવાની ચરણપાડકાવાળી દેરી અને ડાબી બાજુએ ચોખરની ટેકરી પર દેવકીજીના ૭ પુત્રોનાં પગલાંની દેરીનાં કર્ણ કરીને રામપોળના દરવાજા આવે છે. (૨) ‘શેહીયાળાની પાગ’ના રસ્તે શેત્રુંજી નદી પાસેની હાળવાળી જમીનથી રામપોળ સુધી ૪ માઈલના ચઢાવ છે. આ માર્ગે રસ્તામાં જળકુંડ અને નાની દેરીઓ આવે છે. (૩) ‘ઘેટી પાગ’ના રસ્તે આદિપુર ગામથી પૂર્વ તરફ લગભગ ૨ માઈલના ચઢાવ પછી ગિરિરાજના કિલ્લો આવે છે. આ રસ્તે તળેટીમાં સુંદર પાકુકામદિર છે. એની બીીતોમાં સુંદર ચિત્રામણ છે ને ફરતી ભળી છે. મંદિરમાં ચોવીશ તીર્થેશ્વરીના પાકુકાઓ છે. લગભગ આધે રસ્તે એક દેરો આવે છે, તેમાં ચોવીશ તીર્થેશ્વરી ચરણપાકુકાઓ છે. તેની પાસે કુંડ અને વીંશમો છે.

જે યાત્રી જયતળેટીથી ચઢીને શત્રુંજયનાં કર્ણ કરી, પાગની યાત્રા કરી એ રસ્તે પાછો ફરી જયતળેટીમાં આવે છે તેણે ગિરિરાજની બે યાત્રા કરી એમ અનાય છે.

ગિરિરાજની ત્રણ પ્રક્રિયાઓ છે. (૧) ઢોઢ ગાઉની પ્રક્રિયા; જે નવ દુઃકોના કિલ્લા બહાર રામપોળથી જમણી બાજુએ ફરીને હનુમાનદાર થઈ રામપોળ આવતાં ઢોઢ ગાઉની પ્રક્રિયા ગણાય છે. (૨) ૭ ગાઉની પ્રક્રિયા; રામપોળના દરવાજાની જમણી બાજુએથી શરૂ થાય છે, ચોખરી ટેકરીની પાસેના માર્ગે આડધા ગાઉ જતાં ‘ઉલકાજલ’ નામે સ્થળ આવે છે. અહીં એક નાની દેરીમાં આદિનાથ પ્રભુનાં પગલાં છે, તેનાં કર્ણ કરી પોણા ગાઉ ઉપર ‘ચિલ્લણ તળાવડી’ આવે છે. અહીં નાની બે દેરીઓમાં શ્રીઆજિતનાથ ભગવાન અને શાંતિનાથ ભગવાનનાં પગલાં છે. કહેવાય છે કે, સુધર્મસ્વામી ગણપરના શિષ્ય ચિલ્લણ તળાવડી સંઘ સાથે અહીં આવ્યા હતા. આગેયે સંઘ તરફથી તરફેળા લાગેા ત્યારે ચિલ્લણ સુગિએ પોતાની હૃદયચાહ્તાથી અહીં એક તળાવ બનાવી લીધું ને સંઘની રક્ષા કરી

હતી; એ જ આ તળાવ ‘ચિદ્વલ્લુ તળાવડી’ નામે જાણાયા છે. આની પાસેની એક શિલા ‘ચિદ્વલ્લુ’ નામે પ્રસિદ્ધ છે. અહીંથી બે માઈલ દૂર ભાંડવાના ડુંગરનું શિખર આવે છે. આ શિખર ઉપર શાળ અને પ્રધુનકુમાર કેટલાયે યુનિવર્સિટીએ મોકલે ગયા હતા. તેમની એક દેરી છે. અહીંથી ચાર માઈલ દૂર સિદ્ધવડ (જૂની તળેટી) આવે છે. અહીં એક દેરીમાં આદિનાથ પ્રભુનાં પગલાં છે. અહીંથી પાલીતાણા ચાર માઈલ દૂર છે ને આ પ્રદક્ષિણા પૂરી થાય છે. (૩) બાર ગાઉની પ્રદક્ષિણા; આ પ્રદક્ષિણા પાલીતાણાથી શરૂ થાય છે. પાલીતાણાથી દક્ષિણ-પૂર્વ તરફ ૭ માઈલ દૂર ચેતુ’ણ નદીના જમણા કિનારે ભંડારિયા ગામ આવે છે. અહીં શ્રીમાલી શાવકોનાં ૨૦ ઘર અને એક ઘર-દેરાસર છે. દેરાસરમાં આદિનાથપ્રભુની ત્રણ પ્રતિમાઓ વિરાજમાન છે. ભંડારિયાથી બે માઈલ દૂર ‘બોહાના નેસ’ નામે ગામ આવે છે; જેનું પ્રાચીન નામ કંઠબપુર છે. ગામમાં દક્ષિણ દિશાએ શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું બાવન જિનાલયવાળું વિશાળ મંદિર છે. આચાર્ય શ્રીવિજયનેત્રિસુરિજીના ઉપદેશથી આ મંદિર સં. ૧૬૮૯ માં બંધાવવામાં આવ્યું છે. અહીં વિશાળ જૈન ધર્મશાળા છે. તેની પાસે કંઠબગિરિ નામે પહાડી છે, જે ગિરિરાજનું એક શિખર મનાય છે. આનો ચડાવ લગભગ ૨૫ માઈલનો છે. આ સ્થળે અનેક યુનિવર્સિટીઓ મોકલે ગયાનું મનાય છે. ઉપર કંઠબ ગણધરના નિર્વાણની જગાએ એક દેરીમાં શ્રીમાદિનાથ પ્રભુ અને કંઠબ ગણધરનાં પગલાં છે.

બોહાના નેસથી બે માઈલ દૂર ચોક્ક નામે ગામ આવે છે, જે ચેતુ’ણ નદી ઉપર વસેલું છે. અહીં શ્રીમાલી શાવકોનાં ૧૦ ઘર, જૈન ધર્મશાળા અને ૧ ઘર-દેરાસર છે. દેરાસરમાં આદિનાથ ભગવાનની નાની પથ્થ સુંદર મૂર્તિ વિરાજમાન છે. અહીં ચેતુ’ણ નદીના ઉત્તર તટ પર ‘હસ્તગિરિ’ નામે નાની પહાડી છે. લગભગ અડધા માઈલનો ચડાવ છે. એના શિખર ઉપર આદિનાથ ભગવાનની દેરીમાં પ્રાચીન સમયની પાદુકાઓ પ્રતિષ્ઠિત છે. કહેવાય છે કે, ભરત ચક્રવર્તીએ હાથીના મરજથી આ સ્થળે ‘હસ્તગિરિ’ તીર્થની સ્થાપના કરી હતી અહીંની યાત્રા કરીને ચોક્ક, જાળિયા વગેરે ગામોમાં થઈને પાલીતાણા પાછા ફરતાં બાર ગાઉની યાત્રા પૂરી થઈ મનાય છે.

આ ગિરિરાજની યાત્રાનું ફળ જૈન શાસ્ત્રમાં લખ્યું છે, તે સંક્ષેપમાં આ ગાથા ઉપરથી સમજવામાં આવી જાય એમ છે.

અઢગય સમ્મય, વાવા ચંપાહ ડર્જિતનગે ચ |

વંદિતા પુગાફલે સયગુણં તંપિ પુંદરીપ્ત ||

—અષ્ટાષ્ટક, સ્ત્રોતશિખર, પાવાપુરી, ભંપાપુરી અને ચિરનાર આદિ તીર્થોનો વંદના કરતાં જે પુણ્યફળ મળે તે કરતાં સોગાળું પુણ્ય પુંડરીકગિરિને વંદન કરતાં મળે છે.

આથી જ પ્રત્યેક જૈનના હૃદયમાં આ પવિત્ર ગિરિનો યાત્રા કરવાનો ઉદ્દેશ સદા રહે છે.

★

૧૯. તળાભ

(કોડા નંબર : ૧૧૬૭-૧૭૦૦)

પાલીતાણાથી ૧૦ ગાઉ દૂર મોટર કે ગાડારસ્તે અને ભાવનગરથી રેલ્વે રસ્તે ૧૯ ગાઉ દૂર તળાભ સ્થેશન છે.

તળાભનું શાસ્ત્રીય શ્રેયમાં ‘તાલધ્વજગિરિ’ નામ મળે છે. એની તળેટીમાં આવેલી ચેતુ’ણ નદીના કિનારે ગામ વસેલું છે. અહીં ૬૦ શાવકોનાં ઘર છે, ૨ ઉપાશ્રયો અને બે સબજીની બે વિશાળ જૈનધર્મશાળાઓ મોજુદ છે, તેમાંની એક અભિજગજનિવાસી બાબુ જૈનપતિસિંહજી સં. ૧૮૭૨માં બંધાવી છે. વળી, જૈન વિદ્યાર્થીઓનું એક છાત્રાલય વગેરે ઉપયોગી સંસ્થાઓ છે.

ગામમાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધી વિશાળ મંદિર છે. કહે છે કે, આ મંદિરના મૂળનાયક ભગવાનનાં ૬૪મું ૧૫ ગાઉ દૂર આવેલા સખલાસર ગામના કોળીને એક ખેતરમાં થયાં, ત્યારે અહીંના શાવકોને એની ભાળ મળતાં અહીં જિનાલય બંધાવી એ પ્રાચીન મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરાવી.

ગામથી પહાડનો રસ્તો ૧ ફીટીંગ દૂર છે અને એનો ચડાવ બા ગાઉનો છે. આ પહાડની ઊંચાઈ ૩૨૦ ફીટ છે. પહાડ પર ચડવા માટે સુંદર પગથિયાં બાંધેલાં છે. શત્રુંજયની પંચતીર્થોમાં આ પહાડની ગણના છે.

અહીં શ્રીવસ્તુપાલ-તેજપાલે શ્રીજયભદ્રેય ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું હતું એવું પ્રમાણ જૈન ગ્રંથો આપે છે. તે

પછી સં. ૧૩૮૧માં અહીં જૈન મંદિર બાંધવાને બીજો પુરાવો સાંપડે છે અને ચોટમા લેકામાં રચાયેલા ‘તીર્થમાલા સ્તવન’ જેની રચના વિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે કરી છે, તેમાં અહીં બે પ્રાચીન મંદિરો હોવાનું આ પ્રકારે જણાવ્યું છે:—

“તાલજગ્ગ પાનુ સતીસરો દિલ્લખરો.”

આમાંનું શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર તો આજે અહીં વિદ્યમાન નથી.

શેઠાં વર્ષો પહેલાં અહીંની જૂનિમાંથી એક જૈન મૂર્તિ મળી આવી છે, જેના ઉપર કાતરેલા લેખમાં સં. ૧૪૩૭ની સાલ સ્પષ્ટ વંચાય છે. આ બધા પુરાવાઓ ઉપરથી અહીં પ્રાચીનકાળથી જૈનમંદિરો હત્યાં અને આજે પણ જોની પરંપરાને બળવી રાખતાં ત્રણ વિશાળ મંદિરો વિદ્યમાન છે.

તાલજગ્ગજિરિની બે ટોચવાળી ટેકરી પર ચડતાં સોથી પહેલાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું શિખરબંધો મંદિર જોવાય છે. સં. ૧૬૮૦માં શેઠ હલપતભાઈ અગનભાઈ હસ્તે શેઠાણી લક્ષ્મીબાઈએ આ મંદિરનો આશુભલ્લ ઇર્ષ્યાદાર કરાવી આગેદુલ રચના બિછો કરી છે. આમાં એક લોચનુ પણ છે. આ મંદિરચયાની વિશેષતા એ છે કે, નિસરણીદ્વારા શિખર ઉપર ચડતાં કે નીચે ભોંયરામાં બિતરતાં ભીંતમાં રહેલા ગવાણોદ્વારા ગભરેગુહ તેમજ ઉપરથી ભોંયરામાં રહેલી અને ભોંયરામાંથી શિખરમાં રહેલી મૂર્તિઓમાં દર્શન કરી શકાય છે. આ રચનાપદ્ધતિ ખરેખર, અનુકરણીય છે. મૂળ બ્રહ્મારામાં મૂળનાથક ભગવાનની પ્રતિમાનું ચિત્ર તેની પ્રાચીનતા બતાવી રહ્યું છે.

શેઠેક દૂર ઉપર ચડતાં શ્રીસુખતિનાથ ભગવાનનું શિખરબંધો પ્રાચીન બંધ મંદિર જોવાય છે અને ‘સાચા જેના દેરાસર’ તરફે પણ હોઠાં જોળખે છે. પ્રસિદ્ધ પ્રમાણે મૂળનાથકનો મૂર્તિ સુખતિનાથ ભગવાનનો નહિ પણ શ્રીકૃષ્ણના ભગવાનની હોય એમ જણાય છે. જોના મૂર્તિવિધાનમાં પ્રાચીનતાનાં લક્ષણો ઘીસે છે. ભમતીમાં બાવન જિનાલયની દેરીઓ છે, જેમાં ઘણી પ્રાચીન મૂર્તિઓમાં દર્શન થાય છે. એક પથ્થમાં ઘુમટબંધો શુક્રમંદિર શોભે છે, તેમાં શ્રીગોવત્સ્વામી, શ્રીસુધર્મસ્વામી, શ્રીજગન્નસ્વામી વગેરે ગણપદો, કલિકાલસર્વજ્ઞ શ્રીદેવમહાદેવ અને શ્રીગુહચંદ્ર મહારાજ વગેરે શુક્રોની ૧૬ મૂર્તિઓ જિરાજમાન છે અને એક મૂર્તિ કુમારપાળ રાજની પણ છે.

અહીંથી જો ચંક આકૃતિવાળા શિખર ઉપર શ્રીચોચખજીનું નાનું મંદિર ઘુમટબંધો છે. તેમાં શ્રીઅગ્નિદન, શ્રીઅજિતનાથ, શ્રીસુપાર્શ્વનાથ અને શ્રીમહાવોસ્વામી ભગવાનની એકેક મૂર્તિની ચતુરુષ્ણી રચના કરેલી છે. પાસેની બે દેરીઓ પેટ્ટી રાવર્ષે ભરતરાજ અને બોળમાં શ્રીમાહુબલીની ચરણ-પાદુકાઓની સ્થાપના છે.

અહીં પહાડ પર પ્રાચીન નાની મોટી ૨૦ ગુફાઓ છે. એ પ્રત્યેક ગુફાની પાસે પાણીવાળાં ટાંકાં વિદ્યમાન છે. સખાટ અશોકના સમયમાં આ ગુફાઓ બની હતી એમ કહેવાય છે. તેમાં જોબલવાળા, ચાંપરાજવાળા, રકિા, ચાંકો, ઘીકેવા, જોનવેલી અને કુલાણી, તેમજ નરસિંહ મહેતા વગેરે નામની બાવન સ્મૃતિઓ ગુફાઓમાં બંધાયેલી પડી છે.

સં. ૨૦૦૧ ના સાવલ વડિ પ ને સોમવાર (તા. ૨૭-૮-૪૫) ના રોજ બાર વાગ્યા પછીથી લઈને સવાર સુધીના અરસામાં આ ટેકરી પર આવેલી છેલ્લી દુક, જે ચોચખજની દુક કહેવાય છે, તે મંદિરના દરવાખજી તાણું તોડીકોઈ ધર્માન્ય બ્યઝિતોએ શ્રીઆઢીસ્વર ભગવાનની ચોચખજની ચારે પ્રતિમાઓને ગાદી ઉપરથી ઉત્થાપન કરી, મંદિરના પગથિયા પાસે ખડિત કરી દુકેકે દુકકા કરી નાખ્યાની દુર્ઘટના બની હતી; જેની પાછળ કેટલીક ધર્માન્ય બ્યઝિતોએ બ્યવસ્થિત કાવતરું હોવાનું કહેવાય છે. ૧

★

૬૦. મહુવા

(કોઠા નંબર : ૧૭૧૦-૧૧)

મહુવાનું પ્રાચીન નામ અધુમતી. સં. ૧૩૦૬ ની સાલની એક અંધપ્રશસ્તિમાં આનું નામ અધુમતી નોંધ્યું છે, બપારે જાનમગરના શ્રીઆકિનાથના દેરાસરની એક ધાતુમૂર્તિ પરના સં. ૧૪૬૧ ના પ્રતિમાલેખમાં આ ગામનું નામ

૧. વિકૃત અલેખ્ય માટે લખાયેલ “જૈન લખપ્રકાશ” વર્ષ : ૧૦, ભાગ : ૧૨ માં ‘તળાબની દુર્ઘટના’ વિષયક લેખ.

મહુવા ઉદ્દેશ્ય છે. સંભવ છે કે આ વચલા ગાળામાં જાતું મધુમતીને બદલે મહુવા નામ લોકમાં પ્રચલિત બન્યું હોય. આ મધુમતીના થેઠ ભવદિ શબ્દે સં. ૧૦૮ માં શત્રુજય બિરિના આદિનાથ મંદિરનો અર્ણવિહાર કરાવ્યો હતો, એવી નોંધ જૈન ગ્રંથોમાંથી મળી આવે છે. પ્રાચીન કાળે આ એક વિશાળ નગરી હતી. શ્રીપાર્શ્વનાથના તીર્થ તરીકે મધુમતીનું નામ જૈન સૂત્રોમાં મળે છે. અહીંના જૈન મંદિરમાં શ્રીમહાવીરસ્વામીની મૂર્તિ છે, તે અવિતસ્વામીની મૂર્તિ કહેવાતી હોવાથી અને શ્રીશત્રુજયની પંચતીર્થોનું ગામ હોવાથી મહુવા તીર્થ ગણાય છે, આને એ પ્રાચીન કાળની સમૃદ્ધિ જોવાતી નથી. અહીં જૈનોનાં ૨૫૦ ઘરો અને ૨ ઉપાશ્રયો છે. બે શિખરબંધી બિનાહયો છે, તે પૈકી શ્રીચાંતિનાથ ભગવાનનું મંદિર નૂતન છે. સોયશમાં શ્રીવિજયનેભિચરિણી આરસની જીભી મૂર્તિ છે.

બીજું શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનનું મંદિર પ્રાચીન છે. મૂળનાથની પ્રતિમા અવિતસ્વામીની કહેવાય છે. ચોદમા સૈકાના શ્રીવિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં આ મંદિરનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. આમાં સં. ૧૩૧૩ ની સાલની શ્રીપાર્શ્વનાથની ખાતુપ્રતિમા દર્શનીય છે. શ્રીહીરવિજયસૂરિની આરસ મૂર્તિ એક અને ૩૬ જિનમૂર્તિનો આરસપદ્ધ એક છે. અહીં જૈન બાલાશ્રમ છે અને હસ્તલિખિત પૌથીઓના ભંડાર પણ છે.

૬૧. વૌધા

(હેઠા નંબર : ૧૭૩૨-૧૭૩૬)

ભાવનગરથી ૧૪ માઈલ દૂર વૌધા નામે ગામ છે. ભાવનગરથી ઠેઠ સુધી પાકી સડક બાંધેલી છે. વૌધા ખંભાતની આડીના કિનારા ઉપર વસેલું પ્રાચીન સમયનું નામી બંદર છે. એક સમયે આ બંદર પીરમજેટની સ્પર્ધા કરતું ભાવનગર વચ્ચે નહેતું તે પહેલાં આ ગામ આગાદીબુરું વિશાળ નગર હોવાતું. ભાવનગરમાં કે બીજે વસેલા વોધારી વાલિયા આ નગરના વાસીંકા હતા. ‘યુગપ્રધાનાચાર્ય’ શુભવલી થી જણાય છે કે અહીંના ઢોરીઓ પૈકી શા. દેવાવ, સં. કુમર, શા. ખીરક વગેરે અનેક આવેલા સં. ૧૩૮૧માં પાટણના એક મંદિરના પ્રતિષ્ઠા-મહોત્સવમાં હાજર હતા. આ ઉપરથી એ સમયે અહીંના ઢોરીઓની નામના તે તે ગામના પ્રતિષ્ઠિત સંઘમાં સુખ્ય લેખાતી હશે એમ જણાય છે. ‘સોમસોભાગચક્રાચ્ચ’ થી જણાય છે કે, અહીંના વસ્તુપતિ નામના ધનાઢ્ય ઢોરી, જેનું બીજું નામ વિરૂપ પણ હતું, તેણે અસંખ્ય યાત્રાઓ અને મહોત્સવો પંદરમા સૈકામાં કર્યા હતા. આજે આ ગામ અર્ધ ઘયેલું છે અને પડતી દશામાં છે. છતાં જૈનોની પ્રાચીન બાંધકામકાલીમાં પ્રતીકો સમાં તથા વિશાળ જિનમંદિરો બે મોટી ધર્મશાળાઓ અને બે ઉપાશ્રયો મોલુદ છે. ઉપાશ્રયમાં પ્રાચીન હસ્ત-લિખિત પૌથીઓના ભંડાર દર્શનીય છે. અહીંનાં રહેવાસી શેઠાણી હરકોટગાંધીને બંધાવેલો એક વડો છે. અહીંની ઘસાતી જતી વસ્તીમાં પણ હજી સ્વેતાંબર જૈનોનાં ૭૫ ઘરો હયાત છે.

૧. ગામના સુખ્ય ભાગમાં આવેલી ભણપોળમાં બેંચું શિખરબંધી શ્રીનવખંડા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર છે. આ મંદિર કેટલું પ્રાચીન છે એ વિશે બાણી શકાતું નથી પરંતુ સં. ૧૬૦૦માં ખરતરગવ્ધાચાર્ય શ્રીજિનેન્દ્રસૂરિની અધ્યક્ષતામાં ઢોરી વીરા અને પૂણે શત્રુજય અને ગિરનારના સંઘ કાદયો એ સંઘેંધી સં. ૧૪૩૧માં (નંદેલે એક વર્ષ પછી જ) શ્રીજિનેન્દ્રસૂરિએ મોકલેલા ‘વિજ્ઞાપિત્ર’માં વૌધાના નવખંડા પાર્શ્વનાથ ભગવાનને વંદન કર્યાનો ઉલ્લેખ આ પ્રકારે મળે છે:—

“વૌધાવેલાકુલધાને મહત્તરપ્રવેશમહોત્સવપુરસ્સરં શ્રીનવલ્લંકારપાર્શ્વનાથજિનાધિરાજં પ્રાણમત્ ॥”

આ ઉલ્લેખ ઉપરથી આ મંદિર એ પહેલાંનું હોય એમ સિદ્ધ થાય છે. વળી, આ સ્થળ પ્રાચીન તીર્થોમાં ગણવાતું છે, જે વિશે પંદરમી શતાબ્દીના શ્રીજિનેન્દ્રસૂરિદ્વિત ‘અદ્યોત્તર પાર્શ્વનાથ સ્તવન’ ઉપરથી જણાય છે.

“પાલીતાણક પાપહર વૌધાપુર નવખંડ ॥”

આ મંદિરની બાંધણી બાંધ અને વિશાળ છે. એના રંગપંડપ વિસ્તારવાળો છે. આ મંદિરમાં જ બીજાં ચાર

૧ વૌધાપુરવત્સલ્યો વસ્તુપતિ: બીરતિવિરુપાદ: ॥ સંસ્કારીતાત્મ ક્ષતિતાર છત્રીવિશાલમહાકવિત્ ॥ સર્ગ : ૬, સ્તોક : ૧૦૦.

૨. “જૈન સત્યપ્રકાશ” વર્ગ : ૧૪, અ.ક : ૨.

દેરાસરની રચના કરેલી છે. તેથી આ મંદિર દેરાસરના જૂનખાથી એક ટુંક જેવા દેખાવ આપે છે. મૂળ ગણારામાં મૂળનાયક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની સુંદર પ્રભાવશાળી મૂર્તિ ઉપર નવ આંકાઓ સ્પષ્ટ દેખાય છે અને તેથી આ મૂર્તિ 'નવખંડા પાર્શ્વ'નાથ ભગવાન નામે ઓળખાય છે. કહે છે કે, આ મૂર્તિ ભાવનગરના પ્રાચીન સ્થળ વડવાના એક દુવામંથી નીકળી આવી હતી અને કાળાતરે શોધામાં લાવવામાં આવી.

આ મંદિરમાં એક સુંદર ધાતુમય પટ્ટ દર્શનીય છે. તેના ઉપર સં. ૧૭૨૦ના આસો સુદિ ૧૩ના લેખ છે, તેમાં શ્રીનવખંડા પાર્શ્વનાથ ભગવાનના ઉલ્લેખ કર્યો છે. આ પટ્ટના મધ્યભાગમાં સમવસરછુ છે. તેની જમણી બાજુએ શ્રીશત્રુંજય અને આશુ તીર્થ તેમજ ઠાળી બાજુએ ગિરનાર, અષ્ટપદાવતાર અને સ્વરેતશિખર તીર્થની રચના કરેલી છે. ઉપરના ભાગમાં વીંછા વિહરમાન જિન અને નીચેના ભાગમાં શ્રીનવપદછુ છે. આ તીર્થપટ્ટ ઘસાર્ધ ગયેલા હોવા છતાં બારીકાઈથી ભેતાં બધું સ્પષ્ટ દેખાય છે. ફરક તીર્થરચના ઉપર નામ કોરેલાં છે. બીજી મૂર્તિઓ સાથે સ્ટેટીકની જે પ્રતિમાઓ પણ અહીં છે. કહેવાય છે કે, આ શોધાનું, અહુવાનું અને ત્રીજું પોલિરાનું મંદિર એક જ શિલ્પીએ બાંધ્યું હતું. એ ત્રણે મંદિરોની બાંધણી પણ એકસરખી છે.

નવખંડા પાર્શ્વનાથ પ્રભુના મંદિરની સન્મુખ (૧) શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું દેરાસર છે. મૂળનાયક શ્રીનેમિનાથ ભગવાન છે અને બીજી પ્રતિમાઓના પરિવાર ઘણો છે. આ બધી પ્રતિમાઓ પચ્ચીસ વર્ષ પહેલાં શોધાથી ૧૫ માર્ચ ૬૨ દરિયામાં આવેલા પીરમખેટમાંથી ખડક ધોવાતાં એક કુડીમાંથી નીકળી આવી હતી.

પીરમખેટ :

આ પીરમખેટ સૌરાષ્ટ્રના પૂર્વ કિનારે આવેલા શોધાથી ૭ ગાઉ દૂર ખડસલિયા નામે ગામના પૂર્વ કિનારે આવેલા છે. પીરમખેટ પ્રાચીન કાળે સમુદ્રેશાળી નગર હતું અને તે બેટમાં જૈન દેવાલયો હતાં, પણ આજે એ બેટ ઉલ્લંઘન બની ગયો છે. એ સ્થળે આજે માત્ર એક દીવાદાંડી બાંધેલી જોવાય છે. લગભગ પચાસ-સાઠ વર્ષો પૂર્વે પીરમખેટની ખાડીમાંથી દરિયાનું પાણી ઓસરી જતાં કેાઈ ખારવાએ એક સુંદર પથ્થર જોયો. ઘરકામ માટે ઉપયોગી થશે એવું સમજી એને ઉપાડવા જતાં તેની નીચે એક પથ્થરની કુડી તેના જોવામાં આવી. એ કુડીમાં પધરાવેલી ધાતુ અને પાષાણની કેટલીક જિનમૂર્તિઓ તેને હાથ લાગી, તેમાંથી એક-બે પ્રતિમાઓ લઈ તે કેાઈ આવક પાસે ગયો ને બતાવી ત્યારે તેની ચોચ કિંમત આપી આવક એ ખરીદી લીધી, અને બીજી મૂર્તિઓ હોય તોપણ તેને લાવવા બજાબંધુ. ખજી તો ખારવાને લોક લાગ્યો. છેવટે સરકારને ખબર પડતાં એ મૂર્તિઓ જપ્ત કરવામાં આવી અને અમદાવાદવાસી શેઠ અનકુપભાઈ ભગુભાઈએ કલેક્ટર સાથે પત્રવ્યવહાર કરી મૂર્તિઓ કબજે લઈ શોધાના શ્રીસંબને સુમત કરી. એમાંની બધી મૂર્તિઓ આ મંદિરમાં અને નવખંડા પાર્શ્વનાથ જિનાલયમાં પણ મૂકેલી છે.

કેટલાકના કથન મુજબ શ્રીનવખંડા પાર્શ્વનાથની મૂર્તિ પણ આવેલી મૂર્તિઓમાંની એક હતી. બીજી મૂર્તિઓ પૈકી એક આશરે અઢી ફીટ લંબી અને બે ફીટ પહોળી તેમજ લગભગ એક ફૂટ ભાડા સ્વેત કકરા પથ્થરમાં કોતરેલી મૂર્તિ ભોમરામાં છે. આ મૂર્તિના જમણો ભાગ ખડિત છે. પગાસણ નીચે ઘણું કરીને ચોદમી ચતાબ્દીનો લેખ છે, પ્રભુની ઉપર ધાતી કે પિંપલ વૃક્ષ સુંદર રીતે કોરેલું છે.

પીરમખેટમાંથી નીકળેલી ઘણીખરી મૂર્તિઓ ઉપર વિક્રમની ચોદમી સહીના લેખ કોતરેલા જોવાય છે અને ઓટેભાંગે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિઓ છે. પ્રત્યેક પ્રતિમાનું પદાસન અને મૂર્તિની રચના ભગ્ય અને આકર્ષક છે.

(૨) ઉપર્યુક્ત શ્રીનેમિનાથ પ્રભુના દેરાસરની જમણી બાજુએ ઉત્તર દિશામાં સમવસરછનું દેરાસર છે. તેમાં ધાતુમય મનોહર સમવસરછુ છે ને બીજું પાષાણનું સમવસરછુ બાજુએ છે. બંને ઉપર લેખ છે; પણ ખ્યારસના સમવસરછનું લેખ ઘસાર્ધ ગયેલો છે. ધાતુના સમવસરછ ઉપરના અને બીજા લેખો સુનિ શ્રીધુરધરવિજયછમે આ પ્રકારે નોંધ્યા છે.

"સ્વત્તિ શ્રીસંવત્ ૧૫૧૧ વર્ષે માવ સુદિ ૫ ગુરૌ ગમ્યારમવિરે શ્રીમદ્વાવીપ્રાસાદે સમવસરખં સમસ્તશ્રીસંવેન કારિત્ત્વે ॥"

આ લેખથી જણાય છે કે આ સમવસરછ ગૌધારના મહાવીરસ્વામીના મંદિર માટે ત્યાંના શ્રીસંથે કરાવેલું હતું, જે

કાળક્રમે ગંધારની અવનત સ્થિતિમાં અહીં લાવવામાં આનું હશે. દરિયાવાટે થોડાથી અંધાર થઈ નજીક છે અને એક બીજા સ્થળે બંદરી વેપારનો વિનિમય થયા કરતો, એ ઇતિહાસ પ્રસિદ્ધ બીના છે.

આ દેરાસરમાં બે પ્રાચીન સુરમૂર્તિઓ છે તેના ઉપર કમથા: આ પ્રકારે લેખો લેવાય છે:—

“ સં ૧૩૫૪ વર્ષે પોષ વરી ૫ શતી શ્રીમોહજાતીય....ચન્દ્રસૂરીનાં મૂર્તિ: ॥ ”

થાલાઈ ગયેલા અક્ષરો અસ્પષ્ટ છે. સુનિ શ્રીધુરધરવિજયજી કહે છે કે, “ બહુ બારીકાઈથી જોતાં જોઈએ એમ હોવાની કલ્પના કરી શકાય છે. એટલે આ મૂર્તિ શ્રીદેવમંદ્રસરની હોવાનો સંભવ છે. મોહજાતીયે ભરાવેલ છે, તે પછી તેમાં વિશેષ સંગત થાય છે.”

બીજી મૂર્તિ શ્રીધર્માધ્યસૂરિની છે. આ મૂર્તિની આભુબાજીએ સાધુઓની આકૃતિઓ કેતારેલી છે. તેના ઉપર નામો પણ કેતારેલાં છે. સુરિમહારાજની આસપાસ શિષ્યવર્ગ કેવી રીતે બેસતો તેના હૂબહૂ ખ્યાલ આપી આવે છે. આ મૂર્તિ ઉપરનો લેખ આ પ્રકારે છે:—

“શ્રીદેવમંદ્રસરિશિષ્યશ્રીધર્માધ્યસૂરીનાં મૂર્તિ: । માં સાક્ષગભાવો જાટિએયસે પથઠયા કારિતા ॥ ”

(૩-૪) શ્રીનવમંડા પાર્શ્વનાથ પ્રભુના મંદિરની ડાબી-જમણી બાજીએ બે દેરાસરો છે. એકમાં શ્રીસુવિધિનાથ ભગવાન અને બીજામાં શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન છે અનેમાં બીજી પ્રતિમાઓના પરિવાર થયો છે.

શ્રીસુવિધિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ અગાઉ નીચેના લેખોમાં હતી, જે વિશે લેખારાના એક ગભારામાં ઉત્તર દિશાની દિવાલ પરના એક લેખમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ છે:—

“ સંવત્ ૧૭૭૬ વર્ષે કાલગુન શુદ્ધિ મં ૦ શ્રીવિજયસમસૂરિગચ્છે પં. રૂપવિજય પં મોમમકડપદેશાત્ ગોધાવંદિરે મીઠા સુંદર શેઠાદ મયે સંવસદેશાત્ દેં ૦ સું ૦ ધર્મશો વોરા સલ્લજી સિંગજીકેન દેવદ્રવ્યેન મોયરં સમરાવિતં મં ૦ શ્રીવિજયસૂરિશરણિય શ્રીદેવવિજયેન સંવત્ ૧૭૮૧ કાં ૦ જુદિ ૧૩ દિને મોયગપતિ શ્રી ૮ શ્રીમુવિધિનાથ પપરાવિતં શ્રી: ॥ ”

આ લેખ ઉપરથી બીજી એક ઐતિહાસિક વસ્તુ સ્પષ્ટ થાય છે કે, અહીંના સંધનો બધા વહીવટ કરતી શેઠ કાળા મીઠાની પેઢી છે તે નામ અહીંના શ્રેષ્ઠી મીઠા સુંદરજીની શેઠાઈ વખતનું છે. તેમના પુત્ર કાળા શેઠ થયા જેમના નામ ઉપરથી આ પેઢી સ્થાપવામાં આવી, એમ સ્પષ્ટ થાય છે. એથી આ પેઢી વિશેની બીજી કલ્પનાઓ ઠંડક થઈ છે.

આ રીતે મૂળ મંદિર સાથે આ પાંચે મંદિરો એકીસાથે આવેલાં છે, એ ઉપરથી પણ આ મંદિરની વિશાળતાનો ખ્યાલ આવી શકે એમ છે.

શ્રીમિનાથ પ્રભુના દેરાસરની બંને બાજીએ લાંબી પરસાલ છે, તેમાં એક બેડું અને વિશાળ લેખડું છે. એ લેખરામાં અગાઉ મૂર્તિઓ સ્થાપન કરેલી હતી એમ ઉપરના લેખથી જણાય છે. આ પરસાલ ઉપરના ભાગમાં બે વિશાળ અને બે ઊંચા કુરબા મનોહર છે. મંદિરોના બહારના ભાગમાં શેઠ કાળા મીઠાની પેઢી છે, નજીકમાં ઉપાશ્રય છે અને કેટલા દરવાજા ઉપર નગારખાનું છે.

૨. એ જ બજારપોળમાં શ્રીચંદ્રપ્રભ પ્રભુનું શિખરબંધી સુંદર મંદિર છે. આ મંદિર સોથી પ્રાચીન હોવાનું કહેવાય છે. મંદિરની બાંધણી શ્રીકુમારપાલના સમયની હોય એમ જણાય છે. મંદિરની આગળ વિશાળ ચોક છે અને મૂળ-ગભારામાં મૂળનાથક શ્રીચંદ્રપ્રભ ભગવાનની રમણીય મૂર્તિ છે. બાજીના એક ગોખલામાં શ્રીવિજયદેવસૂરિની પાહુકા છે. તેના ઉપર સં. ૧૭૧૬ ના કાર્તિક સુદિ ૧૩ ને સોમવારનો લેખ છે. આ મંદિરમાં પ્રાચીન અવશેષો થય્યાં છે. એ ઉપરથી પણ એની પ્રાચીનતાનો ખ્યાલ બંધાય છે. છતાં સુંદર ચિત્રકામ કરેલું છે.

૩. ગામની દક્ષિણ બાજીએ જીવાવાલી પોળમાં શિખરબંધી સુંદર અને વિશાળ મંદિર છે. તેમાં મૂળનાથક શ્રીજીરાવલા પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ છે. આ મંદિરમાં સં. ૧૩૫૭ ના લેખવાળી આચાર્ય મહારાજની ભાવ્ય મૂર્તિ છે. તેના આખો લેખ ફાળાઈ ગયેલા હોવાથી આ મૂર્તિ કયા આચાર્યની છે એ જાણી શકાતું નથી.

૬૨. વલ્લભીપુર

(કોડા નંબર : ૧૭૫૫)

પોતાના જ્ઞાનકેશનથી ૧૦ માઈલ દૂર વળા અથવા વલ્લભીપુર નામે ગામ છે. સોરાષ્ટ્રના ગિરિનગર, દ્વારકા અને પ્રભાસ જેટલું જ એ પ્રાચીન છે. પ્રાચીન કાળમાં એ લામિલપુર નામે ઓળખાતું હતું.^૧ એ પછી એનું નામ વલ્લભીપુર પડ્યું. ઐતિહાસિક યુગમાં ગિરિનગર પછી વલ્લભી પણ સોરાષ્ટ્રનું પાટનગર હતું અને વેપારી બંદર તરીકે પણ તેની ખ્યાતિ હતી.

ખાનદેશના લાખણી ગામમાંથી ચૈત્ય રાજા ગોવિંદરાજનો શકસંવત ૯૯૧ નો શિલાલેખ મળ્યો છે, તેમાં એ રાજાના લગભગ વીસ પૂર્વજોની વંશાવલી આપેલી છે. એ વંશ સોરાષ્ટ્રના વલ્લભીપુરમાં હતો. એ સમયે વલ્લભી રાજધાનીનું નગર હતું અને દેવમંદિરોથી શોભાયમાન લાગતું હતું. એ લેખના બીજા શ્લોકમાં આ પ્રકારે વર્ણન કરેલું છે :—

“તસ્મિન્ દેશેડક્તિ મ્યમ્ વિબુધસુવરાકર્ણદિવાલયાદયા, સૌયાળાં રાજધાની વલ્લભિર્...મ[હર્જ] મળ્હલાનામ્ ।
વસ્તાપિ:શેષવિભાસુનિશિતમતયો શ્રાણા શ્રાણુલ્લા: , પૌરા ધર્માર્થકામનિતયફલયુગ: સન્તિ મૌર્ધમસાદાત્ ॥”

એવી આ કુદર નગરીનો સં. ૩૭૫ માં જન્મ થયો.^૨ એ પહેલાંના વલ્લભીપુરનો ઇતિહાસ અધિકારમાં છે. વલ્લભીવંશના રાજાઓના સમયમાં આ નગરી ઉત્તર અવસ્થામાં હોય એમ જણાય છે.

ડૅન ઓથોથી જણાય છે કે, એ વંશના શ્રેષ્ઠાદિત્યના પુત્ર શિલાદિત્યના સમયમાં ‘દ્વાદશારનચક્રવાલ’ (રચના સં. ૪૧૪ લગભગ) કર્તા પ્રકાંડ તાર્કિક વિદ્વાન મહલવાલી^૩ એનાચાર્ય અને પરપરાથી માન્ય ‘શત્રુજયમાહાત્મ્ય’ (રચના સં. ૪૭૭) ના કર્તા શ્રીકૃષ્ણેશ્વરસ્વરિનો શિલાદિત્ય રાજાએ પોતાની રાજસભામાં સત્કાર કર્યો હતો. બંને આચાર્યોએ આ રાજાનો ઉપદેશ આપી કૈનધર્મી બનાવ્યો હતો અને શત્રુજય તીર્થનો ઉદ્ધાર તેની પાસે કરાવ્યો હતો. એ સમયે અહીં ૮૪ જિનમંદિરો પોતાનો વિજયધ્વજ ફરકાવી રહ્યાં હતાં.^૪

વીર નિ. સં. ૯૮૦ (વિ. સં. ૫૧૦) લગભગમાં શ્રીકૃષ્ણવિગ્નિ ક્ષમાશ્રમણે આ નગરમાં શ્રમણસંઘ એકઠો કરી ડૅન આગમોને પુસ્તકરૂંઢ કર્યાં હતાં, તેથી આ નગર કૈનવિધાના કેંદ્રસચું બની ગયું હતું.^૫

એ વંશમાં થયેલા ક્રૃપસેન મહારાજ (વલ્લભી સં. ૨૦૦ થી ૨૩૦, વિ. સં. ૫૭૬ થી ૬૦૬ માં) વલ્લભીમાં રાજા હતો ત્યારે વલ્લભી સં. ૨૦૮ માં તેના કુવરાજનું આશુદેવપુરમાં સ્તંભુ થયું. આશુદેવપુર કુમારભુવિજિતનું નગર હતું એ સમયે એણે કલકાચાર્ય વલ્લભીમાં સંતુમાંસ માટે સ્થિત હતા. તેમણે રાજાને ઉપદેશ આપી પુનરીક સુકાવ્યા અને ધણું જિનમંદિરોનો ઉદ્ધાર કરાવી પૂજા વગેરે કરાવ્યાં.^૬

૧. “The Geographical Dictionary of Ancient and mediaeval ndia.”—By Nundolal Dey.

૨. ‘દયકુમારચરિત’ ઉપવાસ ૬.

૩. “Indian Antiquary” Book II Page 221-218

૪. “બલભટ્ટી વાલ્લભી તિળિલવાહ અજાયેલગ । વિજયકાલક રજો વલ્લભિર્મનો હલ્લવ્વો ॥” —તિલોમાલીપપનો.

૫. વીર નિર્ણય સં. ૮૮૪ (વિ. સં. ૪૧૪)માં જલવાસિરિજો બોલોને જાના એ સંખરે ‘પ્રભાવકચરિત’ના ‘વિજયસિંહ-સરિપ્રબંધ’માં આ પ્રકારે ઉલ્લેખ છે :—

“બોલિસત્કરણવ કલતકો વલ્લભીવિજિતુર્વે । જિત્વે સ મહાધારી ચોદાસત્કલ્પનરાજાપિ ॥ ૮૨ ॥”

૬. “Journal of the Royal Asiatic society.” XIII, P. 159.

૭. “વલ્લભિન્નિ નવરે દેવશિલ્પરચનકલ્પવર્ધિ । પુનૈ ભાગ્ય સિદ્ધિ વલ્લભ ભગીનાપુ વીરવો ॥”

૮. “કૈન પરપરાનો ઇતિહાસ” —દો. શુનિ ચીડકનવિજયજી (ત્રિપુરી) પૃષ્ઠ ૩૮૪.

એ પછી વલભી સં. ૨૩૫ થી ૨૫૦ માં ગુહસેન નામે પ્રતાપી રાજા હતો. ‘એના સમયમાં વલભીપુરમાં ધણાં જૈનમંદિરો હતાં. સ્થાપત્યશાસ્ત્રના મંદિરની દેશદેશાંતરમાં એટલી બધી પ્રખ્યાતિ હતી કે અસંખ્ય જૈન યાત્રાળુઓ એ મંદિરના સ્થાપત્યશાસ્ત્રની પ્રતિમાના દર્શનાર્થે સતત આવ્યા કરતા હતા. આ મંદિર ૧૮૦ ફીટ લાંબુ અને ૧૦૦ ફીટ પહોળું હતું. ૧૬૫૧૦ રંગમંડપોવાળું, સ્ફટિક પાષાણથી બાંધેલું, નકશીકામથી ભરપૂર હતું. આ મંદિરમાં શ્રીસ્થાપત્ય પ્રભુની મૂર્તિ સ્થિત સ્ફટિકની હતી. આ મંદિરના ભૂગર્ભમાં એક વિશાળ પોથીબધ (અંશાલય) હતો, જેમાં હસ્તલિખિત ગ્રંથોના સંગ્રહ હતો ને તેના લાંબા સો કોઈ લઈ શકે એવી સગવડ રાખી હતી.’^{૧૮}

આ ઉપરથી સમગ્ર શકાય એમ છે કે, આચાર્ય દેવધર્મિગણે સુમાશ્રમણે વીર નિર્વાણ સં. ૯૮૦ (સં. ૫૧૦)માં વલભીપુરમાં જે શાળો લિપિબદ્ધ કર્યાં, તે બંદાર વલભીરાજા ગુહસેનના સમયમાં ઉપયુક્ત શ્રીસ્થાપત્ય નિર્માણના ભોંયરામાં અસ્તિત્વ ધરાવતો હોય એ સર્વથા સંભવિત છે.

એ પછી થયેલા શિલાદિપતિના સમયમાં વ. સં. ૨૬૧ (શક સં. ૫૩૧)માં શ્રીજિનભદ્રગણે સુમાશ્રમણે ‘વિશેષાવશ્યક કાચ’ નામના આકર અંચની રચના આ નગરના જૈનમંદિરમાં કરી હતી.^{૧૯}

ચીની યાત્રી હુએનત્સાંગ ઇ. સ. ૬૪૦ આસપાસમાં ભારતની યાત્રાએ આવ્યા હતા. તેણે વલભીને બોધને Fā-lā-pi નામથી પોતાની નોંધમાં જણાવ્યું છે કે, “વલભીદેશના ક્ષેત્રો ૪૦૦૦ લી (૧૩૦૦ માઈલ) છે, તેની રાજધાનીનું શહેર પાંચ માઈલ કરતાં વધારે છે. ત્યાં સો કરતાં વધારે કૌશલથી શ્રીમંતો વસે છે. અહીં બોદ્ધોના એક સો કરતાં વધારે મઠો અને શતાવધાની (૩૬૦) બોદ્ધ મંદિરો છે. છ હજાર જેટલા બોદ્ધ ભિક્ષુઓ અહીં જોયા.”

આ ઉપરથી સમભવ છે કે, સાતમા સૈકામાં આ નગર બોદ્ધવિદ્યાનું કેંદ્ર બની ગયું હતું. એ સમયે વલભીની બહોળાલી મધ્યાદ્ધને હતી.

આવા વૈભવપૂર્ણ નગર ઉપર વિ. સં. ૮૨૬માં આરણ્ય ચડી આવ્યા અને ફરીથી એ નગર પોતાની બહોળાલી મેળવે ત્યાં તો ગુર્જરપતિ હર્ષવર્ધન ૮૪૫માં એને લોંબલેચું કરી નાખ્યું.^{૨૦} ફરીથી એ નગર વચ્ચું તો ખડું પથ પોતાની પ્રાચીન સમૃદ્ધિ મેળવી શક્યું નહિ.

આ નગરીના બંધ સમયે અહીંના જૈન મંદિરની પ્રતિમાઓ દેવપત્તન અને શ્રીમાલ નગરમાં લઈ જવામાં આવી.^{૨૧} જૈન કુટુંબો સૌરાષ્ટ્ર અને મારવાડના જાજમાલ વગેરે પ્રદેશમાં જઈને વસ્યાં. ત્યાં પથ કેટલીક મૂર્તિઓ તેઓ સાથે લઈ ગયા હતા.

એ પછી આવતું બળા ક્યારે વચ્ચું એ બાલુવામાં નથી પરંતુ એ એના પ્રાચીન સ્થળથી કંઈ દૂર વચ્ચું છે. થોડાં વર્ષો પહેલાં અહીંની પ્રાચીન ધ્વસ્ત ભૂમિનું યોદ્ધકામ કરવામાં આવ્યું હતું, તેમાંથી કેટલીક વસ્તુઓ મળી આવી હતી. કેટલાંક દાનપત્રો અને સિદ્ધાંતો મળી આવ્યા છે, એ ઉપરથી વલભીવંશના સમય નિર્ણય કરવામાં ઘણી મદદ મળે છે. એ દાનપત્રો ‘ગુજરાતના ઐતિહાસિક ઉત્કૃષ્ટ લેખો’ નામક પુસ્તકમાં સંગ્રહવામાં આવ્યા છે.

અહીં આજે ૫૦૦ શ્રાવકોની વસ્તી છે. ૨ ઉપાશ્રય, ૧ ધર્મશાળા અને એક મૂળનાયક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું શિખરબાંધી મંદિર છે. સં. ૧૬૬૦માં તેની પ્રતિષ્ઠા થઈ છે. આ મંદિરમાં ૬ ગુરુમૂર્તિઓ છે.

૬. ‘અખનગર’ નામક નવલકથા-લે. રા. ઠક્કર.

૧૦. “વંચસતા દમ્ભીલા સળિવકામ્સ વમ્ભામ્ભ ॥ તો જેતડુખિમાર તુષધિવસાંતમિ નવજોતે ॥ રજોગુ વામ્ભવરે લી[લાઈ]ખમ્મિસ વસાંતમ્ભ ॥ જલમીનપદીપ દસં મદ્...મિ તિજસવજો ॥” — જીવનપ્રદીપ વિકાસ વર્ષ: ૩, અંક: ૧.

૧૧. “વિવિધતીર્થક્રમ”માં ‘સતપુર તીર્થક્રમ’ પાનિ: ૧૫-૨૦.

૬૩. ગિરનાર

(ક્રોડા નંબર : ૧૭૭૦-૧૭૮૪)

સૌરાષ્ટ્રનો આ ગરવો પર્વત આદ્યકાળથી પ્રસિદ્ધ છે. બાવીશમા તીર્થ^૧ કર શ્રીનેમિનાથ ભગવાને દીક્ષા, કેવળજ્ઞાન અને નિર્વાણ; એમ ત્રણ કલ્યાણકૃતિ આ ભુમિને પવિત્ર કરી છે. એની સાક્ષી આપતો પવિત્ર સૂત્રપાઠ પ્રત્યેક જૈનના ગળામાં ઘુટાયેલા ઘણીવાર સંભળાય છે :

“હર્ષિવંતસેષમિદરે દિક્ષા-નાળં નિસિદ્ધિયા જસ્ટ । તં ધમ્મચક્કવટ્ટિમરિટુનેમિ નમંસામિ ॥

પ્રાર્થાપ્રતિષ્ઠાસકાળની આ ઘટનાઓ સૌરાષ્ટ્ર-અુજરાતમાં જૈનોની વિદ્યમાનતા અને પ્રબળતાને સ્વચ્છી રહી છે. એ સમયે અહીં નેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું, જેનું સમર્થન આપતું એક તામ્રપત્ર પ્રકાશપાટણથી મળી આવ્યાનું બહુવા મળે છે. આ તામ્રપત્રની લિપિ ડો. પ્રાણનાથ શાસ્ત્રીએ જીકેલીને આ પ્રમાણે અર્થ કાઢ્યો છે :

“જૈવાનગરના રાજ્યના સ્વામી સુ.....ભતિના દેવ નેણસદનેઝર થયા. તે ચક્રરાજ (કૃષ્ણ) ના સ્થાને (દ્વારકા) આવ્યા. તેમણે સર્વ.....દેવ નેમિ જે સ્વર્ગ સમાન રેવત પર્વતના દેવ છે, તેમના માટે મંદિર બનાવો સદા માટે અર્પણ કર્યું.”

ડો. પ્રાણનાથે એનું વાચન કરતાં એમ જણાવ્યું છે કે, આ મહારાજભે એમિલોનિયાનો નિવાસી હતો. એ જ્યારે દ્વારકા આવ્યો ત્યારે તેણે એક મંદિર બનાવો રેવત પર્વતના દેવ નેમિ અથવા અરિષ્ટનેમિને અર્પણ કર્યું; જે જૈન તીર્થ^૨ કર હતા, તેમના પ્રત્યે નેણસદનેઝરની બારે શ્રદ્ધા અને ભક્તિ હતી. એ રાજા જૈવાનગરનો સ્વામી હતો એમ પણ તેમાં કહેવામાં આવ્યું છે. આ રાજાનો સમય ઈ. સ. પૂર્વે છઠ્ઠી શતાબ્દીનો બતાવવામાં આવ્યો છે.^૩

આ હકીકત સાચી હોય તો દ્વારકામાં બંધાયેલું આ મંદિર જૈવતગિરિના બંધાયેલા મંદિરના દેવ શ્રીનેમિનાથ પ્રભુને સમર્પણ કર્યું. એવો દલિતાર્થ નીકળે. એટલે ઈ. સ. પૂર્વે છઠ્ઠી શતાબ્દીમાં ગિરનાર ઉપર શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર હોવાનું આથી સિદ્ધ થાય છે; પરંતુ પુરાતત્ત્વજ્ઞોએ આવા પ્રાચીન તામ્રપત્રના લેખ તરફ ખાસ ધ્યાન કેમ આપ્યું નથી એ ખરેખર, આશ્ચર્યજનક છે.

એ પછી વિ. સં. પૂર્વે ત્રીજી શતાબ્દી લગભગમાં રચાયેલા ‘આચારંગસૂત્ર-નિર્મુક્તિ’માં ગિરનારને વંદન કર્યાના પાઠ આ રીતે મળે છે:—

“બદ્ધવચ્ચુલ્લિજ્જે, રાયગવળલં ધમ્મચલ્લેયા । પાસઘ્ઠાવત્તળયં, ચમરુણાયં વ વંદામિ ॥”

આ પર્વતની નેમિનાથના પર્વત^૪ નામે પણ પ્રસિદ્ધિ છે. જૈનો શત્રુજયની પાંચમી દૃક તરીકે ગિરનારને ઓળખાવે છે. જેને અશ્વમેધનો શાસનલેખ કહેવામાં આવે છે તેને કેટલાક સંશોધકો વસ્તુતઃ સમ્રાટ પ્રિયદર્શી સંપ્રતિનો હોવાનું કહે છે. એ રીતે ગિરનારના સ્થાનિક ઇતિહાસનો અકેાડો ઇતિહાસકાળ સાથે એકાદ જતાં જૈન કથાકથેની હકીકતને પણ પ્રામણિક કરાવે એમ છે. છતાં આ હકીકતો તરફ ઇતિહાસવિજ્ઞોએ ધ્યાન દેવાજેનું તો છે જ.

એ પછીના સમયનો શૂત્રપદાલીન લેખ અહીંની સ્કંદગિરિ (બાવાપ્યારાના નઠ) નામની ગુફામાંથી મળી આવ્યો છે, જેના વિશે વિદ્વાનોએ નિર્જાત પ્રકાશ પાડ્યો છે, તે લેખ આ પ્રકારે છે:—

“.....સ્તથા સુરગળ[૧] ક્રાત્રા]માં પ્ર[વ]મ.....ચઢનસ્ય પ્ર[વે]ત્રસ્ય રાજઃ ક્રાત્રવ[ત્ર]સ્ય સ્વામિજયશમવ[ત્ર]સ્ય રાજો મ[દ્ર].....[વે]વ શુક્લસ્ય વિવલે પંચમે ૫ [૬] ગિરિનગરે દેવામુરનામગ[વ]રાસલે.....ચણુમિવ..... કેવલિ[શ]નર્સ[પ્રાણ]નાં જરામળ.....”^૫

૧. “Indian culture” April 1938, P. 515, and ‘Times of India’ 19th, March 1935, P. 9.
૨. ‘The Archaeology of Gujrat’—by H. D. Sankalla.

આ લેખમાં જૈન શાસ્ત્રોના કેવલજિજ્ઞાન અને જરાવરણ જેવા પારિભાષિક શબ્દો વપરાયા છે અને તેથી એવું અનુમાન દોરવામાં આવે છે કે, આમાં કોઈ ચોટા જ્ઞાની અને સંયમી જૈન ઝુનિના શરીર-ત્યાગનો ઉલ્લેખ રહ્યો હશે, અને તે અવસરે દેવ, અશુર, નાગ, યક્ષ અને રાક્ષસોએ ઉત્સવ મનાવ્યો હશે.

બીજી એક શુદ્ધ (નં. K.) માં સ્વસ્તિક, ભદ્રાસન, નંદીપદ, મીનમુગલ અને કળશનાં ચિહ્નો ખોદેલાં જોવાય છે. એવા જ ચિહ્નો અશુરના જૈનસ્તુપના ખોદકામમાંથી પ્રાપ્ત થયેલ આયગપદો પર આલેખાયેલાં મળે છે. તેથી આ શુદ્ધિકો જૈનો સાથે સંબંધ ધરાવે છે, એમાં શંકા નથી. એક સમયે પાશ્ચાત્ય સંશોધકોએ શુદ્ધ માત્ર બોદોનાં સ્થળો છે એમ જગલદેવ કરેલું તે આવા પુરાવાઓથી તદ્દન નિરાધાર હરે છે.

આ રીતે જોતાં ક્ષત્રપકાલીન લેખોમાં જૈનોની સ્મરણીય ઘટનાનાં સ્મરણ પ્રાપ્ત થાય છે. એ પછી કારમીર દેશના બે શ્રેષ્ઠીઓ અખિત અને રત્ન નામના ક્ષાત્રકોએ સં. ૬૦૬ માં આ તીર્થના ઉદ્ધાર કર્યો હતો, એ વિશે આગળ જણાવવામાં આવશે. તે પછી સં. ૧૨૮૫ માં મહામાત્ય સંજયન શ્રેષ્ઠીએ અસલના કાષ્ઠ મંદિરના સ્થાને પથ્થરના મંદિર બંધાવ્યાનો શિલાલેખીય અને શ્રવસ્થ સ્થપ ઉલ્લેખો મળે છે. તેરમા સૈકાના મંત્રીશરણકુઓ શ્રીવસ્તુપાલ અને તેજપાલે આ સ્થળે મંદિરો અને મૂર્તિઓ બરાબી હતી એવા શિલાલેખો અધાપિ મળે છે. શ્રીતેજપાલ મંત્રીએ ગિરનારની તળેટીમાં ‘તેજલપુર’ ગામ વસાવ્યાનો ઉલ્લેખ લગભગ તત્કાલીન વર્ણનોમાં કરેલો છે અને તે પછી આ તીર્થમાં શ્રેષ્ઠી ધરણિય, સ્વલખ, સમરસિંહ, સુધલ, તેજપાલ, આંધિ, પૂનાચાહ, સાંજલ, ગોપાળ, સાલિય, શેલા, રામસિંહ, કુંગર, ચીતર, સામલ અને ગાંધી વર્ણ્ય વગેરેએ કરાવેલાં ધર્મકાર્યોમાં કાળો આખ્યાની હકીકત ‘તીર્થમાળા’માંથી જાણવા મળે છે.

વળી, ‘સોમસોભાગ્યકાવ્ય’ના ઉલ્લેખથી જણાય છે કે, મુઠ્ઠરવેડર-નગરના રહીશ શ્રેષ્ઠી પૂર્ણસિંહ કોઠારી અને તેના ભાઈ બંધુરભને પંદરમા સૈકામાં અહીં એક ઉત્તુંગ જિનપ્રાસાદ રચાવ્યો હતો. જેની પ્રતિષ્ઠા શ્રીજિનપ્રતીર્ત્તિસૂરિએ કરી હતી. જે જ કાવ્યમાંથી જાણવા મળે છે કે, એક બીજા અધારનગરના રહેવાસી શ્રેષ્ઠી ભક્ષિયાપ સંઘપતિએ અહીં અત્યુચ્ચ જિનપ્રાસાદ કરાવી શ્રીસોમમુદરસૂરિના હાથે પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી.^૭

શ્રીરત્નસિંહસૂરિશયે રચેલી ‘તીર્થમાળા’થી જણાય છે કે, શ્રેષ્ઠી શામુરાજ અને છુભાવે સોળમી શતાબ્દીમાં અહીં ખાવન જિનાલયવાળો ‘ઈન્દ્રીલતિલકપ્રાસાદ’ કરાવ્યો હતો; જેનું વર્ણન આ પ્રકારે છે:—

“પુરુષરૂપક વ્યવ શાશ્વત કીકુ, સંઘાદિવ બૃહદિવ જમ સિદ્ધ, ખાવન જિજ્ઞહર સ્થરે;
ઈન્દ્રનીલસિદ્ધ પ્રાસાદ. હેમ વ્યાકાસિહી અનુવાસે સાર કર્મ અપારે. ૧૪.

૩. આ સંખ્યા એક નહ સંવત્તો વસાવેલો લંખ મળે છે, તેમાંથી આપ મુને કરજાયતન (કર્તવિહાર) નામનો ઉલ્લેખ મળે છે, જે શ્રેષ્ઠી સંજયન મહામાત્યે કરાવેલા ઉદારનો ખ્યાલ આપાવી રહ્યો છે. તે આ પ્રકારે છે:—

“.....રામચરણસિંહિચિત્તવકવરિશીત્રચલિયદેરે... વિજય... વચકરનાચાલમવિલિ... વાતેન... જેન ડગાવેન... વાચકલ-
તિલક.....લીયેકરશીમેશિયવચકલદેરે..... ઠં. કીકા વ ઠં. વાસા.....તુલ્યિકમવાલંત.....”

૪. તેજપાલિ ગિરનાર, તેજપુર નિવસમિ કારિઉ મયમક પવપવર મહાકર પરિ આરામિ. “—દેવતગિરિરાસ”

૫. ‘પ્રાચીન તીર્થમાળા સંગ્રહ’ ભા-૧, પૃ. ૩૩-૩૬ ઉપર ‘ગિરનાર તીર્થમાળા’ માંથી જણાય છે કે, જૂનામઠમાં ધરણિયે વીરવખન અને સલખે કેસરીઅધિકાર બંધાવ્યા. (કડી: ૩, પૃ. ૩૩); સમરસિંહે તેજલપુરમાં ઓપાખનાથ એવ બંધાવ્યું. (કડી: ૪, પૃ. ૩૩); પુષ્પે સપ્તભગિનેશ્વર મંદિર કરાવ્યું. (કડી: ૪, પૃ. ૩૩); તેજપાથે તીર્થને ઉદાર કરાવ્યો (કડી: ૫, પૃ. ૩૪); શણિય આંખે પાજ બંધાવી (કડી: ૬, પૃ. ૩૪); શાહ પૂનામે પહેલી વોળ બંધાવી (કડી: ૭, પૃ. ૩૪); સાંજલ (સંજયન) સાથે સં. ૧૧૮૪ માં મંદિરનો ઉદાર કર્યો. (કડી: ૮, પૃ. ૩૪); ગોપાળએ ઇરાવલા પાખનામનું મંદિર બંધાવ્યું (કડી: ૧૩, પૃ. ૩૫); ઓરવાય સાલિયે મેલાપરિ ધર્મનાથ, શમસિંહ અને બ-ફરે દેરી કરાવી (કડી: ૨૦, પૃ. ૩૬); ચીતરે કાંઈ ધર્મકાર્ય કર્યું (કડી: ૨૧, પૃ. ૩૬); શાહ શામલે અધિકારેવોની રચાવના કરી (કડી: ૨૨, પૃ. ૩૬) ગાંધી વર્ણ્યે ચંદ્રકામાં જિનેશ્વર રચાવ્યા (કડી: ૨૪, પૃ. ૩૬) વગેરે.

૬. ‘સોમસોભાગ્યકાવ્ય’ સર્ગ: ૬ શ્લોક: ૮૧-૮૩

૭. એજન: સર્ગ: ૬ શ્લોક: ૮૪-૮૬

આમી વિમલનાથ તિહિં આજી, નિરમલ સોવનમય તણ કાજી, શાજી અહિમ નિધાન;
 ચિંતામણી મોપાસ જિજ્ઞાસ, સુરતજી અજિતનાથ તિત્તસર, બજી પરિ સોવન વાન. ૧૫.
 પીતલમય જિનપ્રતિમા બજીવિધ, સમયસરજી મીલીર ચાટીવેધ, પૂજી પુષ્પનિધાન;
 ખનર નવોત્તર કંઈજી આસિઈ, સામી બધા આતિ ઉદ્ધાસિઈ, વંદુ આં સહિ ભાજી. ૧૬.

આ ‘તીર્થ’માળા’માં ઉલ્લેખ કરેલા શ્રીવિમલનાથપ્રાસાદ સંબંધે શાસ્ત્રવિચારક શ્રીવિજયજીમંસૂરીશ્વરે સંપાદિત કરેલી ‘આમીનતીર્થ’માળા’ના ‘સહસ્રાસાર’ના પાઞ્ચમ પૃષ્ઠ ઉપર ગિરનારના એક શિલાલેખનો પુરાવો પણ નોંધ્યો છે:

“સંવત્ ૧૫૨૩ વર્ષે વૈશાખ સુદિ ૧૩ ગુરો શ્રીહદતપાપણે શ્રીગણ્ડનાથકમદારકચોત્તસિંહસૂરીનાં તથા મહા. ઉદય-જીમસૂરીનાં [ચ] ઉપદેશન। વ્યં જ્ઞાના સંઘે મુખપ્રમુલશ્રીસંવેન શ્રીવિમલનાથપરિકર: કારિત: પ્રતિષ્ઠિતો ગચ્છાપોશ-પૂજ્યશ્રીજ્ઞાનસત્તારસૂરિમ: ॥”

આ શિલાલેખ ગિરનારના કયા મંદિરમાં છે તે તેમણે જણાવ્યું નથી પણ ઉપર્યુક્ત ‘તીર્થ’માળા’ની હકીકતને આ લેખ પ્રમાણિત કરી રહ્યો છે.

આ મંદિર સિવાય બીજે એક ‘લક્ષ્મીતિલક’ નામનો પ્રાસાદ સંઘવી નરપાલે બંધાવ્યાની હકીકત “જૈન-કાસિક જૈન કાવ્યસંઘ” (પૃ. ૪૦૦)માં આપેલો “શ્રીજયસાગરોપાધ્યાય પ્રથસ્તિ”માંથી આ પ્રકારે મળી આવે છે:—

“સંવત્ ૧૫૨૧ વર્ષે શ્રીજિનરાજસૂરિ પદાલકારે શ્રીમજિનમદસૂરિ પદાલકાર રાજ્યે—
 શ્રીજગજ્ઞાનસત્તાર લક્ષ્મીતિલકામિયો વરવિહાર:। નરપાલસંઘપતિના યદારિ કારવિત્તમારં ॥”

ઉપર્યુક્ત “ગિરનાર તીર્થ’માળા”માં પણ એને સમર્થન કરતું આ રીતે વર્ણન આપ્યું છે:—

“થાપી મીતિલકપ્રાસાદિહિં સાહુ નરપાલિં પુષ્પપ્રસાદિહિં, સોવનમય મીલીરો,
 અપ્પાપદ સમૃદ્ધિસિંહરત્ન, કાવજી જિજ્ઞાસુ બિહુ જિજ્ઞાસરત્ન, રચના અતિમહારિ: ॥”

ઉપર્યુક્ત વર્ણનવાળાં મંદિરો કયાં એ શોધવા જેવું છે. ખરી રીતે અહીં કયેલા ઉદ્ધારોએ બધાં મંદિરોની એવી કાચાપલટ કરી લીધી છે કે તે શોધવાનું કામ ચુરકેલ બન્યું છે.

ભુનાગઢ:

ગિરનાર પર્વતની ચાત્રા કરવા પહેલાં ભુનાગઢ શહેરનાં મંદિરોનું નિરીક્ષણ અને શહેરના અસ્તિત્વ વિશે પણ ભકતુ અવલોકન કરી લઈએ:

ધતિકાસરોના કથન પ્રમાણે ગિરનારની તળેટીનો પ્રદેશ નંદો કે મોર્થ ચંદ્રગુપ્તના સમયમાં વસી જુથો હતો. અને તેને ‘ગિરિનગર’ નામ આપવામાં આવ્યું હતું. એનું બીજું નામ ‘કૈવલકનગર’ પણ હતું. મોર્થેના સમયમાં એની પ્રસિદ્ધિ થયે હતી એ પછી તે એ સુરપટ્ટની પાટનગરો પણ બની ચૂકી હતી, ચંદ્રગુપ્ત મોર્થે અહીં ‘સુદર્શન તળાવ’ બંધાવ્યું હતું, જેના ઉદ્ધાર અંકાસત્રપ રાજા દુદ્ધામાએ ઈ. સ. ૧૫૦ (શક સં. ૭૨)માં અને સચ્ચંદ્રગુપ્તના રાજા ચક્રપાલિતે ઈ. સ. ૪૫૫-૫૬ માં કરાવ્યાં હતાં; એવી હકીકત અહીંના શિલાલેખ પૂરી પાડે છે. આને આ તળાવનો પત્તો નથી.

શિલાલેખો અને અર્વાચર પ્રમાણોથી જણાય છે કે, આ ભૂમિ ઉપર મોર્થ, સુરપ, ગુપ્ત, કુંજ, વલભીના બહાક અને વ્યાનરથગીના ચૂકાસમા રાજાઓની સત્તા કમઘા: રહી છે. એ પછી આ ભૂમિ સોલંકીઓ અને સુસલામાનોના અધિકાર હેઠળ આવી છે.

ચૂકાસમાને મૂળ પુરુષ ચંદ્રકુંડ હતો. તેના પોત્રના પોત્ર રા’ આકરિપુએ ઈ. સ. ૬૪૦ થી ૬૮૨ એટલે અણહિલ-

વાઠના સેલક્રી મૂળરાજના સમયમાં ઉપરકેટનો કિલ્લો બંધાવ્યો એમ ‘દ્વાપાય મહાકાવ્ય’ કાર શ્રીહેમચંદ્રસૂરિ કહે છે. વસ્તુતઃ શ્રીહરિપુત્રે પ્રાચીન દુર્ગ સમરાવ્યો હશે કેમકે એ પહેલાં પશુ આ નગર ‘ભુલ્લુદુર્ગ’ નામે પ્રસિદ્ધ હતું.

ઉપર કેટની નજીકમાં બે વિશાળ જૈન ધર્મશાળાઓ પૈકી એક અમદાવાદનિવાસી શેઠ પ્રેમાભાઈ અને બીજી બાબુવાળી ધર્મશાળા છે.

૧. તેની પાસે શ્રીમદ્ધાવોરસ્વામી ભગવાનનું ત્રણ શિખરવાળું મોટું મંદિર બે માળનું છે. નીચે મૂળનાયક શ્રીમદ્ધાવોર પ્રભુની સપ્તરિકર મૂર્તિ ભવ્ય અને મનોહર છે. ઉપરના ભાગમાં ચોક્કસ ૫૫૨ વધરાવેલા છે, તેમાં મૂળનાયક શ્રીધર્મનાથ ભગવાન છે. ચારે પૂજાના ગોખલાઓમાં પશુ પ્રતિમાઓ છે. ધાતુની ચુકમૂર્તિઓ અને ચૌવીશ જિનને આરસપટ્ટ વગેરે છે. ગદારના બાગમાં ડાબી બાજુએ શ્રીમંત્રનાથ ભગવાનની સર્વાંગમુદ્ર સ્વેતવસ્ત્રી પ્રતિમા બે હાથ લેંથી વિરાજમાન છે. આ મૂર્તિ સં. ૧૬૭૦ માં અહીંના હવાખાનાનું ખોદકામ કરતાં મળી આવી હતી. એક અંગિકાદેવીની પ્રાચીન ધાતુપ્રતિમા સં. ૧૦૬૨ના લેખવાળી મોજીદ છે. આ હકીકત આપણને અહીંનાં પ્રાચીન જૈનમંદિરો બે ભૂગર્ભમાં પડ્યાં છે તેનો ખ્યાલ આપે છે.

૨. શહેરમાં આવેલા ભગમાલના ચૌકમાં ગોરજીના ડેલા સામે નાનું પશુ શિખરખંધી શ્રીઆદિત્યર ભગવાનનું મંદિર છે. યતિ શ્રીજીવંત રૂપણએ સં. ૧૬૦૧ના મહામુદિ પ ના રાજ બંધાવ્યું છે.

શહેરમાંનાં કેટલાંક પ્રાચીન મંદિરો ભૂગર્ભમાં ભળી ગયાં છે કે ઈતર ધર્મીઓએ હાથ કરી લીધાં છે. સ્થાપત્યની દૃષ્ટિએ એ મંદિરોની શોધ કરવામાં આવે તો એનો વાસ્તવિક ખ્યાલ આવી શકે. પ્રાચીન ઇશોમાં શહેરના મંદિરો સંખ્યે વર્ણન મળે છે, એ મુજબ: ચૌદમા સૈકાના ‘પ્રભાવકચરિત’કાર ઉલ્લેખે છે કે, શ્રીપદ્મલિપ્તસૂરિ (વિક્રમની ભગભગ બીજી શતાબ્દી)એ મિરનાર પર્વત નીચે કિલ્લાની પાસે શ્રીમંત્રનાથચરિત્રનું વ્યાખ્યાન કર્યું હતું, જે સાંભળી નાગાભુને તેમાં વર્ણવ્યા પ્રમાણે ત્યાં દશાઈમંડપ, ઉચ્ચસેનનો મહેલ, અન્વ મકાન, વિવાહમંડપ અને ચોરી આદિ દૃશ્યો કોતુહલ (કોઈ જૈન મંદિરમાં) બનાવ્યાં હતાં; જે હજી સુધી (એટલે ચૌદમા સૈકા સુધી) ત્યાં જોવામાં આવે છે. વળી, એ જ સમયના ‘ત્રિવિપતીઈકવ’માં જણાવ્યું છે કે, “તેજપાલ મંત્રીએ મિરનારની તળેટીમાં પોતાના નામથી મોટો કિલ્લો, વાવડી, મંદિર અને બગીચાથી સુશ્રી તેજલપુર ગામ વસાવ્યું હતું. ત્યાં ‘આસરાજવિહાર’ નામનું પિતાના નામે શ્રીધર્મનાથ ભગવાનનું મંદિર કરાવ્યું અને માતાના નામથી ‘કુમરસર’ સરોવર બનાવ્યું હતું. તેજલપુરની પૂર્વ દિશામાં આવેલા ઉચ્ચસેન નામના ગદમાં શ્રીચુગાદિનાથ પ્રમુખ જિનમંદિરો શોભી રહ્યાં છે. ગદમાં જમણી બાજુએ ચતુરિકાવેડી, લઘુકઉપરિકા, પશુનાટક વગેરે સ્થાનો છે. ઉત્તર દિશામાં વિશાળ સ્તંભોથી શોભતો દશારમંડપ છે.” આજે તો એમાંનું કંઈ નથી. વળી, શ્રોતપ્રસિદ્ધસૂરિના શિષ્યે સોળમા સૈકામાં રહેલી ‘મિરનાર તીર્થમાળા’માં આ નગરનાં મંદિરોનું વર્ણન આ પ્રકારે આવેપણું છે:—

“પદ્મલ’ રીડેં ભુ બહ જતુ, સકુત મોરસ્ય ખત આપ જુ. જતુ પુરખ પ્રકાસે; ગદ મરમદિ કહુ કેતી કહીહ, ભેતાં એહની આદિ ન લહોહ, ધનપતિ લોકનિવાસ. ઉસવાલહ બરજિખ ધાપી, વસહી વીર ભુવજિ (૧) ભસ વ્યાપી, સચરાચરિ ભપકારે; શ્રીશ્રીમાત્રી સકખઈ લિખીએ, ચદિ નામ નિપ ભવ એળખીએ રિપુ કેસરીએ (૨) વિહારે. ૩ તે ઉદારીએ સુધિર અઈસરી, તેજલપુરનું પાસ (૩) ભુહારી, સખરસિદ્ધ કીછી’ ઠાજ; સંભવો ધૂલ્યે દેહકર્ષ વડુ, સિસહલિવંદ (૪) નમો ચિર નંદુ, હિવ એડેં ગિરિજા. ” ૪૧

આ ચારે મંદિરોમાંથી આજે એકે જોવાનું નથી. ગામની પૂર્વ દિશાએ મિરનારની તળેટી બે મહાલ દૂર છે. બે નાની પહાડીઓની વચ્ચે બાંધેલી સડકે વાઘેશરીના હરવાએથી ગદાર નીકળતાં મિરનાર ઉપર જવાના માર્ગે, જમણે હાથે સડકના કિનારે એક વિશાળ ખડક છે. તેના ઉપર મોર્ચ પ્રચદશી (સંપ્રતિ) મહારાજને, બીજે મહાકાવ્યનું દુદ-

૯. “પ્રભાવકચરિત”માં શ્રીપદ્મલિપ્તસૂરિપ્રમુખ.

૧૦. ‘ત્રિવિપતીઈકવ’માં રેવલ્લનિરખ.

૧૧. “પ્રાચીન તીર્થમાળા” પૃ. ૨૩.

કામનો, અને ત્રીજો સ્વચ્છતા સમયનો; એમ ત્રણ મહાન લેખો ઈ. સ. પૂર્વેના ત્રીજા શતકથી લઈને ઇ. સ. ના પાંચમા શતક સુધીના આ એક જ શિક્ષા ઉપર કેવલચેત્ત છે.

પ્રિયદર્શી સંપ્રતિશબ્દે આ ઉક્ત તીર્થભૂમિની છાયામાં આવેલા સુરાષ્ટ્રના ગિરિનગરમાંથી પ્રબળ કલ્યાણ માટે જે સંદેશો પાઠવ્યો તે આજ સુધીથી પ્રબળવનના કાંઠમાં પ્રસરેલાં જોવાય છે, એની વિગતમાં ઉત્તરવાને અહીં અવકાશ નથી.

તળેટીમાં સુરતવાળા શેઠ ગ્રેમચંદ રામચંદ અને સં. કૃત્યંદલાઇએ બંધાવેલી એ ધર્મશાળાઓ છે. અહીં એક સ્વેતાંબર જિનાલય પણ છે. તેમાં ત્રિગદાથી સુશોભિત મૂળનાયક શ્રીઆદીત્યર ભગવાન વિરાજમાન છે. ધર્મશાળાની પાછળ શ્રીચિદાનંદજી મહારાજના સહયોગી શ્રીગ્રેમચંદજી ચેડીનાં પગલાં અને બોજી પાદુકાઓ પણ છે થોડે દૂર ગિરનાર ગિરિ ઉપર ચડવાનો દરવાજો આવે છે. દરવાજાની જમણી બાજુએ શ્રીનમનાથ ભગવાનની દેરી છે અને તેમાં પાદુકાઓ પધરાવેલી છે. આ દેરી સ્વેતાંબરીય શ્રાવક શ્રીલક્ષ્મીચંદ પ્રાગજીએ બંધાવી છે.

દરવાજાથી પર્વતની પાજનો આરંભ થાય છે. પાજના ડાબા કાંથે તરફના એક પથ્થરમાં આવો લેખ જોવાય છે:—

“સંવત્ ૧૨૨૨ શ્રીશ્રીમાલજ્ઞાતિ(તી)ય મહં શ્રીરાણિગયુત મહં શ્રીઆવાકેન પથા કારિતા ॥”

—સં. ૧૨૨૨માં રાષ્ટ્રિજના પુત્ર શ્રીમાલજ્ઞાતીય મંત્રી શ્રીઆંબડે પથા પાજ—કરાવી.

સં. ૧૨૪૧માં શ્રીસોમપ્રભાચાર્યે રચેલા ‘કુમારપાલ પ્રતિગ્રાહ’માં એ વિશે આ પ્રમાણે વર્ણન કરેલું છે:—

“યાં સોપાનપરમ્પરાપતિનાં વિશ્રામમિયુતાં, સપ્તું વિષ્ણુસાધિપુણ્યમહિમા મહાપિ જિહ્વાયિતઃ ।
મન્દલીપ્તચિરાર્થકાદિપુર્ણમાં નિર્વાણમાર્ગમાં પથામાન્નવસ્પતિર્મતિનિર્મિત્તપાયામાસ તામ ॥”

જે જ સમયમાં શ્રેષ્ઠી ક્ષત્રે અહીં માર્ગ વચ્ચે એક વાવ કરાવી હતી, એવી વિગત શ્રીવિજયસેનસૂરિએ રચેલા ‘શિવતગિરિરાસુ’માં આ પ્રકારે ગોંધી છે, અને તેમાં જ ઉપયુક્ત પાજ સંબંધે પણ ઉલ્લેખ કર્યો છે :—

“કુવિહિ શુદ્ધિરંદેસે નિઉસચવિહંજી, કુમરપાલુ છુપાલુ વિજુસાસહુમંજી;
તેજુ સંકાવિઓ સુરકંઠકાહિવે, અંબઓ સિરે સિરિમાસકુસસંભવ ।
પાજ સુવિસાલ તિજી નહિય, અંતરે ધવલ પુજી પરેય ભરાવિય;
મનુ સધવલ કાઠે જિજી પામ પથાસિય, આરવિસોત્તર વરસે જસુ જસિ દિસિ વાસિય.”

બીજી, ગિરનાર પર ચડવા માટે મંત્રી બાહોડે^{૧૩} ‘શંખલા પથા—સાંકલિઆ પથા’ કરાવ્યાનાં પ્રમાણેા સાંપડે છે. વસ્તુતઃ સાંકળી ગામથી ચડવાનો એક માર્ગ હતો તેથી એ નામે એ પાજ યોગાખાતી, ત્યાં થઈને કુમારપાલ નરેશ ગિરનાર પર ગયા હતા.

આંબડે કરાવેલી પાજનો સમયે સમયે ઉદ્ધાર થતો રહ્યો છે, એ સંબંધે બોલે લેખ ‘હાથી પહાણુ’ આગળ છે. તેમાં આ પ્રમાણે વચ્ચાય છે:—

“સ્વતિ શ્રીસંવત્ ૧૬૮૩ વર્ષે કાર્તિક વરી ૬ સોમે શ્રીગિરનારનો પૂર્વેની પાજનો ઉદાર શ્રીદીજના સંવે પુરુવાનિમિત્ત શ્રીશ્રીમાલજ્ઞાતીય માર્ગસિંચકી મેવજીને ઉદાર કરાવ્યો ॥”

એ પછી છેવટના ઉદ્ધારમાં ડૉ. જિલોબનદાસ ચૌલીચંદના સુપ્રત્યક્ષથી સુંદર પગથિયાં બંધાઇ ચૂક્યાં છે.

૧૨. મહં વાહકદેવેય સાંકલિઆલિયાં પથાં ઉપર્વારિયિતઃ ।...દૃષ્ટ્વ નૃતનપથાસુએ કુલાસનેધિરોપિતઃ । સળેન વ સીર્ષવાન્ ॥—
‘અતુરશોતિ પ્રગપસમઃ’ (દસ્તાવેજિય)

૧૩. એતલસરપી સાંકળી, ત્યાંથી ચૌધી, ત્યાંથી વઘાલ થઈને ૩-૪ માઇલ આપસ પછી સહસ્રાવનને માથે ગિરનાર પર ચડવાનો અલભ રસ્તો ગુપ્ત હતો.

ગિરનાર પર્વતની ભવ્યતા જોઈને જ રુવાડાં ખડાં અર્ધ ભય છે. સરુદની સપાટીથી લગભગ ૩૦૦૦ ફીટ જે છેલ્લો છે. તળેટીથી લગભગ ૨ માઈલના અંતરમાં વચ્ચે સ્થળે સ્થળે પગલાં, પાપાણમાં ફેાતરેલી આકૃતિઓ, પરબો, વિસામા વગેરે આવે છે.

૧. શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની દૃઃક:

ગિરનારમાં શરુત જ્ય કરતાં જૈનમંદિરોની સંખ્યા ઓછી છે પણ ગિરનારના મંદિરોનું સ્થાનાકોશલ સંદિગ્ધાતું અને પ્રાચીન સ્થિતિમાં મોજુલ છે. એમાંનું શિવપ્રસાદીય આકર્ષક છે. હરેક મંદિર પોતપોતાનું આગરું વ્યક્તિત્વ ધારણે છે. જોકેનું બીજા સાથે સામ્ય નથી. મંદિરોનાં શિખરો, ગભારાઓ, તેની જગતી, અંદરનો મૂળગભારો, સભામંડપ, મુખ્યસ્થાપત્યો અને દ્વારમંડપોની સપ્રમાણ અને અનોઢારી કળા જોતાં પ્રેક્ષકોનું મન ધરાતું નથી.

હરથી શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની દૃઃકના કોટનો દરવાજો દેખાય છે. દરવાજામાં પેસતાં ચોક્કસરોને રહેવાની જગા, ધર્મશાળા, પંચરત્રીઓને રહેવાની જગા વગેરેના થોક વટાવી શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનો થોક આવે છે. આખો થોક ૧૬૦×૧૩૦ ફીટ લાંબા-પહોળો છે. તેમાં મુખ્ય શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું વિશાળ ને ભવ્ય મંદિર છે.

ચોદમા સૈકાના શ્રીજનપ્રભસાર ‘વિવિધતીર્થકથપ’માં આ મંદિર વિશેની કંઈકત નોંધે છે, જોનો સાર જો છે કે— કાર્મરી દેશના શ્રેષ્ઠીઓ અખિત અને નામના રત્ન સંઘથીઓ (સં. ૬૦૬ માં) ગિરનાર પર આવ્યા અને મૂળનાથક શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની લેખમથી મુર્તિને જળી ગયેલી જોતાં મંદિરનો અજોદાર કરાવી તેમાં બીજી મુર્તિની સ્થાપના કરી. જો પછીના સમયનો ટોડ સાહેબને જોક લેખ મળ્યો હતો, તેમાં લખ્યું હતું કે—“પ. દેવસેને સંઘની આજ્ઞાથી સં. ૧૧૧૫ ના ત્રેત્ર મુદિ ૮ ને રવિવારે દેવોનાં જૂનાં દેરાં કાઢી નવાં બનાવ્યાં” આ સાલ (લગભગ) ના લેખો મંદિરના સ્તંભો ઉપરથી મળી આવે છે. જોક થાંભલા ઉપર આ પ્રમાણે લેખ છે:— ‘સંવત્ ૧૧૧૬ વર્ષે જોડ માસે ૧૬ ત્રિમે જીમન્નેમોઢ્ઢરગિનાલકઃ કારિતઃ ॥” બીજા થાંભલા ઉપર— ‘સવત્ ૧૧૧૫ વર્ષે ત્રિસિદ્ધા કારિતા ॥” અને ત્રીજા સ્તંભમાં સં. ૧૨૭૮માં દેવાલય સરનાવો બાબતનો લેખ છે. ૧૪

મંથોના ઉલ્લેખો મુજબ સં. ૧૧૮૫માં સિદ્ધરાજના મંત્રી સ્વજન શ્રેષ્ઠીએ કાઢના પુરાણ મંદિરના સ્થાને પથ્થરનું નવું મંદિર કરાવ્યું ૧૫ ને આવાનિવાસી થોડ ભાવડે સુવર્ણનું અમલસાર બનાવ્યું. જર્મન વિદ્વા ડૉ. ક્રાઉકે પોતાના જોક લેખમાં ૧૬ જણાવે છે કે, “આ નેમનાથ ભગવાનનું મંદિર ઇ. સ. ૧૧મી સદીની શરૂઆતમાં પુરણ નામના મુજરાતના રાજાએ બંધાવ્યું હતું જોમ જોક પુરાણ લેખમાં વાંચી શકાય છે.” આમાં જણાવેલ પુરણ નામ કેરણના બહલી લિપિદોષથી વધાર્યું હોય જોમ લાગે છે (દેવનાગરી લિપિમાં ક અને વ નું સામ્ય સંકેત છે.) વસ્તુતઃ સ્વજન મંત્રીએ આ મંદિરનો અજોદાર કરાવી તેને સિદ્ધરાજના પિતા કણ્ડ રાજાના નામથી ‘કણ્ડવિદાર’ એવું નામ આપ્યું હતું, એ આગરું (ટિપ્પણ : ૩ માં) આપેલા શિલાલેખમાંથી પણ જાણી શકાય છે.

જો પછી મંડલીક નામના રાજાએ શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનો પ્રાસાદ હેમ(સુવર્ણ)ના પતરાથી બંધાવ્યો હતો. (સં. ૧૨૭૦ કે ૧૩૧૬ લગભગ) જોવો પુરાવો જોક શિલાલેખ આપે છે. જો લેખનો આપણને ઉપરોચી નવમો સ્થોક આ પ્રમાણે છે:—

“વંશેડરિમન્ ચદુનામકાવ(ન્)રપતેરન્દુમશોર્માવેલેરાસાર્ ગઝકુલે ગુણોપવિપુલે શ્રીયાદવલ્લયાતિન્મ ।

ભગ્નાન્દુમગડલીનતપરઃ શ્રીમંદકીઃ કમાત્, પ્રાસાદે ગુરુદેમવત્તતોમિર્માડીકરન્તેમિનઃ ॥” ૧૧

જો પછી ચોદમા સૈકામાં સોની સ્થમરશિલ્પે, સત્તરમા સૈકામાં વર્ધમાન અને પદમસિંહ નામના બે ભાઈઓએ

૧૪. ‘ગિરનાર માહાત્મ્ય’ લે. હોલતચંદ પુ. જરોડિયા. ઉપાદ્રાત ૫૦ ૨૧.

૧૫. ‘પ્રકાશપ્રસાદી પંચમીય વચ્ચર, નેમિજુવણ ઉદરલિ સાર્જણિ નરસેકલિ’ કડતું-૧, ૬. — શ્રીજનપ્રસાર

૧૬. ‘જૈન’ રોપ્પમહોલ્લસવાંઃ ‘મુજરાત કાઠિયાવાડની મારી તીર્થયાત્રા.’ શીર્ષક લેખ.

૧૭. ‘Antiquities of Kathiawar’ અને ‘જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ’ મિત્ર પરિચય : ૫. ૧૪૪

અને સં. ૧૬૩૨ માં નરસી કેશવજીએ આ મંદિરના ઉદ્ધાર કરાવ્યાની વિગત બાલુવા મળે છે.

મુળભાગમાં મૂળનાયક શ્રીનિમિનાથ ભગવાનની પંચાવન આંગળની સ્થાપનાથી લેખ્યમથી રમણીય પ્રતિમા એકા ઘાટની વિરાજમાન છે. મંદિરનો રંગમંડપ ૪૪૬x૪૧૩ ફીટ લાંબા-પહોળો છે. કળામય રંગમંડપના થાંભલાઓ ઉપર ભુદા ભુદા લેખો લેખાય છે.^{૧૮} દરવાજાના ભુદા ભુદા સ્તંભો ઉપર આ પ્રમાણે ત્રણ લેખો વિદ્યમાન છે:—

(૧) “સંવત્ ૧૩૩૩ વર્ષે યેષ્ઠ વદિ ૧૪ મેમ શ્રીજિનપ્રસોધસુરિ-સુગુરુપદેશાત્ **રુઘાપુરી**વાસ્તવ્યેન મેઠ બાસપાલસુત મેઠ **રિપાલેન** આમનઃ સ્વમાનુદિગ્દાયાચક્રેયોર્થે શ્રીજીજ્ઞયંતમહાતોર્થે શ્રીનેમિનાથદેવસ્ય નિત્યપૂજાર્થે ઢ૦ ૨૦૦ શતદ્વય પ્રદત્તં । બ્રમીધાં વ્યાજેન પુણ્યસહસ્ર ૨૦૦૦ દ્વયેન પ્રતિદિનં પૂજા કર્તવ્યા શ્રીદેવકીયભારામવાટિકાસત્કપુણ્યાનિ શ્રીદેવપંચકુલેન શ્રીદેવાય કૃતાવનીયાનિ ॥ ”

(૨) “સંવત્ ૧૩૩૫ વર્ષે વૈશાલ સુદિ ૮ ગુરો શ્રીમદુજ્જયંતમહાતોર્થે દેવ....ચ શ્રીનેમિનાથપૂજાર્થે **શ્વસલક**—**શ્વસલ્લ**શ્રીમાલજાતોય સંચ. **વીઢળ** ત....”

(૩) “સંવત્ ૧૩૩૯ યેષ્ઠ સુદિ ૮ વુષે શ્રીજીજ્ઞયંતમહાતોર્થે શ્રયવાણાવાસ્તવ્ય પ્રાગ્ગવાટજાતીયમર્થે જિસપરસુતમર્થે **પૂનમસિદ્ધ** આયંયુગતિરિશ્રેયાર્થે નેષકે દ્રા. ૩૦૦ ગોળી શતાનિ નેષકે કારિતાનિ દિનં પ્રતિ પુણ્ક ૩૦૫૦ ॥ ”

મંડપની અંદરની બીંટમાં ત્રણ મૂર્તિઓ એકોસાથે વિરાજમાન છે. નાની છે તે સં. ૧૨૭૫ માં બનાવેલી શ્રીકૃષ્ણપ્રીય(૧)અથવા શાંતિસુરિની છે. બીજી બે મોટી મૂર્તિઓ પૈકી એક કલિકાલચર્ચક શ્રીકૃષ્ણદેવસુરિની અને બીજી શ્રીકૃષ્ણપાલ નરદશની છે. તેમાં બીજી પથ્થ પ્રતિમાઓ છે.

બમતીમાં ૮૪ ફેરીઓ છે. તેમાં ત્રણે વિભાગે ફરાય છે. ફેરીઓમાં તીર્થંકર પ્રતિમાઓ, યક્ષ-યક્ષિણીની મૂર્તિઓ, સ્થેતશિખર, નદીશ્વરદીપ વગેરેની રચના છે. બહારનો બીજો મંડપ ૩૮x૨૧ ફીટ લાંબા-પહોળો છે. ગોળા બોટલા ઉપર સં. ૧૬૯૪ ના ચિત્ર વહિ ૨ ના કિવસે ૧૪૫૨ ગણધર મહારાજેનાં પગલાં બે વિભાગમાં વહેંચાયેલાં સ્થાપન કરેલાં છે.

આ મંદિરની મોટી બમતીમાં એક લેખકું છે. તેમાં પેસતાં સાથે જ રહેનિમ અને શ્રીનેમીશ્વરની પ્રતિમાઓ છે; તેને જીવિતસ્વામીની પ્રતિમાઓ કહે છે. ચોથરામાં ડાળી બાજુએ જતાં એક દ્વાર આવે છે. તેમાં એક મોરડામાં ઘડીને નીચે જીવિતસ્વામી પગથિયાં છે. નીચે સમુપ્ત શ્રીઅમીઝરા પાર્શ્વનાથની મૂર્તિનાં દર્શન થાય છે. આ મૂર્તિની અબ્બીશુદ્ધ નખ વગેરેની ચિત્રપદ્ધતિ એકદને અને પાછળના ટેકાઓ વગેરે લક્ષણોથી હોડેા તેને સ્પષ્ટતરણે બરાવેલી કહે છે. આ પ્રતિમાની કાંતિ, ગંભીરતા અને ઉલ્લાસભરું વહન એકદને તો કરી જવાય છે. પરશ્વરની આ મૂર્તિમાં એવું લાવવચ અને તાદશ્યતા છે કે બાજુ સાક્ષાત્ ભગવાનની સાથે જ એકા હોડાંએ એવું અનુભવાય છે. દૂંકમાં-પરેપર, શિશીએ આમાં પોતાના આત્મા ફેડી દીધા હોય એમ લાગે છે. આવી મૂર્તિઓ જ્યસ્તે જ ભેવામાં આવે છે.

આ મૂર્તિની ડાળી બાજુએ ગ્રહમાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની મૂર્તિ છે. તેના ઉપર સં. ૧૩૫૮ નો લેખ છે, તે લેખથી માલમ પડે છે કે, આની પ્રતિષ્ઠા ખરતરજગ્ગીય શ્રીજિનચંદ્રસુરિએ કરી છે.

શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની મોટી બમતીમાં તીર્થંકર પ્રતિમાઓ અને ૧૮ બેડી પગલાં છે. દક્ષિણ તરફના દ્વારની ડાળી બાજુએ મોટામાં મોટાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનાં પગલાં છે, એ જ દ્વારની જમણી બાજુએ શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની અધિકાધિકા ફેલી અધિકાદેવાની મૂર્તિ વિરાજમાન છે.

૨. **જગમાલુ** મંદિર :

આ મંદિરની પછાટ પોરવાડ જગમાલ જોરધનવાળું દેરાસર પૂર્વદારનું છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાન છે. તેની પ્રતિષ્ઠા સં. ૧૮૪૮ ના વૈશાખ સુદિ ૬ ને ગુજકર્ષે શ્રીજિનેન્દ્રસુરિએ કરેલી છે.

૧૮. “ગુજરાતનાં ઐતિહાસિક લેખો” આ. ૩, પૃષ્ઠ : ૨૫૭, ૨૫૮

આ દેકમાં યદને મેલકવસહી, સંગ્રામ સોનીની દેક તથા કુમારપાલીની દેકમાં જવાય છે.

૩. મેલકવસહીની દેક :

શ્રીનેમિનાથ ભગવાનની દેકમાંથી ઉતર તરફ નીચે ઊતરવાનો એક ડરવાનો છે. ત્યાંથી આ દેકમાં પ્રવેશ કરાય છે. આ દેક સિદ્ધરાજના મહાકાંત્રી સ્વજન ક્ષેત્રીએ બંધાવેલી કહેવાય છે. સિદ્ધરાજે સ્વજનને સોરઠનો કંટાળાયક નીચો ત્યારે તેણે સોરાષ્ટ્રની ત્રણ વર્ષની ઉંમર પાટણના રાજાનાં ડારખાતે ન ચોકલતાં અહીંના શ્રીનેમિનાથ ભગવાનના મંદિરનો છલ્લોદાર કરવામાં ખરચી નાખી હતી. આથી કુલ થયેલો સિદ્ધરાજ સ્વજનને શિક્ષા આપવા સોરાષ્ટ્રમાં આવ્યો તે અગાઉ મંત્રીએ લામનસ્થલી (વધલી) ના એક ક્ષેત્રી પાસેથી છલ્લોદારનો તમામ ખર્ચ લેવાનું નાકો કરી લીધું હતું. તે નાણાં પાટણ પહોંચતાં કરવા માટે સિદ્ધરાજની સમક્ષ આજ્ઞા મળી હતી પરંતુ જ્યારે સિદ્ધરાજે શ્રીનેમિનાથ ભગવાનને સુંદર પ્રાસાદ ભેંચે અને તે પછી 'કર્ણવિહાર' નામે પ્રસિદ્ધિ પામતો સાંભળ્યો ત્યારે સિદ્ધરાજના હર્ષનો પાર ન રહ્યો. સિદ્ધરાજે એ નાણાં ન લેતાં તમામ ખર્ચ રાજાનાં ડારખાતે માંડવાનું કરમાવ્યું. આથી સ્વજનને વધલીમાંથી મેળવેલાં નાણાં દ્વારા આ નવી દેકની રચના કરાવી એવી લોકમાન્યતા છે. કાંઈ આને મેલકચાક બંધાવ્યાનું પણ કહે છે.

આ દેકમાં પેસતાં જ જમણી બાજુએ પાંચ મેટ્રું રમણીય મંદિર છે. ચારે દિશામાં ચાર અને વચ્ચે પાંચમા મેટ્રું પર્વતની રચના છે, દરેકમાં ચોટુખી પ્રતિમાઓ છે. તેમાં સં. ૧૮૫૬ ના લેખો લેવાય છે. કાંતી બાજુએ શ્રીઆદિનાથ ભગવાનની વિશાળકાય પ્રતિમા છે, જેને 'અઠગહણ' કહે છે. આ મૂર્તિમાં વૃષભનું ૨૫૫ લાંબન લેવાય છે. ખજા ઉપર અને બાજુએ કાઉસગિયા પ્રતિમાઓ છે.

મુખ્ય મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રીસહસ્રકલ્પ પાર્શ્વનાથની પ્રવેતકાય ભવ્ય પ્રતિમા છે. સં. ૧૮૫૬ માં શ્રીવિજયાજનનન્દ-સુરિએ તેની પ્રતિષ્ઠા કરેલી છે. આ મંદિરમાં બે મંડપો છે. મંડપોના બુમટોમાં આલેખેત્રી આધુતિઓ, નૃત્યપુતળીઓ, મંડપના છબ્બાઓની કેરણી વગેરે રચનીય છે. દક્ષિણ તરફની ભવતીમાં આવેલા કેરણીયાના દેરાસરમાં અષ્ટાષ્ટક ગિરિની રચના છે, તેમાં ૨૪ પ્રતિમાઓ પધરાવેલી છે ને ઉતર તરફની ભવતીમાં શ્રીચોટુખી પ્રતિષ્ઠિત કરેલા છે. આમાંની કેટલીક દેરીઓમાં દેવવાડાના જિમલવસહી અને કુસુવસહીના સ્થાપત્યને મળતાં શિલ્પ કંડારેલાં લેવાય છે.

૪. સંગ્રામ સોનીની દેક :

મેલકવસહીમાંથી બહાર નીકળી ઉતર તરફ જતાં 'સંગ્રામ સોની'ના નામે ઓળખાતી દેક આવે છે; પરંતુ પ્રાચીન ગ્રંથોમાંથી સંગ્રામ સોનીએ ગિરનાર પર દેક બંધાવ્યા સંબંધે ઉલ્લેખો જડતા નથી. પ્રસ્તુત શોક્ષેમકંઠ ગણિએ (વિ. સં. ૧૫૦૨ થી સં. ૧૫૧૭ વચ્ચે) રચેલી 'ગિરનાર ચેત્ર પ્રવાસી'માં^{૧૦} આ દેકના ઉદ્ધારક તરીકે ઓળખાતો સોની સ્વમરસિંહ અને આલદેવનો આ પ્રકારે ઉલ્લેખ કર્યો છે:—

“ સમરસિંહ—આલદેવ તણઉ ઉદાર નિહાડકે, અંધિ ખડિઅ અતિવિસાસ અટીરીસ જિજ્ઞાસકે. ૬
ધન ધન સોની સમરસિંહ માકહે કરાવિઅ, એકે કરવાકુચવનિહાર ઉદાર કંઠાવિઅ;
ચિહું દસિ ચિહું બરીકે મૂળનાયક તણાં બાર, કસમિ રહિઆ પ્રથમ જુમિ સિરિ તેમિકુમાર;
ઘડતાં જસુ આતાસિ અબલકિં સવે રડતાં રોગ, સરઉ રચાવી પૂરવળું નિરમાસરી બે અનુદન લોગ સંભોગ. ૨૫

૧૬. સં. ૧૫૧૬ સોની શુભરાતના વડિયાર ખંડના લોકવાડા મામથી સપરિવાર માંડવર જઈ વસ્યા હતા. ત્યાં વેપારાદિથી સંપાતિ મેળવી તેમની કુળજાતની કાંઈ સાંભળી અપાસુદોન બાદશાહના મંત્રીપર નિમાયા. બાદશાહે તેમના કાર્યની પ્રસન્ન ચક્રને તેમને 'નમઃસમયિક'ની પદવીથી નવાબના હતા. તેમની ધર્મશક્તિ અત્યંત હતી. 'જાનવતીસત્ર'ના બાબનામમાં 'ગોપ'ના જન્મ આવતાં એકેકે સોનેથી મળતાં કુલ ૪૬૦૦૦ સોનેના અને બીજા મળીને એકે લાખ સોનના ચાનખાતામાં આવી 'કંઈવસત્ર' અને 'કાલકચરિકા'ની સુવર્ણ તેમજ તોપાદારી સવિત્ર પ્રતિમા સં. ૧૪૫૧ માં લખાવી હતી અને પાટણ, રાજપર, ખંભાત, બારાચ વગેરે સ્થળે મોટા ચાનખાંડારે સ્થાપ્યા હતા. તેમણે આંધ્રગઢ, અમલી, કોઈ, અંદોર, આલમંડળ, સામલિયા, ધાર, નગર, ખેડી, ચંદાઉથી મુખ્ય નગરોમાં મળ્યાં ૧૭ જિનપ્રાસાદો બંધાવી શ્રીસેનાસુંદરચરિત્રના કાષ્ટ પ્રતિબિંબ કરાવ્યા હતા. ૧૧ જિનપ્રાસાદોને છલ્લોદાર કરાવ્યો હતો. તેઓ સ્વયં વિદ્વાન પણ હતા, એ તેમણે સં. ૧૫૦૨માં રચેલા 'જુલિસાગર' નામના મંથથી પ્રગીત થાવ છે. વળી, તેમના વિદ્યુદ્ધ શીલ્પી વખતે અષ્ટાષ્ટક હંપારી હકીકત પણ ભણુક મળે છે.

૨૦. “ પુરાતત્વ ” વેમાસિક, વર્ષ: ૧, અંક: ૩, પા: ૨૬૨.

કિંમનાશુ-નિવાશુ તિહાં સિરિ સોહાહુ બહત, અણુ પ્રતિમા વામ પાસ ફરિ તાસુ સનામ;
મંજી સપલ વિશાલ મેધમંડપ મહિઆહુડે, તિહું દિસી ભદતપા પ્ર(મ)સાદ બાવલ નિજાહુડે;
ઝોજાવસિ ઓસખરસી માલદિવિ બનરગિ, સંવત ચઈઠ ચુરાણુવધ (૧૪૮૪) નિરખાહીએ ઉદરીઉં ઉતુંમ ” ૨૬

બળી, ભાવહર્ષના શિષ્ય રંગચારકૃત “ચિત્રનારનિરિ વૈતપરિપાટી ” (શ્રીઆગરચંદ્રો નાહતાના સંબંધમાંની સં. ૧૭૨૪ માં લખાયેલી અપ્રસિદ્ધ-હસ્તલિખિત પ્રતિ)માં પણ ઉપર્યુક્ત કથનને પુષ્ટિ આપતાં જણાવ્યું છે:—

“ધન ધન સોનીવંશે પ્રભાવક, સમરસિંહ આલેક આવકં જિજ્ઞા કરીય ઉદાર. ૧૬
નિહું બુમીપતિ જિજ્ઞાહર બાર, કડકામિ રહિયા નેમિકુમાર પદમ બુમિ પેખેવિ. ૧૭
સંવત ચઈઠ ચઈરાણુ (૧૪૮૪) વચ્ચરિ, ઊધરિવડે જિજ્ઞાહરવણુ મનોહર બુધર જેમ ઉતુંમ. ” ૧૮

આ ઉપરથી જણાય છે કે, ઝોજાવંશી સોની સમરસિંહ-આલેકેવ નામના વ્યવહારી-વણિકોએ સં. ૧૪૬૪ (એટલે ઉપર્યુક્ત શ્રી. હેમહંસ કવિના સમસામયિક) કલ્યાણુત્રય વિહારનો ઉદ્ધાર કરાવ્યો હતો. ચારે બાજુ ત્રણ બુમિ, અને વિશાળ મેધમંડપ રણિયામણો છે. બીજા ત્રણ મંદિરો ભદ્ર ભતનાં^{૧૧} હતાં ને બાવન જિનાલય હતું; એ આ સમરસિંહે કરાવ્યું હતું. વસ્તુતઃ સમરસિંહ ને સંશ્રામ સોનીના નામની સેળસેળ થઈ જવાથી સમરસિંહને મહલે સંશ્રામ સોની એવી પ્રસિદ્ધિ થઈ ગયેલી હોય એમ લાગે છે. અત્યારે જે મંદિર સંશ્રામ સોનીમાં આવે છે તેનું વર્ણન આને મળતું આવે છે. આ દેહનું મંદિર પ્રાચીન છે. સુખ્ય મંદિર બે માળનું છે અને અહીંનાં બધાં મંદિરોમાં વધુ જીવું છે. વિશાળ મૂળભાસમાં મૂળનાયક શ્રીસહસ્રકેશુ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ અણેકાર સમયની છે. સં. ૧૮૫૬માં શ્રીજિનેન્દ્રસુરિએ આની પ્રતિષ્ઠા કરી છે. રંગમંડપની રચના વિશાળ અને રમણીય છે. ઉપરની બાજુએ બેઠક છે. બમતીમાં ત્રણ દેરાસરો છે. ફક્તિષ્ઠ દિશાની દેરીમાં શ્રીઅજિતનાથ ભગવાન, પશ્ચિમ દિશાની દેરીમાં શ્રીઆદિનાથ ભગવાન, અને ઉત્તર દિશાની દેરીમાં અજિતનાથ ભગવાનનું ગિળ છે. બમતીમાં કુંડ બનેલો છે; શેઠ પ્રેમાભાઈ હેમા-ભાઈએ સં. ૧૮૪૩ લગભગમાં આ દેહને સમરાવી છે.

૫. કુમારપાલની દેહ :

સંશ્રામ સોની(સમરસિંહ સોની)ની દેહકી આગળ જતાં કુમારપાલ મહારાજની દેહ આવે છે. ગુજરાતના ઇતિહાસ જાણનારને શ્રીહેમચંદ્રસુરિના અનન્ય ભક્ત પરમાર્હત કુમારપાલ નરેશની જીવનકથા અબાણી નથી. તેમણે આ મંદિર તેરમા સૈકામાં બંધાવ્યું છે.

વિશાળ મંદિરને ફરતો ચોક છે. મૂળભાસમાં મૂળનાયક શ્રીઅભિનંદનકવામીની રયામવણી^{૧૨} બન્ય પ્રતિમા ગિરાજમાં છે. તેના ઉપર સં. ૧૮૭૫ નો લેખ છે. આમાં આવેલો ચિત્રોચ ચાંબલાવાળો મંડપ હવે તો રંગીન કાચથી મઢી લેવામાં આવ્યો છે. કુમારપાલના સમયનું જૂનું કામ અનેક વખતના અણેકારથી નષ્ટપ્રાય; થઈ ગયું છે. ડોલીનપાળા શેઠ જીવરાજ ધનજીએ આનો અણેકાર કરાવ્યો છે.

ઉપર્યુક્ત ચારે સોપાનથી દેવપ્રાસાદો એક જ કોટમાં આવેલાં છે.

કુમારપાલની દેહમાં ઉત્તર અને ફક્તિષ્ઠ તરફ બે દ્વારો મૂકેલાં છે, તેમાંથી પાર્વતીય પ્રદેશમાં આવેલા શિવદ્ર-પ્રજ્ઞાના નાના મંદિર તરફ અને જીમકુંડ તરફ જવાય છે. મનોરમ મંદિરની પાછળ ગજપદકુંડ (કાંથી પગલાંનો કુંડ) છે. ત્યાં એક ધાંબલા ઉપર જિનપ્રતિમાઓ ફેરેલી છે. બીજી નવો કુંડ પણ ગજપદકુંડ કહેવાય છે.

કુમારપાલના મંદિરથી ડાબી બાજુએ થયો વિશાળ જીમકુંડ નજરે પડે છે. અહીં મહાં પ્રાચીન અવશેષો પડેલાં મળી આવે છે. એક તરફની બીંતમાં એક પાષાણુમાં પ્રતિમાઓ કોતરેલી જોવાય છે અને નીચે કાચ એકીને જીવી રહેલી આવક-આવિકાઓની આકૃતિઓ પણ છે.

૨૧. ચાર દારવાળાં મંદિરોને ફરતાં મુખ્ય દરવાજા સિવાય બાકીના ત્રણ દરવાજાઓની અમુખ બીજાં ત્રણ મંદિરો હોય છે એ ‘બદમાયાદ’ કહેવામાં આવે છે.

૬. આનંદસંકલ્પોજ્જ્વળની દૃષ્ટિ:

શ્રીમદ્વિનાયક ભગવાનના કૌટુંબમાં પ્રવેશ્યા પછી જન્મણી બાળ્યએ એક મંદિર છે. કન્નડ-મંદિરની વીંચા કોણવાલ આનંદસંકલ્પોજ્જ્વળ સં. ૧૯૦૧ લગભગમાં આ મંદિર બાંધવામાં આવ્યું છે. મૂળભાગમાં મૂળનાયક શ્રીસંભવાય ભગવાન છે. રંગમંડપ વિશાળ છે. મંદિરના ચોરમાં એક સુંદર કુંડ બનેલો છે.

૭. વસ્તુપાલ-તેજપાલ અને ગુપ્તસ્થાની દૃષ્ટિ:

મુખ્ય માર્ગે આગળ જતાં જન્મણી તરફ આ દૃષ્ટિ આવે છે. શ્રીવસ્તુપાલ તેજપાલે આ મંદિરે બાંધવામાં એમ એ મંદિરમાંથી મળી આવતા સં. ૧૨૮૮ ના મોટા ૬ શિલાલેખોથી જણાય છે. ૨૨

રાણલવેલુબની શુદ્ધિએ જતાં પહોંચ ઉપર સં. ૧૨૮૬નો લેખ છે. તેમાંની નીચે જણાવેલો સ્લોક ગિરનારના રસ્તામાં ત્રણેક સ્થળે કૌટુંબિક નજરે પડે છે:—

“વસ્તુપાલવિહારેણ દારેણેવોગ્ગવલચિયા | ઉપકળ્પસ્વિતેનામ્ શૈલરાજો વિરાજતે ||”

મહામાત્ય વસ્તુપાલ-તેજપાલ નામે બંધુમેલકી તેરમી સદીમાં ગુજરાતના ઇતિહાસમાં નામકિત વ્યક્તિએ હતી. તેઓ દારેણ રાજ્યનીતિજ હોવા છતાં પુણ્ય કાર્યોમાં તેમણે પોતાની અદ્યત્ન લક્ષ્મી વાપરી છે. આણંદ, શત્રુજય, ગિરનાર વગેરે સ્થળમાં રચેલાં મંદિરો એમના કીર્તિકલાપ વિસ્તારી રહ્યાં છે. ગિરનાર પરનાં મંદિરો વિશે રા. અબ્બાસ પાઠક કહે છે: “પ્રાચીન વ્યવસ્થામાં અને આ (મંદિરો) સર્વ કોણ કરતાં સારાં લાગે છે. મુખ્ય મંડપની ત્રણ બાજુ પર વિમાનો ગોઠવેલાં છે અને તેને ફરતો આટલો છે. Symmetry સમમાનવર્થી આ મંદિરો ઘણાં બધાં લાગે છે.”

ઉપરોક્ત છ શિલાલેખો પૈકી એકનો સ્વાર આ છે:—

“સં. ૧૨૮૮ ના શેઠજી સુદિ ૧૦ ને પુણ્યવારે મહામાત્ય વસ્તુપાલે પોતાના કલ્યાણ માટે, જેની પાછળ કપર્ણી વસતું મંદિર છે એવું ‘શત્રુજયપત્તર’ નામનું આદિનાયનું મંદિર, તેના અગ્રભાગમાં ડાબી બાજુએ પત્ની લાલિતાદેવીના પુણ્યાર્થે ૨૦ બિન્દોથી અલંકૃત એવું ‘સંમેતાશિષ્યપત્તર’ નામનું મંદિર તેમજ જન્મણી બાજુએ બીજી પત્ની સોપાના એથ માટે ૨૪ બિન્દોવાળું એવું ‘અષ્ટાપદાવતાર’ નામનું એમ આર મંદિરો બનાવ્યાં હતાં,” એવી હકીકત શિલાલેખોમાં વર્ણવેલી છે, પડિત બિનહર્ષગણિએ ‘વસ્તુપાલચરિત્ર’માં વસ્તુપાલ-તેજપાલે પર્વત ઉપર શું શું બનાવ્યું તેની સંવિસ્તર નોંધ આપી છે. ૨૩ આ નોંધ શ્રીવસ્તુપાલના સં. ૧૨૮૮ ના

૨૨. “ગુજરાતના ઐતિહાસિક લેખો” ભા. ૩, પૃ. ૧૪ થી ૧૫.

૨૩. “ગિરનાર તીર્થપતિ શ્રીમદ્વિનાયકના મંદિરના પાછલા ભાગમાં પોતાના કલ્યાણ માટે શત્રુજયપત્તરથી આદિનાયકને પ્રાસાદ બનાવ્યો અને તેનું ‘વસ્તુપાલવિહાર’ એવું નામ આપ્યું. આના ઉપર સુરજીની દેવીપ્રમાન કળક સ્થાપન કર્યું અને સુંદર સ્ફટિક સમાન નિર્મળ પાણ્યની ભવનાની ભવ્ય મૂર્તિ સ્થાપન કરી. તે મૂર્તિની આસપાસ પોતાના પૂર્વજોના એથ સાથે શ્રીમદ્વિનાયક અને શ્રીસુપૂર્ણ તીર્થકેશની પ્રતિમાઓ વિરાજમાન કરી. એ મંદિરના મંડપમાં ૬.૫૦૫૫ની મોટી મૂર્તિ તથા અગ્રભાગે અને શ્રીમદ્વાપીર બિનના બિન્દો સ્થાપિત કર્યાં. મહાશાર (મુળભાગ)ના દારની દક્ષિણ અને ઉત્તરની બાજુએ કમ્બો પોતાની અને તેમના નાનાભાઈ તેજપાલની અધારક મૂર્તિઓ બનાવી. એ મંદિરની ડાબી બાજુએ પોતાની પ્રથમ પત્ની લાલિતાદેવીના પુણ્યાર્થે “સંમેતાવતાર” નામનું મંદિર બનાવ્યું અને તેમાં ૨૦ તીર્થકેશની મૂર્તિઓ સ્થાપિત કરી, એમાં જ પોતાના બીજા પૂર્વજોની પછ મૂર્તિઓ વિરાજિત કરી, પોતાની બીજી પત્ની સોપાના (સોપાવતી)ના એથ માટે મૂળ મંદિરની જમણી બાજુએ “અષ્ટાપદાવતાર” નામનું મંદિર કરાવ્યું અને તેમાં એવીસે તીર્થકેશનાં બિન્દો સ્થાપ્યાં તથા એમાં જ પોતાની માતા કુમારદેવી અને પોતાની છ બહેનોની મૂર્તિઓ સ્થાપિત કરી. આ ત્રણે મંદિરોને સુંદર અને વિશિષ્ટ ત્રણ તોરણો કરાવ્યાં. ‘વસ્તુપાલવિહાર’ અર્થાત ત્રણે મંદિરોમાંના મંદપમાંના મંદિરોની પાછળ, અનુવર વિમાન જેવું કપર્ણી વસતું મંદિર બનાવ્યું. તેમાં એ વક્ષની અને આદિનાયક ભગવાનની માતા મહાદેવીની ચતુર્ભુજ મૂર્તિ વિરાજમાન કરી.

તીર્થપતિ શ્રીમદ્વિનાયક તીર્થકેશનું એ મંદિર છે તેના દક્ષિણ, પશ્ચિમ અને ઉત્તર; એમ ત્રણે દિશાનાં દારો ઉપર સુંદર તોરણો કરાવ્યાં, એ જ ચૈતન્ય (મંડપમાં ?) દક્ષિણ અને ઉત્તર બાજુએ પોતાના પિતા અને પિતામહની અધારક મૂર્તિઓ સ્થાપિત કરી. તેમજ પોતાના માતાપિતાના કલ્યાણ માટે એ જ ચૈતન્ય મંડપમાં, શ્રીમદ્વિનાયક અને શ્રીલાલિતાબી કમ્બોસર્વસ્થ પ્રતિમાઓ બનાવી. એ મંદિરના મંડપમાં સ્વામીસ્થ કરતી વેળા કંઈકામજી થતી તેથી તેની આગળ બીજો ‘ઈન્દ્ર’ નામનો વિશાળ મંડપ બનાવ્યો.

શિલાલેખોને સમર્થન કરતાં વિશદ સ્પષ્ટીકરણ પથ્થુ કરે છે. શ્રીવસ્તુપાલે કરાવેલી સુંદર રચનાઓના માત્ર આ શાકિત્વક પુરાવાઓ સિવાય બહુ જોષી રચનાકૃતિઓ આજે આઢી જેવા મળે છે. વર્તમાનમાં શ્રીવસ્તુપાલનાં આ મંદિરમાં ઘણા ફેરફાર થઈ ગયા છે. શ્રીવસ્તુપાલના પૂર્વે અને કુદુંગોઓની મૂર્તિઓ, અંગા અને અવલોકન આદિ શિખરોમાં બંધાવેલી દેવકુલિકાઓ, ઇક્રમંડપ, સુખોદધાટનક દત્તબ વગેરેમાંથી આત્યારે કથું જેવા મળતું નથી. શ્રીવસ્તુપાલે શરૂઆતવાર બંધાવેલું, જેમાં મૂળનાથક શ્રીઆદિશ્વર ભગવાન હતા, ૨૪ પથ્થુ આજે જે સુખ્ય વચ્ચેનું મંદિર છે તેમાં મૂળનાથક શ્રીશામળા પાર્શ્વનાથ ભગવાન ગિરાર્જી છે તે એ મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૩૦૫ નો લેખ આ પ્રકારે વંચાય છે :—

“સં. ૧૨૦૫ વૈશાખ સુદિ ૩ રાત્રી પત્તનવાસત્ય શ્રીમલ્લશ્લોકી ઠંઠ વાહદ્રુત મહં પથસિદ્ધ પુત્ર ઠ. પથિમિદેવીશંગજનજ મહં શ્રીસામતસિદ્ધ તથા મહામાત્યશ્રીસલ્લસણસિદ્ધામ્યાં શ્રીવાર્ધનાથમિયં પિત્રોઃ શ્રેયસેઽવ કારિતં તતો મુદ્દગમ્જો શ્રીપ્રબન્ધસુરિપટો(દો)દ્વરણશ્રીમાનદેવસુરિશિષ્યશ્રીગ્રામનાં(ર).....પ્રતિષ્ઠિતં [શુભં મવતુ] ॥” ૨૧

—સં. ૧૩૦૫ ના વૈશાખ સુદિ ૩ ને રાત્રિવારે પત્તનવાસત્યે શ્રીમલ્લશ્લોકી ઠં. પાહડના પુત્ર મહં. પથસિદ્ધ અને તેની પત્ની પથિમિદેવીના પુત્ર.....મહં. સ્થામતસિદ્ધ તથા મહામાત્ય સલ્લસણસિદ્ધે શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું ભિખ પિતાના કૈય આદે કરાવ્યું અને તેની બુદ્ધગમ્જના શ્રીપ્રબન્ધસુરિ, તેમના શિષ્ય શ્રીમાનદેવસુરિ, તેમના શિષ્ય શ્રીધ્યાનદસુરિ.....એ પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે.

આ શિલાલેખથી પ્રતીત થાય છે કે, આ મૂર્તિના ભરાવનાર અંત્રી સ્થામતસિદ્ધ અને મહામાત્ય સલ્લસણસિદ્ધ છે; એટલુ જ નહિ આ બંને ભાઈઓએ ગિરનાર પરના શ્રીનેમિનાલાલયની આગળ એક જાંચુ મંદિર બંધાવી મૂળનાથક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનને પ્રતિષ્ઠિત કર્યાને હવાલો સં. ૧૩૨૦ ના એક શિલાલેખમાંથી ૨૨ આ પ્રકારે મળે છે :—

“રૈયાસાલકચુલે ચ, શ્રીનેમિનિલયાપ્રતઃ । પ્રાંશુ પ્રાસાદમલ્લપ્થિ, વિવિં વાર્ધજિનેશિતુઃ ॥૧૦॥”

એ મંદિરના અમલકારમાં, પોતાના વંશજોના મૂર્તિઓ સહિત શ્રીનેમિનાથ તીર્થકરની મૂર્તિવાલો “સુખોદધાટનક” નામનો સુંદર અને ઉત્તમ સ્તંભ બનાવ્યો. ત્યાં જ ઠ. આશરાજ (પોતાના પિતા)ના પિતા અને પિતામહનું પથ્થુ મૂર્તિ યુગલ સ્થાપન કર્યું. વળી, “પ્રવાગ” (પરબી)ની પાસે ત્રણ તીર્થકરની ત્રણ દેવકુલિકાઓ (લેખોમાં બહુબાળા પ્રમાણે શરૂઆતવાર, સ્થાપનાકાલવાર અને સત્યપુરાવાર નામે) તથા પ્રસિદ્ધ સહિત સરસ્વતી દેવીની દેવકુલિકા જેમાં પોતાના પૂર્વજોની પથ્થુ એ મૂર્તિઓ હતી એમ આર દેવકુલિકાઓ બનાવી. શ્રીનેમિનાથના સુખ્ય મંદિરના અંડપના ઉપર સુવર્ણકરો સ્થાપ્યા. આખાના મંદિર આગળ એક મોટો અંડપ બનાવ્યો, તથા એક તીર્થકરની દેવકુલિકા પથ્થુ ત્યાં બનાવી. અગિયારેવીની આસપાસનો પરિકર આશરાજના ઉત્તરવર આરસપાણીનો બનાવ્યો. એ બંધાવણના શિખર ઉપર ૬. અંડપના કપાલ આદે શ્રીનેમિનાથની એક મૂર્તિ તથા એક બુદ્ધ અંડપની મૂર્તિ અને પોતાના ભાઈ અહોદેવી એક મૂર્તિ; એમ ત્રણ મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી, આવી જ રીતે અવલોકન નામના શિખર ઉપર ૬. અંડપનાદના પુરવ માટે શ્રીનેમિનિનની તથા બુદ્ધ ૬. અંડપનાદની અને પોતાની; એમ ત્રણ મૂર્તિઓ સ્થાપી પ્રભુન નામના શિખર ઉપર ૫૫ ૬. સોમના કૈયાથે શ્રીનેમિનિનની તથા ૬. સોમ અને પોતાના નાનાભાઈ તેજપાલની; એમ ત્રણ પ્રતિમાઓ પ્રતિષ્ઠિત કરી, એ જ પ્રમાણે સાંઘકિયર ઉપર ૬. આશરાજના પુરવાથે નેમિનિનની અને બુદ્ધ ૬. આશરાજ તથા તેની પત્ની કુમારદેવી (અંત્રીશ્વરની માતા)ની એમ ત્રણ પ્રતિમાઓ વિરાજમાન કરી. ” અસ્તાવઃ ૬, સ્થાકઃ ૬૬૧ થી ૭૨૬

૨૪. “વસ્તપાસિ વરગતિ ભુલજ્ઞ હારિત રિસહુસેઽ, બ્રહ્મવત સંમેય સિદ્ધવરમંડપુ મયુહ, (૧૫)
કરતિ જરુપ મરૂવિ કુદવિ તુય પાસાઈઠિ, હરિમય સિઃ કુશુતિ વય વલિવિ પસાઈઠિ. (૧૬)
તેમપાસિ તેમપાસિ તય તિહુવયજનુરંજય, કમ્પાણુતિ તત્તુ તુય જુવયઃ લયિક મયજુમય. (૧૭)
રાજર્ધ રિસિ રિસિ કુડિ કુડિ નીજરય ઉમાસે, ઇક્રમંડપ દેપાલિ અરિ ઉદરિઉ વિસાસે. ” (૧૮)

—શ્રીવિજયસેનસુરિચિત ‘સુખરસાસુઃ

૨૫. “યુગરાતના કૈતિકાસિક લેખે.” ભા. ૩, પૃ. ૪૨.

૨૬. એન. પૃ. ૨૦૬ ઉપર પ્રસિદ્ધ મથેલા સં. ૧૩૦૨ના એક શિલાલેખમાંથી એવી હકીકત સાંપડે છે કે, યુગરાતના મહારાજા વીસલદેવે સલ્લસણસિદ્ધે સોદરામંડળી સંધ્યા નીચેથી લેતા. પાછળથી તેની છાદમાં બદલી કરી ને તે નર્મકાના કાંઠે મરણ પામ્યો. તેના ભાઈ અંત્રી સ્થામતસિદ્ધે પોતાના ભાઈના પુરવાથે સલ્લ નારાયણનું વિષ્ણુમંદિર અને શ્રીવાર્ધનાથ ભગવાનનું મંદિર ગિરનાર પર બંધાવ્યું હતું.

—રેવાતાચલાના શિખર ઉપર ઓનિમિબિનના મંદિરની આગળ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનો જીવો પ્રાસાદ તેણે (સામંત-સિંહ અને સહસ્રલુચિહે) બંધાવ્યો. (વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ સ્ત્રીક અશુદ્ધ, જન્યુમ છે.)

શ્રીવસ્તુપાલે સં. ૧૨૮૮ માં બંધાવેલાં મંદિરોનો જીર્ણોદ્ધાર સં. ૧૩૦૫ જેટલા દુકા ગણામાં થાય એ બનતું સંભવિત નથી. વળી, શ્રીવસ્તુપાલનું મરણ સં. ૧૨૬૬ માં અને તેજપાલનું મરણ સં. ૧૩૦૪ માં થયેલું છે તેથી જીર્ણોદ્ધારને થોડા જ કામ હોય તે તો પોતે જ કરાવી શકે એમ હતો, આથી વચ્ચેનું આ મુખ્ય મંદિર વસ્તુપાલે નહિ પણ મંત્રી સામંતસિંહ અને સહસ્રલુચિહે બંધાવ્યું એમ ઠરે, જ્યારે શ્રીવસ્તુપાલે બંધાવેલું શ્રીશત્રુંજયાવતાર કયાં હતું અને તેનું શું થયું એ નિર્ણય કરવાનું રહે. અલબત્ત, આ મંદિર શ્રીવસ્તુપાલે કે સામંતસિંહે બંધાવ્યું એનો નિર્ણય કરવા માટે ઝીણવટબંધાં ઇત્યાદિક પુરાવાઓ અપેક્ષિત છે જ; એટલે એના બંધાવનારનો ચોક્કસ નિર્ણય કરવા બાકી જ રહે છે.

એટલું નક્કી છે કે, વચ્ચેના મંદિરની બંને બાજુનાં મંદિરો શ્રીવસ્તુપાલે બંધાવેલાં છે એમાં સંદેહ નથી. સં. ૧૨૮૮ ના જ છ વિસ્તૃત શિલાલેખો મળ્યા છે તે એ જ મંદિરોમાંથી જ પ્રાપ્ત થયા છે; વચ્ચેના મંદિરમાંથી નહિ.

આ રીતે જોઈએ તો આજે શ્રીવસ્તુપાલે બંધાવેલાં મંદિરો પૈકી બે મંદિરો તો વિદ્યમાન છે જ જ્યારે બીજાં મંદિરો કાળકવલિત થયાં કે જીર્ણોદ્ધાર થવાથી તેનો સહંતર ફેરફાર થઈ જતાં આજે નિર્ણય કરવાનું કામ અશકું બન્યું છે.

આ દુકમાં પરસ્પર જોડાયેલાં ત્રણ મંદિરો છે. શ્રીશામળા પાર્શ્વનાથ ભગવાનના મુખ્ય મંદિર મૂળભારો ૧૩ ફીટ સમથારસ છે અને રંગમંડપ ૫૩૨૨૯ ફીટ લાંબો-પહોળો છે. મંદિર એક ઘૂમટવાળું છે છતાં વિવિધ શૃંગ અને ઉંડુ શ્રાવણાં શિખરોથી શોભાયમાન લાગે છે.

ડાબી અને જમણી બાજુએ શ્રીવસ્તુપાલે બંધાવેલાં દેરાસરો અત્યંત રમણીય છે. બંને બાજુના સમવસરલોમાં ઓમુખજી પધરાવેલા છે. ડાબી બાજુના દેરાસરમાં ઓમુખની ત્રણ પ્રતિમાઓ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની છે. તેમાં સં. ૧૫૫૬ ના લેખો છે ને ચોથી શ્રીચંદ્રમુખી મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૪૮૫ નો લેખ છે. જમણી બાજુના દેરાસરમાં પશ્ચિમ-મુખી પ્રતિમા શ્રીસુપાર્શ્વનાથની છે, જ્યારે ઉત્તર અને પૂર્વ દિશામાં શ્રીનેમિનાથ ભગવાન છે. એ ત્રણે મૂર્તિઓ ઉપર સં. ૧૫૪૬ ના લેખો છે. ઇક્ષણ દિશામાં શ્રીચંદ્રમુખી વિરાજમાન છે. આ બંને મંદિરોના રંગમંડપો ૩૮ ફીટ સમ-થારસ છે. બંને મંડપોમાં લગભગ છાન મુખી ચઠતી અને લગભગ ભીંત મુખી પ્રસરેલી સમવસરલુ અને મેડુશિખરની રચના પીળા પથ્થરમાં કરેલી છે. આ મંદિરોની આંદર અને બહારના ભાગની ત્રણ બાજુની ફીલાલમાં ખૂબ જીવા અને વિશાળ ત્રણ ગણાઓ છે ને ત્યાં જવા માટે ત્રણે સ્થળે એકસરખી નિસરણી મૂકેલી છે.

આ મંદિરોની કોરલ્લી, સમ્રાણતા, કમાનરહિત અનેક યાંત્રણાઓ જે બે શિખરવાળા છે અને તેમાં આલેખેલી બિનમૂર્તિઓ, વિવિધ ઘટનાકાર્યો, કુંડો વગેરેની આકૃતિઓ ખરેખર, આયર્ષેલીનાં ઉત્તમ પ્રતીકો છે. ઉપરુક્ત ત્રણે મંદિરોની શૈલી અત્યંત કળામય અને ગંભીર લાગે છે. જાણે સાક્ષત્ કળાદેવીએ અહીં જ અવતાર લીધો હોય એવો આશાસ ધર્ષ આવે. ખરું જોતાં આ મંદિરો આખાએ ગિરિશૃંગનાં વિભૂતિમાન આભણેલો છે.

આ મંદિરની પાછળ વસ્તુપાલ-તેજપાલની માતાનું નાનું ઘૂમટળું મંદિર છે, જેમાં શ્રીસંભવાય ભગવાન પધરાવેલા છે. આ મંદિરને હોંકા ‘સુમાસ્તાનું મંદિર’ કહે છે. આ મંદિર કન્ય-આંહલીના ગુલાબશાહિ બંધાવેલું હોવાથી ‘ગુલાબ શાહના મંદિર’ નામે પણ જાણખાય છે. વસ્તુતઃ ગુલાબ શાહે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હશે પરંતુ મૂળ મંદિર તો શ્રીવસ્તુપાલે જ તેમની માતાના નામે બંધાવ્યું હશે. આ મંદિરનો જીર્ણોદ્ધાર થતાં પુરાણ કૌતરકામ તદ્દન તોડી નાખવામાં આવ્યું છે ને ચારે બાજુએ આધુનિક રંગીન જડાવકામ નજરે પડે છે.

પાસે આવેલા શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનના દેરાસરમાં ૨ મૂર્તિઓ છે.

૮. શ્રીસંમતિ અહારજની દુકં:

વસ્તુપાલની દુકમાંથી બહાર નીકળીને મુખ્ય માર્ગે આગળ જતાં ડાબી બાજુએ શ્રીસંમતિ અહારજની દુકં આવે છે. આ મંદિર પ્રાચીન અને વિશાળ છે. મૂળભાવક ઓનિમિબિસ ભગવાન છે. આ મંદિરમાંથી સં. ૧૨૧૪-૧૫ ના

પ્રાચીન લેખો મળે છે પણ એની રચનાશૈલી અવશ્ય એથીયે પુરાણી છે. મંદિર બે માળનું છે, બાજુ સ્તંભોની વચ્ચે કમાનો નથી. બહારની બીંદોમાં ઉપરમ પ્રકારની ફેરણી છે. નીચેના ભાગ પોદ્યા છે, તેમાં ઘણાં ચોંચરાં છે, જેમાં ઘણી મૂર્તિઓ બાંધેલી હોવાનું કહેવાય છે. અગાઉ અહીંથી ઘણી મૂર્તિઓ નીકળી આવી હતી, જે આ મંદિરમાં જ પધરાવેલી છે; એ મૂર્તિઓ સ્થપતિના વખતની નિશાનીઓ ધરાવે છે એવી માન્યતા છે. રંગમંડપમાં ૫૪ આંગળાની ઊંચી કાઉસંગિયા મૂર્તિ છે, શોએકેશરી દેવી અને બીજા કાઉસંગિયાએની સુંદરતા અને મંજીર દેખાવ અસાધારણ છે. શ્રીનિર્ભાથ ભગવાનની એક શ્યામ પ્રતિમા ઉપર સં. ૧૫૧૭-૧૮ નો લેખ છે, જેમાં કલ્પરામ જયરાએ અર્પણ કર્યાનો ઉલ્લેખ છે.

આ પછી ચોડુખાણની શ્રીસંભવાથ ભગવાનની દૂંક, જ્ઞાનવાવ, શ્રીકુશરમયો હેમચંદ્રની દૂંક, મલ્લની દૂંક, રાજિ-મલીની શુક્ર, બીજા ચોડુખાણની દૂંક, ચેરીવાળાનું મંદિર, ચોડુખી ગંગા અને ચેરીયા જિનનાં પગલાં વગેરે છે.

ચોડુખી ગંગામાંથી આગળ એક રસ્તા ડાબી બાજુએ ચડસામ્બવન તરફ બાય છે. આ રથેણે શ્રીનિર્ભાથ ભગવાનના કેવળજ્ઞાન અને નિર્વાણ કલ્યાણકોની ઘટના બનેલી હતી એવી માન્યતા છે; તેથી અહીં શ્રીનિર્ભાથ ભગવાનનાં પગલાંની દેરી બનાવેલી છે. રાજિમતી પણ અહીંથી જ શુક્ત થયાં હતાં. તેમની ચરણપાદકાઓ પણ છે અહીંથી નીચે ભીતરીને સીધા તળેટીએ જવાનો માર્ગ છે.

૬. શ્રીભગવાણની દૂંક:—

ચોડુખી ગંગાથી આગળ યુગ્મ્ય રસ્તે જતાં વચ્ચે શ્રીરહનેમિ (શ્રીનિર્ભાથ ભગવાનના બાઈ)નું મંદિર આવે છે અને ત્યાંથી આગળ જતાં અંબિકાદેવીનું મંદિર છે. શ્રીનિર્ભાથ ભગવાનની દૂંકથી અંબિકાદેવીનું મંદિર ૩૦૦ ફીટ જુએ કંઈક પછોળા શિખર ઉપર છે અને ત્યાં જવા માટે પગથિયાં છે. હિંડુઓ આ મંદિરને પોતાનું સમજી વૈદિક રીતે પૂજે-માને છે. વસ્તુતઃ જૈન માન્યતા મુજબ અંબિકાદેવી શ્રીનિર્ભાથ ભગવાનની અધિષ્ઠાત્રિકા દેવી છે અને તેથી જ આ મંદિર શ્રીવસ્તુપાલ-નેજપાલે બંધાવેલું હતું એમ જણાય છે. એ વિશે એક શિલાલેખ, તેમણે કરેલી યાત્રાની વિગત આપે છે તેમાં અંબિકાદેવીનું નામ પણ ગણાવ્યું છે:—

“સં. ૧૨૪૯ વર્ષે સંવત્સરિવાપ્ત ઠ. શ્રીઆશારાજન સમં મહં. શ્રીવસ્તુપાલેન શ્રીભિમલાદી રૈવતકે ચ યાત્રા કૃતા । સં. ૫૦ વર્ષે તેનૈવ સમં સ્થાનદ્વયે યાત્રા કૃતા । સં. ૭૭ વર્ષે સ્વયં સંવત્સરિના મૂલ્યા સપરિવારયુતં ૧૦ વર્ષે સં. ૯૧ વર્ષે સં. ૯૩ વર્ષે મહાવિસ્તરેણ યાત્રા કૃતા । શ્રીજાનુંદ્યયે બમ્બ્યેશ પંચવર્ષીણ તેન સહિત ચે સં. ૮૩ વર્ષે સં. ૮૪ વર્ષે સં. ૮૬ વર્ષે સં. ૮૮ વર્ષે સં. ૮૯ સતયાગ્રા સપરિવરેણ તેન સ્તરે...શ્રીનેમો(મિ)નાથામ્બિકામાસાદાયા....ચુતા મનિચ્ચતિ ॥ ”^{૧૭}

આ લેખ ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે, વસ્તુપાલે શ્રીનિર્ભાથ ભગવાન અને અંબિકાદેવીની પણ યાત્રા કરી; અને જિનકલ્પસ્તરિના કથન મુજબ: “અંબિકાના મંદિર આગળ એક મોટા મંડપ શ્રીવસ્તુપાલ-તેજપાલે બંધાવ્યો તથા એક તીર્થકરની દેવકલિકા પણ ત્યાં બનાવી. આદારસણના ઉલ્લેખ આદરસપાપાણનું અંબિકાદેવીની આસપાસનું પરિકર બનાવ્યું. એ આંબાવાળા શિખર ઉપર કં. ચંડપના કલ્યાણ માટે શ્રીનિર્ભાથની એક મૂર્તિ તથા એક મુલ ચંડપની મૂર્તિ અને પોતાના બાઈ મલ્લદેવની એક મૂર્તિ; એમ ત્રણ મૂર્તિઓ સ્થાપના કરી.”

આ વર્ણનથી જણાય છે કે શ્રીવસ્તુપાલ-તેજપાલે જે આ શિખર ઉપર બનાવ્યું તે જૈનોની દૃષ્ટિએ બનાવ્યું પણ આને એમાંનું કશું અહીં વિવચન નથી. યાત્રા આ દેવળ છે અને તે એટલું પ્રાચીન છે એમાં શક નથી. શ્રીદુર્ગાશંકર શાસ્ત્રી પોતાની રીતે આ મંદિર વિશે કહે છે કે, “આ (અંબિકાદેવી)ના મંદિરનું સ્થાન અને તેનું સ્થાપત્ય એ મંદિર જૂનું છે એમ સાબિત કરે છે. જૈનો આ મંદિર વસ્તુપાલનું બંધાવેલું માને છે. આ વાત સાચી હોય કે ન હોય પણ આ મંદિર બારમા-તેરમા શતકનું છે, એમાં શંકા નથી.”^{૧૮}

આ મંદિરનો સેળામ સેકમાં છોર્ણોદાર થયો હોય એમ લાગે છે. “કલ્પસૂત્ર”ની એક સુવર્ણક્ષરી પ્રતિની અંતે એક અશ્વપ્રશસ્તિમાંથી આ પ્રમાણે હકીકત મળે છે:—

૨૭. “શાજેત વેદસન મુગિયમ” ક “ જૈનયુગ ” સં. ૧૬૮૪ કાર્તિક માસનો અંક: ૫, ૭૦

૨૮. “ઐતિહાસિક જાસીધન”માં “મિરનાર” શીર્ષક વિષયમાંથી.

“ કુલેઽત્ત દમો સુવિ મામલાણ્યો વામો કવો ગજલમાનિરામઃ । બલેલ્લયપુલ્કવિવાનસંલ્યાં કર્તુ કમો નૈવ સુરાસુરાણ્યો ॥૧॥
શ્રીઅમ્બિકામહાદેવ્યા રક્તજયન્તાત્તલોપરિ । માસાદઃ કારિતઃ પ્રોઃ સામલેન સુમાવતઃ ॥ ૧૦ ॥ ”૨૬

—આ કુળમાં અને પૃથ્વીમાં વિચ્છેદ્ય, વિદ્વાન, કવિ અને રાજસભામાં શેષે એવો સ્થામલ નામે શાહુકાર થયો. તેની અસંખ્ય પ્રકારની પુણ્ય કરણીની ગણતરી દેવતા અને અસુરો પશુ કરવાને શક્તિમાન નથી. એ સ્થામલે ગિરનાર પર્વત ઉપર શ્રીઅંબિકા નામની મહાદેવીનું ‘મોહું’ એવું સફાવાના પર્વક બનાવ્યું.

સં. ૧૫૨૪ની આ પ્રશસ્તિથી જણાય છે કે, અંબિકાદેવીનું ‘ભૂલું’ થયેલું મંદિર એથી સ્થામલે નવેસર બંધાવ્યું હતું. સ્થામલે આ સ્થાપના કરી એ વિશે સોળમા સદીની ‘તીર્થમાળા’માંના ઉલ્લેખને આધારે અગાઉ અમે સૂચન કર્યું છે.

દ્રુંકાનેા પરિચયઃ—

ગુનિરાજ શ્રીધુરધરવિજયજી ગિરનારની દ્રુંકા વિશે આ પ્રકારે માહિતી આપે છે:—

‘શ્રીનેત્રિનાથ પ્રભુના મંદિરને પ્રથમ દ્રુંકા ગણવામાં આવે છે. ત્યાંથી આગળ વધીને જનતાનેા મોટા ભાગ પાંચમી દ્રુંકા સુધી માના માટે જાય છે. લગભગ અરનારજીના મધ્યમાં એક જાંચી ટેકરી શ્રીનેત્રિનાથ પ્રભુ અને શ્રીવરહત ગણધરના પગલાંથી સુશોભિત છે, તે પાંચમી દ્રુંકા કહેવાય છે. આ રીતે પહેલી અને પાંચમી દ્રુંકા વ્યવસ્થિત છે બાકીની ત્રણ દ્રુંકાની પશ્ચાત્ત જતાના ભુદી ભુદી રીતે કરે છે. તેમાંની એક ગણના સીધા એક જાંચી ટેકરી પર ચડવાને કઠિન માર્ગની ગંવાની, ત્રીજી દ્રુંકા અંબાજીની, ચોથી દ્રુંકા અંબાજીના મંદિરથી આગળ વધતાં આધારશિખર આવે છે તે. અથવા ત્યાંથી લગભગ ૪૦૦ ફીટ નીચે જિતરી વળી ચડાય આવે છે તે, બને સ્થળે શ્રીનેત્રિનાથ પ્રભુનાં પગલાં છે. તેમાં આધારશિખર ઉપર એક આરડી છે. આભુબાભુને પ્રદેશ થયો જ રમ્ય છે

બીજી રીતે ગણના આ પ્રમાણે છે: પહેલી દ્રુંકા શ્રીનેત્રિનાથ પ્રભુની, બીજી દ્રુંકા શ્રીઅંબાજીની, ત્રીજી દ્રુંકા આધારશિખર, ચોથી દ્રુંકા આધારશિખર આગળ ૪૦૦ ફીટ જિતરી એક એક ટેકરીએ ચડાય છે તે; ત્યાં એક મોટી સ્થામ શિલામાં શ્રીનેત્રિનાથ પ્રભુની પ્રતિમાજી અને બીજી શિલામાં પગલાં છે. શ્રીનેત્રિનાથ પ્રભુનું નિર્વાણ અહીં થવાની પણ કેટલાએકની માન્યતા છે. પાંચમી દ્રુંકા—ચોથી દ્રુંકાથી આગળ સીધા એક જાંચી ટેકરી પર ચડવાને કઠિન માર્ગ છે અથવા ચોથી દ્રુંકાથી નીચે જિતરીનાં પાંચમી દ્રુંકા જવાય છે. ત્રીજી દ્રુંકાથી પાંચમી દ્રુંકા સુધી જવાને રસ્તો થયો જ કઠિન છે. સાચવીને જવાય તો વિશેષ મુશ્કેલી પડતી નથી. શ્રીનેત્રિનાથ પ્રભુ પાંચમી દ્રુંકા નિર્વાણ પામ્યા છે. તેમનાં તથા શ્રીવરહત ગણધરનાં અહીં પગલાં છે આભુબાભુ ગંભીર અને રમ્ય પહાડી પ્રદેશ છે. ત્યાં બેઠા પછી હાંકવાનું કે નીચે જિતરવાનું મન પશુ ન થાય એવા આનંદ મળે છે. આ પાંચમી દ્રુંકાથી આગળ જતાં છઠ્ઠી, સાતમી દ્રુંકા આવે છે પણ ત્યાં જવાના માર્ગ ઘણા જ વિકટ અને પ્રદેશ અત્યંત ભયંકર છે. પહેલાં કરતાં હવે સાહસિક માણસો ત્યાં જાય છે. ત્યાં અને આભુબાભુમાં પહાડી ગંભીરતા અને કેટલીક આસુરી રચના સિવાય અન્ય ખાસ દર્શનીય કે પૂજનીય સ્થળો નથી નજીકમાં ભરવજંપ વગેરેનાં ભયંકર સ્થળો પણ આવેલાં છે સાંભળવા પ્રમાણે હજુ પણ પાંચમી દ્રુંકાથી આગળના પ્રદેશમાં અનેક ચમત્કારિક વનસ્પતિઓ જોગે છે.”

હારકા :

હારવતી એક સમયે સોરાષ્ટ્રની સુખ્ય નગરી હતી. એનું બીજું નામ કુશસ્થલી હતું.

‘મહાભારત’ માં હારકા સંબંધે ઘણા ઉલ્લેખો છે. ‘પુરાણોમાં ગુજરાત’ નામક પુસ્તકમાં પ્રાચીન હારકા માટે સાધાર ઉલ્લેખો ટાંક્યા છે. અહીં એની ચર્ચામાં જિતરતું નથી.

હારકાનું વર્ણન જૈન સૂત્રોમાં આવે છે. જરાસંધના ભયથી યાદવો મથુરા છોડીને અહીં આવી વસ્યા હતા. જૈન ધર્મમાં દારકાને આર્નાત, કુશાર્ત, સોરાષ્ટ્ર અને શુકરણ્ડની રાજધાની તરીકેનો ઉલ્લેખ મળે છે. દ્વીપાચન ઋષિએ

૨૬. “ જૈન સત્ત પ્રકાશ ” વર્ષ: ૭, અંક: ૧૦, ૧૦ ૪૮૪માં આ પ્રશસ્તિ સંપૂર્ણ આપી છે અને તેના માર્ગે કરેલો અનુવાદ નૈતિકાસિક દિપાવળી સાથે એ જ વર્ષના અંક: ૧૧ના ૪૦ ૫૪૧ થી ૫૪૮માં આપેલો છે.

દ્વારકાનો વિનાશ કર્યો એવે ઉલ્લેખ બ્રાહ્મણ ધર્મો અને જૈન ધર્મોમાં કરેલા છે. અહીં કાઠંબરી નામે એક ગ્રંથ કતી એમ પણ જાણવા મળે છે.

ભગવાન નેમિનાથનો સંબંધ દ્વારકા સાથે હતો એમ તો જૈન કથાધર્મો નોંધે છે. એ સમયથી આ સ્થળ જૈનોનું પવિત્ર તીર્થધામ ગણાય છે. મધ્યકાલીન સમયમાં દ્વારકા એક સમયે જૈનપુરી ગણાતું હતું.

એ સમયે અહીં ઘણું જૈન મંદિરો હતાં. ગિરનારના વર્ણન (જ. ૧૧૬)માં અમે નોંધેલા એક તામ્રપત્ર ના ઉલ્લેખ સુભળ ધ. સ. પૂર્વે છઠી શતાબ્દીમાં નેણુસહનેન્દ્ર નામના રૈવાનગરના રાજાએ અહીં શ્રીનેમિનાથનું મંદિર બંધાવ્યું હતું એમ જણાય છે.

જ્યારે આપ શ્રીકરાચાર્ય અહીં આવ્યા ત્યારે જૈનોની વસ્તી ઘણી હતી. એ સમય સુધી જૈન મંદિરો મોજુદ હતાં. શ્રીજિનપ્રભસુરિએ યોદ્ધા સૈકામાં રહેલા ‘વિવિધતીર્થકલ્પ’માં દ્વારકાને તીર્થ તરીકે નોંધ્યું છે. તેઓ કહે છે: “દ્વારકાવાં...પાતાલલિંગામિષઃ સ્ત્રીનેમિનાથઃ।” આ ઉપરથી જણાય છે કે, યોદ્ધા સૈકામાં અહીં પાતાલલિંગ નામે શ્રીનેમિનાથ ભગવાનનું મંદિર મોજુદ હતું.

વિ. સં. ૧૨૦૦ પછી આ સ્થાન વૈષ્ણવ તીર્થ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું છે. અહીં ‘જગત દેવાલય’ નામે વૈષ્ણવ મંદિર છે. મૂળ એ જૈન મંદિર હોય એવા પુરાવાઓ મંદિરના સ્થાપત્ય અને રચનાશૈલી ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે.

શ્રીગોળકાસ નાનજી પોતાના પ્રત્યક્ષ દર્શનથી “જુજ્જરાતનાં જૈન મંદિરો” નામક લેખમાં આ મંદિરની રચના વિશે જણાવતાં આ પ્રકારે નોંધે છે: “જૈન લોકોમાં દેવળ ઉપર બે-ત્રણ એમ માળ ચડાવવાનો રિવાજ છે. જગત દેવળને ઉપરાઉપર આઠ માળ ચડાવેલા છે. આટલી આઠ માળની જિઆધવાળું દેવળ જુજ્જરાતમાં તો અન્ય સ્થળે જોવામાં આવતું નથી. પરચાર પશુ ઘણો વિશાળ અને જિથો છે. પરચારનાં પગથિયાં કેઠં ગોમતીજીના જળાકિનારા સાથે મળી બાથ છે. ગોમતીજીથી દેવળમાં આવતાં વૃદ્ધપુત્ર અને આધેડ માણસને થાક થકે એટલાં પગથિયાં છે. પરચારના મધ્યથી જગતદેવળ થકે થાય છે. જેમ દેવળની જિઆધ વિશેષ છે તેમ ઘૂમટ પણ માળબંધો જિથો છે. પરચારથી ને ઇંડા સુધી દેવળ અને ઘૂમટ કારીગરીથી પૂર્ણ છે. દેવળની પહેલી લોચ પૂરી થાય ત્યાં સુધી તો જૈનધર્મને લગતાં જુદાં જુદાં પૂજાઓ કેાતરેલાં છે. પછી જેમ જેમ ઉપર જવાય છે તેમ તેમ સામાન્ય કેાતરણી આવે છે. ઘૂમટના ચાંભલાઓ ઉપર માળો પૂર્ણ થતા સુધી જે તાક વાળેલા છે તથા કમાનો અને સ્તંભો છે તેના પથ્થરમાં તથા વચ્ચે મોઠવેલી મેઘેરીઓમાં અને બહાર સુંદર કેાતરણી જોવામાં આવે છે. ઘૂમટ ઉપરનો બાંધણીના દોષાજ તો શત્રુજ્ય તથા ગિરનારનાં જૈન દેવળોને આગેહૂબ મળતો આવે છે. દેવળમાં પથ્થર એવો મજબૂત વાપર્યો છે કે અહીં હજાર વર્ષ પૂર્વે બંધાયેલા દેવળને હજી લણે લાગ્યો નથી.....અશોકના પોત સમ્રાટ સંપ્રતિએ અને ત્યાર પછી મહાક્ષત્રપ-વંશના જૈન મહારાજા રુદ્રકામએ ‘જગતદેવળ’ નો જીર્ણોદ્ધાર કર્યો હતો.

કાઠિયાવાડનો ઇતિહાસ લખનાર મિ. એલ સાહેબનો અભિપ્રાય છે કે, આ દેવળ ક્ષત્રપવંશના કોઈ રાજાએ બંધાવેલું છે. જગતદેવળની કારીગરી જૈન કારીગરીના નમૂનો છે.

વૈદ્યસન સાહેબ જણાવે છે કે, વિમલવસહી વગેરે જૈન સ્થાનો છે તેમ આ સ્થાન પણ જૈનોનું છે. પાસે વચ્ચર્ મામ છે. મંદિરની રચના જૈનોને મળતી છે. શ્રુતકાલીન શિલ્પ છે. આ મંદિર પહેલાં જૈનોનું હતું.

શાસ્ત્રી રૈવાચંકર મેઘજી દેલવાડકર નોંધ લે છે કે-“જગત દેવાલય કથા વર્ષમાં ઠેણે બનાવ્યું તેનો કથો પણ આધાર ઇતિહાસ કે પુરાણોમાંથી મળી શકતો નથી. કેટલાએક એમ કહે છે કે આ મંદિર વર્ણનાલે કરાવ્યું નથી, પણ ગણ હજાર વર્ષ ઉપર જૈન લોકોએ કરાવ્યું છે અને તેમાં શ્રીપાર્શ્વનાથની મૂર્તિ સ્થાપન કરી હતી તે મૂર્તિ કાલ નગરમાં છે. વળી, મૂર્તિના ચરણમાં લખ્યું છે કે, આ મૂર્તિ ‘જગતદેવાલય’માં સ્થાપન કરી હતી.”

ડૉ. જામલીશચંદ્ર જૈન ‘ભારતકે પ્રાચીન જૈન તીર્થ’ (જ. ૫૦)માં જણાવે છે કે, “ષટનાના દીવાનબહાદુર

૧. “વિવિધતીર્થકલ્પ”માં “જુજ્જરાતિમહાતીર્થનામધ્મમહાકલ્પ” પા. ૮૫

૨. જુજ્જરાત આલિન પત્રિકા : રિપોર્ટ : ૭૭

રાધાકૃષ્ણ જ્ઞાનના સંબંધમાં એક જૈન સ્તૂપ સુરક્ષિત છે; એ સંગમરમરનો બનેલો છે, તે દ્વારકામાંથી લાવવામાં આવ્યો છે. ”

આ વિગતો અહીંના જગતદેવળ અને તેની આસપાસની જૂનામાં અવશેષો શોધવાની ગ્રેરણ આપી રહ્યાં છે.

દાંક:

જૂનાગઢથી ઉત્તર-પશ્ચિમમાં ૩૦ માઈલ અને ગોંડલના ખાનેલી સ્ટેશનથી ૬ માઈલ દૂર ‘દાંકગિરિ’ નામે ખડકવાળી પહાડી છે. એ પથ્થ શત્રુંજયની એક દૃઢ ંનાચ’ છે. દાંક નામના મહાત્મા-પુરૂષનું સંસ્મરણ એ નામમાં આવ સુધીયે કથાત છે. એ પહાડી પાસે દાંક નામે ગામડું છે. પ્રાચીન કાળે એ તિલતિલપટ્થ નામે ઓળખાતું હતું એમ કહેવાય છે.

ગઈજો વિધાના સાધક ગઈશિલ રાબને ઉજ્જૈનીની ગાદીથી પદ્મજ કરનાર સમર્થ આચાર્ય શ્રીકાલકસરિ પારસકુલથી ૯૬ શાહી રાબાએને લઈને સોરાષ્ટ્રમાં આવ્યા ત્યારે તેઓ સો પહેલાં દાંક ગામે આવ્યા હતા અને એ સ્થળે ૯૬ શાહીઓએ પોતાનો પદાવ નાખ્યો હતો. ૧

પાહલિપતસુરિ (વિક્રમની બીજી ચતુષ્ઠી લગભગ) ના શિષ્ય સિદ્ધ નાગાર્જુન દાંકા નગરના હતા. ૨ તેમણે બનાવેલા રસસિદ્ધિના બે કુંડા આ જ દાંકગિરિમાં રાખવામાં આવ્યા હતા. દાંકગિરિમાં રસકુંડીઓ, રત્નની ખાણો, શુક્રાઓ અને વિવિધ ઔષધિઓ હોવાનું પણ બાલુવા મળે છે. તેના ઉપર ઘણાં દેવસ્થાનો હતાં પણ તે સ્થાનો અિશ્વાદિ-ઓએ કામબળે હાથ કરી લીધાં હતાં ૩

દાંકમાં ગામની પાસે એક ખડકવાળી ટેકરી છે. તેની પશ્ચિમે ખડકની ખીણમાં શેડીક નાની શુક્રાઓ વિશાલ છે. શુક્રાઓની બહાર ખડક ઉપર કેટલાંક શિલ્પો મોઝુદ છે; જેની શોધ ડો. બર્નેસે ઈ. સ. ૧૮૭૩ માં કરી હતી. એ પછી ઈ. સ. ૧૯૩૫માં ડો. હસરુખલાલ સાંકળિયાએ એ શિલ્પો જ્યારે બરાબર તપાસ્યાં ત્યારે તેમને ખાલરી શર્પ કે બર્નેસે વર્ણવ્યાં હતાં ૪ તેમ આ શિલ્પો બોદ નહિ પણ જૈન હોવાનું માલમ પડ્યું. એ શિલ્પોનું વર્ણન તેમણે જે કહ્યું છે ૫ તેનો સારલાગ અહીં ઉદ્ધૃત કર્યો છે.

ટેકરીના નીચલા ભાગ પર આવેલી શુક્રામાં ત્રણ ગોખલાઓ છે. તે પૈકી બાણના એક ગોખલામાં પદ્માસન સુદામાં બેઠેલી આકૃતિ છે. માથા પર ત્રણ રેખાઓથી છત્રો દર્શાવ્યાં છે. બાણ પર એક આમરધર અને એની ઉપર વિદ્યાધર છે. વચ્ચે-આકૃતિ છે, જેની બને બાણએ એ આમરધર છે. તેના સિંહાસન ઉપર સિંહની આકૃતિઓ સ્પષ્ટ છે પરંતુ વચ્ચેનું લાંછન બાણાું નથી.

અગાઉ બાણાણું છે તેમ ડો. બર્નેસને આ મૂર્તિઓ યુદ્ધની લાગી હતી, પણ આવાં લક્ષણોવાળી અને અશુભાનાં જૈન શિલ્પો સાથે મળતી આવતી આ આકૃતિઓ જૈન તીર્થંકરની સ્પષ્ટ રીતે પ્રતીત થાય છે. સંભવત: આ મૂર્તિ આદિનાથ બગવાનની હશે; એમ લાગે છે.

૧. જુઓ: અમરો લખાવિત “કાલિકામા” કથાસંગ્રહ.” મંથની કથા ૨૬; ૫. ૨૨૦-તેમાં બજાણું છે કે— ‘તતો હજુવર્ત. ક્રમ્ણે જુગપ્તમચ્ચરથે તે મુખાસરુ:” ॥

૨. “તપાસિત વિભાસાદા હજ્જાનાના મહાપુત્રી । બીષાવસિતસત્રાવાય વિહારુ વતઠીભગા” ॥ ૧૧૮ ॥ તપ નામજુનો વામ રણસિધિવિદા વર: ।” — ‘પ્રભાવક-ચરિત’માં ‘શીપાદલિસસ્યરિપગય.’

૩. “હજ્જાવય: પથકુટાસ્તવ ઇતિ હદૈવતા: । રહસૂરી-સલહાનિશ્વરીષિરાચિતા:” ॥ ૧ ॥

હજ્જા: હદવ્મો જોશિયસાગ્ધ્યમવર્ધની । પથેસિ તે કાલ્પવાગિનિશ્વારિગરકુતા: ” ॥ ૧૦ ॥— ‘વિવિધતીકક૯૫’માં ‘શત્રુંજયતીક’ ક૯૫.’

૪. Burgess- ‘Antiquities of Kachh and Kathiawar’—Archaeological survey of western India Vol. II, P. 150.

૫. “જૈન સત્તપ્રકાસ” વર્ગ: ૪, અંક: ૧-૨ માં ‘કાઠિયાવાડમાં પ્રાચીન જૈન સિલ્પોની ઉપલબ્ધિ’ શીર્ષક સચિત લેખ: ૫૪૬ : ૧૪૮-૧૫૨; આ લેખ અંગ્રેજીમાં Royal Asiatic Societyના જર્નલમાં પણ ચિત્રો સાથે પ્રગટ થયો છે.

ખીલુની ઉપર જતાં ખડકની બીંતમાં આછાં કોરી કાઢેલાં કેટલાંક શિલ્પો છે. નીચલા ખૂણાથી ઉપર આવતાં એક જીવું શિલ્પ દેખાય છે. સીના ડાળા થૂંટણ પર એક બાળક બેઠેલું છે. જમણા હાથની કાણી એ જ તરફના થૂંટણ ઉપર ટેકવોને હાથ ઊંચે રાખેલા છે. કાનમાં માટાં કણ્ફૂલ છે અને માથામાં સેથાની મધ્યમાં એક બીલું આભરણ છે. બન્નેસો આ શિલ્પને યોગપ્રભું નહોતું. વસ્તુતઃ એ શિલ્પ અળા કે અભિકા નામે યોગખાની શાસનાધિકારિકા દેવીનું છે. આવી દેવીમૂર્તિઓ મથુરાના પ્રાચીન જૈન સ્તૂપ, ધૃલારા અને અંકાર્ધની ગુફાઓ વગેરેમાંથી અને જૈન ચિત્રોમાંથી મળી આવે છે.

આ અભિકાની પાસે જ એક કોયલસંગૃહ્ય જનપ્રતિમા રૂઝ ઈયની છે. તેના આસનની પાછળથી એક નામ ઠેક મસ્તક સુધી ઊંચે ચડીને પ્રતિમાના મસ્તક સાત ફણાંથી છત્ર વિકુર્ચી રહ્યો છે. આથી આ મૂર્તિ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની જણાય છે.

આ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની જમણી બાજુએ એક તીર્થંકરની આકૃતિ છે. તેની પાસે પદાસન ઉપર બેઠેલી એક બીછ પ્રતિમા છે. મસ્તક પર ત્રણ દેખાંથી છત્ર બતાવ્યું છે. બંને બાજુએ આમરધર છે. સિંહાસનની મધ્યમાં એક હરણ અને તેની બાજુએ બે સિંહો કારેલા છે. હરણના લાંછનથી આ મૂર્તિ શ્રીશાંતિનાથની પ્રતીત થાય છે. આ પ્રતિમાની બાજુમાં એક કાકેયગિયા મૂર્તિ છે. મૂર્તિના કાન ખભા સુધી લાંબા છે અને ખભા ઉપર કેશવલ્લરી-લટ્ટા હોવાથી આ મૂર્તિ આહિનાથની જણાય છે. આવી મૂર્તિઓ ઘણા સ્થળેથી મળી આવે છે. મૂર્તિની બંને બાજુએ આમર-ધરા છે. આ કાકેયગિયા મૂર્તિ પછીની એ આકૃતિઓ પશુ તીર્થંકર ભગવાનની છે. આ પ્રતિમાની આસપાસ ઊભેલા આમરધરાનાં અસાધારણ મસ્તકો અને સિંહાસનમાં આલેખેલા ત્રણ સિંહો છે. તેમાંના એક સિંહની નીચે ધર્મ-ચક્ર દર્શાવ્યું છે. આ મૂર્તિ સંભવતઃ મહાવીર ભગવાનની જણાય છે.

આ બધી આકૃતિઓ, ચિત્રો તેમજ નિઃશ્ચય કે વાહન વિનાનાં ચક્ષુ-સંસ્પર્શીઓનાં રૂપો ઘણાં પ્રાચીન હોય એમ જણાય છે. ડૉ. હસમુખલાલ સાંક્રિયા આવી કળાનાં શિલ્પોને કુશાન (અથવા શ્વેત્રપ) કે આરબિક ગુપ્ત સમય (ઈ. સ. ૧૦૦-૩૦૦)નાં હોવાનું જણાવે છે.

વિક્રમની શરૂઆતના સમયની શ્રીકાલકસુરિની ઘટના સંગઘે અગાઉ અમે ઉલ્લેખ કર્યો છે. એ ઉપરથી સુચિત થાય છે કે, કાલકસુરિ જેવા દીર્ઘકા સમયે આચાર્યે પચાંક કરેલું આ સ્થળ એ સમયે ગોડું નગર હશે અને કંઈનાં વસ્તીથી ભરપૂર હોતું જોઈએ. એ સમયનાં કે તે પહેલાંનાં જૈન મંદિરો આ નગરમાં હોવાં જ જોઈએ. જૈનોના પ્રાચીન જૈન મંદિરો દાંકની પવિત્ર તીર્થસ્થળોમાં ગણના કરે છે; જેને આ મળી આવેલા પ્રાચીન શિલ્પો સાધાર અને પ્રામાણિક બનાવે છે.

★

૬૪. વંથલી (સોરઠ)

(કાંઠા નંબર : ૧૭૫૬)

પ્રાચીન કાળમાં વંથલી ગામ ‘વામનસ્થલી’ નામે યોગખાતું હતું. અહીંના ધનાઢય જૈનોની કીર્તિગાથા જૈન સાહિત્યના પૃષ્ઠો ઉપર નોંધાયેલા છે, જે એવું સમરણ આપે અપાવી રહી છે. સિદ્ધરાજ જયસિંહના મંત્રી અને સોરઠના કંઠનાયક સ્વજન શ્રેષ્ઠીની આ જન્મભૂમિ છે. સ્વજન મંત્રીએ ગિરનારના મંદિરનો ઇશ્વરિંદાર કરાવ્યો ત્યારે સોરઠની ઉપજના રાજ્યખજાનાના પૈસા તેમાં કામે લગાડ્યા હતા. આથી અપસત્ર થયેલા સિદ્ધરાજ સ્વજનને શિક્ષા કરવા નિમિત્તે સોરઠ આવ્યો એ પહેલાં વંથલીના એક જૈન શ્રેષ્ઠીએ લાંબો રૂપિયા વ્યાજ સાથે આપવાનો નિશ્ચય સ્વજન મંત્રી આગળ બહિર કર્યો હતો. પરંતુ બ્યારે સિદ્ધરાજે ગિરનાર ઉપરનું દિવ્ય મંદિર જોયું અને તે પછી તેના પિતા કર્ણરાજના ‘કર્ણવિહાર’ નામે પ્રસિદ્ધ પામેલું સાંભળ્યું ત્યારે સ્વજન મંત્રીએ તેની વધારેલી કીર્તિથી તેના હર્ષને પાર રહ્યો નહિ. પ્રસન્ન થયેલા રાજાએ એ તમામ ખર્ચ રાજ્ય ખજાનેથી માંડી વાળ્યું અને સ્વજન મંત્રીએ તૈયાર રખાવેલા એ ખર્ચના પૈસા સિદ્ધરાજે લેવાનું નકાસું. કહેવાય છે કે એ રકમ વંથલીમાં જૈન મંદિર કરાવવા માટે વાપરવામાં આવી; પરંતુ એ સમયના મંદિરની આજે શોધ કરવા મેળવી છે. અહીં ઊભેલી એક

મસ્જિદ એના કંઈક પત્તો આપી શકે એવી રચનાનાં બિહોં ભેવાય છે.

આ મસ્જિદની રચના તદ્દન આયર્શીલીની છે. એમાં આવેલા મજબૂત સ્તંભોમાં થટપદલવના શબ્દગારો અને કીર્તિચુખની પંક્તિઓ ભેવાય છે. ત્રણ ઘૂમટવાળું હોવાથી આ મંદિર ત્રણ મંડપવાળું વિશાળ હશે. છતાંમાં નાટરલ કરતી પૂતળીઓનું દ્રશ્ય અને બીજી કેરલોની નિશાનીઓ ઇરાદાપૂર્વક ઘસી નાખવામાં આવી છે. વળી, બપોરે સ્તંભોની દેખાતી પંક્તિઓ વચ્ચે ઇટાલી બીંત બનાવી લઈ બારીઓ મૂકીને એની રચનામાં અલગત, નિકૃતિ કરી નાખેલી હોવા છતાં તેમાંની આયર્શીલી અછતી રહેતી નથી. એ બારીની સહીનું આ કળામય મંદિર આજે મસ્જિદરૂપમાં પરિવર્તન પામ્યું છે એમાં શંકા નથી આ મંદિરની જૈન મૂર્તિઓ અગમચેતી વાપરી બંડારી દેવામાં આવી હતી એમ કહેવાય છે.

અહીં 'આંધીના બગીચો' નામે ઓળખાતી જમીનમાંથી શ્રીશીતલનાથ ભગવાનની પ્રતિમા મળી આવી હતી, તેમજ ગામના દરવાજા પાસેથી શ્રોત્ર્યંદ્રપ્રભ ભગવાન અને શ્રીપદપ્રભસ્વામીની મૂર્તિઓ જડી હતી.

ગાંધીના બગીચા પાસે એક 'સૂર્યકુંડ' નામે સ્થળ છે, એના સૌથી નીચા પગથિયામાં શિવલિંગની સ્થાપના છે. તેની પાસે કુંડના ત્રણ ગોખલાઓમાં ત્રણ કાયોત્સર્ગસ્થ પ્રતિમાઓ જૈન તીર્થંકરોની ભિલેલી ભેવાય છે.

આ બધાં પ્રમાણે આ ગામની પ્રાચીનતા અને જૈનોની એક વખતની આગાહીનું સૂચન કરાવી રહ્યાં છે.

આજે અહીં એક જ સ્થળે પાસે પાસે આવેલાં બે જૈન મંદિરો છે. એની રચનામાં પ્રાચીનતાની કેઈ નિશાની દેખાતી નથી. એ ઘોડાં વર્ષો પહેલાં બન્યાં હશે એમ લાગે છે પણ તેમાં ઉપયુક્ત જડી આવેલી મૂર્તિઓ પધરાવેલી છે તે એ સમયના જૈનોની ભક્તિની સાક્ષી આપી રહી છે.

ઓસમ પહાડ:

વંથલી રેલેશનથી ૭ કીમી દૂર આવેલો ઓસમ પહાડ^૧ અનેક વૃક્ષરાજી સુરોચિન છે. પહાડ ઉપર કેટલાંક દેવસ્થાનો અને કિલ્લો વગેરે છે. એ સ્થાનોને બારીકાઈથી જોતાં એમાં ચાલેલા કેટલાયે જૈન સ્થાપત્યના પથ્થરો જળુપ્ત આવે છે. એ હકીકતને સમર્થન આપતાં કેટલાંક અવશેષો અને જિનમૂર્તિઓ અહીંથી આજે પણ મળી આવે છે અને એ ઉપરથી જળુપ્ત છે કે આ પહાડ એક વખત જૈનોનું પવિત્ર તીર્થસ્થળ હતો.

પહાડ ઉપર ચઢવા માટે પથ્થરનાં પગથિયાં બાંધેલાં છે, જે આજે જીર્ણ દશામાં વિદ્યમાન છે. પહાડ ઉપર આવેલા એક તળાવથી આગળ માતૃમાતાનું દેવળ આવે છે. આ દેવીને લોકો 'સતરેસરી'ના નામે ઓળખે છે. વસ્તુતઃ સતરેસરી એ ચક્રેશ્વરીનું અપભ્રંશ નામ છે, જે દેવી તીર્થંકરની અધિષ્ઠાયિકાદેવી તરીકે જૈનોમાં ભાષ્યોવી છે. આ દેવળની પાસે શિવની દેરીમાં એક શ્યામ પાધાણી નાની ખડ્ગાસનસ્થ ખંડિત જિનપ્રતિમા આજે પણ વિદ્યમાન છે.

અહીંથી આગળ જતાં કેટલાંક શૈવ અને વૈષ્ણવ સ્થળોને વટાવી કિલ્લા નજીક પહોંચાય છે. કિલ્લાની બાંધણીને જોતાં તેમાં જિનમંદિરના પથ્થરોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોય એમ જળુપ્ત આવે છે. આ કિલ્લાથી નીચે ભીતરતાં રસ્તામાં પથ્થરનાં બાંધેલાં લગભગ વીસેક પરશારો આવે છે. આ સ્થળે પ્રાચીનકાળે જૈન મંદિરો વિદ્યમાન હતાં, એમ કહેવાય છે.

કિલ્લાની પાસે આવેલા બીમકુંડમાંથી લગભગ પાંદોશ-ચાલીસેક વર્ષ પહેલાં ઘણી જિનપ્રતિમાઓ નીકળી આવી હતી, જે પ્રતિમાઓ અત્યારે ધોરાણ અને જનાગઢના મંદિરોમાં વિદ્યમાન છે. એ કુંડમાંથી બીજી જિનપ્રતિમાઓ હજી મળી આવવાની સંભાવના છે. તેની શોધ કરવામાં આવે તો આ તીર્થસ્થળની મહત્તાનો કંઈક અંખી કરી શકાય.

અહીં કેટલીક શુદ્ધાઓ અને ભોંયરાં છે; એ બધાં સ્થળોને પુરાતત્ત્વની દ્રષ્ટિએ શોધવાની જરૂર છે

કૃષ. પ્રભાસપાટણ

(કાંઠા નંબર : ૧૮૦૭-૧૮૧૧)

હિંદુ પુરાણોમાં પ્રભાસ માટે ખૂબ સ્થાન કરેલી છે. એ હાલે આ નગર ખૂબ પ્રાચીન કાળમાં વસેલું છે. આનું પ્રાચીન નામ દેવપત્તન. પ્રભાસ વગેરે મળે છે. ઈ. સ. ૧૦૨૪ માં અહરચુદ ગિજનીએ અહીંના સોમનાથ મંદિરનો ભંગ કર્યો હતો એ ઐતિહાસિક ખીના છે. આ મંદિરની શોભા અને વિશાળતાનું સુંદર વર્ણન અગિયારમી શતાબ્દીના પ્રવાસી ભદ્રેશ્વરીએ કર્યું છે. શ્રીહર્ષદેવસિંહની પ્રેરણાથી પરમાર્જુન કુમારપાલે એ નષ્ટ થયેલા મંદિરનો અણીકાર સં. ૧૨૨૫ માં કરાવ્યો હતો. ફરીથી એ મંદિર સુસલમાનોના હાથે તોડી નાખવામાં આવ્યું અને સં. ૨૦૦૭ માં શ્રીકૃષ્ણપાલ સુનશીની પ્રેરણાથી એનો અણીકાર નવેસર થયો છે.

દો. નવીમ કહે છે કે, અહરચુદ ગિજનીએ જે સોમનાથનું મંદિર તોડ્યું હતું તે કાલના સ્થાન પર નહોતું પણ ભેરાવળ અને પાટણ વચ્ચેના સ્થળે ભોંડિયા પાસે સમુદ્રતટે હતું.

જેનો આ નગરને ‘અહરપ્રભાસ’ તીર્થ તરીકે સન્માન્ય ગણે છે. જેનોના પ્રાચીન આગમશ્રદ્ધ ‘પૃથક-કલ્પસૂત્ર’માં આ તીર્થનો આ રીતે ઉલ્લેખ કરેલો છે:—

“કોઠલમેદ પ્રમાસે, અન્યથા ॥ ૨૧૫૦ ॥”

ચોક્કસ સ્રેકાના શ્રીગિરિપ્રભસરિએ રચેલા “વિવિધતીર્થકલ્પ”થી જણાય છે કે વલભીપુરના બગ (વિ. સં. ૮૪૫) પછીના કોઈ સમયે અહરપ્રભાસપાલીની પ્રતિમા અને ક્ષેત્રપાલ સહિત શ્રીઅંબિકાદેવીની મૂર્તિઓ વલભીપુરથી દેવપત્તનમાં લાવવામાં આવી હતી. એ પછી તેરમા સ્રેકામાં શ્રીકુમારપાલ નરેશે અહીં પાર્શ્વનાથનું મંદિર બંધાવ્યું હતું.*

શ્રીમેદુત્તમચરિત્રે સં. ૧૩૬૧માં રચેલા ‘પ્રમથવિતામણિ’થી જણાય છે કે, સોમેશ્વર પાટણમાં અહરપ્રભુનું જિનાલય અને કુમારપાલ નરેશે બંધાવેલું અષ્ટાપદનું મંદિર છે. અષ્ટાપદના મંદિર ઉપર કુમારપાલે સુવર્ણકળશો ચઢાવ્યાના ઉલ્લેખ પણ તેમાં કરેલો છે.* આ ઉપરથી જણાય છે કે, સં. ૧૩૬૧માં આ બંને મંદિરો અહીં બોલ્યું હતાં.

આ ઉલ્લેખથી માનવાને કારણ મળે છે કે, જેનોએ આ નગરને સો પહેલાં તીર્થધામ બનાવ્યું અને તે પછી ચોક્કસકાળમાં આ નગર શૈવ તીર્થ તરીકે પણ બળીયું થયું.

આ નગરની બાંધણી પુરાણી છે. રસ્તાઓ પણ વાંકાજુકા છે. ઠેર ઠેર અણી સ્થિતિમાં બિલેલાં કેટલાંયે દેવાલયો અને હરેક ગલીમાં નાની-મોટી મસ્જિદો પણ છે. મોટા ભાગની મસ્જિદો હિંદુ મંદિરોમાંથી રૂપાંતર કરીને રચેલી હોવાનું તેના સ્થાપત્ય ઉપરથી જણાઈ આવે છે.

અહીંના બહારની વચ્ચે બેઠી દિવાલોથી ઘેરાયેલી એક મસ્જિદ છે. મૂળ એ પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર હતું. એક ફારસી ભાષાના ગ્રંથ ઉપરથી પણ એનો પુરાવો મળી આવે છે. આ મસ્જિદની રચનાપદ્ધતિ એકંદરે પણ એક કંકીત સ્પષ્ટ થાય છે. એના પ્રવેશમંડપમાં અષ્ટકોણ પટ્ટ અને બારબટ ઉપરના ચરમાં જિનમૂર્તિઓ પર કળા મેળાતા હાથીઓની પંક્તિ કંકારેલી બેવાય છે. અંદરની બાજુએ પાટણનો સાથેના બે સ્તંભો કીર્તિસુખ રચનાવાળા વિદ્યમાન છે. એ કીધર સ્તંભોના આધારે રહેલા પાંચ વિશાળ ઘુમટો અને રંગમંડપની અંદરની બાજુએ આવેલેલી કીર્તિસુખની પંક્તિઓ, પુષ્પ અને પાંદડાંઓના ચુંગારવાળી કોરબી, દેવદેવીઓની મૂર્તિઓ તેમજ નકશીકાર છબી વગેરે નજરે ચડે છે, કેટલીક મૂર્તિઓને ઘસી-છૂંટી નાખી વિફૂલ બનાવવામાં આવી છે. સંભવતઃ શ્રીકુમારપાલ નરેશે બંધાવેલું શ્રીપાર્શ્વનાથનું ભાવન જિનાલય આ જ હશે એવી સંભાવના છે.

૧. ‘તમિલ જગદેશ્વર વલ્લહોમી અંદરપદ્મકાવિદિવા ઝેલા-ચિત્રચાકલુતા બહિષ્કારગણેન ગણવણેન લેલવટ્ટુનું ગણા ॥’

— ‘વિવિધતીર્થકલ્પ’ માં ‘સવપુરતીર્થકલ્પ’

૨. ‘વેદવં દક્ષતિપાર્શ્વમિચ્છવત્ત્વ ભક્ષેત્તનોર્તુનું ॥’

— દ્વિપામ્ય કાળ (માકુત) સર્ગ: ૨૦, શ્લો. ૬૮.

૩. ‘પ્રમથવિતામણિ’ (સિંધી જેન અંધમાથા) પૃષ્ઠ: ૧૦૧

ઉપયુક્ત મસ્જિદની પાસે જ એક હીવાલની વચમાં બે માળવાળું એક પ્રાચીન મકાન છે. તેમાં પશુ જેન મંદિરની રચનાશૈલી હુબહુ નિકળી શકાય છે. આ સ્થાનને પૂળ અને ચંદ્રકોથી ભેળું વિરૂપ બનાવી દીધું છે કે એ પ્રાચીન શિલ્પ તરફ દેાડની નજર જ ન મંડાય

નગર બહાર માર્ધપુરી નામે ઓળખાતા સ્થાનમાં પશુ એવી જ રચના છે. એને એતાં જૈનમંદિરનો મંડપ તરત ઓળખી શકાય એમ છે.

પ્રાચીનકાળનાં જૈન મંદિરો વિદ્યમાન ન હોવાનું સંસ્કૃત હકીકતને જ આભારી છે. આમ હોવા છતાં અહીં ૧૦ જિનમંદિરો મોલુદ છે; જે મોટે ભાગે બસો-ત્રણસો વર્ષ પહેલાંની રચનાવાળાં છે કે છઠ્ઠોદાર કરેલી સ્થિતિમાં મોલુદ છે. આ મંદિરોમાં કેટલાંક શિલ્પો એની પ્રાચીનતાનો ખ્યાલ આપે એવાં તે આજે પશુ વિદ્યમાન છે જ. અહીંનાં બધાં મંદિરો ભૂમટબધી રચનાવાળાં છે.

૧. બનરમાં આવેલી એક શેરીમાં ચંદ્રપ્રભુ જિનેન્દ્રવરનું મંદિર પ્રાચીન અને દર્શનીય છે. મૂળનાથક ચંદ્રપ્રભુ તીર્થંકરની પાપાશુ મૂર્તિ ૦૫૫ ફૂટ ઊંચી અને પ્રાચીન છે. બીજી પશુ સુંદર આકૃતિની પ્રતિમાઓ વિદ્યમાન છે. તેમાં ‘ડાકરિયા પાર્શ્વનાથ’ પ્રભુની સ્થાપત્યશૈલી રમણીય મૂર્તિ છે. એના ચમત્કાર વિશે કહેવાય છે કે, તેમના હાથમાં ફેરી (કંછનું ચલણીનાજી) ચોટીલી છે, તે એમ બતાવે છે કે અગાઉ શેષ તેમના હાથમાંથી એકેક ફેરી નીકળતી હતી પશુ કેઈ કારણે એ બંધ થતાં છેલ્લી ફેરી હાથમાં ચોટી રહી. આ મંદિરમાંની ધાતુની મૂર્તિઓ અને સુંદર ધડેલાં પરિકરોનું શિલ્પ તેા અવજૂનીય છે. કળારસિક વિદ્વાનો એ એઈને ખરેખર આનંદ પામે છે. આ મંદિરમાં સ્ફટિકની બે પ્રતિમાઓ પશુ છે.

૨. ઉપયુક્ત મંદિરની પાસે આવેલા ઓસુવિધિનાથ ભગવાનના મંદિરનું સ્થાપત્ય અને પંચધાતુની વિશાળકાય પ્રતિમાઓ અસાધારણ છે. મૂળનાથકની મૂર્તિ ઉપર સં. ૧૫૨૧નો લેખ છે.

બીજા મોટા કંપાઉકમાં શ્રીમહાવીરસ્વામી, શ્રીમલિનાથ, શ્રીઆદિનાથ અને શ્રીઅજિતનાથ ભગવાનનાં મંદિરો છઠ્ઠોદારથી નવાં જેવાં લાગે છે પશુ અંદરની રચના એતાં એની પ્રાચીનતા છત્તી કાય છે. આ મંદિરોના સમૂહ વચ્ચે ઊલેલો બારમા સેકાનો એક સુંદર ફારીઝરીવાળો મંડપ વિદ્યમાન છે. શિલાલેખો અને પ્રાચીન અવશેષોથી બરેલાં મોંચરાં આ નગરમાં જૈનોની પ્રાચીન બંદોબસાલોની પ્રતીતિ કરાવે છે.

આ ઉપરાંત નવા પ્રભાસપાટણમાં ત્રણ નાનાં જૈન મંદિરો છે.

હાલમાં જ એક અવસ્થિત સુંદર મોઠવણીવાળું ભવ્ય જૈન મંદિર પાંચેક લાખ રૂપિયાના ખર્ચે બંધાયું છે, જેની સુંદર રચનાની તોલે ગુજરાતનું કેઈ મંદિર આવી શકશે નહિ, એમ કહેવાય છે. ૧ એની પ્રતિષ્ઠા સં. ૨૦૦૮ના મહા સુદિ ૬ ના રોજ કરવામાં આવશે એવી હકોકત વર્તમાનપત્રોથી જણાય છે.

સોળમા સેકાના રાધવ નામના ગ્રેહીએ અહીં એક તપાગચ્છીય ધર્મશાળા બંધાવી હતી એવી મોંધ એક પ્રશસ્તિમાંથી મળે છે. ૧

અહીં ઉપાગ્રચ, ધર્મશાળા અને પાઠશાળા વચેરે છે. ૪૦૦ આવકોનો વસ્તી છે.

૪. “અન્ન-પંડ આનંદ” વર્ષ ૧, અંક ૧ થી ‘સોમનાથપ્રાસાદ અને પ્રભાસપાટણ’ — એ. પ્રભાસકર ઓ. સોમપુરા.

૫. “જૈન સત્પ્રકાશ” કથાક ૬૨.

૬૬. ઉના

(કેઠા નંબર : ૧૮૧૭-૧૮૨૨)

આજે જેને 'ઉના' નામે જાળખીએ છીએ તેનું પ્રાચીન નામ 'ઉજતપુર' હતું.

ચોદમા સૈકાના ચાત્રી શ્રીવિનયપ્રભ ઉપાધ્યાયે રચેલી 'તીર્થમાળા'માં અહીં વીરપ્રજ્ઞનું મંદિર હોવાનું નોંધ્યું છે.^૧ એ પછી શ્રીહીરવિજયસુરિના સં. ૧૬૫૨ના આદરવા સુદિ ૧૧ના દિવસે કાળપર્મ પામ્યાથી ઉના ગામ યુગુ તીર્થરૂપ બનેલું છે. એ સમયે અહીં જૈનોની વસ્તી ખૂબ હતી. ગામથી ગા માઈલ દૂર દાદાવાડી નામે સ્થળ છે તે ૧૦૦ વીંધાની જમીન સમાટ અઠગણે જેન સંઘને ભેટ આપી હતી; જેમાં અત્યારે ૭૬ વીંધા જમીન જૈનોના કબજામાં રહી શકી છે. તેને 'શાહીબાગ' નામે પણ લોકો જાણે છે. સૂરીશ્વરનો અશ્વિસંસ્કાર આ જમીન ઉપર કરવામાં આવ્યો હતો. આ સ્થળે એક વિશાળ છત્રીમાં સૂરીશ્વરની પાદુકાઓ પ્રતિષ્ઠિત છે. હેરીમાં સં. ૧૬૫૨ના કાર્તિક સુદિ પંચે જુથવારનો ભોખ ૩ ફીટ લાંબી અને ૧ ફીટ પહોળી શિલા ઉપર કેતરેલો છે. એ સિવાય શ્રીવિજયસેનસૂરિ, શ્રીવિજયદેવસૂરિ તથા બીજા સૂરિવારની કુલ બાર છત્રીઓ ભરેલી છે.

આજે અહીં જૈનોની ૨૦૦ જેટલી વસ્તી છે. જેન ઉપાશય અને એક જેન ધર્મશાળા છે. અહીં ૬ મંદિરો છે તે બધાં ધૂમટળખંધી રચનાવાળાં છે, અને બધાં મંદિરો કાળીવાડાના નાકે આવેલાં છે.

૧. મૂળનાયક શ્રીઆદીશ્વર ભગવાનના મંદિરમાં ૨૫ નાની દેવકુલિકાઓ અને પ્રાચીન સમયનું એક મોટું ભોયું વિદ્યમાન છે. આમાંનું વિશાળકાય ગિળ દર્શનીય છે

૨-૩. મૂળનાયક શ્રીસંભવાથ ભગવાનનાં મંદિરો છે. મૂળનાયકની સપરિકર પ્રતિમાઓ શ્રીવિજયસેનસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કરેલી છે. આમાં પ્રતિમાઓનો પરિવાર ઠીક પ્રમાણમાં છે અને કેટલીક મૂર્તિઓ ભવ્ય અને પ્રાચીન જોવાય છે.

૪. મૂળનાયક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ સ્થાપ્ય છે. ગૌતમસ્વામીની બે મૂર્તિઓ પણ વિદ્યમાન છે.

૫. મૂળનાયક શ્રીનેમનાથ ભગવાનનું મંદિર છે.

૬. મૂળનાયક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનાં મંદિરમાં ભમતીની ૧૮મી હેરીમાં એક પ્રાચીન પ્રતિમા જોવાય છે.

આ ગામ અબ્બારાની પંચતીર્થમાંનું એક તીર્થસ્થળ ગણાય છે અને અબ્બાર તેમજ દેલવાડા તીર્થોની સંભાળ અહીંના સંઘ રાખે છે.

★

૬૭. દીવ

(કેઠા નંબર : ૧૮૨૩-૧૮૨૫)

ઉનાથી ૮ માઈલ, અબ્બારથી ૬ માઈલ અને દેલવાડાથી ૫ માઈલ દૂર દીવ નામે ગામ દરિયા કિનારે વસેલું છે. જોવાલા ધર્મને નાવમાં બેસીને સામે કિનારેથી પણ જવાય છે. અહીં પોર્ટુગીઝોનું રાજ્ય છે. આ ગામ પ્રાચીન છે. 'બુદ્ધતત્વસૂત્ર'માં દીવનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. ઉત્તરાપથના એક રૂપિયાના અહીં 'સાબરક' નામના બે રૂપિયા મળતા; એમ તેના ટીકાકાર નોંધે છે.

ચોદમા સૈકાના ચાત્રી શ્રીવિનયપ્રભ ઉપાધ્યાય નોંધે છે કે—

“હીવહી” એ કુશરિવિહાર, રિસહુજિજ્ઞ અદ્વિજ્ઞ, પાસ એ પાસ નથેવે.”

૧. “જેન અવપ્રકાશ” વર્ષ: ૧૭, ભાગ: ૧, પૃષ્ઠ: ૨૦-૨૨.

આ ઉપરથી જણાય છે કે અહીં શ્રીકુમારપાલ નરેશે મંદિર બંધાવ્યું હતું, જેમાં આદિજિનની અદ્યુષ્ટ મૂર્તિ હતી, અને બીજી મંદિર પાર્શ્વનાથ જિનનું પણ વિદ્યમાન હતું.

સં. ૧૬૫૦માં શ્રીહીરવિજયસુરિ શત્રુજયની યાત્રા કરીને આ સ્થળે ચતુર્માસ માટે પધાર્યા હતા, એ સમયે અહીં જૈનોની વસ્તી સારા પ્રમાણમાં હતી.

અઢારમા સેકાના યાત્રી પં. શીલવિજયજી આ ગામનું વર્ણન કરતાં કહે છે:—

“દીવ બહિર છે ભાવસ્તીર, તિહાં ધરથી વિવહારી ધીર,
નવલજી સોરવાદી પાસ, ધનવંત સેવિ લીલ વિલાસ;
ફરંગી શબ્દ કરે ફર કાડ, પુરિ પરબ કેસે કેડ.”

આને એ વસ્તી ઘટી જતાં જૈનોની વસ્તી નામશેષ ગતી છે. જૈનોની એક ધર્મશાળા અને ત્રણ જૈન મંદિરો એ પ્રાચીન સચુદ્ધિના અવશેષ સમાં જોવાય છે. આ ત્રણે મંદિરો અઢારમાં આવેલાં છે અને બધાં ભૂમટબંધી પદ્ધતિએ રવાયાં છે.

[૧] મૂળનાથક શ્રીનવલખા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર વિશાળ અને સુખ્ય છે. [૨] મૂળનાથક શ્રીયાંતિનાથ ભગવાનનું અને [૩] શ્રીનેમનાથ ભગવાનનું મંદિર પણ સુંદર છે.

આ ગામ અઢારાની પંચતીર્થીમાં તીર્થરૂપ છે.

★

૬૮. કેલવાડા

(કેડા નંબર : ૧૮૨૧)

કેલવાડા કંટેશનથી ૦૮ માઈલ અને અઢારાથી ૧૫ માઈલ દૂર નાનું ગામ છે. અહીં કંપોળોની વસ્તી ઠીક પ્રમાણમાં છે. કહેવાય છે કે, આ કંપોલભાઈઆ બસો-અહીંસો વર્ષ પહેલાં જૈનધર્મના ઉપાસક હતા. તેમણે જ અહીંનું જૈન મંદિર બંધાવ્યું હતું. આજે એ ભાઈઆ વેળવવધર્મી બન્યા છે.

અહીં જૈનોની વસ્તી હવે નથી. એક જૈન ધર્મશાળા અને એક નાનું સરણું ધાળાબંધી જૈન મંદિર છે. તેમાં મૂળનાથક શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠિત છે.

આ ગામ પણ અઢારાની પંચતીર્થીમાં ગણાય છે.

★

૬૯. અભરા

(કેડા નંબર : ૧૮૧૭)

ઉનાથી ૧ કોશ દૂર અઢારા નામનું તબ્બ નાનું ગામડું છે. એક કાળે આની મોટા નગર તરીકે બ્યારે ખ્યાતિ હતી. જૈનોનું આ કેન્દ્રધામ હતું. આ આબાહ નગર અનેક જૈન મંદિરોથી શોભી રહ્યું હતું. આ નગરની ઉત્પત્તિ વિશે કંતકથા કોવી છે કે-અતિપ્રાચીન કાળમાં રમુકળના અજયપાલ નામના રાજાને બ્યારે અનેક રોગોએ ઘેરી લીધા ત્યારે તેનું નિવારણ શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રતિમાના સ્થાપનાથી થયું હતું. એ ઉપકારવશ થયેલા રાજાએ આ સ્થળે અજયનગર વસાવી એક મોટું જિનમંદિર બંધાવ્યું અને એ પ્રતિમાની તેમાં સ્થાપના કરી. પાછળથી આ નગર એ રાજા અને આ મંદિરમુકના સંયુક્ત એવા ‘અભહરા-અભરા’ નામે ઓળખાવા લાગ્યું.

મતલબ કે, મધ્યકાળમાં આ નગર પણ આબાદ હતું અને જૈનોની વસ્તી તેમજ મંદિરોની બહુલતાથી આ નગર ઝળીઝળી રહ્યું હશે એમાં શંકા નથી. અહીંના ઉત્કલ પ્રદેશમાંથી લગભગ ૧૫૦ જેટલી પ્રાચીન જૈન મૂર્તિઓ મળી આવી છે. એ સિવાય આજે પણ શાસનદેવ-દેવીઓની અને તીર્થંકરોની અનેક મૂર્તિઓ ખંડિત-અખંડિત રૂપમાં મળતી રહે જ છે. ચોરા નીચે પ્રાચીન મૂર્તિઓ ફટાચેલી હોવી એકંદરે કેમકે થોડા સમય પહેલાં દેવીની મૂર્તિ નીકળેલી એ આજે પણ એક ભાગમાં ઊભી છે. અહીંથી મળી આવેલી મૂર્તિઓમાંથી એક મૂર્તિ ભાવનગરના હાકરાહોળના મંદિરમાં આજે પણ પ્રતિષ્ઠિત છે અને બીજી શ્રીગણેશપાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ સુબર્ણમાં છે. ગામની બહાર આજ્યપાલ રાજનું સ્મરણ કરાવતાં કાંડમનાં વૃક્ષો જેમાં અજ્યપાલ નામનાં વૃક્ષો ઊભાં છે. એનાં પાંદડાં કદી કરમાતાં નથી. તે અનેક રોગોના ઉપદ્રવને મટાડે છે એમ કહે છે. વળી, અહીં દોહસે જેટલી પ્રાચીન વાવો છે—આ ઉપરથી આ ગામની પ્રાચીનતા અને ભાંડોજલાલોની ઝાંખી સ્પષ્ટ થઈ આવે છે. ચોદમા સંકાના ચારી શ્રીચિત્રમયજી ઉપાધ્યાયે રચેલી ‘તીર્થમાળા’માં અહીંના પાર્શ્વનાથ મંદિરની નોંધ કરેલી છે.^૧ દુર્ભાગ્યે અહીં શ્રાવકનું એકે ઘર આજે વિદ્યમાન નથી.

૧. અહીં એક માત્ર ભવ્ય શિખરખંભી જૈન મંદિર મોગુદ છે. એનો મૂળભારો, સંજમંડપ અને શિખરની રચના મનોહર છે. તેમાં મૂળનાથક શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનની પ્રાચીન મૂર્તિ વેળુની બનેલી છે. તેના ઉપર લાલ લેખ કરેલા હોવાથી મૂર્તિ સમર્ણય લાગે છે. બંને હાથ તદ્દન સાંકડા દેખાય છે. સાથે ભામંડળ આગળ નાગોએ ફણા વિકુર્ણી છત્ર બનાવેલું છે. મૂર્તિની જિઆઈ લગભગ ૩ ફીટથી વધુ નથી. મૂળભારમાં બંને પદોએ બે કાઉસંગિયા મૂર્તિઓ છે, તે અહીંના આજ્યપાલ નામના ચોરાની જમીન ખોદતાં મળી આવી હતી. તેના ઉપર સં. ૧૩૨૩ના જેઠ સુદિ ૮ ને શુક્રવારે શ્રીઉદયપ્રભસૂરિના પટ્ટાલંકાર શ્રીમહેન્દ્રસૂરિએ પ્રતિષ્ઠિત કર્યાનો લેખ કોરેલો છે. વળી, અહીંની ભૂમિમાંથી એકોસાથે ૨૨ મૂર્તિઓ પ્રથમ મળી આવી હતી. તેમાં શ્રીચિત્રમયજી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ હતી. તેમના પરિકરની નીચે નવચંદ્ર અને બાણમાં યક્ષ-ચંદ્રશેખરની મૂર્તિઓ કોતરેલી છે. તેના નીચે સં. ૧૩૪૩ના મહા વદિ ૨ ને શનિવારે પ્રતિષ્ઠા કર્યાનો લેખ મોગુદ છે. અહીંથી એક ૩૫ રતલના વજનવાળો ઘંટ મળી આવ્યો છે; જેમાં—“**જીજ્ઞાસારાપામ્બનાથ સં ૦ ૧૬૬૨ શા. ગાયલંદ જૈલંદ**” એવા અક્ષરો કોતરેલા કહે છે. વળી, બીજા ઘંટ ઉપર સં. ૧૬૬૨ નો લેખ છે. આ બધી પ્રાચીન મૂર્તિઓ અને ઘંટ વગેરે આ મંદિરમાં પધરાવેલા છે.

મંદિરની જમણી બાજુએ એક છત્રાકાર ગભારો છે ને તેની પાસે રાચણુવૃક્ષની રચના કરેલી છે. આ બંનેની વચ્ચેના સ્તૂપ ઉપર સં. ૧૬૭૮ના ફાગણ સુદિ ૬ ને શનિવારના લેખ ઉઠાડ્યું છે.

મંદિરના ચારે દિશા અને પૂજ્યાઓમાં પણ શ્રીઆનંદવિભલસૂરિ, શ્રીવિજયદાનસૂરિ, શ્રીહરીવિજયસૂરિ, શ્રીવિજય-સેનસૂરિ, શ્રીમોહનસૂરિ, શ્રીતત્ત્વકુશલ સૂરિ અને ઉપાધ્યાય શ્રીવિદ્યાસાગર મહારાજની પાદુકાઓ પ્રતિષ્ઠિત છે.

આજારાનો પંચતીર્થોમાં આ સ્થળ મુખ્ય તીર્થધામ છે.

૭૦. બદ્રેશ્વર [કચ્છ]

(કોઠા નંબર : ૧૮૫૬)

કચ્છમાં અંબારથી ૧૦ માઈલ દૂર વસઈ ગામ છે, ત્યાં બદ્રેશ્વર નામે પ્રાચીન સ્થળ છે. એનું પ્રાચીન નામ ભદ્રાવતી હતું. આ નગરી કચ્છે વસી હશે એ બહુવામાં આપ્યું નથી પરંતુ એનો ઇતિહાસ બહુ જૂનો બતાવવામાં આવે છે. ‘મહાભારત’માં વણુવેલી ચૌવનાશ્વ રાજાની નગરી તે આ જ ભદ્રાવતી હોવાનું કહેવાય છે. આ પૌરાણિક વાર્તાને જતી કરીએ તોયે ઐતિહાસિક કાળમાં પણ આ ભદ્રાવતી એક પ્રાચીન નગરી હતી. ભદ્રાવતીનો ઇતિહાસ અત્યારના બદ્રેશ્વરના જૈન મંદિર સાથે ધનિષ્ઠ સંબંધ ધરાવે છે. આજથી ૨૪૫૫ વર્ષ પહેલાં

૧. “જૈન સત્યપ્રકાશ” વર્ષ : ૧૭, આંક ૧ પૃષ્ઠ ૨૪-૨૨.

એટલે વીર નિઃ સં ૨૩માં અહીં દેવચંદ્ર નામના એક ધનાઢંધ્ર શ્રાવકે આ નગરના આબુપણસરું નગરના મધ્ય ભાગમાં જ એક સુંદર અને વિશાળ મંદિર બંધાવ્યું હતું. વિ. સં. ૧૬૩૬માં આ મંદિરનો ઇતિહાસ થયો ત્યારે એક તામ્રપત્ર મળી આવ્યું હતું. એની પ્રાચીન લિપિને એ. ૬૦૬૫. ૫૭૦૬૬ હોનસેએ યશ્વી સુરકેલીથી બેઠેલી હતી. તેમાં આ પ્રકારે પાંઠ લેવાતું તેમણે શ્રીવિજયનંદસુરિને જણાવ્યું હતું:—

“ ૧ દેવચંદ્રીય શ્રીપાર્શ્વનાથદેવસેતો ૨૩ ”

આ મંદિરની જૂની નોંધમાં અને કચ્છની ભૂરાગમાં પણ “ સીરાત્ ૨૩ વર્ષે દર્શ ચૈત્ય સંજાતમિતિ ” એવું લખાણ છે.

આ બધાનો સાર એ કે, વીર નિર્વાણ સં. ૨૩માં શ્રીદેવચંદ્ર નામના શ્રાવકે બદેશ્વરમાં શ્રીપાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું. એ પછી લગભગ બારમા સૈકા સુધી આ મંદિરના ઇતિહાસ ઉપર કાળકેસરે પડેલો પડેલો છે. અત્યારના જૈન મંદિરના એક થાંભલા ઉપર “ સં. ૧૧૩૪ના વૈશાખ સુદિ ૧૫ના શ્રીમાલીઆએ ઉદ્ધર કરાવ્યો ” એવો લેખ મળે છે. એ સિવાય અહીંના આશાપુરા માતાના મંદિરના એક થાંભલા ઉપર સં. ૧૧૫૮ના લેખ અને ચોખંડા મહાદેવના મંદિરની હાલેલીના એટલામાં યશ્વી લીધેલા એક પથ્થરમાં સં. ૧૧૬૫ના લેખો ઉપલબ્ધ થાય છે,^૧ જે આ નગરના સ્થાનિક ઇતિહાસમાં ઉપયોગી થાય એવા છે.

સં. ૧૪૦૫માં શ્રીશાજીઅરસુરિએ રચેલા ‘ પ્રબંધકોશ ’માં તેરમા સૈકાના ધોળકાના રાજા વીરધવલ અને બદેશ્વર વેલાકુલના ભીમસિંહ નામના પડકાર રાજા વચ્ચે સુદ્ધ થયાનો પ્રસંગ આપેલો છે; જેમાં આખરે વીરધવલ રાજાની છત થાય છે.^૨ એ ઉપરથી જણાય છે કે બદેશ્વર એ વખતે ગુજરાતના રાજાઓને આધીન હતું.

આ મંદિર અને નગરની બરેબરી બહોળલાલીનો સમય તો વિક્રમના ચૌદમા સૈકાના આરંભમાં થયેલા પ્રસિદ્ધ કાનવીર શેઠ જગદૂશાહના કાળમાં થયો. તેમણે આ ભૂમિ ઉપર અઢત્તક દ્રવ્ય ખર્ચ્યાનાં પ્રમાણો ઇતિહાસમાં અંકાયેલાં છે.

જગદૂશાહની માટે વેપારી તરીકેની ખ્યાતિ બંદર વાટે દૂર સુદૂર દેશોમાં પંકાયેલી હતી. બદ્દાવતીના કિનારે રાજા અનેક વહાણો લાંગરતાં ને તેમને ત્યાં વેપારીઓની ઠકું બનેલી રહેતી. પશ્ચિમના ઈરાન, ઈરાક ને તુર્કસ્તાનના, પૂર્વના ચીન, જાવા, સુમાત્રા કે દક્ષિણના લંકા વગેરે દેશોમાં એમનો માલ જતો અને ત્યાંનો માલ બદેશ્વરના કિનારે ઠંભેલો. જગદૂશાહ સમુદ્રના રાજા ગણાતા. એમને ત્યાં આવતા વેપારીઓમાં કેવળ હિંદુઓ જ નહિ પણ મુસલમાનોયે હતા. એમને માટે જગદૂશાહે બદ્દાવતીમાં બધી વ્યવસ્થા રાખી હતી. જગદૂશાહ ઉદારદહિના માનવી હતા. હિંદુઓના ઇશન કાળે એમણે હિંદુ મંદિરો અહીં બંધાવ્યાં, તેમ મુસલમાનોને નમાજ પઢવા ખાતર મસ્જિદો પણ બંધાવી હતી; એમ ‘ જગદૂશ્ચરિત ’ ઉપરથી જણાય છે.

એ સમયે બદ્દાવતી બાથેલા રાજાઓના અધિકારમાં હતી. જગદૂશાહે પોતાના સામર્થ્ય વટે તેમની પાસેથી આ નગરનો કબજો મેળવ્યો. એ એવા વીર હતા તેવા માનવપ્રેમી હથાળુ હતા, એમના કરવાને હમેશાં છુટી છુટી જરૂરિયાત-લાગાઓની મેઠની જામતી. કોઈ પણ માનવી એમના આંગણેથી પાલી હાથે પાછો ફરતો નહિ. જુખ્યાંને લોકાન અને નવજાને વસ્ત્ર અપાતાં. એ માટે તેમણે ગાજબંધાર અને વસ્ત્રબંધાર બનાવી સત્રશાળા-કાનથાળાઓ ખુલ્લી મૂકી હતી.

કેાણ જાણે કેમ, જગદૂશાહની કસોટી કરવા કે તેમની કીર્તિ વધારવા સં. ૧૩૧૫ માં ગુજરાતમાં ભારે દુષ્કાળ પડ્યો. આ દુષ્કાળની આગાહી તેમના શુદ્ધ નેમાચાર્યે કરી હતી, તેથી તેમણે સાવચેત બની પરદેશમાંથી પુષ્કળ અનાજ સંધરી લીધું હતું. એ અનાજની વહેંચણી માટે તેમણે જુલુહ છુટા દેશોમાં અનેક કાનથાળાઓ ચાલુ કરી: રૈવાકાંડા, મોરક અને ગુજરાતમાં ૩૩; આરવાડ, ઘાટ અને કચ્છમાં ૩૦; મેવાડ, માળવા અને દાહલમાં ૪૦ અને ઉત્તર

૧. રા. સા. અમનલાલ ખખખરે પોતાના સંપાદિત અને અનુદિત ‘ જગદૂશ્ચરિત ’ની પ્રસ્તાવનામાં આ શિલાલેખોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

૨. “ પ્રબંધકોશ ” પૃષ્ઠ : ૧૦૪ થી ૧૦૬.

વિભાગમાં ૧૨ એમ એમની સગથાઓ-દાનથાઓ હતા. વળી, તેમણે ૮૦૦૦ ચુકા અનાજ વીસલકેપને, ૧૨૦૦૦ ચુકા શિયાળા હમીરને, ૨૧૦૦૦ ચુકા દુધની સુલતાને, ૧૮૦૦૦ ચુકા માગવાના રાજને અને ૩૨૦૦૦ ચુકા મેવાના રાજને અનાજના આપ્યા હતા.

દુકાનમાં એમણે કરેલા આ દાનની સામાન્ય નોંધ પણ અબ્દયથી પમાટે એવી છે. આ દાનના કારણે તેમણે આખા દેશને દુકાનના કારમા પંજામાંથી ઉગારી લીધા. એક કવિએ એ દુકાન પાસે સાચું જ કહેવડાવ્યું છે કે—

“જમદુ લયતો મેલ, પનરોતેર પહુ નહિ.”

જે નગરીમાં આવા દાનવીરો મોજુદ હશે એ સમયે આ નગરીની બાહ્યજવાહી કેવી હશે એ સહેજે કલ્પનામાં આવી જાય છે. એ પછી આ નગરનું પતન થયું હશે એમ લાગે છે. રા. અગનલાલ ખખખરાના કથન પ્રમાણે ગુર્જી-ચાળીવાળા ડુંગરોએ જૂનું ભદ્રેશ્વર તોડીને નવું વસાવ્યું એ વાતને ૪૦૦ વર્ષ થઈ ગયાં.

કહેવાય છે કે, જહાવતી બાંગી પછી ત્યારે અહીંનું જૈન મંદિર એક બાવાના હાથમાં ગયું. બાવાએ પ્રભુની મૂર્તિ ઉપાડીને કોઈ સોંપરામાં રાખી દીધી. એ પછી સં. ૧૬૨૨ માં જૈનોએ આ મંદિરનો કબજો મેળવી શ્રીમદ્વાવિસ્તારની ભગવાનની મૂર્તિ પ્રતિષ્ઠિત કરી. એ પછી તો પેલા બાવાએ શ્રીપાર્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ જૈનોને પાછી સોંપી. આ મૂર્તિ હાલ મંદિરની પાછળની એક કેવડકામાં મોજુદ છે સં. ૧૬૮૨ અને સં. ૧૬૮૮ ની વચ્ચે થેડ વર્ષમાન શાહ અને પદમરજીએ આ મંદિરનો ઉદ્ધાર કરાવ્યાની હકીકત ‘કથાણુસુરિરાસ’માં આ પ્રકારે જણાવી છે:—

“યુદ્ધ ઉપરે કરાવીયાલ તેહનાં લજ્જોદાર, રાહ લાખ કોરી ખસ્યોલ, તેઓએ તિહાં મનોહાર.” (કાલ : ૩૫)

કહેવાય છે કે, બીજી વાર પણ એવો પ્રયત્ન આવેલો. જેમાં અહીંના કોકોરોએ મંદિરનો કબજો કર્યો; પણ પાછળથી કોકોર પાસેથી જૈનોએ લઈને સં. ૧૬૨૦ માં રાજા શ્રીપ્રાચલજીના સમયમાં તેનો લજ્જોદાર કરવામાં આવ્યો એ પછી સં. ૧૬૩૬ ના મહા સુદ ૧૦ ના દિવસે અડવોનિવાસી થેડ મેણુસી તેજશીમાં ધર્મપત્ની બાપ મીઠાંબાઈએ લજ્જોદાર કરાવ્યો છે.

આજે અનેક શિખરોથી શોભતું આ વિશાળ મંદિર, કેટલીક ધર્મશાળાઓ, શિવમંદિરના ધૂમટના થાંભલા, દુકા વાવ અને તેની પાસે બે અસ્થિભોના બાકી રહેલાં ખડિયેરા વગેરેનું મોટું ધામ, જેને ‘વસહી’ કહેવામાં આવે છે તે ભદ્રેશ્વર ગામથી પૂર્વમાં લગભગ અડધો માઈલ દૂર છે.

ભદ્રેશ્વરના જૈન મંદિરની રચના આણુ પરનાં મંદિરો જેવી કુશળતાભરી છે. લગભગ ૪૫૦×૩૦૦ ફીટ પહોળા-લાંબા મેળાનની વચ્ચે આ મંદિર આવેલું છે. ચારે બાજુએ વિશાળ ધર્મશાળાઓ છે. ડાબી બાજુએ ઉપાશ્રય છે.

મંદિરની લંબાઈ-પહોળાઈ ૧૫૦×૮૦ ફીટ છે અને સમતલ ભૂમિથી એની જિંચાઈ ૩૮ ફીટની છે. મંદિરનો મહારી જોષી હોવાથી દરરોજ પણ મૂર્તિનાં ઘડાં થઈ શકે છે. પ્રવેશદ્વાર કળામય નકશીવાળું છે. મૂળભૂતારમાં આરસની ત્રણ પ્રતિમાઓ છે. મૂળનાથક શ્રીમદ્વાવીર ભગવાનની મૂર્તિ નીચે સં. ૧૬૨૨ નો લેખ હોય એમ જણાય છે. પરિકરમાં બે કાઉસરમાં મૂર્તિઓ છે. મૂળનાથકની જગ્યાથી બાજુએ રણુવાળી શ્રીપાર્વનાથ ભગવાનની પચાસનસ્થ મૂર્તિ છે અને ડાબી બાજુએ શ્રીશાંતિનાથ ભગવાન બિરાજે છે. આ બંને મૂર્તિઓ ઉપર સં. ૧૨૩૨ ની સાલના લેખો છે.

આર મોટા અને બે નાના ધૂમટો છે. ધૂમટની નીચે વિશાળ રંગમંડપ છે. તેમાં ૨૧૮ મોટા થાંભલાઓની રચના છે. એક સ્તંભ ઉપર ‘સં. ૧૧૩૪ વૈશાખ સુદ ૧૫’ એટલું વચ્ચાય છે. બીજા સ્તંભ ઉપર સં. ૧૩૨૩ અને ત્રીજા સ્તંભ ઉપર સં. ૧૩૫૮ ના લેખો કોરેલા છે. અને તરફ અગાથીઓ છે. તેમાં આશ્વાપાસની બાવન કેરીઓનાં શિખરો અને મૂળભૂતારનું જિંચું શિખર મળીને કુલ ૫૩ શિખરોની રચના કરેલી છે.

મંદિરના નીચલો ભાગ સોથી જૂના હાથે છે, બાકીનો ભાગ હાલની બાંધણી સુઝળ છે. જગદ્ગુણે આ મંદિરનો ઉદ્ધાર સં. ૧૩૧૨ માં કરાવ્યો હતો એમ હાથે છે. મંદિરના ટેકા માટે કરેલી કમાનોની રચના જૂના સમયની છે. આસપાસની દેરીઓ તેરમા સૈકા પછી બંધવાઈ હોય એમ જણાય છે.

દેવળના ચાંબલા કારીગરીવાળા અને લેખચક્રત હતા પરંતુ જીર્ણોદ્ધાર સમયે કુલામાં આ બધું દબાઈ જવા પામ્યું છે. મંદિરના મંડપમાં દીવાલ પર અને કાચ પર આલખાયેલાં સોનેરી અને બીજા રંગવાળાં ચિત્રોમાં નેમિનાથ ભગવાનની જાન, પ્રભુનો વરચોડો, તીર્થંકરોના કલ્યાણકે અને ઉપસર્ગની વિવિધ ઘટનાઓ સુંદર રીતે આલેખી છે.

મંદિરની નીચે એક ભોંયડું હોવાનું કહેવાય છે. તેમાં મૂર્તિઓ બંધારી રાખવામાં આવતી હતી હાલ એ ભોંયડું પૂરી નાખવામાં આવ્યું છે.

દર વર્ષે ફાગણ સુદિ ૩-૪-૫ ને અહીં યોગો ભરાય છે. પાંચમના રાજ મંદિર પર ધજા ચડાવવામાં આવે છે.

અહીંના જૂના કિલ્લાની ડીવાલો સને ૧૭૬૩ માં પાકી નાખવામાં આવી હતી અને સને ૧૮૧૦ માં મુઢા ગામ વસાવવામાં આ મંદિરના પર્યટરોને ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો એમ કહેવાય છે.

★

૭૧. સુધરી

(કોડા નંબર : ૧૯૧૨)

કચ્છમાં અબડાસા નામે જોળખાતો તાલુકો જૈનોની દષ્ટિએ મહત્વનો છે. આ તાલુકામાં આવેલાં બીજાં ગામોમાં જે કે જૈનમંદિરો છે, છતાં ૧ સુધરી, ૨ કોડારા, ૩ જાળો, ૪ નળિયા અને ૫ તેરડા; આ પાંચ ગામ તીર્થંકરે બનાવે છે. અબડાસાની આ પંચતીર્થો ગણાય છે. આ પંચતીર્થોમાં પણ સુધરીનું તીર્થ સુખ્ય છે. માંડવી બંદરથી ૨૬ માઈલ દૂર મોટર કે ગાડા (રેંકડો) દ્વારા અહીં આવાય છે.

સુધરીમાં રવેનાંબર મૂર્તિપૂજક જૈનોમાં ૨૦૦ ઘરો છે. ૬ ઉપાશ્રયો, ૪ ધર્મશાળાઓ પૈકી ત્રણ તો સાર્વજનિક ઉપયોગમાં આવે છે, બ્યારે એક ધર્મશાળા જૈન યાત્રાળુઓ માટે છે અને તેમાં બધી સગવડ મળે છે. હસ્તલિખિત પુસ્તક બંધાર, જૈન પાઠશાળા અને કન્યાશાળા વગેરે છે.

ગામના બજારમાં શિખરબંધી જિનાલય છે. આ મંદિર ગહુ મોટું તો નથી પરંતુ આ તીર્થને મહિમા ભગતી ન્યોતિ જેવો લોકમાં પ્રસિદ્ધ છે. મૂળનાયકની મૂર્તિ ‘જુતકદ્ધેલ પાર્શ્વનાથ’ના નામે જોળખાય છે. એ નામમાં જ આ તીર્થનું રહસ્ય છુપાયેલું છે. એ વિશે એક લાંબી કથા છે પણ જોના બાષ સંક્ષેપમાં એ છે કે, કુદેશી નામનો એક શ્રાવક પરગામ બાતુ બાંધીને જઈ રહ્યો હતો, ત્યારે રસ્તામાં એને એક ગરીબ માણસનો જોટો થયો. જોની પાસે એક પોટલામાં જૈન મૂર્તિ બાંધેલી હતી. તેણે કુદેશી શ્રાવકને જોની વાત કરી ત્યારે કુદેશીએ એ પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ ખરીદી લીધી. કુદેશીએ ઘેર આવી એ પોટલામાં બાંધેલી મૂર્તિ તેના ખાદ્યપદાર્થના બંધારિયામાં મૂકી રાખી. બીજે દિવસે એ બંધારિયું ખોલતાં અચાનક ખાદ્ય પદાર્થોથી ભરપૂર બની ગયેલું જોવાયું. આ દૃશ્યથી જોના અચંબાની કોઈ સીમા ન રહી. એ સમયે સુધરીમાં રહેતા એક યતિજીને તેણે આ વાત કરી ત્યારે યતિજીએ એક નાની દેરી બંધવી એ મૂર્તિની તેમાં પ્રતિષ્ઠા કરી. કહે છે કે પ્રતિષ્ઠા વખતે જે સંઘવાત્સલ્ય થયું ત્યારે જે વાસણમાં ઘી રાખવામાં આવેલું તે જૂળ વપરાયું તેવો ઘી જોણું ન થયું. એ વાસણમાં હાથ નાખીને જોયું ત્યારે એ જ પાર્શ્વનાથ પ્રભુની મૂર્તિ એમાં જોવાઈ. જોને બહાર કાઢી કરી પ્રતિષ્ઠિત કરી ને તેણે ‘જુતકદ્ધેલ પાર્શ્વનાથ’ એણે નામ રાખવામાં આવ્યું.

આ અને એવી બીજી ચમત્કારી વાતો અહીં પ્રસિદ્ધ છે. એ ગમે તે હોય પણ આ મૂર્તિ સુંદર અને પ્રાણવિક છે એમાં શંકા નથી. આ મંદિરની ૧૦૦-૧૧૫ વર્ષ થયાં પ્રતિષ્ઠા થઈ છે અને એ સમયથી આ ગામ દિવસે દિવસે વિકાસ સાધતું સંપન્ન બની રહ્યું છે.

મંદિરની આંધણી અને નીચેથી ઊર્ધ્વે શિખરસુધી કરવામાં આવેલા સોનેરી ભૂરા રંગનું કામ ભેવાલાયક છે. આમાં પાષાણની ૪૮, પાતુની ૨૩, ચાંદીની ૨૬; કુલ મળીને ૯૭ ચિનમૂર્તિઓ છે. આ સિવાય ૬૫ ચાંદીના અને ૧૪ સર્વપાતુના ચિહ્નચક્રો છે. દેરાસરના પ્રવેશદ્વારની જમણી બાજુએ ચક્રેશ્વરી દેવી અને ડાબી બાજુએ મહાકાલી દેવીની આરસની મૂર્તિઓ ઇશનીય છે.

એકંદરે આ તીર્થના મહિમાથી આકર્ષિત આસપાસના ગામોમાંથી અને દૂરથી પણ યાત્રીઓ ઇશનાર્થે આવે છે અને અહીંના સંઘની સાધર્મિક ભક્તિ ભેદને યાત્રાળુઓ પુલકિત બની બાંધે છે.

★

૭૨. જખો

(કેડા નંબર : ૧૯૧૬)

સુશ્રીથી ભગભગ ૨૦ માઈલના અંતરે જખો નામે ગામ આવેલું છે. સ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજક જૈનોનાં ૨૦૦ ઘરો છે પણ ધંધા અને કેટલાક લોકો બહાર ગામ રહે છે. ૧ ઉપાશ્રય, યાત્રાળુઓ માટે વિશાળ ૨ ધર્મશાળાઓ, પાઠશાળા, કન્યાશાળા વગેરે છે.

એક વિશાળ વંદામાં ભુલ્કા ભુલ્કા ગુહસ્થાનો નવ દેરાસરોના સૂમળો આંધી બાજે શત્રુજય ગિરિની એક ટૂંક જ ઊભી કરી દીધો હોય એવા દેખાવ આ મંદિરે આપી રહ્યાં છે. આ નવ ટૂંકે મળીને 'રત્ન ટૂંક' કહેવાય છે. (૧) આમાંનું મુખ્ય મંદિર થેક જીવરાજ રતનસીંહ સં. ૧૬૦૫માં બંધાવી તેને પોતાના પિતાના નામથી 'રત્ન ટૂંક'નું નામ આપ્યું છે. બાકીનાં મંદિરો તે પછી જ બનેલાં છે.

મુખ્ય મંદિરમાં મૂળનાયક શ્રીમહાવોરસ્વામી ભગવાન છે. આ મંદિર, તેની ઉપરનાં વોશ શિખરોની કળાશ-ધ્વજાઓથી સર્થના તેજમાં જળાંકળમાં થઈ રહ્યું હોય એમ દૂરથી દેખાય છે. આ મંદિરની વિશાળતા અને ઉચ્ચાઈ જોણી નથી.

બાકીના આઠ દેરાસરોમાં નીચે મુજબ મૂળનાયક ભગવાન બિરાજમાન છે. (૨) શ્રીસુવિધિનાથ, (૩) શ્રીઆદિનાથ, (૪) શ્રીચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ, (૫) શ્રીગોડીપાર્શ્વનાથ અને નીચે શ્રીજીરાવલા પાર્શ્વનાથ, (૬) ઉપરના ભાગમાં શ્રીગોતમસ્વામી અને નીચે (૭) શ્રીચિંતાનાથ ભગવાન અને (૮) શ્રીચંદ્રમસ્વામી.

અહીં પ્રતિમાનો પરિવાર પણ ઘણો છે. સમગ્ર મંદિરોમાં મળીને પાષાણની ૧૨૬ અને પાતુની ૮૦ પ્રતિમાઓ છે. સિવાય સ્ફટિકની ૨ અને સુવર્ણની ૧ મૂર્તિ પણ અહીં બિરાજમાન કરેલી છે.

★

૭૩. નળિયા

(કેડા નંબર : ૧૯૨૩)

જખોથી ૧૬ માઈલ દૂર નળિયા ગામ આવેલું છે. અહીં સ્વેતાંબર મૂર્તિપૂજકોનાં ૨૫૦ ઘર છે, ૧ ઉપાશ્રય, યાત્રાળુઓ માટે વિશાળ ધર્મશાળાઓ, શાળાઓ, બાલાશ્રમ, પુસ્તક ભંડાર અને હવાખાતું વગેરે છે. એકંદરે ગામ પ્રમાણમાં સાદું છે.

ગામની વચ્ચે આવેલા બબ્બરમાં એક વિશાળ મંદિર ભેવાય છે. સોળ શિખરો અને ચોઢ રંગમંડપોથી શુભગારેલું આ મંદિર અનુપમ શૈલા પારી જેકું છે. તેમાં મૂળનાયક શ્રીચંદ્રમણ ભગવાન બિરાજમાન છે. આ મંદિરના નિર્માતા થેક નરસી નાથાઈ નામ, તેમજ પાલીતાણામાં બંધાવેલી વિશાળ ધર્મશાળાથીયે જોને બાણીતું છે. આ મંદિર સં. ૧૮૬૭માં બંધાયું છે.

આ સુખ્ય મંદિરની બાજુમાં શેઠ હારમલ તેજશીએ સં. ૧૯૧૦માં મૂળનાથક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનનું દેરાસર બંધાવ્યું છે અને તેની જ બાજુમાં શેઠ હરભમ નરશી નાથાએ સં. ૧૯૧૮માં શ્રીભક્ષ્ટાપદનું અન્નદેરાસર બંધાવેલું છે. ત્રણેના બહારાઓ અલગ છે પણ મંદિર એક જ ગણાય છે. મંદિરની આગળ એક વિશાળ ચોક છે. મંદિર બંધાવનાર શેઠ નરશી નાથા અને તેની પત્નીની આરસની મૂર્તિઓ મંદિરમાં મૂકેલી છે.

આ મંદિરમાં મૂર્તિઓનો પરિવાર ઘણો છે. પાપાણીની ૧૧૦, ધાતુની ૨૬, ચાંદીની ૩૬, સ્ફટિકની ૧ મળીને કુલ ૧૭૨ જિનપ્રતિમાઓ છે. ૧૩૨ સિદ્ધચક્ર ચાંદીના, ૪ ધાતુના અને ૨ ચંદન કાષ્ઠના મળીને કુલ ૧૩૮ છે.

દેરાસરનો વહીવટ શેઠ નાગશી કેશવણ, શેઠ શામળ જોડાભાઈ અને શેઠ કૃતશી દામળ કરે છે.

★

૭૪. તેરા

(કોઠા નંબર : ૧૯૨૭-૧૯૨૮)

નળિઆથી ૧૮ માઈલ દૂર તેરા નામે ગામ આવેલું છે. અહીંના મહાપૂત કિલ્લાની ખ્યાતિ લોકવિદિત છે. અહીં પ્રવેતાંબર મૂર્તિપૂજકોનાં ૧૦૦ ઘરો છે. ૧ ઉપાસથ, યાત્રાલુઓ માટે ૧ વિશાળ ધર્મશાળા, મહાજનવાસી, વિદ્યાશાળા, કન્યાશાળા, પુસ્તકભંડાર વગેરે છે. અહીં બે જેન મંદિરો છે.

૧. બબરમાં આવેલું શ્રીજીરાવલા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું મંદિર સુખ્ય છે. મંદિરનાં નવ શિખરોની ધમ્મો દ્રશ્યી યાત્રીઓને આકર્ષી લે છે. ભવ્યતા અને સૌંદર્યમાં આ મંદિર બીજાં નામી મંદિરોથી ભિન્ન છે. મંદિરની આસપાસ એક મોટો ચોક આવેલો છે. અહીં પાપાણીની ૫૭, ધાતુની ૨૧, ચાંદીની ૩૨ મળીને કુલ ૧૧૦ જિનપ્રતિમાઓ છે. વળી, ચાંદીના ૬૪, ધાતુના ૮, સોનાના ૨ મળીને કુલ ૭૪ સિદ્ધચક્રો છે.

શેઠ હીરણ ડોસાભાઈ અને શેઠ પાસવીર રાયમલ નામના બે જેન શ્રેષ્ઠીઓએ આ મંદિર સં. ૧૯૧૫માં બંધાવેલું છે. આ બંનેની એક મોટી પ્રશસ્તિ રંગમંડપની ભીંતમાં કાનચેલી છે.

૨. ઉપશુક્ર મંદિરની સામે શિખરબંધી શ્રીશામળિયા પાર્શ્વનાથ ભગવાનનું સુંદર મંદિર છે. મંદિરના રંગમંડપમાં કાચ ઉપર સુંદર ચિત્રકામ કરેલું છે. મંદિરમાં પાપાણીની ૪, ધાતુની ૬, સોનાની ૨, ચાંદીની ૧ મળીને કુલ ૧૩ જિનપ્રતિમાઓ છે.

લગભગ ત્રણસો વર્ષ પહેલાં ગોરણ હોરાચંદ તારાચંદે આ મંદિર બંધાવેલું છે.

★

૭૫. કેઠારા

(કોઠા નંબર : ૧૯૩૦)

તેરાથી ૧૨ માઈલ દૂર કેઠારા નામે ગામ છે. અહીં પ્રવેતાંબર મૂર્તિપૂજકોનાં ૭૫ ઘર છે. એક વિશાળ ધર્મશાળા યાત્રાલુઓ માટે છે. શેઠ કેશવણ નાથક, શેઠ લેલણ આહુ અને શેઠ શિવણ નેશ્વરી આ ત્રણ વ્યક્તિઓ તરફથી કન્યાશાળા, પાઠશાળા અને પાંજરાપોળ ચાલે છે.

ગામના મધ્ય ભાગે આવેલા બબરમાં બાજુ એક મોટો પહાડ ખડો કર્યો હોય એવી ઘટ બાંધણીનું જેન મંદિર આખાયે કુશમાં વિશાળતા અને ભવ્યતામાં અન્નદેરાસર છે. પર્વતની શિખરમાથાનું ભાન કરાવતાં એના ઉપરનાં બાર ભિન્ન શિખરો દ્રશ્યીને પ્રેમકર્તુ મન કરી લે છે. મંદિરની લંબાઈ-પહોળાઈ ૭૬×૬૪ ફીટની છે અને જિંચાઈ ૭૪

ફોટની છે. મૂળભૂતારામાં મૂળનાયક શ્રીશાંતિનાથ ભગવાનની પ્રતિમા બિરાજમાન છે. આ મંદિરમાં પાપાણી ૧૩૭, પાતુની ૫૪, આંકીની ૨૦, ચંદ્રિકાની ૧ મળીને કુલ ૨૧૨ મૂર્તિઓ અને સોનાના ૧ ચિદમ્બરજી લુટે લુટે સ્થળે પ્રતિષ્ઠિત થયેલ છે. મંદિરમાં કાચનું કામ પ્રેક્ષણીય છે.

સં. ૧૬૧૮ માં શેઠ કેશવજી નાયક, શેઠ વેલજી માલુ અને શેઠ શિવજી નેશુરીએ આ મંદિર બંધાવી તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવી છે. શત્રુજયગિરિ ઉપરની નવ દુર્ગ પૈકીની એક દુર્ગ જે ‘કેશવજી નાયકની દુર્ગ’ના નામે જાણાયા છે, તેના નિર્માતા આ ગામના વતની અને કોઠારાનું મંદિર બંધાવવામાં પણ ફાળો આપનાર પુણ્યશાળી શેઠ કેશવજી નાયક હતા. તેમણે આવાં મંદિરો બંધાવી પોતાની અનુપમ શ્રદ્ધાને દાખલો બેસાડ્યો છે અને અનેક સંખ્યાવતો કરી શેઠ જગદ્ગુણહના પગલે ઘનવીર તરિકિની ખ્યાતિ પણ પ્રાપ્ત કરી છે.

★

૭૬. કટારિયા

(કેદા નંબર : ૧૯૮૩)

જુજશી ભચાઉ જતી રેલવેના ભચાઉ સ્ટેશનથી ૧૮ માઈલ દૂર કટારિયા નામે ગામ છે. તે કેળે વસાવ્યું એ બાણવામાં નથી પરંતુ કટારિયા નામ શાથી પડ્યું એ વિશેની એક લોકકથા એવી સંભળાય છે કે, યુસલખાનેના અહીં વારંવાર થતા હુમલાથી એક પ્રસંગે એક રમણીના પતિને દુરમનોએ મારી નાખ્યો ત્યારે એ વીર રમણીએ હાથમાં કટારી લઈ રણમેદાનમાં બંધાવ્યું. તેણે તેના પતિના ખૂનીને શોધી કાઢી. તેને થોડા ઉપરથી નીચે પટકી તેની છતીમાં કટારી હુલાવી દીધી, ત્યારથી એ કટારીના પ્રસંગની યાદગીરીમાં આ ગામનું ‘કટારિયા’ એવું નામ લોકવિશ્રુત બન્યું છે પરંતુ એ પહેલાં પ્રાચીન કાળમાં આ એક વિશાળ નગર હતું.

અહીં શેઠ જગદ્ગુણહના મહેલો હતા એમ પણ સંભળાય છે. એક સમયનું આ ભવ્ય નગર આજે તો એક નાના ગામડામાં રૂપાંતર પામ્યું છે. સ્વેતાંબર મુર્તિપૂજક જૈનોની વસ્તી ત્રણેક ઘરની નામની જ રહેવા પામી છે. ૧ ઉપાસ્ય, ચાત્રાણુઓ માટે એક વિશાળ જૈન ધર્મશાળા અને એક પુસ્તકબંદાર પણ છે. અહીં એક વિદ્યાલય સાથેનું જૈન છાત્રાલય પણ મોજુદ છે.

“Archaeological survey of western India”માંથી એવી માહિતી સાંપડે છે કે, અહીં ભગવંતી વચ્ચે જૈન મંદિરનું ખંડિયેર વિદ્યમાન છે. આ ખંડિયેર એક મકાનનો પાયો અણતો મળી આવ્યું હતું. દેવકુલિકાઓના પાયા, હીવાલો અને કોરબીભર્યા પથ્થરોથી જણાય છે કે, એક સમયે આ મંદિર ૫૦ ફોટાના ઘેરાવામાં હતું.

આ મંદિર લોકોના મકાનોથી ઘેરાયેલું છે. પારેક ફોટ જમીનમાં ફટાયેલા આ મંદિરમાં કોરબીભર્યા પાંચ સ્તંભો પર ધૂમટો છે. ધૂમટોમાં વિવિધ પ્રકારની કોરબી છે. બીજા ધૂમટો અને શિખર જમીનમાં ફટાયેલાં છે. સભામંડપ અને પાંચ સ્તંભોમાં લટકાયેલાં તોરણોવાળું એક ભોંયતું પણ છે. તેમાં પથ્થરના પગથિયાંવાળી નિસરણી બનેલી છે. આયુર્યે મંદિર ૬૪ ફોટનું ઊંચું હશે એમ જણાય છે. સફેદ ખારા પથ્થરો અને જૂનાથી આ બનાવેલું છે. મંદિર પાંચસો વર્ષ પહેલાંનું જણાય છે.

સં. ૧૯૭૮માં શેઠ વર્ધમાન આણંદજીએ લખેડીદાર કરાવી સુંદર અને ભવ્ય શિખરબંધી મંદિર કરાવ્યું છે. આમાં મૂળનાયક શ્રીમહાવીરસ્વામી ભગવાનની સ્વેતવસ્ત્રી પ્રતિમા બે હાથ જોડી છે, જે છાંદિયાથી લાવીને અહીં સં. ૧૯૮૮ માં પ્રતિષ્ઠિત કરવામાં આવી છે. આ મુર્તિના પાછળના ભાગમાં પણ ત્રણેક પક્ષિકાઓના લેખ છે, જેમાં તે સમયના રાજવી અને પ્રતિષ્ઠાપક આચાર્યનો વિશેષ પરિચય જણાવ્યો હતો પરંતુ મુર્તિને બીત સાથે જૂનાથી સંબંધ કરેલી કોવાથી આગે લેખ લાંબી થકાતો નથી પણ પલાંકી નીચે આટલો લેખ એવામાં આવે છે:-

“શ્રીમહાવોશિષ્ઠ કાર્તિક પ્ર. ૦ આચાર્યશ્રીવિજયસિંહસૂરિભૈ: તપાળએ કટારિયામાને સં. ૧૬૮૬ વર્ષે વૈશાલમાસે શુક્રપક્ષે તૃતીયાતિથી ||”

સત્તરમા સૈકાની આ મૂર્તિ ખરેખર સુંદર અને દર્શનીય છે. પરંતુ કાન, નાકથી ખંડિત હોવાથી જીર્ણોદ્ધાર સમયે તેના ઉપર લેપ કરાવ્યો છે. કંઠેવાથ છે કે, કુટારિયા ગામની પહાડી દશામાં આ મૂર્તિ બાંધ્યા હાઈ જવામાં આવી હતી. આ લગભગ ૧૦૮ વર્ષ સુધી એ પૂજાતી રહી. આ મૂર્તિના જ કારણે જાગડ પ્રદેશમાં આ ગામ તીર્થરૂપ મનાય છે. હમણાં હમણાં આ તીર્થની સારી નામના થઇ છે.

★

૭૭. ગેડી

(કાઠા નંબર : ૧૯૯૧)

કૃષ્ણ-વાઘાઈમાં આવેલું ગેડી ગામ થાણું પ્રાચીન છે. કૃષ્ણકાળની વિરાટનગરીથી પણ લોકો જાણે છે. પરંતુ એ હકીકતને ઇતિહાસને આધાર નથી.

અહીં ૪૦ જેનેની વસ્તી, ૧ ઉપાશ્રય અને જૈન મંદિર જીર્ણોદ્ધારમાં છે. અગાસીબંધ શિખરચુકત આ મંદિરને મોટી પરસાલ છે. આગળના ભાગમાં ચાર ફેરીઓ શિખરચુકત છે. તેમાં પળાસણ વિશ્વમાન છે. મંદિરનો વચલી દૂમટ ૧૬ સ્તંભોના આધારે બનાવેલો છે.

મંદિરની લંબાઈ-પહોળાઈ ૨૮ x ૨૦ ફીટ છે. અગાસી સુધીની લંબાઈ ૧૪ ફીટ અને દૂમટ સુધીની લંબાઈ ૨૦ ફીટની છે.

ગર્ભગૃહમાં આરસપાવાણનાં બિંબો પ્રાચીનકાળનાં છે. વચ્ચે મૂળનાયક શ્રીમહાવીર પ્રભુની મૂર્તિ ૩ ફીટ લંબી છે. મૂર્તિના નાક, હાથ, કાન ખંડિત થતાં સ્નાયી જોડીને લેપ કરાવેલો છે. મૂળનાયકની એક બાજુએ શ્રીઆદીશ્વરની મૂર્તિ છે. તેના ઉપર સં. ૧૫૩૪નો લેખ છે અને બીજી બાજુએ શ્રીસુમતિનાથ ભગવાન છે. તેના ઉપર સં. ૧૬૨૫ નો લેખ છે. મંદિર આઠાશાહે બંધાવેલું છે. એ વિશે એક કંતકથા પણ પ્રચલિત છે.

અહીં માલવ નામનો ધીના વેપારી રહેતો હતો. એક વેળા એની દુકાને ધી વેચનારી ભરવાડજી ધીના પાળિયો એને ત્યાં આપવા આવી. પાળિયાને ખાલી કરી નાખવાનું કહીને એ બાઇ બબ્બરમાં સોદો લેવા લઈ આવેલે ધી તોળીને પાળિયો ખાલી કરી રાખ્યો. બાઈએ આવીને જોયું તો ધીના પાળિયો ભરેલો જોવાયો. આથી તેણે માલવને તરત ધી તોલો લેવા જણાવ્યું. ચતુર વેપારી પાળિયા નીચેની ઇંટોણીમાં કંઈક કરામત હોવાનું સમજી ગયો. બાઈને પેલી જૂની ઇંટોણીને બદલે નવી ઇંટોણી સાથે પાળિયો ખાલી કરીને આપ્યો. ઇંટોણીમાં એવો ગુણ હતો કે તેના ઉપર મૂકેલું ખાલી વાસણ ધીથી ભરાઈ જતું. એ રીતે માલવ ખૂબ ધનાઢ્ય બની ગયો.

કહે છે કે, એક સમયે અણહિલવાડ પાટલમાં એક ગૃહસ્થને ત્યાં જમણવારના પ્રસંગ હતો. તેમાં ધીની જરૂર પડતાં માલવે આ કરામતથી તેને ધી પૂરું પાડયું. એ ગૃહસ્થે માલવને ધીના જે પૈસા આપ્યા તે દ્વારા માલવે આ મહાવીરસ્થાની ભગવાનનું મંદિર બંધાવ્યું. એ સિવાય માલવ વાવ અને માલસર તળાવ પણ એણે જ બંધાવ્યાં છે.

કંથકૌટાડ—

આ જગ્યાથી ઉત્તર-પૂર્વ ૩૬ માઈલ કંથકૌટ નામે સ્થળ છે. કંથકનાથ ચોગીના નામ ઉપરથી અહીં પુરાતન કિલ્લો કંથકૌટ નામે પ્રસિદ્ધિમાં આવ્યો. જામ જાખા ધૂરાણા પોત જામ સ્કાંડે આ કિલ્લો બંધાવેલો છે અને તેમાં કંથકનાથ ચોગીનું મંદિર પણ ચણાવ્યું છે. કિલ્લો સંજ્ઞાત પથ્થરોથી બાંધવામાં આવ્યો છે. કૃષ્ણ બંધારના રાજાએ બ્યારે શત્રુઓના હુમલાથી ભયભ્રમ સ્થિતિમાં આવી પડતા ત્યારે આ કિલ્લાનો આશ્રય લેતા. જુલરાજ સોલંકી અને લીમડેવ પોતાની ભત્રીજાઓના આ કિલ્લામાં છુપાયા હતા. એક વખતના આ અંગે કિલ્લો આજે તો જીર્ણોદ્ધાર અવસ્થામાં જોવાય છે.

અહીં સોળ શંભલાવાળું ભગવાન મહાવીરસ્થામીના પુરાતન મંદિરનું ખડિયેર છે. આ મંદિર કાલે બંધાવ્યું

એ વિશે શ્રીહલપતરામ પ્રાચલ્પન ખન્નરે “ Archaeological Survey of Western India ” માં આ મંદિરમાંથી મળી આવેલા શિલાલેખો ઉપરથી માહિતી આપી છે. મંડપના સ્તંભ ઉપર કેરેલા એક ત્રુટિત શિલાલેખ ઉપરથી સં. ૧૩૪૦માં આ મંદિરના બંધાવનાર તરિકે આમદેવના પુત્રો નામે લખાયા અને ચૌહાણનાં નામે બાળી શકાય છે. જ્ઞાના પ્લાસ્ટર ઉપર આમદેવના પુત્ર પાસિલનું નામ જણાવેલું છે. મંડપના એક સ્તંભ ઉપરના લેખનો અંશ વંચાય છે એ સુજ્ઞ સં. ૧૩૨-(?) શ્રાવણ સુદિ પને સોમવારે શ્રીમાળી જ્ઞાતિના આમદેવ એટલું વંચાય છે. લેખ તૃતીયો હોવાથી તેના પુત્રોનાં નામ બાળી શકાતાં નથી.

ચોદમા સદ્કામાં શ્રીસર્વાનંદસુરિએ ‘ જગદુચરિત ’ રચ્યું તેના ઉપરથી જણાય છે કે જગદુશાહના પુર્વજોની પાંચ પેઢીઓ કંથકાટમાં નિવાસ કરતી હતી. છેવટે જગદુશાહના પિતા ચૌહાણ સંદેશરમાં સં. ૧૨૭૦માં રહેવા માટે ગયા અને ત્યાં સ્થિર થયા. જગદુશાહના કાકાઓ વગેરે અહીં ૧૪મા સદ્કા સુધી નિવાસ કરતા હતા; જેમણે આ મંદિર બંધાવેલું શિલાલેખથી પુરવાર થાય છે.

સ્ત્રીકરા:—

કચ્છમાં આવેલું સ્ત્રીકરા ગામ ક્યારે વસાયું એ બાબતમાં નથી. અહીં ઘણા પાળિયાઓ મીઠુદ છે તેમાંના એક પાળિયા ઉપર સં. ૧૦૬૦ની સાલ વંચાય છે.

અહીં એક કળામય જૈન મંદિરનું ખડિયેર વિદ્યમાન છે. આ મંદિર સં. ૧૭૭૩માં બંધાવાયું હતું. સં. ૧૮૪૨માં બ્યારે પ્રાણિયાના મિયાણાઓ ઘણો ઉપદ્રવ કરી રહ્યા હતા ત્યારે આ મંદિરના મૂળનાયક શ્રીવાસુપૂજ્યસ્વામીની મૂર્તિ અધર્ષ ગામે લઈ જવામાં આવી. મંદિરમાં એક શિલાલેખ પણ જોવામાં આવે છે.

૭૮. તારંગા (ગુજરાત)

(કેડા નંબર : ૨૦૧૩-૨૦૨૦)

ગુજરાતમાં પહાડ પરાનાં તીર્થોમાં તારંગા વિશિષ્ટ તીર્થસ્થળ છે. વિ. સં. ૧૨૪૧ માં શ્રીચોરમપ્રભાચાર્યે રચેલા ‘ કુમારપાલ પ્રતિગોષ્ઠ ’ થી બાબત મળે છે કે, વેણી વત્સરાજ નામના બૌદ્ધધર્મી રાજાએ અહીં તારાદેવીનું મંદિર બંધાવેલું ત્યારથી આ સ્થળ ‘ તારાપુર ’ નામે પ્રસિદ્ધિ પામ્યું. એ પછી આચર્ય ખપુડાચાર્યે (વિક્રમની પહેલી શતાબ્દી) ના ઉપરેશથી તે રાજા જૈનધર્મી બન્યો ત્યારે તેણે જ અહીં જિનેશ્વરદેવીની શાસનાધિપત્યની સિદ્ધાધિકાદેવીનું મંદિર બંધાવી જોનોના તીર્થ તરિકે પ્રસિદ્ધિ આપી. ^૧ એ પછીના લગભગ ત્રેસમા સદ્કા સુધીના આ તીર્થનો ઇતિહાસ અધિકારમાં છે.

ત્રેસમા સદ્કામાં તારંગાગિરિ ઉપર બંધાયેલો બાવન દેવકુલિકાવાળો ઉત્તુંગ દેવપ્રાસાદ આજે પણ જૈનાચાર્ય શ્રીહેમચંદ્રસુરિ અને ગુજરાતરેશ કુમારપાલની લગભગ ૮૦૦ વર્ષ પહેલાંની કીર્તિગાથા સંભળાવતો અદ્યઃ જિવો છે તેને આજ સુધી આવેા ગરવો અને સુરક્ષિત બનાવી રાખવા માટે કેટલાયે કાનવીર જૈન શ્રેષ્ઠીઓએ તેમાં સંસ્કારો-ઉદ્ધાર કરીને વિસ્તાર્યો પણ છે. આ રીતે જોતાં અહીં બૌદ્ધ અને જૈન સંસ્કૃતિનો સુભગ સંગમ થયેલો જોવાય છે. આમાં કેટલાયે યોગીઓ, સુનિઓ અને ભાષુકોની સ્મૃતિઓ જડાયેલી પડી છે એથી જ એ વંદનીય તીર્થરૂપ બન્યો છે.

પ્રાચીન જૈન પ્રબંધો અને તીર્થમાળાઓમાં તારંગાને તારકેર, તારાવરનગર, તારાજુગિરિ, તારાજુગદ વગેરે નામેથી ઉલ્લેખવામાં આવ્યો છે. આ નામો ઉપરથી તારંગા નામ કેમ બન્યું એ સમજાતું નથી. સંભવ છે કે,

૧. “ શ્રીવીરુપિત: કલતપુરુષે મુરુશીતિસંકુષે । વર્ણાં કલપાન્ત, ઝીમાવાતેશ્વરવટપુક: ॥૭૧॥ ”

— ‘ પ્રભાવચરિત ’ માં ‘ શ્રીવીરુપિતસુરિ પ્રબંધ ’

૨. “ તારાજુજીવૌ મંદિર તેજ કારિયં પુજ્ય । બાવનગિરિય તનો મહ તારાકરં તિ દ્યો ॥
તેજ સવ પક્ષા સવં સિદ્ધાજ્ઞાજ્ઞ કરવિયં ।

— ‘ કુમારપાલ પ્રતિગોષ્ઠ ’ માં “ અપ્યખપુડાચાર્ય ” થયા ” ૫ ૭૫૦

તારંગમાં ઉપરથી અપભ્રંશ થઈને તારંગ થયું હશે.

મહેસાણાથી આવતી રેલને લારંગમાં ફીલ છેલ્લું સ્ટેશન છે. પહેલાં આ સ્ટેશન પર વસ્તી જેવું નહોતું પરંતુ હાલમાં ધર્મશાળાઓ અને મોઢીઓની દુકાને થઈ છે. સ્ટેશન સાથે જ સ્વેતાંબર અને દિગંબર ચાપાણીઓ મારે અલગ અલગ બે ધર્મશાળાઓ છે.

તારંગા ઉપર ચડવાના ત્રણ માર્ગો છે. એક ખુડિયા ધક્કાનો, બીજો ધારણ સાતા તરફનો અને ત્રીજો ટીંબા ગામ બાજુનો. પહેલો માર્ગ ટૂંકો પણ ચઢવામાં કઠણ છે. બ્યારે બીજા માર્ગો તફન સરળ છે. આ બંને માર્ગો કિલ્લાના દ્વારની ટેકરી નીચે લોગ થાય છે. ત્યાંથી પગથિયાં ગોઠવેલાં છે. દ્વારમાં પ્રવેશ કર્યા પછી તફન સપાટ ભૂમિ છે. ખુડિયા ધક્કા-વાળો આખો માર્ગ હાલિજીની ટેકરીઓની તળેટીમાં જ છે, જે પાણીના પ્રવાહનું વહેન કરી રહ્યો છે. આ પહાડની રચના લગભગ ઇંડરના પહાડ જેવી છે.

સ્ટેશનથી તારંગાની તળેટી લગભગ ૨ માઈલ દૂર છે. રસ્તો કાચો હોવા છતાં ધોરી ગાડામાર્ગ છે, જેને ખુડિયા ધક્કાનો માર્ગ કહે છે. તળેટીમાં વિશ્વાંતિ લઘુ શકાય એવી સ્વેતાંબર અને દિગંબરની બે નાની ધર્મશાળાઓ છે. તળેટીથી તારંગા પહાડનો ચડાવ એક માઈલનો છે.

પહાડ પર સ્વેતાંબરનાં ૫ મંદિરો અને ૫ દેરીઓની ટૂંકો છે. એક ધર્મશાળા અને તેમાં પુસ્તકાલય છે. દિગંબરનાં પણ ૫ મંદિરો, ૭ દેરીઓ અને ધર્મશાળા છે.

પૂર્વ દ્વારથી પ્રવેશ કરતાં ડાબી બાજુએ શ્રીઅન્નિતાય મંદિરની સન્મુખ આશરે ત્રણ ફીટ ઊંચાઈવાળી એક દેરીમાં ક્રીતિસ્થંભ વિદ્યમાન છે. તેના ઉપર કુમારપાલના છેલ્લા વર્ષ સમયનો લેખ આ પ્રકારે વર્ણાય છે:—

“સં. ૧૨૨૦ વર્ષે કાગળ વાંદ ૩ વર્ષે બે અમલ (મયે) ૫ ॥”

સ્વેતાંબરનાં પાંચ મંદિરોમાં શ્રીઅન્નિતાય ભગવાનનું મંદિર કોટથી થોડાંચેલું ઉચ્ચ અને વિશાળ છે.

૧. પગહંડીથી ઊંચે પહોંચતાં જ ‘અન્નિતાય વિહાર’ નામે જોળખાતું મંદિર દક્ષિણેચર થાય છે. આ મંદિર બંધાવવા માટે કુમારપાલ નરેશ ચરોદેવના પુત્ર ઇંડનાયક અભયને આદેશ કર્યો હતો.^૩

‘પ્રભાવક ચરિત્ર’માં ઉલ્લેખ છે કે, કુમારપાલ રાજ્યને અભ્યોરણ ઉપરની ચડાઈ વખતે ભગવાન અન્નિતાયની જે માનના માની હતી તેની પૂર્તિ રૂપે તેણે તારંગા ઉપર ૨૪ ગજ ઊંચું મંદિર બંધાવ્યું અને તેમાં ૧૦૧ આંગળ (ઈંચ) પ્રમાણની પ્રતિમા સ્થાપન કરી હતી.^૪

‘પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ’ના ઉલ્લેખથી જણાય છે કે, બ્યારે અજયપાલ જૈનમંદિરોને ધરાશયી કરવા માંડ્યા ત્યારે વસાહ અને આબાડ નામના યુગ્ય શ્રેષ્ઠીઓએ સંધને એકત્રિત કરી કુમારપાલે બંધાવેલાં મંદિરોને અજયપાલથી બચાવવા માટે શો ઉપાય કરવો તેની વિચારણા કરતાં એ સમયના સીલનાગ નામના અધિકારીને મળીને બાકી રહેલા તારંગાના મંદિરોને બચાવવા માટે નિવેદન કર્યું. સીલનાગે સુકિત વાપરીને તારંગબુદ્ધનું મંદિર અને બીજાં મળીને ચારેક મંદિરો બચાવી લીધાં હતાં.^૫

આ મંદિર બગીચા માળનું ઊંચું બંધાવેલું હતું એમ પણ કહેવાય છે. આજે તો ત્રણ-ચાર માળનું જ વિદ્યમાન છે. મંદિરને પહેલી નજરે નિહાળતો કલાક્યાસી શિરપીએ ચોળેલી શિદ્ધપાશ્વર સુબળની સર્વાંગ સુંદર રચનાની પ્રમાણસરતા પાત્રી ભય છે. શિદ્ધપીએ આલેખેલી જગતીની ઊંચાઈ, ભંડગો, પદ્મો, કણી, અંતરણી, આસપટ્ટી, કુંચો,

૩. “તથ મમાણેજ બચિર્વાચિવિવસ મંદિરં તુંગં । રવાહિવચમણેજ વણેવણુણ ચિત્તિચિવં ॥”

—“કુમારપાલ પ્રતિબોધ”માં “શીઆર”પુટાઆર કથા” પ. ૪૪૩

૪. “પ્રભાવકચરિત્ર”માં “શીલેમજદચરિત્ર પ્રબંધ” સ્તોક ૭૨૦ થી ૭૨૪.

૫. “પુરાતન પ્રબંધસંગ્રહ”માં “અજયપાલ પ્રબંધ” પૃષ્ઠ: ૪૭.

કળશો વગેરે સ્વરૂપો શિદ્ધીય નિયમ સુબળ બરાબર ચોક્કસ છે. મંદિરમાં પાદરેણું કલોલેખન સાદું છતાં સુષ્ક અને વિવિધતાવાળું હોવાથી મનોહર લાગે છે. સ્તોત્રકીર્તનોની સૌંદર્યકળાને આ ઉત્તમ નમૂનો શિદ્ધીય ચોક્કસના આદર્શ અભ્યાસી આગળ ખડો કરે છે. અલબત્ત, એમાં પાછળથી થયેલાં સંસ્કરણો પણ અભ્યાસીની નજરે આજ્ઞાત રહેતાં નથી. સત્તરમા સદીમાં થયેલા શ્રીચમ્પબહાસ કવિ 'કુમારપાલરાસ'માં કહે છે કે, આ મંદિરના શિખરને કોઈ ક્ષતિ પહોંચી નથી એટલે એ પ્રાચીન કાળનું હોવાનું કહે છે; પરંતુ મંદિરનું શિખર બારમી સદી એટલું પ્રાચીન જણાતું નથી. દેવળની આલુખાલુએ બાંધેલી દેવકુલિકાઓ કોઈ વિનાશને ભોગ બનેલી પ્રતીત થાય છે. એનો નાશ કરતાં બચી ગયેલી એક દેવકુલિકા જમીનનું આપ કરતાં ફિંગબરોના કબજામાં ગયેલી દેવકુલિકા સુધી બચ છે. આને તે ફિંગબરોના કબજામાં હોવાથી વચ્ચે બીંત ચાલી લીધેલી છે.

પ્રાસાદનો મઠાવર અને શિખર ભાતભાતની કારણથી ભરેલાં છે. મંદિરની પાછળ ૬૪ દીવાલમાર્ગો છે, જેમાંની એકે દીવાલ નકશી વિનાની નથી. એમાં ચક્રો, ગંધર્વો અને નર્તિકાઓની ભાવનાત્મક સ્પષ્ટ ઉભરી કરી મૂર્તરૂપ આપવામાં અણુ રાખી નથી. આણુનાં મંદિરો જેવી ઝીણી કારણો ન હોવા છતાં એની ભવ્યતા આંખને આંહી દે એવી તો છે જ. ખરેખર, આ મંદિરની ઉંચાઈ અનોઝ છે.

મંદિરને ૨૩૦ ફીટ જેવડો લાંબો-પહોળો એક બળી ગયો છે. ચોક્કની બહાર મધ્યમાં ૧૪૨ ફીટ ઊંચું, ૧૫૦ ફીટ લાંબું અને ૧૦૦ ફીટ પહોળું બન્ધ મંદિર ગોઠવાયેલું છે. લગભગ ૬૩૬ ફીટનો ઘેરાવો આ મંદિરે શેકી લીધો છે. સમગ્ર મંદિર ખારા પથ્થરથી બાંધવામાં આવ્યું છે. ઇંટ અને ચૂનાનું મિશ્રણ એવું સમગ્રભાગ શાસ્ત્રીય હિલ્લે કરવામાં આવ્યું છે કે આને ૮૦૦ વર્ષ વીત્યાં છતાંયે મંદિરની કોઈ સામગ્રીને આંધ આવાવા પાત્રી નથી.

મંદિરનું ઝુપ અને દરવાજો પૂર્વાધિસુપ છે. દરવાજામાં પ્રવેશ કરતાં અધિકા માતા અને દ્વારપાલીની મૂર્તિઓનાં દર્શન થાય છે. મંદિરમાં પ્રવેશ કરવાના ત્રણે દિશાએ ત્રણ પ્રચંડ દરવાજાઓ છે. દરેક દરવાજાને ત્રિશાખા-દ્વાર છે અને પ્રવેશદ્વારના ઉંબરમાં બંને બાજુએ આસનુપ છે. પગથિયાં આરસનાં પણ સાદાં છે.

મંદિરના ચિંહદ્વાર પાસે એક વિશાળ અશ્વમંડપ મંત્રી વસ્તુપાલે બંધાવ્યો હતો અને તેમાં બે બાજુએ બે વિશાળ ગણેશો બનાવી ભગવાનની મૂર્તિઓ સ્થાપી હતી પરંતુ એ સ્થાપના અત્યારે વિદ્યમાન નથી. માત્ર લેખ સાંચેનાં આસનો ચોક્કસ છે. એ લેખ આ પ્રકારે છે:—

"હું સ્વર્ણ શ્રીચક્ષ્મ સંવત ૧૨૮૪ વર્ષે કાળુગ સુદિ ૨ ચતુર્થી શ્રીમદ્ગણેશુરવાસ્તવ્યપ્રાવાટાવ્યવમનુ(મૃત) ઠં શ્રીચંદ્ર-પાત્રજ ઠં શ્રીચંદ્રપ્રસાદગંજ ઠં શ્રીસોમતનુજ ઠં શ્રીગણેશરાજનંદને ઠં શ્રીકુમારદેવીકૃતિચમ્પુત્રેને સહ શ્રીશૃંગા સહ શ્રીનાથ દેવદોરનુજેને મહં શ્રીજેઃપાત્રામ્રજમના સંપાતિમહામાતૃશ્રીવસ્તુપાલેને આમન. પુણ્યામિદયે દ્વદ્વ આતાર્ણવપૂર્વેતન્માનંજત-સામી(મિ)દેવતૈયે શ્રીઆદિનાથદેવગિરિવાલકૃતસત્કામદં કારિત્ત્વં ॥ પ્રતિષ્ઠિતં આનંદગદગાલે મહારકશ્રીવિજયોન્નિસુરિમિ: ॥"

બીજો લેખ શ્રીનાથિનાથ ને બહલે શ્રીજેઃશિનાથ ભગવાનના નામ સિવાય બધો અક્ષરશઃ ઉપર સુબળ છે.

મંદિરમાં મૂળભારી, ગૃહમંડપ, રંગમંડપ અને છ ચોડીઓની વિભાગરચના કરવામાં આવી છે. રંગમંડપમાંથી મૂળભારીમાં જ્યાં માટે બે નાના દરવાજાઓ મૂકેલા છે. તે પછી જ મૂળભારીનું પ્રવેશદ્વાર આવે છે. મૂળભારી ૧૮ ફીટ લાંબો અને ૨૩ ફીટ પહોળો છે. આગોચે બહારે મકરાણાના આરસથી મહેલો છે.

મૂળભારીમાં મૂળનાથક તરીકે શ્રીઅભિરામ ભગવાનની મૂર્તિ ગિરાજમાન છે. આ મૂર્તિ ૧૫ લાંબી ઉંચા અને મનોહર છે. તેની બંને બાજુએ લાકડાની નિસરણી મૂકેલી છે. તે પર ચડીને મસ્તકે પૂજા થઈ શકે છે. આસપાસ પંચતીર્થનું બન્ધ પરિકર છે. મૂળનાથકની પહોળી ઉપર દુકા લેખ છે પણ તેનો ઘણાંબરો ભાગ અત્યારે ઘસાર્ય ગયો છે. કહેવાય છે કે, ચોદાં વર્ષો ઉપર લેખ ઉત્તરનાથ ત્યારે લેખ ઉત્તરનાથે એ લેખને બેઠકારીથી ઘણો ઘસી નાખ્યો છે. સુનિરાજ શ્રીજયંતિવિજયણ્યો એ લેખ આ પ્રમાણે વાંચ્યો છે:—

"...વેમદેવમાર્ગ જીમળ...મેવોઈ.....સુરિમિ: જીમળ ॥" *

૧. "જૈન ચત્રપ્રકાશ" વર્ષ: ૨, અંક: ૨, લેખાંક: ૮

અપાક વદિ ૭ ને શુકવારનો છે. બંને મૂર્તિઓ જીવનચંદ્ર અને પદ્મચંદ્ર વગેરે કુટુંબ સહુકારે મળીને ભરાવી છે. બીજા લેખમાં શ્રીશ્રીમંદિપત્તરિના શિવ્ય દેવેન્દ્રસૂરિનું નામ વધારે છે. બંનેના પ્રતિષ્ઠાપક આચાર્ય શ્રીજીવનચંદ્રસૂરિ છે.

આ પ્રાચીન પરિકરમાં ગોઠવેલી મૂર્તિઓ પાછળથી સ્થાપન કરી હોય એવી સંભાવના થાય છે.

નીચેના ભાગમાં બંને બાજુએ ખૂણામાં એકેક મોટી સુંદર કાઉસગિયા પ્રતિમાઓ છે. તે બંને ઉપર આ પ્રમાણે લેખો વંચાય છે:—

(૧) “ ઈ ” સ્વસ્તિ ઓકોરંદકગણે શ્રીપાર્શ્વનાથચૈવ્યે સંવત્ ૧૩૫૪ વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધિ ૨ સોમે પ્રાગ્વાટજ્ઞાતિ(તીય)વ્યં છમ્પાગાન્વયે વ્યં યસોરાજપોત્રેણ વ્યં યસોવીરપુત્રેણ જગસીહજોહાનુજે[ન દેવસિંહસિંહસંવપતિયાપનેન]....શ્રેયોર્થે શ્રીમહા-વીરમુલ્ય દ્વાદશચિંબપદ્મકં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં.... ”

(૨) ઈ ” સ્વસ્તિ ઓકોરંદકગણે શ્રીપાર્શ્વનાથચૈવ્યે સંવત્ ૧૩૫૪ વર્ષે વૈશાખ શુદ્ધિ ૨ સોમે પ્રાગ્વાટજ્ઞાતિ(તીય)વ્યં છમ્પાગાન્વયે વ્યં યસોરાજપોત્રેણ યસોવીરપુત્રેણ જગસીહજોહાનુજેન દેવસીહ ...ત વ્યં સંવપતિયાપનેન મળિનો હૌરુશ્રેયોર્થે શ્રીમાદિ-નાથાદિદ્વાવલ[ચિંબપદ્મકં કારિતં પ્રતિષ્ઠિતં].....”

આ બંને લેખો એક જ વ્યક્તિના છે. બંનેમાં મૂળનાથકર્તા નામ બિજા બિજા છે અને એના ક્રેય માટે તે ભરાવામાં આવી છે તે વ્યક્તિઓનાં નામ લુઠાં લુઠાં હોવાનું જણાય છે.

આ બંને કાઉસગિયા ખેરાહ અને જાલનપુરની વચ્ચે (જાલનપુરથી ૧૪૫ માઈલ અને ખેરાહથી ૧૦૫ માઈલ દૂર) આવેલા સલમકોટ નામના ગામથી ૦૫ માઈલ દૂર રહેલા જૂના સલમકોટથી અથવા તેની આસપાસની જમીન માંથી થેડાં વર્ષો પહેલાં નીકળી આવ્યા હતા. ત્યાંથી લાવીને અહીં પથરાવામાં આવ્યા છે. આ બંને કાઉસગિયાની વચ્ચે મૂળનાથકર્તા સ્થાને એકેક મોટી બિની જિનમૂર્તિ બનેલી છે અને તે બંનેમાં મૂળ મૂર્તિની બંને બાજુએ તથા ઉપર શબ્દે બીજી નાની નાની અગિયાર—અગિયાર જિનમૂર્તિઓ બનેલી હોવાથી લેખમાં આને દ્વાદશચિંબપદ્મક નામે ઉલ્લેખ કરેલો છે.

મૂળભભારની આસપાસ પ્રદક્ષિણાપથ છે. તેમાં હવા—ઉંચા માટે ત્રણ ભારીઓ મૂકેલી છે. મૂળભભાર પછી યુદ્ધમંડપ છે. આમાં એક ગોખલામાં મૂર્તિ છે. એ ગોખલો કોણે કરાવ્યો એ સંબંધ આપણને આજુબા હેલવાડાના મંદિરના એક ચિલાલેખને પુરાવો મળે છે.

વિ. સં. ૧૨૬૬ના વૈશાખ સુદ ૩ને દિવસે ઉત્કીર્ણ થયેલા આજુબા જીજીવસહી-ચિલાલેખમાં વરહુડિયાવંશીય શેઠ નેમઠના કુટુંબના માણસોએ આજુ અને એ સિવાયનાં બીજાં તીર્થો અને ગામોમાં પણ મંદિરો, મૂર્તિઓ, ગોખલા, દેરીઓ તથા છોણીદાર વગેરે જે જે કરાવ્યું હતું તેનો ઉલ્લેખ કરેલો છે. તેમાં તારંગા વિશે આ પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે:—

“ શ્રીતારંગણે શ્રીઅજિતનાથગૃહમંદપે શ્રીઆદિનાથ વિંબં સત્તકં ચ ॥ ”

—તારણગદ ઉપર શ્રીઅજિતનાથ (મંદિર)ના યુદ્ધમંડપમાં શ્રીઆદિનાથના બિંબથી સુકત ગોખલો કરાવ્યો.

આ ચિલાલેખીય પુરાવો ઉક્ત સાલથી ૧૨૯ મંદિર બંધાવવાની હકીકતને પણ પ્રમાણિક ઠરાવે છે.

મંદિરનો રંગમંડપ ૧૯૦ ફીટના ઘેરાવામાં છે અને ધ્રુવદ અષ્ટભુજ અને પોઠશબદવાળા આઠ સ્તંભો ઉપર બિસે છે. આ સ્તંભોની ઊંચાઈ ૧૫ ફીટ અને બહાર ૮ ફીટની છે. પાછળથી કાળજીપૂર્વક સુકાયેલા બીજા ૧૬ સ્તંભો એને સહારી આપે છે. સમગ્ર મંદિરને સુરક્ષિત ટેકવી રાખવા માટે મંદિરની અંદર અને બહાર સેઠ કરતાંયે વધુ સ્તંભોની હારમાળા બિની કરેલી છે. સ્તંભોની રચના સાવ સારી છે. તેના નીચલા છેડે કુંભીઓ અને ઉપરના છેડે શિર મૂકેલાં છે. ધ્રુવદમાં વિદ્યાધરે અને દેવદેવીઓની નૃત્યપૂતળીઓ વિવિધ રંગોમાં નાટ્યની વાદ્યસામગ્રી સાથે અંગમરહોને.

અભિનય દર્શાવતી બિભી છે. નૃત્યના આ ભક્તિપ્રકારે ભારતીય કળાના સંસ્કારનું સ્મરણ કરાવે છે. આમાં બીજી શિલ્પકૌશલ્યી નથી. બીજી રીતે ઘૂમટ તબન સહિત છે. વિશાળતા એ જ એનું ગોરવ છે.

સભામંડપના એક ગોખલામાં આચાર્યની એક મૂર્તિ મિશ્રજાનના છે. તેનો નીચે નામ કે લેખ નથી પરંતુ સંભવ છે કે તે શ્રીહૃદયદાસચાર્યની મૂર્તિ હશે.

છત્રોદીના ઘૂમટનો દેખાવ મનોહર છે. તેની છતમાં સાદું પણ સુરેખ અંકન છે. ચુંગારચોડીની છતમાં પણ બારીક કૌતરણી બરી છે. આ બધી શિલ્પીય કળા એકત્રિત થીથીર તો મુખ્ય ચર્ચ બવાય છે.

મંદિરને ત્રણ માળ છે ને માળની રચના થીથીર જુલાવામાં નાખી દે એવી છે. મંદિરને સુરક્ષિત રાખવા માટે આ માળમાં ‘કેમર’ નામના લાકડાને ઉપયોગ કરેલા છે. આવા લાકડાને ઉપયોગ બીજાં મંદિરોમાં જવદ્દે જ ભેવા મળે છે. આ લાકડું આગથી નાશ પામતું નથી, બિલકું આગ લાગતાં તેમાંથી પાણી છૂટવા માંડે છે.

શિખર સુખી પહોંચવા માટે હોવાલ માર્ગ છે, અને વચ્ચે રહેલા ગોળાકાર વિશાળ મંડપમાં ૧૧ પ્રતિમાઓ અને એક ધ્વજાકંઠ પુરુષની આકૃતિનાં ફર્શન થાય છે. આ ભવ્ય મંડપની કારીગરી અદ્ભુત છે.

મંદિરના પૂર્વ દિશાના દરવાજા પાસે ડાબા હાથ તરફ એક દેરીમાં શ્રીઅભિનવાથ ભગવાનની ચોટી પાદુકા ભેટી ૧ છે. તથા વીસ વિહરમાન જિનની પાદુકા ભેટી ૨૦ છે. તેની પાસેની એક દેરીમાં શ્રીવિજયસિંહસૂરિ તથા શ્રીસ્ત્રવ્યજિય પંચાસ આદિનાં પગલાં ભેટી ૬ છે. બીજી એક દેરીમાં પ્રાચીન પાપાણના થડેલા ચૌમુખજી છે.

૨. તેની પાસે ચૌમુખજીનું શિખરણથી મંદિર છે. તેમાં ખીળા રંગની ચાર ચૌમુખ મૂર્તિઓ છે.

૩. તેની પાસે સહસ્રકૃટનું એક મોટું દેરાસર છે. મંદિરના મધ્યભાગમાં જ આરસમાં કૌતરેલી સહસ્રકૃટની રચના છે. જેમાં ૧૦૨૪ ભગવાનની મૂર્તિઓ કૌતરેલી છે.

આ મંદિરના ચારે ખૂણામાં આ પ્રમાણે આદરમાં રચના કરેલી છે : (૧) સમવસરજીની રચનામાં ચૌમુખજીની ચાર મૂર્તિઓ મિરાજે છે. (૨) બીજા ખૂણામાં પગલાં ભેટી ૧૫૦૦ છે. તેની વચ્ચે ચાર નાના કઠના થાંભલા મૂકીને તેના ઉપર એક સ્તૂપ બેંચે આકાર ખડો કર્યો છે. એ સ્તૂપમાં એક બાજુએ વીશ સ્થાનક ચંત્રનો પટ્ટ કૌતરેલો છે. તેની એક બાજુએ મધુમિંડુનો ભાવ આલેખેલો છે ને બીજી બાજુએ સિદ્ધચક્ર ભગવાનનું ચંત્ર ઉત્કૃષ્ટ છે તેમજ ચોદ રાજકોટનો ભાવ અંકિત કર્યો છે. (૩) ત્રીજા ખૂણામાં અષ્ટાપદની રચના છે, અને (૪) ચોથા ખૂણામાં સ્ત્રેતશિખરનો ભાવ કૌતરેલો છે.

૪. સહસ્રકૃટ મંદિરની પાસે જ નંદીશ્વરદ્વીપની રચનાનું શિખરણથી મોટું મંદિર છે. મંદિરના મધ્યભાગમાં આરંભમાં કૌતરેલી જાળુદ્વીપ આદિ સાત સમુદ્રાની રચના કરી છે. નંદીશ્વરદ્વીપના બાવન જિનાલયના બાવન પર્વતોના દેખાવ કરી તેના ઉપર બાવન ચૌમુખજી ગોઠવેલા છે.

સહસ્રકૃટનું ચં. ૧૮૭૩ માં અને નંદીશ્વરદ્વીપનું મંદિર ચં. ૧૮૮૦ માં શ્રીસંધે બંધાવ્યાં છે. એ સંબંધી શિલાલેખો વિગ્રમાન છે.

૫. મુખ્ય મંદિરની પાછળ શ્રીસંભવનાથજીનું શિખરણથી દેરાસર છે. પાસેના ખૂણામાં એક વિશાળ ચોતરા ઉપર નાની નાની બે દેરીઓમાં ચતિઓનાં પગલાં સ્થાપન કર્યાં છે.

કોટિશિલા : (દ્વંક ૧) મુખ્ય મંદિરથી દક્ષિણ દિશામાં બા માર્ગે હર જતાં કોટિશિલા નામનું સ્થળ આવે છે. એ માર્ગે જતાં વચ્ચે એક તળાવ આવે છે તેને ‘લાડુસર’ કહેવામાં આવે છે. પહાડની બીચી ટેકરી ઉપર એક વિશાળ શિલા ઉપર આ સ્થાન બનેલું છે. અહીં કરોડો ઝુનિઓ સાધના કરી સુકત થયા હતા, તેથી તેનું નામ કોટિશિલા-કોટિશિલા કહેવામાં આવે છે. આ ટેકરી બહુ બીચી છે.

એક મોટા ચોતરા ઉપર વચ્ચે મોટી દેરીમાં ચોચુખળ અને વીશ વિહમાન જિનનાં પગલાં છે. પગલાં ઉપર સં. ૧૮૨૨ ના એક સુદિ ૧૧ ને જુધવારે તપાગચ્છીય શ્રીવિજયચંદ્રમંસરિણએ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યાનો લેખ છે.

પાસેની એક દિગંબરીય દેરીમાં એક શ્રીસિદ્ધાચક્રનો આરસપટ્ટ છે; જેના ઉપર તપાગચ્છીય શ્રીજિતસાગરજીએ પ્રતિષ્ઠા કરાવ્યાનો લેખ ઉત્કીષ્ટ છે.

મોક્ષધારી: (દંક : ૨) —ગુખ્ય મંદિરથી પૂર્વ દિશામાં બા માઇલના અંતરે એક શિખરની ટોચ ઉપર દેરી બનાવેલી છે. આ સ્થાનને ‘યુલ્લયધારી’ પણ કહેવામાં આવે છે. દેરીમાં શ્રીઅજિતનાથ ભગવાન વગેરેનાં પગલાં છે. પ્રાચીન મોટાં પગલાં ઉપર બીજાં મોઠવેલાં પગલાં છે, જેના પર સં. ૧૮૬૬ના લેખ છે. અહીં એક ખડિત મૂર્તિનાં પણ ક્ષર્ણ થાય છે. આ દેરીના ઉપલા ભાગે સાદા પરિકરવાળી ભગવાનની મૂર્તિ છે. પરિકર પ્રાચીન છે. બાહી નીચે સં. ૧૨૪૫ વૈશાખ સુદિ ૩ નો લેખ છે.

સિદ્ધશિલા: (દંક : ૩) ગુખ્ય મંદિરથી વાયવ્યપૂર્ણમાં બા માઇલના અંતરે એક વિશાળ શિલા ઉપર સ્વેતાંબરીય દેરી છે. તેમાં વચ્ચે ચોચુખળની ચાર મૂર્તિઓ બિરાજમાન છે અને પાસે શ્રીઅજિતનાથનાં પગલાં પ્રતિષ્ઠિત છે. તેના ઉપર સં. ૧૮૩૬નો લેખ છે.

ગુખ્ય મંદિરથી ડીઝા તરફના રસ્તામાં બે હરવાબવાળી શુક્રાએ બાંધેલી છે

આસપાસની બુદ્ધિ ઉપર કેટલાયે અવશેષો નજરે ચડે છે. તળેટી અને ડીઝાના રસ્તે કિલ્લાની પ્રાચીન થીતો ખસના હાલતમાં દેખાય છે.

તળેટીની ઉત્તર દિશામાં દેહિક માઇલના અંતરે તારણ માતાનું મંદિર છે. તારાદેવીની મૂર્તિ સફેદ પાવાણુમાંથી બનાવેલી છે. તેના ઉપર લેખનાં હિન્દુવચનવા વાળો સ્લોક કોતરાયેલો જોવાય છે. આ મંદિર અતિપ્રાચીન છે.

આ મંદિર પાસે પારણ દેવીનું મંદિર પણ એક શુક્રમાં છે, મંદિરમાં આઠેક બોદ મૂર્તિઓ છે.

ગુખ્ય મંદિરથી વાયવ્યપૂર્ણમાં એક શુક્ર છે. તેને લોકો ‘એગીડાની શુક્ર’ કહે છે. આ શુક્રમાં એક લાલવાળી પચ્ચરમાં બાધિવૃક્ષ નીચે ચાર જુદાં મૂર્તિઓ કંડારેલી જોવાય છે.

સ્વેતાંબરીય વિશાળ ધર્મશાળામાં યાત્રાળુને બધી સગવડ મળે છે. દર વર્ષે કાર્તિકી અને ચૈત્રી પૂર્ણિમાએ અહીં મેળા ભરાય છે.

શ્રી રાજા સર્વજીત જાતી નં રાજા સર્વજીત
--

ગુજરાત અને સોરાષ્ટ્ર

નંબર	ગામનું નામ	ટકાફ.	રેલ્વે સ્ટેશન.	ધારક અધિકાર.	આવકો.	મુળનાયક	મિત્રમાણની સંખ્યા
૧	અમદાવાદ	સારંગપુર તળિયાની પોળ દેરાવાળો ખાંચો	અમદાવાદ	અમદાવાદ	સુમટખંધ	પાર્શ્વનાથજી	પાપામ-પાપુ ૪૩-૨૧૧
૨	"	"	"	"	"	નુમતિનાથજી	નં. ૧માં સમાપ્ત
૩	"	રસ્તા પર	"	"	ધાત્રાખંધ	પદ્મપ્રભુજી	૯-૨૧
૪	"	તળિયાની પોળ લાલભાઈ મણિલાલના મકાનમાં	"	"	ધર	"	— ૮
૫	"	ખાડિયા જોલવાડ	"	"	ધાત્રાખંધ	મહાવીરરામી	૩-૧૨
૬	"	રાયપુર કામેશ્વરની પોળ	"	"	સુમટખંધ	સંભવનાથજી	૧૬-૬૬
૭	"	વાલેશ્વરની પોળ	"	"	સુમટખંધ	આદિનાથજી	૧૭-૯૧
૮	"	સામગાની પોળ સામળાજીઓ ખાંચો	"	"	ધર	સામળા પાર્શ્વનાથજી	૧૫-૧૬
૯	"	" પચલો ખાંચો	"	"	સિંહપરખંધ	અચાલનાથજી	૨૨-૧૮
૧૦	"	"	"	"	"	મહાવીરરામી	૨૬-૧૭૨
૧૧	"	શ્રી વૃન્દોલાલ દીપચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	વાસુકીજી	— ૫
૧૨	"	લાલની પોળ ખારાકુવાની પોળ	"	"	સિંહપરખંધ	મુનિસુધારામી	૧૪-૧૬
૧૩	"	શ્રી રતનચંદ અવેરચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૧
૧૪	"	ધનવીપલીની ખડકી	"	"	ધાત્રાખંધ	વાસુકીજી	૬-૧૨
૧૫	"	સુસાપારખની પોળ	"	"	"	ધર્મનાથજી	૬-૧૫

અધ્યાપનારનું નામ તથા સં. વન.	વહીવટકારનું નામ	લેખનો સં. વન.	દશાસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી	કેપા. અથ સાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રી રતિલાલ નાથાલાલ		સારી		૨	આ બન્ને દેરાસરો અગ્રણ્ય મહુવામાં આવે છે.
"	"		"			૧ પીસવિદરમાનનો ૫૮ ડે.
શ્રી મણિલાલ સાંકળાચંદ ૧૯૧૮	શ્રી લાલભાઈ મણિલાલ	૧૯૦૩	"			
"	"		"			
શ્રીસંધ	રતિલાલ મોદનલાલ કાન્જદાર	૧૭૧૦	"		૧	
શ્રી મનમોહન કંરમચંદ ૧૯૧૬	જંજીશભાઈ નથુભાઈ		"		૧	
શ્રીસંધ	શ્રી લુધાભાઈ જસરાય		"		૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	શ્રી મોમનલાલ બાલાભાઈ		"		૫	
શ્રીસંધ	શ્રી મનસુખભાઈ લક્ષ્મણભાઈ		"			૧ ગોતમસ્વામી ૧ ગેડ શેઠાણીની મૂર્તિ છે.
"	શ્રી નરોત્તમદાસ મોકમચંદ ૪૬૬		"			૧ ગોતમસ્વામી ૬ શુરુપતિ ૧ રક્ષિકનો મૂર્તિ છે.
શ્રી મુનીલાલ દીપચંદ	શ્રી બોમીલાલ મુનીલાલ		"			ગીજે માળા છે. ૧ રક્ષિકનો પ્રતિમા છે.
શ્રીસંધ	શ્રી સારાભાઈ દરિલાલ		"		૧	
શ્રી રતનચંદ અમેરચંદ	શ્રી રતનચંદ અમેરચંદ		"			બીજો માળા છે.
શ્રીસંધ	નેમચંદ નાથાચંદ		"			કાચનું કામ સાટું છે.
શ્રી પરસોતમ પૂંભભાઈ	શ્રી ભગુભાઈ મુનીલાલ સુતારિયા	૧૯૦૩	"		૧	૧ રક્ષિકનો પ્રતિમા છે.

નંબર	આમત્તુ નામ	કેસકે.	રેલ્વે રેકોર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધકો.	મૂળગ્રાંથક	પ્રતિપાલની સંખ્યા
૧૬	અમદાવાદ	શ્રેષ્ઠ વાડીલાલ અમલવાલ દોષા- ના મકાનમાં	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	પાપાણ-ધાતુ — ૧૩	
૧૭	"	અણિલાલ દાલાભાઈના મકાનમાં	"	"	"	પાપાણનાથજી	— ૧
૧૮	"	ભવારની પોળ	"	"	"	અછતનાથજી	૩—૧૧
૧૯	"	રૂપાસુરચંદની પોળ	"	"	સામરચવાળુ	વાસુપૂજ્યજી	૪૨—૧૪૩
૨૦	"	મીમનલાલ લલ્લુભાઈના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૫
૨૧	"	કેશવલાલ મોકમલાલના મકાનમાં	"	"	"	વાસુપૂજ્યજી	— ૮
૨૨	"	મીમનલાલ પ્રેમચંદને ત્યાં	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	— ૭
૨૩	"	દાહોની ખડકી	"	"	ધૂમટખંધ	વિમકનાથજી	૧૩—૨૧
૨૪	"	શ્રેષ્ઠ રતનચંદ અમલવાલના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	૮—૧૫
૨૫	"	ધાંવિની પોળ	"	"	ધામધાખંધ	સંભવનાથજી	૩૧—૨૪
૨૬	"	"	"	"	"	સાંતિનાથ	૧૦—૯૧
૨૭	"	મનનુપરામ પ્રેમચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૧
૨૮	"	અદુલાલ ચુનીલાલને ત્યાં	"	"	"	પાપાણનાથજી	— ૧
૨૯	"	મોદનલાલ કદીસીયાના મકાનમાં	"	"	"	આદિનાથજી	— ૫
૩૦	"	વાડીલાલ પૂજ્યલાલના મકાનમાં	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	— ૪

અધિકારનારનું નામ તથા સંવત.	શ્રદ્ધાવિહારનું નામ.	લેખન સંવત.	દસાવરની રિથતિ.	જેનાની વસ્તી	કેપ- પર્મ- મલ- યાયા.	વિશેષ નોંધ
શ્રેડ વાડીલાલ મગનલાલ દુપા	શ્રેડ વાડીલાલ મગનલાલ દુપા		સારી			ત્રીજો માળ છે.
મણિલાલ ડાલાભાઈ	મણિલાલ ડાલાભાઈ		"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	મહનલાલ નંદતારામ		"		૧	
"	કાલાભાઈ મોકમચંદ		"		૧	મે યુરુમરિયા છે.
શ્રેડ ચીમનલાલ લક્ષ્મીભાઈ	ચીમનલાલ લક્ષ્મીભાઈ		"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રેડ કેશવલાલ ત્રીકમલાલ	શ્રેડ કેશવલાલ ત્રીકમલાલ		"			
શ્રેડ ચીમનલાલ પ્રેમચંદ	શ્રેડ ચીમનલાલ પ્રેમચંદ	૧૫૭૧	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	બીખાભાઈ વાડીલાલ		"		૧	૧ શીતમરવામી.
શ્રેડ રતનચંદ મગનલાલ ગાજર	શ્રેડ રતનચંદ મગનલાલ		"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	ચમનલાલ મણિલાલ	મુળનાં ૧૪૬ ૧૪૬૩	"		૧	
"	"		"			૧ રહેઠિના પ્રતિમા છે ૧ શીતમરવામી આરસના છે
શ્રેડ મનસખલાલ પ્રેમચંદ પ્રાચીન	શ્રેડ રમણલાલ ડાલાભાઈ	મુળનાં ૧૪૬ ૧૫૮૪	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રેડ નગીનદાસ બેચરદાસ	શ્રેડ ચંદુલાલ નગીનદાસ	મુળનાં ૧૪૬ ૧૫૫૪	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રેડ મોદનલાલ હડીસીંગ	બપતિલાલ મોદનલાલ	૧૫૩૧	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રેડ વાડીલાલ પૂનલાલ	શ્રેડ મણિલાલ ડાલાભાઈ		"			ત્રીજો માળ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	ફેરે રેરાન	પાટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	મિત્રનાયકની સંખ્યા
૩૧	અમદાવાદ	અમાભાઈ નીકમભાસના મકાનમાં	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	પાથનાયક	પાથનાયક-ધાતુ — ૧
૩૨	"	બેતરવાળની પોળ	"	"	ધૂમટપથ	સંભવનાયક	૨૮—૧૧૨
૩૩	"	મહુરત પોળ	"	"	"	શીતળનાયક	૮—૧૬
૩૪	"	નામજી બુદરની પોળ રવચંદ નાનચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	ધર્મનાયક	— ૩
૩૫	"	નામજીબુદરની પોળ, કચરાભાઈ અમૃતલાલના મકાનમાં	"	"	"	પદ્મમણી	— ૨
૩૬	"	લખુભાઈ ભાવચંદના મકાનમાં	"	"	"	અજીતનાયક	— ૩
૩૭	"	સકરચંદ મનસુખરામ નવાળના મકાનમાં	"	"	"	મુખતિનાયક	— ૧
૩૮	"	નામજી બુદરની પોળ	"	"	ધૂમટપથ	સંભવનાયક	૭૩—૩૧૦
૩૯	"	"	"	"	"	શાંતિનાયક	નં. ૩૮માં સમાપ્ત
૪૦	"	ભાલાભાઈની પોળ દેરાવાળા ખાતે	"	"	ધર	વિમલનાયક	૬—૧૫
૪૧	"	સુરદાસ શેઠની પોળ	"	"	ધૂમટપથ	આદિનાયક	૩૪—૧૨૪
૪૨	"	અમેતશિખરની પોળ	"	"	"	પાથનાયક	૩૦—૩૫
૪૩	"	ચકાપકાની ખડકી	"	"	ધર	આદિનાયક	— ૭
૪૪	"	હરકીશનલાલ શેઠની પોળ	"	"	ધાળાપથ	શાંતિનાયક	૧૦—૪૨

અધ્યાપનામનું નામ તથા સંવાગ	ચહીવટદારનું નામ	લેખન સંવાત	કચ્છરની સ્થિતિ	જેનાની વસ્તી	કેશ- અવ	ધર્મ- સાધના	વિશેષ નોંધ
અવાલાઈ ત્રીકમલાલ	અવાલાઈ ત્રીકમલાલ		કારો				ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	નાનાલાલ કોટલાલ		"		૧		૧ ગૌતમસ્વામી
"	બાલાલાઈ ડગનલાલ		"				વિજયશૈલ અને વિજયાશૈલોષ્ઠી- ની આરતીની મૂર્તિ છે.
રવચંદ નાનચંદ નવાળ	કેશવલાલ હેમચંદ નવાળ	શ્ર. ના. ૧૫૬૧	"		૩		નાગજીનુદર પુસ્તકાલય છે. ચોથો માળ છે.
શ્રીક અમૃતલાલ મોકમચંદ	શ્રીક કચરાલાઈ અમૃતલાલ	શ્ર. ના. ૧૪૮૬	"				ત્રીજો માળ છે.
લામુલાઈ બાપચંદ	શ્રીક ચંદુલાલ લામુલાઈ	શ્ર. ના. ૧૫૬૧	"				"
સકરચંદ મનસુખરામ નવાળ	સકરચંદ મનસુખરામ નવાળ	શ્ર. ના. ૧૫૨૨	"				"
શ્રીસંધ	કચરાલાઈ અમૃતલાલ		"				૨ ગુરુમૂર્તિ
"	અમૃતલાલ		"				૧ ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિ
"	દીરાચંદ લાલચંદ		"		૧		
"	લાલભાઈ બીખાભાઈ	શ્ર. ના. ૧૫૦૬	"		૧		૫ રક્ષકોના પ્રતિમાજી છે ૧ ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિ છે
"	ડગલાઈ ચૂલીલાલ	શ્ર. ના. ૧૭૯૧	"				૧ શેઠની આરતીની મૂર્તિ છે ૧ ગૌતમસ્વામીની મૂર્તિ છે
							લાકડાનો સમેતસિખરનો કુંચર છે
શ્રીક સુરચંદ દોલતરામ	શ્રીક જુલાભાઈ સુરચંદ		"				બીજો માળ છે
શ્રીસંધ	બાલાભાઈ મગનલાલ		"		૧		

નંબર	ભાષા નામ	કેશિક	કેશિક રેકૉર્ડ	પાસ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનામ	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૪૫	અમદાવાદ	કાકળગિયાની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધુમટખંધ	સુવિધિનાથજી	પાપાળ-ધાતુ ૨૫-૫૮
૪૬	"	સકરમંદ પાનાચંદને નાં	"	"	ધર	વિમલનાથજી	— ૮
૪૭	"	ભગુભાઈ પ્રેમચંદનો વડો	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૫
૪૮	"	શાહપુર કુવાવાળી પોળ	"	"	ધાખાખંધ	સંભવનાથજી	૧૭-૧૭
૪૯	"	શાહપુર દરવાખનો ખાંચો	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૫-૧૭
૫૦	"	શાહપુર દરવાખનો ખાંચો	"	"	ધાખાખંધ	કુંચુનાથજી	૩-૮
૫૧	"	શાહપુર ભૂનારનો ખાંચો	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૬-૧૪
૫૨	"	રમભુલાલ જોશ્વંદના મકાનમાં	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૫
૫૩	"	અંગપારખનો ખાંચો	"	"	ધુમટખંધ	"	૩-૨૦
૫૪	"	"	"	"	સિખરખંધ	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	૬-૭
૫૫	"	"	"	"	ધુમટખંધ	પાર્શ્વનાથજી	૩-૧
૫૬	"	શેઠ મનસુખલાલ ભગુલાઈનો ખંચો	"	"	ધર	સંભવનાથજી	— ૭
૫૭	"	લાલદરવાખ શેઠ કસ્તુરલાલ મયાલાઈના ખંચામાં	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૧
૫૮	"	ધુલુસલાલ ગોડીપોળ	"	"	ધાખાખંધ	"	૭-૩૫

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંચાલ.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંચાલ.	કેશસરની સ્થિતિ.	જેનાની પદ્ધતી.	ઉપા-વર્ગ-અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ બીરાલાલ ઉમેદરામ		સારી	૧		મેડા પર પ્રતિમા છે
શેઠ સકરચંદ પાનાચંદ	વીરેન્દ્રભાઈ સકરચંદ	મ. ના. ૧૫૧૬	"			ત્રીજો માળ છે
શેઠ જમનાભાઈ ભાગુભાઈ	શેઠ જમનાભાઈ ભાગુભાઈ		"		૧	બીજો માળ છે
શ્રીસંધ ૧૯૩૦	શેઠ વાઠીલાલ નાથાલાલ		"		૧	ચિત્રકામ સાડું છે
શ્રીસંધ ૧૯૪૮	છનાલાલ ચૂનીલાલ		"		૧	ધાર્મિક ચિત્રો છે
શેઠ સોભાચંદ હોલતચંદ ૧૯૫૧	શેઠ છનાલાલ ચૂનીલાલ	મ. ના. ૧૯૦૩	"			જેનધાર્મિક ચિત્રો કોત પર છે
શ્રીસંધ	નકરચંદ ફતેહચંદ		"			
રમણલાલ જેચંદ	રમણલાલ જેચંદ	મ. ના. ૧૫૭૬	"			ત્રીજો માળ છે
શ્રીસંધ	ડાહ્યાભાઈ સાંકગચંદ	મ. ના. ૧૯૨૧	"		૪	ચિત્રકામ સાડું છે ૧ જ્ઞાનભંડાર
શેઠ હોલતરામ ધેલાભાઈ ૧૯૪૪	"		"			
ડાહ્યાભાઈ હોલતરામની વિધવા બાપ સમરલ	"		"			ચિત્રકામ સાડું છે
૧૯૮૮						
શેઠ મનસુખભાઈ ભાગુભાઈ ૧૯૫૭	શેઠ અણ્ણિકલાલ મનસુખભાઈ		"			
શેઠ હરજીભાઈ અયાભાઈ ૧૯૭૦	શેઠ હરજીભાઈ અયાભાઈ		"			
શ્રીસંધ	શેઠ હરિલાલ ઉગરચંદ		"		૧	મેડા ઉપર ૫૫૫ દેરાસર છે

નંબર	ગાથા નંબ.	કેશબ.	કેવલ કેરશીન.	પાટલ કેવલકેશ.	ભાંગણી.	દુગનાથક	મતિમારની સંખ્યા
૫૯	અમદાવાદ	કોઠાભાટની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધાળાખંધ	પાથનાથજી	પાપાથ-ધાણ ૧૧—૨૩
૬૦	"	" એડા ઉપર	"	"	"	વમલનાથજી	૭—૬
૬૧	"	પંચભાઈની પોળ	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	૬—૪૨
૬૨	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૯—૧૦
૬૩	"	નરોત્તમદાસ છોટાશાહના મકાનમાં	"	"	"	શ્રીવળનાથજી	— ૬
૬૪	"	વીઠાદા અનભાઈ કરમચંદની વાડી	"	"	"	શંભુચર પાથનાથજી	૧—૧૩
૬૫	"	કંશીગણાઈની વાડી	"	"	સામરજીયાળું	આદિનાથજી	૧૦—૨૫
૬૬	"	જૂના મહાજનવાડે	"	"	ધુમદખંધ	સુમતિનાથજી	૭—૧૫
૬૭	"	નગરશીઢેનો વડો	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૩
૬૮	"	"	"	"	ધુમદખંધ	પાથનાથજી	૩—૨૩
૬૯	"	દેવશાનો પાડો	"	"	"	ચિત્તામણિ પાથનાથજી	૧૪—૫૦
૭૦	"	"	"	"	ધર	ધર્મનાથજી	૧૫—૨૫
૭૧	"	દેવસાના અંકરનો પાડો	"	"	ધુમદખંધ	શાંતિનાથજી	૨૭—૬૬
૭૨	"	"	"	"	"	સામળા પાથનાથજી	૮—૨૦
૭૩	"	દાદાશાહેજની પોળ	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	૨૦—૨૪

અનુવર્તનના નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	કેસની વરતી.	ઉપા. વર્ષ. અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ ડાહ્યાભાઈ મણિલાલ			સારી		અલગ મહારા ડે.
પૂનભાઈ દીપચંદના વડીલો	શેઠ પૂનભાઈ દીપચંદ			"		
શ્રીસંધ	શેઠ પૂનભાઈ ડોટાલાલ			"	૧	
"	"			"		ચિત્રકામ ડે
શેઠ નરોત્તમદાસ ડોટાલાલ- ના વડીલો	શેઠ નરોત્તમદાસ ડોટાલાલ			"		શ્રીફે માળે ડે
મનમોહન કરમચંદ	મનમોહન સારાભાઈ			"		
શેઠ નેશીંગભાઈ ચેલાભાઈ ૧૯૬૧	શેઠ હરીસીંઘ કેસરીસીંઘના પુત્રો	૧૯૬૧	"			૨ સ્ટેટિકની પ્રતિમાઓ ડે
શ્રીસંધ	લાલભાઈ સાંકળચંદ			"	૧	
મદાલદમીનેન ૨૦૦૦ લગભગ	મદાલદમીનેન	૧૯૦૩	"			
કરુણભાઈ મણિભાઈ ૧૯૭૧ લગભગ	કરુણભાઈ મણિલાલ			"		૨ સ્ટેટિકની પ્રતિમા ડે
શ્રીસંધ	વાઘીલાલ ચક્રભાઈ			"	૧	૧ આરસની શેઠની પ્રાચીન પ્રતિ ડે
"	"			"		મેડા ઉપર દહેરાસર ડે
"	શેઠ રતિલાલ ડાહ્યાભાઈ	અ. ના. ૧૬૬૧	"			ભાંધરામાં પ્રતિમા ડે
લગભગ ૧૭૦૦						
શ્રીસંધ	પુનમચંદ દામોદરદાસ			"		ભાંધરામાં પ્રતિમા ડે
લગભગ ૧૭૦૦	ચંદુલાલ મોહનલાલ			"		ચોવીસ જિનમતાનો પટ ૧ આરસનો

નંબર	આમલ નામ	ઠેકાણું	કેન્દ્ર સ્ટેશન	ચાર્ટર એજન્ટ	બાંધણી	કુળનાથક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૭૪	અમદાવાદ	દાદાસાહેબની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	આદિનાથજી	પાપાણ-પાણ ૩૨ — ૩
૭૫	"	પાંજરા પોળ	"	"	ધુમટખંધ	શીતળનાથજી	૨૨ — ૧૦
૭૬	"	પાંજરા પોળ	"	"	ધુમટખંધ	શાંતિનાથજી	૬ — ૧૦
૭૭	"	"	"	"	ધાબાખંધ	વાસુપૂજનજી	૧૨ — ૫૮
૭૮	"	"	"	"	ધુમટખંધ	શાંતિનાથજી વર્ધમાનસ્વામી	૧૪ — ૧૭
૭૯	"	મોરેયા પાંજરાનાથની ખડી	"	"	"	પાંજરાનાથજી	૧૪ — ૨૨
૮૦	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	૬ — ૧૭
૮૧	"	કેમનો પાડો	"	"	ધર	અજીતનાથજી	૨૬ — ૩૮
૮૨	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૨૩ — ૧૦
૮૩	"	"	"	"	"	શીતળનાથજી	૧૮ — ૩૮
૮૪	"	"	"	"	"	વાસુપૂજનજી	૧૧ — ૩૩
૮૫	"	અંબરીવાડ નીસાપોળ	"	"	"	ચિંતામણિ પાંજરાનાથજી	૩૮ — ૫૬
૮૬	"	"	"	"	"	જગવલ્લભ પાંજરાનાથજી	૧૮ — ૧૦
૮૭	"	નીસાપોળ	"	"	શિખરખંધ	વાસુપૂજનજી	૪ — ૮
૮૮	"	ઝેર બાપાલાલ " ચૂનીલાલના મકાનમાં	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૮

ખાતમારું નામ નથા સં.વ.૧.	પહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા સંવત.	કેસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	ઉપ-વર્ગ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ લગભગ ૧૭૦૦	ચંદુલાલ મોહનલાલ		સારી			આ બંને કેસર એક સાથે છે
શ્રેઠ્ઠીસીંગ કેસરીસીંગ લગભગ ૧૮૫૫	શ્રેઠ્ઠીસીંગ દુરુટ— સુરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ	મ. ના. ૧૭૬૧	"		૨	
શ્રેઠ્ઠી મગનલાલ કહીસીંગની વિધવા યુક્તા ૧૯૧૬	શ્રેઠ્ઠીસીંગ દુરુટ— સુરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ		"			
શ્રેઠ્ઠી કહીસીંગ કેસરીસીંગ	"	મ. ના. ૧૬૫૯	"			બેવડામાં પ્રતિભા છે
"	જમનલાલ લક્ષ્મીચંદ	મ. ના. ૧૬૮૨	"			
શ્રેઠ્ઠી કહીસીંગ કેસરીસીંગ દુરુટ	સુરેન્દ્રભાઈ સારાભાઈ		"			
ડાહ્યાભાઈ કપુરચંદ	કેશવલાલ લલ્લુભાઈ ઝવેરી		"			બે યુરુપતિ છે
શ્રીસંધ	શ્રેઠ્ઠી કમ્પાણીભાઈ મણિલાલ રાવ		"		૧	લાકડાની ચકારાની બારસાખમાં લાકડાનું કોનરકામ છે
અંબલાચંદ ઓશંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રેઠ્ઠી ચોમનલાલ બાપાલાલ		"		૧	ચોવીસ જિનમૂર્તિનો આરસનો પટ ૧ છે.
લાલા કરમચંદ ૧૮૫૦ લગભગ	"		"			ત્રણ દેવીગોના આચીન અવશેષ છે.
શ્રેઠ્ઠી મોતીલા કહીઆ	હરિભાઈ મોકલદાસ		"			૧ આરસની યુરુપતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રેઠ્ઠી મોકનલાલ જમનલાલ		"			૩ યુરુપતિ છે. ૧ શા-શાહીની મૂર્તિ છે.
"	શ્રેઠ્ઠી અમનલાલ દલસુખભાઈ હાજી	મ. ના. ૧૬૫૯	"			
શ્રીસંધ	"		"			
શ્રેઠ્ઠી બાપાલાલ ચૂનીલાલના વડીલો	શ્રેઠ્ઠી બાપાલાલ ચૂનીલાલ	મ. ના. ૧૫૭૨	"			ત્રીજે માળ છે.

નંબર	આમલ નામ	ઠેકાણું	ફેલો ફેરના	પિટર એમલિસ	બાંધણી	મુળનાથ	પ્રતિબાજીની સંખ્યા
૮૬	અમદાવાદ	નીશાપોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	શાંતિનાથજી	પાપાણુ-માકુ ૧૭-૫૦
૯૦	"	"	"	"	ધામાખંધ	"	૨૬-૨૬
૯૧	"	લક્ષ્મીબા પોળ	"	"	કુમટખંધ	અક્ષાવીરરામી	૧૬-૧૩
૯૨	"	અવેરી પોળ	"	"	ધામાખંધ	"	૧૫-૨૨
૯૩	"	શેઠ બપ્પાભાઈ પાલોદાસના મકાનમાં	"	"	ધર	પાર્શ્વનાથજી	— ૩
૯૪	"	અરતરની ખડકી	"	"	"	"	—૧૫
૯૫	"	સોદામરની પોળ	"	"	કુમટખંધ	શાંતિનાથજી	૨૬-૪૬
૯૬	"	સંભવનાથની ખડકી	"	"	ધામાખંધ	ધર્મનાથ	૧૭-૪૫
૯૭	"	"	"	"	"	અક્ષાવીરરામી	૧૮-૧૦૩
૯૮	"	"	"	"	કુમટખંધ	સુપાર્શ્વનાથજી	૨૭- ૫
૯૯	"	"	"	"	"	સંભવનાથજી	૧૦- ૨
૧૦૦	"	ચોરુખજીની ખડકી	"	"	"	શાંતિનાથ	૫૬-૬૮
૧૦૧	"	સુતારની ખડકી	"	"	"	અણતનાથજી	૨૧-૪૬
૧૦૨	"	કોઠારી પોળ, કમ્પાણુભાઈ મેહનલાલના મકાનમાં	"	"	ધર	આરિનાથજી	—૧૨

અધ્યક્ષના નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કેબલ સંવત.	કેશકર્મની સ્થિતિ.	કંપની વરતી.	ઉપ- વર્ગ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રેષ્ઠ કેશવલાલ બાપુજી		સારી			લાકડાનું કાતરકામ સારું છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રેષ્ઠ મોહનલાલ ડોડાલાલ		..			૧ ગુરુશ્રતિ છે.
..	શ્રેષ્ઠ જીવજીલાલ ડોડાલાલ		..			૧ ગુરુશ્રતિ ધારણી છે. ૧ શેઠ-શેઠાણીની શ્રતિ છે.
શ્રીસંધ	શ્રેષ્ઠ બખાલાઈ ધોળાદાસ	અ. ના. ૧૯૦૩	..			
શ્રેષ્ઠ બખાલાઈ ધોળાદાસ			નીચે માળ છે.
શ્રેષ્ઠ રમણલાલ અલ્પિલાલના પરીક્ષી	શ્રેષ્ઠ રમણલાલ અલ્પિલાલ		..			નીચે માળ છે. એક સુખની પ્રતિમા છે.
શ્રીસંધ	અમળદાસ ડાલાલાઈ પટવા		..			અ. ૧૧૧૬ ની સાલની ધાતુશ્રતિ પ્રાચીન છે. શેઠ-શેઠાણીની વ્યવસ્થાની શ્રતિ છે.
શ્રીસંધ	કેશવલાલ લક્ષ્મણાઈ ઝવેરી	અ. ના. ૧૬૮૨	..		૧	
..	..	અ. ના. ૧૬૮૨	..			૪ ગુરુશ્રતિ છે.
..			૨ " " "
..	..	અ. ના. ૧૬૪૬	..			
શ્રેષ્ઠ અમળલાલ દલુવાળા	અલ્પિલાલ મોહનલાલ	અ. ના. ૧૬૩૨	..			૧ ગુરુશ્રતિ છે. ૧ રકલિક તથા ૧ પરાવાળાની શ્રતિ છે.
શ્રીસંધ	હરખચંદ મોહનલાલ		..			
શ્રેષ્ઠ મોહનલાલ હેમચંદ	શ્રેષ્ઠ કન્યાલુલાઈ મોહનલાલ ચકલી		..			નીચે માળ છે.

નંબર	માનવ નામ	કેશભં.	રેલવ સ્ટેશન.	પોસ્ટ એમ્પ્લોય.	આંગણી.	મુળનાયક	મતિઆણીની સંખ્યા
૧૦૩	અમદાવાદ	કવેરીવાડ વાજણપોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધામાખંધ	અણતનાથજી	પાપાણ-ધાણ ૧૭૭-૧૧૬
૧૦૪	"	"	"	"	ધુમડખંધ	ચિંતામણિ ધાર્જનાથજી	૧૦-૩૭
૧૦૫	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૩-૩
૧૦૬	"	"	"	"	"	સંભવનાથજી	૧૩-૫૭
૧૦૭	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૪-૪
૧૦૮	"	"	"	"	"	સુવિધિનાથજી	૪૦-૩૮
૧૦૯	"	બેલરામી	"	"	"	આદિનાથજી	૧૦-૧૧૬
૧૧૦	"	વાજણપોળ	"	"	ધામાખંધ	મહાવીર સ્વામી	૮૨-૬૬
૧૧૧	"	રતનપોળ ગોલવાડ	"	"	ધર	મુનિસુમત સ્વામી	૩-૬
૧૧૨	"	ફેલેબાઈની હવેલી રોડ જીનલાલ બાપાવાલના	"	"	"	શાંતિનાથજી	- ૫
		મકાનમી					
૧૧૩	"	રતનપોળ રોડનીપોળ	"	"	"	પાર્થનાથજી	- ૬
૧૧૪	"	રતનપોળ નમીનાપોળ	"	"	ધુમડખંધ	આદિનાથજી	૧૧-૬૬

અવધાનરૂપ નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેખના સંવત.	કેશવરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા. નંબર તથા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંઘ	શેઠ આ. ક.ની પેઢી	ખ. ના. ૧૮૫૪	સારી			બમતીમાં પાણી કાઢીસ-મીયા મિતિ ૫૨ સ. ૧૧૧૦ સાલનો લેખ છે. શેઠ-શેઠાણીની તથા આરસની મિતિઓ છે.
શેઠ સુરજભાઈ વખતભંડ	વાઘજીભાઈ શ્રીસંઘ		"			પાવાપુરી તથા કુતુબખનો પદ છે.
શ્રીસંઘ	"	ખ. ના. ૧૮૫૪	"			
શેઠ કુંભારભંડ વખતભંડ	"		"			આ તથા કેરાસરી ચિંતામણિ-ના કેરાસરની બંદર છે.
શેઠાણી ભીખભાઈ વખતભંડ પાનાચંદના પુત્રો	શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી	ખ. ના. ૧૬૦૩	"			૧ આરસનો ગુરુમિતિ છે.
શ્રીસંઘ	"		"			શેઠ શેઠાણીની આરસની મિતિ છે.
"	"	ખ. ના. ૧૮૦૦	"			૧ ગુરુમિતિ છે.
"	"		"			૬ સ્કેટિંગની મિતિઓ છે. ૧ ગુરુમિતિ છે.
શેઠ લાલચંદ બેચરદાસનો દીકરી જમનાબાઈ	શેઠ મીમનલાલ લાલભાઈ		"		૧	
શેઠ કૃતિકભાઈ ગોકળદાસ	શેઠ જનાબાલ આપાબાલ		"			નીચે માળ છે.
લક્ષ્મણદાસ પુરાબદાસ	શેઠ કેશવલાલ ધેલાભાઈ		"			
શ્રીસંઘ	મંગળદાસ હેટાલાલ		"			૧ સોનાના ચિહ્નકય છે.

નંબર	આવૃત્તિ નામ	કેસી	વેલ્યુ કેટેગોરી	ગ્રાન્ટ એપ્રોક્સ.	બાંધણી	પ્રાપ્તિનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૧૧૪	અમદાવાદ	રીઓશિઝ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	લૂમટગંધ	મહાવીરવામી	પાપાલ-પાટ ૬૩-૧૧૫
૧૧૬	"	પતાસાનીપોળમાં નવીપોળ	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૭
૧૧૭	"	શેઠ બાલાભાઈ અગચંદના મકાનમાં	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	— ૧૦
૧૧૮	"	બસપુરી ચંદુલાલ ભેચરલાલ ના મકાનમાં	"	"	"	આદિનાથજી	— ૫
૧૧૯	"	અદાસાની ખડકી શેઠ ભીખા- ભાઈ કલ્યાણંદના મકાનમાં	"	"	"	લીનળનાથજી	— ૫
૧૨૦	"	કીંગભાઈની ખડકી અનુભાઈ ભારાભાઈના મકાનમાં	"	"	"	આદિનાથજી	— ૧૬
૧૨૧	"	રતિલાલ મોહનલાલના મકાનમાં	"	"	"	ધર્મનાથજી	— ૬
૧૨૨	"	પતાસાનીપોળ બાલાનો અગ્નિ મોહનલાલ કીરાચંદના મકાનમાં	"	"	"	વાસુકીજી	— ૫
૧૨૩	"	મણિલાલ મોહનલાલના મકાનમાં	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી (ચાંદીના)	— ૩
૧૨૪	"	પતાસાની પોળ	"	"	લૂમટગંધ	અંબાસનાથજી	૪૨—૧૬૩
૧૨૫	"	"	"	"	"	વાસુકીજી	૧૬—૭૧
૧૨૬	"	"	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૨૩—૧૧૦
૧૨૭	"	લક્ષ્મી બારી	"	"	"	અણતનાથજી	૧—૬
૧૨૮	"	પતાસાની પોળ હરકોર કેઠાણીની કુબેલી	"	"	ધર	ધર્મનાથજી	— ૮
૧૨૯	"	ડાહીવાડાની પોળ અણ- પદ્મજી દેરાસર	"	"	સામરણજી	આદિનાથજી	૨૮૫—૩૧

જાણનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	કેપા. વર્મ. અથ શાળા	વિવેચ નોંધ
મોસંધ	મોગીલાલ' સોઝગચંદ		સારી			૧ સ્ટેટિસ્ટીકી મિતિ' છે ૧ શેડ શેડ- બીની મિતિ' છે. ભાગદેરાસર છે.
પ્રાચીન	શેડ ડાહ્યાભાઈ મનમલાલ		"			મીને માળ છે
"	શેડ બાલાભાઈ મળચંદ		"			મીને માળ છે
શેડ મંદુલાલ બેચરદાસ	શેડ મંદુલાલના પીંગા		"			"
પ્રાચીન	શેડ બીખાભાઈ દલીચંદ	અ. ના. ૧૫૨૬	"			"
શેડ સારાભાઈ હરિભાઈ	શેડ મનુભાઈ સારાભાઈ	અ. ના. ૧૪૬૬	"			"
પ્રાચીન	શેડ રતિલાલ મોહનલાલ		"			
શેડ મનમલાલ હીરાચંદ	બાઈ જનશુદ		"			મીને માળ છે.
પ્રાચીન	મણિલાલ મોઝગચંદ	અ. ના. ૧૭૧૬	"			"
શેડ હડીભાઈ હેમાભાઈ	શેડ મોહનલાલ હરિલાલ		"			સમેતશિખર અને શત્રુજયનો ૫૯ છે. ૩ ગુરુમિતિ' છે
શેડ મણેકચંદ કપુરચંદ	લાલાના પાંચાનું' પંચ	૧૮૫૪	"			
મોસંધ	શેડ હોટલાલ મંમળદાસ		"			
"	મણિલાલ મોઝગચંદ		"			
પમાલાલ હિમાભાઈના વડાંધો	શેડ પમાલાલ હિમાભાઈ		"			૧ સ્ટેટિસ્ટીકી મિતિ' છે
શેડ મનમલાલ કરમચંદ ૧૬૧૨	શેડ જાળાલાલ સારાભાઈ		"			૧ ગુરુમિતિ' ૧ શેડ શેડાબીની મિતિ

નંબર	ગાથનું નામ	હેતુ	ફેલો રેકોર્ડ	પોસ્ટ એપ્રોક્સ.	આંશિકી.	મુળનાથકે	પ્રતિબદ્ધતાની સંખ્યા
૧૩૦	અમદાવાદ	કોશીવાડાની પોળ વિલાસાળા	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધુમટબંધ	પાંચનાથજી	પાંચનાથજી ૩—૮
૧૩૧	"	કસુબાવાડ શેઠ પૂલભાઈ ભીસીચના મકાનમાં	"	"	ધર	સંભવનાથજી	— ૬
૧૩૨	"	શેઠ કાલાભાઈ ચૂનીલાલના મકાનમાં	"	"	"	પદ્મપ્રભુજી	— ૩
૧૩૩	"	કસુબાવાડ	"	"	સામરજીવાળું	આદિનાથજી	૪૮—૧૬૦
૧૩૪	"	કોશીવાડાની પોળ તંબોળીનો ખાંચો ભોગીલાલ તારાચંદ અવેરીના મકાનમાં	"	"	ધર	પાંચનાથજી (રૂઢિકા)	૧—૧૦
૧૩૫	"	ભાખાપાંચનાથનો ખાંચો	"	"	ધુમટબંધ	બાબા પાંચનાથજી	૨૮—૧૦૫
૧૩૬	"	ગે.સાંઈજીનો પોળ	"	"	ધર	સીમંધર રવાખી	૪૬—૧૪૦
૧૩૭	"	સીમંધરનો ખાંચો શેઠ રમણલાલ કાલાભાઈ અવેરીને ત્યાં	"	"	"	સાંતિનાથજી	— ૬
૧૩૮	"	ઈકેટ બાલાભાઈ સવચંદના મકાનમાં	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૩—૩૬
૧૩૯	"	કાળપટેલની પોળમાં સાંતિનાથની પોળ	"	"	"	સાંતિનાથજી	૪૬—૬૪
૧૪૦	"	"	"	"	"	પદ્મનાભિનંદન	૫૭—૧૦૪
૧૪૧	"	"	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૩૭—૮૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંસ્થા	વહીવટદારનું નામ	સંખ્યા	દેશસરની સ્થિતિ	જેનાની વસ્તી	ઉપા-ધર્મ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
વિદ્યાલાલના દુરુડીઓ ૧૬૫૦	વિદ્યાલાલના દુરુડીઓ	૧૬૦૩	ભારી			ચિત્રકામ સ્થાપિત છે
શ્રી રતિલાલ પૂનભાઈના વડવાઓ	શ્રી રતિલાલ પૂનભાઈ		"			ત્રીજો માળ છે.
ચૂનીલાલ કેવળચંદ લક્ષ્મી- ચંદવાળા ૧૬૩૦ લગભગ	ડાહ્યાભાઈ ચૂનીલાલના પુત્રો		"			"
શ્રીસંધ	શ્રી ત્રીકમલાલ ડાહ્યાભાઈ		"			૧ નીચમ, ૧ પરવાળા તથા ૧ રફટિકની મુતિ છે ૧ યુરુમુતિ
						ઉ. બીજો માળ પ્રતિમાજ છે.
શ્રી ભોમીલાલ તારાચંદના વડીલો	શ્રી ભોમીલાલ તારાચંદ અવેરી		"			૧ રફટિકની મુતિ છે. ત્રીજો માળ છે
શ્રીસંધ	મણિલાલ મહાસુખલાલ		"			
શ્રીસંધ	શ્રી જીવજીલાલ છોટાલાલ		"			બીજો માળ પ્રતિમાજ છે ધાતુમુતિ પ્રાચીન છે
શ્રી રમણલાલ ડાહ્યાભાઈ અવેરી	શ્રી રમણલાલ ડાહ્યાભાઈ અવેરી		"			
શ્રીસંધ	શ્રી કેશવલાલ મોહનલાલ અવેરી		"			૩ રફટિકની મુતિઓ છે ત્રીજો માળ છે
"	શ્રી મનાભાઈ સાંકળચંદ		"			ભવ્ય દેરાસર છે. ભાકડાતુ સુદર કોતરકામ છે
"	"		"			૨ રફટિકની મુતિઓ છે ભોમશર્મા મુતિ છે
"	"		"			ભોમશર્મા પ્રતિમાઓ છે

નંબર	ગામનું નામ	કેસાં.	રેલ્વે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	ગ્રામજી	મુળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૪૨	અમદાવાદ	શાંતિનાથની પોળ વાડીલાલ મણિકંચ દેના મકાનમાં	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધર	આદિનાથજી	પાપાણ-ધાડ — ૧
૧૪૩	"	શ્રી અણાભાઈ જાડગચ દેના મકાનમાં	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૪
૧૪૪	"	દેવજી	"	"	શિખરજી	ધર્મનાથજી	૬—૨૧
૧૪૫	"	રામજી મલિરની પોળ	"	"	ધામજી	મહાવીરરામી	૧૪—૨૧
૧૪૬	"	"	"	"	"	સુપાર્શ્વનાથજી	૧૩—૪૬
૧૪૭	"	પાંખીજાની પોળ	"	"	ભૂમટજી	આદિનાથજી	૧૨—૪૦
૧૪૮	"	"	"	"	ધામજી	ધર્મનાથજી	૬—૧૨
૧૪૯	"	"	"	"	ભૂમટજી	અજીતનાથજી	૨૪—૭૮
૧૫૦	"	"	"	"	ધામજી	વાસુપૂજનજી	૭— ૭
૧૫૧	"	શ્રી કાલાભાઈ કરમચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૮
૧૫૨	"	રવચંદ કકમચંદના મકાનમાં	"	"	"	અજીતનાથજી	— ૪
૧૫૩	"	અમથાલાલ કકમચંદના મકાનમાં	"	"	"	મહાવીરરામી	૧— ૩
૧૫૪	"	અંબજીદાસ નગીનદાસના મકાનમાં	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૧
૧૫૫	"	નંદલાલ મોતીલાલના મકાનમાં	"	"	"	વાસુપૂજનજી	— ૧૧
૧૫૬	"	પીપરડીની પોળ	"	"	ભૂમટજી	સુમતિનાથજી	૨૩—૫૭

ખાવાનારનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ	લેખના સંવત	દસાસરની રિથતિ	જેનોની ઉંમર- વર્તી	ઉપા-ધર્મ-અથ રાશી	વિશેષ નોંધ
શ્રી મનભાલ વાડીલાલ ના વડીલા	શ્રી મનભાલ વાડીલાલ	ચૂ. ના. ૧૫૧૪	હારો			નોંધે માળ છે.
શ્રી સોમકરજી મણિયા	શ્રી અપાભાઈ સાકળચંદ		"			૨ સફ્ટિકની પ્રતિમાઓ છે નોંધે માળ છે.
હીસીમ કેસરીસોંગ હા. હરદાર શેઠાણી	શ્રી મનભાલ હમનલાલ	ચૂ. ના. ૧૬૦૩	"			
શ્રી મનસુખભાઈ ભગુભાઈ	શ્રી જમનાભાઈ ભગુભાઈ		"			૧ શ્રી-શેઠાણીની પ્રતિ છે
શ્રીસંધ	શ્રી મણિકચંદ વાડીલાલ		"			૧ સફ્ટિકની પ્રતિ છે. ભાક-મનુ સુદર કોતરકામ છે
..	શ્રી મોહનલાલ જમનાલાલ		"			
..	..		"			૧ શ્રી-શેઠાણીની પ્રતિ છે
..	..		"			
..	..		"			આ ચારે દેરાસરો એક જ કંપાઈ-કામ છે
શ્રી ડાભાભાઈ હરમચંદ ના વડીલા	શ્રી ભાઈલાલ ડાભાભાઈ		"			નોંધે માળ છે.
શ્રી રવચંદ હકમચંદ ના વડીલા	શ્રી પરસોતમદાસ રવચંદ	ચૂ. ના. ૧૭૦૫	"			૨ સફ્ટિકની પ્રતિ નોંધે માળ છે.
શ્રી અમલાલાલ હકમચંદ	શ્રી અમલાલાલ હકમચંદ		"			"
આચીન	શ્રી મંગળદાસ નમીનદાસ		"			નોંધે માળ છે.
નંદલાલ મોતીલાલના વડીલા	શ્રી નંદલાલ મોતીલાલ	ચૂ. ના. ૧૮૬૩	"			"
શ્રીસંધ	શ્રી વીકમલાલ હોડાલાલ		"			૧ સફ્ટિકની પ્રતિ છે. બીજે માળ તથા ભોંયરામાં પ્રતિમાઓ છે

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૫૭	અમદાવાદ	ખારાકુવાની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	સુમટળધ	સંભવનાથજી	પાપાણ-પાટ ૧૧-૫૦
૧૫૮	"	લાગિસર	"	"	"	શામળા પાર્શ્વનાથજી	૨૪-૧૮
૧૫૯	"	"	"	"	ધર	સદગૃહજી પાર્શ્વનાથજી	૭-૧૮
૧૬૦	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૭-૨૮
૧૬૧	"	ધનાસુતારની પોળ હેરાસર-વાળી પોળ	"	"	સુમટળધ	શાંતિનાથજી	૨૬-૭૬
૧૬૨	"	બોધરામાં	"	"	"	આદિનાથજી	૮-
૧૬૩	"	ધનાસુતારની પોળ વાડીલાલ મુનસફના મકાનમાં	"	"	ધર	મહાવીરસ્વામી	૨-૧૨
૧૬૪	"	લાવરીની પોળ	"	"	"	વાસુપૂજ્યજી	૭-૮
૧૬૫	"	હાંશાની પોળ	"	"	સુમટળધ	શાંતિનાથજી	૪૪-૧૦૧
૧૬૬	"	"	"	"	ધર	કુંડુનાથજી	૮-૧૪
૧૬૭	"	બડેરી પોળ વાણીઆની કૈરી	"	"	"	સુચિનાથજી	૧૩-૩૫
૧૬૮	"	કાગુલીની પોળ	"	"	સુમટળધ	સંભવનાથજી	૩૬-૬૪
૧૬૯	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૫-૫૬
૧૭૦	"	"	"	"	"	વિજયચંદ્રનાથજી પાર્શ્વનાથજી	૧૧-૨૮
૧૭૧	"	"	"	"	"	અજીતનાથજી	૫-૧૭

જાહેરાતદારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેતાની વસ્તી.	ડેખા પર્ષ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ મણિલાલ લક્ષ્મીભાઈ તેલી		સારી			
"	શેઠ મીનુભાઈ ચુનીલાલ		"			૧ ગુરુ મંત્રિ છે
"	"	શ્રી. ના. ૧૮૦૪	"			૫૪૫૭ના ચલારામાં લાક- કાનું કુદર કાનરકામ છે
"	"	શ્રી. ના. ૧૬૬૩	"			
શેઠ સદાસોમજી ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ જાલાભાઈ યુગચંદ	લેખ ૧૬૫૩	"			૧ ગુરુ મંત્રિ ૧ શેઠની મંત્રિ લાકકાનું કામ સાટું છે
"	"	૧૬૫૩	"			૧ ડેહની આરવની મંત્રિ ૧ ગુરુ મંત્રિ આ. એક ગુરુ મંત્રિ ધાતુ
શેઠ વાડીલાલ તારાચંદ	શેઠ ખાતીલાલ ખમનલાલ	૧૬૮૨	"			૧ ગુરુ મંત્રિ આરસ
શેઠ ગોકળદાસ લક્ષ્મીભાઈ	શેઠ બિરધરાલ કાગિદાસ		"			બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	શેઠ મણિલાલ કાગિદાસ		"			૧ ગુરુ મંત્રિ આરસ ભોંપ- રામાં પ્રતિમાજી છે
"	"		"			
"	શેઠ વાડીલાલ ખમનલાલ		"			
"	શેઠ મણિલાલ જનાભાઈ તથા શેઠ પોપટલાલ ચંપસખરામ	૧૫૨૭	"		૨	૩ ગુરુ મંત્રિઓ છે. ભોંપરામાં પ્રતિમાજી છે
"	"	૧૬૭૦	"			૧ રૂઢિકની મંત્રિ છે
"	"		"			૧ ગુરુ મંત્રિ ધાતુ આ ત્રણે દેશ- સરો એકો સાથે આવેલા છે
"	"		"			૨ ગુરુ મંત્રિઓ છે

નંબર	ગ્રામણું નામ.	કેસાં.	વેલ્ડ રેસીન.	ચોર એસિડ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિબાહની સંખ્યા
૧૭૨	અમદાવાદ	ત્રિપાડાની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	ધાબાળ'ધ	આદિનાથજી	પાપાણ-ધાગ ૭-૧૨૦
૧૭૩	"	મનસુખજી શેઠની પોળ	"	"	"	ત્રેમનાથજી	૪૨-૬૭
૧૭૪	"	શેઠ જમનાભાઈ જગજીભાઈ મકાનમાં	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૩
૧૭૫	"	રામમહેતાની પોળ કાંતિ- નાથના આગિ શેઠ દોશભરામ	"	"	"	"	૧-૧૩
		રવચંદના મકાનમાં					
૧૭૬	"	રામમહેતાની પોળમાં તોકાણની પોળ	"	"	ધૂમટ'ધ	આદિનાથજી	૧૪-૬૬
૧૭૭	"	ધનજી કાશીની ખડકો સોમ- ચંદ દોશભચંદના મકાનમાં	"	"	ધર	મુનિસુવલ રવાળી	૩-૫
૧૭૮	"	લક્ષ્મીનારાયણની પોળ	"	"	ધૂમટ'ધ	કુંડુનાથજી	૧૮-૩૩
૧૭૯	"	પાડાપોળ	"	"	સિખર'ધ	નમિનાથજી	૭૮-૭૯
૧૮૦	"	ખાડિયા ચાર રસ્તા		"	ધૂમટ'ધ	સંજીવનાથજી	૫-૧૪
૧૮૧	"	રેસીન સામે કંસારાનું ઢોલું	૧ મા. દૂર	રેસેપુરા	ધાબાળ'ધ	અભિનંદનજી	૭-૫
૧૮૨	"	ઠરિપુરા	"	ઈદગા	"	વાજાપૂજ્ય	૨૪-
૧૮૩	"	સરથપુર વાણજીશેરી	"	સરથપુર	"	સુમતિનાથજી	૫-૧૪
૧૮૪	"	જગજીપુર રોકરજાની પોળ	અમદાવાદ	અમદાવાદ	"	પાંચ'નાથજી	૫૧-૬૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ	સેબનો સંવત	કેશકરની સ્થિતિ	જેમણી વરતી	ઉંમર અથવા સાગા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ ગિરધરભાઈ ડાહ્યાલાલ		સારી		૨	૧ ગુરુ મિતિ માંદગી છે
શેઠ મનસુખભાઈ ભટ્ટભાઈ	શેઠ મણિકલાલ મનસુખભાઈ	૧૯૧૩	"			બેંકપર તથા બેંકમાં પ્રતિમાણ છે
શેઠ જ્ઞાનાભાઈ ભટ્ટભાઈ	શેઠ જ્ઞાનાભાઈ ભટ્ટભાઈ		"			ચોંટ માળ છે.
શેઠ દોશીરામ રવચંદ ના વડીલો	શેઠ ચંદુલાલ દોશીરામ		"			
શ્રીસંધ	શેઠ બીરાલાલ મોતીલાલ		"			૧ રકડિકની મિતિ છે.
શેઠ સોમચંદ દોશીરામ ના વડીલો	શેઠ રમણલાલ સોમચંદ		"			બીજો માળ છે
શ્રીસંધ	વકીલ મણિલાલ મોદનલાલ					૧ રકડિકની મિતિ તથા ૧ સોનાની મિતિ છે.
"	શેઠ ડાળાભાઈ મણિલાલ		"		૧	૧ રકડિકની મિતિ છે. ૧ ગુરુમિતિ છે. બેંકપર તથા બેંકમાં મિતિ છે.
	શેઠ ધેલાભાઈ મળચંદ		"			
શેઠ અમુલચંડાભાઈ રાયજી	શેઠ મળચંદ ડાલાભાઈ	૧૯૦૯	"		૧	જેન યાત્રાગુમાને ઉતરવાની સમય છે.
શ્રીસંધ	શેઠ જ્ઞાનાભાઈ ભટ્ટભાઈ	ચ. ના. ૧૯૮૨	"		૧ ૧	બેંકમાં પ્રતિમાણ છે
શ્રીસંધ ૧૯૮૭ મહા સુદ ૧૦	શેઠ કેસવલાલ ડાહ્યાલાલ		"		૨	
નગરશેઠ મણિલાઈ પ્રેમાભાઈ	શેઠ બીરચંદ મોહમચંદ કુરી		"			બેંકમાં પ્રતિમાણ છે

નંબર	આમણ નામ	ટકાફ	વેલવ કેટરના	પ્રાકૃ કેમ્પસ	પ્રાંતિક	શ્રીમનાથક	પ્રતિભાવના સંખ્યા
૧૮૫	અમદાવાદ	રાજપુર હેરાસરનો ખાસિ	અમદાવાદ ૧૧ મા. ફર	ગોમતીપુર	ધૃમદખ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૫૧૫૫-૫૧૬ ૨૩-૨૦
૧૮૬	"	દોભાઈ મેડની વાડી	"	અમદાવાદ	શિખરખ	ધર્મનાથજી	૨૭૪-૧૧૭
૧૮૭	"	ચાલીનાથ જમનાભાઈ મેડનો બંગલો	"	"	ધાળાખ	શાંતિનાથજી	— ૬
૧૮૮	"	ચાલીનાથ	"	"	ધર	"	— ૨
૧૮૯	"	શેઠ મગનલાલ કાકરશાનો બંગલો	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	— ૩
૧૯૦	"	શેઠ કસ્તુરભાઈ શાલભાઈનો બંગલો	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૩
૧૯૧	"	એલીસબીજી બરફના કાર- ખાના પાસે	"	એલીસબીજી	સામરણવાળી	આદિનાથજી	૩-૩
૧૯૨	"	એલીસબીજી કલ્યાણ સોસાયટી	"	"	ધર	સંભવનાથજી	— ૧
૧૯૩	"	એલીસબીજી સરખેજી શેઠ	"	"	"	આદિનાથજી	— ૩
૧૯૪	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	— ૧
૧૯૫	"	લેન સોસાયટી એલીસબીજી	"	"	"	સુમતિનાથજી	૨-૩
૧૯૬	"	"	"	"	શિખરખ	શાંતિનાથજી	— ૧૦
૧૯૭	"	આળાવાડિયુ શેઠ બી. ન. વિશ્વાવિહાર	"	"	ધર	સુવિધિનાથજી	— ૧
૧૯૮	"	બદ્ધીનિવાસ સોસાયટી પાલડી	"	"	"	કુચુનાથજી	— ૩
૧૯૯	"	દશાપોરવાડ લેન સોસાયટી	"	"	ધાળાખ	શ્રીમળનાથજી	૩-૧

અવધાનનું નામ અથવા સંજ્ઞા	વહીવટીનું નામ	લેખનના સંજ્ઞા	દેશસરની સ્થિતિ	જિલ્લાની વસ્તી	ઉપા-ધર્મ- અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	હોરાલાલ મોતીલાલ	અ. ના. ૧૬૭૭	સારી	૧	૧	બોલવાની મર્યાદાનું ચિહ્ન સારું છે.
શ્રી હડીસીંગ દેસરીસીંગ ૧૯૦૩	શ્રી હડીસીંગ દેસરીસીંગ ના દુસરીયા	અ. ના. ૧૯૦૩	"	૧	૧	બાવન જિનાલપવાળું સુરત્ર દેરાસર છે.
શ્રી જમનાભાઈ બાગુભાઈ	શ્રી જમનાભાઈ બાગુભાઈ	"	"	"	"	
શ્રી રમણલાલ ડાભાભાઈ	શ્રી રમણલાલ ડાભાભાઈ	"	"	"	"	
શ્રી અગનલાલ ડાકરશી ૧૯૬૧	શ્રી અગનલાલ ડાકરશી	"	"	"	"	એક સુખડની મર્યાદા છે.
શ્રી કરતુરભાઈ ડાભાભાઈ ૧૯૬૫	શ્રી કરતુરભાઈ લાલભાઈ	"	"	"	"	
અંકુલાલ લલુભાઈ અંબેરી ૧૯૮૮	શ્રી એ. એ. આર્. બોર્ડિંગ	"	"	"	"	જેમ (સ્વેતપર) વિદ્યાર્થીઓને રહેવા જમવાની સગવડ છે.
શ્રી હરયાભાઈ લાલ- ભાઈ અંબેરી	શ્રી હરયાભાઈ લાલભાઈ અંબેરી	"	"	"	"	
શ્રી બાગુભાઈ ચુનીલાલ સુતરિયા	શ્રી બાગુભાઈ ચુનીલાલ સુતરિયા	"	"	"	"	
દરિલાલ વાડીલાલ કાપડિયા	શ્રી દાનિજીવ દરિલાલ કાપડિયા	"	"	"	"	
શ્રી નેશીંગભાઈ ડાભા- ભાઈ સ. ૧૯૬૩	શ્રી નેશીંગભાઈ ડાભાભાઈ	"	"	"	"	
શ્રી મણિકલાલ સાંકળચંદ ૧૯૮૮	શ્રી મણિકલાલ મુરચંદ	"	"	"	"	
શ્રી ચોમનલાલ નમોન- લાલ સ. ૧૯૬૧	મણિકલાલ ચોમનલાલ શ્રી	"	"	"	"	જેમ બોર્ડિંગ છે. બાગુવાની વ્યવસ્થા સારી છે
શ્રી બાગુભાઈ મણિકલાલ ૧૯૬૩	શ્રી બાગુભાઈ મણિકલાલ	"	"	"	"	
દલાપોરવાડી સોલાવટી શ્રીસંધ સ. ૧૯૬૭	શ્રી પ્રેમચંદ હડીસીંગ	"	"	"	"	

નંબર	માનવ નામ	ઠેકાણું	વેલ્વે રેકૉર્ડ	પોસ્ટ ઝોન કોડ	વ્યાપ્તિ	મુળનાયક	પ્રતિપાદનની સંખ્યા
૨૦૦	અમદાવાદ	અદાવીર કૌન સોસાયટી	અમદાવાદ	એલીસબીજી	૫૨	વાસુપૂજ્યજી	પાપાણ-પાટ — ૩
૨૦૧	"	અરુણ સોસાયટી	"	"	"	અંબાનાથજી	૧— ૩
૨૦૨	"	કૌન અરમ્મ સોસાયટી	"	"	"	કુંડુનાથજી	— ૫
૨૦૩	"	અરબેજ રોડ સાંતિકુંજ	"	"	"	અણ્ણનાથજી	— ૫
૨૦૪	"	સાબરમતી નદીના કાંઠે કૌન અરમ્મ સોસાયટીના દળથી	"	"	ધૂમટખંધ	સાંતિનાથજી	—
		રોડ માર્કેસ દર					
૨૦૫	એતલપુર	માથમાં	૧૦ મા. દર	એતલપુર	ધૂમટખંધ	સુધામ્નાથજી	૧— ૪
૨૦૬	બારેજ	તલાલી ફળિયામાં	બારેજની ૭ મા. દર	બારેજ	શિવઅરમ્મ	આદિનાથજી	૧૨—૧૭
૨૦૭	"	રોડ ફળી	"	"	"	સાંતિનાથજી	૨૧—૨૦
૨૦૮	"	"	"	"	ધૂમટખંધ	ચિંતામણિ પાશ્વનાથજી	૩— ૨
૨૦૯	દીરાપુર	માથના નાકે	૩ મા. દર	દીરાપુર	"	ધર્મનાથજી	૩— ૪
૨૧૦	ગીરમઠા (નરમઠા)	ગામ વચ્ચે	૧૧ મા. દર	ગીરમઠા	શિવઅરમ્મ	વાસુપૂજ્યજી	૩— ૪
૨૧૧	નવાગામ	બજારમાં	૧૧ મા. દર	નવાગામ	"	અંદમણ	૧— ૨
૨૧૨	નાયકા	ગામ વચ્ચે	૧૫ મા. દર	નાયકા	"	"	૩— ૧
૨૧૩	મીડાજ	"	૫ મા. દર	મીડાજ	ધૂમટખંધ	વાસુપૂજ્યજી	૪— ૪

અધ્યાપનરત્ન નામ તથા સંવત	વહીવટદારરત્ન નામ.	લેખન સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કિંબ-વર્ષ-અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
નેમચંદ પોપટલાલ બ્હોરા ૧૯૯૩	શેઠ નેમચંદ પોપટલાલ બ્હોરા		સારી			
શેઠ રમણલાલ ખેમચંદ ૧૯૯૩	શેઠ રમણલાલ ખેમચંદ		"			
જીન અચંદ સોસાધરી	શેઠ કચરાભાઈ વખતચંદ		"			
રતિલાલ માણેકલાલ તેલી ૧૯૯૫	રતિલાલ માણેકલાલ તેલી ૧૯૯૫		"			
શેઠ રામચંદ વનમાળીદાસ			"			નદીના કાંઠે સ્થિત જગ્યાએ આ દેરાસર છે બંધ રહે છે
શ્રીસંધ ૧૯૭૨	શેઠ મોહનલાલ વર્ધમાનદાસ		સાધારણ	૬૬	૧	
શ્રીસંધ	શેઠ મીનનલાલ દેવચંદ		સારી	૧૨૫	૧ ૨	
"	શેઠ મણિલાલ ગમલદાસ		"			
"	"		"			
૧૯૧૦ સમકાલ	શેઠ ફેરાવલાલ બંકરદાસ		"	૫૦	૧ ૧	૧ મોલીશીપટ આરસનો છે
શ્રીસંધ ૧૯૫૬ સમકાલ	શેઠ બાલાભાઈ કાળિદાસ		"	૬૦		
શ્રીસંધ	શેઠ જીવચંદ મણુકચંદ		"	૧૦	૩	
"	શેઠ મનસુખલાલ તારાચંદ		"	૨૦	૧	
"	શેઠ મણિલાલ જીવેદચંદ		છૂર્ણ	નથી		

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિબાજીની સંખ્યા
૨૧૪	લાલી	મામ વઝો	બારબડી ૪ મા. દૂર	મહીજ	૫૨	શાંતિનાથજી	પાપાણ-ધાણ ૨—૨
૨૧૫	મહીજ	"	૨ મા. દૂર	"	ધુમટબંધ	"	૩—૪
૨૧૬	કનીજ	બનરમાં	કનીજ	કનીજ	"	સુવિધિનાથજી	૧—૧
૨૧૭	ખેડા	પટેલવાડા પાસે	મહેમદાવાદ ૭ મા. દૂર	ખેડા	"	ભીડભાંજન પાશ્વનાથજી	૧૪—૩૨
૨૧૮	"	"	"	"	સિખરબંધ	અમીરજી પાશ્વનાથજી	૬—૨૩
૨૧૯	"	"	"	"	૫૨	અજીતનાથજી	૭—
૨૨૦	"	"	"	"	(બેથરામાં)	મદ્રમજી	૩—
૨૨૧	"	"	"	"	"	વાસુપૂજનજી	૧૧—૨૫
૨૨૨	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૦—૨૪
૨૨૩	"	કુંભર ભુદરનો ઠેકરા	"	"	ધાબાબંધ	મહાવીર સ્વામી	૫—૪
૨૨૪	"	દલાલનો ઠેકરા	"	"	"	પદ્મમજી	૩—૪
૨૨૫	"	શેઠ વાડો	"	"	"	આદિનાથજી	૫—૧
૨૨૬	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૩—૧૩
૨૨૭	"	ભાંખીશરી	"	"	"	મુનિસુવન સ્વામી	૩—૩

અંગતનામના નામ તથા સંવત.	વહીવટદારના નામ.	સેખના સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	સેનાની વસ્તી.	ઉપા. વર્ષ. અથ શા.ના	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ પેથાલાલ મુનુકચંદ		કચ્છ	૨૦	૧	
"	શેઠ મદાસુખભાઈ કચરાભાઈ		સારી	૪૦	૧	
શેઠ હીરાચંદ મહુકચંદ	શેઠ પરસોતમભાઈ ખેમચંદ		"	૬	૧	
શ્રીસંધ ૧૭૬૬ લખભગ	શેઠ બાલાભાઈ ભાઈલાલભાઈ		"	૧૨૦૦	૮ ૨	શ્રી સુમતીરતન જીન લાલજીરી છે
શ્રીસંધ	શેઠ બાલાભાઈ ભાઈલાલભાઈ		"			મેરકટિકની, તાલુ નીલમની ૧ લસણિયાની અને મેરક સેનાની
						મૃતિ આ દેરાસરમાં છે.
"	શ્રીસંધ		"			
"	"		"			
"	"		"			
"	"		"			
શેઠ ગિરધરલાલ હીરાચંદ ૧૬૩૦	શેઠ દનિલાલ તાથાલાલ		"			
હેમરાજ દલાલ સં. ૧૬૦૦	શ્રીસંધ		"			
પુનસીભાઈ ઉત્તમસી ૧૮૭૫ લખભગ	શેઠ બાલાભાઈ ભાઈલાલભાઈ		"			
શેઠ વસ્તાભાઈના પત્ની બાપ રંગાઈ ૧૬૩૮	શ્રીસંધ		"			
શેઠ દામોદર નાગરદાસની પત્ની કુંવરબાઈ ૧૬૨૮	બાઈપારવતી		"			

નંબર	ગામનું નામ.	ઠેકાણું.	ફેલ્ડ રજીસ્ટ્રી.	પ્રાપ્ત એકરો.	ખાતો.	મુળનાયક	પ્રતિભાજી સંખ્યા
૨૨૮	ખેડા	પરામી	મહેમદાવાદ ૭ મા. ફર	ખેડા	શિખરખે	આદિનાથજી	૫૫૫૫-૫૫૬ ૮-૪૧
૨૨૯	"	રખારીવાડો	"	"	ધાખાખે	શાંતિનાથજી	૬-૨
૨૩૦	ખાતર	ગામખા	૧૧ મા. ફર	ખાતર	શિખરખે	સુમતિનાથજી	૧૦૦-૮૬
૨૩૧	ખાંધલી	ગામખા	વસો ૫ મા. ફર	ખાંધલી	"	અનિસુવત રવામી	૪-૭
૨૩૨	અણ્ણારા	"	નદીઆદ ૬ મા. ફર	અણ્ણારા	ધર	મહાવીરરવામી	— ૧
૨૩૩	મહોરેલ	વાણિયાવાડખા	"	મહોરેલ	ધૂમટખે	"	૧-૬
૨૩૪	સુલેલ	દેરાસરની ખડકો	મહુધા ૭ મા. ફર	સુલેલ	ધાખાખે	પાંડવનાથજી	૨-૬
૨૩૫	મહુધા	ખમરખા	મહુધા ૦૧ મા. ફર	મહુધા	ધૂમટખે	આદિનાથજી	૧૨-૨
૨૩૬	"	"	"	"	ધાખાખે	સુપાર્વતનાથજી	૪-૪
૨૩૭	"	શ્રીમાલીની ખડકો	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૨
૨૩૮	"	"	"	"	"	કુંથુનાથજી	— ૩
૨૩૯	આંતરાલી	ખમરખા	દાસલવાડા આંતરાલી થોડ ૧૧ મા. ફર	આંતરાલી	શિખરખે	વાયુધુજી	૬-૨૧
૨૪૦	કપાવંજ	દાસલ વાડો	કપાવંજ ૧૧ મા. ફર	કપાવંજ	"	અણ્ણતનાથજી	૨૮-૩૭
૨૪૧	"	"	"	"	ધાખાખે	વાયુધુજી	૬-૨

અગવનરનુ નામ તથા સંવત.	વાડીવટદારનું નામ.	લેખના સંવત.	દેશસરની વિધિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા ચર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ (માયી સાહેબ)	શેઠ સોભાઅમદ પૂરાભાઈ		સારી			
શેઠ બેચરદાસ બ્રહ્મભાઈ	શેઠ બોડોદાસ ચૂનીલાલ		"			
શ્રીસંધ	શ્રી ચાતર સાચાદેવની પેઢી		"	૧૦૦	૨ ૨	બાવન બિનાલમવાળું દેરાસર છે. આ એક તીર્થસ્થાન ગણાય છે
શ્રીસંધ	શેઠ ભણિલાલ પોપટલાલ		"	૫૨	૧	
શેઠ અંબાલાલ બેમચંદ ૧૯૨૧	શેઠ અંબાલાલ બેમચંદ		"	૭		
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ કીરાલાલ કાલાચંદ		"	૪૫	૧ ૧	એક સુલેષ નાન બંડાર છે ચિત્રકામ સાથે છે
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	શેઠ સાકળચંદ નાનચંદ		"	૧૮૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ	શેઠ કૃષ્ણચંદ દેવળદાસ		"	૪૫૦	૩ ૧	એક માંદીની ચૂરૂ મૂર્તિ છે
શ્રીસંધ ૧૯૪૫	"		"			
શ્રીમાશ્રી શ્રીસંધ	શેઠ કાંતિલાલ ઝોટાલાલ		"			
ગાંધી ઉમચંદ વનમાળેદાસ	શેઠ કાંતિલાલ વાડીલાલ		"			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ મોહનલાલ કાળિદાસ		"	૩૦૦	૧ ૧	
			"			
શ્રીસંધ ૧૯૨૫ કચબગ	શંકરલાલ ડગનલાલ		"	૧૪૦૦	૪ ૧	ચિત્રકામ સાથે છે. શેઠ-શેઠાશ્વી- ની મૂર્તિ છે. દેરાસર વિશાળ છે.
બાવવાનદાસ ઇવણજી સં. ૧૯૭૮	શેઠ રમણલાલ જ્યેષ્ઠ		"			

નંબર	સામગ્રી નામ	કેટલો	ફેલો ફેરફાર	પ્રારંભ આરંભ	ખાનગી	મુગનાયક	પ્રતિભાવની મુગના
૨૪૨	કપડવંજ	દાસવાડો	કપડવંજ ૧૧ માં ફર	કપડવંજ	ધર	આદિનાથજી	પાપાણ-ધાડ ૪-૨૧
૨૪૩	"	અષ્ટાદશીની ખડકી	"	"	શિખરખંધ	મહાવીર સ્વામી	૩૮-૨૪
૨૪૪	"	સાતિનાથજીની ખડકી	"	"	ધાળાખંધ	સાતિનાથજી	૨૩-૩૨
૨૪૫	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૨-૧૫
૨૪૬	"	ફરવાળ ભાદર વાદીમાં	"	"	શિખરખંધ	નેમનાથજી	૮-૮
૨૪૭	"	ગંધીનગાર શેઠની ખડકી	"	"	ધર	મલિનાથજી	-૧૦
૨૪૮	"	ચિંતામણિની ખડકી	"	"	"	ચિંતામણિ પાશ્વનાથજી	૧૪-૩૦
૨૪૯	સાંઘા	જેન મદોલ્યા	કપડવંજ ૨૩ માં ફર	સાંઘા	ધૂમટખંધ	સાતિનાથજી	૪-૧૦
૨૫૦	મંડવા	ગામમાં	૧૧ માં ફર	નીરમાલી	શિખરખંધ	પાશ્વનાથજી	-૧
૨૫૧	નીરમાલી	દરાલાલ ઉગરચંદને ત્યાં	કપડવંજ ૮ માં ફર	"	ધર દેરાસર	સંભવનાથજી	-૧
૨૫૨	નરસંઘ	ગામ વચ્ચે	ભોરિયાવી ૧૧ માં ફર	નરસંઘ	ધૂમટખંધ	વાસુપૂજ્ય	૩-૮
૨૫૩	નડિયાદ	૩૫ પારખની પોળ	નડિયાદ	નડિયાદ	"	અષ્ટતનાથ	૨૩-૩૬
૨૫૪	"	દેરા મલિલાસની પોળ	"	"	"	સાતિનાથજી	૧૦-૧૦
૨૫૫	"	નરખી પોળ	"	"	"	આદિનાથજી	૧૧-૫

અધિકારનારનું નામ અથવા સંસ્થા	વહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા નંબર.	દેસાસરની સ્થિતિ.	જેતાની વસ્તી.	ઉપાધિકાર અથવા શાખા	વિશેષ નોંધ
રંગજીભાઈ નાથાભાઈ ૧૯૫૦ સગલમ	શેઠ શંકરલાલ દોલતરામ		સારી			
ન્યાસચંદ નથુભાઈની માતૃશ્રી બાઈઅમરત ૧૯૪૨	શેઠ મંગળદાસ હમનલાલ		"			૧ યુરુ મિતિ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ પાનાચંદ પ્રભુલાલની પેઢી		"			૧ ગોતમ સ્વામીની મિતિ છે. કાચનું કાચ કુંદર છે. બાંધકું છે.
શેઠ લલ્લુભાઈ મોનીચંદ ૧૯૨૦	"		"			એકબે કંપાઉન્ડમાં બે દેરાસર છે.
માણેક શેઠાણી ૧૯૫૦	શેઠ જેશીંગભાઈ પ્રેમાભાઈના વહીવટકર્તા શેઠ કરુણદાસ	૧૯૨૧	"			
	નગીનદાસ					
શેઠ જેશીંગભાઈ પ્રેમાભાઈ	"		"			ચીને માળ છે
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ શંકરલાલ વીરચંદ		"			૨ સંદિકના પ્રતિમાછ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	મોરધનદાસ હોટાલાલ		"	૧૫૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ મણિલાલ અમુલભાઈ		જીર્ણ	૧૨		
શ્રીસંધ	હીરાલાલ હમરચંદ		સારી			
"	મુળચંદ અવેરચંદ	જી. નં. ૧૮૪૪	સાધારણ	૧૫	૧	દેરાસરમાં પાણી પડે છે.
"	મોહનલાલ રામગદાસ		સારી	૩૦૦	૨	પાઠશાળા ચાલુ છે.
"	"		"			
"	"		"			૧ સંદિકના પ્રતિમાછ છે. ૧ યુરુમિતિ પાટુ

નંબર	આમનું નામ	કેસ	રેફરેન્સ નંબર	પોસ્ટ એક્ટિસ	અંગતી	મુળનાથક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૨૫૬	બોરસદ	કાશીપુરા	આથઈ ૧૨ મા. ફર	બોરસદ	શિખરખંધ	સાતિનાથજી	પાપાણ-ધાડ ૬—૧૬
૨૫૭	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૬—૨૩
૨૫૮	"	આલમચુવાડો	"	"	ભૂમટખંધ	સામગા પાથનાથજી	૨૦—૨૪
૨૫૯	કાવીડા	આમ વચ્ચે	આથાસ ૪ મા. ફર	કાવીડા	શિખરખંધ	સંભવનાથજી	૩—૨
૨૬૦	કોતરીદા	"	વાસદ ૮ મા. ફર	કોતરીદા	ધાળાખંધ	અવકાઈવજી	૩—૧
૨૬૧	ઉમેડા	"	૧૦ મા. ફર	ઉમેડા	શિખરખંધ	સુભતિનાથજી	૨૦—૧૨
૨૬૨	અમરા	"	૧૧ મા. ફર	"	"	સંભવનાથજી	૪—૭
૨૬૩	બામચુગામ	"	પાદરા ૫ મા. ફર	બામચુગામ	ધર	"	—૩
૨૬૪	ચંબીરા	જૈન મહોદયો	૬ મા. ફર	ચંબીરા	ભૂમટખંધ	આદિજી	૧—૬
૨૬૫	નવાપુરા	"	વાસદ ૧૦ મા. ફર	બીલપાડ	ધર	અંદ્રમજી	—૪
૨૬૬	ખેડાસા	આમમાં	બાદરજી ૩ મા. ફર	આંકલાવ	"	પાથનાથજી	—૩
૨૬૭	દહેવાણ	બામરમાં	૬ મા. ફર	દહેવાણ	શિખરખંધ	મદાવીરજી	૪—૨૨
૨૬૮	વાલવોડ	આમ વચ્ચે	૩ મા. ફર	વાલવોડ	ધાળાખંધ	અંદ્રમજી	૩—૭
૨૬૯	ધરમજી	જૈન મહોદયો	ધરમજી	ધરમજી	ભૂમટખંધ	યમમજી	૩—૭
૨૭૦	પેટલાદ	રતનપોળ	પેટલાદ	પેટલાદ	ધાળાખંધ	આદિનાથજી	૧૩—૨૨

અધ્યાપનારનું નામ અથવા સંચાલક	વહીવટદારનું નામ.	લેખના નંબર.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનોના વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ- અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	પોપટલાલ ડોટાલાલ		ભારો	૭૦૦	૪ ૧	મહાવીર જૈન પુસ્તકાલય
કલ્યાણચંદ દયાલજી ૧૯૦૩	મોહનલાલ રણસોડાસ		"			
શ્રીસંધ ૧૮૬૦	શેઠ રણછોડ ચતુરભાઈ		"			
શ્રીસંધ સં. ૧૯૯૪	મનસુખલાલ અવેરચંદ	૧૯૨૧	"	૩૦૦		
શ્રીસંધ સં. ૧૯૨૬	ચાંતિલાલ મોતીલાલ		"	૬૫	૧	
શ્રીસંધ	શેઠ સુરજચલ કેસરીચંદ		"	૧૨૫	૨	શ્રી જૈન પુસ્તકાલય છે.
"	વાડીલાલ અમરશાભાઈ		સાધારણ	૧૧		
"						
૧૯૮૨	જમનાદાસ રણછોડ		સારી	૧૦૦	૧	એક જૈન પુસ્તકાલય છે.
"						
૧૯૧૫	જમનાદાસ રવચંદ		"	૧૦૦	૧	અમલદેવજી જૈન પુસ્તકાલય છે.
"						
૧૯૮૬	નેમચંદ કૃષ્ણચંદ		"	૮૦	૧	શ્રી નવાપુરા જૈન પુસ્તકાલય ઉપરના બાગમાં દેરાસર છે.
"						
૧૯૬૫	કૃષ્ણચંદ મહાપુત્રામ		"	૧૨	૧	
"						
૧૯૦૩	ભલ્લુભાઈ બેચરદાસ		"	૩૦	૧	
"						
૧૯૦૩	વાડીલાલ એમચંદ		"	૮૦	૧	ભોંયડું છે.
શ્રીસંધ	દામોદર કિશોરદાસ		"	૭૫	૧ ૧	એક જૈન પુસ્તકાલય છે. ભોંયરાવાળું દેરાસર છે.
"						
"	નગીનદાસ એમચંદ		"	૧૫૦	૩	

નંબર	મામલુ નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	ધાંધળી	મુળનાથક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૨૭૧	પેટલાદ	નાલીઆવાડ	પેટલાદ	પેટલાદ	ધાંધળું	ચંદ્રમુખ	પાપાણ-ધાણ ૩—૧
૨૭૨	"	જીપવાડ	"	"	"	ચંદ્રમુખ પાપાણ	૧૦—૧૧
૨૭૩	"	લીમડીશેરી	"	"	સિખરખ	કદમાણ પાપાણ	૩—૧૩
૨૭૪	વસો (પુરા)	દહેરાશેરી	વસો	વસો	"	આદિનાથ	૭—૧૮
૨૭૫	દેવા	આમ વન્ડે	દેવા	દેવા	કુમરખ	ચંદ્રમુખ	૧—૩
૨૭૬	ડોઢી	બલરખા	ડોઢી	મલાનખ	ધર	ધર્મનાથ	૧—૪
૨૭૭	સોણગા	સમડી ચકલાખા	સોણગા	સોણગા	કુમરખ	મહાવીરસ્વામી	૪૪—૬૧
૨૭૮	રામોલ	મામખા	વસો ૩ મા. દર	રામોલ	ધર	પાપાણ	— ૧
૨૭૯	ડેમોલ	"	વસો ૪ મા. દર	ડેમોલ	ધાંધળું	પાપાણ	૩—૨
૨૮૦	પાડમોલ	"	વડતાલ ૨ મા. દર	પાડમોલ	ધર	આદિનાથ	— ૧
૨૮૧	મહેરાવ	વાણિયાવાડ	વડતાલ ૪ મા. દર	મહેરાવ	"	વાણિયાણ	— ૪
૨૮૨	કાસોર	મામખા	મોટગા ૩ મા. દર	કાસોર	કુમરખ	સંભવનાથ	૩—૪
૨૮૩	સુજાવ	"	પેટલાદ ૩ મા. દર	સુજાવ	ધર	આદિનાથ	— ૧
૨૮૪	વાઘસીનાર	બટવાકાખા	સેવાસિયા ૧ મા. દર	વાઘસીનાર	સિખરખ	સંભવનાથ	૧૧—૧૨
૨૮૫	વીરપુર	કોતેના મહોલ્લાખા	સુજાવાડ ૧ મા. દર	વીરપુર	"	મહાવીરસ્વામી	૧૧—૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉંમર- ૫૫ અથ ૨૫૦૫	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ નગીનલાલ ખેમચંદ		સારી			
"	શેઠ કસ્તુરભાઈ અમરચંદ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૮૬	શેઠ નગીનલાલ ખેમચંદ		"			૨ યુરુપીય પાઠ
શ્રીસંધ પ્રાચીન	અંબાલાલ હેમચંદ		"	૬૫	૨ ૧	એક બુદ્ધિસાગર નેન પુસ્તકાલય છે.
"	રમણિકલાલ માણેકચંદ		"	૧૧૫	૨	
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	કૃષ્ણચંદ કાળિદાસ		"	૪૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ અગભગ	રમણીડાસ તથાકચંદ		"	૧૨૫	૨ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૫	શેઠ ડાહ્યાભાઈ વજ્રવલ્લાસ	અ. ના. ૧૨૦૦	"	૪૦	૧	૧ પુસ્તકાલય અંડાર છે.
શ્રીસંધ	શેઠ કેશીંગભાઈ મોહનલાલ	અ. ના. ૧૬૩૨	સાધારણ	૨		
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	શેઠ દામોદર નાનચંદ	અ. ના. ૧૬૬૧	સારી	૧૦૦		એક પુસ્તક અંડાર છે.
દામોદરદાસ ગોવિંદજી ૧૯૬૨	શેઠ આંડાભાઈ કિશોરભાઈ		"	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	શેઠ કાંતિલાલ મગનલાલ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૩૬	ઝેટાલાલ નરોત્તમદાસ		"	૧૫	૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	અંબાલાલ અશ્વકાઈ	અ. ના. ૧૯૬૩	"	૨૨૫	૧ ૧	૧ યુરુપીય અથત વિજ્ઞપટ્ટની છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૬	શેઠ ભાઈલાલ અંકુલાલ		"	૫૦	૧ ૧	બેંચમાં તથા ઉપર પ્રતિષ્ઠાઓ છે.

નંબર	આશુ નામ	કેશબં.	વેલે રેકર્ડન	પોસ્ટ એડ્રેસ	બાંધણી.	મૂળનાયક	મતિમાટની સંખ્યા
૨૮૬	આશુદ	રટેશન રોડ ભાટીઆની ધર્મસાળા પાસે	આશુદ	આશુદ	શુભદબંધ	શાંતિનાથજી	પાપાશુ-ધાડ ૧-૧
૨૮૭	ગોધરા	દેરાસરની ખડકી	ગોધરા ૦૧૧ મા. દૂર	ગોધરા	શિખરબંધ	..	૨૮-૨૭
૨૮૮	"	નાના દેરાસરની ખડકી	"	"	ધાબાબંધ	ધર્મનાથજી	૩-૩
૨૮૯	વેળશુર	બભરમાં	ખરસાલિયા ૧ મા. દૂર	વેળશુર	શિખરબંધ	ઝવજોરવ	૭-૨૭
૨૯૦	પરેલી (દેવબદ બારિયા)	ગામમાં	૧૦ મા. દૂર	ડેરાલ	"	નેમનાથજી	૨-૧
૨૯૧	લુણાવાડા	દેરા ફળીઆમાં	લુણાવાડા ૧ મા. દૂર	લુણાવાડા	"	વાસુપૂજ્ય	૩૨-૩૬
૨૯૨	"	ખારાકૂવા પાસે	"	"	"	ચિંતામણિ પાંડવનાથજી	૮-૧૬
૨૯૩	અંધાડી	ગામ વચ્ચે	અંધાડી	અંધાડી	ધર	સુપાર્થનાથજી	૧-૨
૨૯૪	ભાલેજ	"	ભાલેજ	ભાલેજ	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૭-૧
૨૯૫	ઝોડ	આવડના ફળીઆમાં	ઝોડ	ઝોડ	ધર	વાસુપૂજ્યજી	૩-૪
૨૯૬	સારસા	ગામ વચ્ચે	નાવલી ૪ મા. દૂર	સારસા	ધાબાબંધ	ધર્મનાથજી	૫-૨
૨૯૭	ગેડવા	"	૩૧ મા. દૂર	ગેડવા	"	અણતનાથજી	૧-૫
૨૯૮	ગોમર (રટેડ)	"	૦૧૧ મા. દૂર	ગોમર	"	અભિનંદનજી	૧-૧
૨૯૯	નાવલી	"	૩ મા. દૂર	નાવલી	"	પાંડવનાથજી	૧-૧
૩૦૦	નાપાડ	ડેબ મહોલ્લામાં	૭ મા. દૂર	નાપાડ	શુભદબંધ	મુનિસુદન સ્વામી	૧-૨

અંગતનારનું નામ તથા સંચાલ	વહીવટદારનું નામ	લેખન સંચાલ	કેસરની સ્થિતિ	કેસરની વસ્તી	કેસરની અથવા સંચાલ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંઘ ૧૯૬૫	મણિલાલ નરસિંહદાસ દેસી		"	૮૦	૧ ૧	
શ્રીસંઘ	શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનની પેદી દાઃ મણિલાલ પાનાચંદ		"	૧૧૦૦	૩	ચિત્રદાસ સાકું છે
શ્રી મનલાલ વસનટ ૧૯૪૫	શ્રી મનલાલ વસનટ		"			
શ્રીસંઘ	શ્રી પાનાચંદ બેમચંદ		"	૩૩૫	૨	
"	"		"		૧	૨૨ વર્ષે હાથે સુદ ૧૧ ના રોજ મેલો કરાય છે.
શ્રીસંઘ	મદાસુખરામ બેમચંદ	૧૬૬૭	"	૩૪૦	૩ ૧	ભેંયડું છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૪૦	શંકરલાલ ગોકલદાસ		"			૧ યુગ્મિત છે.
શિવલાલ મુળજીભાઈ ૧૯૩૬	શ્રી નિરંજનલાલ ભોળીલાલ		"	૩૦	૨	
શ્રીસંઘ ૧૯૫૫	કેશવલાલ પરસોતમદાસ		કુર્ચ	૭૦	૨	કેસરમાં પાણી પડે છે.
ગુરુલાલ રતનટ ૧૯૩૧	શ્રી મણિલાલ રઘુભાઈદાસ		સારી	૬૦	૧	
શ્રીસંઘ ૧૯૪૯ સગભમ	સોમચંદ જીભાઈ		"	૧૨		
શ્રીસંઘ ૧૯૬૨	દસપતજીભાઈ ભાઈચંદ		"	૩૫		ધાખામાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૬૦ ભયભમ	અંગાલાલ જીવજીભાઈ		"	૬૦	૧	
શ્રીસંઘ	રમણલાલ રતનચંદ		સાપારણ	૧૫		ધાખામાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૭૩	,		સારી	૧૨૫	૧	એક જેન લાયબેરી છે

નંબર	ગામનું નામ	કેશિક	વેલ્વે રેકૉર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	ખાંડણી	મુળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૩૦૧	અંભાત	જીરાળાપાલ	અંભાત ૧૥ મા. ફર	અંભાત	સિંખરખંધ	ચિંતામણિ પાંથનાથજી	પાપાજી-પાડ ૧૩૦-૭૬
૩૦૨	"	"	"	"	ધર	અમીરગ પાંથનાથજી	૨૩-૧૭
૩૦૩	"	"	"	"	"	અભિનંદજી	-૧૨
૩૦૪	"	"	"	"	ધૂમટખંધ	અમરનાથજી	૫-૨
૩૦૫	"	"	"	"	ધાળાખંધ	મનમોહન પાંથનાથજી	૩-૨
૩૦૬	"	મેડો કુંભારવાડો	"	"	સિંખરખંધ	સીતળનાથજી	૨૦-૩૭
૩૦૭	"	મંથકવાડો	"	"	ધાળાખંધ	સાતિનાથજી	-૧૨
૩૦૮	"	કડાકોટડી	"	"	"	સુમતિનાથજી	૬-૬
૩૦૯	"	"	"	"	"	પદ્મજીજી	૧૦-૨
૩૧૦	"	મહિવીની પોળ	"	"	"	કુંચુનાથજી	૧-૬
૩૧૧	"	"	"	"	સિંખરખંધ	આદિનાથજી	૧૩-૧૦
૩૧૨	"	આલીપાડો	"	"	ધૂમટખંધ	સાતિનાથજી	૧૪-૧૦

ખાંધાવનારનું નામ તથા સંવત	બહીરહકારનું નામ.	કે ખનો સંવત.	રેશનકારની સ્થિતિ.	તેનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૬૩	શેઠ રમણલાલ દલસુખરામ		સારી	૪૫૦૦	૬	૧ યુરુમ્મતિ છે. મોનીતિ- વિજયજી ટેન પ્રસ્તાવણ તથા બંડાર છે. ૧ ચોવીશી માંદો. ૧ ચોવીશી આરસની છે. બાવન ગિનાલય વાણુ વિદ્યાળ દેરાસર છે. ઉપર તથા ભેડવરામાં મતિંગા છે.
શ્રીસંધ	શેઠ કચ્છરાભાઈ નેમચંદ		„			
અવેરી ભયુભાઈ ખુસાલ- ચંદ, પ્રાચીન	અવેરી ભયુભાઈ ખુસાલચંદ		„			શ્રી નેમચંદ્રિયજી જ્ઞાન બંડાર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	સરવચંદ ડાહ્યાલાલ		„			શ્રી કાલિનાથજી જ્ઞાન બંડાર છે.
„	છાટાલાલ કાલિદાસ		સાધારણ			
„	શેઠ વીરચંદ ગાંધાલાલ		સારી			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે.
„	મોહનલાલ ઠાકરશી		„			ગ્રીન્ડે માળ છે
શેઠ મોતીલા ૧૯૦૦ ભગવન	પરસોતમદાસ ચોમચંદ		સાધારણ			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	„		„			
„	શેઠ દીપચંદ પાનાચંદ		„			
„	શેઠ ભાઈચંદ કરણચંદની પેદી		સારી			ખસભવિજયજી, આતમારામજી તથા હવે વિજયજીની મતિંગા છે.
„	શેઠ પ્રેમચંદ છાટાલાલ		„			૧ યુરુમ્મતિ જાણ. મેઘા પર છે.

નંબર	ગ્રામનું નામ	ઠેકાણું	કેન્દ્ર સરકાર	પાટલ સમીક્ષક	આવક	પ્રામાણિક	પ્રતિબાજીની સંખ્યા
૩૧૩	ખંભાદ	શેરીવાળી પોળ	ખંભાત ૧૧ મા. ફર	ખંભાત	ધાખાખંધ	વાણપુલપટ	પાપાણ-ધાણ — ૭
૩૧૪	"	વાપચાશીની ખાડી	"	"	ધૂમટખંધ	જાવનાયક	૨૦—૫૧
૩૧૫	"	"	"	"	ધાખાખંધ	વિજય/વિતાખંધ પાપનાયક	૭—૧૫
૩૧૬	"	ચોળાવાડે	"	"	ધૂમટખંધ	સુમતિનાયક	૪—૧૬
૩૧૭	"	બબરમાં	"	"	ધાખાખંધ	ચિંતામણિ પાપનાયક	૨૧—૮૭
૩૧૮	"	"	"	"	"	આદિનાયક	૨૮—૨૩
૩૧૯	"	ફતારવાડે	"	"	"	સાતિનાયક	૬—૨૬
૩૨૦	"	"	"	"	"	કુચેનાયક	૫—૨૩
૩૨૧	"	પુનચાશીની ખાડી	"	"	ધૂમટખંધ	સાતિનાયક	૪—૨૨
૩૨૨	"	જાંડીપોળ	"	"	ધાખાખંધ	"	૭—૨૧
૩૨૩	"	મીમટી	"	"	"	મહાવીરવાખી	૫—૧૧
૩૨૪	"	"	"	"	"	અજીતનાયક	૪—૧૦
૩૨૫	"	બેવરાપાડે	"	"	"	સાતિનાયક	૬—૬
૩૨૬	"	"	"	"	"	મહિસનાયક	૫—૧૨

બાંધવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચકનારનું નામ.	લેખના સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ- શાયી	વિશેષ નોંધ
શ્રી કુંદરલાલ અંબાલાલ ના વહીવે	શ્રી કુંદરલાલ અંબાલાલ		સારી			બીજી માળ છે.
શ્રી સંધ્યા પ્રાચીન	શ્રી રમણલાલ દલસુખભાઈ		"			૧ ગુરુપતિ ધાતુની છે. બોધરામાં દેરાસર છે.
"	શ્રી રમણલાલ વળેચંદ	૫ ના. ૧૬૭૭	"			૨ મનુ ચિત્રામ કુંદર છે.
"	શ્રી મનસુખલાલ બાણલાલ		"			૧ ગુરુપતિ ધાતુની છે.
"	શ્રી રમણલાલ દલસુખભાઈ	લેખ ૧૬૬૯	"			૧ સ્ક્રિપ્ચના પ્રતિમાજી છે. દેરાસર સામે બે ગુરુ મંદિર છે.
"			"			બોધરામાં બે સિલાલેખ છે.
"	શ્રી ચંદુલાલ બોગીલાલ		"			
"	શ્રી ઉજ્જવણી કેવળદાસ		"			
"	"		"			
"	શ્રી હરિલાલ લાલચંદ		"			
શ્રી ભણેકલાલ હરખચંદ પ્રાચીન	શ્રી કર્ણુરભાઈ અગીચંદ		"			
શ્રી સંધ્યા પ્રાચીન	શ્રી મોતિલાલ કલ્યાણચંદ		"			એક ધાતુની ગુરુપતિ છે.
"	"		"			૧ ગુરુપતિ આરસની છે.
"	શ્રી રમણલાલ દલસુખભાઈ		"			એક સ્ક્રિપ્ચના પ્રતિમાજી છે.
"	શ્રી અળચંદ હિરાચંદ		"			

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	ધાંધણી	મૂળનાયક	મતિમાલની સંખ્યા
૩૨૭	ખંભાત	ભોંયરાપાડા	ખંભાત 111. મા. દુર	ખંભાત	ધાંધાળધ	અંદમણુ રહેઠકના	પાપણ-ધાણ ૧૦-૨૮
૩૨૮	"	"	"	"	"	નવખંડા પાશ્વનાથજી	૧૧-૪૧
૩૨૯	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૮-૨૫
૩૩૦	"	માણિકચોક	"	"	"	આદિનાથજી	૧૧-૨૦
૩૩૧	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાશ્વનાથજી	૧૭-૩૨
૩૩૨	"	"	"	"	"	"	૮-૪૬
૩૩૩	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૧-૧૩
૩૩૪	"	"	"	"	"	વાસુધેવજી	૪-૨૭
૩૩૫	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	૯-૧૮
૩૧૬	"	"	"	"	"	મહાવીર સ્વામી	૫-૪
૩૩૭	"	"	"	"	ધર	૨ન પાશ્વનાથજી	— ૪
૩૩૮	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૪
૩૩૯	"	"	"	"	"	વિમલનાથજી	— ૧૨
૩૪૦	"	ભોળપીપળો	"	"	ધાંધાળધ	મનિસનન સ્વામી	૮-૧

અધિકારીનું નામ તથા સેવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખન સેવત.	દેશચરની સ્થિતિ.	કોનોની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ અથવા શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીકંથ પ્રાચીન	શેઠ ડાહ્યાભાઈ ખાંડાભાઈ	દેરાચરનો ૧૪૯૬	સારી			૧ રહદિકના પ્રતિભાજી છે. દેરા-ચરનો સં. ૧૪૯૬ નો લેખ છે.
"	શેઠ ભાઈલાલ નેમચંદ		"			એક ધાતુની ચોપાશી છે.
"	પોપટલાલ નચીનદાસ	મ. ના. ૧૬૭૧				
"	દલપતરામ ગુડાલચંદ ઝવેરી		"			૧ રહદિકના પ્રતિભાજી છે. ૧ ગુરુચિત્તિ આરસની છે.
"	શેઠ રમણલાલ દસસુખભાઈ		"			૨ ગુરુચિત્તિ આરસની તથા એક ગુરુચિત્તિ ધાતુની છે.
						ભોંધરામાં જૂના અવશેષો છે.
"	શેઠ ચીમનલાલ ભાતિલાલ		"			
"	કમિંદલાલ જીવાભાઈ પટવા		"			
શ્રીકંથ પ્રાચીન	શેઠ ભાતિલાલ ગુડાલચંદ		"			
"	શેઠ કેશવલાલ ગૂંજાચંદ		"			
"	સાંઢગચંદ મનસુખરામ		"			
શેઠ સોમચંદ પોપટલાલ ૨૦૦૧	શેઠ સોમચંદ પોપટલાલ		"			૧ ચાંનિના પ્રતિભાજી છે.
શેઠ મગનલાલ પાનાચંદ	શેઠ પરશોત્તમદાસ મગનલાલ		"			ત્રીજો ભાગ છે.
શેઠ રસિકલાલ દલપતભાઈ	રસિકલાલ દલપતભાઈ		"			"
શ્રીકંથ પ્રાચીન	શેઠ ભોગીલાલ ગુડુરભાઈ	મ. ના. ૧૬૬૬	"			

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ એલિફેસ.	બાંધણી	બુઝનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૩૪૧	ખંભાત	બોળપીપળો	ખંભાત ૧૫ મા. દૂર	ખંભાત	ધાબાબંધ	સંભવનાયક	પાયાનુ-આડુ ૮—૩
૩૪૨	"	"	"	"	"	નવપક્ષાવ પાથનાયક	૨૭—૪૭
૩૪૩	"	સંઘવીની પોળ	"	"	"	સોમચિતામણિ પાથનાયક	૬—૧૬
૩૪૪	"	"	"	"	ધૂમકબંધ	વિમલનાયક	૬—૨૮
૩૪૫	"	નાગરવાડો	"	"	ધાબાબંધ	વાલુપુત્રનાયક	૩૨—૨૬
૩૪૬	"	ખારવાડો	"	"	"	સુખસાગર પાથનાયક	૯—
૩૪૭	"	"	"	"	શિખરબંધ	રથભાન પાથનાયક	૧૪—૪૦
૩૪૮	"	"	"	"	ધાબાબંધ	સીમધર સ્વામી	૭૦—૮૦
૩૪૯	"	"	"	"	"	સુનિસુમત સ્વામી	૬—૧૧
૩૫૦	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૦—૪૫
૩૫૧	"	"	"	"	"	કંસારી પાથનાયક	૫—૧૧
૩૫૨	"	"	"	"	"	અનંતનાયક	૫—૧૫
૩૫૩	"	લાડવાડો	"	"	"	અભિનંદન સ્વામી	૪—૬

અગ્રણીઓના નામ તથા સંવત.	અગ્રણીઓના નામ.	લેખના સંવત.	કેશકરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપાધર્મ અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ કેશવલાલ ચૂનીલાલ		જારી			
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	દસપતભાઈ બુચાલાલ ઝવેરી		"			૧ સ્કેટિકના અતિમાછ છે. એક ગણપર પટ છે. વિશાળ દેરાસર છે. ભોંયરામાં દેરાસર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ હોટાલાલ કેશવલાલ		"			
"	શેઠ છવાભાઈ હીરાચંદ		"			ચિત્રકામ સાડું છે.
"	બીખાભાઈ કરતુરચંદ માધી		"			
"	શેઠ અંબાલાલ બાપુલાલ		"			ચિત્રકામ સાડું છે.
"	મણિકલાલ હમનલાલ		"			
"	શેઠ રમણલાલ દલસુખભાઈ		"			સાત સ્કેટિકની અતિમાઓ છે. માર ગુરુમતિ પાળી છે. એક આરસનો છબેચર પટ છે. બીજો માળ દેરાસર છે.
"	શેઠ બુલાખીદાસ નાનચંદ		"			
"	શેઠ વાડીલાલ હોટાલાલ		"			૧ ગુરુમતિ પાળી છે. રંગેલું ચિત્રકામ સાડું છે.
"	"		"			
"	શેઠ હોટાલાલ ઝવેરચંદ		"			
"	શેઠ લાલચંદ હીરાચંદ		"			બીજો માળ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાફ	સેટલે રેટેશન	પ્રારંભ એક્રિસ.	બાંધણી	મુળનાયક	અંતિમરેકોની સંખ્યા
૩૫૪	ખંભાત	લાડવાડે ૧	ખંભાત ૧૧ મા. ફર	ખંભાત	ધામાબંધ	અનિસુવત રવાળી	પાપાણ-ધાડ ૧૦-૨૪
૩૫૫	"	ટેકરી	"	"	ધર	સંભવનાથજી	— ૬
૩૫૬	"	"	"	"	"	સુમતિનાથજી	— ૪
૩૫૭	"	ચોક્કાની પોળ	"	"	ધૂમળબંધ	કાંતિનાથજી	૪-૧૭
૩૫૮	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાથનાથજી	૧૧-૧૭
૩૫૯	"	"	"	"	ધામાબંધ	અનમોહન પાથનાથજી	૭-૮
૩૬૦	"	"	"	"	"	અમલિનાથજી	૧૭-૩૦
૩૬૧	"	"	"	"	"	અલાવીર રવાળી	૧૩-૧૨
૩૬૨	"	"	"	"	સામરણવાળું	વિમલનાથજી	૧૦-૧૨
૩૬૩	"	કડોઆની પોળ	"	"	ધર	વાસુપુત્રજી	— ૬
૩૬૪	"	દલાભવીલા રેકોન રોડ	"	"	"	પાથનાથજી	— ૨
૩૬૫	સરપુર	ગામમાં	" ૨ મા. ફર	"	ધામાબંધ	ચિંતામણિ પાથનાથજી	૧૬-૧
૩૬૬	"	"	"	"	"	શીમધર રવાળી	૬—
૩૬૭	રાળજ	"	" ૬ મા. ફર	રાળજ	શિખરબંધ	ગોડી પાથનાથજી	૩-૨

ખાવાનારનું નામ પથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખના સંવત.	કસબની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા. નંબર અથ. રાખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ પ્રાચીન	હાકરશી ધરમચંદ		સારી			
શેઠ અમરચંદ પ્રેમચંદ	નાનજીભાઈ પોપટલાલ		„			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ જોડાભાઈ પ્રેમચંદ	શેઠ રમણલાલ દલસુખભાઈ		„			બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ પોત્તાભાઈ જગનલાલ		„			૧ ચોવીસી ધાતુની છે.
„	મણિકલાલ મગનલાલ	ચુ. નં. ૧૬૬૧	„			
„	શેઠ ખીમચંદ અવેરચંદ પારેખ	ચુ. નં. ૧૬૪૬	„			
„	જીવાભાઈ મગનલાલ		„			
„	નેમચંદ પાનાચંદ		„			
„	સકરચંદ બુરાભાઈ ચોકસી		„			
શેઠ મોહનલાલ નંદાલાલ	શ્રી મણીમહેન	ચુ. નં. ૧૬૮૩	„			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ મૂળચંદ ડાભાભાઈ ૧૬૮૯	શેઠ મૂળચંદ ડાભાભાઈ	ચુ. નં. ૧૬૮૯	„			બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ રમણલાલ દલસુખભાઈ		„	નથો	૧ ૧	એક ચોવીસી આરસની છે. હારનક સુદ ૧૫ ના રોજ ૬૨ વર્ષે મેળો કરાય છે.
„	„	ચુ. નં. ૧૬૫૬	„			
„	„		„			

નંબર	ગામનું નામ.	ઠોકાઈ.	કેદર રેકૉર્ડ.	પોસ્ટ એમ્પ્લિફી.	ઓગણી.	મુળનાયક	પ્રતિભાણની રકમ.
૩૬૮	વતરા	સુતારવાડામાં	ધરમળ ૬ મા. ફર	વતરા	ધૂમટળધ	અછતનાથજી	પાપાયુ-ધાડ ૩—૬
૩૬૯	વઢાદરા	બળદરમાં	સાપમા ૪૧ મા. ફર	વઢાદરા	શિખરળધ	પાર્શ્વનાથજી	૬—૬
૩૭૦	શીશુવ	ગામમાં	"	વીરસઢ	ધર	સુમતિનાથજી	— ૨
૩૭૧	નાર	બળદરમાં	નાર ૦ મા. ફર	નાર	શિખરળધ	શાંતિનાથજી	૫—૨
૩૭૨	તારાપુર	"	તારાપુર ૧૧ મા. ફર	તારાપુર	ધૂમટળધ	પાર્શ્વનાથજી	૭—૭
૩૭૩	ઢોઢઢ	ગામ વચ્ચે	વાસઢ ૧ મા. ફર	ઢોઢઢ	"	વિમલનાથજી	— ૧
૩૭૪	ભાદરવા	"	રણોશી ૧૦ મા. ફર	ભાદરવા	શિખરળધ	શીતળનાથજી	૨—૬
૩૭૫	વાસઢ	"	વાસઢ	વાસઢ	ધૂમટળધ	સંભવનાથજી	૧—૪
૩૭૬	આસોદર	કૈનેના મહોસ્લામાં	વાસઢ ૫ મા. ફર	આસોદર	ધર	ઐયાસનાથજી	— ૧
૩૭૭	આંકલાવ	ઝોલવાડ	૭ મા. ફર	આંકલાવ	શિખરળધ	કુંથુનાથજી	૫—૬
૩૭૮	વડતાલ	કૈનેના મહોસ્લામાં	વડતાલ	વડતાલ	"	અછતનાથજી	૩—૩
૩૭૯	વડોદરા	ધડિવાળી પોળ	વડોદરા	વડોદરા	"	ચંદ્રમળજી	૮—૧૮
૩૮૦	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૨—૩૪
૩૮૧	"	"	"	"	ધૂમટળધ	કુંથુનાથજી	— ૪
૩૮૨	"	પટોળિયા પોળ	"	"	"	મનમોહન પાર્શ્વનાથજી	૧૮—૪૭

અગાથનારનું નામ તથા સંવત.	બહીષ્કારનારનું નામ.	લેખની સંખ્યા.	દેશસરની સ્થાન.	જેનોની વરની.	ક્રિષ્ના-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૫૪	ગુલામચંદ મલુકચંદ	૫. નં. ૧૭૭૮	ભારી	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	હરિલાલ કૃષ્ણચંદ	૫. નં. ૧૮૫૧	"	૧૫૦	૧ ૧	
શેઠ મણિલાલ ખેમચંદ ૨૦૦૧	શેઠ મણિલાલ ખેમચંદ	૫. નં. ૧૭૭૮	"	૨૩		
શ્રીસંધ ૧૬૮૩	દેસાઈચંદ મણિલાલચંદ		"	૪૦૦	૧	શ્રીનાર લેન યાન ભંડાર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	ગાંધીચંદ શિવાચંદ		"	૫૦	૧	ચિત્રકામ સાગર છે.
મોતીલાલ ખુશાલચંદ ૧૬૭૬ લગભગ	મણિલાલ મોતીલાલ		"	૩૦		
મોટી ગરમદાસ હર- જીવનદાસ	શેઠ જોડાલાલ મોદનલાલ જાળીવાળા		"	૧૫૦	૧	
ગંધાસ ગરમચંદની મિથલા બાઈ મહાકોર	શેઠ ચંદુલાલ કાળિદાસ		"	૧૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૫૬	શેઠ સરપચંદ રમણદાસ		"	૪૫	૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	મોદનલાલ ચતુરભાઈ		"	૧૭૫	૧	
"	ચાંતિલાલ ભાવચંદ		"	૧૨૫	૨	રંગનું કામ સાગર છે.
વેદ મોતિચંદ ધરમચંદ ના વડોશી	શેઠ કાંતિલાલ લાલભાઈ		"	૨૨૦૦	૨	દંડચિત્રમુદ્ર લેન લાલમેરી છે.
શ્રીસંધ	શેઠ સાંજીચંદ જોડાલાલ		"			
શેઠ લીલાચંદ રામચંદ	લીલાચંદ રામચંદ		"		૧	
શ્રીસંધ	કમીટી		"			૩ ગુરુત્તર છે. ભોંયરાખા અતિમાલ છે.

નંબર	ગામનું નામ.	ઠેકાણું.	વેલ્વે રેકૉર્ડન.	પાટર એન્ટ્રીસ.	આંશજી.	મુળનાથક	પ્રતિબાહની સંખ્યા
૩૮૩	વડોદરા	પીપળા શેરી	વડોદરા	વડોદરા	ધૂમટખંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	પાપાણ-ધાડ ૧૧-૨૮
૩૮૪	"	"	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૭
૩૮૫	"	ઝલાખાડી મહેતા પોળ	"	"	"	"	— ૬
૩૮૬	"	"	"	"	"	શીતળનાથજી	— ૬
૩૮૭	"	દેસાઈ શેરી	"	"	"	અંદામજી	— ૭
૩૮૮	"	રંગમજેસ વાડી	"	"	ધૂમટખંધ	આદિનાથજી	૩-૧૨
૩૮૯	"	નવી પોળ	"	"	"	શીતળનાથજી	૧૧-૧૪ ૧
૩૯૦	"	મહેતા પોળ	"	"	"	નેમનાથજી	૩-૨૨
૩૯૧	"	ઝોટામોળ	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૩૧-૬૭
૩૯૨	"	"	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૫
૩૯૩	"	"	"	"	"	"	— ૭
૩૯૪	"	"	"	"	"	ધર્મનાથજી	— ૬
૩૯૫	"	ફતેપુરા	"	"	ધૂમટખંધ	સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજી	૪-૫
૩૯૬	"	દેરાપોળ બાવાજીપુરા	"	"	"	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	૧૦-૭
૩૯૭	"	મતાપગળ સેવાસદન	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૧

અધ્યાપનારનું નામ નામ સંચાલ.	વહીવટદારનું નામ.	સેખના સંચાલ.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	ઉપા-વર્ગ- અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	ગંધી વાઘેલાલ લાલભાઈ		સારી			
શેઠ જોડાભાઈ લીલાચંદ	શેઠ જોડાભાઈ લીલાચંદ		"			
કાંતિલાલ જેથીંગભાઈ ઝવેરી	કાંતિલાલ જેથીંગભાઈ		"			
શેઠ વીરચંદ ગોઠળદાસ	દરખચંદ વીરચંદ		"			
દલપતભાઈ જળજીવનદાસ	મોરજી અણિલાલ દલપતભાઈ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૩૨	પરેલ પેલાભાઈ અમનલાલ		"			૩ રફ્ટિકના પ્રતિભાજી છે.
શ્રીસંધ	જમનાદાસ કાગિદાસ ઝવેરી		"			૨ " " "
"	રામલાલ ભાદુરામ		"			૧ રફ્ટિકના પ્રતિભાજી છે. મુળનામકજી પાણનાં છે.
"	શેઠ જૂનીલાલ નાથાલાલ					૪ રફ્ટિકના પ્રતિભાજી છે. ૧ મુરુમતિ છે. વિશાળ દેશસર છે.
મુઝર જમનાદાસ કેશવલાલ	મુઝર જમનાદાસ કેશવલાલ					
મુઝર અંબાલાલ કીરાચંદ	મુઝર અંબાલાલ કીરાચંદ		"			
સરખચંદ મરખડદાસ	સરખચંદ મરખડદાસ		"			
શ્રીસંધ	ત્રિભાવનદાસ માજેકચંદ		"			
શેઠ મોતિલાલ વારાચંદ	વીરચંદ ચિવલાલ		"		૧	
શ્રી લક્ષ્મી ટ્રેડિંગ કો. ૨૦૦૧	શ્રી લક્ષ્મી ટ્રેડિંગ કંપની		"			

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૩૯૮	વડોદરા	મામાની પોળ	વડોદરા	વડોદરા	શિખરબંધ	કલ્યાણ પાશ્વનાથજી	પાપાણુ-ધાડ ૧૫-૨૩
૩૯૯	"	"	"	"	"	મહાવીરજ્ઞાથી	૧૨-૨૨
૪૦૦	"	કાઠીની પોળ	"	"	ધૂમટબંધ	નેમનાથજી	૨૧-૧૪
૪૦૧	"	"	"	"	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૧૨-૧૬
૪૦૨	"	બેગીદાસ વીઠ્ઠલની પોળ	"	"	ધર	"	— ૧
૪૦૩	"	મોટામોળ	"	"	"	નેમનાથજી	— ૭
૪૦૪	"	સુભાવાનપુરા	"	"	ધૂમટબંધ	મંદ્રમજી	૬-૫૪
૪૦૫	"	નરસિંહજીની પોળ	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૨
૪૦૬	"	"	"	"	"	મંદ્રમજી	— ૩
૪૦૭	"	"	"	"	"	અણતનાથજી	— ૩
૪૦૮	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૩
૪૦૯	"	"	"	"	"	વાસુદેવજી	— ૫
૪૧૦	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	— ૭
૪૧૧	"	"	"	"	"	કુંચુનાથજી	— ૫

અંતરાવનારનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ	કોમન સંવત	કેસરની સ્થિતિ	કેસરની વસ્તી	ઉપા-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
મીસ'ધ ૧૮૬૬	શેઠ ડાહ્યાભાઈ મનભાઈ પરીખ		સારી			૧ શેઠની મૃતિ છે.
મીસ'ધ	ડાહ્યાભાઈ મનભાઈ પરીખ		"		૨	સમેત સિખર, અણપદ અને શત્રુ જપના પટા છે. ૧ યુરુમતિ છે.
શેઠ અમરચંદ પાનાચંદ	વાડીલાલ કેશવલાલ		"			૧ સ્ફટિકના પ્રતિમા છે.
"	"		"		૧	૨ યુરુમતિ છે. મોઢન- વિજયજી જ્ઞાન મંદિર છે.
શેઠ અંબાલાલ કેશવલાલ	શેઠ અંબાલાલ કેશવલાલ		"			
શાંતિલાલ છોટલાલ	શેઠ શાંતિલાલ છોટલાલ વાંધ		"			
શેઠ કેસરીચંદ	મંગળદાસ શીવલાલ		"			
વેંઘ જમનાદાસ ચૂનીલાલ	વેંઘ જમનાદાસ ચૂનીલાલ		"			૨ સ્ફટિકના પ્રાનમાઓ છે.
વેંઘ મણિલાલ આપુભાઈ	વેંઘ મણિલાલ આપુભાઈ		"			
વેંઘ આપાલાલ મોદનલાલ	શેઠ આપાલાલ મોદનલાલ		"			
ચુડમર શાંતિલાલ જમનાદાસ	ચુડમર જમતિલાલ જમનાદાસ		"			
અવેરી કન્યાચુચંદ કેશવલાલ	અવેરી કન્યાચુચંદ કેશવલાલ		"			
શેઠ કૃતેચંદ અમીચંદ	શેઠ ઉદયંદ સવાઈચંદ		"			
કોઠારી રામદાસ કુરુચનદાસ	મનસુખલાલ જમનાદાસ કોઠારી		"			૧ સ્ફટિકના પ્રતિમા છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાલું	મેદની ફેરફાર	ધોરડા કોમિટીસ.	ખાંડનું	સુવિધાઓ	અનિયમિતતા સંખ્યા
૪૧૨	વડોદરા	નરસિંહજીની પોળ	વડોદરા	વડોદરા	ધૂમટખંધ	દાદા પાથનાથજી	પાયાજી-ધાવ ૪૦-૧૧૧
૪૧૩	"	ધડીયાળી પોળ	"	"	ધર	અણતનાથજી	— ૬
૪૧૪	મકરપુરા	ગામ વચ્ચે	૩ મા. ફર	મકરપુરા	"	આદિનાથજી	— ૩
૪૧૫	તરસાલી	"	૨ મા. ફર	વડોદરા	સિખરખંધ	"	૫-૧૭
૪૧૬	ઝાણી	આવના મહોલ્લામાં	ઝાણાપુરી ૦૧ મા. ફર	ઝાણી	"	સાંતિનાથજી	૧૮-૬૩
૪૧૭	"	કોઠારી ફળિયામાં	"	"	ધર	કુંચુનાથજી	૩-૧૧
૪૧૮	કરજીજી	બળરમાં	મીયાગામ કરજીજી	મીયાગામ કરજીજી	ધૂમટખંધ	નંમનાથજી	૩-૩
૪૧૯	અજુરડું	"	૨ મા. ફર	"	ધાળાખંધ	પાથનાથજી	૨-૪
૪૨૦	મીયાગામ (કરજીજી)	બાણુ બળરમાં	૩ મા. ફર	"	સિખરખંધ	સાંતિનાથજી	૩૪-૬
૪૨૧	"	ચોકમાં	"	"	"	સંભવનાથજી	૬-૩૨
૪૨૨	"	ટેકરા ઉપર	"	"	"	"	૬-૮
૪૨૩	માતર (મીયા)	ગામમાં	મીયાગામ કરજીજી ૬ મા. ફર	માતર (મીયા)	ધાળાખંધ	સાંતિનાથજી	૬-૧૩
૪૨૪	મોનપુર	"	"	મીયાગામ કરજીજી	ધર	અભિનંદનજી	— ૧

અન્યનામના નામ નામ સં. ૨૧	પત્રીવિવરણ નામ.	સેવકના નામ.	દેશસેવકના સ્થાન.	સેવકની વર્તની	ઉપા- શ્રવ	સામાજી	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રી સુદરલાલ મણિલાલ		સારી				હાલ પાસનાથની પ્રતિમા છે.
શ્રી લીલાભાઈ રામચંદ	શ્રી લીલાભાઈ રામચંદ		"				
શ્રીસંધ	શ્રી અંબાલાલ મગનલાલ		સાધારણ	૧	૧		
મીધી કઠીભાઈ	શ્રી કાલીદાસ ત્રિભોવનદાસ		સારી	૧૭	૧		
શ્રીસંધ	શ્રી લક્ષ્મીભાઈ જમનાદાસ		"	૪૨૦	૨	૧	૨ સ્ટેટિકના પ્રતિમાઓ છે. ૧ માનમ દિર છે. ચિત્રકામ કાઢે છે.
શ્રી બાપુલાલ શિવલાલ સં. ૧૬૪૪	કેસરીચંદ નગીનદાસ બાપુલાલ		"				
શ્રીસંધ ૧૬૫૫	સા. હીરાલાલ દલસુખરામ	૧૬૦૬	"	૨૨૫	૨		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રી ઇંદાલાલ વીરચંદ		સાધારણ	૧૧	૧		
" ૧૮૫૧	શ્રી સોમચંદ કરજુરચંદ	૧૮૫૧	સારી	૨૦૦	૨		૧ પુસ્તક બંધાર છે. ભેષિરામ પ્રતિમા છે.
શ્રીસંધ ૧૭૫૦ લગભગ	શ્રી ખુખચંદ મોહનલાલ	૧૬૫૬	"				આ દેરાસર મનમોહન પાસનાથના દેરાસરના નામથી ઓળખાય છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી જીનમચંદ નેમચંદ	૧૬૬૦	"				
શ્રીસંધ પ્રાચીન	તલકચંદ ચૂનીલાલ		"	૧૧	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૮૩	માણીકલાલ હરીલાલ	૧૮૭૭	"	૪૦			

નંબર	ગામનું નામ	કેશીયું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ કોર્પોરેશન	ગ્રાંપી	મુળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૪૨૫	સીનોર	આવકવાડો	સીનોર ૧૧ મા. દુર	સીનોર	શિખરબંધ	સુમતિનાથજી	પાયાજી-ધાજી ૧૬-૨૬
૪૨૬	"	છીપવાડ	"	"	ધાખાબંધ	વાલુપુત્રજી	૧૩-૨૦
૪૨૭	વલણ	બળરમાં	પાલેજ ૨ મા. દુર	વલણ	ધર	"	૧-૪
૪૨૮	પાલેજ	"	"	પાલેજ	ધુમટબંધ	મહાવીરરાવભી	૩-૭
૪૨૯	પાછીયાપુરા	"	૫ મા. દુર	પાછીયાપુરા	શિખરબંધ	સુમતિનાથજી	૫-૬
૪૩૦	જ્યોદ	"	પાલેજ ૬ મા. દુર	જ્યોદ	ધાખાબંધ	મુનિસુવત સ્વામી	૬-૬
૪૩૧	અંબારેશ્વર	ગામમાં	નળીપુર ૭ મા. દુર	અંબારેશ્વર	ધર	સંભવનાથજી	— ૨
૪૩૨	નીકોરા	"	૫ મા. દુર	નીકોરા	ધાખાબંધ	આદિનાથજી	૬-૮
૪૩૩	સાધલી	બળરમાં સ્ટેશન પાસે	સાધલી	સાધલી	ધર	શાંતિનાથજી	— ૨
૪૩૪	કારવણ	ગામ વચ્ચે	કારવણ	કારવણ	ધાખાબંધ	પાર્શ્વનાથજી	— ૫
૪૩૫	મોટી કોરલ	બળરમાં	મોટી કોરલ ૧૧ મા. દુર	મોટી કોરલ	"	શાંતિનાથજી	૨-૨
૪૩૬	ડોભાઈ	મોદીની શેરી	ડોભાઈ	ડોભાઈ	ધાખાબંધ	"	૧૭-૨૭
૪૩૭	"	સામળાજીનો ખાખો	"	"	શિખરબંધ	સામળા પાર્શ્વનાથજી	૨૮-૧૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સે.ખ.નો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા. મર્મ અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ પ્રેમચંદ બેચરભાઈ	ચ. ના. ૧૮૦૫	ભારી	૬૦૦	૩ ૧	એક જ્ઞાનભંડાર છે. ભોંવરામાં પ્રતિમાજી ભગવાન છે.
૧૮૫૦ લગભગ	શેઠ વીરચંદ લક્ષ્મીભાઈ	ચ. ના. ૧૬૪૩	"			મામ બહાર એક ફેરી છે. કેની ખંદર એક પથ્થાવતી તથા પાંચ પાકુકા બેઠ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૫ લગભગ	મણિલાલ મોતીરામ		"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૬ લગભગ	શેઠ ભોગીલાલ મોતિલાલ		"	૫૦૦	૧	ગીળે માળ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ નગીનદાસ બેચરદાસ	ચ. ના. ૧૬૬૩	"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૧ લગભગ	શેઠ મણિલાલ નાથાલાલ		"	૪૦	૧	
શેઠ નાયુભાઈ ખુભચંદ ૧૯૫૧	શેઠ દીપચંદ કસમદાસ	ચ. ના. ૧૭૦૬	"	૧૫		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શેઠ પાનાચંદ ઈશ્વરલાલ		"	૩૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૪	શેઠ અમલદાસ ગુલામચંદ	ચ. ના. ૧૮૨૨	આધારજી	૭૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૫૦૦	શેઠ મોતિલાલ ચૂનીલાલ	ચ. ના. ૧૮૪૫	"	૧૦૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૩	શેઠ ચૂનીલાલ નરસિંહદાસ		"	૭૦	૧	એક પુસ્તક ભંડાર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ જ્ઞેડાલાલ પાપુભાઈ		"	૧૩૦૦	૫	૧ પુસ્તક ભંડાર છે. ૧ મુદ્રાપાઠ જ્ઞાનમંદિર, ૧ મશોવિનયજી જ્ઞાનમંદિર તથા એક શ્રી કૃષ્ણ જ્ઞાનમંદિર જ્ઞાનમંદિર છે. વિશાળ દેરાસર છે. એક પાણી ગુરૂમંત્ર છે. ભોંવરામાં પ્રતિમાજી છે.
"	શેઠ નગીનદાસ દોલતરામ		"			

નંબર	ગાથનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ એમ્પ્લોયેસ	બાંનભૂમી	મૂળનાયક	મતિમાણની સંખ્યા
૪૩૮	ડોહાઈ	સોલન પાર્શ્વનાથજીના ખાંચિ	ડોહાઈ	ડોહાઈ	શિખરબંધ	હીતળનાથજી	પાપાણુ-ધાડુ ૧૮-૧૮
૪૩૯	"	સોલન પાર્શ્વનાથજીના ખાંચિ	"	"	ધાખાબંધ	શાંતિનાથજી	૧૦-૫
૪૪૦	"	પંડ્યા શેરી	"	"	"	આદિનાથજી	૧૦-૨૬
૪૪૧	"	ચંદ્રપ્રભજીના ખાંચિ	"	"	"	ચંદ્રપ્રભજી	૮-૫
૪૪૨	"	શેઠની શેરી	"	"	"	મુનિસુવત સ્વામી	૧૨-૧૭
૪૪૩	"	વાદીફળીયા	"	"	"	ધર્મનાથજી	૨૩-૨૧
૪૪૪	બારા	ગામ વચ્ચે	અંતોલી	અંતોલી	"	ચંદ્રપ્રભજી	૪-૨
૪૪૫	બોડેલી	ઠોકલીયાના રસ્તા પર	બોડેલી	બોડેલી	ધર	સુમતિનાથજી	- ૧
૪૪૬	ઠાટાઉંપુર	બજારમાં	ઠાટાઉંપુર ૧ મા. દૂર	ઠાટાઉંપુર	ધુમટબંધ	શાંતિનાથજી	૩-૩
૪૪૭	પાદરા	ચોકરી બજાર પાસે	પાદરા ૦૧ મા. દૂર	પાદરા	શિખરબંધ	સંભવનાથજી	૨૦-૩૬
૪૪૮	"	નવમરી પાસે	"	"	"	શાંતિનાથજી	૩૫-૩૧
૪૪૯	મુળપુર	ગામ વચ્ચે	૮ મા. દૂર	મુળપુર	ધુમટબંધ	સુમતિનાથજી	૧-૨
૪૫૦	દરાપરા	મોદીવાડા પાસે	૧ મા. દૂર	દરાપરા	શિખરબંધ	"	૧૪-૩૩
૪૫૧	સાધી	વાટાના રોકે	રણ ૨ મા. દૂર	સાધી	ધર	આદિનાથજી	૧-૫
૪૫૨	ગોલા	શેઠ અમરચંદ કપૂરચંદના મકાનમાં	ગોલા ૧૧ મા. દૂર	ગોલા	"	સંભવનાથજી	- ૪

અગ્રવાનદારનું નામ તથા સંજ્ઞા	વહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા સંજ્ઞા.	દસાસરની સ્થિતિ.	જેતાની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ અથવા શાખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ માચીન	શેઠ અમચંદ દલસુખભાઈ	મ. ના. ૧૬૮૨	સાધારણ			
"	શેઠ ચંદુલાલ દીપતલાલ	મ. ના. ૧૬૨૧	સારી			
શ્રીસંધ ૧૯૧૫ ભગભગ	શેઠ ડોટાલાલ ભગનલાલ	મ. ના. ૧૪૭૯	"			
શ્રીસંધ ૧૬૩૮ ભગભગ	શેઠ મીભાવનદાસ હરજોવિંદદાસ	મ. ના. ૧૬૩૬	"			
શ્રીસંધ ૧૬૪૩ ભગભગ	શેઠ ડોટાલાલ ભગનલાલ	મ. ના. ૧૬૨૧	"			એક રકૂટિકના પ્રતિમાજી છે. બે ગુરુમતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૫૦	"	મ. ના. ૧૬૭૦	"			
શ્રીસંધ ૧૫૦૦	શેઠ ભગનલાલ ગાયકવાંદ	મ. ના. ૧૮૬૬	"	૨૫	૧	ભોમરામાં પ્રતિમાજી છે. ચિત્રકામ સાથે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૯૨ ભગભગ	ડોમોઈ શ્રીસંધની કમીટી	૧૫૨૨	"	૭		
શ્રીસંધ ૧૬૬૧	શેઠ અમલસાલ મારખનદાસ	મ. ના. ૧૬૫૪	"	૮૦	૧	
શ્રીસંધ માચીન	શેઠ ભાઈલાલ બલસુખાઈ		"	૬૦૦	૪ ૧	એક ગુરુમતિ છે.
"	શેઠ ચીમનલાલ દલસુખભાઈ		"			એક ગુરુમતિ છે. ભોમરામાં પ્રતિમાજી છે. ચિત્રકામ સાથે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	શેઠ માધવલાલ ગજવાલ		"	૮૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૨૫ ભગભગ	શેઠ અંબાલાલ કીલાભાઈ		"	૧૨૫	૨	એક પુસ્તકાલય છે.
શ્રીસંધ ૧૬૨૫ ભગભગ	શેઠ મોતીલાલ ભગનલાલ		"	૩૫	૧	
શેઠ અમરચંદ કપૂરચંદ ૧૯૭૦ ભગભગ	શેઠ સોયચંદ દેવચંદ		સાધારણ	૧૫	૧	

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાફ.	ફેલિ રેકૉર્ડ.	ધારક એપ્રિફેસ.	બાંધણી.	મુળભૂતક	પ્રતિબાલની સંખ્યા
૪૫૩	કુરાલ	બલરમાં	કુરાલ ૧ મા. ફર	આસરશેઠ	ધામાબંધ	એવાંસનાથજી	પાપાણ-ધાડ ૩—૬
૪૫૪	આસર (આમ)	બાઠાણવાડો	આસરશેઠ ૧૧ મા. ફર	"	ધર	પાશંનાથજી	— ૭
૪૫૫	વણુપરા	આમમાં	કુરાલ ૫ મા. ફર	ગોલા	"	ચિંતામણિ પાશંનાથજી	૩—૩
૪૫૬	આસરશેઠ	બલરમાં	આસરશેઠ	આસરશેઠ	કિશરબંધ	અભિનંદનજી	૧—૬
૪૫૭	"	"	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	— ૨
૪૫૮	જાંજીસર	આવક મહોલ્લો	જાંજીસર ૧ મા. ફર	જાંજીસર	ધામાબંધ	પદમજીજી	૨૪—૨૬
૪૫૯	"	પટેલની ખડકી	"	"	કિશરબંધ	વાસુદેવજી	૬—૨
૪૬૦	"	આવક મહોલ્લો	"	"	ધર	"	— ૧
૪૬૧	"	ગોળગલાની ખડકી	"	"	"	"	— ૫
૪૬૨	કાવી (તીર્થ)	દેરાસરની ખડકી	કાવી ૦૧ મા. ફર	કાવી	કિશરબંધ	ધર્મનાથજી	૭૧—૪
૪૬૩	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૫—૧૩
૪૬૪	આમોદ	સુતારકળી	આમોદ ૦૧ મા. ફર	આમોદ	ધૂમડાબંધ	અણનાથજી	૩૦—૨૭
૪૬૫	"	પાટામાં	"	"	કિશરબંધ	"	૧૦—૨

અંગ્રાવનારનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ	લેખના સંવત	રકાસરની રિયાત	જેનાની વસ્તી	ઉપા અથ શાખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લયભગ	શેઠ મનસાલ ડોટાલાલ		ભારો	૧૭	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લયભગ	શેઠ ભોમીલાલ મુલાખચંદ		"	૨૨	૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ ડોટાલાલ રવચંદ	ચુ. ના. ૧૮૪૪	"			
શ્રીસંધ ૧૮૬૧	શેઠ બાંકુલાલ ડીલાભાઈ		"	૩૦૦	૨	ભગ્ય દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૦ લયભગ	"		"			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ ડાલાભાઈ ગોરખનદાસ		"	૨૦૦	૨ ૧	એક જેન લીતવર્ધક કંડાર છે. ઉપર તથા ભોંયરામાં પ્રતિમા છે.
"	"		"			
શેઠ નચીનદાસ ડોટાલાલ લગડી	શેઠ નચીનદાસ ડોટાલાલ લગડી		"			એક સ્કલિકના પ્રતિમા છે. ત્રીજો માળ છે.
શેઠ કરપુરભાઈ ભાખનલાલ	શેઠ કરપુરભાઈ ભાખનલાલ	ચુ. ના. ૧૫૨૬	"			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ કુંવરજી બુદકજી ૧૬૫૪	કમીડી-કેસીરુડ ડો. જગજીભાઈ	૧૬૫૫	"	૧થી	૧ ૨	૧ લાખમેરી છે. એક લેખ છે. રત્નાલિકના નામે ભોળખાય છે.
શેઠ બાકુજી લાડકજી	જી/બુસરવાળા		"			સર્વજિત પ્રસાદના નામે ભોળખાય છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ બાંખાલાલ કેશવજી	ચુ. ના. ૧૬૫૮	"	૪૫૦	૧ ૨	એક જેન લાખમેરી છે. ઉપર તથા ભોંયરામાં પ્રતિમા છે. શિરાબખાન છે
શેઠ વેલજીભાઈ સુરજીભાઈ ૧૮૭૭	શેઠ રતીલાલ જખનલાલ	ચુ. ના. ૧૮૬૬	"			

નંબર	ગામનું નામ	કેદારી	નુંદવ કેદારી	પ્રાપ્ત કેદારી	આંધ્રી	મુળનાથકે	પ્રાપ્તકેદારી સંખ્યા
૪૬૬	આમોદ	શર્યા પોળ	આમોદ	આમોદ	શિખરબંધ	મુનિસુવન સ્વામી	પાપાનુ-પાણી ૧૫-૨૪
૪૬૭	ગમણાદ	ગામમાં	તણજી ૪ મા. ફર	ગમણાદ (પાણી)	ધાળાબંધ	પાશનાથકે	— ૨
૪૬૮	કેરવાડા	સેની ફળીઆમાં વડ પાસે	૨ મા. ફર	કેરવાડા	શિખરબંધ	આદિનાથકે	૫-૧૪
૪૬૯	પહાળ	ગામમાં	વાગરા ૩ મા. ફર	વાગરા	ધાળાબંધ	શાંતિનાથકે	— ૨
૪૭૦	વાગરા	"	૦૧ મા. ફર	"	ધર	"	— ૨
૪૭૧	કેદેજ	વાણીવાવાડ	કેદેજ ૦૧ મા. ફર	કેદેજ	ધૂમકે	મહાવીરસ્વામી	૨૮-૬
૪૭૨	મંધાર (તીર્થ)	ગામમાં	૫ પાળણ ૮ મા. ફર	મંધાર	"	પાશનાથકે	૪૦-૭
૪૭૩	સમની	"	સમની	સમની	"	મહાવીરસ્વામી	૨૮-૬
૪૭૪	પાદરીઆ	"	" ૪ મા. ફર	"	"	મુનિસુવન સ્વામી	૫-૧
૪૭૫	ભરેચ	શ્રીમાળી પોળ	ભરેચ ૧ મા. ફર	ભરેચ	શિખરબંધ	આદિનાથકે	૨૦-૪૬
૪૭૬	"	"	"	"	ધાળાબંધ	અર્જુનાથકે	૪-૬
૪૭૭	"	"	"	"	"	શાંતિનાથકે	૧-૧
૪૭૮	"	"	"	"	"	કેદારી પાશનાથકે	૩૩-૩૫

અન્ય નામોના નામ નામો સંવત	અન્ય નામોના નામો વસ્તીવરદાનું નામ.	સંવત્સરની વસ્તી.	કેસની સ્થિતિ.	કેસની વસ્તી.	ઉપ-કર્મ- કર્મ અથવા સાધના	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી કાશીદાસ રામચંદ	અ. નં. ૧૬૫૬	સારી			
શ્રીસંઘ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી ડાહ્યાલાલ ચૂનીલાલ		સાધારણ	૨૦	૧	
શ્રીસંઘ ૧૮૫૦ લગભગ	પટેલ હરીચંદ દીપચંદ	અ. નં. ૧૮૪૪	સારી	૧૨	૧	૧
શ્રીસંઘ ૧૯૪૭	શ્રી ભવનિલાસ ડાહ્યાલાલ		સાધારણ	૨૫	૧	
શ્રીસંઘ ૧૯૬૬	શ્રી નગીનદાસ		સારી	૭૫	૧	મેડા ૫૨ છે.
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી દલીપચંદ હરીચંદ		સાધારણ	૬૦	૧	એક યુરુપિન છે. એક શ્રી ડાહ્યાલાલ ચૂની છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૬૫	શ્રી ચૂનીલાલ રામચંદ ભગવાળા	અ. નં. ૧૬૫૬	સારી	નથી	૧	૧ આ એક પ્રસિદ્ધ તીર્થ છે.
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી રામચંદ બેઠાભાઈ		"	૨૫	૧	
"	શ્રી પ્રેમચંદ અમીચંદ	૧૬૪૩	સાધારણ	નથી	૧	
શ્રીસંઘ પ્રાચીન	શ્રી ચૂનીલાલ રામચંદ		સારી	૨૫૦	૩	૧ મૂળ નામકળની મૂર્તિ પ્રાચીન છે. એક પુરાતન કંઠાર મં.
						એક યુરુપિન છે.
શ્રી કરમચંદ બેઠા ૧૯૩૦ લગભગ	અમીપચંદ ચૂનીલાલ	૧૯૬૩	"			૧ યુરુપિન પાતુની છે. સં. ૧૯૮૫ ની સાલની પાતુની
						મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રી જીવચંદ ચુડમર ૧૯૬૭	શ્રી હરીચંદ મોનીલાલ ચુડમર		"			
આનંદર અમીચંદ પ્રાચીન	શ્રી લક્ષ્મણભાઈ રામચંદ		"			પરીકર પ્રાચીન છે.

નંબર	માનવ નામ	કેશર્થ	રેલેવ રેકર્ડ નં.	પોસ્ટ એમ્પ્લોયેડ	બાંધણી	શ્રીગાનાયક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૪૭૬	ભરૂચ	શીમાળી પોળ	ભરૂચ ૧ મા. ફર	ભરૂચ	લુમ્બાળ	શીમાધર સ્વામી	પાયાજી-પા. ૧
૪૮૦	"	જીંડી વખાર મોટું દેરાસર	"	"	શિખરળ	મુનિસુભા સ્વામી	૩૩-૩૭
૪૮૧	"	"	"	"	ધાળાળ	"	૩-૬
૪૮૨	"	"	"	"	"	મહાવીર સ્વામી	૫-૪
૪૮૩	"	શીમાળી પોળ	"	"	"	જીજીશર પાથનાયક	૧૪-૭
૪૮૪	"	શેઠ જૂનીલાલ રામચંદને લાં	"	"	ધર	મહાવીરસ્વામી	
૪૮૫	"	વેળજપુર	૨ મા. ફર	"	ધાળાળ	આદિનાયક	૩૦-૨૬
૪૮૬	"	જીમીરપુરા	"	"	લુમ્બાળ	અણનાયક	૫-૩
૪૮૭	શુકલતીર્થ	જાનરમાં	૧૦ મા. ફર	શુકલતીર્થ	ધર	આદિનાયક	— ૮
૪૮૮	અંકલેશ્વર	જીંડી રોડી	અંકલેશ્વર ૧ મા. ફર	અંકલેશ્વર	ધાળાળ	"	૫-૧૮
૪૮૯	કસોટ	શેઠ જૂનીલાલ	૧૩ મા. ફર	કસોટ	"	આદિનાયક	૨-૧
૪૯૦	અધડીયા	જાનરમાં	અધડીયા ૧ મા. ફર	અધડીયા	શિખરળ	"	૩-૫
૪૯૧	મતાપનગર	જાનરમાં	જુના રાજુવાડીયા ૧ મા. ફર	મતાપ નગર	"	અંકલેશ્વર	૫-૨

બંધાવનારનું નામ પદા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફસલરની સ્થિતિ.	જેતોની વરતી.	કિયા-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	ચૂનીલાલ રાયચંદ		સારી			મુજિ વિજયજી મહારાજની આરસની મુર્તિ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ હકીરચંદ અનોપચંદ		"			૧ સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. બોધરામી પ્રતિમાજી છે.
અમરચંદ દેવચંદ ૧૬૨૦ લગભગ	જોડાલાલ ચોરધનદાસ		"			
શ્રીસંધ પ્રાચીન	હકીરલાલ મેલાપચંદ		"			
શેઠ નમીનદાસ ધેવરચંદ ના વહીવટી ૧૮૫૬ લગભગ	શેઠ નમીનદાસ ધેવરચંદની વિધવા ભાઈ ધનકોર	લેખ ૧૮૪૯	"			
શેઠ અનોપચંદ મુળચંદ ૧૬૪૫	શેઠ ચૂનીલાલ રાયચંદ		"			ત્રણ સ્ફટિકના પ્રતિમાઓ છે. બાળે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ મુળચંદ જીવચંદ		"	૪૦૦	૨	૨ સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. એક શ્રી કેસરવિજયજી જેન લાયબેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૧ લગભગ	શેઠ ભાણુભાઈ ઝવેરચંદ કાંઠારી		"	૩૦	૧	૨૬૨૧ ૫૨ ફેરાશર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૫	શેઠ ભાઈચંદ ઉમાભાઈ		"	૧૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ દીપચંદ પાનાચંદ		આધારણ	૨૦૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ ચૂનીલાલ રાયચંદ ભણુવાળા		સારી	નથી	૧	
"	શ્રી આદિનાથ ભગવાનના કાર- ખાનાની પેઢી હા. શેઠ દીપચંદ કસળચંદ		"	૪૦	૧ ૩	૧ લાયબેરી છે. ૬૨ વર્ષે કારતક સુદ પુનમ તથા ચૈત્ર પુનમનો મેળો ભરાય છે. એક પ્રસિદ્ધ જેન વીથ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	શેઠ વીરચંદ ભેમરદાસ ભગત		"	૬૦		

નંબર	ગામનું નામ	કેસલું	કેલેવ કેટરાન.	પોસ્ટ એમ્પલિફ.	ખાંડકો.	મુળનાથક	પ્રતિબાલની સંખ્યા
૪૬૨	લીમેટ (લીમેટ)	શ્રી ગોવિંદજી મેનાજીને લી	કચ્છીયા ૬ મા. દુર	લીમેટ	૫૨	પાંચનાથજી	પાંચાણ-પાંચ — ૧
૪૬૩	વાલીયા	ગામમાં	૧૨ મા. દુર	વાલીયા	"	મિલાપનાથજી	— ૧
૪૬૪	મોટામીયા મંજરાજી	શ્રી ૬૨જીભાઈ રામજીને ત્યાં સ્ટેશન ૫૨	મોટામીયા મંજરાજી	મોટામીયા મંજરાજી	"	શાંતિનાથજી	— ૧
૪૬૫	"	ગામમાં	૧ મા. દુર	"	ધાગાપંથ	"	૩—૩
૪૬૬	સુરત	ગોપીપુરા ખાડી ૫૨	સુરત ૨ મા. દુર	સુરત	શિખરપંથ	આદિનાથજી	૩૬—૮
૪૬૭	"	"	"	"	ધાગાપંથ	મહાગૌર રવામી	૬૨—૪૬
૪૬૮	"	વડીમનો ખાંડો	"	"	"	સંભવનાથજી	૪૪—૧૦૭
૪૬૯	"	"	"	"	શિખરપંથ	મનમોહન પાંચનાથજી	૧૭—૬
૪૭૦	"	"	"	"	ધાગાપંથ	ધમનાથજી	૧૪—૩૧
૪૭૧	"	હાથીવાળું કેસલ	"	"	"	"	૨૫—૧૪૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સંખ્યાના સંવત.	કેસસરની વિધિ.	કેસસરની વસ્તી.	ઉપા. વર્ગ- અથવા સંખ્યા	વિશેષ નોંધ
શ્રી ચોવિંદજી ચેનાજી ૧૯૬૩	શ્રી ચોવિંદજી ચેનાજી	૫. ના. ૧૩૪૬	સારી	૩૧		બીજો માળ છે.
શ્રી સંધ ૧૯૬૫	શ્રી માણિકચંદ જેસાજી	૫. ના. ૧૫૨૨	સાધારણ	૫૦	૧	
શ્રી હરજીભાઈ રામજી ૧૯૬૫	શ્રી હરજીભાઈ રામજીની પેઢી	૫. ના. ૧૫૫૨	સારી	૭૫	૧	બીજો માળ છે.
શ્રી સંધ ૧૯૭૮	શ્રી યુજાભાઈ મોવાજી	"	"	૧૬૫	૧ ૧	
શ્રી હજીભાઈ બીપતજી ૧૯૪૨ લગભગ	વિરામંદ દીપચંદ માતર	"	"	૫૫૦૦	૨૧ ૩	૧ ચોતમ રવાબી ધાતુના છે. આ છોરેમાં નવ પુત્રક બંધાયા છે. એક શેઠ-શેઠડીની આરસની મૂર્તિ છે.
આનંદસુર અમજી શ્રી સંધ ૧૮૫૦ લગભગ	ફેસાઈ ચોળની પેઢી	"	"			એક રહેઠાણ પ્રતિમાજી છે. ચોવીશી મિન આવીના પદ ચાંદીનો ૧ છે.
અમલ અમજી શ્રી સંધ ૧૯૨૦ લગભગ	કમીટી-શ્રી માણીભાઈ ખીચમંદ	"	"			સં. ૧૨૬૫ની સાસની ધાતુ મૂર્તિ પ્રાપ્ત છે. ચોવીશ મિન મૂર્તિઓના ચાંદીના પદો નં. ૩-૩ છે.
શ્રી ભાઈદાસ દુર્લભદાસ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રી મોતિચંદ વરતાચંદ	૧૯૦૩	કાળું			શ્રી-શેઠડીની આ. સનો મૂર્તિ છે.
કાઠીભાઈ સં. ૧૯૦૩ લગભગ	શ્રી મોતીચંદ યુજાચંદ	૧૯૦૩	સારી			૧ રહેઠાણ પ્રતિમાજી છે. આ દેરાસર કાઠીભાઈના દેરાસરના નાયબી મોળખાય છે.
શ્રી સંધ સં. ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી મંડુભાઈ બાલુભાઈ સંધવી	૧૬૬૪	"			ચોવીશી પદ ચંદીના-૨ મુદ્ર મૂર્તિઓ છે. ૫૫૫ લગભગ અભાસાઓ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસાઈ	ફેલો ફેરશન	પાટ્ટ એપ્રિલ	બાંધણી	મૂળનાથક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૧૦૨	સુરત	વાળીસનો ખાંચો	સુરત	સુરત	ધાખાખંધ	શંખેશ્વર પાથનાથજી	પાથાણ-પાઠ ૧૪-૩૭
૧૦૩	"	પ્રેમચંદ રામચંદની ધર્મ- સાળાની પાછળ	"	"	"	શીતળનાથજી	૩૨-૫૧
૧૦૪	"	લાલીનું દેરાસર	"	"	"	આદિનાથજી	૩-૧૦
૧૦૫	"	મોટીપોળના નાકે	"	"	શિખરખંધ	સંભવનાથજી (રૂઢિકા)	૭-૧૬
૧૦૬	"	ગોપીપુરા દ્વીરા અંબલની વાડી	"	"	ધાખાખંધ	પાથનાથજી	૮-૨૪
૧૦૭	"	મોટી પોળ	"	"	"	વાસુદેવજી	૮૬-૭૨
૧૦૮	"	હજીરાનો મહોલો	"	"	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૬-૧૦
૧૦૯	"	ચાંદલા મસ્જી	"	"	ધર	કલીકાંડ પાથનાથજી	૧-૩
૧૧૦	"	એસવાલ મહોલો	"	"	"	અદ્યતનાથજી	૨-૧૦
૧૧૧	"	ખખાડવા ચકલા કલાખાઈ ઓપતળની પોળ	"	"	"	સુનિસુગત રવામી	— ૫
૧૧૨	"	ગોપીપુરા માલો કળીયા	"	"	ધાખાખંધ	શાંતિનાથજી	૫૪-૧૮૦
૧૧૩	"	"	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૪૨-૨૭૨
૧૧૪	"	કાંકરીયાનું દેરાસર	"	"	"	"	૧૪-૬
૧૧૫	"	એસવાલ મહોલો ઉમરવાડી	"	"	ધાખાખંધ	પાથનાથજી	૨૫-૭૮
૧૧૬	"	એસવાલ મહોલો	"	"	શિખરખંધ	અનમોહન પાથનાથજી	૨૬-૩૬

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પાટીવટદારનું નામ.	લેખના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જિનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ અથવા શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ સં. ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી મંગુભાઈ બાલુભાઈ સંધવી		સારી			
ભાઈદાસ નેમિદાસ ૧૮૨૭	શ્રી કૃષ્ણચંદ પાનાચંદ		"			
દરેકારભાઈ ૧૬૨૫	કબલી બહેન		"			
શ્રી મનસુખભાઈ તલક-ચંદના પુત્ર ૧૮૬૨	શ્રી ગુણાચંદ બાલુભાઈ		"			૪ સ્ટેટિકની પ્રતિમાઓ છે.
શ્રી દીરાચંદ મંગળદાસ રામ ૧૮૧૦	ભારામ્હેન બાલુભાઈ		"			સમેત ચિખરનો રચના પ્રાચીન છે.
સાકરચંદ લાલભાઈ સં. ૧૮૪૩	દરેડીઆ કલાચંદ કરમચંદ	૧૮૪૩	"			૧ ગુરૂમંતિ છે. આશુ-આશુ-કાની આરસની મૂર્તિ છે.
શ્રી જમજીવનદાસ ઉત્તમ-ચંદ વીર સં. ૧૮૬૨	શ્રી રતનચંદ કૃષ્ણચંદ		"			
શ્રીસંધ સં. ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી બાલુભાઈ ખીમચંદ		"			એક સ્ટેટિકના પ્રતિમાઓ છે. મેડા પર છે.
ચૂળચંદ ખુશાલચંદ સં. ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી મોતીચંદ તલકચંદ		"			બીજો માળ છે.
શ્રી કલાભાઈ શ્રીપતજી ૧૮૭૫ લગભગ	દીરાલાલ દીપચંદ આરતર		"			
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	દરેડીઆ શ્રી મેસરીચંદ તલકચંદ		"			એક આરસની ગુરૂમંતિ છે. ચોવીશી પદ ચાંદીના નંગ ૨ છે.
આનંદર ગમ્તજી શ્રીસંધ ૧૮૬૪	દેસાઈ પોળની પેઢી		"			ચોવીશી પદ ચાંદી ૧ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	પાનાચંદ ચૂળચંદ સીનોર		"			
શ્રીસંધ ૧૮૭૧	દેસાઈ પોળની પેઢી		"			૩ ચોવીશી પદ ચાંદીના છે. એક ગોતમ સ્વામીની મૂર્તિ ધાતુની છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૫	શ્રી પાનાચંદ ચૂળચંદ		"			

નંબર	ગામનું નામ.	કેશભં.	ફેલ્ડ કેશભ.	ધારક અધિક.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિબાહની સંખ્યા
૫૧૭	સુરત	ગોસવાલ મહોલ્લો	સુરત	સુરત	ધાનાબંધ	શાંતિનાથજી	પાપાણ-ધાણ ૮—૬
૫૧૮	"	"	"	"	સામરજીવાળું	ચંદ્રમણજી	૨૬—૮૭
૫૧૯	"	"	"	"	ધર	ચિંતામણિ પાશનાથજી	—૧૩
૫૨૦	"	"	"	"	"	અપરિનાથજી	—૨
૫૨૧	"	નેમુભાઈની વાડી	"	"	સિખરબંધ	અનંતનાથજી	૧૮—૧૪
૫૨૨	"	ગોપીપુરા નેમુભાઈની વાડીની સામે	"	"	ધર	"	—૮
૫૨૩	"	મોલી કળીયા	"	"	"	ગોડી પાશનાથજી	—૫
૫૨૪	"	મોલી કળીયા મણિકચંદ ડાયાચંદને ત્યાં	"	"	"	વિમળનાથજી	—૩
૫૨૫	"	કાપરથ મહોલ્લો	"	"	"	આદિનાથજી	—૧૨
૫૨૬	"	કાપરથ મહોલ્લો	"	"	"	ગોડી પાશનાથજી	—૭
૫૨૭	"	ભણસાલી પોળ	"	"	"	આદિનાથજી	—૭
૫૨૮	"	"	"	"	"	વિમલનાથજી	૧—૪
૫૨૯	"	ભણસાલીનું ડેરાસર	"	"	"	શાંતિનાથજી	—૩
૫૩૦	"	ભણસાલી પોળ	"	"	"	પાશનાથજી	—૧
૫૩૧	"	મેઈન રોડ	"	"	સિખરબંધ	કુંયુનાથજી	૨૩—૩૦

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પટ્ટીવટકારનું નામ.	લેખના સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ ખુશાભયંદ કુલચંદ		સારી			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે. ૩ ચોવીશી પટ ચાંદીના છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શેઠ અવેરચંદ કેસરીચંદ		"			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે.
નથુશા હીરાચંદ ૧૭૫૦ લગભગ	મોતીચંદ ગુલામચંદ		"			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે.
રૂપચંદ હીરાચંદ ૧૮૫૦ લગભગ	લજ્જુભાઈ શીવચંદ	ચ. ના. ૧૫૭૬	"			
શેઠ નેમચંદ મેલાપચંદ ૧૬૪૭	મંગળભાઈ હીરાચંદ અવેરી	૧૬૮૨	"			૧ રફટિકના પ્રતિમાજી છે. ૧ ગુરુમતિ ચાંદીની છે.
શેઠ મેલાપચંદ ધરમચંદ અવેરી ૧૬૧૦ લગભગ	નવભાચંદ ખીમચંદ અવેરી		"			૧ ગુરુમતિ પાટની છે.
ભાઈ કુલ્દેશ ૧૮૮૬	ફકીરચંદ નેમચંદ		"			ગીળે માળ છે.
દવચંદ લાલભાઈ ૧૮૨૫ લગભગ	માણિકચંદ ડાલાભાઈ	ચ. ના. ૧૫૦૮	"			ખીજે માળ છે.
મેઠ ખીમચંદ સરૂપચંદ	ચીમનલાલ ખીમચંદ	ચ. ના. ૧૫૮૪	"			૨ રફટિકના પ્રતિમાજી છે. ગીળે માળ છે.
શેઠ નીરાચંદ અવેરચંદ ૧૮૭૫ લગભગ	સરૂપચંદ સાકરચંદ	ચ. ના. ૧૭૮૦	"			એક ચોવીશી પટ પાટનો છે. ખીજે માળ છે.
શેઠ માણિકચંદ અવેરચંદ ૧૬૦૦	શેઠ નગીનદાસ ચૂનીલાલ		"			એક ચાંદોનો ચોવીશી પટ છે. ખીજે માળ છે.
શેઠ હીરાલાલ લજ્જુભાઈ ના વડીલો ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ હીરાલાલ લજ્જુભાઈ	ચ. ના. ૧૭૮૪	"			ખીજે માળ છે.
ભગુસાલી માણિકચંદ રૂપચંદ દની પેટી ૧૮૭૫ લગભગ	ભગમરચંદ ગણુભાઈ ભગુસાલી	ચ. ના. ૧૫૫૧	"			ગીળે માળ છે.
શેઠ હાકોરભાઈ અવેરચંદ ૧૬૪૩	હાકોરભાઈ અવેરચંદ		"			
શ્રીસંધ ૧૬૫૫	દૂરદીઓ ખીમચંદ કલ્યાણચંદ		"			એક ચાંદોની ચોવીશી છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશવં.	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	આંબણી.	મૂળનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૫૩૨	સુરત	મેઈન રોડ	સુરત	સુરત	ધર	સાતિનાથજી	૫૫૫-૫૫૬ — ૧
૫૩૩	"	અમરામપરા કાળા મહેતાની મેઈનના નોકે	"	"	શિખરબંધ	વાસુદેવજી	૧૮-૪૫
૫૩૪	"	નાની દેસાઈ પોળ	"	"	ધાળાબંધ	સુવિધિનાથજી	૨૩-૧૭
૫૩૫	"	"	"	"	ધર	સંભવનાથજી	૧-૮
૫૩૬	"	સોની ફળીયા	"	"	ધાળાબંધ	વિમલનાથજી	૧-૨૦
૫૩૭	"	ગોડી દેસાઈ પોળ	"	"	ધુમટબંધ	અણતનાથજી	૨૨-૫૯
૫૩૮	"	લક્ષ્મીદાસ આસ્તરની વાડી બીજા ટ રોડ	"	"	ધર	કુમ્ભજીન પાર્શ્વનાથજી	૧૬-૩
૫૩૯	"	નાનપરા રાણીના બાગના નોકે	"	"	ધાળાબંધ	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	૧૧-૪૭
૫૪૦	"	નાનપરા બગરમાં	"	"	શિખરબંધ	અંદ્રપ્રભજી	૩-૨
૫૪૧	"	નવપરા	"	"	ધાળાબંધ	સાતિનાથજી	૪૬-૧૦
૫૪૨	"	વડાચૌડા પડોબી પોળ	"	"	"	નમિનાથજી	૧૬-૭૦
૫૪૩	"	સુરચંદ પરશોતમદાસ બદામીને લાં	"	"	ધર	આતિનાથજી	— ૪
૫૪૪	"	વડાચૌડા કલુવરખાના	"	"	ધાળાબંધ	કલ્યાણ પાર્શ્વનાથજી	૧૨-૪૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	રોગના સંવત.	દેશાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રી કૃષ્ણચંદ નવલચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	સોભાગચંદ કૃષ્ણચંદ		સારી			
શ્રીસંધ ૧૯૬૯	શ્રી જયજીભાઈ કપુરાજી		..			ચાર ચાંદોની ચોવીસી છે.
ધર્માભાઈ રૂપાભાઈ ૧૮૫૦ લગભગ	દેસાઈ પોળાની પેઢી		..			બે ચાંદોના ચોવીસી પડે છે.
કાકોરભાઈ મળાચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	"	શ્રી ના. ૧૫૨૪	..			બીજો માળ છે.
શ્રી અણ્ણિલાલ ડાહ્યાભાઈ જમજમનદાસ ૧૯૦૦ લગભગ	દુસરીઝી ખોમચંદ કળ્યાણચંદ		..			
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	દેસાઈ પોળાની પેઢી	શ્રી ના. ૧૬૭૭	..			
શ્રી તલકચંદ માણેકચંદ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી નાનાભાઈ તલકચંદ	૧૯૪૨	..			એ રફટિકના પ્રતિમાઓ છે. એક ધાતુની ચુરુમીત છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૪ લગભગ	શ્રી માણેકચંદ ડાહ્યાભાઈ		કંજી			બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૮૩	"	૧૮૮૨	સારી			
શ્રીસંધ ૧૭૨૫ લગભગ	દુસરીઝી શ્રી દલીપચંદ વીરચંદ ચારાજી		..			એક રફટિકના પ્રતિમાઓ છે. પાંચ ચાંદોના ચોવીસી પડે છે. ત્રણ ધાતુના ચોવીસી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	અમરચંદ રામચંદ		..			ચાર ચાંદોના ચોવીસી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	સુરચંદભાઈ પરસોતમદાસ જાદાઓ	શ્રી ના. ૧૫૧૮	..			
શ્રી જમનાદાસ લાલભાઈ ૧૯૪૧	દુસરીઝી ડાહ્યાભાઈ મોતીચંદ મહાવાળા		..			બીજો માળ છે. ત્રણ ચાંદોના ચોવીસી પડે છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસાઈ.	વેલ્ડ રેકોર્ડ.	પોસ્ટ એડ્રેસ.	આંતરણી.	મુળનાયક	પ્રતિબાઈની સંખ્યા
૫૪૫	સુરત	બાથાઈ કલુતરખાના	સુરત	સુરત	ધર	પાથનાયક	પાથાઈ-ધાઈ — ૧
૫૪૬	"	બાથાઈ આવારીકઈ	"	"	"	આદિનાયક	— ૧૨
૫૪૭	"	નાથાવટ કાણુકોચરાની પોળ	"	"	શિખરબંધ	"	૬—૩૫
૫૪૮	"	નાથાવટ તાળાવાળાની પોળ	"	"	ધર	કેપાઈનાયક	— ૧૪
૫૪૯	"	"	"	"	ધાળાબંધ	આદિનાયક	૪૮—૧૩૫
૫૫૦	"	"	"	"	"	સીધું ધર કવામી	૩૦—૫૭
૫૫૧	"	"	"	"	ધર	ધર્મનાયક	૧— ૫
૫૫૨	"	"	"	"	"	સુમતિનાયક	— ૩
૫૫૩	"	"	"	"	"	પાથનાયક	— ૧૧
૫૫૪	"	નાથાવટ મોર્ન રોડ ૫૨	"	"	"	બીરજાબન પાથનાયક	૧—૧૧

અંતરવનનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનોની વસ્તી.	ઉપા ર્ગ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શેઠ કસ્તુરચંદ મગનલાલ ૧૬૦૦ લગભગ	કસ્તુરચંદ મગનલાલ ટોપીવાળા		સારી			એક રફટિકના પ્રતિમાજી છે.
કસ્તુરચંદ કપુરચંદ ૧૬૦૦ લગભગ	બાલુભાઈ અમરચંદ	ચ. ના. ૧૮૨૭	"			બીજો માથા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	પાનાચંદ અનોપચંદ		"			
આશુદેવચંદ મેઘાપચંદ ૧૬૦૦ લગભગ	સોમચંદ મગનલાલ	ચ. ના. ૧૫૧૬	"			બીજો માથા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૨૫ લગભગ	દરેડીઓ શેઠ ચીમનલાલ મંજુભાઈ	૧૮૩૬	"			બે ગુરુમૂર્તિ ધાતુની તથા એક ગુરુમૂર્તિ આરસની છે. સંવત ૧૨૨૩ની સાલની શ્રી સરસ્વતી દેવાની કલો આરસની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	બાલુભાઈ ઉત્તમચંદ	૧૮૧૫	"			એક રફટિકના પ્રતિમાજી છે. સંવત ૧૨૧૫ની સાલની ધાતુ મૂર્તિ પ્રાચીન છે. ચાંદીના ચોવીશી પટો ૩ છે. અન્ય દેરાસર છે.
ચોતીચંદ કલ્યાણચંદ ૧૬૦૦ લગભગ	નાનાભાઈ કીરાચંદ	૧૬૧૫	"			બીજો માથા છે
કૃષ્ણચંદ ઈન્દુભાઈ ૧૬૦૦ લગભગ	અમરચંદ કૃષ્ણચંદ		"			
શેઠ નવસચંદ પેલાભાઈ ૧૮૭૫ લગભગ	રેદમણિયદેવ નવસચંદ	૧૮૨૬	"			એક ચાંદીનો ચોવીશી ૫૯ છે.
શેઠ મગનભાઈ નાનચંદ ચાંદલાવાળા સં. ૧૬૦૦	પાનાચંદ રામચંદ		"			બીજો માથા છે.
લગભગ						

નંબર	સામલ નામ	કેશિક	રેવેનુ કેરેશન	પોસ્ટ એમ્પ્લિસ.	આંધળી.	જાનનાયક	પ્રતિભાષની સંખ્યા
૫૫૫	સુરત	વડાચૌદા નમરઝેલી યોગ	સુરત	સુરત	ધાધાખે	ગોડી પાશ્વનાથજી	૫૫૫જી-ધાતુ ૧૪-૧૧૦
૫૫૬	"	નાથાવટ કચરાની યોગ	"	"	"	અઢાવીરરવામી	૬-૧૫
૫૫૭	"	નાથાવટ હનુમાનવાળી યોગ	"	"	"	અજીતનાથજી	૧૩-૧૦૭
૫૫૮	"	હરિપુરા મેઈન ગોક	"	"	સિખરખે	શીતળનાથજી	૯૬-૬૬
૫૫૯	"	મર્દાધર પુરા શેઠ ખીમચંદ મોતિચંદને ત્યાં	બીયા શેરી	"	ધર	ચંદ્રમણજી	— ૩
૫૬૦	"	દંડાચંદ ચૂનીલાકને ત્યાં	"	"	"	સંભવનાથજી	— ૪
૫૬૧	"	ઝાપરિયા શેરી	"	"	સામરજીવાળું	સુધાશ્વનાથજી	૨૬-૬૬
૫૬૨	"	"	"	"	સિખરખે	આદિનાથજી	૨૮-૨૨
૫૬૩	"	ગોળ શેરી	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૩-૪
૫૬૪	"	"	"	"	ધાધાખે	ગોડી પાશ્વનાથજી	૨૦-૨૧
૫૬૫	"	ઝાંપા બગર ખરાદી શેરી	"	"	ધર	શીતળનાથજી	— ૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેમિના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
ડાહ્યાભાઈ લાલભાઈ નવસંખા ૧૮૮૨ લગભગ	સાંભાળ્યથંદ ઉત્તમચંદ દાવાન		સારી			સં. ૧૮૮૨નો સાલનો આરસની શેડ ડાહ્યાભાઈની અંબી મુર્તિ છે. એક શ્રી આત્મારામજી મહારાજની આરસની મુર્તિ છે. એક ચાંદીનો ચોવીશી પટ છે.
તલકચંદ મોતિચંદ કચરા ૧૯૪૦ લગભગ	ફોરભાઈ તલકચંદ કચરા	૧૬૩૩	"			એક સ્ફટિકના પ્રતિમાછ છે. એક ચાંદીની ચોવીશી છે. આ દેરાસર સમવસરનુંના દેરાસરના નામથી વિખ્યાત છે.
શ્રીસંધ ૧૮૯૩ લગભગ	શેડ છાટાલાલ લલ્લુભાઈ	૧૮૬૩	"			એક ચાંદીનો ચોવીશી પટ છે.
ભાડવા શીમાળી શ્રીસંધ ૧૯૪૮	શેડ ચંદુભાલ નગીનદાસ જરીવાળા	૧૬૬૪	"			એક ચાંદીનો યુરુમુર્તિ છે. સં. ૧૧૭૦ની સાલની પાચનામ ભગવાનની ધાતુ મુર્તિ માચીન છે. ચોવીશી પટ ચાંદીના ૩ છે.
મોતિચંદ વીરચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	ચાંતિભાલ દાકોરદાસ	૧૫૧૮	"			ત્રીજો માળ છે.
કપુરચંદ જેચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	સાકરચંદ વજેચંદ દલાલ	૧૫૬૭	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૫ લગભગ	મગનલાલ મોતિચંદ		"			૧ ચોવીશી પટ ચાંદીના છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૦ લગભગ	ચંપકલાલ છાટાલાલ	૧૮૧૫	"			એક સ્ફટિકના પ્રતિમાછ છે. ચોવીશી પટ ચાંદીનો ૧ છે.
શેડ જીરુપચંદ રામચંદની વિધવા બાઈ નેમકોર	ધેલાભાઈ રામચંદ		"			એક ચોવીશી પટ ચાંદીનો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૦ લગભગ	"	૧૬૭૭	"			એક યુરુમુર્તિ આરસની છે.
શેડ કર્ણાણ્યચંદ દેવચંદ ૧૯૮૫ લગભગ	શેડ વૂતીલાલ કર્ણાણ્યચંદ	૧૧૭૭	"			ત્રીજો માળ છે.

નંબર	ગ્રામજી નામ	ટેકાફ	વેલ્વ કેટેગોરી	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધકામ	મુળનાયક	મલિયાતની મુદત
૫૬૬	સુરત	છગનલાલ ચૂનીલાલ ચોકસીને ત્યાં	સુરત	સુરત	ધર	કેવાસનાથજી	૫૫૫૭-૫૫૭ — ૧
૫૬૭	"	શાહપુર ચોરઆરવામીનો ચકસો	"	"	ધાખાખંધ	ચિંતામણિ પાખીનાથજી	૧૪-૬૬
૫૬૮	"	સેવકપુરા આવક શેરી	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૧૬-૧૦૧
૫૬૯	"	આથવાલાઈન્સ બેન દેરાસર	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૫-૧૨
૫૭૦	કુમ્ભ	વિજયનાથ ધરમચંદની વાડી	સુરત ૧૨ મા. ફર	કુમ્ભ	ધર	"	— ૩
૫૭૧	પાલ	ખાનરખા	સુરત ૪ મા. ફર	પાલ	શિખરખંધ	અજીતનાથજી	૩-૨
૫૭૨	આડાળજી	"	સુરત ૩૧ મા. ફર	અડાળજી	ધર	શાંતિનાથજી	— ૪
૫૭૩	કતારગામ	મોહું બેન દેરાસર	સુરત ૨ મા. ફર	કતારગામ	શિખરખંધ	આદિશંકરજી	૪૫-૧૭
૫૭૪	"	ખાનરખા	"	"	"	"	૫-૭
૫૭૫	રહિ	નિશાળ હમિદું મોહું દેરાસર	સુરત ૪ મા. ફર	સુરત	ધાખાખંધ	આદિનાથજી	૩૫-૪૨
૫૭૬	"	"	"	"	ધર	અજીતનાથજી	— ૧

ખાસનારનું નામ તથા સંવત.	પહીવટદારનું નામ.	સંખ્યા નંબર.	દેશસરની સ્થિતિ.	જોનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ અથવા સાળા.	વિશેષ નોંધ
શેઠ જગનલાલ ચૂનીલાલ ૧૯૮૦	જગનલાલ ચૂનીલાલ	૧૫૨૫	સારી			ગીળે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	બાણુભાઈ અમરચંદ		"			મે ચોવીસી પટો ચાંદીના છે. લાકડાનું નદરી કામ તથા કોતરકામ સુદર છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	નાનુભાઈ નેમચંદ		"			આ દેરાસર નદીશર દીપના દેરાસરના નામથી ઓળખાય છે.
કમચંદ કમ્બાચંદ ૧૯૬૦	દરેડીઆ જોડુભાઈ કીરાચંદ		"			વિશાળ દેરાસર છે. શેઠ-શેઠા-છુત્રી આરસની ચૂર્તિ છે.
શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદ ૧૯૫૪	જોડુભાઈ ગુલામચંદ સુરત-ગોવરસીઆર		"	નથી		એક ચાંદીની ચોવીસી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૫	શેઠ ભોતિચંદ નાથાભાઈ	૧૯૨૧	"	"	૧	મે ચોવીસી પટો ચાંદીના છે.
ગુલામચંદ અમરાડ ૧૯૬૪	મણેકચંદ ગુલામચંદ		"	૬		ગીળે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	હલીચંદ બીરચંદ સરાફ	૧૮૭૬	"	નથી	૨	એક ચાંદીનો ચોવીસોનો પટ છે. એક ગુદરચમી આરસની ચૂર્તિ છે. દર વર્ષે કારતક સુદ ૧૫ અને વૈશાક સુદ ૧૫ ના મેળો ભરાય છે.
મનલાલ રામચંદ ૧૯૬૦	ચંદુલાલ નગીનદાસ		"			
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રીકમલદેવ નાભિરામની પેઢી દરેડી કીરાલાલ ગુલામચંદ	૧૬૮૭	"	૫૦૦	૪ ૨	૧ લાવચેરી છે. ત્રણ અલગ મકારાઓ છે. વિશાળ દેરાસર છે.
શેઠ કીરાચંદ નમગચંદ ૧૯૫૦ લગભગ	"		"			

નંબર	ગ્રામજનું નામ.	ઠેકાણું.	રેલ્વે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	આંગણી.	મૂળનાથક	મતિઆણી સંખ્યા
૫૭૭	રંદિર	નિશાળ ફળિયું મોઢું દેરાસર	સુરત ૪ મા. દૂર	સુરત	ધાબાબંધ	ધાર્મનાથજી	૫૧૫૫-ધાકુ ૨૪-૧૯
૫૭૮	"	નાનીમણી સાલા કોકોરની પોળ	"	"	"	નેમનાથજી	૧૯-૨૫
૫૭૯	"	નમરોદને ત્યાં	"	"	ધર	મુનિસુખત સ્વામી	— ૨
૫૮૦	"	નાની મલી	"	"	ધાબાબંધ	આદિનાથજી	૧૧-૨૫
૫૮૧	વરીઆવ	સરકારી થાણા પાસે	ઉતરાણ ૩ મા. દૂર	વરીઆવ	સિખરબંધ	ધર્મનાથજી	૪-૪
૫૮૨	કોસાડ	આમર્માં	૧૧ મા. દૂર	કોસાડ	ધર	શાંતિનાથજી	— ૨
૫૮૩	બારા	કોટમાં	બારા ૦૧ મા. દૂર	બારા	સિખરબંધ	અજીતનાથજી	૩૨-૧૩
૫૮૪	મદી	બખરમાં	મદી	મદી	ધર	અકિલ દત્ત સ્વામી	૩-૩
૫૮૫	બાઝપરા	"	મદી ૭ મા. દૂર	બાઝપરા	સિખરબંધ	વાનપૂજ્યજી	૬-૬
૫૮૬	બુઢારી	"	મદી ૧૬ મા. દૂર	બુઢારી	"	"	૨૦-૨૨
૫૮૭	વાલોડ	"	મદી ૯ મા. દૂર	વાલોડ	"	ધાર્મનાથજી	૧૨-૧૩
૫૮૮	વાંકોનેર	જેન મહોલો	બારડોલી ૬ મા. દૂર	વાંકોનેર	ધર	"	— ૫
૫૮૯	બારડોલી	બખરમાં	બારડોલી ૧ મા. દૂર	બારડોલી	સિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૨૦-૧૦

અધ્યાપનારેનું નામ તથા સંવત	વહીવટદારનું નામ.	વિષયનો સંવત.	દેશાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા શ્રવ શાળા	વર્ષ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ ભગભગ	શ્રી સ્વપ્રભુદેવ નાભિરામનો પેટો દૂરડી દેરાશાસ યુવાનચંદ		સારો				
શ્રીસંધ પ્રાચીન	"	"	"				નવુ ભલગ ગઝારાઓ છે.
નગરશેઠી છોટાશાસ નવસ- ચંદ ૧૬૦૦	ભાઈ ચંચળખદેવ	૧૫૧૭	"				એક ચાંદોની ગોતમ સ્વામીની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રી સ્વપ્રભુદેવ નાભિરામનો પેટો	૧૪૩૬	"				એક ચાંદોનો ચોવીસો પદ છે. આ દેરાસરમાં શ્રી નવખડા પાથનાથજીની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
"	નાયુભાઈ કસ્તુરચંદ		"	૧૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૮૧	શેઠ કાલિદાસ કસ્તુરચંદ	૧૮૭૮	મ. ની.	૧૦	૧		
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શેઠ છોટાશાસ ડાભાભાઈ	૧૮૫૭	"	૪૦૦	૨		એક રામની પ્રતિમા છે. એક ચોવીસ જિનપદ ચાંદોનો છે. એક આરસનો ચોવીસ જિનપદ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૨ ભગભગ	શેઠ હમનલાલ ચમનાજી		સાધારણ	૧૦૦			એક ચાંદોનો ચોવીસ જિને- ચરનો પદ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ ભગભગ	નેમચંદ હવણજી	૧૬૨૧	સારી	૭૫	૧		એક ચાંદોનો ચોવીસ જિને- ચરનો પદ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	શેઠ હમનલાલ મળચંદ	૧૮૫૭	"	૪૦૦	૨		ચાર ચોવીસ જિનપદો ચાંદોનો છે. એક પુરનાશય છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૨	ધેરાલાલ પ્રાણેચંદ		"	૫૦	૨		એક સાવત્રી છે. એક ચાંદોનો ચોવીસ જિનેચરનો પદ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૦ ભગભગ	શેઠ ભાંડુભાઈ તલકચંદ		સાધારણ	૧૦૦	૧		બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	શેઠ ભાંડુભાઈ હમનાજી		સારી	૩૦૦	૩	૧	૧ સાવત્રી છે. એક ચાંદોનો ચોવીસ જિનેચરનો પદ છે. બીજામાં પ્રતિમાજી છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેડવ રેકૉર્ડ નં.	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનામક	મતિખાતી સંખ્યા
૫૬૦	સરભોણ	આઠણ મહોલો	બારડોલી ૬ મા. ૬૨	સરભોણ	ધાંગામંથ	આદિનાથજી	પાપણ-પાટ ૪-૬
૫૬૧	વરાહ	કુબરવાડો	૬ મા. ૬૨	વરાહ	સિખરબંધ	ચંદ્રપ્રભજી	૬-૧૧
૫૬૨	કડોદ	બબરમાં	મદો ૬ મા. ૬૨	કડોદ	"	શાંતિનાથજી	૮-૪
૫૬૩	મહિવી	"	૮ મા. ૬૨	મહિવી	"	વાસુકીજી	૧૨-૧૭
૫૬૪	તડકેથર	સુભાર ફળિયું	કીમ ૯ મા. ૬૨	તડકેથર	ધુમટબંધ	શાંતિનાથજી	૬-૪
૫૬૫	બહુધાન	આરવાડી બબરમાં	૨૨ મા. ૬૨	બહુધાન	સિખરબંધ	મુનિમુવત રવામી	૬-૧૨
૫૬૬	સાયજી	આઠણ ફળિયું	સાયજી	સાયજી	ધાંગામંથ	નમિનાથજી	૩-૧૧
૫૬૭	કઠોર	કળુખીવાડ	સાયજી ૪ મા. ૬૨	કઠોર	સિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૩-૩
૫૬૮	"	મેઇનરોડ મોડું દેરાસર	"	"	ધુમટબંધ	આદિનાથજી	૧૬-૨૩
૫૬૮	તમેલ	બબરમાં	નંદરખાર ૧૪ મા. ૬૨	તમેલ	ધર	શાંતિનાથજી (ધાગુના)	— ૧
૫૬૯	ઝોલપાડ	કલનપરા	૬ મા. ૬૨	ઝોલપાડ	સિખરબંધ	"	૬-૨
૬૦૦	ભાંડુલ	ગ્રેમચંદ મનજીભાઈને ત્યાં	સુરત ૧૦ મા. ૬૨	પીંજરત	ધર	આદિનાથજી	— ૧
૬૦૧	નરીહ	વાણિમાવાસમાં	મરોલી ૨ મા. ૬૨	મરોલી	"	બજાતનાથજી	— ૨
૬૦૨	મરોલીબબર	મરોલી બબર રો-પર	મરોલી	મરોલી બબર	"	સુમતિનાથજી	૧-૨

અધિકારીનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ.	ફોનોની વસ્તી.	ઉપા. પર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	શેઠ જ્ઞાનાધારજી		સાધારણ	૪૦	૧ ૧	એક માંદોના મોવીશ જિન- શરનો પટ છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૪	શેઠ પ્રેમચંદ કરપુરચંદ		"	૧૫	૧	ભોવરામાં પ્રતિમાજી બિરાજમાન છે.
"	શેઠ છાટાલાલ મોતિચંદ	૧૬૫૧	"	૧૨૫	૧ ૧	એક લાવચેરી છે. ભોવરામાં પ્રતિમાજી બિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	શેઠ ભગનલાલ નયુચંદ	૧૮૪૫	"	૧૫૦	૧	ત્રણ માંદોના મોવીશી પટો છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૦	શેઠ હીરાચંદ મેલાજી	૧૬૬૧	"	૭૦	૧	એક માંદોના મોવીશી પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	શેઠ વીરચંદ ગુલામચંદ		"	૩૦૦	૧	સાત માંદોના મોવીશ જિન પટો છે. ભોવરામાં પ્રતિમાજી બિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૭	શેઠ નગીનદાસ પાનાચંદ		"	૪૦	૧	બીજો માળ છે. શત્રુજ્યનો પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	શેઠ જીમાજી ભગવાનજી		"	૨૦૦	૧ ૧	એક માંદોના મોવીશી પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ ભગભગ	શેઠ હવેરચંદ નગીનદાસ		"		૧ ૧	૧ લાવચેરી છે.
શ્રીસંધ સં. ૨૦૦૩ અહીં વદ-૧૩	રેખચંદજી શેઠિયા	અ. ના. ૧૬૮૩	"	૧૦૦		
શ્રીસંધ ૧૬૭૧	શેઠ રમણલાલ દેવચંદ		"	૧૦૦	૧	એક માંદોના મોવીશી પટ છે.
પ્રેમચંદ મનજીભાઈ ૧૬૭૧	શેઠ ડાલાભાઈ પ્રેમચંદ		"	૪૦		
શ્રીસંધ ૧૬૭૨ વે. સુ. ૧૩	શેઠ મુનીલાલ પાનાચંદ અશીશીવાળા		"	૩૦		
શ્રીસંધ ૧૬૮૬	શેઠ મોતીલાલ કરપુરચંદ નહાર		"	૧૫૦		૧ સાથરાનંદ લાવચેરી છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાલું	ટેકવ રેટેશન	પ્રાપ્ત એકિસ.	ખર્ચ	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૦૩	નવસારી	પદવા મેદી	નવસારી ૧ મા. ફર	નવસારી	સિખરખે	ચિંતામણિ પાંચનાથજી	પાપાણ-પાણ ૩૦-૧૮
૧૦૪	નવસારી ચોલન	નવસારી રો. રામચંદ શેઠ	નવસારી	"	"	(પાણના)	૩-૧
૧૦૫	કાલિયાવાડી	સમળી : મહોદયો	૨ મા. ફર	કાલિયાવાડી	ધામખે	કાલિનાથજી	૩-૫
૧૦૬	જલાલપોર	વાલ્મીયાવાડાં	નવસારી ૦૧ મા. ફર	જલાલપોર	સિખરખે	"	૧૦-૮
૧૦૭	અમલસાડ રેટેશન	અમલસાડ રો. નંદી	અમલસાડ	અમલસાડ	"	"	૩-૫
૧૦૮	બીલીમોરા	નવાપરા	બીલીમોરા ૧ મા. ફર	બીલીમોરા	"	"	૧૬-૩૩
૧૦૯	ગણદેવી	ઉપાધ્યય મહોદયો	ગણદેવી ૧ મા. ફર	ગણદેવી	"	ચિંતામણિ પાંચનાથજી	૧૩-૧૫
૧૧૦	વસિદા	જામરખા	ઉનાઈ ૭ મા. ફર	વસિદા	૫૨	પાંચનાથજી	— ૧
૧૧૧	વલસાડ	રો. હળિયા	વલસાડ ૧ મા. ફર	વલસાડ	સિખરખે	મહાવીર સ્વામી	૧૪-૧૬
૧૧૨	જીંટકી	જામરખા	કુંડરી ૨ મા. ફર	જીંટકી	ધામખે	કાલિનાથજી	૫-૮

જાગ્યાવાનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	કેસસની સ્થિતિ.	જેમની વસ્તી.	ઉપા. નમ્બર અથ શાખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની પેઢી દ. ઇગ્નનાથ લાલુભાઈ		લાખારણ	૪૫૦	૨ ૧	૧ લાયકેરી છે. ૧ શ્રી કૃષ્ણ- સાગર ટાનકાદાર છે. સ. ૧૨૨૩ની સાલની રમામ આર- સની પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રી વીરચંદ નામજીભાઈ		"	૧૫૦		એક લાલકાંઠા મંડળ છે.
ક્રીડાચંદ મોદાજી તથા કેસર મોદાજી ૧૯૫૬	શ્રી ઇગ્નનાથ લાલુભાઈ		"	૭૫	૨	એક આદિના ચોવીસી પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	વીરચંદ મોતિચંદ		"	૧૦૦	૧ ૧	એક પુરતક કાંઠાર છે. દાન સુવિશરણની તથા કમલ સુરિ- શરણની એક આરસની મૂર્તિ છે. તથા ચોવીસી પટ આદિના છે.
શ્રી લાલચંદ મોતિચંદ ૧૯૬૩	શ્રી ક્રીડાચંદ લાલચંદ		"	૧૫૦	૨	એક લાયકેરી છે. એક આદિના ચોવીસી પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૫ લગભગ	શ્રી સાતિનાથજી ભગવાનની પેઢી દ્વરેલી-શ્રી ઇગ્નનાથ લાલુભાઈ		"	૪૫૦	૨ ૧	એક લાયકેરી છે. એક કૃષ્ણ- સાગર ટાનકાદાર છે. પાંચ આદિના ચોવીસી પટ છે. સ. ૧૨૦૧ ની સાલની ધાતુની પાર્શ્વનાથજીની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રી ભાલુભાઈ નાનચંદ		જારી	૧૦૦	૧	બે આદિના ચોવીસી પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	પ્રેમચંદ કવેરચંદ		"	૧૦૦	૧	
વીરચંદ રામદરણ હમલુ- વાળા ૧૮૧૭ લગભગ	દ્વરેલી રામચંદ હરચંદ	૧૮૫૭	"	૬૦૦	૨	એક લાયકેરી છે. સાત આદિના ચોવીસી પટ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૫ લગભગ	શ્રી લાલચંદ પ્રેમચંદ		"	૫૦	૧	બે આદિના ચોવીસી પટ છે. ઉપરના ભાગમાં દેરાસર છે.

નંબર	આશુ નામ.	કેશી.	રેલવે કેરેસન.	પાર્ટ એપ્રેસ.	ખાંધણી.	મુળનાથ	મતિમાણની સંખ્યા
૬૧૩	પારડી (કેશી)	એકરદીટ	પારડી ૧૧ મા. ફર	પારડી	ધાખાળખ	અંદમણ	ધાખાળ-ધાવ ૭-૧૨
૬૧૪	ભચવાડા	ભવરમાં	ઉલવાડા ૨૧ મા. ફર	ભચવાડા	દિખરખ	અછતનાથ	૬-૭
૬૧૫	વાપી	"	દમણરોડ	વાપી	"	"	૪-૧૨
૬૧૬	દમણ	વાણિયાવાડ	દમણરોડ ૭ મા. ફર	દમણ	ધાખાળખ	આદિનાથ	૧૭-૩૦
૬૧૭	અંજારી	રોડ રાયચંદ્રુલાખચંદને ત્યાં	કરમણે ૧ મા. ફર	અંજારી (બીલાડ)	ધર	શુવિધિનાથ	— ૧
૬૧૮	કરીગામ	સરદારમણ નવસાણને ત્યાં	બીલાડ ૧૧ મા. ફર	કરીગામ (બીલાડ)	"	અંદમણ	— ૧
૬૧૯	કચુલા	ચામનાડે	બીલાડ ૮ મા. ફર	કચુલા	"	"	— ૧
૬૨૦	દવીએર (દોવીયર)	ગામમાં	ઉંમરગામરોડ ૪ મા. ફર	દવીએર	ધાખાળખ	વિમળનાથ	૨-૩
૬૨૧	ગોરડી	ભવરમાં રોડ અમનલાલની ચિલ પાસે	ગોલવડ ૨ મા. ફર	ગોરડી	"	શાંતિનાથ	૧-૩
૬૨૨	ગોલવડ	ભવરમાં	ગોલવડ ૦૧ મા. ફર	ગોલવડ	"	આદિનાથ	— ૭
૬૨૩	દલાલ	"	દલાલરોડ ૨ મા. ફર	દલાલ	ધૂમડખ	અંદમણ	૪-૧૨
૬૨૪	સામટાળદર	ગામમાં	૪ મા. ફર	સામટાળદર	ધાખાળખ	પાશનાથ	— ૫
૬૨૫	વાંઝ	દેનાસરવાળુ કમિયું	ચળીન ૨૧ મા. ફર	વાંઝ	દિખરખ	અછતનાથ	૫-૩
૬૨૬	કરચલીઆ	ગામમાં	નવસારી ૧૮ મા. ફર	અડુવા	"	અંજાનનાથ	૫-૭

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પછીવહારનું નામ.	સંવત્	કેસરની સ્થિતિ.	કંઠાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ-અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીરામદે રાવકરજી દમજી-વાળા ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રીકે નવલચંદ નેમચંદ	૧૬૬૧	સારી	૭૧	૨	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૮	અમરચંદ રામજી		"	૭૫	૧ ૧	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રી નાથાલાલ ખુમચંદની વિધવા બાઈ મઠા ૧૮૬૧	શ્રીકે બનરાજજી ખીમચંદજી		"	૧૦૦	૨ ૧	એક ધાતુના ઓતમ સ્વામીની મૂર્તિ છે. એક માહિતો.
						ચોવીસી ૫૮ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૦	શ્રીકે કેસરીચંદ મોતિચંદ	૧૮૬૦	"	૧૫૦	૧ ૧	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીકે રામચંદ શુભામચંદ ૧૮૮૦	શ્રીકે રામચંદ શુભામચંદ		"	૭૫		
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	શ્રીકે સરદારમલજી નવસાજી	મ. ના. ૧૬૬૮	સાધારણ	૫૦		
શ્રીકે અમરચંદજી ખુમચંદજી ૧૮૬૧	શ્રીકે દલીચંદ મૂળચંદ		"	૧૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૬	જગનલાલજી દળદીપલજી	૧૮૦૩	સારી	૩૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૮ લગભગ	શ્રીકે રાજમલજી મુળજી		"	૨૦૦	૧	એક કૅન રાસાધિયારક મંડળ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૨	શ્રીકે બસરાજજી કરજીચંદજી		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૨	શ્રીકે બેનોદરરાજ સિવરાજ		"	૨૫૦	૧ ૧	એક લાયબ્રેરી છે. ઉપરના ભાગમાં મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૦	કેવળચંદ કૃષ્ણચંદ		"	૧૦૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૪૫	શ્રીકે જીવજીલાલ કપુરાજી	મ. ના. ૧૮૧૨	"	૨૫	૧	એક કૅન પુસ્તકાલય છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૭	જીભાભાઈ કપુરાજી	મ. ના. ૧૮૪૫	"	૨૭૫	૧	શ્રી વલ્લભવિજયજી કૅન પુસ્તકાલય છે. ૧ મુડ મૂર્તિ છે.

નંબર	ગ્રામનું નામ	ટેકાલું	કેલેન્ડર સ્ટેશન	પાટલ સંખ્યા	ગ્રાંથલેખી	ગ્રાંથનાયક	અભિપ્રાયની સંખ્યા
૬૨૭	ચાતમ	આથમાં	નવસારી ૧૧ મા. ફર	સાતમ	બર	શાંતિનાથજી	પાપાણ-પાટલ — ૧
૬૨૮	અણ્યામ	"	૮ મા. ફર	અણ્યામ	"	આદિનાથજી	— ૩
૬૨૯	દાંકલ	"	રાનકુવર ૪ મા. ફર	દાંકલ	"	અનંતનાથજી	૩— ૨
૬૩૦	આલીપોર	"	મીખલી રોડ ૧ મા. ફર	આલીપોર દેગામ	"	પાર્શ્વનાથજી	૩— ૩
૬૩૧	સીસોદરા	કમળ કુળિયું	નવસારી ૫ મા. ફર	સીસોદરા	શિખરબંધ	કુચુનાથજી	૧— ૨
૬૩૨	"	રોડ વાલજી કમળના મકાનમાં	"	"	બર	પાર્શ્વનાથજી	— ૧
૬૩૩	વાધવધરા	રોડ ગાંડાભાઈ ગોવિંદજીના મકાનમાં	કૂચરી ૫ મા. ફર	કૂચરી	"	વાસુપૂર્ણ સ્વામી	— ૧
૬૩૪	કરાડી	વાલિયાના મટોલવામાં	નવસારી ૭ મા. ફર	કરાડી	"	મલ્લિકાનાથજી	૩— ૪
૬૩૫	બાંદ	અબરમાં	નવસારી ૧ મા. ફર	બાંદ	"	આદિનાથજી	૩— ૩
૬૩૬	અબરામાં	જીપરાડ	વેડણ ૨ મા. ફર	અબરામાં	શિખરબંધ	સુમતિનાથજી	૩— ૨
૬૩૭	પનાર	આથમાં	અમલસાડ ૩ મા. ફર	પનાર	બર	પાર્શ્વનાથજી	૧— ૧
૬૩૮	કઠોલી	સોનીવાડ	"	કઠોલી	"	મહાવીરસ્વામી	૩— ૨
૬૩૯	બેરવાલ	જેવંદ બીચવંદના મકાનમાં	ઉડવાડા ૮ મા. ફર	પરીઆ	"	પાર્શ્વનાથજી	— ૧
૬૪૦	અંબાલ	આથમાં	૧ મા. ફર	અંબાલ	સુમતબંધ	"	— ૧
૬૪૧	નરોલી (કમળ)	રોડ નંદાજી રતનાજીના મકાનમાં	કમળરોડ ૮ મા. ફર	સેલવાડ	બર	ચંદ્રમણજી	૨— ૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પદવિવરણનું નામ.	વંખના સંવત.	દશકરની સ્થિતિ.	જોનાની વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	ખીસચંદ બલાજી	ચુ. નં. ૧૮૩૩	સારી	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૧	ભગવાનજી કીરાજી	૧૫૨૮	"	૭૫		
શ્રીસંધ ૧૯૮૦ હાલભય	દેવીચંદ જોચંદ		"	૧૦૪	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	ભગવાનદાસ રામચંદ		"	૧૫૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૩	ગોવિંદજી અમરાજી		"	૧૫૦	૧	એક પુસ્તક ભંડાર છે.
શ્રી વાલજી દલાજી ૧૯૭૪	શ્રી વાલજી દલાજી		"			એક ૧૨ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૮	શ્રી માંડાભાઈ ગોવિંદભાઈ		"	૩૦		
શ્રીસંધ ૧૯૪૫	અમનભાલ રામચંદ		"	૨૬	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ હાલભય	બીખાભાઈ ડાભાભાઈ		"	૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	શ્રી બીખાભાઈ વીરચંદ		"	૨૩	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૪	શ્રી કૃષ્ણચંદ ડાભાભાઈ		"	૮૦		
બાઈ મોતી	શ્રી ડાભાભાઈ વરસભજી		"	૧૫		
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	શ્રી જોચંદ ખીસચંદ		"	૧૨૫		એક પુસ્તકાલય છે.
શ્રી તારાચંદ જોતાજી	શ્રી જીતમચંદ જોતાજી		"	૧૨૫		એક એન લાયબ્રેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીજીધ		"	૫૦		

નંબર	માન્ય નામ	ઉદાહરણ	ફેલો રેકર્ડ નં.	પોસ્ટ ઓફિસ નં.	આંશિકી	પ્રમાણિક	પ્રતિભાવની સંખ્યા
૬૪૨	મુંગઈ	સે-ડહરેટ રોડ	મર્નારોડ	ગીરગાંવ નં. ૪	શિખરખંધ	મંદમણી	પાપાણ-પાણ ૪-૧૫
૬૪૩	"	લીટલગીબસ રોડ મથળાર હોલ	આનંદ રોડ	મથળાર હોલ નં. ૬	ધર	પાર્શ્વનાથ	— ૨
૬૪૪	"	રીબરોડ બાણુ દેરાસર	"	"	શિખરખંધ	અપભરવ	૨૪-૧૯
૬૪૫	"	નારાયણ કાબોલકર રોડ જીવત નિવાસ	"	"	ધર	ગોડી પાર્શ્વનાથ	— ૪ ૧
૬૪૬	"	વાલકેશ્વર રોડ	"	"	ધાખાખંધ	સુપાર્શ્વનાથ	૧૦-૫
૬૪૭	"	મરીન ક્રાઇવ ઈશર નિવાસ	મરીનવાડન	મુંગઈ નં. ૧	ધર	આદિનાથ	— ૭
૬૪૮	"	અનંત નિવાસ ભાતખખર	મરુદ બંદર	ગાંડવી નં. ૩	"	"	— ૨
૬૪૯	"	મહાબળ એસોસીએશન પટવા ચાલ	મુંગઈ	"	"	ગોડી પાર્શ્વનાથ	— ૭
૬૫૦	"	ઝવેરી બખર	"	"	ધાખાખંધ	મહાવીરસ્વામી	૬-૭
૬૫૧	"	સુલાલવાડી	બોમ્બે સેન્ટ્રલ	મુંગઈ નં. ૪	શિખરખંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ	૩૭-૩૩
૬૫૨	"	ધાયધૂની	"	મુંગઈ નં. ૩	"	ગોડી પાર્શ્વનાથ	૮૩-૧૪૪
૬૫૩	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૩૪-૩૯
૬૫૪	"	"	"	"	"	આદિનાથ	૨૦-૪૬
૬૫૫	"	લાલબાગ જીલ્લેશ્વર	"	ગીરગાંવ-૪	ધાખાખંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ	૮-૪૬
૬૫૬	"	"	"	"	શિખરખંધ	મહાવીરસ્વામી	૧૧-૨

અવાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટનારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દશકરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપાધર્મ અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રી વાઠીલાલ સારાભાઈ ૧૯૮૬ મહા. સુ. ૫	કમીટી		સારી	૨૦૦૦૦	૧	એક લાયબેરી છે.
શ્રી માણેકલાલ ચૂનીલાલ ૧૯૯૭	માણેકલાલ ચૂનીલાલ જે. પી.		"			
બાલુ ભગીચંદ્ર પનાલાલ	બાલુના દેરાસરના દુરદીઓ		"		૧	અગિકાનો ફોટો લેવા લાયક છે.
"	બાલુ મોહનલાલ પનાલાલ		"			એક પાનાની તથા બે રફટિકની પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ વૈ. સુ. ૭	શ્રીસંધ		"			
શ્રી કાંતિલાલ હર્ષિરલાલ ૧૯૬૬ માગસર સુ. ૩	શ્રી કાંતિલાલ હર્ષિરલાલ		"			છટે માળ છે.
ભદ્રમીચંદ્ર હીરજી ૧૯૬૩	શા. ભદ્રમીચંદ્ર હીરજી		"			પાંચમે માળ છે.
ગણેશમલજી સોભામલજી કોટવાળા	ગણેશમલજી સોભામલજી કોટવાળા		"			
શ્રીસંધ ૧૯૭૩	અવેરી ભાગર દેરાસર કમીટી		"			બે રફટિકની પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ	કમીટી		"		૧	એક રફટિકની પ્રતિમા છે.
શ્રી મોતિલા	"		"		૧	એક રફટિકની પ્રતિમા છે. બીજા પર સુંદર ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૮ આ. સુ. ૧૦	"		"		૧	
શ્રીસંધ	"		"		૧	
શ્રી મોતિલા	"		"		૧	મોહનલાલજી જેન સેટ્રલ લાયબેરી છે.
શ્રી લાલજી હીરજી ભગ-નરવાળા ૧૯૬૧	"		"			

નંબર	આમલ નામ	ટેકાફ	વેલ્વ રેજીસ્ટ્રાર	પોસ્ટ એમ્પ્લોયી	બાંધણી	મુળનાથક	પ્રતિભાષના સંખ્યા
૬૫૭	મુંબઈ	પામધૂતી બીડીંગલર	બોમ્બે સેન્ટ્રલ	મુંબઈ નં. ૩	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	પામધૂ-પાટ ૪૨-૬૬
૬૫૮	"	"	"	"	"	તેમિનાથજી	૧૮-૧૫
૬૫૯	"	મહાવીર જીન વિશ્વાલય ગોવાલીઆ રેકોર્ડ	આન્ટરોડ	આન્ટરોડ	લૂમટખંધ	વાલુપુલજી	૩-૪
૬૬૦	"	ગોવાડી સંદેશ	અન્ટરોડ	અન્ટરોડ	ધાળાખંધ	કલ્યાણ પાર્શ્વનાથજી	-૮૮
૬૬૧	"	નરસીનાથ રટ્ટોટ	મરહુમ બંદર	મંદરી નં. ૬	શિખરખંધ	અનંતાનાથજી	૭૦-૫૧ ૬૮
૬૬૨	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૮-૨૬
૬૬૩	"	રમેશસદન જમશેદજી તાતાશિક	ચર્ચગેટ	ચર્ચગેટ	ધર	અણ્ણનાથજી	- ૨
૬૬૪	"	લુદારચાલ મનદર બીલડીંગ	મરીન લાઈન્સ	મુંબઈ નં. ૨	"	શાંતિનાથજી	- ૩
૬૬૫	"	પ્રિન્સેસ રટ્ટોટ ડેવરજી મેન્શન	"	"	"	અણ્ણનાથજી	- ૪
૬૬૬	"	હુસેન અકસચેન્ડ બીલડીંગ	બોમ્બે સેન્ટ્રલ	"	"	મુનિસુમત રવાબી	- ૫
૬૬૭	"	મંપાગલી શેઠ કીકભાઈ પ્રેમચંદની મકાનમાં	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	- ૮
૬૬૮	માઠુંગા	શાંતિનિકતન વીનસેન્ટ શેઠ,	માઠુંગા જી. આર્ચ. પી.	માઠુંગા	"	પદમજીજી	- ૪
૬૬૯	"	નગીન નિવાસ જામે જમશેદ શેઠ	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	- ૩
૬૭૦	"	કોન્સ સરકશ શેઠ કીકભાઈ પ્રેમચંદની ચાકી	કોન્સ સરકશ	"	"	ધર્મનાથજી	- ૬

અગ્રવાનનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેખના સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	કિંમત - વર્ષ અથવા રકમ.	વિશેષ નોંધ
શેઠ મોતિલા ૧૮૭૬	કમીટી		સારી		૧	એક લાયબેરી છે. બીજા ૫૨ પ્રાચીન ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ	"		"		૧	
જીવાભાઈ ૧૮૭૧	મહાવીર જીન વિવાલધની કમીટી		"			
શ્રીસંધ ૧૮૮૮	કાલાભાઈ પ્રેમચંદ		"			
શેઠ નરસી નાથા ૧૮૮૬	અનંતનાથજી અગવાનના દેરાસરના દરેડીઓ		"			ત્રણ રફટિકની પ્રતિમાઓ છે. એક કસ્ટોડિયન પુસ્તક
શ્રીસંધ	કમીટી		"			અંકાર તથા લાયબેરી છે.
વડોલ ઇકસભાઈ જુદરભાઈ શ. ૧૮૮૩ આ. સુ. ૭	વડોલ ઇકસભાઈ જુદરભાઈ		"			પંચમા અળે છે.
શેઠ મોતિચંદ ગિરધરલાલ કાપડિયા	શેઠ અંતલાલ મળચંદ		"			ત્રીજો માળ છે.
પોપટલાલ અમરચંદ	અળચંદ જુસાખીદાસ		"			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ જીવતલાલ પ્રતાપશી	જીવતલાલ પ્રતાપશી		"			
શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ	શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ		"			ચોથો માળ છે.
શેઠ રવજી સોજપાલ ૧૮૬૫	શેઠ રવજી સોજપાલ		"	૧૫૦૦૦		"
શેઠ અગવાનદાસ હરખચંદ ૧૮૬૭ આ. વ. ૧૦	અગવાનદાસ હરખચંદ		"			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ શ. ૧૮૬૭	શેઠ કીકાભાઈ પ્રેમચંદ		"			"

નંબર	ગ્રામનું નામ	કેશબં.	ફેલે રેકોર્ડ નં.	પ્રાપ્ત એપ્રિલ.	બાંધણી.	પ્રાપ્તનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૬૭૧	મુંબઈ	ઝેન દેરાસર કોટમાં	મોરીબંદર	કોટ	સિખરબંધ	શાંતિનાથજી મેડા ઉપર	પાપાણ-પાટ ૨૧-૪૨
						મહાવીરસ્વામી	
૬૭૨	દાદર	ઝેન દેરાસર	દાદર (બી. બી.એ-૩ સી. ભાઈ)	દાદર	"	શાંતિનાથજી	૧૬-૧૮
૬૭૩	ભાઈદર	બનરમાં	ભાઈદર ૦૧ મા. દર	ભાઈદર	"	પાર્શ્વનાથજી	૩-૩
૬૭૪	વાંદરા	"	વાંદરા ૦૧ મા. દર	વાંદરા	"	ચંદ્રમણજી	૪-૧
૬૭૫	વીલે પારલે	વીલાપારલા કનુખાન રોડ	વીલેપારલે	વીલેપારલે	ધાખાબંધ	મિ.તામણિ પાર્શ્વનાથજી	૩-૪
૬૭૬	અગાશી	ઝેન દેરાસર	વીરાસ ૩ મા. દર	અગાશી	સિખરબંધ	મુનિસુતલ સ્વામી	૨૦-૧૦
૬૭૭	સાન્તાક્રુઝ	"	સાન્તાક્રુઝ રેકોર્ડ નં.	સાન્તાક્રુઝ	"	કૃષ્ણનાથજી	૩-૬
૬૭૮	મલાડ	કેવડરબું મુળાઈની વાડી	મલાડ	મલાડ	ધૂમટબંધ	જગદગ્રસ્થ પાર્શ્વનાથજી	૩-૬
૬૭૯	"	ચંદ્રાવતી નિવાસ ફક્તરી રોડ	"	"	ધર	ધર્મનાથજી	— ૨
૬૮૦	અધેરી	ભોગીલાલ લલેરમંદનો ખંજભો અરઝખાન રોડ	અધેરી	અધેરી	"	શાંતિનાથજી	— ૩
૬૮૧	"	પંડુગલી ઝેન દેરાસર	"	"	ધૂમટબંધ	ચંદ્રમણજી	૩-૬
૬૮૨	"	સંખવીલીલા	"	"	ધર	આદિનાથજી	— ૪
૬૮૩	"	રોડ પાપટલાલ પારશીના ખંજભોમાં	"	"	ધૂમટબંધ	કેપાસનાથજી	— ૧૦

અધ્યાપનનારનું નામ તથા સંવત.	પરીક્ષકનારનું નામ.	સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	ગેજાની વસ્તી.	ઉપા-કર્મ-અથ શાળા	વિશેષ મેંધ
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	કમીટી		સારી	૧૦૦૦	૧	એક શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનની પ્રાચીન મંદિર છે.
આગરતડ શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શાંતિનાથજીની પેદી		"	૩૦૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	શેઠ ખેમરાજ ભાભાજી		"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	શેઠ નવલાલ ભગવાનજી		"	૨૫૦	૧	મેકાપર ખજુ દેરાસર છે.
શેઠ હીરાલાલ બેઠારદાસ ૧૯૮૪	શેઠ હીરાલાલ બેઠારદાસ		"	૮૦૦	૧	
શેઠ મોતિલા ૧૮૯૨	ગોડી પાશ્વનાથજીના દેરાસરના દૂરગમી		"	૫૦૦	૧	૩ મુંબઈમાં આ પ્રાચીન તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૪	દેરાસરની કમીટી		"	૭૦૦	૧	
દેવદરજી મૂળજી ૧૯૭૯	ગોડીજીના દેરાસરના દૂરગમી		"	૩૦૦	૧	૨ દેરાસરમાં કાચનું કામ તથા ચિત્રકામ સુદર છે.
બાલુભાઈ ખીમચંદ	બાલુભાઈ ખીમચંદ		"			પહેલે માળ છે.
શેઠ ભોગીલાલ સહેરચંદ	શેઠ ભોગીલાલ સહેરચંદ		"		૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૮ ને સુ ૬	કમીટી	૧૯૮૮	"	૫૦૦	૧	
શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ સંધવી ૧૯૭૫	શેઠ નગીનદાસ કરમચંદ		"			નગીનદાસ કરમચંદના બંધુવાના પહેલે મંદિર છે.
શેઠ ચૂનીલાલ ધારદીભાઈ ૧૯૬૨	પૂર્વભાલ લખમજી		"			નાચે સેન્ટીટરિયમ છે.

નંબર	આખડું નામ.	કેસલું.	રેલવ સ્ટેશન.	ચોટ એમ્પ્લિસ.	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૮૪	અધિરી	શેઠ યેલાભાઈ કરમચંદ	વીસેપારલે	વીસેપારલે	ધર	પાર્શ્વનાથજી	પાપાણ-ધાણ — ૩
૧૮૫	..	નલભાઈ શેઠ જુનું દેરાસર	શાંતિનાથજી	— ૧
૧૮૬	જુલુ	શેઠ કીકભાઈ પ્રેમચંદના બંધુભાઈ	ચંદ્રપ્રભજી	— ૧
૧૮૭	ભાવખલા	ભવલેન	ભાવખલા	ભાવખલા	શિખરબંધ	આદિનાથજી	૨૨—૭૬
૧૮૮	પરેલ	ભાવખામ લાલવાડી	પરેલ	પરેલ	..	સુવિધિનાથજી	૮—૮
૧૮૯	કોલાખા	જેન દેરાસર રાખાડકર ફદીદ	કોલાખા	કોલાખા	ધાખાખંધ	શાંતિનાથજી	૭—૪
૧૯૦	માદીમ	જેન દેરાસર કેસરોડ કોસલેન	માદીમ ૦૧ મા. દૂર	માદીમ	ભૂમકબંધ	આદિનાથજી	૬—૮
૧૯૧	પરેલ	શેઠ ગોકળભાઈ મુળચંદ હોતરેલ	એરશી-ન્ટેટન શેઠની નજદીક	પરેલ	ધર	પાર્શ્વનાથજી	— ૫
૧૯૨	મીચપોકલી	ડીભાઈલ શેઠ દરરવાલા મિલ્કીમ નં. ૧૨	મીચપોકલી	જેકમસરકલ	..	શાંતિનાથજી	— ૫
૧૯૩	કુરલા	નુ મેલપોડ	કુરલા ૦૧ મા. દૂર	કુરલા	— ૨
૧૯૪	..	જૂની ભાડી પાસે	શિખરબંધ	પાર્શ્વનાથજી	૫—૧
૧૯૫	ધાટોકાપર	દેરાસરલેન	ધાટોકાપર ૦૧ મા. દૂર	ધાટોકાપર	..	જીવલ પાર્શ્વનાથજી	૭—૧૦
૧૯૬	..	નવરોજલેન	ધર	પાર્શ્વનાથજી	— ૧
૧૯૭	ભાંડુપ	આમારોડ કચ્છીદરા જોસવાલ સેન્ટ્રિયમ	ભાંડુપ ૦૧ મા. દૂર	મુલુંક	શિખરબંધ	આદિનાથજી	૩—૩
૧૯૮	મુલુંક	સુવાળા સેન્ટ્રિયમની સામે	મુલુંક	..	ધર	વાસુપુત્રજી	૩—૩

અધ્યાપનારનું નામ અથવા સંસ્થા	વહીવટદારનું નામ	લેખના સંખ્યા	કુશલરની સ્થિતિ	ફોનની વસ્તી	ઉપા- ધ્યક્ષ સામગ્રી	વિશેષ નોંધ
શ્રી ષેક્ષાભાઈ કરમચંદ	મોસવાભની કમીટી		સારી			
શ્રીસંધ	મારવાડી સંધ		"			
શ્રી ડીકાભાઈ પ્રેમચંદ	શ્રી ડીકાભાઈ પ્રેમચંદ		"			પહેલે મળે છે
શ્રી મોતિયા ૧૮૮૫	શ્રી મોતિયા		"		૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૨	કમીટી		"	૫૦૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"		"	૩૦૦		
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	"		"	૨૦૦	૧	મેડા ૫૨ છે.
શ્રી ડીકાભાઈ મુળચંદ ૧૯૦૬	મીનુભાઈ મળિયાલ		"	૨૦૦		
શ્રીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૨૦૦		નોંધ માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૮૫	હમ્મરીમલ તેમજ		"	૨૫૦	૧	બોર્ડ માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	શ્રી અરેચંદ નંડુજી		"		૧	કાચનું કામ સારું છે.
શ્રી ડીકાભાઈ મુળચંદ શ્રીસંધ ૧૯૮૬	શ્રી રવજીભાઈ સોળખાળ		"	૮૦૦	૧	બોર્ડ માળ ૫૫૫ દંડાસર છે.
પરમાનંદ રતનજી ૧૯૬૫	પરમાનંદ રતનજી		"			ચાંદે માળ છે.
અનંતાચણી પેટી તરફથી ૧૯૬૭	અનંતાચણી પેટી યુનિટ		"	૨૦		એક વિદ્યાર્થી સેનીટરિયમ છે. ઉત્તરવાની સગવડ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	શ્રીસંધ		"	૨૫૦	૧	એક લાયબ્રેરી છે.

નંબર	ગામનું નામ.	કેશિક.	કેલેન્ડર ફેરેટાન.	પ્રારંભ એપ્રિલ.	અંતર.	મુળનાયક	પ્રતિભાવની શ્રેણી
૬૬૬	હાથા	કેન દેરાસર	હાથા ૧ મા. ફર	હાથા	ધામાળખ	આદિનાયક	પાપાથ-ધાડ ૧૨—૫
૭૦૦	ભીવડી	નવીઆલ	હાથા ૧૦ મા. ફર	ભીવડી	ધર	સુપાથનાયક	૩—૭
૭૦૧	પનવેલ	ભાનર પોં	સુમરા ૧૮ મા. ફર	પનવેલ	ધામાળખ	પદમજી	— ૨
૭૦૨	પેન	ભાનરમાં	ખોપોલી ૨૦ મા. ફર	પેન	„	આદિનાયક	૫—૩
૭૦૩	ગોપનાડ	„	ધરમતર બંદર ૨ મા. ફર	ગોપનાડ	„	પદમજી	૫—૫
૭૦૪	અલીઆમ	„	રેવડ બંદર ૧૪ મા. ફર	અલીઆમ	ધૂમટખ	સાતિનાયક	૩—૧
૭૦૫	રેવડા	„	૨૩ મા. ફર	રેવડા	ધામાળખ	સુપતિનાયક	— ૫
૭૦૬	રેહા	„	રેહા બંદર ૦૧ મા. ફર	રેહા	ધર	સોતલનાયક	— ૨
૭૦૭	નાયથાથા	„	ધરમતર બંદર ૧૮ મા. ફર	નાયથાથા	શિખરખ	અંદમજી	૬—૮
૭૦૮	મેલુસા	„	૧૬ મા. ફર	„	ધર	„	— ૧
૭૦૯	પાલી	„	૨૪ મા. ફર	પાલી	ધામાળખ	આદિનાયક	૧—૧
૭૧૦	પાલનપુર	સાતિનાયકના દેરાસરનો વાસ	પાલનપુર	પાલનપુર	„	સાતિનાયક	૧૪—૫૮
૭૧૧	„	„	„	„	શિખરખ	મહાવીર સ્વામી	૫—૧૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	ફેનાની વસ્તી.	ઉપા-અવ	ધર્મ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રી મેઘા રામજી ૧૯૧૦	શ્રીસંધ		સારી	૫૦૦	૧		એક લાયસેરી છે
શ્રીસંધ ૧૯૧૫	અમલાનજી એકમજી	૧૭૦૧	સાધારણ	૨૦૦	૧		બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૪	વલસરામ ચોતિરામ કરાઈ		"	૧૦૦	૧	૧	એક લાયસેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૫	શ્રી કિંમતલાલજી અમરચંદ		સારી	૧૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	અનરાજ એકચંદ	૧૯૪૨	"	૧૨૫	૧	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૪	પનાજી જીવાજી	૧૯૨૧	"	૨૫	૧	૧	"
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	શ્રી નવાજ મોરાજી		સાધારણ	૬૦			"
શ્રી મીમનાજી ગુલામચંદ ૧૯૬૫	શ્રી મીમનાજી ગુલામચંદ		"	૮૦			"
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	જીગમલજી દલીચંદ	૧૯૩૩	સારી	૧૨૫			
શ્રીસંધ ૧૯૨૫	જીવરાજી રાવચંદજી		સાધારણ	૨૦			
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	દસરાજ સુમજી	૧૯૨૧	"	૮૦		૧	
શ્રીસંધ	શ્રીસંધ		સારી	૩૩૦૦	૧૦	૭	ફેન વિદ્યોતજીક લાયસેરી છે. સં. ૧૩૩૬ની સાલની સરસ્વતીની એ સુંદર મુર્તિ-આ છે. તોનો માળ પણ દેરાસર છે.
દેરાસરના ઉત્તમચંદની ધર્મશાળી મેનાબાઈ	"		"				૧૧ માં મુર્તિ આ માળની આ દેરાસરમાં છે.

નંબર	મામલું નામ	ડેકાથ	કેસે રેસીડ.	ચાકર કોપિસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	મનિમાલની સંખ્યા
૭૧૨	પાલનપુર	મોહા ફેરાકરનો વાસ	પાલનપુર	પાલનપુર	સુમટખે	પદ્મવિયા પાચનાથજી	પાપાજી-પાટ ૬૧-૪૫
૭૧૩	"	"	"	"	"	મયભદ્રજી	૧૮-૧૨
૭૧૪	"	"	"	"	"	મેમિનાથજી	૩૭-૩૬
૭૧૫	"	પારેખનો વાસ	"	"	ધર	કપ્પાજી પાચનાથજી	— ૪
૭૧૬	"	કપાલપુરા	૨ મા. ફર	"	સુમટખે	સંભવનાથજી	૮-૮
૭૧૭	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૬-૩
૭૧૮	"	કાયરી	"	"	"	સાંતિનાથજી	૫-૭
૭૧૯	"	પ્રેમચંદ પારેખનો વાસ	"	"	"	આદિનાથજી	૧-૭
૭૨૦	"	"	"	"	ધર	ગનિધિનાથજી	— ૩
૭૨૧	"	દાવર પાસે	"	"	"	આદિનાથજી	૧-૭
૭૨૨	"	કોન ભોડિય	"	"	"	સાંતિનાથજી	— ૨
૭૨૩	બગાણા	બખરમાં	કેમઃદરી ૨ મા. ફર	"	પાપાખે	મહાવીરચામી	૧-૫
૭૨૪	કાભેલા	ગામમાં	અગીરમ ૨ મા. ફર	અગીરમદ	શિખરખે	સાંતિનાથજી	૧-૧
૭૨૫	વાસણા (બગાણા)	બખરમાં	કેમઃદરી ૧ મા. ફર	કાણોદર	ધર	વાસુકીજી	— ૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફસલની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા- અથ	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રીસંધ		સારી				૧૩૨૫ ની સાલની અગિયાર દેવીની સુદર મતિ છે. પ્રવાહન
							રામની ભૂમી આરસની પ્રતિમા છે.
"	"	"	"				
"	"	"	"				સં. ૧૩૫૨ની સાલની મુહુરત્ત યુગલની સુદર મતિ છે.
પારેખ કરમચંદ મયાચંદ ૧૯૪૩	પારેખ ૩ ભાસ્કાર તમીનદાસ		"				
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	ભોલાચંદ મુરમચંદ		"				
"	"	"	"				
શ્રીસંધ ૧૯૫૭	મંગળજી ભટ્ટમીચંદ		"				
મોઢા પારેખ ૧૮૫૦ લગભગ	પ્રેમચંદ પારેખ		"				
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	મીચનસાલ મંગળજી		"				
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ ગજલદાસ ટાકરવી		"				
શ્રી પાસનપુર જૈન વિદ્યાલય	શ્રી પાસનપુર જૈન વિદ્યાલય		"		૧		એક લાયકેરી છે. ૬૧ અબ્યા- સીમા અબ્યાસ કરે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૨	શ્રીસંધ		"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૯૫	"		સાધારણ	૮		૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	(મહેશ્વરભાઈ)		સારી	૪૦	૧		

નંબર	ગાંધી નામ	કેશી	ફેલો રેકર્ડ નં.	ધારક ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૩૨૬	કાચીદર	બબરમાં	ઉમરમી ૧૧ મા. ફર	કાચીદર	ધૂમટખંધ	આદિનાયક	પાપાણ-પાટ ૧— ૩
૩૨૭	કીડોતર	આમમાં	બબીરમ ૩ મા. ફર	બબીરમ	કાચીખંધ	કુલુનાયક	૧—
૩૨૮	સરોતર	બબરમાં	બબીરમ ૬ મા. ફર	"	"	કાલિનાયક	૨— ૧
૩૨૯	ચાંચા	"	કાચી ૨ મા. ફર	મેતા	ધૂમટખંધ	પાચીનાયક	૭— ૪
૩૩૦	મેતા	"	કાચી ફર	"	"	બાદનાયક	૪— ૩
૩૩૧	ચિત્રાસુધી	"	ચિત્રાસુધી	પાલનપુર	ધર	આદિનાયક	૧— ૨
૩૩૨	મલાખા	"	૪ મા. ફર	"	"	પાચીનાયક	૧— ૧
૩૩૩	બુધ	"	કાચી ૩ મા. ફર	મેતા	ધૂમટખંધ	ચક્રમુખ	૪— ૫
૩૩૪	સાશમ	"	કાચી ૫ મા. ફર	"	ધામાખંધ	પાચીનાયક	૧— ૫
૩૩૫	જુલેદી	"	પાલનપુર ૧૦ મા. ફર	પાલનપુર	ધર	આદિનાયક	૨— ૨
૩૩૬	દીપલા	"	૨૦ મા. ૨	"	કાચીખંધ	"	૫— ૧૩
૩૩૭	પાંચાસ	"	દીપા ૩૨૫ ૧૮ મા. ફર	પાંચત	"	"	૪— ૬
૩૩૮	દાહરવાડા	"	કાચી ૪ મા. ફર	મેતા	ધૂમટખંધ	કાલિનાયક	૨— ૫
૩૩૯	પટોસા	"	૫ મા. ફર	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧— ૨
૩૪૦	ચલ્લા	બબરમાં	૭ મા. ફર	"	"	કાલિનાયક	૧— ૨

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસસની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	કેપા-અમ.	ધર્મ-શ્રાવણ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	શ્રીસંધ		સારી	૧૫	૧		કુચ્છ ટ્રેડિંગ કોમ્પાની પાસે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		આધારણ	૧૬	૧		
"	સા. ઉચાટ અમરાઈ		સારી	૨૦	૧		એક ચોવીસ ભિખનો ૫૮ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીસંધ (મંચળાઈ ઇપર)		"	૫૦	૧	૨	કુચ્છમાં પાર્શ્વનાથ મહાન્યા છવન પ્રસાદનાં વિશેષ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૮	શ્રીસંધ (મંચળાઈ લક્ષ્મણાઈ)		"	૧૨૫	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	શ્રીસંધ		"	૪૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૧૦	"		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	"		"	૧૨૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૪૮	"		સારી	૧૨૫	૧	૧	સં. ૧૧૬૮ એક પાટની પ્રાચીન સ્થિતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		આધારણ	૬૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૪૦૦ લગભગ	"		સારી	૧૪૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"	૧૮૮૮	"	૨૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૪	મોહનલાલ ગુલામચંદ		"	૮૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીસંધ		"	૪૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૧૪	"		"	૪૦	૧		

નંબર	ગામનું નામ	કેશનું	રેલવે સ્ટેશન	પાટલ ગોડાઉન	ભાંડવો	મુળનાથક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૭૪૧	પડાવ	ભાવરમાં	ચંડીસર ૫ મા. દુર	ગદ	કુમરભંધ	સમતિનાથક	પાપાથ-કાક ૧-૩
૭૪૨	રાવપુર	"	ડીસા ૧ મા. દુર	ડીસા	"	આશિન દેવક	૧૦-૮
૭૪૩	ગદ	"	ચંડીસર ૪ મા. દુર	ગદ	"	પાથનાથક	૬-૮
૭૪૪	કુશાસભ	"	૩ મા. દુર	"	ધર	કોતળનાથક	૧-૪
૭૪૫	ડીસા (જૂના)	"	ડીસા ૨ મા. દુર	ડીસા	કુમરભંધ	આદિનાથક	૨૫-૩૪
૭૪૬	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૮-૪૨
૭૪૭	ચંડીસર	"	ચંડીસર ૦૧ મા. દુર	ચંડીસર	"	આદિનાથક	૭-૫
૭૪૮	વેડા	"	૩ મા. દુર	પાલકપુર	ધર	"	૪-૬
૭૪૯	ખોડા	"	૧ મા. દુર	"	"	મહાવીરસ્વામી	— ૨
૭૫૦	ડીસા (નવા)	"	ડીસા ૦૧ મા. દુર	ડીસા	કુમરભંધ	પાથનાથક	૪-૧૪
૭૫૧	આશિન	"	૪ મા. દુર	જૂના ડીસા	"	આદિનાથક	૩-૪
૭૫૨	પડાવલ	"	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુક	૩-૨
૭૫૩	બીસડિયાક	આમ બહાર	ડીસા	ડીસા (નવા)	કુશરભંધ	તેમિનાથક	૭-૩
૭૫૪	"	ભાવરમાં	"	"	કુમરભંધ	"	૩-૧

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસરાસરની રિથતિ.	કોનાની વરતી.	કેપા-અથ	ધર્મ-રેખા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	જોટાલાલ રામચંદ		સારી	૧૦૦	૧	૧	ભીંતપર ધાર્મિક ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૦ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૪૪૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"		"	૩૨૫	૧	૧	
પૂનભાઈ માનચંદ ૧૯૪૨	"	ચ. ના. ૧૯૧૧	આધારભ	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	"		સારી	૧૧૦૦	૬		
શ્રીસંધ ૧૯૩૨ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	"		"	૨૦૦	૧	૧	એક રાતની પ્રતિમા છે. એક લામજેરી છે. ભીંતપર
							કોન ધાર્મિક ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૨ લગભગ	દુર્લભરામ મણેકચંદ		"	૭૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૭ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૧૦૦		૧	
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રીસંધ (જીખાલાલ નગીનદાસ)	ચ. ના. ૧૯૨૪	"	૪૦૦	૨	૧	કાચનું કામ સુંદર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૫ લગભગ	"		"	૨૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	"		"	૨૦	૨	૧	આ એક પ્રાચીન તીર્થ છે.
શ્રીસંધ	લક્ષ્મણાઈ રામચંદ	૧૮૬૨	"				

નંબર	ગાથાનું નામ	કેઠાણું	વેદનો સ્તરોન.	પોરો પ્રાકૃતિ.	આંશી.	મૂળનાથક	પ્રતિમાઓની સંખ્યા
૭૫૫	નેચા	બળરમાં	ડીસા ૬ ગાઉ દુર	ડીસા (નવા)	સુમદગધ	પાથનાથજી	પાપાથ-ધાકુ ૧—૪
૭૫૬	વાલચા	"	૧૨ ગાઉ દુર	"	સિખરગધ	અદમજીજી	૩—૨
૭૫૭	બેતા (ચરાદ)	"	૧૮ ગાઉ દુર	ચરાદ	ધર	આદિનાથજી	૫—૬
૭૫૮	વાતમ	જૂનાવાસમાં	૧૫ ગાઉ દુર	દીઆદર	સિખરગધ	"	૩—૧
૭૫૯	હુવાચા	બળરમાં	૧૮ ગાઉ દુર	"	ધર	"	૨—૧૩
૭૬૦	કુઆ	"	૧૬ ગાઉ દુર	ધાનેરા	સિખરગધ	અમીનરા પાથનાથજી	૬—૧૦
૭૬૧	"	"	"	"	"	કેશુનાથજી	૭—૩
૭૬૨	રામસેજી	આમની વાગોળે	૧૦ ગાઉ દુર	નવાડીસા	"	આદિનાથજી	૮—૬
૭૬૩	ધાખા	બળરમાં	૧૫ ગાઉ દુર	ધાનેરા	ધર	સાતિનાથજી	૩—૧
૭૬૪	ધાનેરા	"	"	"	સિખરગધ	"	૫—
૭૬૫	"	"	"	"	સુમદગધ	અદમનાથજી	૧૪—૭
૭૬૬	"	"	"	"	ધાખાગધ	સાતિનાથજી	૧૧—
૭૬૭	વરજી	"	૭ ગાઉ દુર	નવાડીસા	સિખરગધ	અક્ષાવિર સ્વામી	૩—૧
૭૬૮	રામપુરા	"	૫ ગાઉ દુર	"	"	સાતિનાથજી	૧—૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	મહોદયદારનું નામ.	લેખના સંવત.	દશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા- મય	ધર્મ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	રેડ બીખાલાલ હકમચંદ		સારી	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	શ્રીસંધ		"	૧૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	"		સાધારણ	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૩	"		સારી	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૩ લગભગ	"		સાધારણ	૧૨૦	૧	૧	ધાતુ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન છે.
૨૫૭ અમરજી ૧૮૪૧	"		સારી	૧૬૦	૧	૧	એક લાયબ્રેરી છે. પ્રાચીન ધાતુ પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	"		સાધારણ				
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	મોદી ન્યાયચંદ મૂળચંદ		સારી	૪૮		૧	સંવત ૧૨૮૬ની સાલની ધાતુ પ્રતિ પ્રાચીન છે. આ એક પ્રાચીન તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	શ્રીસંધ		સાધારણ	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	"		સારી	૭૦૦	૨	૧	એક પુસ્તક બંગ્લો છે.
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	"		સાધારણ	૩૦			
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	ધામી પીતામર જીભલાલ જૂના હીસાવાળા	૧૯૫૩	"				

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાફી	રેલવે સ્ટેશન.	પાટર એપ્રિલ.	બાંધણી.	મુળનાયક	પ્રતિબાજની સંખ્યા
૭૬૬	દામા	બાબરમાં	ડીલા ૫ મા. ફર	જૂનાડીલા	ધર	અંદાજીત	પાયાજી-માત્ર ૧—
૭૭૦	ચાલણ	"	પાલનપુર ૫ મા. ફર	પાલનપુર	મુમલખ	"	૧— ૪
૭૭૧	જ્યોતરા	"	૭ મા. ફર	વડાગામ	ધર	"	૨— ૩
૭૭૨	પાલણ	"	૫ મા. ફર	"	"	છરાવલા પાયાજી	૧— ૩
૭૭૩	ગોરવા	"	તારગાદિય ૮ મા. ફર	સુદાસલા	મુળાખ	અંતરનાયક	૪— ૬
૭૭૪	જલ્લોલ	"	પાલનપુર ૭ મા. ફર	વડાગામ	ધર	પાયાજી	૧— ૨
૭૭૫	મોડીઆલ	વાલિયાદોરીમાં	૮ મા. ફર	"	મુમલખ	"	૩— ૨
૭૭૬	ધનામી	બાબરમાં	વરદા ૭ મા. ફર	સુદાસલા	ધર	અંદાજીત	— ૨
૭૭૭	પોલાપાકાવા	"	જોરદાસી ૫ મા. ફર	વડાગામ	મુમલખ	પાયાજી	૩— ૩
૭૭૮	સીધારાજા	"	પાલનપુર ૧૦ મા. ફર	"	"	સુપાયાજી	૧— ૧
૭૭૯	ગીતકા	"	૮ મા. ફર	"	ધર	મુનિમુમલ સ્વામી	૧— ૩
૭૮૦	પાચા	"	"	"	"	પાયાજી	૧— ૩
૭૮૧	જાલમોડ	"	૧૦ મા. ફર	"	"	આદિનાયક	૩— ૧
૭૮૨	કોદરામ	"	જોરાજી ૪ મા. ફર	જોરાજી	મુમલખ	"	૩— ૪
૭૮૩	વચા	વાલિયાદોરીમાં	પાલનપુર ૨ મા. ફર	પાલનપુર	"	અંદાજીત	૧— ૩

બાંધવાનારનું નામ તથા સંવત.	પહીવડકારનું નામ.	કોખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	કોનાની વસ્તી.	ડેપા- અથ રાખાણ	વિશેષ નોંધ
મીસંધ ૧૯૬૦	મીસંધ		આધારજી	૪૦	૧	
મીસંધ ૧૯૪૬	"		સારી	૨૦૦	૨ ૧	
મીસંધ ૧૯૨૦	"		"	૪૦	૧ ૨	
મીસંધ ૧૯૦૦	"		"	૪૮	૧	આ દેરાસરમાં કોન પાર્શ્વિક ચિત્ર છે.
મીસંધ ૧૯૦૦	"		"	૧૦૦	૧	
મીસંધ ૧૯૬૦	"	૧૯૦૩	આધારજી	૮		
મીસંધ ૧૮૬૭	"	૧૪૪૫	સારી	૬૦	૧	પ્રવેશદારની બહાર કાફી આબવાની મુર્તિ પ્રાચીન છે.
મીસંધ ૧૯૦૦	"		"	૬૦	૧	
મીસંધ ૧૮૮૦ અનબન	"		"	૧૨૫	૧	આ દેરાસરમાં રંગનું કામ થયું છે.
મીસંધ ૧૯૧૦	(કાણુ અનબ)		"	૭૫		
"	"		"	૮૦	૧	
"	અધિવાસ મુળ્ય ૬		આધારજી	૨૪		દેરાસરની હાલત ખરાબ છે.
મીસંધ ૧૯૫૬	રતિસાલ અ. બાલાલ		સારી	૬૮	૧	
મીસંધ ૧૯૦૦	મીસંધ		"	૭૨		
"	"		"	૭૦	૧	આ દેરાસરમાં કોનારનો પાત્ર કોણરકાળ થઈ રહ્યો છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	આંધળી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૭૮૪	પરખડી	બાબરમાં	પાલનપુર ૪ મા. દુર	વડગામ	સુમટબંધ	નેમનાથજી	પાપાણ-પાણ ૧—૫
૭૮૫	જનીઆણ	"	"	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૧—૧
૭૮૬	ગોળા	વાલિયાના મહોલમાં	૫ મા. દુર	"	"	મહાવીરરાયજી	૬—૩
૭૮૭	શ્રીકૃષ્ણા	બાબરમાં	જાપી ૭ મા. દુર	"	"	પદ્મપ્રભુજી	૪—૪
૭૮૮	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	—૧
૭૮૯	કાલવાયા	"	૫ મા. દુર	"	"	પાર્શ્વનાથજી	૫—૧
૭૯૦	નહિયા	"	૩૧ મા. દુર	સિદ્ધપુર	"	શાંતિનાથજી	૧—૩
૭૯૧	મેમદપુર	"	૫ મા. દુર	વડગામ	"	આનિનાથજી	૬—૬
૭૯૨	વડગામ	"	૪ મા. દુર	"	શિખરબંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૭—૬
૭૯૩	મગરવાડા	"	૩ મા. દુર	"	ધર	કૃષ્ણનાથજી	૨—૩
૭૯૪	ટંબાચુડી	"	જાપી ૨ મા. દુર	જાપી	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૧—૨
૭૯૫	મળદર	"	૧૧ મા. દુર	"	"	આદિનાથજી	૧—૪
૭૯૬	ભામળ	વાલિયાવાસમાં	પાલનપુર ૩ મા. દુર	પાલનપુર	સુમટબંધ	"	૩—૪
૭૯૭	કોટડી	બાબરમાં	જાપી ૧ મા. દુર	જાપી	ધર	"	૧—૧
૭૯૮	ભેનીવાડા	"	૨ મા. દુર	મેતા	"	નેમનાથજી	—૫

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	ઢેંઢાની વસ્તી.	કિંવા- મથ.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	શ્રીસંધ		સારી	૩૫	૧	૧	
"	"		"	૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૭૦ લગભગ	"		"	૧૨૦	૧		આ તરફ આ એક નાનું તીર્થ મળ્યાન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	"		"	૧૬૦	૧		"
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	"		સાધારણ				"
શ્રીસંધ ૧૯૧૫	"		સારી	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	(કાથીભાઈ ખુરાશ)		"	૩૨	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	શ્રીસંધ		"	૨૫૦	૧		૫ ગુરુ મંત્રિઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૮	"		"	૨૦૦	૧	૧	મકારામાં બંને બાજુ કલ્લિય- મિયાની સુદર મંત્રિઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	"		"	૪૦	૧		એક ગુરુમંત્રિ છે. માનભાઈવીરનું આ પ્રાચીન તીર્થસ્થાન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	"		"	૧૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	"		સાધારણ	૨૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૨૦ લગભગ	"		સારી	૧	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	"	૧૯૨૩	સાધારણ	૩૨	૧		દેરાસરની પછીતના ભાગમાં કેટલાક પડો મળે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	"		સારી	૬૮	૧		

નંબર	ગામનું નામ	કેશર્જી	રેલવે કોડનં.	પોસ્ટ કોડનં.	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૯૯૯	બેરડા	બખરખા	ડીસા ૭ મા. દૂર	નવા ડીસા	મુસલમાન	વાણીનાથ	વાણીનાથ-પાટ ૩-૬
૯૦૦	બરડા	અંબજીદિરી	ડીસા ૩૬ મા. દૂર	બરડા	શિખરખંધ	સુધાનંદનાથ	— ૧૦
૯૦૧	"	"	"	"	ધર	વિમલનાથ	૧-૬
૯૦૨	"	સોનારની કૈરી	"	"	શિખરખંધ	ગોડી પાથનાથ	૧-૩
૯૦૩	"	સુવારની કૈરી	"	"	મુસલમાન	કાતિનાથ	૫-૬
૯૦૪	"	કેસાઈની કૈરી	"	"	ધર	વિમલનાથ	૨-૨૭
૯૦૫	"	રાણીઓની કૈરી	"	"	"	અભિનંદન	૨-૩
૯૦૬	"	મેઘા ફેરાધરનો વાસ	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથ	૬-૨૫ + ૩
૯૦૭	"	"	"	"	ધર	અકાવીરનાથ	૧૧-૧૮
૯૦૮	"	"	"	"	"	આદિનાથ	૬-૧૬૬
૯૦૯	"	"	"	"	"	વાણીનાથ	૨-૨૪
૯૧૦	"	ગોરખાનું બરડાધર	"	"	"	અંબજી	— ૩
૯૧૧	વાવ	બખરખા	૩૦ મા. દૂર	વાવ	શિખરખંધ	અમલનાથ	૨૧-૧૨૪

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેનનો સંવત.	કેસરની રિધતિ.	સેનાની વરતી.	કિંમત- પદ્મ- અથ રકમ.	વિશેષ નોંધ
શ્રી સંધ ૧૭૬૦	મલાલ નામદ		સારી	૬૦	૧	
શ્રી સંધ ૧૮૫૪	શ્રી સંધ		"	૨૦૦૦	૪ ૧	
શ્રી સંધ ૧૮૬૧	"		"			
શ્રી સંધ ૧૮૫૫	"		"			
શ્રી સંધ ૧૮૬૨	"		"			
શ્રી સંધ ૧૮૫૦	દેવદી અંગાઈસાલ મુળાચંદ		"			
શ્રી સંધ ૧૮૨૫	શ્રી સંધ		"			
શ્રી સંધ ૧૭૦૦	"		"			ખાલુમાં મારુદેવામાંની સંદર મુતિ છે.
શ્રી સંધ	"		સાધારણ			મુળનાપદકની મુતિ ભવ્ય છે.
"	"		"			લગભગ આઠમાં સેનાની એક પ્રાચીન પાર્શ્વનાથ
"	"		"			કામવાનની મુતિ છે.
"	"		"			
સાલદેવદારિ સોળનો કોઠા	મલાલ અંગીચંદ		"			
શ્રી સંધ ૧૫૦૦ લગભગ	શ્રી સંધ		સારી	૫૦૦	૨ ૧	પુસ્તાકગ્રંથ છે. પરિકરમ સં. ૧૧૭૭ ની સાલનો
						લેખ છે. પદ્મ મુતિમાં પ્રાચીન છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેદારી	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	માંવણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાણની સંખ્યા
૮૧૨	વાવ	આમ ભદાર	ડીસા ૩૦ મા. ફર	વાવ	શિખરબધ	ગોડીલ પાથનાથજી	પાપાથ-ધાક ૫-૧૧
૮૧૩	વખાવ	આમની બાગોળે	બીમપુરા ૫ મા. ફર	રામસેન	"	પાથનાથજી	૧૧-૨
૮૧૪	મુઠતરા (સાળીવાળા)	આમના ડોડે	૧૦ મા. ફર	"	"	"	૫-૧
૮૧૫	મડિલી	બખરમાં	બામરા ૧૨ મા. ફર	"	"	સુમતિનાથજી	૬-૬
૮૧૬	મડકા	"	ડીસા ૨૦ મા. ફર	વાવ	"	શાંતિનાથજી	૧૭-૧
૮૧૭	લીલમમ	બીળવાસમાં	"	"	"	બજાતનાથજી	૫-૭
૮૧૮	મેણપ	બખરમાં	"	સુઈગામ	"	શાંતિનાથજી	૧૦-૫
૮૧૯	જીઆપાથજી	"	હારીજ ૨૮ મા. ફર	મોરવાડા	"	આદિનાથજી	૧૧-૨
૮૨૦	મોરવાડા	"	"	"	"	સુપાથનાથજી	૧૧-૮
૮૨૧	સુઈગામ	"	૩૦ મા. ફર	સુઈગામ	"	આપકાદેવજી	૭-૬
૮૨૨	કરડવા	"	ડીસા ૩૬ મા. ફર	"	ધર	"	— ૬
૮૨૩	આસારા	"	૩૫ મા. ફર	વાવ	શિખરબધ	શાંતિનાથજી	૧-૨
૮૨૪	ભુકણા	"	૩૦ મા. ફર	"	ધર	ચંદ્રમણજી	૧-૧
૮૨૫	દીમા	"	"	"	શિખરબધ	પાથનાથજી	૬-૨
૮૨૬	આસોતરી	"	ડીસા ૩૫ મા. ફર	"	ધર	ચંદ્રમણજી	૨-૨

બંધાવનારનું નામ તથા સં.વ.ત.	પહોંચનારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસાસરની સ્થિતિ.	જોનાની વસ્તી.	ઉપા- મય	વર્ગ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ ભગભગ	શ્રીસંધ		સારી				ગણુ ધાતુ સૂતિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૮	(હા. હોખાહુ હુંખાહુ)	૧૬૫૮	"	૨૪૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૪	શ્રીસંધ	૧૬૬૪	"	૧૨૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૨	"	૧૬૬૪	"	૪૦૦	૧	૨	
શ્રીસંધ ૧૧૩૧	"		"	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૧૦ ભગભગ	"		"	૮૦			
શ્રીસંધ ૧૬૮૦	"		"	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	"		"	૧૫			
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	"		"	૮૦	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૫૧	"		"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૩	"		"	૪૫			
શ્રીસંધ ૧૬૮૭	"		"	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૫	"		"	૬૦	૧		
શ્રીસંધ	"	૧૬૮૩	"	૨૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૭	"		સાધારણ	૨૦			

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાદાર	કેલે કેરના.	પાટક કોઈકે.	બાંધણી.	મૂળનાથકં	પ્રતિમાનની સંખ્યા
૮૨૭	ભોરોલ (લીંચે)	બળરમી	દીસા ૨૮ મા. ફર	વાવ	સિખરબંધ	નેમનાથકં	પાપાથ-માતુ ૪-૧
૮૨૮	સણવાલ	"	૩૫ મા. ફર	"	ધર	પાર્શ્વનાથકં	૨-૧
૮૨૯	જુથનરા	"	રાણીવાડા ૩૦ મા. ફર	સંચાર	સિખરબંધ	મહાવીરરામી	૩-૮
૮૩૦	સુરાસન	ગામના હેડે	"	"	"	આદિનાથકં	૨-૫
૮૩૧	દાંધી	ગામબઢાર	"	"	ધર	શાંતિનાથકં	૨-૬
૮૩૨	કુડવા	બળરમી	"	"	સિખરબંધ	પાર્શ્વનાથકં	૨-૧
૮૩૩	ગોમી	"	૨૦ મા. ફર	"	"	શાંતિનાથકં	૧-
૮૩૪	જલપોડી	"	ઉમરદસી ૧૧ મા. ફર	વડગામ	ધર	ધર્મનાથકં	૨-૨
૮૩૫	વામડોડ	"	વામડોડ ૧ મા. ફર	વામડોડ	ધુમટબંધ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથકં	૧-૫
૮૩૬	સમોલ	મોટા વાસખા	૧૦ મા. ફર	જૂનાડોસા	ધર	સંભવનાથકં	૧-૪
૮૩૭	રાનેર	બળરમી	ચારૂ ૧૨ મા. ફર	શીફરી (કાકેચી)	ધુમટબંધ	આદિનાથકં	૧૦-૨
૮૩૮	વાલડ	"	કોસારોડ ૧૨ મા. ફર	પાટણ	સિખરબંધ	સંભવનાથકં	૧-૮
૮૩૯	ઉમરી	"	"	શીફરી	ધુમટબંધ	પાર્શ્વનાથકં	૧-૨
૮૪૦	કાંબોઈ (કાકેચી)	"	"	"	"	સુપાર્શ્વનાથકં	૩-૧૦

બાંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	બહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	કેસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા-વર્ગ- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૨૦૦ લગભગ	શ્રીસંધ		આરી	૮૦	૧ ૧	કારતક સુદ ૧૫ તથા ચૈત્ર સુદ ૧૫ નો મેળો બરાબ છે. શ્રુતિ અનુસારિક છે. બા એક પ્રસિદ્ધ તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૧૭	"	૧૭૪૫	જીર્ણ	૯૫	૧	તદ્વન જીર્ણ દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	"		સાધારણ	૫૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	"		"	૬૦		
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		જીર્ણ	૧૦	૧	ધાતુ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	"		સાધારણ	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		"	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૫૦	"	૧૬૦૩	આરી	૬૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૭૫	શ્રી રાજુલાલ ભાઈચંદ		"	૬૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી વીરચંદ બેમચંદ		"	૫૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	શ્રીસંધ		"	૫૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૫૦ લગભગ	શ્રી સીતામયચંદ બોધાચંદ		"	૩૦		
શ્રીસંધ ૧૬૦૪	શ્રી જીવાચંદ ભુવાચંદ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	શ્રીસંધ		"	૧૦૦	૧ ૧	પાર્શ્વનાથ ભગવાનના સુદા સુદા પ્રતિમાના વિગતો છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટંકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પાટલ ઓફિસ	બાંધણી	પ્રવાસીયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૮૪૧	ખેમાણા	બળરખા	કાસારોડ ૨૦ મા. દુર	શાહોરી	શિખરખંધ	સુવિધિનાથજી	પાપાણ-પાટ ૧—૩
૮૪૨	રિયા	"	પાટણ ૧૮ મા. દુર	દિઓદર	ધર	આદિનાથજી	૫—૧
૮૪૩	દિઓદર	"	"	"	શિખરખંધ	જ્ઞાનિનાથજી	૬—૨
૮૪૪	જુદરા	"	૨૦ મા. દુર	"	ધર	સુમતિનાથજી	—૨
૮૪૫	પાલકી (દિઓદર)	"	૨૫ મા. દુર	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૫—૧
૮૪૬	કુંવાળા	"	૧૫ મા. દુર	ભાભેર	"	છત્રાવજ્ઞા પાર્શ્વનાથજી	૩—૩
૮૪૭	"	"	"	"	"	સંભવનાથજી	૩—૨
૮૪૮	ભાભેર	"	હારીજ ૨૦ મા. દુર	"	"	શ્રીસુવત રવાખી	૧૦—૫
૮૪૯	તેરવાડા	"	હારીજ ૧૭ મા. દુર	ધરા	"	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	૧૦—૫
૮૫૦	રાજપુર (ધરા)	"	પાટણ ૧૭ મા. દુર	"	ધર	પાર્શ્વનાથજી	૩—૧
૮૫૧	કાઠેર	"	પાટણ ૧૨ મા. દુર	"	શિખરખંધ	શ્રીસુવત રવાખી	૧—૪
૮૫૨	વડા	"	"	"	"	અણતનાથજી	૧—૨
૮૫૩	ધરા	"	પાટણ ૧૫ મા. દુર	"	"	જ્ઞાતિનાથજી	૨૧—૮૧
૮૫૪	હિલ્લ	"	હારીજ ૬ મા. દુર	હિલ્લ	"	ધર્મનાથજી	૭—૭

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસસરની તિથિ.	જેનાની વસ્તી.	કુપા-અથ	કર્મ-શ્રાવણ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૭૩	સતોષી સવર્ણચંદ મનભાઈ	૧૯૦૩	સારી	૬૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૬	ત્રિભોવનદાસ રવિચંદ		સાધારણ	૩૨			
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ ડોહટ્ટ હેમચં	૧૬૬૦	સારી	૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	શેઠ કેસરીચંદ નાથરદાસ	૧૪૮૯	સાધારણ	૩૨	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ વીરચંદ મણકચંદ		સારી	૧૨૫			
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ કુમર રામચંદ		"	૨૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૫	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	શેઠ અણિલાલ કમળશી		"	૫૦૦	૨	૧	બે અલગ ગણારાખી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૪	શ્રીસંધ		"	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	અમયાલાલ ગોવિંદચં	૧૯૦૩	સાધારણ	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ જેવતલાલ તલકચંદ		"	૨૦			
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ કિશોરદાસ કાળિદાસ		સારી	૬૦			
શ્રીસંધ ૧૮૬૨	શેઠ અણિલાલ આલમચંદ		"	૪૫૦	૩		એક ચક્રદિક્ષા પ્રતિષ્ઠા છે. એક લાખચેરી છે. એક જૈન ગોડામ છે. ૨૫ અભ્યાસીઓ અભ્યાસ કરે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૩	શેઠ વાડીલાલ જગદીશચંદ		"	૧૪૦	૨		

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાફ	હેલ્થ સ્ટેશન	પાટલ એમ્બ્રિક	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિબાદની કાંબા
૮૫૫	મોટા અમપુર	બબરમાં	પાટલ ૧૨ ગા. દૂર	બરા	બર	શીતબનાયક	પાપાથ-પાટલ ૧-૧૦
૮૫૬	ઉંદરા	"	પાટલ ૧૦ ગા. દૂર	શીહોરી	ધૂમટખ	શીમધર રવાબી	૬-૩
૮૫૭	અરિય	"	કોસારોડ ૩ ગા. દૂર	પાટલ	શિખરખ	વાસપૂનયક	૬-૧૧
૮૫૮	કોસા	"	કોસારોડ ૨ ગા. દૂર	પાટલ	બર	સુભતિનાયક	— ૩
૮૫૯	ચાફ (તીથ)	અમમાં	ચાફ ૦૧ ગા. દૂર	"	શિખરખ	શામજિયા પાપનાયક	૫-૪
૮૬૦	મેનાથા	"	કોઠાસી મેનાથારોડ ૧ ગા. દૂર	કોઠાસી	"	આદિનાયક	૧૨-૧૬
૮૬૧	કલાથા	બબરમાં	ધનાવાડા ૨ ગા. દૂર	સિદ્ધપુર	"	પાપનાયક	૧-૪
૮૬૨	મેસર	"	"	પાટલ	બર	"	૪-૧
૮૬૩	અડીઆ	"	પાટલ ૫ ગા. દૂર	કુણપેર	ધૂમટખ	શીતબનાયક	૩-૨
૮૬૪	કુણપેર	"	પાટલ ૩ ગા. દૂર	"	ધાનાખ	સાતિનાયક	૧૦-૩
૮૬૫	સાકરા	"	પાટલ ૬ ગા. દૂર	"	શિખરખ	"	૪-૩
૮૬૬	કુનાવાડા	"	"	પાટલ	"	આદિનાયક	૩-૧

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફરજરની રિખતિ.	કોનોની વરતી.	કેપ- અથ શ્રાવણ	ધર્મ- શ્રાવણ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રીકે ભટ્ટભાલ મોહમંદ		સાધારણ	૧૨			
શ્રીસંધ ૧૮૪૦ લગભગ	શ્રીકે ભોગીલાલ સવાઈમંદ		સારી	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૨	શ્રીકે ભાનુભાલ પુત્રમંદ		"	૨૦૦	૩	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૬	શ્રીકે પુત્રમંદ મગનમંદ		સાધારણ	૫૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૮૪	કવેરી ભાણુભાઈ ચૂનીલાલ		સારી	૬	૧		આચીન તીર્થ છે. મનિ ખદિત છે. ૬૨ વર્ષે કારતક
							વદ ૧ તથા ૬૦૬ સુદ ૫ નો મેળો બનાય છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રીકે કમીચંદ મગુરભાઈ		"	૬	૧	૧	૬૨ વર્ષે કારતક સુદ ૧૫ મહા સુદ-૧૩ તથા ચૈત્ર
							સુદ ૧૫ નો મેળો બનાય છે. બમતીમાં પાખંડનાથ ભગવાન
							નવો પ્રતિમા પ્રાચીન છે.
"	શ્રીકે મોહનલાલ કરસનદાસ		સાધારણ	૬૦	૧		ચિખરનો ભાગ છૂંકે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૦	શ્રીકે બેઠાલાલ લગણ		"	૪૦			
શ્રીસંધ ૧૮૧૦ લગભગ	શ્રીસંધ		સારી	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૨૨ લગભગ	શ્રીકે બેતસીભાઈ ચૂનીલાલ		"	૭૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રીસંધ		"	૩૦૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	શ્રીકે તારાચંદ લગણ		"	૩૫	૧		

નંબર	ગામનું નામ	કેસબં.	રેલ્વે સ્ટેશન.	પાટલ એક્સપ્રેસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૮૬૭	વાંસા	બજારમાં	પાટણ ૬ મા. ફર	પાટણ	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	પાપાજી-ધાતુ ૧૪-૧
૮૬૮	જામણપુર	"	હારીજ ૩ મા. ફર	હારીજ	"	ચંદ્રમણજી	૧-૪
૮૬૯	રાધનપુર	ચિંતામણી સેરી	હારીજ ૧૫ મા. ફર	રાધનપુર	"	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૧૭૩-૧૫
૮૭૦	"	અખી દેસીની પોળ	"	"	ધર	(ધાતુના)	૩૭-૪૦
૮૭૧	"	બોધરા સેરી	"	"	ધૂમટબંધ	અજીતનાથજી	૩૪-૭૬
૮૭૨	"	કડિયાવાસ	"	"	શિખરબંધ	વાસુપૂજ્યજી	૧૨-૭
૮૭૩	"	ભાની પોળ	"	"	ધાગાબંધ	શાંતિનાથજી (મોટા)	૪૪-૫૧
૮૭૪	"	અજુરી સેરી	"	"	ધૂમટબંધ	(નાના)	૨૨-૧૦
૮૭૫	"	ગોડીજીની સેરી	"	"	"	ગોડી પાર્શ્વનાથજી	૧૪-૬૪
૮૭૬	"	"	"	"	શિખરબંધ	ધર્મનાથજી	૧૦૦-૭
૮૭૭	"	પરમાં	"	"	ધાગાબંધ	કુચુનાથજી	૫-૬
૮૭૮	"	બોધરા સેરી	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૬૭-૮૬
૮૭૯	"	ધામિયાની સેરી	"	"	ધૂમટબંધ	સંભવનાથજી	૩૬-૨
૮૮૦	"	તબાળા સેરી	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૩-૧૦
૮૮૧	"	"	"	"	"	સોમધર સ્વામી	૧૯-૧૩

અધિકારીના નામ તથા સંવત.	વહીવટકારીના નામ.	લેખનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા- અથ	ધર્મ- શાળા	વિશેષ નોંધ
કમળચાંદ/ યુવામજાદજી રાધનપુરવાળા સં. ૧૯૬૪	શ્રી અમૃતલાલ મોહનલાલ		હારી	૮૦	૧		બીજો માળ પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૧૬	શ્રી પરશોતમદાસ ખેમજી		"	૧૦૦	૧		પગાસન પર સં. ૧૧૨૬ ની સાલનો લેખ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૦ લગભગ	શ્રી ગોપીદાસ યેશામજીની વજ્રમજીની પેદી		"	૭૬૭૩	૩૦	૧	૬ મુસ્તકલંકાર, ૩ જાન મંદિર અને એક સાથેની છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	"		"				
"	"	મ. નં. ૧૬૮૨	"				બીજો માળ પ્રતિમાઓ પણ બિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	"		"				સંવત ૧૩૭૪ ની સાલનો ધાતુ મૂર્તિ પ્રાપ્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	"		"				એક રક્ષકની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૨૫	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ	શ્રી નવલજીવ યુવામજાદની પેદી સાગરસંધ		"				
"	"	મ. નં. ૧૬૮૨	"				
"	"		"				
"	"		"				
"	"		"				એક સાથે મૂર્તિ છે.

નંબર	આશ્રમ નામ	ટેકાફ	વેદવે સ્તરોના	પાત્ર આદિક	બાંધણી	મૂળનાથક	મનિમાળની સંખ્યા
૮૮૨	રાધનપુર	પાંચરા પોળ	હારીબ ૧૫ ગા. ફર	રાધનપુર	શિખરબંધ	આદિનાથક	પાપાથ-ધાત ૪૪-૫૧
૮૮૩	"	લાડવા શેરી	"	"	ધુમટબંધ	સાતિનાથક	૬૫-૫૬
૮૮૪	"	વેરાવાડ	"	"	"	મનમોહન પાત્રનાથક	૬-૮
૮૮૫	"	ખાંવાળી શેરી	"	"	શિખરબંધ	સદભક્ષ્યા પાત્રનાથક	૪૬-૧૮
૮૮૬	"	ખત્રીવાડ	"	"	ધાબાબંધ	નેમિનાથક	૯૩-૪૬
૮૮૭	"	બાલુસાલી શેરી	"	"	ધુમટબંધ	વિમલાનાથક	૩૩-૧૧
૮૮૮	"	સામળાજીની શેરી	"	"	"	સામળિયા પાત્રનાથક	૨૫-૩૧
૮૮૯	"	દેસાઈપાડો	"	"	"	કદપાથ પાત્રનાથક	૪૮-૧૦
૮૯૦	"	કડવામતીની શેરી	"	"	ધાબાબંધ	આદિનાથક	૪૫-૫૧
૮૯૧	"	"	"	"	શિખરબંધ	કુંડુનાથક	૧૮-૨
૮૯૨	"	ભાની પોળ	"	"	ધુમટબંધ	શોતલનાથક	૨૪-૧૮
૮૯૩	"	"	"	"	"	ધર્મનાથક	૩૨-૩૪
૮૯૪	મક્કાલી	ખાંબરમાં	૧૨ ગા. ફર	"	ધર	સંભવનાથક	— ૧
૮૯૫	અખી	"	૫ ગા. ફર	અખી	ધુમટબંધ	મહાવીર સ્વામી	૨૩-૨૧

અધ્યાનનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શેઠ નવચંદ્રેકં પુરાણચંદની પેઠી સાગરસંધ		આરી			બીજા માળ પણ દેરાસર છે.
"	"		"			પણ સાધુ મંત્રિઓ છે. ભાંધરામાં પણ મંત્રિ છે.
"	"		"			
"	"		"			ભાંધરામાં પણ પ્રતિમાઓ મિરાજમાન છે.
"	"		"			એક મોવીસાગિનમંત્રિનો આરસનો પદ છે.
"	"		"			
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ સમજાય	શેઠ રવિચંદ બુદરદાસ		"			બીજા માળ પણ પ્રતિમાઓ મિરાજમાન છે.
શેઠ કમળરાજીભાઈ ગુલામચંદ ૧૯૦૩	શેઠ વ્યાનંદીભાઈ કમળરાજીભાઈ		"			આ દેરાસરનું કાચનું કાચ પ્રેક્ષણીય છે. બીજા માળ પણ પ્રતિમા મિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ	કડવાગચ્છીય શ્રીસંધ		"			
વેરા ડાચરશી સુગમચંદ ૧૯૪૨	વેરા દલસુખભાઈ સરૂપચંદ		"			
શ્રીસંધ	પાવચંદગચ્છીય શ્રીસંધ		"			એક સ્ફટિકના પ્રતિમાઓ છે.
શ્રીસંધ છ. ૧૯૧૧	ખરતરગચ્છીય શ્રીસંધ જેશીગભાઈ મોહનલાલ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ સમજાય	શેઠ ગોડીદાસ ડોસાચંદની વજેગચ્છી પેઠી		આધારણ	૪	૧	
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ સમજાય	શ્રીસંધ		આરી	૪૦૦	૨ ૧	સંવત ૧૨૬૧ની સાલની ધાતુમંત્રિ માનીય છે.

નંબર	ગ્રામ્ય નામ	કેસર્સ	કેલે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૮૯૬	ધધાયા	બલરમાં	હારીજ ૬ મા. ફર	ખાખળ (પાટણ)	શિખરબંધ	ચંદ્રમણજી	પાપાખ-ધાવ ૧-૧
૮૯૭	ગોરતવાડા	"	૨ મા. ફર	હારીજ	ધર	વાસુકીભજી	— ૧
૮૯૮	સંજેયર (લીધ)	ગામમાં	૬ મા. ફર	આદરિયાવા	શિખરબંધ	સંજેયર પાંચનાથજી	૧૨૧-૧૯
૮૯૯	મોટીચંદુર	બલરમાં	૬ મા. ફર	મોટીચંદુર	"	ચંદ્રમણજી	૭-૮
૯૦૦	લોલાડા	"	૧૦ મા. ફર	લોલાડા	મુમટબંધ	સાંતિનાથજી	૧-૧
૯૦૧	કુવર	"	૧૫ મા. ફર	આદરિયાવા	શિખરબંધ	મહાવીરસ્વામી	૩-૫
૯૦૨	નાનીચંદુર	"	૧૦ મા. ફર	લોલાડા	મુમટબંધ	ધર્મનાથજી	૨-૨
૯૦૩	રાકું	"	૧૫ મા. ફર	"	"	ચંદ્રમણજી	૩-૩
૯૦૪	વેડ	"	"	"	શિખરબંધ	મહાવીરસ્વામી	૬-૬
૯૦૫	ગોતરકા	"	૧૭ મા. ફર	વારાહી	"	સુમતિનાથજી	૫-૬
૯૦૬	વારાહી	"	૨૦ મા. ફર	"	"	સાંતિનાથજી	૭-૬
૯૦૭	કેરકા	"	૨૫ મા. ફર	"	"	કેયુનાથજી	૩-૧
૯૦૮	બીલોટ	"	૧૭ મા. ફર	રાધનપુર	મુમટબંધ	સાંતિનાથજી	— ૧

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફાસરની રિથતિ.	જેનાની વરતી.	કુપા- અથ	ધર્મ- રેખણા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ લક્ષ્મણદ બાલમથંદ		સાધારણ	૩૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૧૦ લગભગ	શેઠ પ્રાણાલાલ ત્રિભોવનદાસ		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ પ્ર. સં. ૧૭૬૦	શેઠ જીવણલાલ મોડીદાસનું કારખાનું		સારી	૩૦	૧	૨	એક રૂઢિકાના પ્રતિમાજી. મં. ૧૨૧૪ની સાલની ધાતુ મૂર્તિ પ્રાચીન છે. ૬૨ વર્ષે મારતક સુદ ૧૫ માસદર વડ ૧૦ તથા કેવલ સુદ ૧૫નો ત્રેણા કારણ છે. એક પ્રાચીન તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૪	શેઠ ખુમચંદ ખૂશાલદાસ સમીવાળા		"	૪	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	મસાલિયા મોહનલાલ કરતુરચંદ		"	૧૬	૧		મૂળનાયકજીની મૂર્તિ પ્રાચીન છે
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	ઝવેરી કિશોરદાસ ચંડાચંદ		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૦ લગભગ	શેઠ પ્રભુલાલ અમુલખ		"	૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શાંતિલાલ કઠીસીંગ		"	૧૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૧૦૦ લગભગ	મણિલાલ લલિતભાઈ		"	૩૦	૧		મૂળ નાયકજીની પ્રતિમા પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ કાળિદાસ શાંતિદાસ		જીવું	૧૬	૧		આ દેરાસર જીવું છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	નરપતલાલ ત્રિભોવનદાસ		સારી	૮૦	૧	૧	એક લાલચેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૧૦૦ લગભગ	શેઠ ખુમચંદ અમુલખ	૧૬૨૧	સાધારણ	૧૬	૧		
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	શેઠ રવિચંદ કરજીવનદાસ		"	૧૦	૧	૧	

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાથ	અભિમાનના સ્થળ
૯૦૬	રજુલ	બનરગા	મહાદે રોડ ૦૧ મા. દુર	મહાદે રોડ	સિખરમથ	અછતનાથ	પાપાલુ-માડ ૧૫-૨૩
૯૧૦	કમોઈ (સોલંગીયાની)	"	કમોઈ ૧ મા. દુર	કમોઈ	ધુમટમથ	મનમોહન પાર્શ્વનાથ	૨૦-૧
૯૧૧	હારીબ	"	હારીબ ૦૧ મા. દુર	હારીબ	"	નેમિનાથ	૩-૩
૯૧૨	વાધેશ	"	૩ મા. દુર	"	"	પાર્શ્વનાથ	૧-૩
૯૧૩	કુકરાણા	"	"	"	"	વિમલનાથ	૨-૨
૯૧૪	મુળપુર	"	૫ મા. દુર	મુળપુર	"	શાંતિનાથ	૧૬-૧૨
૯૧૫	"	"	"	"	સિખરમથ	ગોડી પાર્શ્વનાથ	૫-૫
૯૧૬	કુંવાર	"	હારીબ ૭ મા. દુર	બજોડ	ધુમટમથ	પાર્શ્વનાથ	૧-૩
૯૧૭	કુમ્હા	"	બેમરાણ ૫ મા. દુર	"	"	શાંતિનાથ	૫-૨
૯૧૮	ધનોરા	"	"	"	ધામ્પાલ	નેમિનાથ	- ૧
૯૧૯	પંચાસર	"	પાટડી ૬ મા. દુર	દસાડા	ધુમટમથ	મહાવીરસ્વામી	૧૦-૬
૯૨૦	કમોઈપરા	"	હારીબ ૧૬ મા. દુર	રાધનપુર	ધામ્પાલ	શાંતિનાથ	૧-૨
૯૨૧	નવપુરા	"	" ૧૩ મા. દુર	"	ધુમટમથ	શીતળનાથ	૧-૪
૯૨૨	નાયકા	"	" ૮ મા. દુર	સોલાડા	"	શાંતિનાથ	૧-૬
૯૨૩	કુપપા	"	"	"	સિખરમથ	આદિનાથ	૩-૧

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દરાસરની રિયતિ.	જેનાની વરતી.	કિંમત અથવા રકમ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૬૪ લગભગ	શેઠ અંબાલાલ મગનલાલ		સારી	૧૨૫	૧	એક લાયબેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૬	શેઠ ભાદરજી પરશોતમદાસ		"	૨૦	૧ ૧	આ એક લીબ્રેરી છે. મળા નાયકની મુર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	રતનશી કેવળદાસ		"	૨૫૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ રતિલાલ ઇવરાજી		"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ વીમનલાલ બીખાભાઈ	૧૫૯૩	"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ મેઘજી હીરજી		સાધારણ	૧૦૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ બીખાલાલ હીરાચંદ		"			આ દેરાસર ઇશુ જે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ મનસુખલાલ સરપચંદ		સારી	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૭. ૧૯૦૫	વાડીલાલ રવિચંદ		"	૧૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	વીરચંદ સરપચંદ		સાધારણ	૧૨		
શ્રીસંધ ૧૯૬૨ લગભગ	અમૃતલાલ ખુસાલચંદ		સારી	૫૦	૧ ૧	એક લાયબેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ નવલચંદ ખુસાલચંદ ની પેઢી રાધનપુર		સાધારણ	૬		
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	શેઠ ગોડીદાસ ડોસાચંદની વલ્લભજી પેઢી રાધનપુર		"	૯	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૯	શેઠ હાનિદાસ થેલચંદ		સારી	૨૫	૧	
અધિવાસ મોતિલાલ રાધનપુરવાળા ૭. ૧૯૭૮	શેઠ હમસુખભાઈ દેવસી		"	૧૫	૧ ૧	મળનાયકની મુર્તિ પ્રાચીન છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસર્નું	કેસરે રેરાન.	કેસર કોમિટી.	આવકી.	મૂળનાથક	અતિઆજની સંખ્યા
૬૨૪	ચાલુરમા	રેસન રોડ પર્મસાળાની અંદર	ચાલુરમા ૦૧ મા. ફર	ચાલુરમા	લૂમટખંધ	આદિનાથક	પાપાલ-પાટ ૧—
૬૨૫	"	ચોટી વાણિયાવાડ	"	"	શિખરખંધ	ચોટવા પાર્શ્વનાથક	૬૬—૪૪
૬૨૬	સંખારી	લુહારનો વાજ	મહાદ રોડ ૩ મા. ફર	સંખારી	ધાળાખંધ	પાર્શ્વનાથક	૩— ૩
૬૨૭	ભખાના	અભરમા	છતોડા ૧ મા. ફર	"	ધર	શાંતિનાથક	— ૨
૬૨૮	ફપપુર	"	ચાલુરમા ૧ મા. ફર	ચાલુરમા	શિખરખંધ	રેખિનાથક	૩૭— ૧
૬૨૯	પાટલ	મણીઆતી પાડા	પાટલ	પાટલ	ધાળાખંધ	આદિનાથક	૧૮—૨૫
૬૩૦	"	"	"	"	ધર	"	— ૫
૬૩૧	"	"	"	"	"	"	— ૧
૬૩૨	"	"	"	"	"	સાકરકુટ (પાટુના)	—૧૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પદવીવટકારનું નામ.	લેખના સંવત.	રેગસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા-અધ્યક્ષ	વર્ગ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૮૨	શ્રીસંધ		સારી	૧૦૦૦	૩	૨	ચાર આરસની ગુરુમૂર્તિઓ છે. જે પુસ્તકલગાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ અમલમ	"		"				જે ચોવીસ જિનેવરના પટ્ટા છે મૂળનાપકટની મૂર્તિ પ્રાચીન અને લેણી છે. સં. ૧૩૧૨ ની સાલની ધાતુની પાથનાથ અમવા-નની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦	શ્રી ૩૩૩૩૩૩ ૬૬૬૬૬૬		સાધારણ	૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૧૦	શ્રીલાલ મોતીચંદ		સારી	૫૬	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ અમલમ	ચાણુભાઈ શ્રીસંધ		"	૪		૧	પરિશરપર સં. ૧૧૨૧ ની સાલનો લેખ છે.
શ્રીસંધ	મનિલાલ મનમચંદ		"	૧૦૦૦			એક ચોવીસજિન માતાનો પદ છે લાકડાનું કોતરકામ સાદું છે.
"	શ્રી ૩૩૩૩૩૩ ૬૬૬૬૬૬		"				મૂળનાપકટની મૂર્તિ કાકડના નામથી પ્રસિદ્ધ છે ૧ ગોતમ સ્વામી ધાતુના. લાકડાનું કોતરકામ છે.
"	શ્રી ૩૩૩૩૩૩ ૬૬૬૬૬૬		"				એક સ્કલ્પટિકા પ્રતિમાછ છે આ દેરાસર દાંતીના દેરા-સરના નામથી ઓળખાય છે. આ દેરાસરનું લાકડાનું કોતરકામ પાટણમાં સારામાં સાદું છે.
"	નમરસીદ કેશવલાલ અમરચંદ		"				મૂળનાપકટ તરીકે મધ્યમાં પથધાતુના સ્કલ્પટિક છે.
							એક ધાતુના જૈનમસ્તકામી છે. જે ગુરુમૂર્તિઓ છે.

નંબર	આમત્તુ નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પાટલ આફિસ	આંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાલની સંખ્યા
૬૩૩	પાટણ	મણિપાલી પાડો	પાટણ	પાટણ	શિખરબે	મહાવીરસ્વામી	પાપાણ-પાટ ૬-૨૩
૬૩૪	"	ડાંબ મહેતાનો પાડો	"	"	ધાનાબે	શાંતિનાથજી	૩-૧૩ ૨
૬૩૫	"	"	"	"	"	ડાંકલા પાથનાથજી	૪-૫
૬૩૬	"	કુંભારિયા પાડો	"	"	"	આદિનાથજી	૮-૨૪
૬૩૭	"	"	"	"	"	સુપાર્થનાથજી	- ૮
૬૩૮	"	તબોળી વાડો	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૩-૨૬
૬૩૯	"	"	"	"	"	સુપાર્થનાથજી	૫-૫૦
૬૪૦	"	"	"	"	બર	ચેવાંસનાથજી	- ૧૦
૬૪૧	"	કપુર મહેતાનો પાડો	"	"	ધાનાબે	આદિનાથજી	૬- ૮
૬૪૨	"	ખીજડાનો પાડો	"	"	"	"	૩- ૯
૬૪૩	"	તરભેડા વાડો	"	"	"	શાંતિનાથજી	૧૧-૧૭
૬૪૪	"	શાહ વાડો	"	"	"	સુપાર્થનાથજી	૧૦- ૪

અધિકારનારનું નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિવિધારણું નામ.	કોમ્પો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા- ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીકેપ	શાક મણિલાલ ગભારખંદ		સારી		૧	
"	શેઠ સુરભયલ ગભારખંદ		"			
"	અમૃતલાલ સુરભયલ ઝવેરી		"			કાચડું સામાન્ય કામ છે. બાકડાની થાભલીઓ છે.
"	સોની કાંતિલાલ ડાહ્યાભાઈ		"			૧૫૮૭ ની સાલનું ધાતુનું સુંદર પરિકર છે. બાકડાનું સુંદર કોતરકામ છે.
"	શાક જીવાચંદ રતનચંદ	મ. ના. ૧૪૮૪	"			આ દેશસર કહેવા પાશ્વ- ન. થાજના દેશસરના નામથી ઓળખાય છે.
"	શેઠ ધરમચંદ અભેચંદ ની પેઢી		"			
"	શેઠ તત્તકચંદ ડાહ્યાચંદ		"			
"	શા. રસિકલાલ રતનચંદ	મ. ના. ૧૫૪૨	"			આ દેશસર અનંતનાથજીના દેશસરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
"	શાક મુળચંદ સરેરચંદ		"			
શ્રીકેપ	શા. પોપટલાલ ઉત્તમચંદ		"			
"	શેઠ ધરમચંદ ઉદિચંદની પેઢી		"			એક મુરખતિ છે. સં. ૧૭૩૦ ની સાલની આવક આવિકા ની બેળી થતી છે.
"	શેઠ ધરમચંદ અભેચંદ ની પેઢી		"			

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાફ	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	સુળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૬૪૫	પાટણ	બેસાત વાડો	પાટણ	પાટણ	ધામ્યાધ	સાંતનાથજી	પાપાણ-ધાટ ૧૨-૧૫
૬૪૬	"	સાહ વાડો	"	"	"	સામળિયા પાંથનાથજી	૧૬-૪૦
૬૪૭	"	સાહનો પાડો	"	"	"	આદિનાથજી	૧૬-૬
૬૪૮	"	અવેરીવાડો	"	"	શિખરખ	વાડી પાંથનાથજી	૧૪-૨૮
૬૪૯	"	"	"	"	ભૂમટખ	નારંગા પાંથનાથજી	૩૫-૮૪
૬૫૦	"	ટંગડિયા વાડો	"	"	ધામ્યાધ	સદભક્તી પાંથનાથજી	૧૦-૧૩
૬૫૧	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૨-૪૦
૬૫૨	"	અમ્બોટકોનો પાડો	"	"	"	સાંતનાથજી	૬-૧૫
૬૫૩	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૧-૧૬
૬૫૪	"	"	"	"	ધર	"	-૧૫
૬૫૫	"	અણપદની ધમસાળાના કાપાઉ-૩મી	"	"	ધામ્યાધ	અંદાજજી	૧૧૩-૩૨
૬૫૬	"	પાસરા પાંથનાથજીના કાપાઉ-૩મી	"	"	ભૂમટખ	નવખંડ પાંથનાથજી	૧-૬૨

ભેખાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	ભેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	કેનાની વરતી.	ઉપા- અથ માળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસુધ	બાપાલાલ રતનચંદ		સારી			સં. ૧૦૬૬ ના ભેખવાળા ધાતુની પાથનાથદેવી શ્રુતિ આપીત છે.
"	શેઠ ધરમચંદ બલેચંદની પેઢી		"			એક સ્કેટિકની પ્રતિમા છે. સં. ૧૨૫૦ની સાથેની આરસનો ચોવીશીજીવ માત્રનો ૫૮ છે.
"	"		"			તથા શુદ્ધિતિ છે.
"	શા. મે.જનલાલ લાડીલાલ		"			
"	અવેરી મણિલાલ સુરજમલ		"			
"	શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદની પેઢી		"			એક શુદ્ધિતિ છે.
"	"		"			શેઠ-શા.સીની આરસનો શ્રુતિ આ છે.
"	"		"			આર શુદ્ધિતિ આ છે.
"	"		"			એ શુદ્ધિતિ આ છે. એક આવક-આવકની શ્રુતિ છે.
"	શા. આશુતલાલ ત્રિભુવનદાસ		"			આ દેરાસરના પરિકરો સુદર કોતરકામવાળા છે.
"	માતર આભામચંદ		"			લાકડાનું કોતરકામ છે.
"	શેઠ ધરમચંદ ઉદયચંદ ની પેઢી		"			તથા શુદ્ધિતિ આ છે.
"			"			એ સ્કેટિકની પ્રતિમા છે. એક આવક આપકની શ્રુતિ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશનું	રેલવે સ્ટેશન	પાટ એલિફા	ગામનું	જાળનાયક	પ્રતિબાહની સંખ્યા
૬૧૭	પાટણ	પંચાસરા પારસનાથના ક'પાઉ-કર્મા	પાટણ	પાટણ	ધૂમટખે	મહાવીરસ્વામી	પાપાણ-પાટ ૧૫-૫૦
૬૧૮	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાથનાથજી	૧૦-૩૬
૬૧૯	"	"	"	"	"	પંચાસરા પાથનાથજી	૧૫૩-૧૨
૬૧૦	"	"	"	"	"	બીડન/ન પાથનાથજી	૧૮-૪૦
૬૧૧	"	કોટાવાલની ધર્મશાળામાં	"	"	"	સ્થાન પાથનાથજી	૩-૧૬
૬૧૨	"	કોટાનો પાડો	"	"	"	કોટા પાથનાથજી	૨૦-૮૮
૬૧૩	"	"	"	"	"	અભિનંદનજી	૬-
૬૧૪	"	જેતરપાલનો પાડો	"	"	ધાપાખે	સીતળનાથજી	૧૨-૧૮
૬૧૫	"	પરીશુદ્ધનો પાડો	"	"	ધૂમટખે	"	૫-૧૯
૬૧૬	"	દેરવાડો	"	"	"	સામળા પાથનાથજી	૯-૪૫
૬૧૭	"	"	"	"	ધાપાખે	મહાવીરસ્વામી	૧૦-૩૨
૬૧૮	"	"	"	"	"	રતીકેડ પાથનાથજી	૧૧-૪૦
૬૧૯	"	મહેતાનો પાડો	"	"	"	અનિસ્તન સ્વામી	૧૦-૬૩

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કસ્ટોડિયનની રિથિતિ.	કેનાની વરતી.	કિંપા- અથ શબ્દા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રી ૫૨મથક કલમચંદની પેલી		સારી			સં. ૧૪૩૭ ની સાથની આવક-આવકાનો મુતિ છે.
"	"	"	"			
"	"	"	"			પુરુષાર્થિઓ છે. વનરાજ તથા મંત્રી આસાદની
"	"	"	"			આરસની બેળી મુતિ છે.
"	"	"	"			
"	શ્રી ૫૨મથક કલમચંદની પેલી	"	"			
"	મોહનભાઈ ત્રિભોવનદાસ	"	"			
"	"	"	"			
"	શ્રી. દેવચંદ નામદરાસ	"	"			આ ટ્રાસ્ટરમાં પદાવતીની આવીન સુદર મુતિ છે.
"	શ્રી. અરુણચંદ	"	"			એક સ્ટેટિસ્ટ પ્રતિભાજ છે.
અ. સં. ૧૯૭૩	શ્રી આપુલાલ મોહનભાઈ	"	"			મોલીસજિનનો તથા લીસ- વિદરમાનનો ૫૮ એક છે.
						એક પદાવતીની આવીન મુતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૫૦	અશ્વિલાલ નેતુચંદ	"	"			આરસપ્રાર્થિઓ છે. એક આર- સનો ૨૪ બિન ચાતાનો ૫૮ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ અમલમ	કલમચંદ મોહનભાઈ	"	"			
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ અમલમ	મોહનભાઈ વાઘાલાલ	"	"			

નંબર	ગામનું નામ	કેઠણ	ફેલે રેકોર્ડ	પ્રારંભિક સંવત્સર	આંધળી	મૂળનાયક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૬૭૦	પાટણ	મહેતાનો પાડો	પાટણ	પાટણ	૫૨	આદિનાયક	પાપાણ-પાટણ ૧-૮
૬૭૧	"	"	"	"	"	સાતિનાયક	— ૨
૬૭૨	"	"	"	"	"	આદિનાયક	— ૩
૬૭૩	"	મહાભક્તીનો પાડો કેટલા-વાલાનું દેરાસર	"	"	"	મનમોહન પાશ્વનાયક	૨-૩
૬૭૪	"	ગોદાનો પાડો	"	"	મૂમટળ'ધ	આદિનાયક	૧૩-૩૭
૬૭૫	"	જામરનો પાડો	"	"	ધાળાળ'ધ	સાતિનાયક	૮-૮૩
૬૭૬	"	મહાભક્તીનો પાડો	"	"	કિશોર'ધ	મુનિચુરન જવાબી	૨૪-૬૭
૬૭૭	"	મોડીપાલ દરવાજા બહાર	"	"	મૂમટળ'ધ	આદિનાયક	૧-૨
૬૭૮	"	નારણુજનો પાડો સાગવી પાડો મોલવાડ	"	"	ધાળાળ'ધ	મોડી પાશ્વનાયક	૧-૧૬
૬૭૯	"	"	"	"	"	સં'ધ પાશ્વનાયક	૧૭-૩૦
૬૮૦	"	નારણુજનો પાડો બપરી-વાળી ફેરી	"	"	"	આદિનાયક	૧૨-૫
૬૮૧	"	બપરીવાળી ફેરી ધાધસ	"	"	મૂમટળ'ધ	સંજાવનાયક	૧૦-૫
૬૮૨	"	બપરીવાળી ફેરી કસારવાડો	"	"	ધાળાળ'ધ	સાતિનાયક	૭-૭
૬૮૩	"	બપરીવાળી ફેરી સાગવીવાડો	"	"	૫૨	પાશ્વનાયક	— ૭

ખાંચાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	ફાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ.	ધર્મ- સાળા.	વિશેષ નોંધ
મોહનલાલ હેમચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ મોહનલાલ હેમચંદ		આરી				મે સ્કેમિના પ્રતિમાઓ છે. નીકે માળ છે.
મારકતિયા બબોપચંદ રતનચંદ સં. ૧૯૦૦	બબોપચંદ રતનચંદ		"				નીકે માળ છે.
શેઠ લખમીચંદ બેમચંદ ૧૮૭૫ લગભગ	શેઠ લખમીચંદ બેમચંદ		"				
શેઠ પુનમચંદ કરમચંદ કેદારવાલા ૧૯૦૦	શેઠ પ્રેમચંદ કન્નેડીલાલ કેદારવાલા		"				નીકે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦	શેઠ બી.લાલ મીલાચંદ		"		૧		મે મોવીશ જિન ૫૮ તથા એકવીશ વિહરમાન ૫૮ આરસનો છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	મણિપહેન ખીમચંદ		"				એક મોવીશ જિન ૫૮ આર- સનો છે. એક સાધુપ્રતિ છે.
શ્રીસંધ ૨૨. ૧૮૭૬	શેઠ બોમીલાલ ચૂનીલાલ		"				
શ્રી પાટલુ જૈન મંડળ જાગલાલ ૧૯૬૦	શ્રી પાટલુ જૈન મંડળ જાગલાલ		"				૮૩ વિલાથિયા અખાસ કરે છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શાળવી ચૂનીલાલ ત્રીકમલાલ		"				
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શાળવી દમણિકલાલ કરપુત્રચંદ		"		૧		મોવીશ જિન પ્રતિમાઓ આરસનો ૫૮ ૧ છે.
"	શાળવી હેદાલાલ મોદસચંદ		"				૨૪ જિન પ્રતિનો ૫૮ ૧ ૨૦ જિન પ્રતિનો ૫૮ ૧ છે.
"	શાળવી અમલાલાલ રામચંદ		"				
શાળવી હેદાલાલ મોદસ- ચંદ ૧૯૦૦ લગભગ	શાળવી હેદાલાલ મોદસચંદ		"				નીકે માળ છે.

નંબર	મામલું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પાસર આદિય.	બાંધણી.	મુળનાથકં	પ્રતિમાજની સંખ્યા
૬૮૪	પાટણ	શાળવીવાડો તરશેરિયું	પાટણ	પાટણ	ધૂમટખંધ	નેમિનાથજી	પાપાણ-પાણ ૩૩-૧૫
૬૮૫	"	"	"	"	ધાખાખંધ	શાંતિનાથજી	૧-૪
૬૮૬	"	કદમિયાવાડો	"	"	"	આદિનાથજી	૪-૮
૬૮૭	"	વામોળનો પાડો	"	"	"	"	૭-૪૦
૬૮૮	"	ખમોદી પાડો	"	"	ધૂમટખંધ	"	૪-૧૬
૬૮૯	"	વજા પાડો	"	"	ધાખાખંધ	શાંતિનાથજી	૧૬-૪૩
૬૯૦	"	"	"	"	ધર	"	૧-૧૧
૬૯૧	"	અદુવરાનિયો પાડો	"	"	ધૂમટખંધ	"	૫-૫૬
૬૯૨	"	"	"	"	ધર	ધર્મનાથજી	— ૪
૬૯૩	"	"	"	"	"	સુવિધિનાથજી	— ૭
૬૯૪	"	જેતરવસી નિશાળની ફેરી	"	"	ધૂમટખંધ	આદિનાથજી	— ૬
૬૯૫	"	"	"	"	"	અજીતનાથજી	૩-૩૩
૬૯૬	"	"	"	"	બોવરાખા	શામળિયા પાખંનાથજી	૮-૭
૬૯૭	"	"	"	"	ધાખાખંધ	આદિનાથજી	— ૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	અહીંવરદારનું નામ.	સેમનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા- ધર્મ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ અમલમ	લાગવી કાલાભાઈ પીતામરદાસ		સારી		૧	એક પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિ પ્રાપ્તિન છે.
શ્રીસંધ ૧૭૫૦ અમલમ	શેઠ સાંભળચંદ અંગદાસ		"			
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અમલમ	શેઠ ત્રીકમલાલ સવાઈચંદ		"			
શ્રીસંધ	શા. ભગુભાઈ મૂનીલાલ		"			
"	જાંધરી પ્રેમચંદ મેઢકનલાલ		"			
"	શા. મણિલાલ નામરદાસ		"			એક રફટિકની તથા એક પરવાળાની મૂર્તિ છે. સં. ૧૧૪૫ ની સાલની ખાત મૂર્તિ પ્રાપ્તિન છે.
શેઠ વિદુષદાસ કાળિદાસ	શેઠ વિદુષદાસ કાળિદાસ		"			
શ્રીસંધ	શા. ભાપચંદ જીતામચંદ		"			બે રફટિકની પ્રતિમાઓ છે. અન્નપૂર્ણિમની સુદર મૂર્તિ છે.
શાહ કાતિલાલ પુનમચંદ ના વડીલો	શા. રમણિકલાલ પુનમચંદ	ખ. ના. ૧૧૩૬	"			બીજો માળ છે.
પાલેજવાળાના વડીલો	મોતીલાલ ભવાનચંદ પાલેજવાળા	ખ. ના. ૧૧૭૩	"			ત્રીજો માળ છે.
શ્રીસંધ	શા. મોતીલાલ લાલચંદ		"			
"	"		"			
"	"		"			ચતુર મૂર્તિઓ છે.
શેઠ નથમલજી અણ્ણચંદ	"		"			

નંબર	આશ્રુ નામ	કેસલ	કેસલ કેસલ	પાટ પાટ	પાટ	પાટ	પાટ
૬૬૮	પાટ	પેતરવસી	પાટ	૮૬	૫૨	પાટ	પાટ-૫૮
૬૬૯	"	પાટ	"	"	૫૨	પાટ	૧૧-૫૭
૧૦૦૦	"	પાટ	"	"	૫૨	પાટ	૫-૮૪
૧૦૦૧	"	પાટ	"	"	૫૨	પાટ	— ૫
૧૦૦૨	"	પાટ	"	"	૫૨	પાટ	૪-૬
૧૦૦૩	"	પાટ	"	"	"	પાટ	૪-૪૩
૧૦૦૪	"	"	"	"	"	પાટ	૧૦-૬૬
૧૦૦૫	"	પાટ	"	"	૫૨	પાટ	૮-૧૨૬
		પાટ					
૧૦૦૬	"	"	"	"	"	પાટ	૩-૭
૧૦૦૭	"	"	"	"	"	પાટ	૫-૬
૧૦૦૮	"	"	"	"	૫૨	પાટ	— ૧૩
૧૦૦૯	"	પાટ	"	"	"	પાટ	— ૧
૧૦૧૦	"	"	"	"	"	પાટ	— ૬
૧૦૧૧	"	"	"	"	"	પાટ	— ૭

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચાડનારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની રિવાજ.	જેનોની વરતી.	કેપડ- અથ	ધર્મ- રેખણ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શા. મોતીલાલ લાલચંદ		સારી				
"	જેઠીગલાલ ભગવાનદાસ ઝવેરી		"		૨		
"	શા. હિંમતલાલ દરચંદ		"				
"	સંધવી બિરખરલાલ ડાભાભાઈ		"				
"	જેઠીગલાલ ભગવાનદાસ ઝવેરી		"				સાત તોરણવાળું દેરાસર છે
"	ચાહ મલકલખાઈ ડાભાભાઈ		"		૨		બાર રહદિગની પ્રતિમાઓ છે.
"	"		"				
"	શા. રતનચંદ જેઠાચંદ		"				ધાતુનું મોટું ભવવસરણ છે. તથા ધાતુની એક પ્રાચીન ચિત્ર પ્રતિમા છે.
"	"		"				
"	"		"				
"	માણુ પનાલાલ પુનચંદ		"				
શા. લાલચંદ મણુચંદ ૧૯૨૫	શા. સુરચંદ નગીનદાસ	ચ. ના. ૧૯૧૩	"				નીચે બાળ છે.
શ્રીસંધ	ચાહ સરપચંદ યેલુચંદ		"		૨		લાકડાનું નાનું ધર દેરાસર છે.
"	શા. મનમલાલ પુરાચંદ	ચ. ના. ૧૯૭૫	"				નીચે બાળ છે.

નંબર	આમલ નામ	કેસનું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિમાણની ક્રમ
૧૦૧૨	પાટણ	ભાગાનો પાડો	પાટણ	પાટણ	ધામાખંધ	શાંતિનાથજી	પાપણ-ધાક — ૫
૧૦૧૩	"	લીખડોનો પાડો	"	"	"	"	૧૩-૫૦
૧૦૧૪	"	"	"	"	"	વાસુપૂજનજી	— ૧૨
૧૦૧૫	"	ભાગાનો પાડો	"	"	"	ભાગા પાથનાથજી	૧૪-૪૪
૧૦૧૬	"	"	"	"	ધર	સુવિધિનાથજી	— ૪
૧૦૧૭	"	ખજુરીનો પાડો	"	"	ધામાખંધ	મનમેહન પાથનાથજી	૬-૨૪
૧૦૧૮	"	ફાલિયા પાડો આગલી ફેરી	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	૭-૨૨
૧૦૧૯	"	"	"	"	"	પાથનાથજી	— ૩
૧૦૨૦	"	"	"	"	"	સુવિધિનાથજી	— ૮
૧૦૨૧	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૩
૧૦૨૨	"	બોધરીની ફેરી	"	"	"	નેત્રનાથજી	૧૪-૩૪
૧૦૨૩	"	"	"	"	"	કેશુનાથજી	— ૭
૧૦૨૪	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	— ૪
૧૦૨૫	"	"	"	"	"	વિમલનાથજી	— ૫

બીધાવનારનું નામ તથા સ્થાન.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	દસ્તાવેજની તિથિ.	કોનાની વસ્તી.	કિંમત રૂ. પા.	વિશેષ નોંધ
બીસંધ	શા. ભોળીલાલ કરમચંદ		સારી			નોંધે માળ છે.
„	શા. પુનમચંદ મગનલાલ		„		૧	એક સ્ટેટિસ્ટીક પ્રતિમા છે. લાકડાનું કાતરકામ છે.
શેઠ સરખચંદ ઉત્તમચંદ ૧૬૭૮	શેઠ સરખચંદ ઉત્તમચંદ		„			
શ્રીચંધ	શા. અંબલચંદ લક્ષ્મચંદ		„		૨	એક પુસ્તક બંધાર છે. ૧ સુરપતિ એક પાટ પ્રતિ પ્રાચીન છે.
શા. પુનમચંદ લક્ષ્મચંદ સાંડેસરા	પુનમચંદ લક્ષ્મચંદ સાંડેસરા		„			ત્રીજો માળ છે. એક મોતમ સ્વામીની પાતુની પ્રતિ છે.
બીસંધ	શા. મોકલદાસ સાંડેસરા	અ. નં. ૧૧૪૪	„			
બીસંધ ૧૬૨૦	શેઠ હીરુભાઈ કાલાભાઈ		„		૧	એક સ્ટેટિસ્ટીક પ્રતિમા છે.
શેઠ ભોળીલાલ મોકમચંદ ૧૮૭૫	શા. શાંતિલાલ પોપટલાલ		„			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ કાલાભાઈ મગનલાલ ૧૭૫૦	શેઠ લેકરુભાઈ કાલાભાઈ		„			„
નોકાલચંદ મોળરચંદ ૧૭૦૦	શેઠ નોકાલચંદ મોળરચંદ ના વારસો	અ. નં. ૧૫૩૧	„			„
બીસંધ ૧૮૭૫	શેઠ મણિલાલ રતનચંદ		„		૧	નવીન ચિત્રો છે.
શેઠ વસ્ત્રાચંદ બીચંદ ૧૬૦૦	શા.ક સુરજીભાઈ વસ્ત્રાચંદ	અ. નં. ૧૫૪૬	„			બીજો માળ છે.
શેઠ મણિલાલ રતનચંદ ૧૬૦૦	શેઠ મણિલાલ રતનચંદ		„			ત્રીજો માળ છે.
શેઠ ભાપચંદ પુલાલચંદ અભયનગળા ૧૮૪૦	શેઠ ભોળીલાલ જ્યેષ્ઠ	અ. નં. ૧૫૫૫	„			

નંબર	આમત્ત નામ	કેસ	રેલવે સ્ટેશન	પ્રારંભ એપ્રિલ	ખામત્ત	મૂળનાયક	પ્રતિબદ્ધતા સંખ્યા
૧૦૨૬	પાટણ	જોશિયા વામી વામી પૂલની શેરી	પાટણ	પાટણ	ધામત્ત	વામીપૂલનાયક	પાપાલ-ધામ ૫-૭
૧૦૨૭	"	" વખતજીની શેરી	"	"	"	સંભવનાયક	૨૧-૪૬
૧૦૨૮	"	"	"	"	"	મુનિસુખન સ્વામી	૫-૨૪
૧૦૨૯	"	" મનમોહનની શેરી	"	"	ધર	સુમતિનાયક	— ૧૫
૧૦૩૦	"	"	"	"	ધામત્ત	મનમોહન પાર્શ્વનાયક	૭-૫૮
૧૦૩૧	"	"	"	"	ધર	આદિનાયક	— ૬
૧૦૩૨	"	"	"	"	ધામત્ત	રાજેશ્વર પાર્શ્વનાયક	૧-૮
૧૦૩૩	"	"	"	"	ધર	શાંતિનાયક	૨-૩
૧૦૩૪	"	"	"	"	ધામત્ત	શ્રીધાસનાયક	— ૩
૧૦૩૫	વિસનગર	કા દરવાજા પાસે	વિસનગર	વિસનગર	શિખરત્ત	કમ્લાલ પાર્શ્વનાયક	૧૨૭-૧૧૧
૧૦૩૬	"	દીપરુ મહોલ્લી	"	"	ધૂમત્ત	સુમતિનાયક	૩-૪
૧૦૩૭	"	"	"	"	"	શાંતિનાયક	૩-૩
૧૦૩૮	"	કાજ વાડા	"	"	શિખરત્ત	મનમોહનનાયક	૪-૩
૧૦૩૯	"	મુલોખા	"	"	"	આદિનાયક	૨૭-૧૬
૧૦૪૦	"	સાવરવાળા બહાર	"	"	"	શાંતિનાયક	૩૦-૪૧

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	બહીષકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેસસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ-અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શીસંધ	શા. નમીનદાસ મનનથંદ	ચ. ના. ૧૬૧૬	સારી		૧	એક ગુરુશ્રી છે.
શીસંધ ૧૬૩૭ મહા ચ. ૧૧	શા. રામચંદ મેલાભાઈ		"			
શીસંધ	શેઠ બહેરભાઈ ઠાલાભાઈ		"			
શેઠ હેમચંદ બેમચંદ	શેઠ હેમચંદ બેમચંદ	ચ. ના. ૧૪૬૧				જુલે મળે છે.
શીસંધ	શીસંધ		"			
"	"	ચ. ના. ૧૫૨૪	"			દેસસર બાલુના ગેરા પર છે.
"	"		"			
શા. ગણેશચંદ ગુમાનથંદ ના વડીલી	શા. ગણેશચંદ ગુમાનથંદ		"			
શીસંધ	શા. મણિલાલ કાલાલાલ	ચ. ના. ૧૧૬૩	"			નાનું બાકાતું આવીન દેસસર છે.
શીસંધ ૧૮૧૩	શા. મંગળદાસ રજવાડા	૧૮૧૧	"	૪૦૦	૭ ૧	એક રતની પ્રતિમા છે. એક પુસ્તક જોડાર છે.
શેઠ માલોચંદ પુટાભયંદ ૧૬૫૫	કન્યાજી પાથેનાથજીની પેઢી		"			
ધારી ૧૬૨૧	"		"			ધારીના દેસસરના નામથી આ જિનમંદિર આવખાય છે.
શેઠ મોક્ષદાસ જીનચંદ ૧૬૪૦	શેઠ બીનુભાઈ મણિભાઈ		"			
શીસંધ ૧૬૭૧	શેઠ બળદાસ જોશીભાઈ		"			
શીસંધ	શેઠ રામચંદાસ મનનથાલ		"			સંવત ૧૩૦૦ની સાલનો જ્યોતિષનો પદ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	ફેલે રેકૌન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	ભાંડણી.	મુળનામક	મતિમાણની સંખ્યા
૧૦૪૧	કડા	આવકનો મહોલો	વિસનગર ૫ મા. ફર	કડા	બુઝડખંધ	પાશનાથજી	પાપાજી-પાલ ૬-૧૦
૧૦૪૨	કમાણા	"	રડાલા ૬ મા. ફર	વસનગર	પાપાખંધ	મેથિનાથજી	— ૨
૧૦૪૩	સવાળા	"	"	"	શિખરખંધ	વાસુપૂજનજી	૧-૧
૧૦૪૪	ખરવા	બળરમાં	મહેસાણા ૧૦ મા. ફર	કડા	બુઝડખંધ	પાશનાથજી	૫-૩
૧૦૪૫	લાઠી	"	વિસનગર ૮ મા. ફર	"	"	મુનિસુખત સ્વામી	૧-૫
૧૦૪૬	મથલપુર	"	૫ મા. ફર	"	"	વાસુપૂજનજી	૧-૧
૧૦૪૭	ભાલક	"	"	ભાલક	"	ધર્મનાથજી	૧૩-૫
૧૦૪૮	ખરોડ	આવકનો મહોલો સામે	મેરીતા ૫ મા. ફર	ખરોડ	"	દાતિનાથજી	૧-૧૭
૧૦૪૯	બ'માલ	આવકનો માલ	વીળપુર ૧૦ મા. ફર	બ'માલ	"	"	૫-૧
૧૦૫૦	પાલમણા	"	વડનગર ૮ મા. ફર	કરવડીયા	"	મણતનાથજી	૩-૪
૧૦૫૧	કરવડીયા (વીળપુર)	બળરમાં	"	"	"	મહિન'દન સ્વામી	૧૩-૧૩
૧૦૫૨	કે'દાઈ	સર્ધના વાણમાં	"	કે'દાઈ	"	દાતિનાથજી	૪-૪
૧૦૫૩	સીપોર	કેન મહોલો	૫ મા. ફર	સીપોર	શિખરખંધ	મુનિસુખત સ્વામી	૧૧-૧૬
૧૦૫૩ ૨	કે'દાઈ	આવકનો મહોલો	૧૦ મા. ફર	કે'દાઈ	૫૨	મેવાલાનાથજી	૧-૧
૧૦૫૪	મેરાણ	બળરમાં	મેરાણ ૨ મા. ફર	મેરાણ	શિખરખંધ	દાતિનાથજી	૨૩-૧૮

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	અહીવહારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વરતી.	ઉપા- મય.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૨૨	શ્રીસંધ		સારી	૮૦	૨	૧	ધામનો ભાગ પૂરો છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૧	"		સાધારણ	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	"		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૭૭. ૧૬૮૬	મુલમંદ અમરમંદ શાક		સારી	૭૦			ધાતુ પ્રતિમાઓ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૨	મકૂતલાલ બળસદાસ		સાધારણ	૪૦	૧		પ્રતિજ્ઞા બાકી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૦	શીરમંદ ભદ્રુભાઈ		"	૪૦			
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	કડીશીમ નીકાલમંદ		સારી	૨૫૦	૨		રંગમંડપમાં મિત્રો છે.
જેઠાલાલ દીપમંદ ૧૬૭૬	શ્રીસંધ		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૮	"		"	૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૮	"		સાધારણ	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	કરતોવન સરૂપમંદ		સારી	૨૫૦	૩	૧	એક લાખમેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	શેઠ ન્હાલમંદ દેવમંદ		"	૨૫	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લખભગ	શેઠ અમલભાઈ ચૂનીલાલ		"	૪૦૦	૨	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. ધાતુનો કામ સાડું છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૨	શ્રીસંધ		સાધારણ	૨૫૦	૧		કર્ણ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લખભગ	શેઠ પોખડલાલ અમલામંદ		સારી	૧૦૦	૨	૧	

નંબર	ગામનું નામ	ટંકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૦૪૫	જેરાણ	બબરખા	જેરાણ ૨ મા. ફર	જેરાણ	શિખરખંધ	પાખંનાથજી	પાપાથ-પાડ ૧૨-૧
૧૦૪૬	"	"	"	"	"	નં. ૧૦૪૫ ના મેડાપર	૧૭-
૧૦૪૭	બલાદ	"	૪ મા. ફર	"	ધૂમટખંધ	ચંદ્રમણજી	૧-૧
૧૦૪૮	આણસોલ	"	૬ મા. ફર	"	"	આદિનાથજી	૫-
૧૦૪૯	ડભાડ	"	૮ મા. ફર	ડભાડ	શિખરખંધ	ધર્મનાથજી	૫-૭
૧૦૫૦	સુઠાસણા	"	તારખાદિલ ૬ મા. ફર	સુઠાસણા	ધૂમટખંધ	વાસુદેવજી	૩-૨
૧૦૫૧	ઉમરી	મામની ભાગોલે	૫ મા. ફર	સતલાસણા	ધર	આદિનાથજી	૧-૧
૧૦૫૨	ભાણસણા	બબરખા	૬ મા. ફર	ડીંગા	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૩-૪
૧૦૫૩	ડોડાસણા	મામના કોડે	૮ મા. ફર	સતલાસણા	ધર	સુપાખંનાથજી	૪-૨
૧૦૫૪	સતલાસણા	"	"	"	શિખરખંધ	ચંદ્રમણજી	૩-૧૨
૧૦૫૫	"	"	"	"	ધર	વાસુદેવજી	૩-૨
૧૦૫૬	વાવ (સતલાસણા)	બબરખા	"	"	શિખરખંધ	કીતળનાથજી	૩-૧૨
૧૦૫૭	ડીંગા	"	તારખાદિલ ૫ મા. ફર	ડીંગા	"	અજીતનાથજી	૩-૧
૧૦૫૮	વડનવર	"	વડનવર ૦૧ મા. ફર	વડનવર	"	આદિનાથજી	૩૦-૪૦

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દિશાસરની સ્થિતિ.	જેમાંની વરતી.	કેપા- મથ.	પરખા રકાબી.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ પોપટલાલ અમથાચંદ		સારી				એક પુસ્તક બંધાર છે. કામનું કામ ચાલુ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	શેઠ પોપટલાલ અમથાચંદ		"				
શ્રીસંધ ૧૬૦૦	શ્રીસંધ		"	૧	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૩૦	"		"	૧૦૦	૧		ચિત્રામ ચલુ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	શેઠ અંબાલાલ કુમરચંદ		"	૧૦૦	૧		ધૂમટમાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૧	શેઠ ચૂનીલાલ મગનચંદ		"	૫૦	૧		અભારમાં તથા મંડપમાં પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૪	શેઠ હંદરલાલ ગુલામચંદ		સાધારણ	૫૦			
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	શ્રીસંધ		સારી	૮૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૩	"		સાધારણ	૧૦૦	૧		ધાખામાં તીરાડ પડેલ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	"		સારી	૨૦૦	૧		
શેઠ કેશવલાલ જેઠાંદ ૧૬૧૪	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૭૬	"		"	૨૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	"		"	૫૦	૧	૧	
શ્રીસંધ	"		"	૨૫૦	૪	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. બેધારમાં ધાતુનાથ મથુ.
							કાના પ્રતિમાઓ મથુ પૂજા છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશબ.	ફેલો ફેરેશન.	પાટલ કોપરેશ.	બાંધણી.	પ્રજાનાયક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૧૦૬૬	વડનગર	કાથીવાળું	વડનગર ૦૧ મા. ફર	વડનગર	શિખરમંથ	મહાવીરસ્વામી	પાપાણ-પાટલ ૧૦૪-૬૨
૧૦૭૦	"	મહાવામાં	"	"	ધર	બાહિનાયક	૨૦-૨૪
૧૦૭૧	"	કુલિયાના માદમાં	"	"	"	"	૪-૧૪
૧૦૭૨	"	ગોળગી રેલી	"	"	શિખરમંથ	"	૧-૮
૧૦૭૩	શિમતા	દેરાસરનો માદ	વિસનગર ૫ મા. ફર	શિમતા	"	કુંડુનાયક	૧૪-૬
૧૦૭૪	નવસા	વાલિયાનો મહોલો	૭ મા. ફર	નવસા	કુમરમંથ	શાંતિનાયક	૪-૨
૧૦૭૫	કેલુપ	નગરમાં	૫ મા. ફર	કેલુપ	શિખરમંથ	બાહિનાયક	૨-૧૨
૧૦૭૬	વાલમ (તીર્થ)	નાગરવાડે	૬ મા. ફર	વાલમ	"	ગેમિનાયક	૩-૭
૧૦૭૭	કુંભ	વાલિયાનો માદ	કુંભ ૧ મા. ફર	કુંભ	"	શાંતિનાયક	૩-૭
૧૦૭૮	સામેગ	મામ વચ્ચે	મેસાણા ૫ મા. ફર	મેસાણા	"	"	૧-૨
૧૦૭૯	જગુદન	નગરમાં	જગુદન ૦૧ મા. ફર	જગુદન	"	વાસુકીનાયક	૧-૩
૧૦૮૦	ધોરાસણ	વાલિયાવાસમાં	બાંધણીનાસન ૧૧ મા. ફર	"	"	પાર્શ્વનાયક	૪-૧
૧૦૮૧	બેરજુલ	"	૧ મા. ફર	બેરજુલ	"	મદમજુલ	૩-૩
૧૦૮૨	કુમારજુલ	વાડામાં	કુમારજુલ ૩ મા. ફર	કુમારજુલ	કુમરમંથ	પાર્શ્વનાયક	- ૩
૧૦૮૩	પાનસર (તીર્થ)	ધર્મદાસમાં	પાનસર	પાનસર	શિખરમંથ	મહાવીર સ્વામી	૧૦-૩૬

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પટ્ટીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસસરની રીતિ.	કૈનાની વસ્તી.	કેપા-ભવ.	ધર્મ-રક્ષણ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ	શ્રીસંધ		સારી				માવન નિવાસવાણું છે. કામનું કામ સારું છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	"		"				નવું બનાવે છે.
નગીનદાસ વર્ધમાનદાસ ૧૬૨૫	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૮૦	"		"				
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	"		"	૨૦૦	૨	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે. બે કાલિસંગિયા પ્રાપ્ત છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૬	શ્રેષ્ઠ જીવનદાસ		સાધારણ	૪૦	૧		દસસરના ચંચલાઓ છૂટી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦	શ્રેષ્ઠ પોપટલાલ બેજીઆઈ		સારી	૧૨૫	૨		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ	શ્રેષ્ઠ લખગીચંદ્ર અબુદાસ		સાધારણ	૨૦	૧	૧	સંવત ૧૩૨૦નાં લેખવાળા કાલિસંગિયા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	શ્રીસંધ		સારી	૮૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	શ્રેષ્ઠ હરભાવનદાસ કેવલદાસ	ચ. નં. ૧૮૭૨	"	૩૫	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૭ લગભગ	શ્રેષ્ઠ શિવભાલ ડોહરકો		"	૫૦			
શ્રીસંધ ૧૬૬૪ લગભગ	શ્રેષ્ઠ ગોદાદાસ વીરચંદ		"	૧૦૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૮	શ્રેષ્ઠ મણિભાલ હકમચંદ		સાધારણ	૧૩૦	૧		મતરણનું કામ સારું છે.
"	શ્રેષ્ઠ જગજીભાલ ડોહાલાલ		"	૧૫			કાળાસાંધી પાણી પડે છે. ચિત્રકામ સારું છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૪ લગભગ	શ્રી પાનસર જેન મહાવીર સ્વામી હરપ્રભાતી પેટી		સારી	૧૫૦		૨	એક પુસ્તક બંધાર છે. એક મણિક તૈયાર છે.

નંબર	આમલું નામ	કેસલું	રેલવે સ્ટેશન	ધારૂ એપાઈસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિભાજીની રકમ
૧૦૮૪	પાનસર (લીલ)	આમલ	પાનસર ૦૧ મા. ફર	પાનસર	સુમટબંધ	ધર્મનાથજી	પાપાથ-ધારૂ ૧-૨
૧૦૮૫	આદરેજ (એમ)	"	અણખોલ ૪૧ મા. ફર	આદરેજ (એમ)	"	વાસુદેવજી	૪-૪
૧૦૮૬	વાસજ (લીલ)	"	કલોલ ૬ મા. ફર	કલોલ	ધર	જાતિનાથજી	૭-૩
૧૦૮૭	ભાંડુ	બળરમાં	ભાંડુ ૦૧ મા. ફર	ભાંડુ	શિખરબંધ	પાર્થનાથજી	૩-૨
૧૦૮૮	મોટીદાઉ	"	૧ મા. ફર	મોટીદાઉ	સુમટબંધ	મહાવીરરામી	૩-૬
૧૦૮૯	ભામોજી	"	૧૧ મા. ફર	ભાંડુ	ધર	કુંથુનાથજી	-૪
૧૦૯૦	અકલ	"	૨૧ મા. ફર	"	"	પાર્થનાથજી	૧-૩
૧૦૯૧	મોહરવાડા	"	૧૧ મા. ફર	"	"	અજીતનાથજી	-૩
૧૦૯૨	ઉનાવા	"	ઉંઝા ૨ મા. ફર	ઉનાવા	સુમટબંધ	જીવજીવ પાર્થનાથજી	૭-૬
૧૦૯૩	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૫-૪
૧૦૯૪	મળી	"	૩ મા. ફર	"	ધર	ચંદ્રમુજી	૧-૧
૧૦૯૫	અખીર	"	૨ મા. ફર	ઉંઝા	"	પાર્થનાથજી	-૧૦
૧૦૯૬	દાસજ	બળરમાં	ઉંઝા ૩ મા. ફર	દાસજ	"	જાતિનાથજી	-૩
૧૦૯૭	ઉંઝા	વીસાનો વાસ	"	ઉંઝા	શિખરબંધ	"	૪-૫
૧૦૯૮	"	તથાટીનો માલ	૧ મા. ફર	"	ધર	"	-૫

ખાવાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કેમના સંવત.	ફાઇલરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિંમત અથ	પરિ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૭૪ લગભગ	શ્રી પાનસર જેન મહાવીર સ્વામી આરખાનાની પેઢી		આધારણ	૨૫		૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૮	શેઠ મોહનલાલ હરગોવિંદાસ		સારી	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૬૮	શેઠ બા. દ. અમદાવાદ		આધારણ	૧૫૧			એક તીર્થ છે. મૂળનાથની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૫	શેઠ લક્ષ્મીભાઈ પરસોતમદાસ		સારી	૨૦			મૂળનાથજીની મૂર્તિ લેપખમ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ કેસવલાલ ઠાકરસી		"	૭૦	૨		
શેઠ હીરાચંદ વર્ધમાન ૧૮૦૦ લગભગ	શેઠ વીરચંદ અમરચંદ		આધારણ	૬	૧		૧ લાયબેરી છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શેઠ ભોગીલાલ ચોવડાસ		"	૭૦			
શ્રીસંધ ૧૬૭૫	શેઠ હરગોવિંદાસ વિજાવનદાસ	મ. ના. ૧૫૧૮	"	૨૦૦			એક લાયબેરી છે. ત્રણ ચુક- બધી દેરાસર બામ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૧	શેઠ કેસવલાલ ન્યાયચંદ		સારી	૨૫૦	૨		એક લાયબેરી છે. મૂળનાથજીની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૫૦	હરગોવિંદાસ લાલચંદ જીનાવાવાળા		આધારણ	૨૦			
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	શેઠ વાઢીલાલ અપાચંદ		"	૭૦	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૫૦ લગભગ	બાપી મુળચંદ માણેચંદ		આધારણ	૨૫	૧		
વીસા શ્રીસંધ ૧૬૪૭	શેઠ વીરચંદ આમજી		સારી				એક જેન મોડિન છે. ૧૨ અબાસીઆ અબાસ હર છે.
શેઠ હરચંદ મણેદા ૧૮૫૦ લગભગ	મહેતા કેવળદાસ ભેઠાભાઈ		"	૬૦૦	૩	૧	એક લાયબેરી છે. બીજો માળ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાજી	રેલ્વે સ્ટેશન	પ્રાથમિક શિક્ષક	આંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૧૦૬૯	ઉંઝ	નાના બબરખા	ઉંઝ ૧ મા. ફર	ઉંઝ	શિખરમંથ	કુચુનાથજી	પાપાણ-પાણ ૭૮—૭૦
૧૧૦૦	મેરવાડા	બબરખા	૪ મા. ફર	કોહાડા	"	પાથનાથજી	૧—૪
૧૧૦૧	મહાવા	"	મેરાણ ૪ મા. ફર	કુચુવા	કુચુટમંથ	ધર્મનાથજી	— ૩
૧૧૦૨	મડોલી	"	૪ મા. ફર	"	ધાનામંથ	આદિનાથજી	૪—૧
૧૧૦૩	કુચુવા	"	સિકપુર ૪ મા. ફર	"	કુચુટમંથ	વાસુકુલજી	૪—૪
૧૧૦૪	સિકપુર	જીવાતખાના પાસે	૦૧ મા. ફર	સિકપુર	શિખરમંથ	ચંદ્રપ્રજી	૧૩—૩૭
૧૧૦૫	"	અલવાના ચાકે	"	"	કુચુટમંથ	મહાવીરચામી	૧૪—૨૬
૧૧૦૬	બાલકુવાડા	બબરખા	કામળી ૧ મા. ફર	બાલકુવાડા	શિખરમંથ	અણતનાથજી	૩—૨
૧૧૦૭	કુંડાવ	"	ઉંઝ ૩ મા. ફર	કુંડાવ	ધાનામંથ	આદિનાથજી	૩—૨
૧૧૦૮	મહેસાણા	મોઢું દેરાસર	મહેસાણા	મહેસાણા	શિખરમંથ	મનમોહન પાથનાથજી	૧૬—૧૬
૧૧૦૯	"	મેઢા ઉપર	"	"	"	મેઢાનાથજી	૭૧—૪
૧૧૧૦	"	મહારાજની ખાસી	"	"	ધર	કાલિનાથજી	૧—૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	ચક્રવર્તીના નામ.	લેખનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કુલ અથ	વર્ગ સાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી નિશુવનદાસ પીતાંબરદાસ		સારી				એક મોતમ સ્વામીની આર- સની મુતિ છે. સં. ૧૨૪૦
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી મહુલાલ નિશુવનદાસ		"	૭૫	૧		ની સાથનો ૧૮ જિનમાતાનો એક તુરેશી આરસનો ૫૮ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૫ લગભગ	શ્રી કનૈયાલાલ મુલાખીદાસ		સાધારણ	૨૦	૧		૨ ગુરુમુતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૨૫ લગભગ	શ્રી ચતુરદાસ મુળમંદ		"	૧૦			
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી ચૂનીલાલ આધવસાલ		સારી	૬૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી બાણલાલ નિશુવનદાસ		"	૫૦	૨		મોળીક જિનમાતાનો ૫૮ ૧. સંવત ૧૨૬૪ની સાથની
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	"		"				કેલી એક મુદતમની મુતિ પ્રાપ્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૦ લગભગ	શ્રી બાળાલાલ મુળમંદ		"	૧૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૪૩	શ્રી વાડીલાલ લલુભાઈ		"	૬૦	૨	૧	એક ભાષાએ છે. મુળનાયક જીના પરિકરપર સંવત ૧૧૨૬ ની સાથનો લેખ છે.
શ્રીસંધ	શ્રીસંધની કમીટી		"	૮૦૦	૨	૪	સં. ૧૨૫૦ ની સાથની નવ પ્રાપ્તિ મુતિઓ છે.
"	"		"				
શ્રી નાનાલાલ મોહમંદ ૧૬૬૮	શ્રી નાનાલાલ મોહમંદ		"				

નંબર	ગામનું નામ	કેસી	ફેલ રેકૉર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિભાવની સંખ્યા
૧૧૧૧	મહેસાણા	સંઘવી પોળ	મહેસાણા	મહેસાણા	સુમટબંધ	આદિનાથજી	પાપાણ-ધાણ ૧૨-૧૫
૧૧૧૨	"	"	"	"	સુમટબંધ	મહાવીરસ્વામી	૩૧-૨૬
૧૧૧૩	"	પટલા પોળ	"	"	ધાપાબંધ	કાલિનાથજી	૧૦-૧૬
૧૧૧૪	"	શુભલાડો	"	"	સિખરબંધ	વિમલનાથજી	૩-૮
૧૧૧૫	"	"	"	"	"	સુમતિનાથજી	૫-૭
૧૧૧૬	"	ભેલીની ખાડી	"	"	"	કાલિનાથજી	૭-૧૧
૧૧૧૭	"	મોતી જડીઆની ખાડી	"	"	"	આદિનાથજી	૫-૮
૧૧૧૮	"	મોતીવાડ	"	"	"	"	૧૧-૧૦
૧૧૧૯	ચાંજી	કેન દેરાસર	ધોણાજ ૬ મા. ફર	ધોણાજ	"	ગંભીર પાશ્વેનાથજી	૩૬-૧૨
૧૧૨૦	મોદેરા	"	બહુચરાજી ૮ મા. ફર	વડાવલી	સુમટબંધ	પાશ્વેનાથજી	૮-૧૪
૧૧૨૧	વડાવલી	"	ચાણરમા ૫ મા. ફર	"	સિખરબંધ	મહાવીરસ્વામી	૬-૧૭
૧૧૨૨	ચવેલી	"	ધોણાજ ૫ મા. ફર	ધોણાજ	"	વિમલનાથજી	૩-૬
૧૧૨૩	પીપળ	"	મજુદેરા ૪ મા. ફર	વડાવલી	ધાપાબંધ	સંભવનાથજી	૧-૩
૧૧૨૪	લખવા	"	કૈલાસ ૧ મા. ફર	ધોણાજ	સિખરબંધ	રામળા પાશ્વેનાથજી	૪-૬
૧૧૨૫	પેઠારપુર	"	"	"	સુમટબંધ	પદ્મમણજી	૧-૪

બંધાવનારનું નામ તથા સ વત.	વહીવટકારનું નામ	લેખનો સંવત.	જનસંસ્કરણની તિથિ.	કેનાની વસ્તી.	કિંયા- મધ	કમ- મળા	વિશેષ નોંધ
શીસંધ	શીસંધની પેઢી		સારી				
"	"		"				
"	"		"				
શ્રી મોહનભાઈ ભગીચંદ	"		"				
બાઈ મેના ૧૯૫૧	બાઈ મેના	૧૯૫૧	"				
બાઈ મેના ૧૯૫૧	શીસંધ		"				
"	"		સાધારણ				
"	પારિખ સરખંદ લાલુભાઈ		સારી				
શીસંધ ૧૮૪૪	શીસંધ		"	૧૦	૧	૧	એક લાખજેરી છે. બા. એક તીથે મળાય છે.
શીસંધ ૧૯૭૫	"		"	૧૨૫	૧	૧	એક લાખજેરી છે. પ્રાચીન સ્મૃતિ દિવસે અવશેષો છે.
"	"		"	૨૫૦	૧	૧	એક લાખજેરી છે.
શીસંધ ૧૯૪૪	શ્રી. કરમચંદ મોતીચંદ		"	૪૫			
"	શ્રી. ખુલ્લચંદ ઉમરચંદ		"	૭૫			
"	શીસંધ		"	૧૨૫	૧		
શીસંધ ૧૯૫૫	"		"	૧૦	૧		

નંબર	ગામનું નામ	કેશબ	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ એમ.કે.સ.	બાંધણી	મુળનામક	મતિઆણીની સંખ્યા
૧૧૨૬	ધોણીજ	બાબરખા	ધોણીજ ૦૧ મા. ફર	ધોણીજ	ધુમટખંધ	દોતળનાથજી	પાપાથ-ધાડુ ૨૬-૧૫
૧૧૨૭	ગેરાદ	જેન દેરાજર	૩ મા. ફર	કંઘરાવી	ધર	અછતનાથજી	— ૩
૧૧૨૮	કંઘરાવી	"	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૧- ૫
૧૧૨૯	અલુદ	"	શીઆલ ૧૧ મા. ફર	અલુદ	ધુમટખંધ	ચંદ્રમણજી	૨૨- ૭
૧૧૩૦	સડેર	"	અલુદરોડ ૩ મા. ફર	સડેર	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૯- ૬
૧૧૩૧	દેસલી	"	દેસલી ૦૧ મા. ફર	બહેચરાજી	ધાખાખંધ	શીતળનાથજી	— ૨
૧૧૩૨	કાસરી	"	બેચરાજી ૧૧ મા. ફર	કાસરી	"	શાંતિનાથજી	૮- ૪
૧૧૩૩	બેચોર	"	૦૧ મા. ફર	બેચરાજી	ધર	વાસુપૂજ્યજી	૩- ૪
૧૧૩૪	સંખલપુર	ખાદીદાર મહાજન ગલી	૧ મા. ફર	સંખલપુર	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૪૮-૧૨
૧૧૩૫	ઝડીઆરમ	જેન દેરાજર	પાંચોટ ૧૧ મા. ફર	ઝડીઆરમ	"	મહાવીરસ્વામી	૧૬- ૩
૧૧૩૬	પાંચોટ	"	૦૧ મા. ફર	પાંચોટ	"	આદિનાથજી	૧૪- ૩
૧૧૩૭	ગુચોર	"	૩ મા. ફર	ધોણીજ	ધુમટખંધ	સુમતિનાથજી	— ૧
૧૧૩૮	ગોટપ	"	ધોણીજ ૪ મા. ફર	"	ધર	મહાવીરસ્વામી	— ૧
૧૧૩૯	ગોરીઆવી	બાબરખા	લીંચ	લીંચ	ધાખાખંધ	વાસુપૂજ્યજી	— ૧
૧૧૪૦	બેંસાલા	બાબરખા	૧ મા. ફર	"	ધર	ચાચંદાજી	— ૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારીનું નામ.	લેખનો સંવત.	દશસત્રની રિખતિ.	કૌભાની વસ્તી.	કિંમત - અથ રકમ.	વિશિષ્ટ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૧૮	નસુચંદ બલ્લુચંદ		સારી	૪૦૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ મહા સુ-૧૨	ગોલીચંદ મલ્લુકચંદ		"	૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ અમલમ	ગ્રેમચંદ રામચંદ		"	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦	મંડુલાલ રાવણ		"	૧૫૦	૧ ૧	એક મુસાફર બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૮	નાથરસાલ એમચંદ		"	૫૦		
શ્રીસંધ ૧૮૭૫	શ્રીસંધ		"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૭૧	"		"	૧૦૦	૧	
"	વાલીલાલ દીપચંદ		"	૧૫		
શ્રીસંધ ૧૮૦૦	અચાચંદ અમલાલાઈ		"	૨૦૦	૨	બધી પ્રતિયાઓ પ્રાપ્ત થઈ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૧૨	શ્રીસંધ		"	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ અમલમ	રાહ અંબાલાલ ચૂનીલાલ		"	૭૫	૧	એક લાપચેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૨	શ્રીસંધ		"	૩૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	સા. રેસવલાલ નગચંદ		"	૧૨૫	૧	એક લાપચેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૮	મહેતા એશીંગલાઈ મંજાચંદ	ચ. ની. ૧૫૨૩	"	૫૦		બીજી માળ છે.
શ્રી મણિલાલ ચૂળચંદ ૧૮૪૦	અમલસાલ માણેકચંદ		સાધારણ	૪		પ્રાપ્ત થઈ અવરોધો ઓઢતા અણી આવે છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશિક	રેલવે સ્ટેશન	પાટલ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનાથક	મતિઆઈની સંખ્યા
૧૧૪૧	ભીંચ	કેરાસેરી	ભીંચ ૧૫ મા. દુર	ભીંચ	શિખરબંધ	આદિનાથક	પાપાચુ-ધાટ ૨૫-૧૭
૧૧૪૨	અંબાસુ	બળરમા	બચુદન ૨ મા. દુર	"	"	પાર્શ્વનાથક	૬-૧૧
૧૧૪૩	સુરમા	કૌન સહોત્તે	ભોટાણા ૩ મા. દુર	ભોટાણા	ધર	વાસુપૂર્ણક	૧-૨
૧૧૪૪	ભોટાણા	બળરમા	૦૫ મા. દુર	"	ધૂમટબંધ	આદિનાથક	૩૦-૧૨
૧૧૪૫	આકચુબ	"	ભીંચ ૨ મા. દુર	આકચુબ	શિખરબંધ	અછતનાથક	૩-૫
૧૧૪૬	બલોલ	"	ભોટાણા ૩ મા. દુર	બલોલ	ધૂમટબંધ	વિમલનાથક	૬-૬
૧૧૪૭	વિરમભામ	સંધવી ક્ષેત્રી	વિરમભામ ૧ મા. દુર	વિરમભામ	"	સાતિનાથક	૭૨-૧૦૩
૧૧૪૮	"	"	"	"	શિખરબંધ	અછતનાથક	૧૮-૪૨
૧૧૪૯	"	કણ્ઠીકલી	"	"	ધૂમટબંધ	ચિત્તામણિ પાર્શ્વનાથક	૧-૫
૧૧૫૦	"	મોઢીઆ ક્ષેત્રી	"	"	શિખરબંધ	ધર્મનાથક	૩-૪
૧૧૫૧	"	આવનપાવમા	"	"	ધર	અછતનાથક	૪-
૧૧૫૨	"	"	"	"	શિખરબંધ	આદિનાથક	૬-૧૦

બાંધવનારનું નામ તાથા સંવત.	પહોવડારણું નામ.	લેખનો સંવત.	કેશકરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	ઉપા- શ્રય.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૩૨	શ્રી પેપડલાલ ઝાલાલાલ		હારી	૪૦૦	૧		એક પુસ્તક કંડાર છે. રંગીન કામ સાડું છે. એક ચોતમ સ્વામીની પાટુની પ્રતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	શ્રી મંજારામ હાલુભાઈ	શ્રી. નં. ૧૮૭૩	"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૮૦	શ્રી અમયારામ ઉમેરામ		"	૭૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ અગત્ય	શ્રી અંબાલાલ ચકુભાઈ		"	૩૫૦	૧		બીજો માળ દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અગત્ય	શ્રી મફતલાલ બેઠાલાલ	શ્રી. નં. ૧૮૬૩	"	૧૨૫	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અગત્ય	શ્રી મનલાલ મોહનલાલ	શ્રી. નં. ૧૮૬૨	"	૧૦	૧		અગત્ય સિંચર વગેરે તીર્થોના નકશાઓ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૩	શ્રી આ. ક. ની કમીટી		"	૧૦૦૦	૮	૨	એક પુસ્તક કંડાર છે. એક અનુપ્રતિ છે. જુદા જુદા તીર્થોના પટા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૨૮	શ્રીસંધ પામચંદ ગચ્છ		"				એક શ્રી ધર્મવિજયજી જેન પુસ્તકાલય છે. દેરાસરમાં કોતરજી આગેકુળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૫	શ્રી આ. ક. ની કમીટી		"				પાંચ સ્ક્રિપ્ટની પ્રતિશ્રાઓ છે. જુદા જુદા તીર્થોના પટા છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૩	"		"				
શ્રી અમીચંદ ભવાન ૧૬૭૦ અગત્ય	હાલુભાઈ અમતચંદ		"				
નાયસિંહ જોલશી શ્ર. ૧૬૬૬ વે. સુ. ૧૦	શ્રી આ. ક. ની કમીટી		"				

નંબર	મામલું નામ	ટેકાફ	કેદને રેકૉર્ડન.	પાટક ક્રમાંક.	ખાંધકી.	મુગનાયક	પ્રતિભાષની સંખ્યા
૧૧૫૩	પાટલી	બળરમાં માંડવી પાસે	પાટલી ૦૧ મા. ફર	પાટલી	શિખરખંધ	છરાવલા પાટલીનાથજી	પાપાણુ-પાટ ૧૨-૧૩
૧૧૫૪	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૭-૧૩
૧૧૫૫	શ્રી ગુલામ	ગામ વચ્ચે	ખારાપોડા ૧૪ મા. ફર	શ્રી ગુલામ	"	"	૨૧-૨૨
૧૧૫૬	ધામા	ગામમાં	૧૮ મા. ફર	ધામા	"	"	૫-૧
૧૧૫૭	વીસાવડી	"	પાટલી ૧૪ મા. ફર	દસાડા ૭ મા. ફર	ધર	વિમલનાથજી	— ૧
૧૧૫૮	આદરિયાણા	"	૨૦ મા. ફર	આદરિયાણા	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૩-૮
૧૧૫૯	વડાગામ	બળરમાં	૧૪ મા. ફર	દસાડા	"	આદિનાથજી	૨-૧
૧૧૬૦	સુરેશ	ગામમાં	૨૮ મા. ફર	આદરિયાણા	ધર	"	૧-૩
૧૧૬૧	દસાડા	"	૧૦ મા. ફર	દસાડા	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૮-૮
૧૧૬૨	વજોદ	ગામના છેડે	વેચરાજી ૧૨ મા. ફર	વજોદ	"	"	૫-૫
૧૧૬૩	ઝેનાભાઈ (ભાડા)	ગામમાં	પાટલી ૮ મા. ફર	ઝેનાભાઈ	મુશ્મખ	પાટલીનાથજી	૩-૨
૧૧૬૪	ઝોડુ	"	ખારાપોડા ૫ મા. ફર	ઝોડુ	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૬-૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	મહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	કોનાની વસ્તી.	ઉપા-મથ	ધર્મ-શાળી	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૩	શેઠ ઝોલાજી રંગજી		સારી	૨૫૦	૩		એક પુસ્તક બંડાર છે.
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ ભગભગ	"		"				બને દેરાસર એક જ કંપાઉં-ડગાં છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ ભગભગ	શેઠ સવચંદ ઇચ્છાચંદ		"	૪૫૦	૨		એક સાનબંડાર છે. સં. ૧૨૦૩ની શ્રીધાર્થનાથજી
							ધાતુની ચુર્નિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૩ ભગભગ	શેઠ કચરાભાઈ નાયુભાઈ		"	૩૮	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	શેઠ રતિલાલ સોભાચંદ		સાધારણ	૧૨	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૩૦ ભગભગ	વર્ધમાનભાઈ ઇચ્છાચંદ સુધવની		સારી	૧૧૦	૩		
શ્રીસંધ ૧૮૮૭	મનિલાલ ઝોલાજી	૧૮૮૭	સાધારણ	૧૩	૧	૧	જુદા જુદા તીર્થોના પટો છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ ભગભગ	શેઠ ચૂનીલાલ પરસોતમદાસ		"	૨૫	૧		
શ્રીસંધ	શેઠ પોપટલાલ ડાભાભાઈ		સારી	૨૦૦	૨		એક પુસ્તક બંડાર છે આજુજના વિગ્રહમવાળા પટો છે.
શ્રીસંધ ૧૧૧૧	શેઠ નરસીદાસ ખેતરીભાઈ	૧૧૧૧ કાંતબર	સાધારણ	૨૦	૨		રંગ તથા સભાચંડપની છતોમાં કુંદર પ્રાચીન ચિત્રો છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ ભગભગ	વાડીલાલ સવચંદ		સારી	૩૬	૧		વિગ્રહમ સાતું છે.
"	શેઠ તલકશી ગોતીચંદ		જીજ્ઞ	૩૬	૧		દેરાસર જીજ્ઞ છે.

નંબર	ગ્રામજી નામ	ઠેકાણું	ફેલે રેકોર્ડ	પ્રારંભ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૧૧૫	જીવરીઆરા	આથમાં	જીવરીઆરા ૦૧ આ. ફર	પાટડો	સિખરમંથ	આદિનાથજી	પાપાચુ-આદ ૪-૨
૧૧૧૬	ગોઢાગોરેયા	બળરમાં	કુંડ ૨ આ. ફર	ગોઢા ગોરેયા	"	શાંતિનાથજી	૧-૫
૧૧૧૭	બલજી	વાણીઆવાડ	પાટડી ૫ આ. ફર	પાટડી	"	"	૫-૬
૧૧૧૮	મોઢા	મોધીવાસ	ભીરમઆમ ૨૦ આ. ફર	મોઢા	"	પાંચનાથજી	૩૮-૪૩
૧૧૧૯	"	"	"	"	"	વાસુપૂર્ણજી	૩-૬
૧૧૨૦	"	નવલખાની કુળી	"	"	"	શાંતિનાથજી	૫-૬
૧૧૨૧	"	ધાંધળવાસ	"	"	ધામ્યાનંદ	આદિનાથજી	૪-૩
૧૧૨૨	દાબોદ	ગોરાની પાસે	રામપુરા ૧૮ આ. ફર	દાબોદ	"	પાંચનાથજી	— ૨
૧૧૨૩	સાચુંદ	મોધીયાક	સાચુંદ ૨ આ. ફર	સાચુંદ	સિખરમંથ	પદમજી	૧૬-૧૮
૧૧૨૪	"	ટેમલા રોડી	"	"	"	બખીઝરા પાંચનાથજી	૨૩-૨૮
૧૧૨૫	ગોરજી	રાજપુત ગઢોદ્યો	૬ આ. ફર	મખીઆવ	ધૂમટમંથ	ચંદ્રમજી	૧-૨
૧૧૨૬	ગોધાવી	બળરમાં	૧ આ. ફર	ગોધાવી	સિખરમંથ	મહાવીરજી	૧૬-૫
૧૧૨૭	સરખેજી	"	સરખેજી	સરખેજી	"	વાસુપૂર્ણજી	૫-૮
૧૧૨૮	સીતાપુર	"	બેનરાજી ૩ આ. ફર	સીતાપુર	"	સંભવનાથજી	૩-૪
૧૧૨૯	વીંછણ	"	૪ આ. ફર	મોઢા	જીર	આદિનાથજી	૧-૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પહીવડદારનું નામ	લેખનો સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિંયા-મથ	મર્મ-રૂપી	વિશેષ નોંધ
વીરમામા-મડલ-પાટડી અને મળણનો શીસંધ	વીરમામાના સંધની કમીટી છે. શેડ સોમચંદ નયુભાઈ		સારી	૧	૧	૧	આ એક તીર્થ મહાપ્રાં. છે.
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેડ સાલચંદ મલુરભાઈ		સાધારણ	નથી	૧	૧	
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	નાનાભાલ અમલસાલ		"	૧૨૦	૨		એક પુસ્તક બંડાર છે.
શીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	મડલ શીસંધ		સારી	૧૦૦૦	૬	૧	એક લાવણેરી તથા એક પુસ્તક બંડાર છે.
શીસંધ ૧૯૬૧ આ. સુ-૭	અંબલાચંદ શીસંધ		"				એક સ્ટેડિંગ પ્રતિમા છે.
શેડ હગનભાલ ન્યાલચંદ ૧૯૮૬ મહા સુ. ૬	શેડ હિરાચંદ ધરમચી		"				"
શીસંધ ૧૯૨૮ આ. વ. ૧૦	શીસંધ		"				
શીસંધ ૧૯૮૭	શેડ રંગભાઈ મુળજીભાઈ		"	૪૦	૨		
શીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	સામચંદની કમીટી : શેડ કેશવભાલ મલુરભાઈ			૧૦૦૦	૫	૨	મળ યાનકંડાર છે.
શીસંધ	શેડ મુનીલાલ પદમચી	ખ. ના. ૧૮૨૬	"				
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેડ મહેલભાલ કાગિદાસ		"	૩૦	૧		
શીસંધ ૧૯૨૦	શેડ હરિભાલ ભૂદરભાઈ		"	૧૫૦	૨		
નગરશેડ પ્રેમાભાઈ કેમાભાઈ ૧૯૧૧	હરિભાલ નગીનદાસ	ખ. ના. ૧૯૦૩	"	૨૦	૨	૧	
શીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શેડ મુનીલાલ પરશોત્તમદાસ		"	૪૫	૧	૧	
શીસંધ ૧૯૬૪	શેડ અમરભાઈ મોહનદાસ		"	૩૨			

નંબર	મામલું નામ	કેસ	ફેલો રેકૉર્ડ	પાટલ એન્ટ્રી	બાંધણી	મુળનાથક	અનિમાલના સંખ્યા
૧૧૬૦	હાથા	બળરમા	ભકોડા ૧ મા. ફર	મહલ	ધર	પાર્શ્વનાથક	પાપાણ-પાટ — ૧
૧૧૬૧	વિઠાપુર	"	૫ મા. ફર	"	"	વાસુપૂજ્યક	— ૨
૧૧૬૨	ઉપરોચ	"	૪ મા. ફર	કોવામ	"	મહાવીરવામી	— ૧
૧૧૬૩	ભીખાર	"	૨ મા. ફર	ભીખાર	શિખરમંથ	સંભવનાથક	૧૧— ૨
૧૧૬૪	હસાણા	"	૪ મા. ફર	વિરમયામ	"	પાર્શ્વનાથક	૪— ૫
૧૧૬૫	રામપુરા	"	ભકોડા	રામપુરા	"	આદિનાથક	૬— ૧૬
૧૧૬૬	ભાથલ	"	ભેટાણા ૧૧ મા. ફર	ભાથલ	સુબદ્રામંથ	મહાવીર સ્વામી	૨— ૪
૧૧૬૭	તેલાવી	"	કટોણુ રોડ ૧૧ મા. ફર	સુવાલ અમિરવા	"	વાસુપૂજ્યક	૧— ૬
૧૧૬૮	કટોણુ	"	ધનપુરા ૧૧ મા. ફર	કટોણુ	"	સુમતિનાથક	૩— ૭
૧૧૬૯	આસમેલ	"	રતિજ ૨ મા. ફર	રતિજ	ધર	પાર્શ્વનાથક	— ૩
૧૧૭૦	રતિજ	"	૧૧ મા. ફર	"	શિખરમંથ	તેમિનાથક	૭૩— ૧૦
૧૧૭૧	દેવોજ	"	દેવોજ	દેવોજ	ધર	"	૧— ૩

અધ્યાવનારનું નામ તથા સ્થાન.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	રજાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કિંવા- મય	ધર્મ- શ્રદ્ધા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૧૭	શ્રી મુનીલાલ જગનલાલ		સાધારણ	૨૦			
શ્રીસંધ ૧૬૧૦	શ્રી મણિલાલ નોકમદાસ		"	૧૦	૧		બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી ગિરધરલાલ ધરમચી		"	૩૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૦ લગભગ	શ્રી મનસુખલાલ ચૌહાણલાલ		સારી	૧૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	શ્રી સીતીય તેજપાળ		સાધારણ	૭૫	૨		ધામના ભાગમાં તીરાડો પડે છે.
શ્રીસંધ	નામજ્ઞાત યેલાભાઈ		સારી	૫૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી ચેલાભાઈ શંકરભાઈ		સાધારણ	૧૦૦	૧		પૂર્વમાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૨૫	શ્રી મણિલાલ રામચંદ નેત્રાણુવાળા		સારી	૧૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૨૨	શ્રી મીનલાલ મગચંદ		સાધારણ	૧૦૦	૨		છર્ચ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૭	શ્રી કલમચંદ પુંડરામ		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ	શ્રી પુનમચંદ મંજારામ		સારી	૧૦૦	૧	૧	મૂળનામજ્ઞાતી મતિ લેખમય છે. આ એક પ્રાચીન તીર્થ છે. સં. ૧૨૦૦ ની સાલની શી સાંતિનામજ્ઞાતી ધ.પુની મતિ પ્રાચીન છે. ફેરી નં. ૩૩ માં એક ભોવર છે જેમાં પ્રાચીન અવશેષો છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી રતિલાલ ચુડાભાઈ		સાધારણ	૧૦૦	૧		

નંબર	આમલું નામ	ડેકાઈ.	રેલવે રેકોર્ડ	પ્રિન્ટ અપ્રિન્ટ	બાંધણી.	મળનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૧૧૬૨	દેસવાડા	બળરમાં	દેસાઈ ૨ મા. ફર	દેસવાડા	શિખરખે	પથમણી	પાપાણ-પાટ ૩-૬
૧૧૬૩	ગુંભલા	"	રતિબ ૨૧ મા. ફર	ગુંભલા	ધૂમટખે	આદિનાથ	૧-૪
૧૧૬૪	કુકવાવ	ચામળદાર	ભોપણી ૧૧ મા. ફર	દેસાઈ	શિખરખે	પાથનાથ	૪-૪
૧૧૬૫	ભોપણી	ચામળા	૦૧ મા. ફર	ભોપણી	"	મલિનાથ	૫-૧૫
૧૧૬૬	બાલસાસણ	બળરમાં	કોસાણી રોડ ૧૧ મા. ફર	ગુવલ કમરવા	ધામાખે	પથમણી	૩-૮
૧૧૬૭	સરો	"	૪ મા. ફર	નંદાસણ	શિખરખે	શીતળનાથ	૨૫-૬
૧૧૬૮	કડી	કાળી સેરી	કડી ૦૧ મા. ફર	કડી	ધામાખે	છગવલા પાથનાથ	૨૭-૧૪
૧૧૬૯	"	"	"	"	ધૂમટખે	સંભવનાથ	૫-૪
૧૨૦૦	"	તણસેરી	"	"	"	પથમણી	૫-૧૫
૧૨૦૧	"	એન વિદ્યાર્થી જીવન	"	"	ધર	પાથનાથ	-૩
૧૨૦૨	કરજનગર (કા)	મહાદેવલાળા વાસમાં	કરજનગર ૦૧ મા. ફર	કરજનગર	ધૂમટખે	સંભવનાથ	૫-૩
૧૨૦૩	એદરાડ	ચામળા	અણબાણ ૧૧ મા. ફર	કડી	"	શાંતિનાથ	૨-૧
૧૨૦૪	બાવડ	"	કડી ૧૦ મા. ફર	બાવડ	ધામાખે	"	-૨
૧૨૦૫	રાબડુર	વાણીઆ વાસમાં	ગુલાસણ ૪ મા. ફર	રાબડુર	શિખરખે	નેમિનાથ	૪-૨

અધ્યાપનનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટનારનું નામ.	સંખ્યા સંવત.	જેનાની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કેપા- અથ શાળા	વર્ગ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી અમુલબ ઉમેશચંદ		સારી	૧૫૦	૧		એક મોલથ સ્વામીની પાટુની પ્રતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૧	શ્રી હોદાલાલ લક્ષ્મણાઈ		સાધારણ	૧૦૦	૧		મળનાથકજી પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૩૦	ભોમણી લેખ કારખાના		સારી	૧૫૦	૧		પ્રતિભાજી પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૩ મહા સ. ૧૦	શ્રી જમનાભાઈ ભટ્ટભાઈ તથા શ્રી જ્ઞાનાલકાભાઈ	૧૮૪૩	"	૧૬	૨	૩	આ એક તીર્થસ્થાન છે. પાટુ પ્રતિભાજી પ્રાચીન છે.
	૧. ડ. જ્ઞાની કમીટી						
શ્રીસંધ ૧૮૧૮	શ્રી ત્રિભુવનદાસ હેમચંદ	મ. ના. ૧૮૫૦	"	૭૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૬૦	શ્રી મીનલાલ વાઠીલાલ		ખરાબ	૧૫૦	૧	૧	છજી દેરાસર છે.
શ્રીસંધ	શ્રીસંધની કમીટી		સારી	૪૫૦	૩	૧	એકાધાર તથા ભોમરામાં પ્રતિભાજી છે.
"	"	મ. ના. ૧૮૬૩	"				
"	"	મ. ના. ૧૮૦૩	"				
શ્રીસંધ ૨૦૦૦ જેઠ માસમાં	લેખ વિદ્યાર્થીશ્રીવન કમીટી	મ. ના. ૬૧૦	"				મળનાથકજીની પાટુ પ્રતિભા ૬૧૦ ની સાલની પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૬	શ્રી જ્ઞાનીલાલ ઈશ્વરદાસ		"	૭૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	શ્રી નગીનદાસ રમચંદ		સાધારણ	૧૨	૧		જોમાલામાં બુદ્ધમાંથી પાણી ૫૩ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૦ લગભગ	શ્રી નરસીભાઈ મેમચંદભાઈ		સારી	૨૫			
શ્રીસંધ ૧૮૬૬	શ્રી અણિલાલ રમચંદ		"	૬૦	૨		૧ પુસ્તક બંધાર છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	કેદને રહેરાત.	પાત્ર ઓફિસ.	બાંધણી.	સુગતાયક	પ્રતિષ્ઠાટની સંખ્યા
૨૨૦૬	નંદાસણ	ગામ વચ્ચે	કમરવા ૩ મા. ફર	નંદાસણ	કિષ્કરખંધ	મનમોહન પાર્શ્વનાથજી	પાપાણુ-પાણુ ૭-૧૪
૨૨૦૭	કેમલ	ગામમાં	૧૧ મા. ફર	કેમલ	"	વાસુપૂજનજી	૩-૨
૨૨૦૮	કમરવા (કાબી)	વાણીઆવાસમાં	૦૧ મા. ફર	કમરવા	"	ત્રેભિનાથજી	૩-૨
૨૨૦૯	વડું	ભવરમાં	કુલાસણ ૨ મા. ફર	વડું	"	શાંતિનાથજી	૨-૩
૨૨૧૦	કરજસણ	ગામ વચ્ચે	કમરવા ૨ મા. ફર	કમરવા	ધર	સુમતિનાથજી	— ૧
૨૨૧૧	વડાસા	"	૩ મા. ફર	વડાસા	કિષ્કરખંધ	અછતનાથજી	૩-૪
૨૨૧૨	ખેરા (કાબી)	ભામમાં	૪ મા. ફર	કમરવા	ધર	ત્રેભિનાથજી	૧-૨
૨૨૧૩	વેડા (વાણીઆ)	ભવરમાં	૪ મા. ફર	વેડા	સુમદખંધ	પાર્શ્વનાથજી	૧-૨
૨૨૧૪	સાલડી	"	વાગધુળ ૨ મા. ફર	સાલડી	કિષ્કરખંધ	સુમતિનાથજી	૩-૩
૨૨૧૫	ખેડે	ગામમાં	ખોઝારિયા ૩ મા. ફર	પલિયા	"	પદ્મસુજી	૧-૪
૨૨૧૬	કાઠાદરા	ગામ વચ્ચે	૩ મા. ફર	કાઠાદરા	"	સંભરનાથજી	૧-૩
૨૨૧૭	પુલપરા	"	લીખોદરા ૩ મા. ફર	માણસા	"	કેપુનાથજી	૩-૬
૨૨૧૮	ભલભા	"	ખોઝારિયા ૪ મા. ફર	પલિયા	"	ધર્મનાથજી	૧-૨
૨૨૧૯	સોળ	"	વાજન ૫ મા. ફર	સોળ	સુમદખંધ	વાસુપૂજનજી	૩-૬
૨૨૨૦	નારદીપુર	હનુમાન ચક્રમાં	પાનસર ૪ મા. ફર	નારદીપુર	કિષ્કરખંધ	સુમતિનાથજી	૫-૫

બાંધાવનારનું નામ તાથા સંવત.	પ્રાપ્તિવસ્તુના નામ.	લેખનો સંવત.	કેસલરની સ્થિતિ.	કૈનાની વસ્તી.	કેપા- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૪૦	શ્રીદ ગુનીલાલ હીપચંદ		બાંધાવત્	૩૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૭૧	શ્રીદ પ્રેમચંદ ગુલામચંદ		આરી	૧૧૦	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૮	શ્રીદ મંગળદાસ કમળચંદ		"	૬૫	૨	"
શ્રીસંધ ૧૬૨૭	શ્રીદ દલસુખલાલ ચીકણલાલ		"	૧૨૫	૧	"
શ્રીસંધ ૧૬૮૩ (૧૩)	શ્રીદ નાથલાલ ન્યાલચંદ		"	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૪૦ લગભગ	શ્રીદ કમ્બલજી પરશીતમદાસ		"	૨૦૦	૩	એક પુસ્તકબંધાર છે. એક ગીતસ્વામીની પ્રતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૪ લગભગ	શ્રીદ ભોજાદાસ દરમદલાલ		"	૧૭૦	૧	મેડા ૫૨ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૬	શ્રીદ આનંદ સવચંદ		"	૮૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૨૫	શ્રીદ નયુલાલ નખીનદાસ	મ. ના. ૧૬૮૨	"	૧૨૫	૧	એક કવિત્વરિપરદ છે. બાંધાવેરી છે.
શ્રીસંધ	શ્રીદ ગાંધીદાસ જનાલાલ		"	૧૦૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ ૧૬૧૬	શ્રીદ જાળાલાલ ગુનીલાલ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૪૮	શ્રીદ મધાચંદ કેવળદાસ		"	૫૦	૨	
"	શ્રીદ કાળિદાસ ખેમચંદ		"	૧૨૫	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૬ લગભગ	શ્રીદ સામળદાસ ખેમચંદ		"	૨૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	શ્રીદ કેશવલાલ પ્રભુદાસ		"	૬૦	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે. કાંતરણી હીક છે.

નંબર	મામલું નામ	ઠેકાણું	ફેલે રેકૌન.	પાસ્ટ એન્ટિસ.	બાંધણી	મૂળનાયક	મિત્રાણની સંખ્યા
૧૨૨૧	સરહવ	બાબરમાં	મોટીઆદરેજ ૩ મા. ફર	રમિબ	કિખરખંધ	આદિનાયક	પાપણ-ખાત ૧-૩
૧૨૨૨	મોટીઆદરેજ	"	મોટીઆદરેજ	ડીંગા	ધુમટખંધ	સાતિનાયક	૧-૨
૧૨૨૩	ડીંગા	"	ડીંગા ૦૧ મા. ફર	"	"	"	— ૧
૧૨૨૪	કોથ	નવમરી	કોથ	કોથ	"	પાથનાયક	૪-૭
૧૨૨૫	"	"	"	"	ધામાખંધ	"	૫-
૧૨૨૬	કેરીઆ (તીથ)	ગામમાં	કોથ ૪ મા. ફર	"	કિખરખંધ	"	૪-૬
૧૨૨૭	કેવડા	"	કેરવાડા ૧૧ મા. ફર	કેવડા	ધુમટખંધ	મહાવીરવામી	૧-૩
૧૨૨૮	દમાવડીઆ	"	૨૧ મા. ફર	કડા	કિખરખંધ	"	— ૧
૧૨૨૯	વડાજળ	"	૧૧ મા. ફર	વડાજળ	ધુમટખંધ	નેમનાયક	૫-૩
૧૨૩૦	ઉભખલ	બાબરમાં	૧ મા. ફર	કેરવાડા	કિખરખંધ	સાતિનાયક	૧-૨
૧૨૩૧	મેરીતા	દેરાવાથો વાસ	મેરીતાકેલવાડા ૦૧ મા. ફર	મેરીતા	"	પાથનાયક	૬-૫
૧૨૩૨	"	"	"	"	"	પાસુંજીઆ	૧૧-૬
૧૨૩૩	કેલવાડા	બાબરમાં	કેલવાડા	કેલવાડા	"	આદિનાયક	૩-૧૧
૧૨૩૪	પાથલ	વાલોઆ મહેલો	મેરીતાકેલવાડા ૧ મા. ફર	મેરીતા	"	સાતિનાયક	૬-૭
૧૨૩૫	મવાડા	બાબરમાં	મવાડા માથો- જળુ ૧ મા. ફર	મવાડા	"	સંભનાયક	૬-૬

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સંવત.	કેશચરની સ્થિતિ.	કૈવાની વરતી.	કિંવા- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૪૨	શ્રી મણિલાલ નયુભાઈ		સાધારણ	૧૫	૧	કિખરનો કિખરનો ભાગ તરી ગયા છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૦ લગભગ	શ્રી કમ્પુરચંદ મોતીચંદ		"	૧૦૦	૧	ધાખામાંથી પાછી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	શ્રી જુહાભાઈ પરશોતમદાસ		સારી	૩૦	૧	
શ્રી બચનાભાઈ ભટ્ટભાઈ ૧૯૬૪	ભોયણી-જા પેસર કારખાના કમીટી		"	૨૫૦	૧ ૧	
" ૧૯૬૬	"		"			
શ્રી સારાભાઈ ડાલાભાઈ ૧૯૭૬	શ્રી આ. કે. ની રેડી અમદાવાદ		"	૨૫	૩	આ એક તીર્થ છે. સ્થાન અચ્છીય છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	પરીખ ન્યાયાચંદ વિભોવનદાસ	પર. નં. ૧૭૪૫	અર્ધ	૧૬	૧	અર્ધ દેરાસર છે.
મોહનદાસ દોશભરામ ૧૯૬૫ લગભગ	દીરાલાલ મોહનદાસ		સાધારણ	૧૦		
શ્રીસંધ ૧૯૦૨	મળજીદાસ મોહનલાલ		"	૧૨૫	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૫	સાંકળચંદ અમનલાલ		સારો	૧૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૨	શ્રી મંગળદાસ નાનચંદ		"	૧૧૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૪	"		"			
શ્રીસંધ ૧૯૫૪ લગભગ	મફતલાલ મોહનદાસ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૨૬	શ્રીસંધ		"	૧૦૦	૧	એક લાખસેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૩	મોતીલાલ દીરાલાલ		"	૨૦૦	૨	"

नं०	गा०	नाम	ठेका	वेद	प्रा०	व्या०	सूत्र	प्रतिभाषा
१२३३	अनाम	नगरभा	अनाम भाषा	१ भा०	अनाम	सूत्र	प्रा०	२-६
१२३४	बायो	"	बिन्पुर	३ भा०	बायो	सूत्र	"	२४-२९
१२३५	"	"	"	"	"	सूत्र	सूत्र	१५-
१२३६	सरदारपुर	"	१० भा०	सरदारपुर	सूत्र	नेमनाम	१३-३	
१२३७	पेदाभली	आमभा	१४ भा०	आमभा	"	प्रा०	२०-२४	
१२३८	कडोली	नगरभा	१२ भा०	कडोली	"	शीतनाम	३-६	
१२३९	हुडा	बायोभा	१० भा०	आमभा	सूत्र	सूत्र	३-२	
१२४०	आमभा	नगरभा	६ भा०	"	"	प्रा०	२९-७	
१२४१	"	देरा	"	"	"	सूत्र	सूत्र	११-२४
१२४२	नवाबपुर	आमभा	६ भा०	नवाबपुर	सूत्र	सूत्र	५-८	
१२४३	भकुडी	"	पीलवपुर	२ भा०	भकुडी	"	७-४	
१२४४	बापपुर	बायोभा	प्रा०	प्रा०	भर	सूत्र	३-३	
१२४५	प्रा०	बायोभा	१ भा०	"	सूत्र	सूत्र	१०-१६	
१२४६	आमभा	आमभा	२ भा०	आमभा	"	सूत्र	३-३	

બાંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સી.બી.નો સંવત.	દેશ સરની રિખતિ.	કેનાની વરતી.	કિ.પા. અંક.	કિ.પા. રેખા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૫૮ પ્રતિષ્ઠા	મંગળદાસ કોઠાલાલ વખાણિયા		સારી				
શ્રીસંધ ૧૮૪૧ પ્રતિષ્ઠા	મુળચંદ મગનલાલ		"	૨૦૦	૨	૧	
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	તલાચંદ જગનલાલ		"	૨૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	નાથલાલ કાળિદાસ		"	૧૧૦	૩		એકા પર પશુ મૃતિમા છે.
શ્રીસંધ છ. ૧૬૬૬	જગનલાલ છવરાજ	કે. ના. ૧૮૫૪	"	૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૧	મણિલાલ ગુલામચંદ		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૭૮	કુંવરશી મુળચંદ		"	૨૨૫	૨	૧	એક લાખગેરી છે.
શ્રીસંધ-૧૬૦૦ લગભગ	મંગળદાસ દરિચંદ		"				
શ્રીસંધ ૧૮૭૬	ત્રિભોવનદાસ બેચરદાસ મોરી		"	૨૨૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૭૪	મેરમેન પુનમચંદ તલ્લુભાઈ		"	૨૦૦	૧	૧	એક પુસ્તકબંધાર છે. એક નાઈ છે. ટેકરી પરની. ધાતુની મિત્ર પ્રાચીન અને મુદ્ર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	કેશવલાલ સુરચંદ		"	૧૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	રતિલાલ કેશવલાલ		"	૩૦૦	૪		ખાલસાવાળ સંગ્રહ નામનો બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૧૪ લગભગ	કાળિદાસ કાનદાસ	કે. ના. ૧૮૩૧	ધાધારજી	૧૫૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે.

નંબર	માનવ નામ	કેસ	વેલે રેકોર્ડ	પ્રારંભ નામ	આંધ્ર	મુળનામ	પ્રતિભાવની સંખ્યા
૧૨૫૦	બાલુ	માનવ	પ્રતિભ ૭ મા. ફર	પ્રતિભ	ધર	વાસુપૂર્ણ	પાપાનુ-ધા ૧-૩
૧૨૫૧	બી	"	તથા ૪ મા. ફર	બી	"	શાંતિનાથ	— ૧
૧૨૫૨	કરસોલ	કેસરના દુર્ગ	૩ મા. ફર	કરસોલ	"	આદિનાથ	૨-૮
૧૨૫૩	ગોડામ	ગોડીવાડી	૩૦ મા. ફર	ગોડામ	"	"	૩-૬
૧૨૫૪	નરોડા	અમરના	નરોડા ૦૧ મા. ફર	નરોડા	સિંધુપુર્ણ	ગોડી પાર્થનાથ	૭-૨
૧૨૫૫	વલાદ	"	વેલે ૨ મા. ફર	વલાદ	ધૂમટપુર્ણ	અમરનાથ	૩-૨
૧૨૫૬	રામપુર	"	૨ મા. ફર	નરોડા	"	સુપાર્થનાથ	૬-૩
૧૨૫૭	પરડોલ	"	૩ મા. ફર	"	ધર	ધર્મનાથ	— ૨
૧૨૫૮	વેલેભાર	"	૪ મા. ફર	વેલેભાર	ધૂમટપુર્ણ	અમરનાથ	૩-૩
૧૨૫૯	ગોડામ/ધુડા	"	૬ મા. ફર	૬ મા. ફર	ધર	આદિનાથ	— ૨
૧૨૬૦	કરસોલી	કેસરના વાસ	"	"	"	શાંતિનાથ	૧-૪
૧૨૬૧	અમરનાથના સુવાડા	અમરના	"	"	ધૂમટપુર્ણ	વાસુપૂર્ણ	૧-૫
૧૨૬૨	કરસોલી સુવાડા	"	૨ મા. ફર	કરસોલી સુવાડા	"	આદિનાથ	— ૩
૧૨૬૩	પાલ્લવ	"	૩ મા. ફર	૬ મા. ફર	"	સુપાર્થનાથ	૧-૩
૧૨૬૪	બીજેલ	"	૪ મા. ફર	બીજેલ	"	કેસરના પાર્થનાથ	૪-૧૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	શ્રદ્ધાવિદ્યાર્થીનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિંમત અથવા મૂલ્ય.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	કેદરલાલ દલસુખરામ		કચ્છ	૧૮૦	૧	દેસર કચ્છ છે.
શ્રીસંધ "	મોહનલાલ દેસાઈ		સારી	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	સકિન્નચંદ્ર અરેચંદ		"	૧૩૫	૧	પ્રાચીન દેશસરના અવશેષ છે
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	અમનલાલ મધુકચંદ		સાધારણ	૧૦	૧	
શ્રી ૬૬૧૫૫ કેસરીસીંધ ૧૬૦૦ લગભગ	બાબરલાલ પાનાચંદ		સારી	૧૦૦	૧	૩ એક તીર્થ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	શ્રી કૃષ્ણચંદ પ્રેમચંદ		"	૧૦૦	૨	એક પુસ્તકબંદાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૫ લગભગ	શ્રી ચક્રચંદ નાનચંદ		"	૩૦	૧	એક મેળુના પ્રતિમા છે.
શ્રી મોતીચંદ પ્રેમચંદ ૧૬૦૦	જુહાપાઈ મનલાલ		સાધારણ	૭૫	૧	મેકા પર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૮૦ લગભગ	હાલાલાલ મનસુખરામ		સારી	૧૦૦	૧	૧
શ્રીસંધ ૧૬૫૦ લગભગ	શ્રી ચક્રચંદ ચુરીલાલ		સાધારણ	૨૦	૧	
"	નારણદાસ શશુલાલ		"	૧૦૦		ધાખામાં તીરાડો પડેલ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૦ લગભગ	શ્રી નાથાલાલ મળચંદ		સારી	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	પરમીતમદાસ હીરાચંદ		"	૧૦		
શ્રીસંધ ૧૬૩૨	ધરમચંદ હરજીવનદાસ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	મણિલાલ દોલાલાઈ		"	૮૦	૧	૧
						પણાવતીની અંત પ્રાચીન છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	ઠેકે રેશન.	પાટર કેપાટિસ.	બાંધણી.	પ્રગતિયાકે	મનિમાટની સંખ્યા
૧૨૬૫	આતરકુળા	ઠેકીવાડે	ઠેકેગામ ૮ મા. ફર	આતરકુળા	ધર	વાસુપૂજ્ય	પાપાણ-ધાટ ૧૨-૧૦
૧૨૬૬	બારીઆ	ઠેકીવાડે	૭ મા. ફર	"	ધાનાખંધ	કોતળનાથજી	— ૨
૧૨૬૭	ઠેકેગામ	કરકરિયાના મહોલયા પાસે	ઠેકેગામ	ઠેકેગામ	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૧-૧
૧૨૬૮	"	"	"	"	"	મુનિસુવત સ્વામી	૧૦-૧૭
૧૨૬૯	વડોદરા (ઢોલા)	બબરમાં	ઢોલા ના મા. ફર	વડોદરા	કુમદખંધ	બજતનાથજી	૧-૬
૧૨૭૦	ઢોલા (મહાલ)	વાણિયાવાસમાં	૧ મા. ફર	ઢોલા	શિખરખંધ	"	૫-૭
૧૨૭૧	પ્રાંતીઆ	"	૩ મા. ફર	"	"	પદમજી	૫-૪
૧૨૭૨	મગોડી	બબરમાં	૨ મા. ફર	"	કુમદખંધ	આદિનાથજી	૬-૮
૧૨૭૩	કિસનપુર મોડા	વાણિયાવાસમાં	૩ મા. ફર	કિસનપુર મોડા	"	અરનાથજી	૧-૧૨
૧૨૭૪	સાણોદા	બબરમાં	ઠેકેગામ ૨ મા. ફર	વડિયા	"	વાસુપૂજ્ય	૧-૮
૧૨૭૫	સરગી	"	૩ મા. ફર	રખીઆલ	ધર	મહાવીરસ્વામી	— ૧
૧૨૭૬	વડવાલા	"	"	વડવાલા	કુમદખંધ	સમતિનાથજી	૧-૧
૧૨૭૭	કાઠીયા	"	૫ મા. ફર	સાદરા	"	પદમજી	૧-૧
૧૨૭૮	ઝાલા	"	ઢોલા ૭ મા. ફર	ઝાલા	શિખરખંધ	ગેબિનાથજી	૬-૨

અવિરતનારનું નામ તથા સંવત.	મહીયકારણનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશચરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપા-અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	ભોમીલાલ કાળિદાસ		સાધારણ	૫૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	સંકરલાલ કોટલાલ	ખ. નં. ૧૬૨૨	સારી	૩૫	૧	એક લાયસેરો છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	તલાટી મથુરદાસ કમનલાલ		"	૫૦૦	૪	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	"		"			એક ગોતમસ્વામીની આંદોલની મંત્રિ છે. બીજો માળ ૫૫૫
						મંત્રિ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૮	શ્રીસંધ		"	૧૨૫	૨	
શ્રીસંધ ૧૮૪૦	શેઠ વાડીલાલ ડાલાલાલ		"	૧૦૦	૨	એક સ્ટેડિંગના પ્રતિમાજી છે. એક ભોધુ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૪	કચારાલાલ પરશોતમદાસ		"	૭૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૧૩	બાલાલાલ કોટલાલ		"	૩૦	૧	પ્રાચીન દેરાસર છે. ભોધુ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	પુનમચંદ રૂપચંદ		"	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ ધનજીભાઈ શિવલાલ		"	૮૦		
શ્રીસંધ ૧૯૮૩	અંબાલાલ દલસુખભાઈ		સાધારણ	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૨૧	વાડીલાલ દરમંદ		સારી	૧૦૦	૧	
મનસુખભાઈ મુળમંદ અમલાવાઈવાળા ૧૯૫૦	શેઠ ચૂનીલાલ ધરમચંદ		"	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૮	શેઠ નચીનદાસ રાવચંદ		"	૧૦૦	૧	

નંબર	ગામનું નામ	ડેકાથ	રેલવે સ્ટેશન	પાસે એપ્રિલ	બાંધણી	શુભનાથકે	મતિઆટની સંખ્યા
૧૨૭૬	સાદરા	દાવર પાસે	કોમોડ ૮ મા. ફર	સાદરા	ધૂમટખંધ	અછતનાથજી	પાપાણ-ધાતુ ૧-૧
૧૨૮૦	રખીઆલ	બબરમાં	રખીઆલ ૧ મા. ફર	રખીઆલ	"	ધર્મનાથજી	૧-૧
૧૨૮૧	સામેની	"	૧ મા. ફર	"	"	પાર્શ્વનાથજી	— ૧
૧૨૮૨	ખાનપુર	"	૧૧ મા. ફર	ખાનપુર	"	કાંતિનાથજી	૧-૬
૧૨૮૩	ભલિયાનામઠ	"	"	રખીઆલ	ધાખાખંધ	મંગલનાથજી	— ૪
૧૨૮૪	ધારીસણા	"	૨ મા. ફર	ધારીસણા	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૮-૩
૧૨૮૫	પાટનાકુંવા	"	૨ મા. ફર	રખીઆલ	ધૂમટખંધ	નેમિનાથજી	— ૪
૧૨૮૬	આંબલીઆરા	"	૧૪ મા. ફર	આંબલીઆરા	ધાખાખંધ	સાંતિનાથજી	૩-૫
૧૨૮૭	કાલિયા	"	તલોદ ૩૮ મા. ફર	દયાલયા	શિખરખંધ	મહાવીરગરવામી	૩-૨
૧૨૮૮	ટીટાઈ	"	કિંમતનગર ૨૨ મા. ફર	ટીટાઈ	"	મોદરી પાર્શ્વનાથજી	૧૪-૧૬
૧૨૮૯	સરડોઈ	"	તલોદ ૩૮ મા. ફર	સરડોઈ	"	આદિનાથજી	૫-૧
૧૨૯૦	અડપોદરા	"	કિંમતનગર ૧૨ મા. ફર	અડપોદરા	"	સાંતિનાથજી	૪-૮
૧૨૯૧	રૂપાલ	"	૭ મા. ફર	રૂપાલ	"	"	૫-૬
૧૨૯૨	રજાસણ	"	તલોદ ૧૩ મા. ફર	રજાસણ	"	આદિનાથજી	૩-૬
૧૨૯૩	મોઢનપુર	"	૮ મા. ફર	મોઢનપુર	"	"	૮-૫

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	હોખનો સંવત.	દરાસરની તિથિ.	જોનાની વરતી.	ઉપાધર- મય રકમ.	વિશેષ નંબ.
શ્રીસંધ ૧૯૨૬	શેઠ કાગિલાલ દેવચંદ		સારી	૨૫	૩ ૧	એક લાવણેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	શેઠ બીખાભાઈ મગનલાલ		સાધારણ	૪૫		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	ચંદુલાલ ધરમચંદ		સારી	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	ધરમચંદ પ્રભુલાલ		"	૧૦૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	ચંદુલાલ દલસુખરામ		સાધારણ	૧૦૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	પ્રેમચંદ દલસુખરામ		સારી	૮૦	૨	અંતિમો પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	શ્રીસંધ		"	૨૫		
શ્રીસંધ ૧૯૬૦ લગભગ	શેઠ મોદનલાલ જગજીવનદાસ		"	૧૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	બીખાભાઈ મગનલાલ		"	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	રઘુજીરાલ મેયચંદ		"	૩૫૦	૨	પ્રાચીન અંતિમામ્મો છે.
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	અંબાલાલ દેવચંદ		સાધારણ	૩૦	૧	દરાસર ઇશુ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	નગીનદાસ કુંવરસી		સારી	૭૫		
નામાલાલ ઇવનુભાઈ ૧૮૬૫ લગભગ	ચૂનીલાલ રામચંદ		"	૨૦૦	૨	એક લાવણેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	અમૃતલાલ મોતીચંદ	૧૮૬૩	"	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	તારાચંદ અમલાલાલ		"	૩૦૦	૧	

નંબર	આમણું નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	આંધણી	મુળનામક	પ્રતિઆણની સંખ્યા
૧૨૬૪	દુદોર	બબરખા	તમોદ ૫ મા. દુર	હિંમતનગર	મુમ્તજ	પાશનામક	પાપાણ-પાણ ૩—૨
૧૨૬૫	બેરણા	"	" ૩ મા. દુર	"	શિખરમંથ	સંભવનામક	૩—૧
૧૨૬૬	આમીઆણ	"	"	"	ધર	કાંતિનામક	— ૩
૧૨૬૭	મટોદ	"	"	"	મુમ્તજ	આદિનામક	૩—૧
૧૨૬૮	હિંમતનગર	આમીઆણ	હિંમતનગર	"	શિખરમંથ	મકાવીરસ્વામી	૩૨—૧૪
૧૨૬૯	"	જૂના બબરખા	"	"	ધામાબંધ	આણનામક	૪—૩
૧૩૦૦	વકતાપુર	બબરખા	મકાદિવપુરા ૧ મા. દુર	વકતાપુર	શિખરમંથ	આદિનામક	૬—૩
૧૩૦૧	ભામણા	ગામ ભઠાર	૧ મા. દુર	"	"	મકાવીરસ્વામી	૭—૧
૧૩૦૨	ઉંઝણી	બબરખા	વડનગર ૭ મા. દુર	ઉંઝણી	"	આણનામક	૪—૪
૧૩૦૩	ઝેલવારા	"	ભઠાર ૭ મા. દુર	દાવડ	મુમ્તજ	કાંતિનામક	૪—૮
૧૩૦૪	દાવડ	આમના ઉડે	૪ મા. દુર	"	શિખરમંથ	પાશનામક	૭—૧
૧૩૦૫	પંચોથ	બબરખા	મકાદિવપુરા ૩ મા. દુર	પંચોથ	"	કુંચુનામક	૧૨—૨૭
૧૩૦૬	"	"	"	"	"	આદિનામક	૪—૬
૧૩૦૭	તાલપુરી	"	કાપારી ૧ મા. દુર	હિંમતનગર	"	કાંતિનામક	૩—૩
૧૩૦૮	મકાણ	"	સોનામન	સોનામન	ધર	આદિનામક	— ૧

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસ્તાવેજની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	કિંયા- અથ	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	કાગિદાસ કરમચંદ		જારી	૭૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૧૦	લક્ષ્મણાઈ દેવચંદ		"	૨૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૮૬	ચૂનીલાલ લખખીચંદ	૧૪૮૩	આધારણ	૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૪૦ લગભગ	૪૬મજી નાથાલાલ	૧૬૦૩	"	૨૫			
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	કમીટી પ્રમુખ કાગિદાસ ગોતમદાસ		જારી	૭૫	૩	૨	એક રફિકના અતિયાછ છે.
ગોઠી કમચંદ અમુલજન- દાસ ૧૬૨૦	"		આધારણ				
શ્રીસંધ ૧૭૦૦ લગભગ	કાલિલાલ કરનુરચંદ		જારી	૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	શંક મળમલાલ રવચંદ		"	૨૦			પ્રાચીન દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૮	કિશોરદાસ લક્ષ્મણાઈ		"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રી સંધ ૧૮૭૫ લગભગ	પ્રજ્ઞરામ બેચરદાસ		"	૮૦	૧		એક લાયબેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૩૦૦ લગભગ	અમલાલાલ કરમચંદ		"	૪૦	૧		આ એક નાનું તીર્થ મણાવ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	અમલાલાલ પીત્રાંગરદાસ		"	૨૦૦	૨	૨	એક લાયબેરી છે.
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	જુજીલાલ ગોતીલાલ વજારિયા		"	૨૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૬૦ લગભગ	રિંગવચંદ લેખચંદ		આધારણ	૧૫	૧		એક રફિકના અતિયાછ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	ફેલે ફેરના	પાટ ખેડાફેર	ખાંધણી	પ્રજાનાથક	પ્રતિભાજી સંખ્યા
૧૩૦૯	હાપા	ખાખરખા	હાપારો ૨ મા. ફર	કિમતનમર	કિખરખ	નેમિનાથક	પાનાથ-પાટ ૩-૨
૧૩૧૦	ઈડર	કિલ્લા ઉપર	ઈડર ૨ મા. ફર	ઈડર	"	કાતિનાથક	૧૩૪-૩
૧૩૧૧	"	પારખવાડો	"	"	"	ચિંતામણિ પારખનાથક	૧૭-૨
૧૩૧૨	"	કાકારોવાડો	"	"	ધૂમટખ	ગોડી પારખનાથક	૮-૨૩
૧૩૧૩	"	"	"	"	ધાખાખ	"	૧૧-૧૫
૧૩૧૪	"	ડેબોચ	"	"	કિખરખ	આદિનાથક	૨૧-૭
૧૩૧૫	"	"	"	"	"	સીતળનાથક	૨૧-૧૭
૧૩૧૬	કુકડીઆ	ગામ વચ્ચે	૫ મા. ફર	કુકડીઆ	ધૂમટખ	"	૧-૩
૧૩૧૭	સાખલી	ગામના છેડે	૧ મા. ફર	સાખલી	કિખરખ	મેવાસનાથક	૨-
૧૩૧૮	"	ગામ વચ્ચે	"	"	ધૂમટખ	આદિનાથક	૬-૬
૧૩૧૯	નાનાપોસીના	ગામની કાગોલે	ઈડર ૭ મા. ફર	કુકડીઆ	કિખરખ	પારખનાથક	૨૪-૧૨
૧૩૨૦	ગોધમક (બીડીગોલ)	ગામ વચ્ચે	"	"	"	"	૩-૧
૧૩૨૧	ખેડાબઢા	"	ખેડાબઢા ૧ મા. ફર	ખેડાબઢા	"	મહાવીરસ્વામી	૧૨-૪
૧૩૨૨	"	"	"	"	ધૂમટખ	આદિનાથક	૬-૩
૧૩૨૩	ડેરોલ (વાપેલા)	ગામના છેડે	૫ મા. ફર	"	કિખરખ	મહાવીરસ્વામી	૧૧-૧

અધ્યાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કોમ્પો સંવત.	કસ્ટોડિયનની સ્થિતિ.	ફોટોગ્રાફ વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ	વર્ગ- શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રી વાડીલાલ કુંવરજી		આધારભૂ	૩૦			અધીકારી બાર છે.
અંગ્રેજી કલેન્ડર ૭ છ. ૧૯૬૪	શ્રી આશુવંટ મંગલજી ની પેઢી	૧૭૦૫	સારી	૧૦૦૦	૪	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. પ્રાચીન લીધે છે.
શ્રીસંધ	"		"				અગ્રેથી કેસરિયાજી મોઢર ભવ છે.
"	"		"				
અગ્રતરમજી શ્રીસંધ	"		"				
શ્રીસંધ	"		"				
"	શ્રી તલકચંદ આમીચંદ		"				
શ્રી કલેન્ડર અંગ્રેજી ના કુટુંબી છ. ૧૯૬૦	શ્રી બેઠાલાલ દામીભાઈ	મ. ના. ૧૬૮૧	"	૨૦		૧	
નારણશેઠ બંધારેલું કલે- ન્ડર છે. લગભગ ૧૭૦૦	શ્રી પરશીતમદાસ આમીચંદ	મ. ના. ૧૫૬૫	અર્ધ	૮	૧		અર્ધ હેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૧	"		સારી				
ગોડોલ્ડનું હેરાસર છ. ૧૯૬૧	શ્રી આશુવંટ મંગલજીની પેઢી-૭૬૧		"			૧	સિદ્ધપાટન આરુ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૨	શ્રી બખાભાઈ વેળીચંદ		"	૧૨			
શ્રીસંધ	વર્ધમાન અમચારામ		આધારભૂ	૧૦૦	૧	૧	મળનાપરજી પ્રાચીન છે.
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	શ્રી અમલલાલ તલકચંદ	મ. ના. ૧૫૬૫	સારી	૩૦		૧	સ. ૧૫૬૫ નો સિદ્ધાલેખ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કુટુંબ	રહેઠે રેકૃશન.	પાસ્ટ કોમિટીસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૩૨૪	અમોડા (ભાગીપુરા)	ચામ વડ્ડે	ખેડખલા ૫ મા. ફર	ખેડખલા	ધર	મેલિનાથજી	પાપાણ-પાટ ૧-૧
૧૩૨૫	વડાલી	ખબરખાં	વડાલી ૦૧ મા. ફર	વડાલી	કિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૩૬-૮
૧૩૨૬	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૨૨-૬
૧૩૨૭	પાલ	ભામખાં	ધર ૩૮ મા. ફર	વિજયનગર	"	શાંતિનાથજી	૩-
૧૩૨૮	જેરાજી	"	ખેડખલા ૧૪ મા. ફર	ખેડખલા	"	"	૩-૩
૧૩૨૯	ભાંગીયા	"	૧૭ મા. ફર	"	"	પાશ્વનાથજી	૩-૨
૧૩૩૦	મોદાપોશીનાથજી	"	૨૫ મા. ફર	"	"	"	૫-૮
૧૩૩૧	"	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૩-૩
૧૩૩૨	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૭-૧૨
૧૩૩૩	"	"	"	"	"	મહાવીરરાયી	૧-૨
૧૩૩૪	ખેરવા	વાણીઆવાસખાં	જગુન ૩ મા. ફર	ખેરવા	"	ચંદ્રમણજી	૩-૩
૧૩૩૫	ઉલપુર	ચામ વડ્ડે	મહેસાણા ૬ મા. ફર	"	"	કુનિસુખ સ્વામી	૧-૧
૧૩૩૬	સાલપુર	વાણીઆવાસખાં	જગુન ૩ મા. ફર	જગુન	ધર	શિવસનાથજી	-૨
૧૩૩૭	આમજી	દેરાવામો વાસ	ભાંગીયાસખાં ૪ મા. ફર	"	પાપાણધ	શાંતિનાથજી	૨-
૧૩૩૮	ઝુલસણ	ચામ વડ્ડે	જગુન ૩ મા. ફર	ખેરવા	કિખરખંધ		૨-૧

અધ્યાપનપત્રનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપાધ્યક્ષ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૪૩	શ્રી રમેશભાઈ મોળી	ચ. ના. ૧૯૦૩	સાધારણ			
શ્રીસંધ	શ્રી નાથાલાલ શંકરભાઈ		સારી	૩૦૦	૫ ૨	એક ગુરુપતિ છે.
માર્ચ ૧૫મી ૧૯૪૨	"	"	"			
શ્રીસંધ	વડાશ્રી શ્રીસંધ	ચ. ના. ૧૯૧૧	અર્ધ	નથી	૧	તા. ૧૬ ઇંગ્લેન્ડના કાલવાની જરૂર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૫	શ્રી પરશોતમદાસ શ્રીસંધ દેસાઈ		સાધારણ	૬૦	૧	બુધવારની પાણી ૫૩ છે.
શ્રીસંધ	શ્રી ભીખાભાઈ આચાર્ય દેસાઈ	ચ. ના. ૧૯૦૨	"	૪૦		દેરાસર કુલકાલવાની જરૂર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૭	શ્રી નેત્રાલાલ નેમચંદ	૧૯૭૭	સારી	૫૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૧	"	૧૯૮૧	"			
"	"		"			
"	"		સાધારણ			
શ્રીસંધ	શ્રી તલકચંદ પુનભાઈ		સારી	૧૨૫	૨	એક પુસ્તક કાંદાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૫ અમલ	શ્રી ભગલાલ દેવચંદ		સાધારણ	૧૮		ખાખાની પાણી ૫૩ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૨	આતમભાઈ ઝવેરચંદ		સારી	૪૦	૧	એકાધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૭	કરમચંદ અમીચંદ		"	૫૦		
શ્રીસંધ ૧૯૬૧	અમલાલાલ કુરુજીવનદાસ		સાધારણ	૧૨૫	૧	

નંબર	ગ્રામજી નામ	કેશી	કેલે રેકોર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૭૭૬	ધામજીવા	ગામ વચ્ચે	વસા/ડાભલા ૪૧ મા. ફર	ખેરવા	ધર	આદિનાથજી	પાવાય-ધાટ — ૨
૧૭૪૦	ખારિયા	"	૩ મા. ફર	વસા	શિખરબંધ	પાસવંનાથજી	૧— ૨
૧૭૪૧	ગેઠ	ટોળા ઉપર	બાંધણી ૩ મા. ફર	ગેઠ	"	વાસુપુત્રજી	૩— ૩
૧૭૪૨	બાંધણી	બળરમાં	૦૧ મા. ફર	બાંધણી	"	શાંતિનાથજી	૬—૧૦
૧૭૪૩	સમઠી	"	ગોઝારિયા ૨૧ મા. ફર	સમઠી	"	પાસવંનાથજી	૪—૧૦
૧૭૪૪	ડાભલા (વસા)	વાણીઆવાસમાં	વસા ડાભલા ૩ મા. ફર	ડાભલા	"	શાંતિનાથજી	૪—૧૩
૧૭૪૫	કુકરવાડા	બળરમાં	કુકરવાડા ૦૧ મા. ફર	કુકરવાડા	"	આદિનાથજી	૪— ૮
૧૭૪૬	વિળપુર	ભાટવાડામાં	વિળપુર ૦૧ મા. ફર	વિળપુર	મુમટબંધ	ચિંતામણિ પાસવંનાથજી	૩૬—૨૭
૧૭૪૭	"	ગોશીઆનો કોટ	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૨—૨૧
૧૭૪૮	"	ટોલીવાડો	"	"	"	ગોદી પાસવંનાથજી	૭—૧૨
૧૭૪૯	"	સુધારવાડો	"	"	શિખરબંધ	આદિનાથજી	૧૩— ૪
૧૭૫૦	"	ઝેન વિહારાના પાસે	"	"	મુમટબંધ	કુકુનાથજી	૭— ૬
૧૭૫૧	"	સુધારવાડો	"	"	"	ભરનાથજી	૬— ૧
૧૭૫૨	"	ગોશીઆનો કોટ	"	"	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૪—૧૦

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારીનું નામ	સેપનો સંવત.	દશસરની તિથિ	જેનાની વરતી.	કેપા-મય દશગા	વિશેષ નંબર
શ્રીસંધ ૧૬૬૬	શ્રી મંદુલાલ વાડીલાલ		આધારણ	૬૦	૧	ગ્રેડાપર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૨૩	મંભારામ કરસનદાસ		"	૨૦	૧	ધાળામાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૨ લગભગ	શ્રી ગિરધરલાલ અમનલાલ		સારી	૧૦૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૮૭૦	શ્રી બોડીદાસ ડગનલાલ		"	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૮૫	શ્રી માનચંદ લાલચંદ		"	૪૦૦	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી મંગળદાસ વામભારામ		"	૧૦૦	૨ ૧	
શ્રીસંધ	શ્રી રામચંદ ડગનલાલ		"	૧૨૫	૨	
"	શ્રી ચિંતામણિ પાશંનાથ-જીની કમીટી શ્રી બાળાક		આધારણ	૧૦૦૦	૭ ૩	પાંચ પુસ્તક બંધાર છે. એક લાખજેરી છે. એક
	કાલિદાસ					બીલખસવામીની પ્રતિ છે.
શ્રી દોલભાઈ લાલચુવાળા ૧૬૦૪	દોશી દયાલજી દેવકરજી		"			
શ્રીસંધ	દોશીવાડાનો શ્રીસંધ		સારી			
શ્રી પુનમચંદ લીલાચંદ સં. ૧૮૬૬	શ્રી કમલભાઈ કાલાભાઈ	૧૮૬૬	"			
શ્રી મળચંદ હીરાચંદ	ચિંતામણિ પાશંનાથજીની કમીટી		"			
શ્રી પુનમચંદ લીલાચંદ ના કુટુંબી	દોશી દેસવલાલ નમનલાલ		"			
શ્રી મેઘરસાઈ શિવચંદ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રી ચિંતામણિ પાશંનાથ-જીની કમીટી		"			

નંબર	આશ્રુ નામ	ઠેકાણું	દેવે રેકૌન	પાટ આકૃષ્ટ	આંધળી	મૂળનાથક	પ્રતિમાની સંખ્યા
૧૩૫૩	વિભપુર	ચોલીઆનો મોટ	વિભપુર ૦૧ મા. ફર	વિભપુર	ભૂમટખે	વાસપૂનાથ	પાપાથ-માડ ૪—
૧૩૫૪	"	ભાટવડો	"	"	"	આદિનાથ	૧૭—૧૦
૧૩૫૫	રણાસથ	વાણીઆવાસમાં	પીલવાઈ રોડ ૧ મા. ફર	"	શિખરખે	સામળા પાર્શ્વનાથ	૧— ૭
૧૩૫૬	પુષરા	આમ વચ્ચે	૧૧ મા. ફર	પુષરા	"	આદિનાથ	૩— ૬
૧૩૫૭	પીલવાઈ	"	૨ મા. ફર	પીલવાઈ	ભૂમટખે	પદ્મપ્રભુ	૩— ૨
૧૩૫૮	વેડા (પીલવાઈ) (પારોટનું)	આલણવાસમાં	૧ મા. ફર	વેડા	ધર		— ૬
૧૩૫૯	વિકાર	બળર વચ્ચે	કુરવાડા ૨ મા. ફર	ગેરીતા	શિખરખે	પાર્શ્વનાથ	૧— ૧
૧૩૬૦	ટોટાકથ	વાણીઆવાસમાં	વસાઈ કાલવા ૨ મા. ફર	ટોટાકથ	ભૂમટખે	સુમતિનાથ	૩— ૩
૧૩૬૧	બીચોદરા	આમમાં	કુરવાડા ૪ મા. ફર	કુરવાડા	શિખરખે	સંભવાથ	૩— ૫
૧૩૬૨	ચરાડા	બળરમાં	લોદા ૪૧ મા. ફર	ચરાડા	ધર	સાતિનાથ	— ૭
૧૩૬૩	આળેલ	આમ વચ્ચે	૨૧ મા. ફર	આળેલ	ભૂમટખે	પદ્મપ્રભુ	૮—૧૧
૧૩૬૪	રીદોલ	"	૨ મા. ફર	રીદોલ	"	ગોડો પાર્શ્વનાથ	૩— ૮
૧૩૬૫	લોદા	"	લોદા	લોદા	શિખરખે	અભિનંદન	૪— ૬
૧૩૬૬	લાકરોડા	હીપાવાડ	૬ મા. ફર	લાકરોડા	ધર	સાતિનાથ	— ૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની રિધિનિ.	લેખાની વરતી.	કિંમત અથવા શાખા	વિશેષ નોંધ
બંધારિયા શીરચંદ રૂપચંદ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રી ચિંતામણિ પાથરનાથ-જીની પેટીનો કમીટી		સારી			
મીસંધ	"		સાધારણ			
મીસંધ ૧૯૧૧ લગભગ	શ્રી મુનીલાલ અવેરચંદ		સારી	૨૫	૨ ૧	
મીસંધ ૧૯૮૩ લગભગ	શ્રી ડાહ્યાભાઈ મનમલાલ		"	૧૦૦	૧	
મીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી દલસુખભાઈ ખેમચંદ		"	૭૫	૧	
મીસંધ ૧૯૬૦ લગભગ	શ્રી વારીલાલ કાગિલાલ		જીર્ણ	૨૫	૧	જીર્ણ દેરાસર છે.
મીસંધ ૧૯૬૮	શ્રી મહતલાલ મણિકચંદ		સારી	૭૦	૧	એક પુસ્તક બંડાગ છે.
મીસંધ ૧૯૧૦	શ્રી કે.કે.વર્મા, ભૂપચંદ		સાધારણ	૫૦	૧	
મીસંધ ૧૯૧૪ લગભગ	શ્રી પાનાચંદ લીલાચંદ		સારી	૭૫		
મીસંધ ૧૯૫૬	શ્રી મણિલાલ સુરચંદ		"	૨૩	૧	
મીસંધ ૧૯૨૧ લગભગ	શ્રી દીપચંદ બટાભાઈ		"	૨૫૦	૨	એક પુસ્તકબંડાર છે. ૫ શા-વતીની ધાતુચિત્ર પ્રાચીન છે. બંને માળ પ્રતિમા છે.
મીસંધ ૧૯૬૩ લગભગ	શ્રી જમનાલાલ ચેલાભાઈ	જ. નં. ૧૭૮૨	"	૧૨૫	૧	
મીસંધ ૧૯૭૦ લગભગ	શ્રી જમનાલાલ કપુરચંદ		"	૪૨૫	૨	એક પુસ્તક બંડાર છે.
મીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	શ્રી કે.કે.વર્મા લક્ષ્મણાઈ		સાધારણ	૩૦		

નંબર	આશુ નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	ગાંધી	મૂળનાથક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૧૩૬૭	વરસોડા	મકપિરાજી મહારાજના માઠમાં	મકપિરાજી ૩ મા. ફર	વરસોડા	શિખરનાથ	વાસુપૂનાથ	પાપાણ-પાણ ૫-૬
૧૩૬૮	માણુયા	સોનવીની ફેરી	૩ મા. ફર	માણુયા	"	આદિનાથ	૭-૧
૧૩૬૯	"	"	"	"	સૂર્યનાથ	નેમનાથ	૧૦-૨૬
૧૩૭૦	"	સોનવીની ફેરી	"	"	શિખરનાથ	પાસનાથ	૫-૮
૧૩૭૧	"	"	"	"	"	આદિનાથ	૩-૭
૧૩૭૨	માણુકપુર	વાચ વખો	મકપિરાજી ૦૧૧ મા. ફર	માણુકપુર	"	"	૩-૩
૧૩૭૩	લીમોદરા	"	લીમોદરા	લીમોદરા	"	"	૪-૭
૧૩૭૪	બાલવા	બબરમાં	વાસન ૧ મા. ફર	બાલવા	સૂર્યનાથ	કુંડુનાથ	૩-૧
૧૩૭૫	ઉનાવા (ઉનાઈ)	વાણીઆવાસ	વાસન	(ઉનાવા)	"	આદિનાથ	૪-૭
૧૩૭૬	વાસણા	નવા વાસમાં	૪ મા. ફર	વાસણા	ધર	વિમલનાથ	— ૧
૧૩૭૭	રધિભ	મોરા પાસે	રધિભ ૦૧ મા. ફર	રધિભ	શિખરનાથ	શાંતિનાથ	૧-૩
૧૩૭૮	"	બબરમાં	"	"	ધર	મંદ્રપ્રભુ	— ૧
૧૩૭૯	પેલાપુર	પાંચ ધરામાં	૪ મા. ફર	પેલાપુર	સૂર્યનાથ	સંભવનાથ	૩-૭
૧૩૮૦	(બાવનિનાથ)	બબરમાં	"	"	શિખરનાથ	સુવિધિનાથ	૧૧૪-૮૩
૧૩૮૧	"	ગોદફળી	"	"	સૂર્યનાથ	મહાવીરનાથ	૧-૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કેપખનો સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કેપા- શ્રમ.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૧	શ્રી કીરાલાઈ નગીનદાસ		સારી	૨૫૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૮૬૧	શ્રી વાડીલાલ દોશભરામ		"	૧૫૦	૫		એક પુસ્તક બંધાર છે. એક ગીતમ સ્વામીની ધાતુની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૪૦ અમલમ	"		"				એક ગીતમ સ્વામીની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અમલમ	શ્રીસંધ વીસા પોરવાડ		"				
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ અમલમ	શ્રી અફતવાલ અમલમ		"	૧૦૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે. મિત્રામ સાહેબ છે.
"	શ્રી અમલમ અમલમ		"	૧૫૦	૨		શ્રી દિતવિભાગ કેન પુસ્તકાલય છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૨	શ્રી સાંકળચંદ કૃતમંદ		"	૭૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અમલમ	નામદાસ ત્રિભુવનદાસ		"	૧૨	૧		પરિષદ બૃહદ છે અને ગીત- રણી સારી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૪ અમલમ	જોડાલાલ યુવાનમંદ		"	૧૦	૧		મેડા પર છે.
શ્રીસંધ	ચંદુલાલ લક્ષ્મણ		"	૨૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૧૪	લક્ષ્મણલાલ બલાખીદાસ		"				મેડા પર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૧૫	શ્રીમદી: શ્રી અણ્ણિકલાલ કૃતમંદ		"	૩૦૦	૪	૩	૨ પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૦ અમલમ	"		"				બેંચમાં તથા મેડા પર મૂર્તિમાં છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૫ અમલમ	ચંદુલાલ કાગિદાસ		"				

નંબર	ગામનું નામ	ટેકાબંધ	કેવે રેકૌશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાગની સંખ્યા
૧૩૮૨	ભોરીબ	અમદાવાદ	રવિભ ૬ મા. ફર	ચેલાપુર	કુમરબ	મહાવીરચાવી	પાવાણ-માણ ૩-૧
૧૩૮૩	ઈંદોલા	ગામ વચ્ચે	ખોરબ ખોડીખારથી	પોર	"	વાસુકુળબ	૧-૩
૧૩૮૪	પોર	ખાનગરમાં	૬ મા. ફર	ખોરબ ખોડીખાર	"	અછતનાથબ	૩-૧
૧૩૮૫	કોળા	ગામ વચ્ચે	સાગરમતી ૬ મા. ફર	સાગરમતી	ધામણબ	વાસુકુળબ	૩-૨
૧૩૮૬	અડાબળ	"	ખોરબ ખોડીખાર	અડાબળ	કુમરબ	આદિનાથબ	૨-૫
૧૩૮૭	ઉવારસદ	"	૪ મા. ફર	ઉવારસદ	"	અછતનાથબ	૪-૨
૧૩૮૮	ખોરબ ખોડીખાર	"	૧ મા. ફર	ખોરબ ખોડીખાર	ધર	સાદિનાથબ	— ૧
૧૩૮૯	ઝોગણબ	ખાનગરમાં	૩ મા. ફર	ઝોગણબ	મદમબ	"	૫-૧૪
૧૩૯૦	સતિબ	"	બાંધણી ૪ મા. ફર	"	સાગરમતી	વાસુકુળબ	૩-૪
૧૩૯૧	મલાલબ	વાણિયાવાડી ખાડી	૧ મા. ફર	સીરબ	કુમરબ	પાશ્વનાથબ	૧-૨
૧૩૯૨	સાગરમતી (રામનગર)	ગામમાં	સાગરમતી ૧ મા. ફર	સાગરમતી	ધર	"	૧-૬
૧૩૯૩	મોરખા	વાણિયાવાસમાં	મોરખા ૧ મા. ફર	સરખેબ	કુમરબ	વિમલાનાથબ	૩-૧

ખાવાનારનું નામ તથા સંવત.	પહોંચાડારનું નામ.	કોખનો સંવત.	રેવાલરની સ્થિતિ.	કોનાની વસ્તી.	કોપા- શ્રય	પર- શાળા	વિશેષ નોંધ
પેથાપુર શ્રીસંધ ૧૯૧૪ લગભગ	પેથાપુરના સંધની કમીટી		સારી	નથી		૧	
જુલાખીદાસ ગુલામચંદ ૧૯૮૭	જુલાખીદાસ ગુલામચંદ		"	૪૨	૧		સરુગમ તથા મીરનારનો ૫૯ છે. મિમલાસ સારુ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી ભાસ્કરભાઈ દાસચંદ		સાધારણ	૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૨૫ લગભગ	શ્રી મલ્લભાઈ દાસચંદ		"	૧૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૦ લગભગ	દાસરાજાઈ દાસરાજીભાઈ		સારી	૧૨૫			
શ્રીસંધ ૧૯૭૧	મહાલભાઈ પરશોતમદાસ		"	૪૦	૧		એક પુસ્તકબંધાર છે. રંગમંડપ- નું મિલકાત સારુ છે.
અંબેડકર ભાસ્કરભાઈ મોહનભાઈ ૧૯૮૬	રતિભાઈ કસ્તુરચંદ		"	૪૦	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૪	બોડીદાસ વીરમલાલ		"	૬૦	૧		એક પુસ્તકબંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૨	મણિભાઈ નયુભાઈ		"	૫૦	૧		"
શ્રીસંધ	આશાભાઈ જગનલાલ		"	૧૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૧ લગભગ	મનમલાલ લાલચંદ		"	૭૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	મનસુખભાઈ કમીટી		"	૭	૧		

નંબર	આશરું નામ	ઠેકાણું	ફેલે રજીસ્ટ્રેશન.	પ્રારંભિક ઓફિસ.	આંધ્રજી.	મુળનામક	મિત્રાટની સંખ્યા
૧૩૬૪	કાશંદા	બનરમાં	૨ મા. ફર	કાશંદા	કાશંદા	સુમતિનાથજી	પાપાશુ-પાડુ ૩-૧
૧૩૬૫	ભાલ	"	૩ મા. ફર	ભાલ	શિખરમંથ	આદિનાથજી	૩-૩
૧૩૬૬	બદરખા	વાણીઆવાસમાં	બાવલા ૬ મા. ફર	બદરખા	"	ચંદ્રમણજી	૩-૧૧
૧૩૬૭	કાવીડા	બનરમાં	૫ મા. ફર	"	સૂમટમંથ	આદિનાથજી	૩-૧
૧૩૬૮	અલોડા	પાટીદારનો મહોલમાં	ધોળકા ૪ મા. ફર	અલોડા	શિખરમંથ	પાશંનાથજી	૨૦-૧૬
૧૩૬૯	ધોળકા	ભાલાધોળ	ધોળકા	ધોળકા	ધર	આદિનાથજી	૧૪-૩
૧૪૦૦	"	અંબાજીની ધોળ	"	"	શિખરમંથ	સુમતિનાથજી	૬-૧૨
૧૪૦૧	"	ચંચાલાની ધોળ	"	"	સૂમટમંથ	શાંતિનાથજી	૧૪-૨
૧૪૦૨	પેલાવાડા	બનરમાં	ધોળકા ૬ મા. ફર	"	"	સુવિધિનાથજી	૧-૬
૧૪૦૩	બાવલા	"	બાવલા	બાવલા	"	આદિનાથજી	૮-૫
૧૪૦૪	કોડ	ભાલાધોળ	કોડ	કોડ	શિખરમંથ	"	૬-૨૮
૧૪૦૫	મંચા	બનરમાં	કોડ ૩ મા. ફર	મંચા	કમટમંથ	શાંતિનાથજી	૩-૬
૧૪૦૬	ઉતેલીઆ	"	કુરખી ૩ મા. ફર	ઉતેલીઆ	શિખરમંથ	ચંદ્રમણજી	૧-૧
૧૪૦૭	ભોળાદ	"	૫ મા. ફર	"	ધર	આદિનાથજી	- ૨
૧૪૦૮	નાનોદરા	"	બાવલા ૧૩ મા. ફર	નાનોદરા	"	પાસકેનાથજી	૩-૧

અર્થાવનારનું નામ તથા સ વન.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સંવત.	દેરાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરલી.	કિંપા- મય	પરમ- દેખાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૪૬	મોખડાસ વનખાળીદાસ		સારી	૬૫	૨		એક લાખજેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	મળચંદ કુમેરદાસ		"	૬	૧		દેરાસર માંચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૭	મળચંદ બીખાભાઈ		"	૪૫	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૧૫ લગભગ	નિલોવનદાસ શાંકળચંદ		સાધારણ	૬૦	૧		ધામાનો ભાગ છૂટું છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૬ લગભગ	કોટાલાલ ડાલાભાઈ		સારી	૫૦	૧		નોંધરામાં ત્રણ પ્રતિભાઓ છે.
શ્રીસંધ	મળચંદ આશારામ		"	૭૫	૧	૨	વસ્તુપાળ તથા કપાદેરીની આરસની મૂલિ છે.
"	ચીમનલાલ ડાલાભાઈ		"				
"	મળચંદ આશારામ		"				
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	કેટલલાલ પીતાંબરદાસ		સાધારણ	૧૦			ધામાનો ભાગ છૂટું છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	વાડીલાલ નગીનદાસ		સારી	૧૫૦	૨	૧	
"	કેટલલાલ ભાલચંદ		"	૨૫૦	૨	૧	એક લાખજેરી છે. બીજો માળ પચુ દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	રતિલાલ કમનલાલ		સાધારણ	૩૦	૧		ધુમટ તથા ધામાનો ભાગ છૂટું છે જેથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ	હરિલાલ મેચરદાસ		સારી	૩૫	૧		
ગોવિંદજી ઉજ્જમશી	ગોવિંદજી ઉજ્જમશી		"	૩૦	૧		નોંધે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	કેટલલાલ કમનલાલ		"	૧૦			

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે સ્ટેશન	પ્રાંતર એકિયુ.	ખાંડકી	મુળનાયક	પ્રતિભાજની રકમ
૧૪૦૭	ધંધુમ	બનરમાં	ધંધુમ	ધંધુમ	ધર	આદિનાયક	પાપાલુ-પાટ ૪-૧૮
૧૪૧૦	પોલેરા	"	૧૮ મા. ફર	પોલેરા	શિખરબધ	"	૪૦-૧૬
૧૪૧૧	ભડીઆદ	"	૧૬ મા. ફર	ભડીઆદ	"	શાંતિનાયક	૩-૨
૧૪૧૨	પીપલી	"	કડાલા (ભાલ) ૧૦ મા. ફર	પીપલી	"	શંભુનાયક	૩-૪
૧૪૧૩	ફેરા	"	૩ મા. ફર	ફેરા	"	શોભનાયક	૩-૨
૧૪૧૪	બરવાળા (ધેલાવાડ)	"	બીમનાથ ૭ મા. ફર	બરવાળા	"	પદ્મપ્રભુ	૪-૧૦
૧૪૧૫	સુદરિયાવા	"	ભલોભારોડ ૨ મા. ફર	સુદરિયાવા	ધર	શાંતિનાયક	— ૧
૧૪૧૬	બળાઈ	"	સારંગપુર રોડ ૧ મા. ફર	બળાઈ	શિખરબધ	વાલુપ્રભુ	૪-૮
૧૪૧૭	બોટાદ	"	બોટાદ	બોટાદ	"	આદિનાયક	૮-૧૨
૧૪૧૮	"	પરામાં	૧ મા. ફર	"	"	મહાવીરસ્વામી	૪-૧૧
૧૪૧૯	પાલિયાદ	બનરમાં	પાલિયારોડ ૫ મા. ફર	પાલિયાદ	"	શાંતિનાયક	૬-૨
૧૪૨૦	વીંઝિયા	"	વીંઝિયા ૧ મા. ફર	વીંઝિયા	"	"	૬-૬
૧૪૨૧	રાણપુર	કુબરાલી કાપાસાળા પાસે	રાણપુર ૧ મા. ફર	રાણપુર	શિખરબધ	શુભતિનાયક	૧૧-૬
૧૪૨૨	"	"	"	"	શુભબધ	શાંતિનાયક	૮-૩૬

ખંચાવનારનું નામ તથા સ વન.	પહીવડકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દિવસરની રિખતિ.	જેનાની વરતી.	કેપા- શ્રમ	વર્ષ- શ્રાવણ	વિશેષ નાંધ
શ્રીસંધ	કમીટી : પોપટલાલ સવચંદ		સારી	૩૦૦	૧		એક લાપચેરી છે. એક દેરીની ખંદર શ્રી હેમચંદ
							સરિની અવરસની થીત છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	પુલાલદાસ કુળગરી	૧૭૫૮	..	૧૫૦	૨		બે અલગ અલગ છે.
શ્રી ૩૧૨૨ વીરજી ૧૯૦૭	ઝાલાભાઈ પુલાળચંદ		..	૮	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૫૦	એલકભાઈ તેળવાળ		..	૩૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	હરજીવનદાસ મોહનલાલ		..	૨૦	૧		
શ્રી હેમાભાઈ હરીસીંગ ૧૮૫૦ લગભગ	શિવલાલ વનમાળીદાસ		..	૧૨૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	મોહનલાલ કુંગરરી		..	૩૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી તળથી પોપટલાલ			૧૨૫	૨		
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	લખમચંદ ભવાન		..	૧૨૦૦	૨		એક લાપચેરી છે. એક બેન મોડિય છે.
ખીમચંદ ભવાનભાઈ ૧૯૯૬	નરરામદાસ ખીમચંદ		..		૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૧ લગભગ	ઝામદાર હરિચંદ ઓધાજી		..	૨૧૯	૧		એક લાપચેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી જયરાજ ખેતરી		..	૪૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૯૮૧	શ્રી હરજીવનદાસ ચંદ		..	૫૦૦	૨		એક લાપચેરી છે. બીજો માળ પણ થીતે બિરાજમાન છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ				

નંબર	આમળું નામ	ટેકાજી	ફેલે રેકૃશન.	પાટર એકરેસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાજીની સંખ્યા
૧૪૨૭	રાજપુર	ભાવરદાસ પરશોતમને ત્યાં રતનભાઈનો મોઠો	રાજપુર ૧ મા. ફર	રાજપુર	બર	કૌર્મસનાયક	પાપાજી-પાટર — ૨
૧૪૨૪	ગુમ	બબરખાં	ગુમ ૪ મા. ફર	ગુમ	શિખરબંધ	સુવિધનાયક	૧૧—૧૨
૧૪૨૫	મેઠડી	"	૧૦ મા. ફર	"	મૂલબંધ	વાસુકીનાયક	૧—૩
૧૪૨૬	કારોલ	"	૧૧ મા. ફર	કારોલ	"	ગુનિસવત રવાળી	— ૬
૧૪૨૭	લીંબડી	નંડુ દેરાસર મોઠા બબરખાં	લીંબડી ૧ મા. ફર	લીંબડી	શિખરબંધ	કાંતિનાયક	૪૪—૩૦ ૧૨
૧૪૨૮	"	જૂનું દેરાસર મોઠા બબરખાં	"	"	"	"	૩૮—૩૩
૧૪૨૯	"	અમનલાલ જુરાભાઈ કોઠારી મે. મોઠાંબ	"	"	"	"	૫—૨
૧૪૩૦	સિવાણી	બબરખાં	લીંબડી ૧૧ મા. ફર	સિવાણી	"	"	૨૫—૧૦
૧૪૩૧	પાણીયા	બાબરખાં	૭ મા. ફર	પાણીયા	બર	અણતનાયક	— ૧
૧૪૩૨	વડવાણ સહેર	લાણ પોળ	વડવાણ સહેર	વડવાણ સહેર	શિખરબંધ	શામળા પાંચનાયક	૧૫—૧૦
૧૪૩૩	"	માંડવી પાસે લાણ પોળ	"	"	"	આદિનાયક	૮૦—૧૪
૧૪૩૪	"	"	"	"	"	કાંતિનાયક	— ૧

અધ્યાવનારનું નામ તથા સ્થાવત.	પહોંચદારનું નામ.	લેખનો સ્થાવત.	ફાઇલની સ્થિતિ.	કૌનાની વસ્તી.	ઉપ- અથ	કર્મ- સ્થાવત.	વિશેષ નોંધ
શ્રી નાયરદાસ પરશોતમદાસ ૧૯૮૦	નાયરદાસ પરશોતમદાસ		સારી				ખીજે માળ છે.
શ્રી સંધ ૧૮૦૦ લગભગ	ચિવલાલ બેચરદાસ કોદારો		"	૫૦૦	૨	૧	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રી સંધ ૧૯૪૦ લગભગ	શ્રી દસ્તુરચંદ અવજુજ		"	૪૦	૧		
શ્રી સંધ ૧૯૭૪	હંસરાજ નાનજી		"	૪૦	૧		
શ્રી સંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી આ. કે. ની પેટી મ. બગવાનાદાસ હરખચંદ	૧૮૬૩	"	૧૬૦૦	૭	૧	એક નીલમતી તથા બે સ્ક- ટિફની મૂર્તિઓ છે. ચાન
							ભંડાર છે.
શ્રી સંધ ૧૮૦૦ લગભગ	"		"				એક આરસના ચોતમરવામી- ની મૂર્તિ છે.
ખેતસી ખીવસી કમ્બી ૧૯૮૧	મોડિંગી કમીટી		"				એક લાયબ્રેરી છે. ૨૫ બુકમાસી- ઓ અભ્યાસ કરે છે.
શ્રી સંધ ૩-૧૯૬૪	ભુગભાઈ એવાડદાસ		"	૩૫	૨	૧	એક શાવક-આધિકારી જીતો મૂર્તિ છે. બુચરમાંથી પાણી
							પડે છે.
શ્રી સંધ ૧૯૫૦ લગભગ	જીવજીલાલ જગનલાલ		સાધારણ	૨૦	૧		
શ્રી સંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી આ. કે. ની પેટી ૫૯વાણ ચહેર		સારી	૨૨૦૦	૪	૧	બે લાયબ્રેરી છે. એક ગ્રહ- સ્થની મૂર્તિ છે.
શ્રી સંધ ૧૭૫૦ લગભગ	"	૧૮૨૦	"				મૂળનાયકજીના પરિવર પર સ્થાવત ૧૨૦૮ ની સાલનો
							આમીન લેખ છે.
શ્રી સંધ ૧૯૬૯	"	૧૫૦૪	"				

નંબર	ગામનું નામ	કેડાણ	કેલે સ્ટેશન	ચોરસ કીમી.	બાંધણી	મુળનાયક	મનિમીટની સંખ્યા
૧૪૩૫	જોરાવરનગર	બબરમાં	જોરાવરનગર	જોરાવરનગર	શિખરબંધ	પાસનાથ	પાપાણ-પાણ ૩-૫
૧૪૩૬	"	ચૂનીલાલ કચળશી સાહેબે ત્યાં	"	"	૫૨	વિમળનાથ	— ૧
૧૪૩૭	વહવાણ કેડા	દેરાસર લાઇન	વહવાણ કેડા	વહવાણ કેડા	શિખરબંધ	વાસુપૂનાથ	૨૦-૨૫
૧૪૩૮	"	જેન બોર્ડિંગ કાઠિયા	"	"	૫૨	પાસનાથ	૩-૩
૧૪૩૯	દુધરેબ	વાણીઆવાસમાં	દુધરેબ	દુધરેબ	"	મહાવીરસ્વામી	૧-૩
૧૪૪૦	કડુડા	બબરમાં	કડુડા	કડુડા	"	સંભવનાથ	૧-૪
૧૪૪૧	દેવમરાડી	"	કડુડા ૨ મા. દુર	ગુજરવડી	શિખરબંધ	ચંદ્રકાન્ત	૧-૨
૧૪૪૨	ગુજરવડી	"	રાબ સીતાપુર ૨ મા. દુર	"	૫૨	મુનિસુખત સ્વામી	— ૧
૧૪૪૩	રાબ સીતાપુર	"	સીતાપુર ૨ મા. દુર	સીતાપુર	શિખરબંધ	શીતલનાથ	૪-૩
૧૪૪૪	પ્રાંગધા	ઝોડું દેરાસર	પ્રાંગધા ૧ મા. દુર	પ્રાંગધા	"	આજીતનાથ	૩૨-૪૦
૧૪૪૫	"	નાનું દેરાસર કોપડ બબર પાસે	"	"	"	સંભવનાથ	૧૨-૧૮
૧૪૪૬	ગાળા	બબરમાં	પ્રાંગધા ૪ મા. દુર	ઠારાડા	"	કુચુનાથ	— ૨
૧૪૪૭	સરવાળ	"	૮ મા. દુર	ઝેલાણ	"	વાસુપૂનાથ	૧-૩
૧૪૪૮	કુમડ	"	૭ મા. દુર	"	૫૨	આદિનાથ	૧-૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારીનું નામ	લેખનો સંવત.	દસ્તસરની સ્થિતિ.	લેખાની વસ્તી.	કિંમત-ધર્મ- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૬૩	જીવણલાલ હોમદગંદ		સારી	૮૦૦	૨	એક ભાવજેરી છે.
શ્રી મુનીલાલ કમળશી ૧૯૬૮	શ્રી મુનીલાલ કમળશી		"			
શ્રીસંધ ૧૯૪૬	શ્રી આ. ક. ની પેઠી વલવાણ કંપ	૧૮૪૮	"	૨૪૦૦	૨ ૧	એક ભાવજેરી છે.
શ્રી પાનાચંદ કાકરશી ૧૯૬૪	પાનાચંદ કાકરશી		"			એક લેન બોર્ડિંગ છે. શાલ ૧૧૦ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરે છે
શ્રીસંધ ૧૯૮૮	આયડભાઈ કુંવરજી	૧૯૮૯	"	૬૦	૧	ખીજે માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	સિવલાલ ચાંપસી		"	૩૦	૧	"
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી કાલિદાસ ખીમચંદ	૧૮૬૧	"	૩૦	૩	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	શ્રી ભાઈચંદ સાકળચંદ		સાધારણ	૬૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી વજીરામ કમળશી	૧૮૯૩	સારી	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૯૦ લગભગ	શ્રી આ. ક. ની પેઠી પ્રાંભા		"	૧૨૦૦	૬	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી. ભગવાનદાસ ચાવચંદ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૬૮	શ્રી દલીચંદ ખીમચંદ	દિરાસર ૧૬૬૮	સાધારણ	૧૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી આ. ક. ની પેઠી પ્રાંભા	૧૯૨૧	સારી	નથી	૧	ખાનામાંથી પાછી મટે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શ્રી ઉભયશી જીવરામ		"	૨૫	૧	

નંબર	માનવ નામ	કેશિક	જેને રજીસ્ટર	જેનું સ્થાન	બાંધણી	પ્રતિનાયક	પ્રતિભાષણી ક્રમાંક
૧૪૪૬	મલા	ભાતરમાં	પ્રાંત્રી ૭ મા. ફર	ભરાડા	ધર	પાઈનાથજી	પાયાજી-પાટુ — ૨
૧૪૫૦	તેલ	"	"	૩૬	શિખરખંધ	કલ્યાણ પાઈનાથજી	૪— ૪
૧૪૫૧	સરા	"	ભાતરમાં ૬ મા. ફર	સરા	"	ભાઈતનાથજી	૩— ૩
૧૪૫૨	કળવડ	"	કળવડ	કળવડ	"	વાણપૂજ્યજી	૩— ૩
૧૪૫૩	ડીકર (રજુની)	"	૭ મા. ફર	ડીકર	"	સુમતિનાથજી	૭— ૨
૧૪૫૪	પીટાવદર	"	૪ મા. ફર	પીટાવદર	ધામાખંધ	ચંદ્રપ્રજી	૩— ૩
૧૪૫૫	મલદાણા	"	મલદાણા રોડ ૨૧ મા. ફર	મલદાણા	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૧— ૨
૧૪૫૬	રાજપર	"	વડવાણ ૭ મા. ફર	રાજપર	ધર	"	— ૧
૧૪૫૭	ભાતર	"	ભાતર ૧ મા. ફર	ભાતર	શિખરખંધ	"	૧— ૩
૧૪૫૮	વણા	"	૩ મા. ફર	વણા	"	પાઈનાથજી	૪— ૧
૧૪૫૯	ખેરવા	"	લીલાપુર રોડ ૫ મા. ફર	ખેરવા	ધર	શુનિશ્ચય સ્વામી	— ૧
૧૪૬૦	વિલમજી (વડી)	"	ભાવલી રોડ ૩ મા. ફર	વિલમજી	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૧— ૫
૧૪૬૧	રામપુરા	"	રામપુરા	રામપુરા	ધર	પાઈનાથજી	— ૧
૧૪૬૨	ભાવલા	"	ભાવલા ૦૧ મા. ફર	ભાવલા	શિખરખંધ	ભાઈતનાથજી	૧— ૧૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	શિક્ષકશિક્ષકનું નામ.	સામગ્રી સંવત.	કક્કાકક્કાની રિખાત.	કેનાની વરતી.	કક્કા- અથ કક્કા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૨૫ લગભગ	શ્રી મોહનલાલ બેઠાભાઈ	૫ ના. ૧૯૪૬	સારી	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૨૮	શ્રી મણિલાલ મનલાલ		"	૧૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી મોહનલાલ બેઠાભાઈ	૧૯૨૧	"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૩૦ લગભગ	શ્રી મણિલાલ કમળાચારી	૧૬૬૦	"	૨૦૦	૧	એક લાવજેરો છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી મણિલાલ વખતમંદ		"	૮૦	૧	૧
શ્રીસંધ ૧૯૨૦ લગભગ	શ્રી સોમચંદ રાવચંદ		સાધારણ	૧૦૦	૧	બીજા માળ છે. એક આરકની શી બોતમ.
						સ્વામીની મુલતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	શ્રી ટુવરાજ ગંગાભાઈ	૧૮૬૭	"	૪૫	૨	ધૂમકેશી ૫.૫૫ ૫૩ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૬	શ્રી અમુલપ ક૨૨૨૭		"	૭૦	૨	બીજા માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	શ્રી ટુવરાજ ગંગાભાઈ		સારી	૧૨૫	૧	
"	શ્રી મણિલાલ વીરપાળ વઢવાણ કેમ્પ	૧૯૨૧	"	૫૫	૧	
"	શ્રી મોહનલાલ કેવળદાસ		સાધારણ	૪૦	૧	બીજા માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ લગભગ	શ્રી આ. ક. ની પેટી વીરમગામ		"	૫૫	૧	
"	શ્રી કિવલાલ ગામડા		અર્થ	૪૨	૧	અર્થ ક૨૨૨ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૦૦ લગભગ	શ્રી રાજપાળ લવડા		સારી	૨૦૦	૨	"

નંબર	ખાખણ નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ કોડિફિકેશન	ખાખણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાણની સંખ્યા
૧૪૬૩	સુદામ	ખખરખા	સામલા ૮ મા. દુર	સુદામ	શિખરખંધ	વાણપુલખણ	વાણપુ-વાણ ૩-૨
૧૪૬૪	સેન્કપુર	"	"	સેન્કપુર	ધર	આલિનાથણ	— ૧
૧૪૬૫	ચોરવીરા	"	રામપરમા ૪ મા. દુર	ઉમરમા	"	પાથનાથણ	— ૧
૧૪૬૬	મૂળી	"	મૂળીરા ૪ મા. દુર	મૂળી	શિખરખંધ	"	૧૨-૧૦
૧૪૬૭	"	ઠોઠારી ચંડુલાલ અમુલખ ને ત્યાં	"	"	ધર	ચંદ્રપ્રભુણ	— ૩
૧૪૬૮	ડીકર (ખરખાસી)	ખખરખા	૨ મા. દુર	ડીકર	"	સુમતિનાથ	— ૧
૧૪૬૯	ચાન	"	ચાન	ચાન	શિખરખંધ	અણતનાથણ	૬-૫
૧૪૭૦	ચોટીલા	"	ચોટીલા	ચોટીલા	ધાખાખંધ	પથપ્રભુણ	૭-૮
૧૪૭૧	વાંકાનેર	"	વાંકાનેર ૨ મા. દુર	વાંકાનેર	શિખરખંધ	અણતનાથણ	૮-૭
૧૪૭૨	"	"	"	"	"	ચંદ્રપ્રભુણ	૭-૩૩
૧૪૭૩	મોસ્મી	કેસાસરવાળી મલી અહ પાસે	મોરખી ૧ મા. દુર	મોરખી	"	ધર્મનાથણ	૩-૩
૧૪૭૪	"	"	"	"	"	પાથનાથણ (વાણના)	૪-૫૩
૧૪૭૫	દંઠારા	ખખરખા	દંઠારા	દંઠારા	"	પાથનાથણ (ખારખા)	૧-૩

ખાવાનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	સેબનો સંવત.	રજાશરની રિધતિ.	કેનાની વરતી.	કિલા-મથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૭૮ વે સં. ૧૦	મનસાલ છવજીલાલ	૧૬૬૦	સારી	૨૨૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૪	શેઠ નરસીદાસ વલ્લભભાઈ		સાધારણ	૪૦		છૂટાં છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	મંભકલાલ નાગરદાસ		"	૨૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૧૯	ભુવરદાસ પરસોતદાસ		સારી	૨૫૦	૨	
કોઠારી અમુલમ ભાવસદાસ ૧૯૯૯	કોઠારી ચંદુલાલ અમુલમ		"			
શ્રીસંધ ૧૯૧૭	શેઠ ચતુરભાઈ તલકશી		સાધારણ	૨૦	૧	
શેઠ જવા વેલાણી વાંકાનેર-વાળા ૧૮૯૦ લગભગ	શેઠ ઉજાગરી હવરાજ		સારી	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ પીતાનરદાસ એવરચંદ		"	૭૨૫	૧	બીજા માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૯	કમીટી જમજીવનદાસ ચતુરભાઈ		"	૧૨૦૦	૩	૧ લાખએરી છે. ૧૨૬-ની સાલની ધાતુની પાથનાથ ભગવાનની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૮	દરિયાલ આંખાઈદાસ		"			મને દેરાસરો એક જ કંપાઉ-કાં છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૫ લગભગ	શેઠ મીલનલાલ લાલચંદ સંધવી		"	૧૨૦૦	૩ ૧	એક લાખએરી છે.
શ્રીસંધ ૧૮૯૫ લગભગ	"	૧૮૬૦	"			આ દેરાસરના ઉપરના થી પાથનાથ ભગવાનના ચલારામાં ત્રણ ધાતુ મૂર્તિ-ઓ ખાસ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૪ લગભગ	શેઠ મંભજી ખીમજી		"	૨૫૦	૧	

નંબર	મામલું નામ	ટેકાફ	ફેલો રેકૉર્ડ	પ્રારંભિક	બાંધકો	મૂળનાયક	મનિમાલની સંખ્યા
૧૪૭૬	બેલા	બનરમાં	બેલા	બેલા	ધાળાબંધ	પદમણુ	પાપાણુ-ધાડ ૧-૮
૧૪૭૭	વવાણિયા	શ્રીમદ રાજચંદ્ર બ-મહાવન	દહીસરા ૪ મા. ફર	વવાણિયા	ધૂમટબંધ	શાંતિનાથ	— ૩
૧૪૭૮	માળિયા	બનરમાં	૧૪ મા. ફર	માળિયા	શિખરબંધ	શ્રીવાંસનાથ	૪-૩
૧૪૭૯	માળા	"	જેતપુર ૪ મા. ફર	જેતપુર	ધાળાબંધ	વાસુપૂજન	૧-૧
૧૪૮૦	ખાખરેચી	"	ખાખરેચી	ખાખરેચી	,	સુધાર્શનાથ	૧-૭
૧૪૮૧	રાજકોટ	દેરાશેરી-સીટીમાં	રાજકોટ સીટી ૧ મા. ફર	રાજકોટ	શિખરબંધ	"	૬-૬
૧૪૮૨	"	શ્રેષ્ઠ છાટલાલ હેમચંદ પટણી ના બંગલામાં-સદરમાં	"	"	ધૂમટબંધ	મુનિસવન સ્વામી	— ૮
૧૪૮૩	"	શ્રેષ્ઠ વીજનલાલ અમેચંદના બંગલામાં-સદરમાં	"	"	સામરણવાળું	પાશંનાથ	૩-૧
૧૪૮૪	"	પોસ્ટઓફીસની બાજુ સદરમાં	"	"	ધર	આદિનાથ	— ૧
૧૪૮૫	"	શ્રેષ્ઠ દેવચંદ્ર મળલ જૈન બોડિંગ હાઉસ	"	"	"	પાશંનાથ	— ૧
૧૪૮૬	ગોંડલ	દેરાશેરી	ગોંડલ ૧૧ મા. ફર	ગોંડલ	શિખરબંધ	ચંદ્રમણ	૭-૧૦
૧૪૮૭	સરધાર	બનરમાં	રાજકોટ ૧૭ મા. ફર	સરધાર	ધૂમટબંધ	આદિનાથ	૫-૫
૧૪૮૮	વેળાવદર	"	દીગલ ૪ મા. ફર	ગોંડ	ધાળાબંધ	સંભવનાથ	— ૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સ્થાન	વહીવટકારનું નામ	જોખનો અંકવાન.	રસાસરની રિયાતિ	જોખનો વસ્તી	કેપા-અવ	પર-રકાબી	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૨૮	પારેખ કુલશાક ડોસાભાઈ		કારી	૫૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે. બીજો માળ છે.
શ્રી કમવાનદાસ રણછોડ-દાસ કરાચીવાળા સં. ૨૦૦૦	આયુજનદાસ જલરાજ		"	૧૫	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. આ રમાન રમણીય છે.
શ્રીમણ સં. ૧૫							
શ્રીસંધ ૧૯૫૪ વ. સ. ૧	શ્રી નાદવજી પાનજી		"	૧૫૦	૧		એક નાનો બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૪૮ ભગભગ	શ્રી સોમચંદ યુવાનચંદ		"	૨૦	૧		બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	અમનલાલ પાનાચંદ	૧૯૦૩	"	૧૧૦	૧		એક પુસ્તક બંધાર છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ ભગભગ	મ. ચક્રપાળ વનતચંદ પરમર		"	૩૭૪૬	૨	૧	એક લાવજોરી છે
શ્રી ડોટાલાલ હેમચંદ પટ્ટણી ૨૦૦૦ ફા. સ. ૪	શ્રી ડોટાલાલ હેમચંદ પટ્ટણી	૨૦૦૦	"				૨ ફના બંધારમાં અલગ સુરમ દેરાસર છે.
શ્રી યમીનલાલ અભેચંદ મણીઆર ૨૦૦૧	શ્રી યમીનલાલ અભેચંદ મણીઆર		"				
વડીલ ઉજ્જવરી શિવલાલ ૧૯૯૭	વડીલ ઉજ્જવરી શિવલાલ	૧૫૩૫	"				બીજો માળ છે.
દેવકરણ મુળજી જૈન મોડિન ૨૦૦૧	શ્રી ચોમનલાલ અભેચંદ મણીઆર	૧૩૪૬	"				
શ્રીસંધ ૧૮૪૦	શ્રી કાર્પચંદભાઈ પરમાજીદાસ		"	૨૫૦		૨	એક પુસ્તક બંધાર છે
શા. લોલાપર કન્યાયુજ તથા વીરા અજરામર	શામળજી ગોરખનદાસ દોશી		"	૧૦૦	૧	૧	
કરજી ૧૯૩૭ ફા. સ. ૧							
શ્રીસંધ ૧૯૯૧ ફા. સ. ૨	લોકાલાલ કરચંદ શાહ	૫ ના. ૧૯૮૧	"	૫૦	૧		બીજો માળ છે.

નંબર	ભાષણ નામ	કેશિક	વેલ્ડે રેકૉર્ડ	પાટલ એન્ટ્રી	બાંધણી	પ્રાપ્તિનારક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૧૪૮૬	અમરમર	બોર્ડ કમિશન સરકારમાં	અમરમર	અમરમર	શિખરમથ	કાલિનાથ	પાપાજી-પાટ ૨૪૭-૫૭
૧૪૯૦	"	"	"	"	"	વાલ્મીકી	૬-૧૪
૧૪૯૧	"	પોસ્ટ એડીશની સાથે	"	"	"	કાલિનાથ	૨૪૧-૨૬
૧૪૯૨	"	"	"	"	"	કાલિનાથ	૧૩-૧૭૩
૧૪૯૩	"	કાક પાટલ પાસે ગોળીસારમાં	૧ મી. ફર	"	ધર	કાલિનાથ	૧-૩
૧૪૯૪	"	કેક કુલપતિ પરસોતમભાઈ નો ભંડો	"	"	"	શીતળનાથ	— ૩
૧૪૯૫	"	કેક પોપટલાલ પારશીની ગોળીસારમાં	"	"	"	"	૨-૬
૧૪૯૬	"	પંચાસરનો ચોક વંદામાં	"	"	શિખરમથ	અનિલકુમાર સ્વામી	૫-૧૧
૧૪૯૭	"	"	"	"	"	કાલિનાથ	૬-૧૦
૧૪૯૮	"	કેક કુલપતિ રતનશીની ધર્મકાળમાં	"	"	ધામ્પાળ	અનંતનાથ	૧૬-૭
૧૪૯૯	"	હાલારી વીશામોજીલાલ કેન ગોળીસાર સાથે	"	"	ધર	કાલિનાથ	— ૧
૧૫૦૦	"	કાલના ચક્રમાં	"	"	સાધરનવાળું	ધર્મનાથ	૪૬-૧૪

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેરાસરની રિવાજ.	કોનાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શાહ રાવથી તેજથી ૧૯૬૦	રાવજી શાહ અને વર્ધમાન શાહની પેઢી		શરી	૩૫૫૦	૧૨ ૪	એક સફિહના પ્રતિભાજી છે. ૩ પુસ્તક બંધાર છે. ૨ લાવજેરી છે. ચોરીવાળા દેરાસરના નામથી આ દેરાસર, મસિક છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૬૦.	"	"	"			
શેઠ વર્ધમાન શાહ ૧૯૭૫	"	ચ. ના. ૧૯૭૫	"			ગાવન બિનામયનું દેરાસર છે.
શ્રીસંઘ ૧૯૭૩	તપગન્ધ શ્રીસંઘ વચનજી નાનચંદ	૧૯૭૭	"			એક કોનાની મિતિ છે.
જાહારી રતનશી રામજી ૧૯૫૯	માણજીવન પોપટલાલ દોઝારી	૧૯૨૯	"			
શેઠ કૃષ્ણચંદ પરસોતમદાસ તંબોળી ૨૦૦૦	કૃષ્ણચંદ પરસોતમદાસ તંબોળી		"			
શેઠ પોપટલાલ ધારથી ૧૯૭૮	શેઠ પોપટલાલ ધારથીભાઈ	૧૭૮૬	"			એક કોન મોડિય છે. કાલ ૧૫ વિધાર્થિઓ અભ્યાસ કરે છે.
શેઠ રવજી વીંચકની દોઝારી નાથીભાઈ ૧૯૫૬	ઝવેરી ગિરધરભાઈ વીરજી		"			બાણમાં એક શુક્રમંદિર છે.
શેઠ અમરરામર કંરજી ૧૯૫૨	ભાંધી રામચંદ ધારથીભાઈ	૧૯૮૨	"			શેઠ-શેઠાણીની આરસની મિતિ છે. કસ્તુરબાઈની કોળી આરસની મિતિ છે.
શેઠ જીવરાજ રતનશી ૧૯૬૭	શેઠ ભાંધી કુંવરજી	૧૯૨૧	"			
જળનલાલ પરસોતમદાસ પોરવાડ	જળનલાલ પરસોતમદાસ પોરવાડ	૧૯૮૯	"			
અરતરગન્ધ શ્રીસંઘ ૧૯૦૦ હાથલાલ	ધારેખ નરસેરામ કંસરાજ	૧૯૭૬	"			

નંબર	ગાથા નંબ.	કેશવ.	કેવલ રેશન.	પાસ એકડા.	બાંધણી.	મુગીનાયક	પ્રતિબાલક કાંબા.
૧૫૦૧	ભગમંતર	કાઠના ચકલામાં	ભગમંતર	ભગમંતર	ધામાબંધ	મેગિનાયક	પાપાણ-ધાણ ૨૭-૧૪
૧૫૦૨	"	લાલનાથ પાસે ડેલીકળીઆમાં	"	"	ધર	ગોડી પાથનાયક	૩-૫
૧૫૦૩	આરમડા	બભરમાં	આરમડા ૦૧ મા. ફર	આરમડા	ધામાબંધ	વાણપુત્ર	૧-૨
૧૫૦૪	ભગમંતરલીઆ	દેરાકળીયું	ખંભાલીઆ ૧ મા. ફર	ખંભાલીઆ	શિખરબંધ	પાથનાયક	૧૦-૩
૧૫૦૫	હાંતા	બભરમાં	૫ મા. ફર	"	ધર	મહાવીરવામી	— ૨
૧૫૦૬	ગોડપર	"	ગોડપર ૦૧ મા. ફર	ગોડપર	શિખરબંધ	સુપાથનાયક	૬-૧
૧૫૦૭	ગુંગી (દમ)	"	૧ મા. ફર	પડાણ	"	અજીતનાયક	૩-૧
૧૫૦૮	પડાણ	"	૨ મા. ફર	"	ધામાબંધ	સંભવનાયક	— ૩
૧૫૦૯	ગોડીઆવડો	દરબારીવાસમાં	પીપલી ૩ મા. ફર	ગોડી આવડો	શિખરબંધ	અંદ્રમણ	૩-૫
૧૫૧૦	નાની આવડો	"	૬ મા. ફર	"	ધર	મહાવીરવામી	— ૩
૧૫૧૧	નવામાય	"	૧ મા. ફર	નવામાય	શિખરબંધ	અંદ્રમણ	૩-૫
૧૫૧૨	અપાથ	"	૭ મા. ફર	અપાથ	"	પાથનાયક	૩-૭
૧૫૧૩	નાની રાણ	"	ગોડપર ૩ મા. ફર	ગોડપર	ધર	વાણપુત્ર	— ૧
૧૫૧૪	કુંદા	"	ખંભાલીઆ ૧૪ મા. ફર	કુંદા	ધામાબંધ	આદિનાયક	— ૧

અર્થાવનારનું નામ તથા સંવત.	પછીવડદારનું નામ.	લેખન સંવત.	રસાસપત્રી સ્થિતિ.	જોનાની વસ્તી.	ઉપ-અથવા	વર્ગ-સાધના	વિશેષ નોંધ
શ્રેઠ શુશી પોરા ૧૧૪૮ મહા સ. ૫	શ્રેઠ શુનીલાલ આજેકમંદ		સારી				એક આરસની ગોતમ-સ્વામીની મૂર્તિ છે.
શ્રેઠ લીલાધર કલ્યાણજી ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રેઠ નાથુલાલ સુંદરલાલ		"				અગ્નિકાંઠેવીની મૂર્તિ પ્રાચીન છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૭ મહા વડ ૬	ભદ્રવજી મુળજી	૧૬૮૬	"	૧૩	૧		બીજી માળ છે. એક નાનો કાંડાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ લગભગ	દેવકરજી ભવાન		"	૩૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૫૦	લાલજી પેશરાજ	૧૩૮૫	"	૧૫૦	૧		
શ્રેઠ રાવશી વહાંભાન અમરશી-૧૭૦૦ લગભગ	કંસરાજ દેવજી મોઢી ખાવડીવાળા		"	૪	૧		કલ્યાણસાગરચરિત્રી આરસની ૧ મૂર્તિ છે. એક ધાતુની સાધુમૂર્તિ છે.
શ્રેઠ પૂનભાઈ ડાહ્યાભાઈ ૧૬૫૬	ખીપરી મેવજી		"	૨૫૦	૧		એક આરસની ગુરુમૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૬ લગભગ	વેલશી ખીમજી	૧૫૧૮	"	૬૦૦	૧		
શ્રેઠ વીરપાળ પાસુની દોઢરી દેવલોગાઈ ૧૬૬૩	રૂપશી આજેક ભોડાવા	૧૬૨૧	"	૨૦૦	૧		
પુનશી દાનજી ૧૬૬૫	પોપલલાલ ધરમશી		"	૧૦૦	૧		એક પુસ્તક કાંડાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૫૯	રૂપશી વીરપાળ	૧૬૨૧	"	૭૦૦	૧		
હીરા રાજપાળ તથા શાખા રાજપાળ ૧૬૫૭	રાવમંદ રણુપસભાઈ	૧૬૦૩	"	૬૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૮૦	પ્રાચજી અંદરજી ભવત		"	૨૨૫	૧		
વજનજી હીરજીની વિધવા પુરિમાઈ ૧૬૮૧	મેતા શંકરજી પ્રેમજી	૧૫૧૮	"	૧૨૫	૧		

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાફા	રેલ્વે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	મિતિઆટની સંખ્યા
૧૫૧૫	લાલપુર	બલરમાં	બલરમાં ૨૪ મા. ફર	લાલપુર	કિષ્કરખંધ	ધર્મનાથજી	૫૫૫૫-૫૫૭ ૩-૨
૧૫૧૬	ચેલા	"	બલરમાં ૭ મા. ફર	ચેલા	ધાખાખંધ	અજીતનાથજી	૩-૨
૧૫૧૭	લાખાખાવળ	"	લાખાખાવળ	લાખાખાવળ	ધર	સુચિતનાથજી	- ૩
૧૫૧૮	વઘઈ	"	૫ મા. ફર	ચેડ	"	તેશિનાથજી	- ૧
૧૫૧૯	કુંવાવ	"	બલરમાં ૫ મા. ફર	કુંવાવ	કિષ્કરખંધ	સુપાર્શ્વનાથજી	૩-૧
૧૫૨૦	અલીઆખાડા	"	અલીઆખાડા	અલીઆખાડા	"	આદિનાથજી	૭-૧
૧૫૨૧	બલવલુચથી	"	બલવલુચથી ૦૧ મા. ફર	બલવલુચથી	ધાખાખંધ	અનંતાથજી	૩-૧
૧૫૨૨	હડમતીઆ	"	હડમતીઆ ૦૧ મા. ફર	હડમતીઆ	ધુમડખંધ	મદાવીરસ્વામી	૩-૧
૧૫૨૩	પ્રોળ	કેરાશેની	પ્રોળ ૧૧ મા. ફર	પ્રોળ	સિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૭-૨૫
૧૫૨૪	ભેડીઆ	"	ભેડીઆ ૦૧ મા. ફર	ભેડીઆ	"	યુનિસુખ સ્વામી	૬-૧
૧૫૨૫	આમરજી	કાવલસાના વાસમાં	આમરજી ૫ મા. ફર	આમરજી	"	શાંતિનાથજી	૩-૪
૧૫૨૬	બાલવા	સોનીપદામાં	ભેડીઆ ૮ મા. ફર	બાલવા	ધુમડખંધ	યુનિસુખ સ્વામી	૩-૪
૧૫૨૭	ભલીપુર	બલરમાં	પ્રોળ ૮ મા. ફર	ભલીપુર	કિષ્કરખંધ	ધર્મનાથજી	૩-૩

અધ્યાપનારનો નામ તથા સંવત.	ચક્રીવટકારનો નામ.	લેખનો સંવત.	દશાશરની સ્થિતિ.	લેખની વસ્તી.	ઉપા- અથ	ધર્મ- શાળા	વિશેષ નોંધ
ચળચંદ હેમચંદની વિધવા તથા શા. કમરા હેમચંદની	ચર્ચવટ હેમરાજ	૧૧૬૬	આરી	૪૫	૧		
દાહરી ગોધી ૧૯૫૮							
શ્રેષ્ઠ ચાપચંદની વિધવા વાવેલીખાઈ ૧૯૫૨	લેખન બીચાણી		"	૪૦૦	૨		
શ્રીસ્થ ૧૯૭૮	કમરા કવરાજ		"	૫૪૦	૧		
" ૧૯૬૫ લગભગ	વેરકો તેજવાળ	૧૫૫૩	આધારજી	૪૫૦	૧		
" ૧૬૦૦ "	કરમલાલ નારજી		આરી	૮૫૫	૧	૧	
કોરા હેમચંદ કાળિ- કાસની વિધવા ખાઈ	શ્રીસંધનો કમીટી		"	૧૨૫	૧		આ કોરીમાં શાળાચરિત્ર આરસની પ્રતિ કો.
હેમચંદ ૨૦૦૦ ૧. સુદ ૬							
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	શ્રેષ્ઠ શ્રીચંદ્રનાથ		"	૨૦૦	૧		
" ૧૯૩૨	મોતીચંદ ધરમચંદ	૧૯૨૧	"	૧૦	૧		
" ૧૫૫૦ લગભગ	શ્રેષ્ઠ કૃષ્ણચંદ વીઠલચંદ		"	૩૫૦	૨		
" ૧૯૨૦	કવરાજ રાધવજી		"	૧૨૫	૧		
કવેરચંદ લગભગ-૮૫ની ૫ની શાહીરખાઈ ૧૯૩૮	કેશવજી જગનલાલ	૧૬૭૫	"	૫૦	૧		
લાલા લાલજીની માતા ખાઈ બહી ૧૮૬૫	લાલચંદ કવેરચંદ માટેલીખા	૧૮૬૩	"	૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૩૧	ગોરા લાલજી કમ્પાજી		"	૧૬૬	૨	૧	આ લાલજી કો.

નંબર	ગામનું નામ	કેસનું	ફેલ્ડે કેસનું	ગેટ કેસનું	બાંધણી	મૂળનાયક	કૃતિમાણની સંખ્યા
૧૫૨૮	પાધરો	હુમ્મનની જેરી પાસે	પાધરી ૦૧ મા. ફર	પાધરી	ધર	પાર્શ્વનાથજી	પાપાજી-પાતુ — ૨
૧૫૨૯	મોતીભલ્લાસાજી	બાબરખાં	બામનગર ૭ મા. ફર	મેલા	શિખરબાંધ	"	૩—૩
૧૫૩૦	મોતીમહેતાના વડાલા	"	હામતીઆ ૭ મા. ફર	મોતીમહેતાના વડાલા	"	ચંદ્રમુજી	૩—૩
૧૫૩૧	બાલકેરજી	"	ધોરજી ૧૦ મા. ફર	બાલકેરજી	"	આદિનાથજી	૧—૬
૧૫૩૨	પાલીતાણા	શ્રેક આ. ક.ની પાસે મોટું કેસનું	પાલીતાણા ૧ મા. ફર	પાલીતાણા	"	"	૬૩—૩૮
૧૫૩૩	"	મોટી પાર્શ્વનાથજીનું કેસનું	"	"	સામરજીવાળું	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથજી	૩૫—૩૫
૧૫૩૪	"	ગેરજીના કેસનું	"	"	ધાળાબાંધ	સાંતિનાથજી	૭—૨
૧૫૩૫	"	શ્રેક નરહીનાયાની ધર્મશાળામાં	"	"	ધર	ચંદ્રમુજી	૩૨—૧૮
૧૫૩૬	"	શ્રેક નરહી કેસવજીની ધર્મશાળા	"	"	સામરજીવાળું	આપભાનજી	૧૨—૧૧
૧૫૩૭	"	વીરપાઈ પાઠશાળા	"	"	ધાળાબાંધ	મહાવીરરામી	૩—૨
૧૫૩૮	"	શ્રેક મોતી સુખિયા ની ધર્મશાળા	"	"	શિખરબાંધ	આદિનાથજી	૧૮—૧૦
૧૫૩૯	"	સાલાવાડી-ચાંદીસુવન ધર્મ- શાળાની પાછળ	"	"	ધર	"	૩—૩
૧૫૪૦	"	કંડુપાઈની ધર્મશાળા	"	"	"	"	૧૪—૪

ખાંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કેપનો સંવત.	દરમરની રીતિ.	કેનાની વરતી.	દેવ-અથ	ધર્મ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રી કેવકરજી અમૃતલાલ ૧૯૮૬ અમલગ	શ્રી કેવકરજી અમૃતલાલ		સારી	૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ અમલગ	પદમજી કોધવજી		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૫૮	રામચંદ કીરાચંદ	૧૯૨૧	આધારજી	૨૨	૧	૧	શ્રી. ૧૨૨૮ની સાલની શ્રી આતિનાથ અભવાનની ધાત્રી મુર્તિ પ્રાપ્તિ થ.
શ્રીસંધ ૧૯૧૯	દસીચંદ મોતીચંદ		સારી	૩૦૦	૨		
કૃપચંદ કોમજી શીવલાળા ૧૮૧૭	શ્રી કા. ક. ની પેદી		"				
શ્રીસંધ	"		"				
મનિશી દેવાજી ૧૯૫૦	મનિશદેવીજી કરમચંદજી		"		૧		
શ્રી નરશી નાથા ૧૯૫૦	શ્રી નરશી નાથા ચેરીડી દુરજ	૧૯૨૧	"				મેઝા ૫૨ છે.
શ્રી નરશી કેસવજી નાથક ૧૯૨૧	શ્રી નરશી કેસવજી ચેરીડી દુરજ	૧૯૨૧					એક સુખાડની ગુરુમુર્તિ છે. એક મુદરચની ધાત્રીમુર્તિ છે.
વીરભાઈ પાઠશાળાના દુરજીએ ૧૯૫૬	વીરભાઈ પાઠશાળાના દુરજી કીરજી પેલાભાઈ		"				એક અંકાર તથા લાયચેરી છે.
મોતીચંદ અવેરચંદ સુરત-લાળા ૧૯૫૦ અમલગ	પ્રવિણચંદ અમરચંદ અવેરી		"				
મીસનભાઈ ધુખાવત ૧૯૬૦	મુનિય ચિંતામજીજી		"				એક હાથવાડી છે જેની અંદર નિનહચરિ તથા નિનકુસલસુનિની આરસની મુર્તિ છે.
શ્રી અમલાનજી તિલોક-ચંદ ૧૯૬૨	અમલાનજી તિલોકચંદ	૧૯૬૬	"				મેઝા ૫૨ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસાફ.	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	પ્રાંતનાથક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૧૪૪૧	પાલીતાણા	બજારની ધર્મશાળા	પાલીતાણા ૧ મા. કુર	પાલીતાણા	શિખરમંથ	ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથક	પાપજી-પાલ ૪-૧૬
૧૪૪૨	"	બાણ સાધવલાલની ધર્મશાળા	"	"	"	સુમતિનાથક	૮-૩૦
૧૪૪૩	"	શ્રી સિદ્ધજીન આલિશમ	"	"	ધર	સાતિનાથક	૧-૩
૧૪૪૪	"	શ્રી સિદ્ધજીન બાલાશય	"	"	ધૂમટમંથ	પાર્શ્વનાથક	૪-૧
૧૪૪૫	"	શ્રી વૃદ્ધાવિજયજી એન ચુડકલ	"	"	"	સુમતિનાથક	
૧૪૪૬	"	આચમમદિર શ્રીકૃષ્ણજીની તથેદીમાં	"	"	શિખરમંથ	અવજનજી	૧૮૦-૧૭
૧૪૪૭	"	મણધર મદિર	"	"	સામરજીવાળું	અરિહંત	૧૪૬૨-
૧૪૪૮	"	બાણનું દેરાસર શ્રીકૃષ્ણજીની તથેદીમાં	"	"	શિખરમંથ	આદિનાથક	
૧૪૪૯	શ્રી કૃષ્ણજી	મૂળનાથકલના મજારામાં	"	"	"	"	૧૫૦-૧
૧૪૫૦	"	મૂળનાથકલના દેરાસર ઉપર	"	"	"	"	૭૫-
૧૪૫૧	"	પહેલી ભગતી	"	"	"	"	૧૬૫-૬
૧૪૫૨	"	નવા આદીશ્વરનું દેરાસર	"	"	શિખરમંથ	"	૪૪-૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સંવત.	દરોસરની રિથિની.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા-ચર અથ રાગ.	વિશેષ નોંધ
શ્રી કમલેશ્વર પ્રતાપભાઈ સુરતવાળા-૧૯૪૭	શ્રી આ. કમી પેદી		આરી			
બાણી માધવભાઈ કુમ્હ ૧૯૫૮	શ્રી રોખવચંદ્ર માધવભાઈ કુમ્હ		"			એક આરસની પ્રરૂપિત છે.
કરંદાસભાઈ ૧૯૬૭ શ્રી. સુ. ૩	શ્રી શિવજીભાઈ માધિકામખના દુરડીયા		"			
દલપતરામ શ્રેયમચંદ ૧૯૬૨	જેન બાળામખની કમીટી	૧૯૬૨	"			
	શ્રી જેનચુકલની કમીટી		"			
શ્રી રામ ૧૯૬૬	શ્રી વલ્લભજી જેન આચાર્ય મોદરના દુરડીયા	૧૯૬૬	"			
"	"	૧૯૬૬	"			
			"			
મંત્રી કમલેશ્વર ૧૫૮૭	શ્રી આ. કમી પેદી	૧૫૮૭	"			વેસર્તા બને બીજી પર પ્રચારિત લેખો છે. દરિય
						ઉપર આરંભના માતાની પ્રતિ છે.
	"		"			એક આવક-આવિકાન યુગ છે. એક પ્રરૂપિત છે.
			"			
						એ આવક-આવિકાન યુગ છે એ તેમાં એકમાં સમરાણ
						અને તેમાં પત્ની છે. એ વાના તથા એ મોટા
						ગામના ગામી છે.

નંબર	આમતુ નામ	કેશર્ક.	રેકને રેકેશન.	પાર્ટ એપેક.	આંધ્રી	પ્રતિનાયક	પ્રતિનાયકની સંખ્યા
૧૧૫૩	મીરાજીભા	નવા આદીશરને ફરતી ફેરિયા	પાલીતાણા	પાલીતાણા			પાપાણ-પાણ ૧૦—૨
૧૧૫૪	"	ચેડુ પર્વતની રચના તથા બાણુની ફેરિ	"	"			૨૦—
૧૧૫૫	"	પાંચ આઈઝોના ફેરિસરની બાણુની ફેરિ	"	"			૪—
૧૧૫૬	"	બાજરિયાનું ફેરિસર તથા આમળપાણીની ફેરિયા	"	"			૪૬—૧૪
૧૧૫૭	"	સહમકુટ તથા તેની આમ- બાણુની ફેરિયા	"	"			૧૦૪૫—૫
૧૧૫૮	"	મોચુખટના ફેરિસરને ફરતી ફેરિયા તથા મોચુખટનું ફેરિસર	"	"			૨૭—
૧૧૫૯	"	અમેતકિખરનું ફેરિસર તથા ફરતી ફેરિયા	"	"			૬૬—૩
૧૧૬૦	"	વીસપિઠરખાનનું ફેરિસર	"	"			૬૭—૧
૧૧૬૧	"	અમલી બીજી	"	"			૧૬૭—૨૨
૧૧૬૨	"	મણધર અમલાની ફેરિ	"	"			૧—૧

અવધારણા નામ તથા સંવત.	મહાવહારણા નામ.	લેખનો સંવત.	ફરજરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	ઉપ- અપ.	ધર્મ- શાળા.	વિશેષ નોંધ
	શ્રી આ. ક. ની પેઢી		શ્રી				
	"		"				
	"		"				જમણી બાલુની ભીંત પર ક્ર. ૧૮૮૮ની સાલનો પંકર
	"		"				લીટીનો કિલ્લો છે.
	"		"				મનેશ્વર આગળ કાંવલ ૧૬૫૧ નો નવ લીટીનો
	"		"				કિલ્લો છે.
	"		"				સહસ્રકુટની જમણી બાજુ કાંવલની બાજુમાં
	"		"				પર ૪૨ અને ૪૪ લીટીના મે લેખો છે.
	"		"				
	"		"				
	"		"				
	"		"				
	"		"				આદિનાથ (સોમધરનાથી) ના પાછળના ભાગના મેડા
	"		"				પર ૧૦ માં લીટીના મેડા પરિવરનાથી મોચી છે.
	"		"				

નંબર	ગામનું નામ	કેસલું.	કેસનું રજીસ્ટ્રેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	ખાંડનું.	મુજનાયક	પ્રતિષ્ઠાનની સંખ્યા
૧૫૬૩	મીઠનુંજી	મધાપિપાનું દેરાસર તથા કુરતી કેરીયા	ખાલીતાલુકા	ખાલીતાલુકા		ભાતિનાયક	૫૫૫૭-૫૫૬ ૨૨-૧૫ ૨૫
૧૫૬૪	"	ભાતિનાયકનું દેરાસર	"	"	કિમરમપ	ભાતિનાયક	૪૮-
૧૫૬૫	"	પાંચ ભાઈઓનું દેરાસર તથા બહારની કેરી બને	"	"		"	૧૪- ૩
		રંમથંડપની કેરી					
૧૫૬૬	"	પુર્વરિક્ષવામીનું દેરાસર તથા રંમથંડપની કેરી	"	"		પુર્વરિક્ષવામી	૨૦૦- ૭
૧૫૬૭	"	ભાતી નીક	"	"			૬૪૪-૪૬
૧૫૬૮	"	રામજીના કાઠ નીચે	"	"		ભાતીનાયકની પાડુમ ઉ.	

અધિકારીનું નામ તથા સં.નં.	મહાવિદ્યાર્થી નામ.	સોખના સં.નં.	દેશસરની સ્થિતિ.	કોનાની વસ્તી.	ઉપા- ધ્યક્ષ	વર્ગ- શાળા	વિશેષ નોંધ
અમલ જમારિયા સં. ૧૧૦૦ ના કા. સ. ૨	શ્રેષ્ઠ અ. ની પેઢી		આવી				એક સોનાની તુલા એક સંગેષીપત્રી મૂલ્ય છે.
							અભારામાં પશ્ચિમ દિશાની ઘાંટાપર ૬ લોટીનો સેખ છે.
	"	૧૬૭૭	"				સમરાસાના કાકા અને કાકીનું એક ગુહરથ યુગલ
							છે. આ દેરાસર કોમપર સ્વામીના દેરાસરના નામથી
							વિખ્યાત છે. પ્રવેશદારમાં પેસતાં જમણી બાજુ સં.
							૧૬૪૦ નો સિંચાણ છે.
	"	૧૬૬૭	"				
		૧૪૮૭	"				
							રાવજી પગલાની પાછળની પગલાંવાળી એક દેરીની
							પાછળને ફરતો સં. ૧૭૨૧ નો અમદાવાદના નગરશિક્કા
							સૂત્રોની નોંધવામાં એક ઐતિહાસિક મહત્વનો સેખ
							છે. રાવજી પગલાની જોડેની દેરીમાં સફેદ આરકાના
							લગભગ દસમાં સોના માન્યુમલ છે.
							રાવજી પગલાં છે.

નંબર	શામલ નામ	કેસ	ફેલો રેકૉર્ડ	પ્રાર આરિસ.	બાંધકી.	મુળનાયક	અનિચાલની સંખ્યા
૧૪૬૯	હરુભ	અણપદ્મજી દેરાસર	પાલીતાણા	પાલીતાણા	શિખરભાઈ	ધર્મનાથજી	પાપજી-ધાડ ૬૫-૨
૧૪૭૦	"	ચોક રતનજી દેરાસર	"	"	"		૧૪-૩
૧૪૭૧	"	કાતિનાથ ભગવાનજી દેરાસર તથા બાણુની દેરી	"	"	"	કાતિનાથજી	૭૬-૭
		વાપજીપોળના નાકે					
૧૪૭૨	"	" ની પાસે ચક્રેશ્વરી માતાની દેરી	"	"		ચક્રેશ્વરી માતાજી	
૧૪૭૩	"	"	"	"		નવા ચક્રેશ્વરી માતાજી	
૧૪૭૪	"	નેમનાથજીની ચોરીવાળું દેરાસર તથા ફરતી ભભલી	"	"	શિખરભાઈ	સુપાર્શ્વનાથજી	૧૬૬-૬
		ની દેરીઓ					
૧૪૭૫	"	પુનપાપની બારી	"	"			
૧૪૭૬	"	વાપજીપોળથી કાચીપોળ જતાં કાળી તરફની લાઈન	"	"			૨૦૮-૧૭
		ના દેરાસરો તથા દેરીઓ					
૧૪૭૭	"	પનાલાલ બાણુજી દેરાસર	"	"	શિખરભાઈ	મહાવીરસ્વામી	૩-

અંકાવનારનું નામ તથા સ્થાન.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો ક્રમાંક.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેતોની વસ્તી.	કેપા-અથવા	ધર્મ-શાળા.	વિશેષ નોંધ.
	શ્રી આ. ક. ની પેલી		આરી				૧ યુરખીં છે. એક રાવજી તથા એક મહેસરીની મૂર્તિ.
							૭ મૂળનાથક તરીકે આદિ-નાથ તથા અછતનાથ એકમ.
	"		"				
હીરાચંદ રાવજી કમલવાળા-૧૮૧૦	"	મ. ના. ૧૮૧૦	"				
મંત્રી કમલશાહ	"	દેવી ૧૮૫૭	"				
સંધવી તારાચંદ સુરતવાળા	"	દેવી ૧૮૨૧	"				૨ એથરી તથા ૨ પદાવતી દેવીઓ આરસની છે. આ
							દેવી વાધેશ્વરીના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
મંત્રી વસ્ત્રપાળ તેજપાળ વિક્રમનો તેરમે સેત્ર	"	૧૬૭૫	"				આખા શત્રુજય પર્વત પર આ દેરાસરોની છતોડ.
							સિદ્ધ અને રથાપત્તકામ પશુ જોયા પ્રકારનું છે.
							અને આ દેગસર વિમલવસ-હીના નામથી ઓળખાય છે.
							એક સાંકળી ઊભી આરસ-ની મૂર્તિ છે.
માણ પાસવાણ ૧૮૬૫	"						આરસનું દેરાસર છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસનું નામ	રેલવે કેસનું નામ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુળનામક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૧૫૭૮	શીલકુલ	બંદારીનું દેરાસર	પાલીતાણા	પાલીતાણા		અંકમણ	પાપાણ-પાટ ૧૫—
૧૫૭૯	"	કેદારવાલાનું દેરાસર	"	"	શિખરબંધ	પાપનામ	૧—
૧૫૮૦	"	અમતરીનું દેરાસર	"	"	"	સુમતિનામ	૧૪—૧૧
૧૫૮૧	"	કુમારપાળનું દેરાસર તથા રમચંદ્ર તથા ફરતી દેવી	"	"	"	આદિનામ	૧૦૮—૨૫
૧૫૮૨	"	કાથીપોળા દરવાજાથી લાલજી પોળા સુધીના દેરાસરો	"	"			૨૩૩—૨૮
૧૫૮૩	"	કાથીપોળાના દરવાજા પાસે અમનચરવાળાનું દેરાસર	"	"	શિખરબંધ	શ્રીવાસનામ	૧૭— ૧
૧૫૮૪	"	ઉદિપાઈનું દેરાસર	"	"	"	આદિનામ	૧૪—
૧૫૮૫	"	કપડાવંજવાળાનું દેરાસર તથા નકારની દેવી	"	"	"		૧૧૪—૧૧
૧૫૮૬	"	સોમલાવાળું દેરાસર	"	"	"	અક્ષતીરવાળી	૪—
૧૫૮૭	"	નાનામાણીનું દેરાસર	"	"	શિખરબંધ	પાપનામ	૧૫—
૧૫૮૮	"	શીવચંદ સહાયનું દેરાસર	"	"	"	અંકમણ	૧૭—
૧૫૮૯	"	સુરતવાળાનું દેરાસર	"	"	"	અંકમણ	૫—

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	દરમસરની સ્થિતિ.	બેગની વસ્તી.	કેપા-પર્સન અથ રાશી.	વિશેષ નોંધ.
બંધારો રૂપરૂપે સંવત ૧૯૩૭માં જાહેર	શ્રી આ. ક. ની પેટી		જારી			રમતરૂપમાં સં. ૧૯૮૩નો ૪૪ બીટીનો સિદ્ધાંત છે.
કરાઓ છે						
શ્રી પાનાચંદ કૃતમચંદ કોટવાલા	"		"			
	"		"			
પરમાર્થ અધારણ કુમારવાળા : પારસી સોસા	"		"			કુમરમાં નવીન બિરો કરાવેલા છે. બંધારના ચાલકાઓનું સ્થાપત્યકામ સુદર છે.
	"		"			
નખનમરવાળા વર્ધમાન શાહ ૧૯૭૬	"	૧૬૭૬	"			રમતરૂપમાં બેગબાની નીચે ૩૧ બીટીનો સિદ્ધાંત છે.
શાહ માલિકચંદ પાનાચંદ ની બો ઈદમાઈ ૧૮૭૩	"	૧૮૭૩	"			ચાંબલા પર સંવત ૧૮૭૩ નો લેખ છે.
કપડવાળા શેઠાણી માલિકમાઈ ૧૯૫૪	શ્રી મોતીલા દુરંદ	૧૯૫૪	"			બંધારનો બીંતપર સંવત ૧૯૫૪ નો સિદ્ધાંત છે.
નેમપરવાળા મુલગોત નેમણી ૧૯૮૬	શ્રી આ. ક. ની પેટી	૫ ના. ૧૯૮૬	"			આ દેરાસર સોયબાના દેરાસરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
અમદાવાદવાળા પારેખ નાના માલિક ૧૮૬૦	"	૧૮૬૦	"			ચાંબલા પર સંવત ૧૮૬૦ નો લેખ છે
અમદાવાદવાળા શ્રી દીપચંદ સાંકળચંદ ૧૮૧૪	"	૧૮૧૪	"			ચાંબલા પર સંવત ૧૮૧૪ નો લેખ છે.
શાહ પ્રેમજી વર્ધમાન સુરવાળા ૧૭૮૮	"	૧૭૮૮	"			બંધારની દીવાલ પર સંવત ૧૭૮૮ ની સાલનો ૧૧ બીટીનો સિદ્ધાંત છે.

નંબર	માથળું નામ	ઠેકાણું	રેલ્વે કોડનંબ.	પોસ્ટ કોડનંબ.	બાંધણી	મુળનામક	મતિમથકની કાંચડા
૧૫૬૦	સુનંદર	અમીઝરા પાથનાથજીનું દેરાસર બંધારીનું દેરાસર	પાલીતાણા	પાલીતાણા	શિખરગંધ	ચિંતામણિ પાથનાથજી	પાપાજી-માણ ૮—૩
૧૫૬૧	"	ત્રિગદાથજીનું દેરાસર	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૪—
૧૫૬૨	"	મધાલિયાવાળું દેરાસર	"	"	"	પદ્મપ્રજ્જ	૧૨—
૧૫૬૩	"	કવચપત્તની દેરી	"	"	"	કવચપત્ત	
૧૫૬૪	"	શેઠ નરસી કેશવજીની દુકા સમાજપોળની બંદર	"	"	શિખરગંધ	અનંતાનાથજી	૭૩૩—૭૧
૧૫૬૫	"	શેઠ ભાવાભાઈની દુકા મુળનાથજીનું દેરાસર	"	"	"	ભાઈનાથજી	૮૫—૨૫
૧૫૬૬	"	કરતા ચોકમાં કવચપત્ત- વાળાનું દેરાસર	"	"	"	શ્રીતળનાથજી	૧૬—૨
૧૫૬૭	"	કરતા ચોકમાં મુનાવાળાનું દેરાસર	"	"	"	અરનાથજી	૩—
૧૫૬૮	"	મુળ નાથજીની પાછળ ચોકમાંનું દેરાસર	"	"	"	અજીતનાથજી	૩—૨
૧૫૬૯	"	કવચપત્તવાળાનું દેરાસર	"	"	"	વાલુજીનાથજી	૧૬—
૧૬૦૦	"	રાધનપુરવાળાનું દેરાસર	"	"	"	રાધનાથજી	૬—

અધ્યાપનાસ્થાન નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિવાદકોનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેશકર્તાની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	ઉપા. અથ ધ્યાન	વર્ષ ધ્યાન	વિશેષ નોંધ
મહામાત્રા બોડારી રત્ન- સિંહજી ૧૭૬૧	શ્રી આ. ક. ની પેઢી	૫. ના. ૧૭૬૧	હારી				મુજાનાપકાળનો પાંચ લીટીનો સેખ ગુજરાતના ઇતિહાસ
							માટે ખાસ ઉપયોગી છે. આ દેરાસર અંગીકરણ પામ્યું.
							નાથના દેરાસરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
સોમચંદ કલ્યાણચંદ સુરતવાળા ૧૭૮૮	"	૧૭૮૮	"				
રાધનપુરવાળા મસાલિયા કુટુંબ	"	૫. ના. ૧૮૫૪	"				
	"						
શ્રી નરસી કેશવજી ૧૯૨૮	શ્રી નરસી કેશવજી દ્વારા	૧૯૪૦	"				સંવત ૧૯૪૦ ની સાલનો ૨૮ લીટીનો સિદ્ધાંત
							પુનઃરિક્ષવાળીની બીજી પર છે.
શ્રી દીપચંદ કલ્યાણજી ૧૮૬૩	શ્રી આ. ક. ની પેઢી	૧૮૬૩	"				
શ્રી કૃતેચંદ બુલાલચંદ કપડાવજવાળા ૧૯૦૮	"	૧૯૦૮	"				શ્રી કૃતેચંદ તથા તેમના ધર્મપત્નીની ચીર્તિ એક
							જોખલામાં છે.
પુનાવાળાનું	"		"				
શ્રી આનંદ પીરજી	"		"				
શ્રી મીરાભાઈ ગુલામચંદ કપડાવજવાળા ૧૯૧૬	"	૧૯૧૬	"				૨૩મં ૨૫મં ૨૧ લીટીનો સિદ્ધાંત છે.
જીવરજી પોપડલાલ રાધનપુરવાળા	"		"				

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાપક	પ્રતિભાષની સંખ્યા
૧૧૦૧	શ્રી સુબુબ્બ	ફરતી બમતીઓ	પાશીતાણા	પાશીતાણા			પાપાણ-પાટ ૧૮૦-૬૨
૧૧૦૨	"	પુંકરિકરવાગીયું દેરાસર	"	"	સિખરબંધ	પુંકરિકરવાગી	૨૬-૧
૧૧૦૩	"	ભાલાલાઈની ટુંકેના ઉપરના બાવળા	"	"	સુખટબંધ	આદિનાથજી	૧-
૧૧૦૪	"	બાળશી નીચે	"	"	ફરી ઊ		૨-
૧૧૦૫	"	મોટી પ્રેમચંદ્ર લવણી ટુંકે અળનાથજીયું દેરાસર	"	"	સિખરબંધ	આદિનાથજી	૧૦૬-૨
૧૧૦૬	"	આરસવાણું દેરાસર તથા મેઘ ઉપર	"	"	"	સહસ્રાણા પાશનાથજી	૧૬-૨૦
૧૧૦૭	"	ફરતી ફેરીઓ	"	"	"		૩૨૦-૪૨
૧૧૦૮	"	આરસવાણા દેરાસરની સામે મેઘ સહિત	"	"	"	સહસ્રાણા પાશનાથજી	૧૬-૨
૧૧૦૯	"	સેક હેમાલાઈ વખતચઢી ટુંકે મૂળ દેરાસર તથા	"	"	"	આજીતનાથજી	૩૧૬-૮
		ફરતી બમતીઓ					
૧૧૧૦	"	જીવમખાઈની ટુંકે જઈ નદી-અર દીપ	"	"			૨૨૮-૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સં. વર્ગ.	અધ્યાપકશ્રીનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશકર્તાની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	શિષ્ય અથ શાળા	વર્ષ- શાળા	વિશેષ નોંધ
	શ્રી બા. ક. ની જેઠી		સારો				
શ્રી દીપચંદ કભાણી ૧૮૬૩	"		"				
શ્રી ધર્મદાસ દેવગિરિ- વાળા ૧૬૮૬	"	૧૬૮૬	"				૨૭મંદપમાં નવ બોડીનો સં. ૧૬૮૬ નો લેખ છે.
							આદ્યકલ્પના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
	"		"				આલોક્યાર્પના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
શ્રી પ્રેમચંદ બલજી આમદાવાદવાળા-૧૮૪૩	"	૨૯ ના. ૧૮૪૩	"				મૂળ નામકલ્પની પલાડી પર સં. ૧૮૪૩ ની સાલનો ચાર
							બોડીનો વિષયલેખ છે.
શ્રી રતનચંદ અવેરચંદ સુરતવાળા ૧૮૬૦	"	૨૯ ના. ૧૮૬૦	"				મૂળ નામકલ્પની પલાડી પર પાંચ બોડીનો સં. ૧૮૬૦
							ની સાલનો લેખ છે ૨૭- મંદપના બે ગોખલા બારીક
							કાતરકામવાળા છે.
	"		"				
શ્રી પ્રેમચંદ અવેરચંદ અંબેરી સુરતવાળા ૧૮૬૦	"	૧૮૬૦					
શ્રી હેમાચંદ બખતચંદ ૧૮૬૨	"	૧૮૬૨	"				નગરશિક્ષક કલ્પના સુરતનોના નોંધવાથી એકાદો લેખલેખ
							દેશકર્તાની બીજી પર બે પાંચમંદપમાં કાતરકામ છે.
શ્રી હેમાચંદ ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				

નંબર	માનવ નામ	દેશ	દેવે રેશન	પાકે કોફિસ	પાંચળી	મુળનાયક	મિત્રાભાઈની સંખ્યા
૧૧૧૧	મીસ્ત્રીનંદ	ભરતીની દેરી	પાલીતાણા	પાલીતાણા		કુચનાથજી	પાપાભુ-માણ ૧૨—
૧૧૧૨	"	ભરતીની દેરી	"	"			૩૨— ૩
૧૧૧૩	"	જીવાત્સીની દેરી તથા દેરી	"	"	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૫૨—
૧૧૧૪	"	દેવે સાકરબંદ પ્રેમચંદની દેરી કુખ્ય દેરાસર તથા	"	"	શિખરખંધ	પાપાનાથજી	૧૧૩— ૪
		ભરતીની દેરી					
૧૧૧૫	"	ભરતીની દેરી	"	"	"	પદમપ્રભુજી	૬—
૧૧૧૬	"	ચોમ્બાજીની દેરી કુખ્ય દેરાસર તથા કુપથો માળ	"	"	"	આદિનાથજી	૫૮— ૭
૧૧૧૭	"	પ્રદીપસ્વામીનું દેરાસર	"	"	ચૂમદખંધ	નમિનાથજી	૧૩—
૧૧૧૮	"	ચોમ્બાજીની દેરી કુપથો દેરી	"	"			૪૪૦—૪૫
૧૧૧૯	"	ભગ્વત્સામીનું દેરાસર	"	"	શિખરખંધ	અજીતનાથજી	૩૭—
૧૧૨૦	"	અરવરવસહી	"	"		સુખતિનાથજી	૧૦—
૧૧૨૧	"	"	"	"		મહાવીરસ્વામી	૧—
૧૧૨૨	"	"	"	"		સંભવનાથજી	૧— ૨
૧૧૨૩	"	"	"	"		અંદ્રપ્રભુજી	૧—

વર્ધાવાનારનું નામ તથા સંવત.	વર્ધીપદધારણું નામ	દેખના સંવત.	દશરથની સ્થિતિ	કેનાની વસ્તી	કેપા- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
કાલાભાઈ બનોપચંદ ૧૮૪૩	શેઠ આ. ક. ની પેઢી	૧૮૪૩	ભારી			
	"		"			
	"		"			એક ગોખલામાં શેઠ-શેઠા- ણીની આરસની મુર્તિઓ છે.
શેઠ સાકરચંદ પ્રેમચંદ અમદાવાદવાળા ૧૮૬૩	શેઠ અંબાલાલ સારાભાઈ	૧૮૬૩	"			મૂળ નામકદની પલાઈ પર સંવત ૧૮૬૩ ની સાબની છે
						લીડીનો લેખ છે. શેઠ-શેઠા- ણીની મુર્તિઓ ૨ છે.
શેઠ અમનલાલ કરમચંદ અમદાવાદવાળા ૧૮૬૩	"		"			
	શેઠ આ. ક. ની પેઢી		"			એક આરસની આવક મુર્તિ છે.
	"		"			શેઠ-શેઠાણીની આરસની મુર્તિ છે.
	"		"			કચુંબ ઉપર ઊંચામાં ઊંચી આકૃતિ છે તથા મૂળ નામક-
						દની આરે પ્રતિમાઓમાં લેખ કોતરેલ છે.
	"		"			૪ આરસની મુર્તિઓ છે.
	"		"			
	"		"			
	"		"			
	"		"			
	"		"			

નંબર	ગામનું નામ	કેશનું	ફેલિ રેકર્ડ	પ્રાર રેકર્ડ	બાંધણી	મૂળનાયક	અતિમાણની સંખ્યા
૧૬૨૪	શીશનુંબવ	અરતરવચલી	પાલીતાણા	પાલીતાણા		આદિનાયક	પાપાણ-ધાતુ ૧—
૧૬૨૫	"	કાલા કુંડીના નામથી ઝોળ- ખાતું દેરાસર	"	"		"	૧૫—
૧૬૨૬	"	શેઠ નરસી નાથાનું દેરાસર	"	"	શિખરબંધ	ચંદ્રમણ	૩૬— ૬
૧૬૨૭	"	મારૂદેવા માતાનું દેરાસર	"	"			૫—
૧૬૨૮	"	ચાતિનાયકનું દેરાસર	"	"	શિખરબંધ	ચાતિનાયક	૧૬—
૧૬૨૯	"	શેઠ કેવશી પુનરીનું દેરાસર	"	"	"	ધર્મનાયક	૩૪— ૪
૧૬૩૦	"	વેલખાઈના નામથી ઝોળ- ખાતું દેરાસર	"	"			૨૩—
૧૬૩૧	"	શેઠ નરસી કેશવજીની ઢુંક પળનાયકનું દેરાસર તથા	"	"	શિખરબંધ	અભિનંદન	૬૯— ૨
		બને બાણુની દેગે તથા ગેડા પરની દેરી					
૧૬૩૨	"	શેઠ નરસી કેશવજીની ઢુંક તથા ફરની ભમતીની દેરીઓ	"	"			૫૪— ૭
૧૬૩૩	"	ચૌધુખજીની ઢુંકની પાછળ પાંચ પાંડવની દેરી	"	"			૭—
૧૬૩૪	"	ઉપરની દેરીની પાછળની દેરી સહઅકુંદ	"	"			૧૧૬૨
૧૬૩૫	"	નણ શિખરવાળું દેરાસર રામપોળની સામે	"	"	શિખરબંધ	અનંતનાયક	૨૨— ૩
૧૬૩૬	"	પાંચ શિખરવાળું દેરાસર રામપોળની સામે	"	"	"	વિમલનાયક	૨૧— ૨૩

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ.	જેતાની વસ્તી.	ઉપા અથવા રાજ્ય.	વર્ષ.	વિશેષ નોંધ
	શ્રી આ. ક. ની પેઢી		જારી				
	"		"				
	"		"				જોકે શ્રી-શ્રીજીની આરસની મુતિ છે.
	"		"				હસ્તિ ઉપર મારેવા માતા છે.
	"		"				આ કેસસર અંતિના કેસસરના નામથી પ્રસિદ્ધ છે.
	"		"				
	"		"				
	શ્રી નરસી કેસવલ દુરના વહીવટદારો		"				
	શ્રી નરસી કેસવલ દુરના વહીવટદારો		"				જોકે સુખના પ્રતિમા છે.
	શ્રી આ. ક. ની પેઢી		"				પાંચ પાંચ, જોકે કૃતામાતા અને જોકે દ્રીપદી છે.
	"		"				૧૦૨૪ સહમકુટના પ્રતિમાઓ તથા ૧૬૮ આરસના પાટિયામાં પ્રતિમાઓ છે.
કેસસર કમ્પાસનું મુનબાના ૧૮૬૩	શ્રી મોતીલા દુરના વહીવટદારો	૧૮૬૩	"				જોકે મુરુમતિ છે.
"	શ્રી આ. ક. ની પેઢી	૧૮૬૩	"				જોકે કમ્પાસનની પાટ મુતિ પ્રાચીન છે.

નંબર	આવૃત્તિ નંબર	કેસનું નામ	ફેલિ ફેરવાળ	પોસ્ટ ઓફિસ	આંધ્રપ્રદેશ	મૂળનામ	પ્રતિષ્ઠાસ્થાની સંખ્યા
૧૬૩૭	શ્રી સુવર્ણ	શ્રી મોતીલાલની દુકાન મળ નામકલનું દેરાસર તથા	પાલોતાણા	પાલોતાણા	સિખરબંધ	આદિનાથજી	પાપાણ-પાણ ૭૧-૧૨
		પહેલો માથો					
૧૬૩૮	"	મૂળનાથજીના દેરાસરને ફરતી દેરીઓ બચતી પહેલી	"	"			૬-
૧૬૩૯	"	ભાણુ પ્રતાપસાહેબજીનું દેરાસર બચતી બીજી	"	"		પદમજી	૪૭-૧
૧૬૪૦	"	પાછળની દેરીઓ	"	"			૪૬-૪
૧૬૪૧	"	અમરબંદ ખીમચંદનું દેરાસર	"	"	સિખરબંધ	ધર્મનાથજી	૨૮-૧૨
૧૬૪૨	"	સોધાવાળાનું દેરાસર તથા ફરતી દેરીઓ	"	"	"	આદિનાથજી	૨૫-૩
૧૬૪૩	"	દેવચંદ બેચંદનું દેરાસર	"	"	"	મહાવીર સ્વામી	૨૭-૨
૧૬૪૪	"	પારેખ સરખંદ બેચંદનું દેરાસર	"	"	"	સુપાર્શ્વનાથજી	૧૩-
૧૬૪૫	"	દમણવાળાનું દેરાસર	"	"	"	સંજયનાથજી	૬-
૧૬૪૬	"	સહસ્રકુટ	"	"			૧૦૪૦-૧
૧૬૪૭	"	મણધર પગલાનું દેરાસર	"	"			૧૨-૭
૧૬૪૮	"	ફરતી દેરીઓ	"	"	સુમતબંધ	પાર્શ્વનાથજી	૨૪-૨
૧૬૪૯	"	રામચંદ પગલાની ફરતી દેરીઓ તથા મહારત્ની દેરીઓ	"	"			૬૦-

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	દોષનો સંવત.	રજાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	શિક્ષક સ્થાન.	વર્ષ-શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રી એમચંદ મોતીલા ૧૮૬૩	શ્રી મોતીલા દુસ્તના વહીવટદારો	૧૮૬૩	આરી				૧ મોતીલા શ્રી ૨, દીવાઈ-નાઈ ૩, ૧૫નાઈની મિતિ ઉ. એક માટેના માતા હસ્તિ ઉપર છે.
	"		"				
શ્રી હઠીભાઈ હેમાભાઈ ૧૮૬૩	"		"				શ્રી શેઠાણીની મિતિ એક
	"		"				
શ્રી અમરચંદ ખીમચંદ દમણવાળા ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				૪ સ્કટિકની પ્રતિઆમાં છે. આરસની ૨૬ પદાણુ હાખલ મિતિમાં અને એક ગુરુ મિતિ છે.
શ્રી કીકાભાઈ કલચંદ ધોપાવાળા ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				ધુમટની જતામાં સુંદર નૈન તીથોનાં મિત્રો છે.
શ્રી દેવચંદ નેચંદ ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				
પારેખ સરપચંદ હેમચંદ ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				
કરમચંદ એમચંદ દમણવાળા ૧૮૬૩	"	૧૮૬૩	"				
શ્રી બાલાભાઈ	શ્રી આ. ક. ની પેટી		"				શ્રી-શેઠાણીની મિતિ છે.
શ્રી બુદાસચંદ તારાચંદ સુરતવાળા	શ્રી મોતીલા દુસ્તના વહીવટદારો		"				૧૪૫૨ અણ્ણર પગલાં છે.
શ્રી તારાચંદ નયુભાઈ સુરતવાળા	"		"				
	"		"				

નંબર	ગામનું નામ	કેદારી	ફેલો રેકૉર્ડ	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૧૫૦	શ્રી હનુમંત	પાઠશુવાળાનું દેરાસર તથા ડામીવાળુની દેરી	પાલીતાણા	પાલીતાણા	શિખરમંથ	પદમણજી	પાપાલ-પાડુ ૨૨-૮ ૩
૧૧૫૧	"	મુલાખનાઈનું દેરાસર	"	"	"	આદિનાથજી	૧૬-૫
૧૧૫૨	"	ચીનાઈવાળાનું દેરાસર તથા વાળુની દેરી	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૨૬-૧
૧૧૫૩	"	કેડ દહીયાઈનું દેરાસર તથા જમણી અને ડામી તારફની દેરી	"	"	"	ધર્મનાથજી	૨૭-૮ ૬૬
૧૧૫૪	"	ધોલેરાવાળાનું દેરાસર તથા જમણી અને ડામી તારફની દેરી	"	"	"	આદિનાથજી	૫૧-૧
૧૧૫૫	"	પુરવિસ્વામીનું દેરાસર તથા દેરીઓ	"	"	"	પુરવિસ્વામી	૪૧-૧૧
૧૧૫૬	"	જમતી ત્રીજી ફરતી દેરીઓ	"	"	"		૧૦૮૩-૧૫
૧૧૫૭	ધેડી	બખરખા	પાલીતાણા ૫ મા. ફર	ધેડી	ધર	શાંતિનાથજી	- ૧
૧૧૫૮	"	"	"	"	"	પદમણજી	- ૧
૧૧૫૯	આંધાલાળી	"	૩ મા. ફર	નોપણવદર	"	આદિનાથજી	- ૧
૧૧૬૦	મહા	"	મહા ૧ મા ફર	મહા	"	ધર્મનાથજી	- ૧
૧૧૬૧	સુલુવા	"	૨ મા. ફર	ડાણા	"	આદિનાથજી	- ૧ સુખમી
૧૧૬૨	વરલ	"	૪ મા. ફર	વરલ	શિખરમંથ	વિમલનાથજી	૪-૫
૧૧૬૩	ડાણા	"	૨ મા. ફર	ડાણા	"	ચંદ્રમણજી	૧૨-૨

બેંચ/વનદારનું નામ તથા સંવત.	બહીવડદારનું નામ.	ટોળનો સંવત.	દેશસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કેપા-શ્રમ.	વર્ગ-સાળા.	વિશેષ નોંધ
શેઠ પ્રેમચંદ રંગજી પાટણવાળા ૧૮૬૩	શેઠ મોતીલા દુરુચના બહીવડદારો	૧૮૬૩	સારી				શેઠ-શ્યામણીની બારણની પ્રતિ.
ભાઈ મુલાળભાઈ ૧૮૬૩	"		"				
શેઠ નાનજી બેરજી ભાંડારવાળા ૧૮૬૩	"						
શેઠ હડીભાઈ હેમાભાઈ ૧૮૬૩	"		"				
શેઠ વીરચંદ ભાઈચંદ પોલિવાળા ૧૮૬૩	"		"				
	"		"				૧ નાકિરાભ તથા ૧ મારફેલા માતા છે.
	"		"				
ભીસંધ ૧૮૮૦	મહેતા હરજીવન વર્ધમાન		"	૧૭૫	૨		મેસ ૫૨ છે.
ભીસંધ ૧૮૫૦	મહેતા દામજી દેવચંદ		છજી				છજી દેરાસર છે.
મીંધી દીરાલાલ ડાલાભાઈ અમદાવાદવાળા ૧૮૬૯	સંધવી કાનજી જીવન	૧૧૦૭	સાધારણ	૧૫	૧		
ડૈ. સુ. ૧							
ભીસંધ ૧૮૭૦ અનભા	શેઠ અનભાભ છવણલાલ		"	૧૧૦		૧	
ભીસંધ ૧૮૬૧	શેઠ મૂળચંદ ભાઈચંદ		"	૪૦	૧		બીજે માળ છે.
ભીસંધ ૧૮૧૪	ત્રિભોવનદાસ દામજી		સારી	૨૦૦	૧	૧	એક બાપમેરી છે.
ભીસંધ ૧૮૭૪	શેઠ મૂળચંદ જીવરાજ		"	૫૫૦	૨	૧	ચંદ્રનિલ નિગમંડળ છે.

નંબર	ખામતું નામ	કેસનું	કેસે ફેરના.	પોસ્ટ ઓફિસ.	ખાંચકી.	મૂળનાયક	અંતિમાટની સંખ્યા
૧૧૬૪	અમિયાળી	બબરમાં	કિહોર ૬ મા. ફર	ટાણા	બર	પાર્થનાથજી	પાપાચ-પાટ ૩—૨
૧૧૬૫	કેવળાણી	"	૪ મા. ફર	કેવળાણી	"	વિમલનાથજી	૩—૨
૧૧૬૬	કિહોર	"	૧ મા. ફર	કિહોર	કિષ્કરભંધ	સુપાર્થનાથજી	૨૪—૧
૧૧૬૭	"	"	"	"	સામરજીવાળી	અજીતનાથજી	૨૦—૩૨
૧૧૬૮	"	રોહન પર ધર્મસાળામાં	"	"	બર	કુંડુનાથજી	—૨
૧૧૬૯	વડીઆ	બબરમાં	૧ મા. ફર	"	"	વિમલનાથજી	—૧
૧૧૭૦	ઝોટા સુરખ	"	૨ મા. ફર	સોનમઠ	"	શીતળનાથજી	—૨
૧૧૭૧	ઝારીઆધાર	દેરાકરવાળી ઠેરી	પાલીતાણા ૧૮ મા. ફર	ઝારીઆધાર	કિષ્કરભંધ	કર્તિનાથજી	૬—૪
૧૧૭૨	ખારા	બબરમાં	પાચ તલાવમાં ૩૧૬	પાચતલાવમાં	બર	આદિનાથજી	—૪
			૪ મા. ફર				
૧૧૭૩	ફાવડી	"	પાલીતાણા ૭ મા. ફર	પરવડી	સુમદભંધ	સંભવનાથજી	—૧
૧૧૭૪	ઝોખડા	"	પાલીતાણા ૪ મા. ફર	ઝોખડા	કિષ્કરભંધ	મહાવીરસ્વામી	૫—૧
૧૧૭૫	બમણવાલ	"	"	પાલીતાણા	બર	સુપાર્થનાથજી	—૧
૧૧૭૬	રોહીસાળા	ગામના ઉડે	૭ મા. ફર	"	કિષ્કરભંધ	આદિનાથજી	૨૦—૧
૧૧૭૭	કાંઠારિયા (કામગિયાના)	બબરમાં	૬ મા. ફર	ઝોક	"	પાર્થનાથજી	૪—૪

ભાગવાનરોડું નામ તથા સ્થળ	વહીવટદારનું નામ	લેખનો ક્રમ	કસ્ટમરની સ્થિતિ	કેનાની વસ્તી	કેપા- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	શ્રી મનસાલ કુલચંદ		સાધારણ	૮૦૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	શ્રીમજી લાલચંદ		સારી	૧૦૦	૨	એક લાપજેરી છે. બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૪૦ લગભગ	શ્રી યોગદલાલ પ્રભુદાસ	૧૮૪૮	"	૧૦૦૦	૩	એક લાપજેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૬૭૫ લગભગ	"	૧૮૫૪	"			
નરોત્તમદાસ ભાણુજી ભાવનગરવાળા ૧૬૬૮	મણિલાલ કુલચંદ		"		૧	
શ્રીસંધ ૧૬૭૭	મોહનલાલ કુલચંદ સંધરી		સાધારણ	૬૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રી નાથચંદ દયાભજી ૧૬૮૩	લાલચંદ મેચરદાસ	૧૫૧૧	"	૪૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૮૬૧	ભવાન હરિચંદ		સારી	૩૨૫	૨ ૧	એક લાપજેરી છે
શ્રીસંધ ૧૬૬૫	પાનાચંદ ભેચંદ		સાધારણ	૪૦	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૫ લગભગ	મગનલાલ ડાહરશી પારેખ	૧૫૦૪	સારી	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૩૦ લગભગ	અપરચંદ નારણદાસ		"	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૮૫ લગભગ	વીરચંદ ભેચંદ	૧૬૨૧	સાધારણ	૩૫	૧	બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૫	શ્રી ઝુનદાસ ખરમદાસ ની પેઠી	૧૬૬૬	સારી	નથી	૨	
શ્રીસંધ ૧૬૫૬	હીચંદ ઝુલાળચંદ	૧૮૪૪	"	૭૫	૧ ૧	એક લાપજેરી છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેશભ.	ફેલો રેકૉર્ડ	પાટ કોમિસ.	ભાંડણી	મૂળનાયક	મતિમાણની સંખ્યા
૧૬૭૮	ગોદાનાગેસ (કાંભણિ)	કુંવર ૫૨	પાલીતાણા ૧૧ મા. ફર	ઝોક	શિખરબંધ	મેમિનાથજી	૧૫૫૫-૫૫ ૭- ૭
૧૬૭૯	"	"	"	"	સાધરણવાળું	આદિનાથજી	૧૦૪- ૮
૧૬૮૦	"	કુંવર ૭૫૨	"	"	"	મેમિનાથજી	૨૪૧-૧૨
૧૬૮૧	"	ધર્મશાળાની બંદર	"	"	શિખરબંધ	મહાવીરરાયભી	૨૦૦-૧૨૦
૧૬૮૨	ઝોક	ધર્મશાળાની બંદર	"	"	ધુમટબંધ	આદિનાથજી	૩- ૧
૧૬૮૩	હાથસણી	બબરમાં	૧૩ મા. ફર	હાથસણી	શિખરબંધ	વાસુધેવજી	૩- ૨
૧૬૮૪	દેવલા	"	૧૪ મા. ફર	જેસર	"	આદિનાથજી	૪- ૨
૧૬૮૫	રાબરપરા	"	"	ઝોક	ધર	"	- ૩
૧૬૮૬	જેસર	"	૧૭ મા. ફર	જેસર	શિખરબંધ	મહાવીરરાયભી	૧૨-૧૨
૧૬૮૭	બાપરિયાળી	કુંવરી ૭૫૨	૧૬ મા. ફર	"	ધુમટબંધ	આદિનાથજી	૧-
૧૬૮૮	કાળિયાક	બબરમાં	બાવનબર ૧૪ મા. ફર	કાળિયાક	શિખરબંધ	મહાવીરરાયભી	૧૦- ૬
૧૬૮૯	બાસલિયા	"	૧૫૫૫ ૮ મા. ફર	બાસલિયા	ધર	આદિનાથજી	- ૨

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વાહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દરાસરની સ્થિતિ.	જેતાની વસ્તી.	ઉપા-ધર્મ-અથ: શાળા	વિશેષ નોંધ
શેઠ માણેશભાઈ ચુનીલાલ અમદાવાદવાળા ૧૯૬૪	શેઠ જીનદાસ પરમદાસ ની પેદી		સારી	૧૦	૧	એક લાખચેરી કે સુરુજખેરી રચના છે.
તારાચંદ મોતીજી અમદાવાદવાળા ૧૯૬૪	દુસરી શેઠ મીનનલાલ લાલભાઈ	૧૯૬૪	"			લગભગ ૧૦ માણસ દર વાવડી પોઠવાનામણી કોળખાતી
શેઠ જીનદાસ પરમદાસ ની પેદી ૧૯૬૬	"	૧૯૬૪	"			જમ્યા છે ૯૫૦ નૂતન નિર્મિતો બિરોજાન બિરાજમાન છે.
કરમચંદ જુલચંદ કા. પુછમેન ૧૯૮૬	"	૧૯૮૬	"			૪ સુરુખિતિઓ આરસની છે. એક આવક-આવિકાની
અમદાવાદવાળા						મૂર્તિ પ્રાચીન છે. ત્રીજો માળ પ્રતિમા છે.
શેઠ આ. ક. ૧૯૬૩ પાલોતાણા	કાકરચી બેડાભાઈ	૧૯૭૦	"	૮૦	૨	૧૨ સુરુખિતિઓ આરસની છે. વિસાળ જાવન મિનાસય
શૈવમલ કૃષ્ણજી ૧૯૬૩	કાકરચી માણેકચંદ		"	૬૦	૧ ૧	જાણું દેરાસર છે.
મીસેય ૧૯૫૧	નાનચંદ મૂળચંદ		"	૧૭૫	૨	
મીસેય ૧૯૭૫ લગભગ	લાધાભાઈ હીરાચંદ		લાધાસુ	૨૫		
મીસેય ૧૯૦૦ લગભગ	દલીચંદ ત્રિભોવનદાસ		સારી	૪૦૦	૧	એક આરસની મોતમ સ્વામીની મૂર્તિ છે.
શેઠ આ. ક. અમદાવાદ ૧૯૨૧	શેઠ આ. ક. ની પેદી જાપરિમાળી	૧૯૨૧	"	૧૦		
મીસેય ૧૯૧૬	મિરજીલાલ લવજી		"	૧૨૫	૨	
મીસેય ૧૯૮૬	કરજીનદાસ મૂળચંદ	૧૯૧૪	લાધાસુ	૫૦	૧	

નંબર	સામલું નામ	કેદારી	ફોટો ફરમાન	પોસ્ટ ઓફિસ	આંધકો	મુળનામ	અતિમાલની કાન્યા
૧૬૬૦	બદરપર	બનરમાં	તથુસા ૬ મા. ફર	બસપરા	ધર	પાશનાથજી	પાપાલ-ધાડ ૧-૧
૧૬૬૧	બસપરા	"	"	"	કિષ્કરમંધ	ધર્મનાથજી	૩-૧
૧૬૬૨	તથુસા	"	તથુસા	તથુસા	ધર	પાશનાથજી	૭-૨
૧૬૬૩	રાજપરા	"	દીઓર ૧ મા. ફર	રાજપરા	"	આદિનાથજી	૩-૧
૧૬૬૪	દીઓર	"	તથુસા ૬ મા. ફર	દીઓર	"	અભિનંદનજી	૩-૩
૧૬૬૫	બદાવળ	"	૮ મા. ફર	બદાવળ	"	પાશનાથજી	૩-૧
૧૬૬૬	ત્રાપલ	"	ત્રાપલ	ત્રાપલ	કિષ્કરમંધ	"	૬-૬
૧૬૬૭	તળાભ	કુંચર ઊપર	તળાભ ૧ મા. ફર	તળાભ	"	"	૫૨-૬
૧૬૬૮	"	"	"	"	"	સુમતિનાથજી	૮૮-૨૨
૧૬૬૯	"	"	"	"	સુમદમંધ	આદિનાથજી	૧૧-
૧૭૦૦	"	ત્રાપમાં	"	"	કિષ્કરમંધ	કાતિનાથજી	૧૭-૧૬
૧૭૦૧	કેવળિયા	બનરમાં	તળાભ ૧ મા. ફર	કેવળિયા	ધર	પાશનાથજી	-૧
૧૭૦૨	દાંડ	"	પાલીતાણા ૧૨ મા. ફર	કેવળિયા	"	"	-૧

અધ્યાયનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ.	સેન્ટ્રલ સંવત.	ફાઇલની રિપોર્ટ.	કેસની વસ્તી.	ઉપ- અથ સાચા.	વર્ગ- સાચા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૬૦૦ અગસ્ટ	અમલ રામજી		સાધારણ	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૬૫	રામજી પ્રેમજી		"	૨૦૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૬૪૪	રામજીભાઈ ચોતીજીભાઈ	૧૬૨૧	સારી	૨૫૦	૧		નોંધ માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૬	વલ્લભભાઈ દામજી		"	૧૨૫	૨	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૩	ચૂનીલાલ આલોકચંદ		"	૨૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૮૫	રવજી દામજી		"	૧૫૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૭૫ અગસ્ટ	ચોપાળજી નારણદાસ		"	૨૬૦	૩	૧	એક શ્રીમહિવિજયજી મહા- રાજની આરસની મુર્તિ છે.
શ્રીસંધ ૧૬૮૦ કે. લક્ષ્મીનગર ૧૬૮૦	શ્રીસંધ ૧૬૮૦ કે. લક્ષ્મીનગર ૧૬૮૦		"	૬૦૦	૧	૧	
આચીન	શ્રીસંધ ૧૬૮૦ કે. લક્ષ્મીનગર ૧૬૮૦		"				૧૬ આરસની ચુરુમુર્તિઓ છે. એક આરસની કુસર- પાળની મુર્તિ છે.
"	"	૧૮૬૦	"				એક શ્રીસંધિવિજયજી ચુરુ છે. ૬૧૫-૪૪ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરે છે.
"	"		"				
શ્રીસંધ ૧૬૫૬	કુર્બાદાસ દેવરાજ		સાધારણ	૩૨	૧		
શ્રીસંધ ૧૬૮૫	કાનજી ચીકમજી		"	૫૦	૧		નોંધ માળ છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૭૦૩	રાવળી (નાની)	બનરમાં	ખમ્બીલાણી ૬ મા. ફર	ડીયાણા	બર	પાશ્વનાથજી	પાપાણુ-પાટ — ૧
૧૭૦૪	હાગિયા	"	તળાબ ૧૦ મા. ફર	હાગિયા	કિખરમધ	આદિનાથજી	૪— ૩
૧૭૦૫	કુદાણા	"	૧૧ મા. ફર	"	બર	વિમલનાથજી	૧— ૧
૧૭૦૬	કામગોલ	"	૩ મા. ફર	કામગોલ	ધુમટમધ	સુમતિનાથજી	— ૧
૧૭૦૭	બળમોર	"	ગોપનાથરોડ ૭ મા. ફર	ઉમરી	કિખરમધ	પાશ્વનાથજી	૪— ૩
૧૭૦૮	દાદા	"	દાદારોડ ૧ મા. ફર	દાદા	"	કાલિનાથજી	૧૪— ૮
૧૭૦૯	ભાદરોડ	"	ભાદરોડ ૧ મા. ફર	ભાદરોડ	બર	પાશ્વનાથજી	— ૩
૧૭૧૦	મહુવા	દેરાબરનો ખાંચો	મહુવા ૧ મા. ફર	મહુવા	કિખરમધ	કાલિનાથજી	૧૬— ૧
૧૭૧૧	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૭૬— ૧૬
૧૭૧૨	પુંડયા મોડા	"	મહુવા ૧૨ મા. ફર	પુંડયા મોડા	"	વાસુદેવજી	૫— ૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	મહાવિદ્યારણું નામ.	લેખનો સંવત.	રેસસરની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	કિયા-અથ શાળા.	વર્ગ-શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંમ ૧૯૬૪	મનજી ભાઈચંદ		સાધારણ	૨૦	૧		
શ્રીસંમ ૧૯૬૫	કૃષ્ણચંદ કમલાનંદાસ		સારી	૧૧૦	૧	૧	
શ્રીસંમ ૧૯૮૦	આવજી પરશોતમ		"	૭૫	૧		
શ્રીસંમ ૧૯૮૪	દીપચંદ ત્રીકમલાલ		"	૧૦૦	૧	૧	એક પુસ્તકબંધાર છે.
શ્રીસંમ ૧૯૭૧	પ્રેમચંદ પરશોતમદાસ		સાધારણ	૮૦	૧	૧	શિખરનો તથા ધાળાનો કામ છૂટું છે.
શ્રીસંમ ૧૯૦૫	સમીત તલકચંદ કુલંકજી	૧૮૬૩	સારી	૩૦૦	૧	૧	
શ્રીસંમ ૧૯૨૫ લગભગ	હરીચંદ કુંજરસી		સાધારણ	૭૫	૧		બીજો માળ છે.
શ્રીસંમ ૧૯૮૮	શ્રીસંમ મોઢ પથા નારાની પેઢી		સારી	૧૪૦૦	૪		૩ હાથસેરી છે. આવન નિનાસપવાળું નવન નિન મદિર છે. ભોંયરામાં આચાર્ય શ્રી મેમિસરીધરજીની કોબી આરસની મુર્તિ છે.
શ્રીસંમ ૧૮૭૫ લગભગ	"	"	"				સંવત ૧૩૩૩ ની સાલની ધાતુની શોપાચેનામ કલવા-નની મુર્તિ પ્રાચીન છે. હીર સુશીરજીની એક આરસની મુર્તિ છે. ૩૬ નિનમુર્તિનો આરસનો ૫૯ છે. એક કોબી માળાકમ છે. હાલ ૧૦ વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ કરે છે.
શ્રીસંમ ૧૯૭૬	શાંતી એલ્લાલ પરમરી		"	૨૦૦	૧	૧	એક પુસ્તકબંધાર છે.

નંબર	માનવ નામ	ટેકાફ	કેલે કેરના	સાર કોડિસ	બાંધકો	મૂળનાયક	પ્રતિભાલની કેળા
૧૭૧૩	સેલરકા	દેરાસરનો ખાંચો	મહુવા ૧૨ મા. ફર	પુલવકા મોટી	ધર	વાસુપૂર્ણજી	પાપાનુ-ધાડ — ૧
૧૭૧૪	મોલુપર	"	મોલુ ૧૦ મા. ફર	બમદાલો	"	પાપુનાથજી	૧—
૧૭૧૫	કુંભલુ	"	મહુવા ૧ મા. ફર	પુલવકા મોટી	"	સુવિધિનાથજી	— ૧
૧૭૧૬	માધકા	"	માધકા ૧ મા. ફર	માધકા	સુમતપંથ	વાસુપૂર્ણજી	૫— ૪
૧૭૧૭	સાવરકુંડલા	ભારશીરી	સાવરકુંડલા ૧ મા. ફર	સાવરકુંડલા	"	મધનનાથજી	૭—૧૬
૧૭૧૮	કાક્ય	બળરમાં	મોટાભોલિયા ૭ મા. ફર	કાક્ય	ધર	જાંભવનાથજી	— ૧
૧૭૧૯	વંડા	દેરાસરનો ખાંચો	સાવરકુંડલા ૧૪ મા. ફર	વંડા	"	વિમલનાથજી	— ૧
૧૭૨૦	પિપાના	બળરમાં	૧૨ મા. ફર	"	"	મહાવીરસ્વામી	— ૨
૧૭૨૧	વરતેજ	મોટીપામાં	વરતેજ ૧ મા. ફર	વરતેજ	સિખરપંથ	જાંભવનાથજી	૧૬— ૩
૧૭૨૨	કમળેજ	બળરમાં	૨ મા. ફર	કમળેજ	ધર	નેમિનાથજી	— ૨
૧૭૨૩	ભાવનથર	દરબારી ટાવર પાસે મોટું દેરાસર	ભાવનથર	ભાવનથર	સિખરપંથ	ભાદિનાથજી	૨૦૬—૨૩
૧૭૨૪	"	ચોરા બળરમાં	"	"	"	મોટી પાપુનાથજી	૧૩૦—૩૩
૧૭૨૫	"	ચોરા કૈરીમાં	"	"	ધર	સુવિધિનાથજી	— ૪
૧૭૨૬	"	ઢરિયાલ મીઠીવાળી કૈરીમાં	"	"	"	નેમિનાથજી	— ૧
૧૭૨૭	"	રોકન સામે ગુલામવાડી	"	"	સુમતપંથ	પાપુનાથજી	— ૨

બંધાવનારનું નામ તથા સ્થાન.	લઢીવટકારનું નામ	લેખના સંવત.	દેશાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	રૂપા મૂલ્ય રાશી.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૮૨	દેવી હરિચંદ ગાંડાભાઈ		સાધારણ	૯૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ વનમણીદાસ ગોરખનદાસ		"	૬૫		બીજો માળ છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૫ લગભગ	શેઠ બોદીદાસ દેવરાજ		"	૮૦	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૭૪	ભગત વીરચંદ અમરેશી		સારી	૯૦	૧	મૂઠકમાંથી પાણી પડે છે.
શેઠ વાસણ પ્રમણ શેઠ કુટુંબ-૧૯૦૬	શેઠ મણિલાલ ભેયરદાસ	૧૮૯૩	"	૪૦૦	૩ ૧	વિજયદાન અગિયારમંદિર છે.
શેઠ માણેકચંદ કુંવરજી કુંડલાવાળા-૧૯૭૬	શેઠ હોદાચંદ ગાંડાવાલ	૧૯૨૮	"	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૯	શેઠ ચૂનીલાલ સોમચંદ		"	૭૫	૧ ૧	
શ્રીસંધ ૧૯૮૪	શેઠ અમીચંદ કુરજી		"	૮૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૨૮	કમીટી શેઠ વાસણભાઈ મનુલાલ		"	૩૦૦	૨ ૨	એક પુરતકમાંડાર છે. બાળ્ય દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦ લગભગ	શેઠ ગુલામચંદ ભાઈચંદ		જુલું	૭૫	૧	મેઢા પરજી જુલું દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૭૬૩	શેઠ રાસાભાઈ અભેયદેવી પદા		સારી	૮૦૦૦	૧૦ ૪	૪ પુરતકમાંડારો છે એક ગોળમ રવામીની કાનૂની મતિ છે.
શ્રીસંધ ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રી ગોરી પાચનાથજીની કમીટી માણેકચંદ રાયચંદ		"			એક ગોળમ રવામીની મતિ છે. બાળ્ય દેરાસર છે.
વારા હડીચંદ અવેરચંદ ૧૯૫૫	હંભીમન હડીસીંગ વોરા		"			
વોરા અમરચંદ જસરાજ ૧૯૫૨	શેઠ જગજીવનદાસ અમરચંદ		"			
અભેયચંદ ગુલામચંદની અ. કો. ચંદનાભાઈ ૧૯૯૦	શેઠ અમરચંદ ચૂનીલાલ જરીવાળા		"			

નંબર	ગામનું નામ	કેશિક	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મુખનાયક	મતિમાણની સંખ્યા
૧૭૨૮	ભાવનગર	જૂના પરાખા	ભાવનગર ૦૧ મા. ફર	ભાવનગર	મુમટખે	પાર્શ્વનાથજી	પાપાણ-પાટ ૪-૧
૧૭૨૯	"	કુચનગર (મ.લેકચાલીયા)	"	"	ધર	મહાવીરસ્વામી	૩-૬
૧૭૩૦	"	વડવાખા	૧ મા. ફર	"	કિષરભાઈ	ચંદ્રમણજી	૪૦-૧૬
૧૭૩૧	"	દાદાવાડી	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૪૭-૧૩
૧૭૩૨	ધોધા	ભટ્ટપોળખા	૧૪ મા. ફર	ધોધા	"	નવખંડા પાર્શ્વનાથજી	૧૬૬-૧૦૦
૧૭૩૩	"	"	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૨૪-૨
૧૭૩૪	"	જીભાવાળી પોળખા	"	"	"	છરાવજી પાર્શ્વનાથજી	૩૬-૮
૧૭૩૫	વાલુકડ	ચોરા પાસે	કોળાડી ૩ મા. ફર	વાલુકડ	"	શાંતિનાથજી	૬-૨
૧૭૩૬	"	"	"	"	મુમટખે	પ્રતિષ્ઠાન સ્વામી	૭-૫
૧૭૩૭	પરવડી	ધામ વચ્ચે	પાલીતાણા ૧૬ મા. ફર	દામનગર	ધર	કેતુનાથજી	- ૩
૧૭૩૮	મોડી વાવડી	"	૧૫ મા. ફર	મોડીવાવડી	"	ચંદ્રમણજી	- ૩
૧૭૩૯	સોનગઢ	મહાવીર જૈન મારિન રેલાયમ	સોનગઢ ૦૧ મા. ફર	સોનગઢ	કિષરભાઈ	મહાવીરસ્વામી	૩-૭

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	દસ્તાવેજી રિશતિ.	કૌનાની વસ્તી.	કેપા અથ	ધર્મ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૮૯	શ્રી ડોસાભાઈ બલેશંકર ની પેદી		જારી				
શ્રીસંધ ૨૦૦૧	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૦૦ અમલમ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૫૯	"	૧૬૬૨	"				એક કાદાસદેન બોલિંગ છે,
શ્રીસંધ પ્રાચીન	શ્રી કાળા બીડાની પેદી મલિયાલ વિદ્યુલસ	ધ. ના. ૫૧૬૭	"	૩૭૦	૩	૧	બે સફ્ટિની પ્રતિભાઓ છે. એક પુસ્તક કાઢાર છે. ૪
		૧૮૧૫					અરુમતિઓ આરસની છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન			"				નવખંડ પાશ્વનાથજી ભગવા- નના દેરાસરની નીચે બે વડુ છે.
							જેની અંદર પ્રાચીન ભવશેષો છે. જતણુ ચિત્રકામ સાડુ છે.
શ્રીસંધ પ્રાચીન	"		"				
શ્રીસંધ ૧૧૦૦ અમલમ	મધુરદાસ ભગવાનદાસ	૧૮૯૨	"	૪૦	૧		
શ્રી રતનજી પીરજીભાઈ ૧૯૪૭	"	દેરાસરનો ૧૯૨૭	"				બંને દેરાસરો એક બ ક પાશ્વ-કર્મા છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૦ અમલમ	શ્રી ગોપાળજી લાલચંદ			૪૫	૧		મેકા પર દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૯૨	જાધવી કૃષ્ણચંદ પાનાચંદ		"	૧૨૫	૧		
શ્રી ગુડાભાઈ પાનાચંદ અમરેળવાળા ૧૯૮૧	શ્રી મહાવીર જ્ઞેનચારિય રત્નાચમ કમીડી	ધ. ના. ૧૯૨૧	"	૮૦	૧		બે અરુમતિઓ છે. આશ- ચર્મા દોષ ૫૦ અબવાસીઓ
							અબવાસ કરે છે. ૨ અરુ મતિ છે.

નંબર	માનવ નામ	રેડક્રોસ	ફેલો ફરેનલ	ફોરર એડફેસ	આંધ્રી	અન્યાય	અભિમાનની જગ્યા
૧૭૪૦	કુંભજી	ગાય વચ્ચે	મોનગલ ૭ મા. ફર	કુંભજી	બર	ચંદ્રપ્રભુજી	પાપાણ-ચાગુ — ૧
૧૭૪૧	નોથણવદર	"	સજોસરા ૮ મા. ફર	નોથણવદર	"	પાપાનાથજી	૫— ૭
૧૭૪૨	સજોસરા	"	૨ મા. ફર	સજોસરા	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૩— ૨
૧૭૪૩	રંધિયા	"	ધોળા ૫ મા. ફર	રંધિયા	કુમટખંધ	મદાવીરસ્વામી	૩— ૧
૧૭૪૪	બુતીઆ	"	સજોસરા ૬ મા. ફર	સજોસરા	બર	સુપાર્થનાથજી	— ૧
૧૭૪૫	સજાડીઆ	"	ઉચળવાવ ૧૧ મા. ફર	સજાડીઆ	"	મદાવીરસ્વામી	— ૧
૧૭૪૬	નીંગાળા	"	નીંગાળા	નીંગાળા	કુમટખંધ	મુનિસુવત સ્વામી	૩— ૧
૧૭૪૭	દાદમ	"	૬ મા. ફર	ભીમદાદ (વાપા-જોદાદ)	"	સુમતિનાથ	— ૨
૧૭૪૮	જોરડક	"	ઉમામેડી ૭ મા. ફર	ઉમામેડી	બર	નેમનાથજી	૧— ૧
૧૭૪૯	મદડા (સ્વામીના)	અડમીના અંધિ	મદડા (સ્વામીના)	મદડા	કુમટખંધ	કુંથુનાથજી	૧— ૩
૧૭૫૦	લાડીદડ	ગાય વચ્ચે	લાડીદડ ૪ મા. ફર	લાડીદડ	"	ચંદ્રપ્રભુજી	૩— ૩
૧૭૫૧	કારીઆણી	ગાયના ડોર	૬ મા. ફર	કારીઆણી	શિખરખંધ	શાંતિનાથજી	૪— ૩
૧૭૫૨	લાખિયાણી	"	નીંગાળા ૮ મા. ફર	લાખિયાણી	બર	મુનિસુવત સ્વામી	— ૧
૧૭૫૩	ઈંદાગીઆ	ગાય વચ્ચે	ધોળા ૧૮ મા. ફર	રતનપુર (વાપા-વળા)	"	સુમતિનાથજી	— ૧
૧૭૫૪	પટેમામ	"	૧૧ મા. ફર	પટેમામ	શિખરખંધ	ધર્મનાથજી	૮— ૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિકર્તાનું નામ.	સંવત્	દેશસંસ્કૃતિ સ્થાન.	ગૌનાની વતની.	ઉપા-અથવા શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૯૬	શ્રી યૂનીસાલ ખેમચંદ	વે. નં. ૧૮૬૩	સાધારણ	૭૫	૧	
શ્રી લક્ષ્મીભાઈ કૃષ્ણચંદ ૧૯૬૬	રામજીભાઈ ડગનલાલ		સારી	૧૨૦	૨	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૩	સંધવી મોહનલાલ ખેમચંદ		"	૫૦	૧	તંબુ વિવશામ સારું છે.
શ્રીસંધ ૧૯૮૩	ભગવાનદાસ કલમચંદ		"	૧૨૫	૧	એક લાયબ્રેરી છે.
શ્રીસંધ ૧૯૮૫	શ્રી પ્રેમચંદ તારાચંદ		સાધારણ	૨૦	૧	
શ્રી લક્ષ્મીભાઈ જુહાભાઈ કરિવાળા ૧૯૬૬	શ્રી લક્ષ્મીભાઈ ભાઈચંદ		સારી	૧૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૦	શ્રીકરશી ડવરાજ		સાધારણ	૬૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૪	શ્રી હરજીવનદાસ માધવજી		"	૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૮	જુહાભાઈ પાનાચંદ		સારી	૩૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	મણિકલાલ મવજીભાઈ		સાધારણ	૬૦	૧	
સંધવી ખેમરદાસ રામજીભાઈ ૧૯૨૦	સંધવી યિવલાલ પરશોતમદાસ		સારી	૧૭૫	૧	એક લાયબ્રેરી છે. વિવશામ સારું છે.
શ્રી મણિકલાલ યૂનીસાલ અમદાવાદવાળા ૧૯૬૫	શ્રી સુખલાલ દોરાચંદ		"	૭૦	૧	"
શ્રીસંધ ૧૯૬૮	શ્રી મનસુખલાલ ડગનલાલ		"	૬૫	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૩૦ લગભગ	જોડીદાસ દેવચંદ	વે. નં. ૧૫૬૬	"	૬	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૧	શ્રી ગોરખનદાસ કૃષ્ણચંદ		"	૨૦૦	૨	એક શ્રીકોર વિવશામસંસ્કૃતિ એક લાયબ્રેરી છે.

નંબર	ગામનું નામ	ઠેકાણું	કેટલું રહેરાત.	ધારર એકાદિસ.	આંબણી.	મુળનાથક	પ્રતિપાટની સંખ્યા
૧૭૫૫	વળા	લામ વળો	ધોળા ૧૦ મા. ફર	વળા	શિખરખંધ	પાથનાથજી	પાપાથ-પાટી ૧૦-૨૦
૧૭૫૬	ઉમરાળા	"	૫ મા. ફર	ઉમરાળા (વાથા-ધોળા)	સૂમટખંધ	અજીતનાથજી	૩-૪
૧૭૫૭	પાલડી	"	સોનભદ ૩ મા. ફર	પાલડી	ધર	સંભવનાથજી	— ૧
૧૭૫૮	લાડી	સુખડિયા ઠેરી	લાડી ૧ મા. ફર	લાડી	સૂમટખંધ	કાલિનાથજી	— ૨
૧૭૫૯	ચીતળ	આમર્મા	ચીતળ ૧ મા. ફર	ચીતળ	શિખરખંધ	પાથનાથજી	૩-૬
૧૭૬૦	અમરેલી	જૂની બબરમા	અમરેલી ૧ મા. ફર	અમરેલી	"	સંભવનાથજી	૧૫-૧૮
૧૭૬૧	"	પાણી દરવાજો	"	"	ધર	નેમનાથજી	— ૫
૧૭૬૨	બમસરા	દરબારમઠ પાસે	બમસરા ૧ મા. ફર	બમસરા	સૂમટખંધ	મહાવોરરવામી	૩-૬
૧૭૬૩	માવજીબવા	બબરમા	દલાલાખારી ૨ મા. ફર	દલાલાખારી	ધર	ચંદ્રપ્રજી	— ૧
૧૭૬૪	માયાદેવળી	વાલિયા ઠેરી	વાડિયાદેવળી ૨ મા. ફર	વાડિયાદેવળી	ધાળાખંધ	આભિનંદનજી	— ૧
૧૭૬૫	કેતપુર	જીજ્ઞા	કેતપુર ૨ મા. ફર	કેતપુર	શિખરખંધ	આદિનાથજી	૫-૬
૧૭૬૬	વડાલ	મરખીવાળા ચોકમા	વડાલ	વડાલ	"	અજીતનાથજી	૩-૬
૧૭૬૭	ખાનગિયા (વાડુના)	બબરમા	૯ મા. ફર	રાણપુર (સોરઠ)	ધાળાખંધ	સંભવનાથજી	— ૨
૧૭૬૮	રાણપુર (સોરઠ)	વાલિયા ઠેરી	૧૨ મા. ફર	"	સૂમટખંધ	નેમનાથજી	— ૩
૧૭૬૯	મળેવડી	"	જૂનામઠ ૬ મા. ફર	વડાલ	ધર	કાલિનાથજી	— ૪

અર્થાવનરિતું નામ તથા સંવત.	પદ્ધિવ્યવસ્થાનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશચરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિલો- મીટર.	વર્ગ- સાળી.	વિશેષ નોંધ
શીસ'ય ૧૯૧૦	શી કૅન દેશચરની પેટી-વળા		જાતી	૫૦૦	૨	૧	૧ કુલ્યુતિઆ છે. એક શીસ'ય- યદેશ કૅન પુસ્તકાલય છે.
શીસ'ય ૧૯૦૦ લગભગ	શેઠ કેમચંદ મળાચંદ જાણણી		"	૧૨૫	૧		
કેસાઈભાણુભાઈ વેલચંદ ૧૯૮૦	શેઠ ભાણુભાઈ વેલચંદ		સાધારણ	૧૫	૧		ગ્રેમ ૫૨ છે.
શીસ'ય ૧૯૮૫	શીખાભાઈ જગજીવનદાસ		જાતી	૧૦	૧		
શીસ'ય ૧૫૦૦ લગભગ	રતિલાલ કેસવલાલ મુલ		"	૧૫૦	૧		એક કલિવિજ્યાપુત પુસ્તકાલય છે.
શીસ'ય ૧૮૧૭	શી કૅન દેશચરની પેટી રતિલાલ સુંદરજી		"	૪૦૦	૧	૨	
શીસ'ય ૧૯૮૫ લગભગ	બમીલદાસ કરજનદાસ		"		૧		
શીસ'ય ૧૯૧૦ લગભગ	મોતીમલાઈ ભેચંદ		"	૧૨૫	૩		
શીસ'ય ૧૯૭૫ લગભગ	પરશોતમદાસ ભેચંદ		"	૫૦	૧		
શીસ'ય ૧૯૮૫ લગભગ	કરખચંદ કુલંબજી	૫. નં. ૧૫૧૩	"	૮૦	૧		
શીસ'ય આખીન	જગજીવનદાસ કરખચંદ		"	૨૫૦	૧	૧	એક પુસ્તકાલય છે. વિવેકામ સાહેબ છે.
શીસ'ય ૧૯૧૦	મોનજીભાઈ જગજીવન	૫. નં. ૧૯૨૧	"	૧૫	૧		
શીસ'ય ૧૯૭૯ લગભગ	નામજીભાઈ દેવચંદ		"	૧૦	૧		
શીસ'ય ૧૯૧૧ લગભગ	શા. રતિલાલ વસરાય		"	૪૦	૧		
શીસ'ય ૧૯૫૫ લગભગ	જગજીવનદાસ કરમોતનાદાસ		"	૧૦૦	૧		ગ્રેમ ૫૨ છે.

નંબર	ભાષણ નામ	કેશબ	કહેવ કેશન.	પાટ આકૃતિ.	ભાષણી.	મુગનાયક	અભિપ્રાયની સંખ્યા
૧૭૭૦	જૂનાગઢ	જયભાઈ ચોક ગોરબના ડેલા સામે	જૂનાગઢ ૦૧ મા. ફર	જૂનાગઢ	શિખરભાઈ	આદિનાથજી	પાયામ-ધાતુ ૮—૬
૧૭૭૧	"	જયભાઈ ચોક ઉપરકેડ રસ્તા	"	"	"	મહાવીરરાયભી	૬૮—૧૧૩
૧૭૭૨	"	ચિત્તાર તબેટી ધર્મશાળામાં	યા " ફર	"	ધુમટભાઈ	આદિનાથજી	૩—૨
૧૭૭૩	શ્રીચિત્તારજી	મુળનાથજીજી દેરાસર અભારાનો તથા રંગમંડપની દેરાંચી	જૂનાગઢ	"	શિખરભાઈ	નેમિનાથજી	૧૩૫—૮
૧૭૭૪	"	નેમનાથજીના દેરાસરને ફરતી દેરાંચી	"	"			૨૧૮—
૧૭૭૫	"	અમલીની અંદર ભોંયરામાં	"	"		અમીંદરા પાર્શ્વનાથજી	૪—
૧૭૭૬	"	ચેરક વસીની ટુંકમાં પેશતા અમણી કાચ તરફના દેરાસર	"	"	શિખરભાઈ	આદિનાથજી	૨૦—
૧૭૭૭	"	કાળી તરફ	"	"		અદભદ્રજી	૬—
૧૭૭૮	"	મુખ્ય દેરાસર ચેરકવડી	"	"	શિખરભાઈ	અદભદ્રજી પાર્શ્વનાથજી	૮—

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ	કેખના સંવત.	દસસરની રિશતિ.	કેનાની વસ્તી.	દેખા- અથ	ધર્મ- સ્થળ	વિશેષ નોંધ
મતિશો જેવંતજી રૂપજી ૧૯૦૧ મહા વદ ૫	મતિ પુનમજીજી રૂપરમજીજી	૧૮૬૩	સારી	૮૦૦	૧	૩	એક શીખાવાનાં કેન ભાવજેરી છે. એક પુસ્તક અંકાર છે.
તપસજી શીલંબ ૧૮૭૫	શેઠ કેવજી બખશીજીનો પેટી		"				ધાતુની સુરુષ્ટિઓ છે. સં. ૧૦૬૨ ની સાથની શી અભિકાદેવીની ધાતુ ધૃતિ પ્રાચીન છે. એક ચોવીસ બિનપદ આરસનો છે.
શીલંબ	"	"	"				
અભાજન મંત્રી ૧૧મો સોમે	"	"	"				
	"	"	"				ભમતીમાં અ. ૧૨૮૭ નો નંદીચરદીપનો તથા અ.
વીરવિજયજીનો ઉપાધ્યય અમદાવાદ છ. ૧૯૮૦	"	"	"				૧૨૬૦ નો વીરવિકરમાનનો અફેઠ આરસનો પદ છે. મિત્રનાર પવેત પરની ધૃતિઓ વેળી આ ધૃતિ' સુદર અને આમજી છે.
શેઠ બીખાભાઈ બલુભાઈ અમદાવાદ છ. ૧૯૮૮	"	"	"				
શેઠ વાડોલાલ અમલભાઈ અમદાવાદ છ. ૧૯૮૩	"	"	"				
હરેશનો ઉપાધ્યય અમદા- વાદ છ. ૧૯૮૮	"	૧૮૫૬	"				

નંબર	ધામનું નામ	ડેકાફ.	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મુળનાયક	પ્રતિબાદની કા'બા.
૧૭૭૬	શ્રી મિત્રસરજી	મેરઘપરી ફરતી કામતીની દેરાસર	જુનાગઢ	જુનાગઢ			પાપાચુ-પાડ ૮૬—
૧૭૮૦	"	સમરામ સોલીની દુકા કુખ દેરાસર					૧૩—
૧૭૮૧	"	ફરતી દેરાસર	"	"			૫૨—
૧૭૮૨	"	કુમારપાળની દુકા કુખ દેરાસર	"	"	શિખરમધ	ગણિનકનક	૩—
૧૭૮૩	"	માનસંગ મોજરાજનું દેરાસર	"	"		સંભવનાથજી	૩—
૧૭૮૪	"	વરતુપાળની દુકા મખનું દેરાસર	"	"	ધુમકમધ	પાર્શ્વનાથજી	૩—
૧૭૮૫	"	જમણી તરફનું દેરાસર	"	"	"		૪—
૧૭૮૬	"	ડામી તરફનું દેરાસર	"	"			૪—
૧૭૮૭	"	કુમારપાળની દેરી	"	"	વમકમધ	કાલિનાથજી	૨—
૧૭૮૮	"	સમનિ રામની દુકા	"	"	શિખરમધ	નેમિનાથજી	૨૩—
૧૭૮૯	"	માનવાવ-સૌમ્યજીનું દેરાસર	"	"	"	કાલિનાથજી	૪—

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ	લેખનો સંવત.	દરજાસરની સ્થિતિ.	જેનાની વસ્તી.	કેપા- અથ અથ	વર્ગ- અથ રેશન	વિશેષ નોંધ
	શ્રી આ. ક. ની પેઢી		શાસી				ભાષતીની ટેલિગ્રાની ટેલિગ્રા છતામાં દેશવાદના સ્થાપના
	"		"				કામને અલગ ટેલિગ્રા સ્થા- પના કામ બાંધેલા છે.
	"		"				એક ભાષક-ભાષિકાની જોડી મળી છે. રૂ. ૩૫૫ માં એક
	"		"				ગોષીકા નિવસાતાનો પદ પ્રાપ્ત છે.
	"		"				
મહારાજા કુમારપાલ છ. શ્રી કુમારપાલ ધનજી	"	૧૮૭૫	"				
કામીનપાળા							
માનસમ ભોજરાજ	શ્રી દેવચંદ કામીનચંદ ની પેઢી		"				
મહામાત્ય વસ્તુપાલ તેરમો કુંડો	"		"				
"	"		"				
"	"		"				
"	"		"				
"	"		"				
છ. શ્રી દેવચંદ્ર ચળછ વંશી (સોરઠ)	"		"				
છ. મોહા મહાવીરના નિવસાતાનો તરફનો	"		"				
ખતાસપોળ અમલદાર ૧૮૮૦							

નંબર	માન્ય નામ	કેસ	કેસ ફોટો	ફોટો કોલેજ	બાંધકામ	મુળનામ	મિત્રમણની કામગીરી
૧૭૬૦	મીરનારજી	મંદ પ્રભુ' દેરાસર	જુનાગઢ	જુનાગઢ	સુવર્ણ	મંદપ્રભુજી	પાપાણ-પાપ ૧—
૧૭૬૧	"	બીજા દે' જતા રસ્તામાં મલવાળી દેરાસર	"	"	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૩—
૧૭૬૨	"	ચોથાપ્રભુ' દેરાસર બીજા દે' જતા રસ્તામાં	"	"	"	નમિનાથજી	૪—
૧૭૬૩	"	શેઠ ધરમશી હેમચંદ્ર દેરાસર મલવાળી દેરાસરની	"	"	"	શાંતિનાથજી	૬—
		ડાબી બાજુ					
૧૭૬૪	"	રઠનેમિત્ર' દેરાસર બીજા દે'ક	"	"		રઠનેમિત્ર	૧—
૧૭૬૫	સોરઠવંશી	ચોઠ વચ્ચે	સોરઠવંશી	સોરઠવંશી	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૨૦—૨૪
૧૭૬૬	અમલરાઈ	બનરમાં	કેસોદ ૫ મા. ફર	કેસોદ	સુવર્ણ	શાંતિનાથજી	૩— ૧
૧૭૬૭	મોગરોળ	૬ પાણીકોળવા	૧૧ મા. ફર	મોગરોળ	"	નવપ્રભુજી પાપનાથજી	૧૭—૨૪
૧૭૬૮	"	"	"	"	"	અનિસુપ્ત કામગીરી	૨૦—૧૩
૧૭૬૯	"	"	"	"	"	વાસુકીજી	૮૬—૨૧

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	મહાવિદ્યાલયનું નામ.	લેખનો સંવત.	દેશકરની સ્થિતિ.	ઝોનની વરતી.	ઉપા- અથ શાળા.	વિશેષ નોંધ
અ. શેઠ પોપટલાલ મળાજી આચીન-૧૯૮૦	શેઠ દેવચંદ બાપચીચંદ ની પેઢી		હાજી			દેશકરની નબળીક સીમા પર તેજપાળનો કોષ કાતરેલો કે. મળનાચકાજીને મદત લગત છે. બે ખભા પર કેશવાળા છે.
અ. છુહારનોપાળના ઉપા- અથ તરફથી-૧૯૮૦	"		"			
અ. શેઠ કાજીલાલ મલોચંદ માડાપાળ અમદાવાદ	"		"			
૧૯૮૨						
શેઠ ખરમશી હેમચંદ	"		"			
અ. મીડીઆઈ એચંદ પોરબંદરવાળા-૧૯૮૪	"		"			
શેઠ દેવકરજી મળાજી ૧૯૬૮ અમદાવાદ	શેઠ દેવકરજી મળાજી		"	૪૦૦	૧ ૧	એક શેઠ-શેઠાણીની મિતિ છે. એક અરુમિત છે. ચારિત્રવિવરણ જોઈ લાખજેરી છે.
મીસંધ ૧૯૬૮	શેઠ કાલાલાઈ એપ્પટલાઈ		"	૫૦	૧ ૧	
મીસંધ આચીન	તપશ્ચંદ મીસંધ રતલાલ હી ૧૫૨		"	૧૩૦૦	૪ ૧	એક શેઠની મિતિ છે. એક કાનજીકાર છે.
"	"		"			શેઠ-શેઠાણીની મિતિ છે.
"	"		"			અણ રહડિકની પ્રતિમાઓ તથા એક નીશાનની મિતિ છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસી.	રેલવે સ્ટેશન.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાઈની સંખ્યા
૧૮૦૦	ચાંચેણ	લાલપુર હરવાળ વંડાનું ફેરાધર	કોસા ૧૬ મા. ફર	ચાંચેણ	બુધનપ	શુપાર્થનાથજી	શુપાર્થ-બાઈ ૫-૭
૧૮૦૧	અબળ	બબરમાં	૮ મા. ફર	અબળ	ધાનાપ	વિમલનાથજી	— ૩
૧૮૦૨	ચોરવાડ	આથમણા હરવાળે	ચોરવાડ ૨૧૬ ૪ મા. ફર	ચોરવાડ	બુધનપ	ચિંતામણિ પાર્થનાથજી	૧૨-૨
૧૮૦૩	વેરાવળ	આથમા કોટમાં	વેરાવળ ૦૧ મા. ફર	વેરાવળ	શિખરનપ	સુમતિનાથજી	૩૨-૬૨
૧૮૦૪	"	બહારના કોટમાં	"	"	"	ચિંતામણિ પાર્થનાથજી	૩૩-૨૬
૧૮૦૫	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧૦-૨
૧૮૦૬	આહરી	બબરમાં	આહરી ૩ મા. ફર	ચોરવાડ	"	શુપાર્થનાથજી	૫-૨
૧૮૦૭	અભાસપાટણ	આમ વન્ડે	વેરાવળ ૨૧૧ મા. ફર	અભાસપાટણ	બુધનપ	ચંદ્રમણજી	૧૪-૬
૧૮૦૮	"	"	"	"	"	સુવિધિનાથજી	૧-૬
૧૮૦૯	"	"	"	"	"	પાર્થનાથજી	૨૩-૧૪
૧૮૧૦	"	"	"	"	"	જાતિનાથજી	૫-૫
૧૮૧૧	"	"	"	"	"	આદિનાથજી	૧૭-૫
૧૮૧૨	"	"	"	"	"	ચિંતામણિ પાર્થનાથજી	૨-૨
૧૮૧૩	"	"	"	"	"	અણતનાથજી	૧૬-૨

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	લેખનો સંવત.	કેસરની સ્થાન.	કેનાની વરતી.	કિંમત અથવા	ધર્મ-શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રી મહાશય એચ.કે. ૧૯૧૦	તપસવળ શ્રીસંધ રતિલાલ બીલાધર		ચારી				
શ્રી મહાશય એચ.કે. માળશાળા-૧૯૧૬	શ્રી ગોરખલાલ વિદ્યભટ્ટ	૫ ના. ૧૯૧૨	"	૨૫	૧		ખાખાયાંથી પાણી પડે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૬	શ્રીસંધ-માળશાળા		"	૪	૨		એક શેડ-શેડાણીની મૂર્તિ છે.
શ્રીસંધ આચીન	શ્રી પુસાલાલ કરમચંદ		"	૬૦૦	૫	૧	એક સ્ફટિકની પ્રતિમા છે.
શ્રીસંધ ૧૮૭૪	શ્રી પ્રેમજીભાઈ ભીમજી	૧૮૭૪	"				એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રી સોમચંદ મળચંદ ૧૯૬૭	શ્રી બીલાધર લાખચીચંદ	૧૯૬૭	"				
શ્રીસંધ ૧૯૪૦ લગભગ	"		"	૧		૧	
શ્રીસંધ આચીન	શ્રી કેન કેસરની પેટી શ્રી મુદરજ કરપાલ		"	૪૦૦	૩	૧	૨ સ્ફટિકની પ્રતિમાઓ છે. એક ગુરુચાર છે.
"	"	૧૯૨૧	"				
"	"		"				એક શ્રી કેન ચિત્રમંડળ લાખચી છે. એક શેડ શેડાણીની મૂર્તિ છે.
"	"		"				ચિત્રમંડળ મુદર છે.
"	"		"				એક ગોત્રમંડળની મૂર્તિ છે.

નંબર	ભાષણ નામ	કેશવ	સંવે રેકર્ડિંગ	પ્રકર આદિસ.	ભાષણી	મુદતનાયક	પ્રતિભાષણની સંખ્યા
૧૮૧૪	મહાસપાટણ	મામ વચ્ચે	વેરાવળ ૨૧ મા. ફર	મહાસપાટણ	મુદતનાયક	મહાસપાટણ	૧૦—૭
૧૮૧૫	"	"	"	"	"	મહાસપાટણ	૮—૪
૧૮૧૬	"	કેશવ	"	"	"	મહાસપાટણ	૪—૪
૧૮૧૭	કેશવ	કેશવના નામે	કેશવ ૧૧ મા. ફર	કેશવ	"	કેશવનાયક	૪૭—૧૨
૧૮૧૮	"	"	"	"	"	કેશવનાયક	૧૦—૪
૧૮૧૯	"	"	"	"	"	કેશવનાયક	૨૬—૪
૧૮૨૦	"	"	"	"	"	કેશવનાયક	૬—૨
૧૮૨૧	"	"	"	"	"	કેશવનાયક	૧૭—૨
૧૮૨૨	"	"	"	"	"	કેશવનાયક	૨૨—૪
૧૮૨૩	કેશવનાયક	કેશવનાયક	કેશવનાયક ૫ મા. ફર	કેશવનાયક	"	કેશવનાયક	૬—૪
૧૮૨૪	"	"	"	"	"	કેશવનાયક	૧૨—૨
૧૮૨૫	"	"	"	"	"	કેશવનાયક	૧૦—૪
૧૮૨૬	કેશવનાયક	કેશવનાયક	કેશવનાયક ૧૧ મા. ફર	કેશવનાયક	કેશવનાયક	કેશવનાયક	૧૦—૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા શ્રેય	પદવી/કક્કા/રહત નામ	કેન્દ્રનો અવકાશ	દસાધારની સ્થિતિ	કેન્દ્રની વસ્તી	ઉપા- ધ્યક્ષ શ્રેણી	વિશેષ નોંધ
શ્રી સંધ્યા પ્રાચીન	શ્રી જીન દસાધારની પેલી શ્રી સુરેશ દસાધાર		શ્રી			એક અરુચિત છે.
"	"		"			
"	"		"			
"	શ્રી અમરના પાશ્વનાથ પંચ- તીર્થી કારખાનું		"	૨૦૦	૧ ૧	એક અરુચિત છે. શ્રી બીર વિજયજી જીન લાવશેરી છે.
						ગોપરામાં મુક્તિમાં છે.
"	"		"			એક ધાતુની અરુચિત છે.
"	"		"			એક અરુચિત છે. ભગતીમાં દેરી નં. ૧૮ માં એક
						પ્રાચીન પ્રતિમા છે.
"	"		"			૨ અરુચિતમાં છે. ૨ શ્રી શ્રીજીની મુક્તિમાં છે.
"	"		"			
"	"		"			
"	"		"		૧	
"	"		"			બે ધાતુની અરુચિતમાં છે.
"	"		"			
શ્રી સંધ્યા	શ્રી અમરના પાશ્વનાથ પંચતીર્થી જીન કારખાનું		"		૧	

નંબર	માનવ નામ	કેશનું	રેલવે સ્ટેશન	પેસે આધિક.	વ્યાપકી.	મુળનાયક	પ્રતિભાજની સંખ્યા
૧૮૨૭	આનંદ	આનંદ	ઉના ૨૧ મા. ફર	ઉના	શિખરબંધ	આનંદ પાથનાથજી	૫૫૧-૫૮૭ ૧૧-૭
૧૮૨૮	વડવીઆળા	"	વડવીઆળા	ગીરમહા	ધર	ચંદ્રપ્રભુજી	— ૧
૧૮૨૯	કાનાલા	"	ગેથપુર ૪ મા. ફર	કાનાલા	સુમટબંધ	શાંતિનાથજી	૫-૪
૧૮૩૦	બાંદવા	વાસના	બાંદવા	બાંદવા	ધર	મસ્તનાથજી	— ૨
૧૮૩૧	ગીરમંદર	સુખા મરજી પાસે	ગીરમંદર	ગીરમંદર	શિખરબંધ	શાંતિનાથજી	૬૩-૪૧
૧૮૩૨	"	લોળી ચાલા	"	"	સુમટબંધ	વાસુપ્રભુજી	૭-૫
૧૮૩૩	"	કોટ સામે	"	"	શિખરબંધ	કમ્પાલ પાથનાથજી	૧૪-૧
૧૮૩૪	બરેજ	આનંદ	ગીરમંદર ૨૬ મા. ફર	માધવપુર	"	બરેજ પાથનાથજી	૫-૧
૧૮૩૫	કુલીઆળા	"	કરાડિયા ૭ મા. ફર	કુલીઆળા	"	પાથનાથજી	૩-૧
૧૮૩૬	આણવડ (અમ)	બાણવા	બાણવા ૧૪ મા. ફર	આણવડ (અમ)	સુમટબંધ	શાંતિનાથજી	૫-૫
૧૮૩૭	"	કેરીના રસ્તા ઉપર	"	"	શિખરબંધ	પાથનાથજી	૬-૩
૧૮૩૮	સિવા	આનંદ	૫ મા. ફર	બાણવા	ધર	નેમનાથજી	— ૧
૧૮૩૯	પાનેલી (મોટી)	"	પાનેલી મોટી	પાનેલી મોટી	"	પદ્મપ્રભુજી	— ૨
૧૮૪૦	ગીરખા	"	૬ મા. ફર	ગ્રાફી	સુમટબંધ	અણતનાથજી	૩-૩
૧૮૪૧	ઉપલેટા	"	ઉપલેટા ૧ મા. ફર	ઉપલેટા	ધર	વાસુપ્રભુજી	— ૨

વિધાવનદારજી નામ તથા ઝાંખત.	મહાવિદ્યારણ નામ.	લેખનો સંખ્યા.	દસ્તાવેજની સ્થિતિ.	લેખની વસ્તી.	કિંપા મુદ્દા.	વર્ષ-દશકા.	વિશેષ નોંધ
મીસેપ	મી આનના પાર્થનાથ પંચ-તીર્થે લેન કારખાના		સારી	નથી		૧	લોક આરક્ષની ગુરુશ્રતિ' છે.
મીસેપ ૧૯૯૭ સમય	શેઠ મુળચંદ્ર છવાભાઈ		"	"			
મીસેપ	દરગાહાના દેવજીભાઈ		"	૧૨૫	૧		મેઘા પર છે.
"	શેઠ પ્રેમચંદ્ર મુળજીભાઈ		"	૪૦	૧		
"	મી લેન દેરાજની પેટી શેઠ મોહનદાસ રિખાદાસ		"	૮૦૦	૨	૧	લોક લાપભેરી છે. મિત્રકામ સાડુ' છે.
"	"	મુ. ના. ૧૭૦૬	"				
દોશી કલ્યાણજી માણેકચંદ ૧૯૬૧	"	મુ. ના. ૧૯૨૩	"				મેઘા પર શેઠની શ્રુતિ' છે.
મીમજી કલ્યાણજી પોરખંદરાવાળા ૧૯૦૦	તપચંદ્ર મીસેપ પોરખંદર		"	નથી	૧	૧	શ્રુતિ' ભેપમય છે.
મીસેપ ૧૮૦૦ સમય	શેઠ કમનમાસ સવચંદ	મુ. ના. ૧૫૪૫	"	૧૨૫	૧		
મીસેપ	શેઠ કાલાભાઈ આગજીભાઈ		"	૨૦૦	૩		મિત્રકામ સાડુ' છે.
"	"		"				"
"	શેઠ ત્રિભોવનદાસ શીરજીભાઈ		"	૧૦	૧		
મીસેપ ૧૯૬૦	શેઠ પોપટલાલ રામચંદ		"	૧૫૦	૧		
શેઠ રોકરશી કાનજી ભંભોવાળા-૧૯૭૨	વેલજીભાઈ મુળજીભાઈ		"	૧૨૫	૧		લોક ગુરુશ્રતિ' છે. મેઘા પર છે.
શેઠ મંગળદાસ પાંડવ-વાળા ૧૯૭૫	ચતિલાલ કુર્બંજી ડોહર		"	૧૮૦			

નંબર	માનવ નામ	કેસ નં.	રેલવે સ્ટેશન	પ્રકાર ઓફ ક્રિમિ.	બાંધકામી	મુળનામક	પ્રતિબાદની સંખ્યા
૧૮૪૨	કાલકી	ગામમાં	ખાખી જલ્દીયા	કાલકી	શિખરમંથ	મહાવીરસ્વામી	પાપાણ-પાટ ૧૦-૪
૧૮૪૩	પાટણવાવ	"	૨ મા. ફર ઉપલેટા ૬ મા. ફર	ઉપલેટા ૬ મા. ફર	ધાગાળખ	પાપનાથજી	— ૨
૧૮૪૪	મોટીમારક	બાઢણ રોડીના નાકે	ધોરાજી ૬ મા. ફર	મોટીમારક	શિખરમંથ	વાસુકીજી	૩-૫
૧૮૪૫	ધોરાજી	જાનરમાં	૧ મા. ફર	ધોરાજી	"	ચાંતિનાથજી	૧૬-૨૬
૧૮૪૬	"	"	"	"	"	શીતળનાથજી	૫-૩
૧૮૪૭	"	"	"	"	સુમટળખ	પાપનાથજી	૪-૨
૧૮૪૮	"	"	"	"	"	"	૧૩-૩
૧૮૪૯	"	"	"	"	શિખરમંથ	સુમતિનાથજી	૭-૨
૧૮૫૦	"	પોટમાં	"	"	ધાગાળખ	પાપનાથજી	૧૧-૫
૧૮૫૧	ધારી	જાનરમાં	ધારી	ધારી	સુમટળખ	આદિનાથજી	૧-૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિવાદકારનું નામ.	લેખનના સંવત.	દેશકર્તાની વિશ્વતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિંમત અથ કાગળ.	વિશેષ નોંધ
શ્રી ડગ્લસ આમરશી મોડીઆ-૧૯૭૪	શ્રી દેવચંદ જાડવજી	ચ. ના. ૧૯૨૧	સારી	૧૧૫	૧	
અસંધ ૧૯૧૧	શ્રી વસનજી કામોદર		"	૧૫૦	૧	
અસંધ ૧૯૪૦	દેવચંદ જાડવજી	ચ. ના. ૧૯૨૧	"	૬૦	૧ ૧	
અસંધ	શ્રી જગજીવનરાજ સોલામચંદ		"	૬૦૦	૩	એક પુસ્તક બહાર છે.
"	"		"			અનુભવી ૫૮ છે.
"	"		"			
"	"		"			
"	"		"			
અસંધ ૧૯૬૪ અગભવ	"		"			
અસંધ ૧૯૧૮ અગભવ	શ્રી અનુજીવ રતનજી		"	૩૫	૧	દેરાસર કુધરાવવાની બહાર છે.

કચ્છ

નંબર	સામગ્રી નામ	ટેકનિક	ફેબ્રે રેસન	પ્રાકૃત આકૃતિ	પરીવર્તન	સુખાચક	પ્રતિબાહ્યની સંખ્યા
૧૮૫૨	અંભર	અંબા ભંભર	અંભર	અંભર	શિખરબંધ	સુખાચકનાથજી	પાપાણ-ધાતુ ૩-૪
૧૮૫૩	"	ગોમી ભંભર	"	"	"	શાંતિનાથજી	૩-૫
૧૮૫૪	"	શાક ભંભર	"	"	"	વાલુપૂર્ણજી	૨૬-૧૩
૧૮૫૫	જુવડ	ભંભરમાં	અંભર ૭ મા. ફર	જુવડ	"	અણતનાથજી	૩-૪
૧૮૫૬	ભદેશર	વસાલી	૧૫ મા. ફર	ભદેશર	"	મહાવીરસ્વામી	૧૪૮-૨૪
૧૮૫૭	વડાલા	અંદી ભંભર	નથી	વડાલા	"	આદિનાથજી	૩-૪
૧૮૫૮	જુવડો	ભંભરમાં	"	જુવડો	"	શાંતિનાથજી	૩-૨
૧૮૫૯	ગોખા	"	"	જાસરા	"	અંદ્રમજી	૧-૨
૧૮૬૦	જાસરા	"	"	"	ધર	શાંતિનાથજી	૧-
૧૮૬૧	કુંદરાલી	"	"	વડાલા	"	પાશ્વનાથજી	૧-૧
૧૮૬૨	પગી	"	"	પગી	શિખરબંધ	અંદ્રમજી	૩-૪
૧૮૬૩	વડી	"	"	વડી	"	પાશ્વનાથજી	૩-૧
૧૮૬૪	ગોપસ્થા	"	"	ગોરાઈ	"	અંદ્રમજી	૬-૬
૧૮૬૫	ગોરાઈ	"	"	"	"	શાંતિનાથજી	૪-૪
૧૮૬૬	"	"	"	"	"	કુનિસ્યમત સ્વામી	૬-૬

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટકારનું નામ	કેમનો સંવત.	દસ્તચરની રિશતિ.	કેનાની વસ્તી.	કેપા- કમ- અથ શ્રાળા	વિશેષ નોંધ
શાહ બીમસિંહ રતન- સિંહ ૧૯૨૧	શાહ ચૂનીલાલ પાસવીર	૧૮૯૩	સારી	૩૨૫	૧ ૨	૨ પુસ્તક અંગારા છે. કાચનું કામ સુદર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૨	અંદેકર મંગલ હા. કાકરશી નાનચંદ		"		૧	કાચનું કામ સારું છે.
શ્રીસંધ ૧૯૭૬	ચેરા રામશી હીંગમંદ		"		૧	"
શ્રીસંધ	મોતીચંદ બોધવજી		"	૪૦	૧ ૧	
પ્રાચીન : જમડુસાહે છત્રુદાસ કરાચી છે.	દસ માણસની કમીડી	૧૯૫૦	"	નથી	૨ ૧૨	એક પ્રાચીન તીર્થસ્થાન છે. પાસ ફર્નિચ છે.
શ્રીસંધ ૧૫૦૦ લગભગ	શેઠ નામજી કાધા		"	૪૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૬૬૦	શેઠ રણુશી રાવજી		"	૫૦	૧ ૧	એક પુસ્તક અંગાર છે.
શ્રીસંધ ૧૬૬૦	શેઠ સુવજી હીરા		"	૧૦૦		
શ્રીસંધ ૧૬૭૫	પટેલ રામજી ગણપત		"	૨૫૦		
શ્રીસંધ ૧૮૫૧	શેઠ ચનાભાઈ રણુ		ખરાબ	૨૦૦		
શ્રીસંધ ૧૮૦૦	શેઠ માવજી રતનજી		સારી	૨૦૦	૨	
શ્રીસંધ ૧૬૪૮	દેવરાજ શીશામચંદ	૧૮૫૬	"	૧૦૦	૨ ૧	
કાકરશી હીરજી ૧૬૮૪	શેઠ કચરા રામશી		"	૧૨૫	૧ ૧	
કેપા અરબચુ તથા લખા છત્રુજી ૧૬૧૮	શેઠ નરશી દેવશી		"	૧૦૦	૨ ૨	
શ્રીસંધ ૧૬૯૫	શેઠ બનજી કુંવરજી		"			

નંબર	ગ્રામ્ય નામ	કેડાઈ.	ફેલો રેકૉર્ડ.	ચાકર કોમિટી.	બાંધણી.	મૂળનાયક	પ્રતિભાષના સંખ્યા
૧૮૬૭	ઝંઢા	બારાહના નાકે	નથી	ઝંઢા	કાબરખાં	પાથનાયક	પાવાય-પાટ ૫-૪
૧૮૬૮	"	કાંઈ બબર	"	"	"	મહાવીરરામી	૧૦-૧૪
૧૮૬૯	"	ભબરખાં	"	"	"	ચિંતામણિ પાથનાયક	૬-૧૬
૧૮૭૦	"	"	"	"	"	શીતળનાયક	૧૮-૨૦
૧૮૭૧	કપઈયા	"	"	કપઈયા	"	પાથનાયક	૫-૨
૧૮૭૨	જુજપુર	"	જુજ	જુજપુર	"	ચિંતામણિ પાથનાયક	૧૨-૧૬
૧૮૭૩	નવીનાર	"	નથી	નવીનાર	"	કાતિનાયક	૩-૨
૧૮૭૪	ફેલપુર	"	"	ફેલપુર	"	બાણનાયક	૩-૫
૧૮૭૫	મોદીખાખર	"	"	મોદીખાખર	"	બાણનાયક	૫-૧૫
૧૮૭૬	નાનીખાખર	"	"	નાનીખાખર	"	ચિંતામણિ પાથનાયક	૩-૧
૧૮૭૭	કાંઠામરા	"	"	કાંઠામરા	"	કાતિનાયક	૫-૫
૧૮૭૮	ચેડા	"	"	નાનીખાખર	"	બાણનાયક	૩-૮
૧૮૭૯	નાનાભાડિયા	"	"	નાનાભાડિયા	"	કાતિનાયક	૩-૫
૧૮૮૦	મગડી	"	"	"	"	બાણનાયક	૩-૨
૧૮૮૧	બોઢા	"	"	બોઢા	"	"	૧૭-૮

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સંવત.	દેસસરની દિશાનિ.	કેનાની વસ્તી	કેપા- ભવ	પર્મ- શાળા	વિશેષ નોંધ
નાનકંદળ ગોવિંદજી	શેઠ તલસચંદ મજુર		સારી	૪૦૦	૩	૧	૨ પુસ્તક બંધાયે છે.
શ્રીસંધ	શેઠ વર્ધમાન રામજી		"				
"	શેઠ મનસાલ ગલાસચંદ		"				
"	શંખવી દામોદર ગોપરી		"				
મૂળજી બોભામ્યા ૧૯૬૨	શેઠ મૂળજી બોભામ્યા		"	૧૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૮૬૮	ખટલ ખેતરી નાનજી		"	૧૫૦૦	૨	૧	૨ પુસ્તક બંધાયે છે.
શ્રીસંધ ૧૯૩૦	ખટલ ચિવજી ભોળ		"	૩૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૪૮	લખમચી પરખત		"	૩૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	દેવરાજ નામજી		"	૭૫૦	૨	૧	૧ પુસ્તક બંધાયે છે.
બાપાભાઈ મધુપતભાઈ ૧૯૪૩	શેઠ બાપાભાઈ મધુપતભાઈ નમુ		"	૫૦૦	૨		મનોહર દેરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૩	ખીમજી ગોપરી		"	૫૦૦		૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૫	નેચરી પમાણ		"	૧૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	મૂળજી દેવજી		"	૩૭૫	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૫	દાસરી ખેતરી		"	૫૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૭૦	માવજી દેવજી		"	૧૨૦૦	૫		એક પુસ્તક બંધાયે છે.

નંબર	આમણત નામ	કેડાઈ	ફેલો ફેરના.	પેરર ઓફિસ.	બાંધકો.	મૂળનાયક	પ્રતિભાજી સંખ્યા
૧૮૮૨	કરાધી	બબરમાં	નથી	કરાધી	સિખરખ	શાંતિનાથજી	વાપાણ-પાલ ૩-૨
૧૮૮૩	રામાણીઆ	"	"	"	"	ચંદ્રમણજી	૩-૩
૧૮૮૪	દુબડી	"	"	દુબડી	"	તેમનાથજી	૩-૫
૧૮૮૫	પુનડી	"	"	મોટા આસ- બીઆ	"	અણતનાથજી	૩-૨
૧૮૮૬	નાના આસ- બીઆ	"	"	"	"	આદિનાથજી	૭-૧૦
૧૮૮૭	મોટા આસબીઆ	"	"	"	"	શુભાચંદ્રનાથજી	૬-૬
૧૮૮૮	તલવાણા	"	"	તલવાણા	"	સુમતિનાથજી	૩-૩
૧૮૮૯	કોડાપ	"	"	કોડાપ	"	અનંતનાથજી	૬-૭
૧૮૯૦	"	"	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧-
૧૮૯૧	રામણ	"	"	રામણ	"	ચંદ્રમણજી	૮-૧૧
૧૮૯૨	નામણપુર	"	"	નામણપુર	"	અણતનાથજી	૩-૧૦
૧૮૯૩	મહાવી	કાંઠા કીપર	"	મહાવી	"	"	૧૧-૭
૧૮૯૪	"	વાલિયા ફળીયા	"	"	"	મહાવીરસ્વામી	૧-૪
૧૮૯૫	"	પાટલા બબર	"	"	"	ધર્મનાથજી	૧૧-૧૫
૧૮૯૬	"	"	"	"	"	શીતળનાથજી	૧૧-૨૨

બંધાવનારનું નામ તથા સં.વત.	પદ્ધતિવિકાસનું નામ.	દેખાતા સંવત.	દેશાધિકારની સ્થિતિ.	જેનાની વરતી.	કૃષા-કર્મ- અથ શાળા	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૪૨	હીરજી માર્કિયા		સારી	૩૦૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૫૭	વેપજી પાણી		"	૧૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૬	પટેલ શામજી ભાવાનજી		"	૫૦૦	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	ત્રેમજી વેરશી	૧૯૨૧	"	૩૫૦	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૦૬	કુવરજી ઉમરશી		"	૪૦૦	૧ ૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૨૦	ભવાનજી વેલશી		"	૧૫૦૦	૧ ૧	"
શ્રીસંધ ૧૯૬૩	પટેલ ગંગાજી વેલજી		"	૧૫૦	૨	
આપાભાઈ પટેલ ૧૯૨૮	શેઠ કમ્લાજીજી ધનજી		"	૨૦૦૦	૧ ૧	બે પુસ્તક બંધાર છે.
હીમરાજભીમસી ૧૯૩૦	પટેલ દેવજી ભેવત	૧૯૩૦	"			
શ્રીસંધ ૧૯૫૫	પટેલ નયુ કરમશી		"	૧૦૦૦	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શેઠ શામજી પદમશી મોડીવાળા ૧૯૫૭	શેઠ સિવજી બેઠા	૧૯૨૧	"	૧૨૦૦	૩	કામજી કામ સુદર છે.
પાણી દાકરશી વેરશી સુશીવાળા ૧૯૩૭	જેલજી કુમરશી		"	૧૩૦૦	૫ ૨	બે પુસ્તક બંધાર છે.
પાંતજી	શેઠ પોપટલાલ શાહનીચંદ		"			
બલાલચંદ આનસંગ ૧૯૬૬	વિક્રમસી શામજી		"			
શ્રીસંધ ૧૮૮૩	નારજી પરીશીતપદસ		"			કામજી ચિત્રકામ સુદર છે.

નંબર	ગામનું નામ	કેસર્ક	રેલવે સ્ટેશન	પોસ્ટ ઓફિસ	બાંધણી	મૂળનાયક	અંતિમી સંખ્યા
૧૮૯૭	મીડવી	બાંબા બજાર ચોરા સેરી પાસે	નથી	મીડવી	કિબરબંધ	કાંતિનાથજી	પાપાણ-પાટ ૧૬-૧૬
૧૮૯૮	"	લાલજીની દહેરી	"	"	"	પાખેનાથજી	૩-૪
૧૮૯૯	કુદીમળી	બજારમાં	"	"	"	કાંતિનાથજી	૩-૩
૧૯૦૦	કુમીપુર થઈ નવાવાસ	"	"	નવાવાસ	"	"	૭-૧૮
૧૯૦૧	મેરાઉ	"	"	મેરાઉ	"	વાસુપુજી	૫-૭
૧૯૦૨	ગોધરા	"	"	ગોધરા	"	આદિનાથજી	૧૭-૧૦
૧૯૦૩	લાયબે	"	"	લાયબે	"	મહાવીરસવામી	૧૮-૧૬
૧૯૦૪	ભીસરા	"	"	"	"	પાખેનાથજી	૩-૩
૧૯૦૫	બામોદ	"	"	બામોદ	ધર	આદિનાથજી	૫-૧૩
૧૯૦૬	બામ	"	"	બામ	કિબરબંધ	ચંદ્રપ્રભુજી	૧૦-૮
૧૯૦૭	બાલકાજી	"	"	"	"	બજાતનાથજી	૩-૭
૧૯૦૮	અંબકાઈ	"	"	"	સાબાળાથ	બનતનાથજી	૧-૪
૧૯૦૯	વીડ (ગોડગાવાડી)	"	"	સાબરાજી	કિબરબંધ	સુઅતિનાથજી	૧-૬
૧૯૧૦	બેડી	"	"	સાધાણ	"	કાંતિનાથજી	૩-૪
૧૯૧૧	સાધાણ	"	"	"	"	"	૧૦૨-૫૬

ખાસાવાનારનું નામ તથા રા'વન.	ચૂકીવલકારનું નામ.	લેખનો સંખ્યા.	ફાસરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કિલો- અથ સાળી.	ધર્મ.	વિશેષ નોંધ
શ્રીશંક ૧૮૫૦	પ્રેમચંદ સહિયચંદ શુભાણી		સારી				
રામસી અમરચંદની વિધવા બાઈ રાણીબાઈ ૧૯૬૦	ભવાનજી નારણદાસ	૧૯૨૧	"				
મહેતા હીરજી ડોસાણી ૧૯૪૬	મહેતા પાપદાસ બાઈચંદ		"	નથી	૧		
શ્રીશંક ૧૯૪૪	શેઠ હીરજી વેલાભાઈ	૧૯૨૧	"	૬૦૦	૪		એક પુત્રક બંદાર છે. શાવલ અથવા કુદર છે.
શ્રીશંક ૧૯૪૮	પટેલ અમજી મોરારજી	૧૯૨૧	"	૧૦૦૦	૨		વિચિત્રમ સાકુ છે.
શ્રીશંક ૧૯૫૮	શ્રીશંક		"	૧૧૦૦	૧	૧	
શ્રીશંક ૧૯૫૯	પટેલ શુભા મણસી		"	૧૧૦૦	૨		
શ્રીશંક ૧૯૭૬	પટેલ આસુ મૂળજી		"	૨૫૦	૧		
શ્રીશંક ૧૯૧૦	પટેલ રામજી વસનજી		"	૨૦૦	૧		
સા. પાલન બાપા ૧૯૫૨	પટેલ ધનજી કેશવજી	૧૯૨૧	"	૧૧૦૦	૨		
શ્રીશંક ૧૯૬૭	શ્રીશંક	૧૯૨૧	"	૧૦	૧		
શ્રીશંક ૧૯૮૭	શેઠ હીલાધર અમરજી		"	૧૨૫	૧		
શ્રીશંક ૧૯૭૭	પટેલ માવજી તેજપાલ	૧૯૨૧	"	૪૦૦	૧	૧	એક પુત્રક બંદાર છે.
શ્રીશંક ૧૯૫૮	પટેલ ભાવુજી વેલજી	૧૯૨૧	"	૧૨૫	૧		
શેઠ મહાશુ તેજવી ૧૯૧૦	મીરજી બેઠાભાઈ		"	૧૦૦	૩		એક પુત્રક બંદાર છે.

નંબર	માનવ નામ	કેસ	રેકર્ડ નંબર	પ્રાર્થના	બાંધણી	પ્રતિબંધ	પ્રતિબંધની સંખ્યા
૧૬૧૨	સુધરી	બાબરખા	૧૫૧	સુધરી	કિમરબ	ધુતકરોશ પાથનાથજી	૫૫૫-૫૫૫ ૪૮-૫૦
૧૬૧૩	આરીખાયા	"	"	વાંકુ	"	છરાવલા પાથનાથજી	૩-૬
૧૬૧૪	વાંકુ	"	"	"	"	બજાવનાથજી	૧-૧
૧૬૧૫	રાપર (મહાવાળા)	"	"	"	"	ગોડી પાથનાથજી	૭-૮
૧૬૧૬	સીપાદી	"	"	"	"	નેમનાથજી	૩-૧
૧૬૧૭	વાલા	"	"	ભાંડા	"	મંદમજી	૬-૮
૧૬૧૮	રાણપર	"	"	"	"	મહાવીરજી	૩-૪
૧૬૧૯	બાબી	"	"	બાબી	"	"	૧૨૧-૮૦
૧૬૨૦	બાપુર	"	"	નલીયા	"	બાલિનાથજી	૭-૭
૧૬૨૧	પરખે	"	"	પરખે	"	મંદમજી	૨૦-૧૨
૧૬૨૨	વારાપર	"	"	વારાપર	"	બાલિનાથજી	૨૦-૧૮
૧૬૨૩	નલીયા	"	"	નલીયા	"	મંદમજી	૧૧-૧૧

બંધાવનારનું નામ તથા સં.નં.	વહીવટદારનું નામ	લેખનો સં.નં.	કિસ્મતની સ્થિતિ	કેનાની વસ્તી	કિપા-ભવ	ધર્મ-સ્થળો	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૮૬૫	શેઠ રતનશી માણેકજી તથા ખીળા ગણની કમીટી		ઘારી	૮૦૦	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. સિખર પરનું સોનેરી કામ સુદર છે.
ટાકરશી સામંત ૧૯૪૫	હીરજી આંધરી		"	૭૫	૨		એક સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે મિનકામ સુદર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૫૦	પટેલ ગેમજી સોળખાળ	૧૯૨૧	"	૧૨૫	૧		
શેઠ બાવાનજી આંધરીની માણશી વાલખાઈ ૧૯૪૮	પટેલ તેજખાળ શવજી	૧૯૨૧	"	૨૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૬૭	પટેલ ગેરશી ઠાકરશી		"	૧૫૦	૧		
શેઠ ખીચ્છરાજી શંખા ૧૯૧૬	શેઠ હીરજી ખીચ્છરાજ	૧૯૦૩	"	૧૫૦	૨	૧	૩ પ્રતિમાઓ સ્ફટિકની છે. કામનું કામ સુદર છે.
શેઠ કુંવરજી સામંત ૧૯૬૨	શેઠ નામજી દરવાસ		સાધારણ	૩૦	૧		
શેઠ ભીમશી રતનશી ૧૯૦૫	શેઠ આંધરી કુંવરજી તીર્થ રક્ષક કમીટી		ઘારી	૮૦૦	૧	૨	૨ સ્ફટિકના તથા એક સોનાના પ્રતિમાજી છે. ૧ બંધાર છે. નવ ટુંક મણી એક રતન ટુંક કાણેલાય છે.
શેઠ કેશવજી નામક ૧૯૩૨	શ્રીસંધ	૧૯૨૧	"	૧૨૫	૧		
શેઠ નેમશી દામજી શેઠ વર્ધમાન જોતશી, તેજ-ખાળ વીરખાળ ૧૯૫૩	પટેલ હીરજી બેલાભાઈ		"	૧૨૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૧૮	કેશવજી રતનશી		"	૩૨૫	૧	૨	૧ સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. તથા ૧ સુખના પ્રતિમાજી છે
શેઠ નરશી નાથા ૧૮૯૦	સા. નામજી કેશવજી સા. રામજી બેલાભાઈ		"	૧૦૦૦	૧	૨	૧ સ્ફટિકના પ્રતિમાજી છે. ૧ પુસ્તક બંધાર છે.
	શા. રતનશી કામજી						

નંબર	ગામનું નામ	કેડાઈ.	ફેલો ફેરિંગ.	પોસ્ટ ઓફિસ.	બાંધણી	મુળનામક	પ્રાંતસાલની સંખ્યા
૧૬૨૪	વડપર	બાબરખા	નર્મી	નર્મીઆ	શિખરખે	પાથનાથજી	૧૧૫૫-૫૭ ૭-૮
૧૬૨૫	જીભવર	"	"	"	"	અજીતનાથજી	૧૨-૧૪
૧૬૨૬	બાડોઆ	"	"	બાડોઆ	"	વિરમનાથજી	૧૫-૫
૧૬૨૭	તેરા	"	"	તેરા	"	જીરાવલા પાથનાથજી	૫૭-૫૫
૧૬૨૮	"	"	"	"	"	સામળિયા પાથનાથજી	૪-૭
૧૬૨૯	સાંધવ	"	"	સાંધવ	૫૨	સાંતિનાથજી	૬-૮
૧૬૩૦	કોઠારા	"	"	કોઠારા	શિખરખે	"	૧૩૭-૭૪
૧૬૩૧	સાંવરા	"	"	સાંવરા	"	આનિથજી	૨૦-૧૪
૧૬૩૨	વરાડિયા	"	"	વરાડિયા	"	પાથનાથજી	૧૦-૨૫
૧૬૩૩	વીંઝણ	"	"	વીંઝણ	૫૨	સાંતિનાથજી	- ૨
૧૬૩૪	સોદી વંડી	"	"	"	શિખરખે	કુંડુનાથજી	૩-૪
૧૬૩૫	કુમરા	"	"	કુમરા	"	અંકમજી	૧૮-૧૫

બંધાવનારનું નામ તથા સંવત.	પટ્ટીવટકારનું નામ	સોનાના સંવત.	કેસસરની સ્થિતિ	સોનાની વસ્તી	ઉપા-અથવા	પર્વ-સાથ	વિશેષ નોંધ
શ્રી ક. દેવ હરમણી ૧૯૧૮	શ્રી. નામજી દેવજી શ્રી. રામજી બેઠાણી		ભારી		૧	૧	
	શ્રી. રતનજી હામજી						
બીજાં ૧૯૩૮	પટેલ હામજી હીરજી		"	૧૦૦	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રી રામજી વેરજી ૧૯૨૨	પટેલ તેજપાલ		"	૧૨૦	૧	૧	૧ બંધાર છે.
શ્રી હીરજી ડોશા શ્રી પાસવીર રામમલ ૧૯૧૫	શ્રી વેલજી આણંદજી		"	૪૦૦	૧	૧	૨ સોનાના ચિકમ્બ છે. ૧ બંધાર છે.
ગીરજી હીરામંદ તારામંદ	"		"				૨ સોનાની પ્રતિમાઓ છે
શ્રી કાનજી ભારમલ ૧૯૨૨	શ્રી ચૌભજી દેવજી		આધારજી	૧૭૦	૧	૧	
શ્રી વેલજી માણુ, શ્રી દેવજી નામક, શ્રી હીરજી નેણજી	પટેલ ધનજી નરસિંહ		ભારી	૩૨૦	૧	૧	એક સુવિક્રીની પ્રતિમા તથા ૧ સોનાના ચિકમ્બ છે.
શ્રી વલ્લભજી ચીકમ્બજી શ્રી રતનજી હામજી	પટેલ તેજરાજ સુણજી		"	૪૦૦	૧	૨	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રી જીડા પુનજી ૧૯૩૪							
બીજાં ૧૯૧૦	પટેલ કુંવરજી રામમળિ		"	૨૫૦	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે. કામનું કામ કુંવર છે.
બીજાં ૧૮૯૭	સાથ બેવત થેલા		આધારજી	૫૦	૧	૧	
બીજાં ૧૯૧૨	ઉમરજી વેરજી		ભારી	૧૨૦	૧	૧	
બીજાં ૧૯૨૧	શ્રી નણુ ઉમરજી તથા જીનીડી	૧૯૨૧	"	૧૧૦૦	૨	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.

ନଂବର	ଆଧାର ନାମ	ଡିଜିଟାଲ	ବେବି ହୋମିନ	ପାଠ ଆଧାର	ଆଧାର	ପ୍ରାମାଣ୍ୟ	ଅତିରାଜ୍ୟ ଆଧାର
୧୫୩	କାଳୀପୁର	କାଳୀପୁର	ନଥି	ଆଧାର	ଅଧ୍ୟାୟ	କାଳୀପୁର	ଆଧାର-ଆଧାର ୧-୧
୧୫୪	ଆଧାର	"	"	"	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୫୫	କାଳୀ	"	"	"	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୫୬	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୫୭	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୫୮	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୫୯	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୦	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୧	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୨	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୩	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୪	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୫	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୬	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୭	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୮	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୬୯	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୦	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୧	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୨	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୩	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୪	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୫	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୬	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୭	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୮	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୭୯	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧
୧୮୦	କାଳୀ	"	"	କାଳୀ	"	ଆଧାର	୧-୧

બાંધાવનારાનું નામ તથા સં.નં.	પટ્ટીવટકારનું નામ.	લેખન સંવત.	દસાસરની તિથિ.	જેનાની વરતી.	ઉપા. અથ.	ધર્મ. શાળા.	વિશેષ નોંધ
બીસંધ ૧૯૧૬	પટેલ કામજી જેઠા	૧૯૨૧	સારી	૫૨૫		૧	એક પુસ્તકના દ્વાર છે.
બીસંધ ૧૯૫૦	શેઠ મનાભાઈ માલસી		"	૬૦૦	૧	૧	"
બીસંધ ૧૯૬૮	શેઠ શેમજી ડોઢરસી		"	૨૮૦	૧	૧	
બીસંધ ૧૯૫૯	શેઠ વેલુ ગણુ		"	૩૦૦	૧	૨	
બીસંધ ૧૯૩૮	પટેલ બાબુજી ઉઠા		"	૪૦૦	૧		
બીસંધ ૧૯૫૦	પટેલ મગન હીરજી		સાધારણ	૧૨૦	૧		
બીસંધ ૧૯૨૮	શેઠ નેણસી દેવસી		સારી	૫૦૦	૨		
બીસંધ ૧૯૩૮	શેઠ કાનજી ડોઢરસી		"	૨૫૦	૧	૨	કામનું તથા સોનેરી કામ સુધરે છે.
બીસંધ ૧૯૫૨	શેઠ હીરજી બારા		"	૧૬૦	૧		
સા. રતનસી દેવસી ૧૯૪૯	પટેલ રવજી કાનજી	૧૯૨૧	"	૩૦૦	૧	૧	
બીસંધ ૧૯૨૭	પટેલ પદમસી લેલસી તથા કમીડી	૧૯૨૧	સાધારણ	૨૫૦	૧	૧	
બીસંધ ૧૯૭૦	પટેલ સિવજી પેલા	૧૯૨૧	"	૧૨૦	૧		
બીસંધ ૧૯૭૮	ગોધારા બીસંધ	૧૯૨૧	સારી	૨૦૦	૧		
બીસંધ ૧૯૯૨	શેઠ પેલાભાઈ મળજી		"	૧૬૦	૧		
બીસંધ ૧૯૧૭	પટેલ જેઠા નરસી		"	૩૨૫	૧		

નંબર	ગામનું નામ	ડેરાઈ	ફેરવે રહેતા ન.	પ્રારંભ કાર્યક્રમ	ખાંધણી	મુદતનાયક	પ્રતિભાટની સંખ્યા
૧૯૫૧	કોઠડા	બળરખા	નથી	કોઠડા	જિભરખ	કાંતિનાથજી	પાપાજી-પાક ૬-૩
૧૯૫૨	ગોડા રતાગિચો	"	"	ગોધરા	"	વાસુકીનાથજી	૮-૧
૧૯૫૩	નાનો રતાગિચો	"	"	"	"	જાંબળનાથજી	૩-૩
૧૯૫૪	કોથ	"	"	કોથ	"	ચિંતામણિ પાસનાથજી	૧૦-૪
૧૯૫૫	વડ	"	"	ગોડા બારાણીયા	"	કુકુનાથજી	૩-૧
૧૯૫૬	મહસીચો	"	"	મહસીચો	"	બાદિનાથજી	૪-૪
૧૯૫૭	મંજલ મણુખાના	"	જુબ	મંજલ મણુખાના	"	"	૩-૧
૧૯૫૮	જુબ	વાલિયાવાળી ગોડી રહેલી	"	જુબ	"	"	૧૪-૧૨
૧૯૫૯	"	"	"	"	"	કાંતિનાથજી	૬-૧૨
૧૯૬૦	"	"	"	"	"	પાસનાથજી	૨૩-૩૨
૧૯૬૧	દેવપુર	બળરખા	નથી	દેવપુર	"	"	૩-૪
૧૯૬૨	હમણા મંજલ	"	"	ગોધરા	"	અણનાથજી	૩-૪
૧૯૬૩	શેરડી	"	"	શેરડી	"	પાસનાથજી	૩-૬
૧૯૬૪	ભાડી	"	"	અંધિયા	ધર	ધર્મનાથજી	— ૨
૧૯૬૫	લીયાજ	"	"	"	જિભરખ	બાદિનાથજી	૩-

જાણનારનું નામ તથા સંવત.	વહીવટદારનું નામ.	કોપના સંવત.	કેસનું વિધિન.	જેનાની વસ્તી.	હિસા- મથ.	પર- શાળા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીમંત્ર ૧૯૫૬	મધુભ રાવણી ડાહ્યાજી		આરી	૭૫૦	૧	૧	
શ્રી રતનશી રજુશી ૧૯૭૭	શ્રી કાનાનજી મેધજી		"	૧૮૦	૧	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૯૪૦	પટેલ મેધજી વરસંધ	૧૯૨૧	"	૨૦૦	૧	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૯૭૨	શ્રી મુળજી દેવરાજ ડાહ્યાજી	૧૯૨૧	"	૧૦૦	૧	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૯૭૧	પટેલ દેવરાજ દેવશી	૧૯૨૧	"	૧૪૦	૧		એક સ્કેલિંગ પ્રતિભાજી છે.
શ્રી દેવરાજ ડાહ્યાજી શ્રી પાનુભાઈ ડાહ્યાજી ૧૯૫૨	શ્રી પાનુભાઈ ડાહ્યાજી		"	૧૪૦	૧	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીમંત્ર ૧૯૧૭	શ્રી રવજી સામજી		સાધારણ	૫૦	૧	૧	૧ પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીમંત્ર	શ્રી. પુનમચંદ કરમચંદ		આરી	૧૦૦૦	૩	૧	એ બંધાર છે.
શ્રીમંત્ર ૧૮૫૦ લગભગ	શ્રી હેમચંદ સાંકળચંદ		"				
શ્રીમંત્ર ૧૮૭૭	શ્રી. સાંકળચંદ રવજી		"				
શ્રીમંત્ર ૧૯૭૮	શ્રી કીરજી બેરાજી		"	૬૦૦	૧	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૯૬૦	પટેલ રવજી હેમજી		"	૧૨૫	૧		
શ્રીમંત્ર ૧૯૬૦	શ્રી. કીરજી લીલાધર		"	૧૦૦	૨	૧	
શ્રીમંત્ર ૧૯૬૬	શ્રીમંત્ર		"	૪૦	૧		
શ્રીમંત્ર ૧૯૪૮	મહેતા મેધર દેવશી	૧૯૨૧	"	૧૦૦	૧	૧	

ନଂବର	ଆଧାର ନାମ	ଡିଜାଇନ	ବେବ ସଂସ୍ଥାନ	ପିଆର ଆଫିସ	ଆଧାରକ୍ରମ	ପ୍ରାଥମିକ	ଅନ୍ତିମାଞ୍ଚନୀ ସଂଖ୍ୟା
୧୫୧୧	ଭୋଟା ଅଗିଆ	ଜଳପାଣି	ନବୀ	ଭୋଟା ଅଗିଆ	ଶିଖରମଧ୍ୟ	ଶାନ୍ତିନାଥ	୧୧୧୧-୧୧୧୧ ୩-୪
୧୫୧୨	ନୟନାଥ	"	"	ନୟନାଥ	"	ସୁଧାର୍ଥନାଥ	୩-୨
୧୫୧୩	ଆନନ୍ଦ	"	ପ୍ରଭା	ଆନନ୍ଦ	"	"	୧-୨
୧୫୧୪	ଭୋଟା	"	ନବୀ	ଭୋଟା	୧୨	ଶାନ୍ତିନାଥ	୧-୨
୧୫୧୫	ଭୋଟା	"	"	ଭୋଟା	"	"	୧-୨
୧୫୧୬	ଭୋଟା	"	ନବୀ	ଭୋଟା	ଶିଖରମଧ୍ୟ	ପଦ୍ମନାଥ	୧-୩
୧୫୧୭	ଭୋଟା	"	"	ଭୋଟା	"	ଶାନ୍ତିନାଥ	୧-୧
୧୫୧୮	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	୧୨	"	୧-୧
୧୫୧୯	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଶିଖରମଧ୍ୟ	ଭୋଟା	୧-୧୦
୧୫୨୦	ଭୋଟା	ଭୋଟା	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୨
୧୫୨୧	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	୧୨	ଭୋଟା	୧-୧
୧୫୨୨	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୩	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୪	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୫	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୬	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୭	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୮	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୨୯	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧
୧୫୩୦	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	ଭୋଟା	"	ଭୋଟା	୩-୧

વર્ષ/કાળનારજી નામ તથા જી.વત.	વહીવટકારજી નામ.	કેળવણી ક્રમ.	દરજાકક્ષની વિધિ.	કેળવણી વસ્તી.	કેળવ- ણ.	વર્ગ- સંખ્યા.	વિશેષ નોંધ
મહેતા હરખચંદ ૨૧૭ ૧૮૬૮	મહેતા મોનજી હેમચંદ	૧૯૨૧	સારી	૧૫૦	૧	૧	
શેઠ દિવજી હરદાસ ૧૯૦૦	શેઠ પરશોતમ સામજી		"	૧૦૦	૧		
મીસંધ ૧૯૩૬	શા. મેધજીભાઈ ઘેલાભાઈ		"	૧૨૦	૨		
મીસંધ ૧૯૬૨	શેઠ મોપાળજી મળજી		"	૮૦	૧		
મીસંધ ૧૯૫૦	શેઠ નેમુશી કાનજી		"	૧૦૦	૧	૧	
મીસંધ ૧૮૩૧	દેવકરજી માનસંજી કાંકરેઆ			૧૦૦	૧	૧	
મીસંધ	શેઠ લાંધા બાલુદાસ		સાધારણ	૭૫	૧	૧	આસરે નસુસો વર્ષ '૮૧' ૧૪૩ દેરાસર છે.
મીસંધ ૧૮૮૬	ભોલા મોનજી હરખચંદ		સારી	૧૦૦	૧	૧	
મીસંધ ૭. ૧૯૪૨	મહેતા ભગીચંદ મહાજી		"	૨૦૦	૨		
મીસંધ ૧૯૫૦	વેરા દામોદર નેમુશી		"	૧૦૦	૧		
મીસંધ ૧૯૫૨	ખડોર ભોલા કામર		સાધારણ	૪૦	૧	૧	
મીસંધ ૧૯૨૪	ખડોર હરજી પરશોતમ		સારી	૬૦	૧	૧	નસુસો વર્ષ પહેલાં જે દેરા- સર હતો આપાસે જોડે છે.
મીસંધ ૧૯૪૪	મોદરીઆ વાપજી ભેમલ		"	૪૦	૨		
મીસંધ ૧૯૬૧	શા. હિરા પાંચા	૧૯૨૧	"	૪૦૦	૧		
મીસંધ ૧૯૩૬	શંખવી દેવરાજી ભગવાનજી	૧૯૨૧	"	૧૦૦	૧	૧	

નંબર	માનવ નામ	કેસનું	ફેલિ રેકૉર્ડ	પ્રાર્થ કોર્પોરેશન	બાંધકામી	મુળનાયક	પ્રતિભાવની સંખ્યા
૧૬૮૧	વાહિયા	બનરમાં	બચાઈ ૧૬ મી. ફર	વાહિયા	શિખરભાઈ	ચંદ્રમણજી	પાયાજી-પાયા ૬-૧૭
૧૬૮૨	શિખરપુર	"	૨૨ મી. ફર	શિખરપુર	ધર	સાતિનાથજી	-- ૧
૧૬૮૩	કઠારિયા	તીર્થ	૧૮ મી. ફર	વાહિયા	શિખરભાઈ	મહાવીરરાયભી	૩-૧૧
૧૬૮૪	ભાકડિયા	બનરમાં	૧૮ મી. ફર	ભાકડિયા	"	સાતિનાથજી	૧-૬
૧૬૮૫	આધાર્થ	"	૧૪ મી. ફર	આધાર્થ	ધામાભાઈ	ભાઈતનાથજી	૭-૮
૧૬૮૬	"	"	"	"	ધૂમટભાઈ	વાસુધેવજી	૧-૫
૧૬૮૭	મનફેરા	"	૧૪ મી. ફર	મનફેરા	ધામાભાઈ	સાતિનાથજી	૧-૨
૧૬૮૮	ચોખારી	"	૧૪ મી. ફર	ચોખારી	શિખરભાઈ	ચંદ્રમણજી	૧-૪
૧૬૮૯	જરાડિયા	"	નથી	"	ધર	આદિનાથજી	-- ૧
૧૬૯૦	એજા	"	"	રાવર	શિખરભાઈ	"	૧-૨
૧૬૯૧	એડી	"	"	ફતેમહ	"	મુનિસુખત સ્વામી	૩-૨
૧૬૯૨	બોહરાણી	"	"	બેલા	ધર	નમિનાથજી	-- ૨
૧૬૯૩	બેલા	"	"	"	ધૂમટભાઈ	પાખીનાથજી	૩-૬
૧૬૯૪	ફતેમહ	"	"	ફતેમહ	શિખરભાઈ	સાતિનાથજી	૩-૬

અધ્યાપનારજી નામ તથા સંવત.	પદ્ધતિદ્વારાજી નામ	લેખનો સંવત.	દરાસરની રિકવિટ	કેનાની વરતી	કેપા-અથ રકમ	ધર્મ-રકમ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૦૧	શેઠ મેપજી રાધવજી		સાધારણ	૧૫૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૪૦	સંધરી અંદરજી પરશોતમ		"	૩૦	૧	૧	
શેઠ વર્ધમાન આણંદજી ૧૯૭૮	શેઠ અમૃતલાલ નાંદવજી આણિયાવાળા		સારી	૧૫	૧	૧	એક મથળાંદાર છે. એક તીર્થસ્થાન છે. ખાસ ફરજીયાત છે. આસરે વચ્ચેના વર્ષ પહેલાંજી દરાસર છે.
શ્રીસંધ ૧૮૬૭	શેઠ નારણજી અમવાનજી	૧૮૫૬	"	૬૫૦	૩		
શ્રીસંધ ૧૮૫૪	પટવા મકનજી પ્રાણજી	૧૮૫૪	"	૨૦૦૦	૧	૧	એક પુસ્તક અંકાર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૯૫	શ્રી મેપા શાવર	૧૯૯૨	"		૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૬	પટેલ સાગણી પોપટ		"	૧૦૦૦	૧	૧	
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	મગવાળી કાનજી હેમચંદ		"	૫૦	૨		
શ્રીસંધ ૧૯૩૮	વોરા અવાનજી કેસવજી		સાધારણ	૫૦૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૭૫	શેઠ પાનાચંદ દેવજી કા. ભાઈચંદ શાવર	૧૯૨૧	"	૫૦	૧		મે માળાનું દરાસર છે, ટીપ્પી છે.
શ્રીસંધ	દોસી ખેમચંદ લાખા		ખરાબ	૪૦	૧		ટીપ્પીદારની ખાસ જરૂર છે.
શ્રીસંધ ૧૯૬૮	મહેતા ઇવરાજી શામજી		સાધારણ	૪૦	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૨૪	વોરા દલોચંદ લાખા	૧૮૭૨	"	૭૫	૧		
શ્રીસંધ ૧૯૦૫	મહેતા પ્રજ્ઞાલ.લા મંગળજી		સારી	૧૫૦	૨	૧	

નંબર	ગામનું નામ	કેસર્થ	રેલ્વે સ્ટેશન	પાક કાપક	બાંધણી	મુળનાયક	પ્રતિમાણની સંખ્યા
૧૯૬૫	જુદકિયા	ભભરમાં	નથી	ગાગોદર	શિખરબંધ	પાર્શ્વનાયક	પાપાલ-માણ ૨-૨
૧૯૬૬	આબપર	"	"	"	ધર	"	— ૧
૧૯૬૭	ભીમાસર	"	"	"	શિખરબંધ	"	૪-૫
૧૯૬૮	કોડિયાનગર	"	"	"	"	કાતિનાયક	૩-૬
૧૯૬૯	રાપર	વાણીયાકળીમાં	"	રાપર	"	મુખપાર્શ્વનાયક (પરોણા)	૬-૨
૨૦૦૦	બાદરગી (બીજરાઈ)	ભભરમાં	"	કાકડિયા	ધર	વિમલનાયક	— ૧
૨૦૦૧	મીતરાંક	"	"	મીતરાંક	શિખરબંધ	પાર્શ્વનાયક	૩-૨
૨૦૦૨	ગાગોદર	"	"	ગાગોદર	"	આદિનાયક	૧-૨
૨૦૦૩	ગાણીધર	"	"	"	ધર	અણતનાયક	— ૪
૨૦૦૪	કાનમેર	"	"	"	શિખરબંધ	કાતિનાયક	૧-૧૭
૨૦૦૫	પલાસવા	"	"	પલાસવા	"	"	૪-૧૩
૨૦૦૬	આડીસર	"	"	આડીસર	"	આદિનાયક	૧૬-૧૨
૨૦૦૭	સણવા	"	"	સણવા	"	"	૩-૧
૨૦૦૮	સાંતલપુર	"	"	સાંતલપુર	"	મુનિસુક્ત રવાણી	૬-૫
૨૦૦૯	"	ચોખરીના વાસમાં	"	"	પાપાલબંધ	કાતિનાયક	૧૦-૧૪

અધ્યાપનારનું નામ તથા સંવત.	અધ્યાપકનારનું નામ.	લેખના સંવત.	કેશકરની સ્થિતિ.	કેનાની વસ્તી.	કેશ- અંક.	પાન- સાખા.	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંપ ૧૬૭૨	મહેતા ધનજી પ્રેમચંદ	૧૬૨૧	સાધારણ	૮૦	૨		
શ્રીસંપ ૧૬૭૮	પટવા પીતંગિર નારણજી		„	૭૦	૧		
શ્રીસંપ ૧૭૫૬	મહેતા સવચંદ આશાકરજી	૧૭૫૬	સારી	૨૩૫	૧	૧	
શ્રીસંપ ૧૬૭૫	વેરાં અમજી વસ્તા	૧૬૨૧	„	૧૦૦	૧		એક અંકબંધાર છે.
શ્રીસંપ ૧૭૪૫	શ્રીરિયા રૂપથી રામવજી	૧૬૨૧	„	૧૫૦	૧	૧	
શ્રીસંપ ૧૬૪૪	ભયુજાબી વેણીદાસ નાનચંદ		સાધારણ	૩૫	૧		
શ્રીસંપ ૧૬૮૧	પુજા ચુનીલાલ કેસવજી		„	૬૦	૨		
શ્રીસંપ ૧૬૭૬	મહેતા અમીચંદ તેજશી		સારી	૨૨૫	૧		
શ્રીસંપ ૧૬૬૧	શાહ હેમચંદ બાપા		„	૫૦	૧		
શ્રીસંપ ૧૬૪૭	સોદરિયા વજરામ વલચજી	૧૬૨૧	સાધારણ	૧૦૦	૧		
શ્રીસંપ ૧૬૧૦	ઠાકરી ખેચાર કુરજી		„	૪૦૦	૨	૧	એક પુસ્તક બંધાર છે.
શ્રીસંપ ૧૮૬૨	સંખવી વસ્તા ભુડા		સારી	૧૧૦	૨		
શ્રીસંપ ૧૭૧૫	શ્રીરિયા રામચંદ -નાથચંદ		„	૧૨૦	૨		
શ્રીસંપ ૧૬૬૧	સંખવી મંગળજી કૃષ્ણચંદ	૧૬૮૩	„	૨૦૦	૩		એક અંકબંધાર છે.
શ્રીસંપ	„	૧૮૫૬	સાધારણ				

નંબર	માનવ નામ	ટેકાફ	ફેલો સ્ટેશન	પાસ એપ્રિલ	બાંધણી	સુળનાયક	મતિમાણની સંખ્યા
૨૦૧૦	સાતલપુર	મોધરીના વાસમાં	નવી	સાંતલપુર	ધામાબધ	સાંતિનાથજી	૫૧૫૫-૫૫૭ ૧૧-૧૬
૨૦૧૧	"	"	"	"	જિખરબધ	અનંતનાથજી	૧૦-૧૮
૨૦૧૨	બકુતરા	બબરમાં	"	"	"	આદિનાથજી	૩-૨
૨૦૧૩	તારગાજી	તીથ	તારગાદિલ ૩ મા. ફર	દીંગા	"	અજીતનાથજી	૩૦-૧૫
૨૦૧૪	"	ચોથુબજી દેરાસર	"	"	"		૪-
૨૦૧૫	"		"	"	"		૨૮-
૨૦૧૬	"	નંદીશ્વર હોપની રચના	"	"	"		૨૦૬-
૨૦૧૭	"	ચળ દેરાસરની પાછળ	"	"	"	કુંડુનાથજી	૩-૧૪
૨૦૧૮	"	સિદ્ધસીવા દેરાસરનો ઉત્તર દિશાએ	"	"	"	સુપાથનાથજી	
૨૦૧૯	"	મેક્ષપારી	"	"	"	અજીતનાથજી	૨-
૨૦૨૦	"	મોટીસીવા દેરાસરની દક્ષિણ દિશાએ	"	"	"		૪-

અધ્યાપનાશ્રેણી નામ તથા સંવત.	અધ્યાપનાશ્રેણી નામ.	લેખના સંવત.	રજાકરની વિધિત.	કેનાની પરતી	કેપ-અમ	કપ-સાલ	વિશેષ નોંધ
શ્રીસંધ ૧૯૫૨	અંધવી મગનજી કુશલંદ		સાધારણ				
શ્રીસંધ	"		સારી				
શ્રીસંધ ૧૯૬૨	કુંભાણી ભાદર ખેમચંદ		"	૪૦	૧		
શ્રીસંધ	સેકે બાણીકલ કમ્પાણી ની રેડી		"	૫૫	૩	૩	એક પ્રવૃત્તિ ઉ. એક સાપ્તેહી ઉ.
શ્રીસંધ	"		"				એક પ્રાચીન તીર્થ ઉ.
શ્રીસંધ	"		"				
શ્રીસંધ ૧૯૮૦	"	૧૯૮૦	"				
શ્રીસંધ ૧૯૭૩	"	૧૯૭૩	"				
	"	"	"				
	"	૧૯૭૨ ૧૨૭૫	"				
	"	"	"				

